

Κωσταντίνος Μπαρρο

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΚΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΚΑΙ
ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΕΙΟΝ
"Ο ΕΡΜΗΣ"
ΓΕΩΡ. Ν. ΑΛΕΞΑΚΗ
ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΜΟΣΧΙΔΟΥ

Τριτοβαθμίου Ἑλληνοδιδασκάλου

Αρ. εἰσ. 45169

ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

ΤΗΣ
ΑΤΤΙΚΗΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ

Ἡ ΜΟΝΗ ΕΓΚΡΙΘΕΙΣΑ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΝ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΝ ΤΟΥ 1901

ΕΠΙ ΠΕΝΤΑΕΤΙΑΝ

ΓΙΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΝ ΧΑΡΤΟΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ
ΝΙΚ. ΟΡΦΑΝΙΔΟΥ
ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΑΙ
ΛΕΩΦΟΡΟΣ ΣΥΡΡΑΤΟΥΣ-42

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΦΕΞΗ

1901

Πᾶν ἀντίτυπον μὴ φέρον τὴν ἰδιόχειρον ὑπογραφήν μου
καὶ τὴν σφραγίδα μου θεωρεῖται κλοπιμαῖον καὶ καταδιώκεται
κατὰ τὸν νόμον.

A handwritten signature in cursive script, followed by a circular embossed stamp containing the initials 'M' and 'A' intertwined.

Καθημερινά Βιβλίου = 1104

Γράμμα

ΤΩ

ΠΑΝΙΕΡΩΤΑΤΩ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ

ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ Κ. ΓΡΗΓΟΡΙΩ

ΕΛΑΧΙΣΤΟΝ ΑΝΘ' ΩΝ ΕΜΟΧΘΗΣΕΝ

ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ ΜΟΥ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΑΝΑΤΙΘΗΜΙ

Ο ΓΡΑΨΑΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΚΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΚΑΙ
ΕΙΣΑΓΩΓΕΥΣΙΟΝ
"Ο ΕΡΜΗΣ"
ΓΕΩΡ. Ν. ΔΑΞΕΑΚΗ
ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Πρὸς τὸν κ. Δ. Μοσχίδην, ἐλληνοδιδάσκαλον

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὸν Νόμον, ΒΤΓ' τῆς 12ης Ἰουλίου 1895 περὶ διδακτικῶν βιβλίων τῆς μέσης καὶ δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τὸ Β. Διάταγμα τῆς 10ης Ὀκτωβρίου 1895 καὶ τὴν ἐκθεσιν τῆς οἰκείας ἐπιτροπείας τῶν κριτῶν τῶν διδακτικῶν βιβλίων, τῶν εἰς τὰ Ἑλληνικὰ σχολεῖα εἰσακτέων, γνωρίζομεν ὑμῖν, ὅτι ἐγκρίνομεν τὴν γνώμην τῆς Ἐπιτροπείας ταύτης, ὅπως τὸ ὑμέτερον σύγγραμμα **Γραμματικὴ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης**, τὸ κατὰ τὸν εἰρημένον Νόμον ἐγκριθέν, εἰσαχθῆ ἔν τοις δημοσίαις, δημοσυντηρήτοις καὶ ἰδιωτικοῖς Ἑλληνικοῖς σχολείοις, ἐπὶ πέντε σχολικὰ ἔτη, ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1901—1902.

Ὁ Ὑπουργὸς

Σ Π. Σ Τ Α Η Σ

ΣΤΕΦ. Μ. ΠΑΡΙΣΗΣ

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

Τοῖς Φίλοις κ. κ. Συναδέλφοις·

Σὺν τῇ ὑποβολῇ ὑπὸ τὴν εὐμενῆ Ὑμῶν κρίσιν τῆς προκειμένης ἡμῶν Γραμματικῆς ἀσμένως μὲν ἀνομολογοῦμεν ὅτι πολλαὶ τῶν συγγραφεισῶν Γραμματικῶν εἶναι πολλοῦ λόγου ἄξια διὰ τε τὸ περιεχόμενον αὐτῶν καὶ τὴν ἀκριβῆ διατύπωσιν τῶν κανόνων, θαρροῦμεν ὅμως νὰ εἰπῶμεν ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος Γραμματικὴ, τὴν ὁποίαν ὑπὸ τῆς μακρᾶς ἡμῶν πείρας συνετάξαμεν, περιέχει πλεονέκτημά τι, καθιστὰν αὐτὴν χρησιμωτάτην πρὸς διδασκαλίαν, τοῦθ' ὅπερ ἐν οὐδεμιᾷ τῶν μέχρι τοῦδε ἐκδεδομένων Γραμματικῶν παρατηροῦσαμεν. Τοῦτο καὶ ἡ Σεβαστὴ ἐπὶ τῶν διδακτικῶν βιβλίων Ἐπιτροπεία πληρόστατα παραδεχομένη καὶ ἀναλύουσα τὸ τῆς Γραμματικῆς ἡμῶν **νέον σύστημα** ἀναγράφει ἐν τῇ ἐκθέσει αὐτῆς ἐπὶ λέξει τάδε·

«Μέγιστον καὶ κυριώτατον πλεονέκτημα τῆς Γραμματικῆς ταύτης εἶναι ἡ διαίρεσις τοῦ περιεχομένου εἰς **τρία** διακεκριμένα τμήματα ἀναλογοῦντα πρὸς τὰς τρεῖς τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου τάξεις.

Καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ τμήματι τῷ προσωρισμένῳ διὰ τὴν πρώτην τάξιν περιέχεται Α'. τὸ Φθογγολογικὸν ἐν πολλῶ μείζονι συντομίᾳ ἢ ἐν ταῖς ἄλλαις Γραμματικαῖς καὶ ἐν φράσει πανταχοῦ σαφεῖ τοῦ παρεμβαλλομένου κανόνος, ὅστις οὕτω καθίσταται προσιτὸς τῇ διανοίᾳ τοῦ μαθητοῦ. Ἐνεκα δὲ τῆς ἐν τῷ μέρει τούτῳ παραλείψεως τῶν ποικίλων μεταβολῶν τῶν παρατηρουμένων εἰς τὰ φωνήεντα καὶ εἰς τὰ σύμφωνα ἡ Φθογγολογία τῆς Γραμματικῆς ταύτης ἐν τῷ α'. τμήματι δὲν θέλει ἐπιβαρύνει εἰς ὑπερβολὴν τὸν νοῦν τοῦ μαθητοῦ. — Β'. Περιέχονται ἐκ τοῦ Τυπικοῦ — τὰ περὶ κλίσεων — ἐπιθέτων — ἀντωνυμιῶν — ἀριθμητικῶν καὶ περὶ ῥήματος μέχρι τῶν εἰς **μ**. Ἐν ἅπασιν δὲ τοῖς κεφαλαίοις τούτοις παρατηρεῖται τὸ εὐμέθοδον καὶ ἡ συμφῶνως πρὸς τὴν παιδικὴν ἀνάπτυξιν διάταξις τῆς ὕλης μὴ περιέχουσα πολλοὺς καὶ δυσμνημονεύτους κανόνας, ἐλαχίστας δὲ ἐξαιρέσεις εἰς αὐτοὺς ἀναφερομένας. Πρὸς τοῦτο πολὺ συνετέλεσεν ἡ τῆς Γραμματικῆς ὕλης τριχῇ γενομένη διάκρισις, ἥτις ἐπέτρεψε τῷ συγγραφεῖ νὰ μὴ παρατάξῃ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ σωρείαν κανόνων καὶ ἐξαιρέσεων ἐπιβαρύνουσαν μοχθηρότατα τὸν μαθητικὸν νοῦν. Οὕτω βλέπομεν ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ περὶ τῆς γ'. κλίσεως κεφαλαίῳ οὐχὶ τὸ χαῶδες τῶν ἄλλων Γραμματικῶν, ἀλλὰ τινὰ εὐρυθμίαν καὶ εὐκολίαν τῇ μαθητικῇ ἀντιλήψει ἐκ τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τῶν πολλῶν κανόνων ὁμοῦ καὶ ἐξαιρέσεων παρεχομένην. Δὲν βλέπομεν ἐπίσης τὴν συγκατάμιξιν ὁμαλῶν ὁμοῦ καὶ ἀνωμάλων τύπων, ὅπερ δεινὴν σύγχυσιν παρέχει τοῖς

μαθηταῖς. Προσέτι ἡ τοιαύτη διαίρεσις τῆς ὕλης ἐβούθησε τὸν συγγραφέα καὶ εἰς τὸ κεφάλαιον περὶ ἀναδιπλασιασμοῦ καὶ αὐξήσεως τῶν ῥημάτων νὰ εἶναι σύντομος καὶ εὐνότος. Γενικῶς δὲ τὰ ἐν τῷ τμήματι τούτῳ τῆς Α'. τάξεως εἶναι καὶ ὅσα ὀφείλει ὁ μαθητὴς ταύτης νὰ γνωρίζῃ καὶ ὅσα δύναται νὰ μάθῃ κατὰ τε τὸ ποιὸν καὶ τὸ ποσόν.

Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ τμήματι τῷ διὰ τὴν Β'. τάξιν προωρισμένῳ κατ' ἀρχὰς ὑπάρχουσι συμπληρώσεις εἰς πολλὰ κεφάλαια τοῦ Α'. τμήματος ἀναφερόμεναι. Αἱ συμπληρώσεις δ' αὐται, καίτοι περιέχουσι κανόνας ἐξετάζοντας θεωρητικῶς πολλὰ τῶν διδασκομένων ἐν τῷ Α'. τμήματι, ἐν τούτοις ἔνεκα τῆς, ὡς εἶπομεν ἀνωτέρω, διαίρεσεως οἱ κανόνες οὗτοι δὲν παρέχουσι τὴν δυσκολίαν τὴν ἐν ταῖς ἄλλαις Γραμματικαῖς παρατηρουμένην, καθ' ὅσον τὸ χωριστὸν τῆς ὕλης κατέστησεν αὐτοὺς καὶ ὀλιγωτέρους καὶ βραχεῖς καὶ ὀλίγας ἐξαιρέσεις ἔχοντες, ὅπερ τελευταῖον εἶναι **σημαντικώτατον**. Το δὲ κύριον κεφάλαιον τοῦ τμήματος τούτου τὸ περὶ τῶν εἰς **μι** ῥημάτων, ὡς καὶ τὸ κεφάλαιον τὸ περιέχον τὰ κυριώτατα ἐκ τοῦ Ἑτυμολογικοῦ, εἶναι καὶ εὐμεθόδως συντεταγμένα καὶ εὐμνημόνευτα ἀποδοῖναι.

Ἐν τῷ τρίτῳ τμήματι τῷ προωρισμένῳ διὰ τὴν Γ'. τάξιν περιέχονται συμπληρώσεις τοῦ ἐν τῷ Β'. τμήματι διδασθέντος Ἑτυμολογικοῦ καὶ τὸ **περὶ συνθέσεως**. — Καὶ αἱ μὲν συμπληρώσεις τοῦ Ἑτυμολογικοῦ ὡς χωριστὰ διδασθέντος τοῦ πολλοῦ μέρους αὐτοῦ ἐν τῷ προηγουμένῳ τμήματι δὲν παρέχουσιν ἐπίσης ἢν δυσκολίαν αἱ ἄλλαι Γραμματικαὶ κατὰ τὸ μέρος αὐτό. Τὸ δὲ περὶ Συνθέσεως τῆς Γραμματικῆς ταύτης δὲν διαφέρει οὐσιωδῶς τοῦ τῶν ἄλλων Γραμματικῶν.

Τοιαύτη γενικῶς ἡ οἰκονομία τῆς ὅλης συγγραφῆς τῆς προκειμένης Γραμματικῆς καὶ τοιαῦται ἐν κεφαλαιῷ αἱ ἀρεταὶ αὐτῆς αἱ προελθοῦσαι κυρίως ἐκ τῆς προνοίας τοῦ συγγραφέως νὰ κατανείμῃ τὴν ὅλην ὕλην καθ' ὃν τρόπον εἶπομεν, ὀδηγηθεῖς προφανῶς εἰς τοῦτο ἐκ τῆς σοφῆς πείρας, ἢν κέκτηται οὗτος διδάσκων ἐν Ἑλληνικῷ Σχολείῳ καὶ κατιδὼν τίνα τῆς Γραμματικῆς οἱ μαθηταὶ ἐκάστης τάξεως δύνανται νὰ κατανοήσωσι καὶ τίνα δὲν δύνανται».

Διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς τοιαύτης ἡμῶν Γραμματικῆς ἔχομεν δι' ἐλπίδος ὅτι καὶ τοῖς κ. κ. Συναδέλφοις μικρὰν ἀνακούφισιν παρέχομεν καὶ τοῖς μικροῖς μαθηταῖς μεγάλην εὐκολίαν χορηγοῦμεν καθιστάντες ὡς οἶόν τε δυνατὴν τὴν ἀκριβῆ κατανοήσιν καὶ γνῶσιν τῆς ὕλης τῆς Ἑλληνικῆς Γραμματικῆς, **ἀπαραιτήτου** καὶ **σπουδαιοτάτου** αὐτοῖς ἐφοδίου.

Ἐν Ἀθήναις μηνὶ Ἰουνίῳ 1901.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΟΣΧΙΔΗΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

ΤΗΣ

ΑΤΤΙΚΗΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

§ 1. Ἡ Ἑλληνικὴ Γραμματικὴ διδάσκει τοὺς κανόνας, διὰ τῶν ὁποίων μαθάνομεν τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ ἰδίως τὴν Ἀττικὴν διάλεκτον.

§ 2. Ἡ Ἑλληνικὴ Γραμματικὴ διαιρεῖται εἰς δύο μέρη·
1) Εἰς τὴν ἰδίως Γραμματικὴν, καὶ 2) Εἰς τὸ Συντακτικόν.

§ 3. Ἡ ἰδίως Γραμματικὴ ὑποδιαιρεῖται εἰς τρία μέρη·
1) Εἰς τὴν Φθορολογίαν, ἣτις πραγματεύεται περὶ τῶν φθόγων, ἧτοι τῶν ἀπλῶν φωνῶν ἢ τῶν γραμμάτων, καὶ τῆς διαιρέσεως αὐτῶν.

2) Εἰς τὸ Τυπικόν, τὸ ὁποῖον πραγματεύεται περὶ τῶν τύπων, ἧτοι τῶν διαφορῶν μορφῶν, τὰς ὁποίας αἱ λέξεις ὡς μέρη τοῦ λόγου λαμβάνουσι.

3) Εἰς τὸ Ἑτυμολογικόν, τὸ ὁποῖον πραγματεύεται περὶ τῆς ἀνευρέσεως τοῦ ἐτύμου, ἧτοι τῆς ἀρχικῆς ρίζης, περὶ τῆς παραγωγῆς λέξεων ἐξ αὐτοῦ, καὶ περὶ τῆς συνθέσεως αὐτῶν.

§ 4. Πᾶσα λέξις ἔχει μίαν ἢ περισσοτέρας συλλαβὰς ἠνωμένας μεταξύ των· ὡς ἡ λέξις ἄν-θρω-πος ἔχει τρεῖς.

§ 5. Πᾶσα συλλαβὴ ἐκάστης λέξεως περιέχει μίαν ἢ περισσοτέρας ἀπλᾶς φωνάς· ὡς ἡ συλλαβὴ θρω- ἔχει τρεῖς (θ, ρ, ω).

§ 6. Αἱ ἀπλαῖ φωναὶ τῶν λέξεων λέγονται *φθόγγοι*, τὰ δὲ γραπτὰ αὐτῶν σημεῖα λέγονται *στοιχεῖα ἢ γράμματα*.

§ 7. Πᾶσα λέξις ἢ ὁποῖα γίνεται ἐξ ἄλλης λέγεται *παράγωγος*· ὡς *λογικός* (ἐκ τοῦ λόγος).

§ 8. Πᾶσα λέξις ἣτις σύγκειται ἐκ δύο ἢ περισσοτέρων ἄλλων λέξεων λέγεται *σύνθετος*· ὡς *περι-βάλλω* (ἐκ τοῦ *περί* καὶ *βάλλω*), *συν-εξ-έρχομαι* (ἐκ τοῦ *σύν-εξ-* καὶ *έρχομαι*), *λογο-γράφος* (ἐκ τοῦ λόγος καὶ γράφω). Ἐκάστη δὲ τούτων λέγεται *ἀπλή*.

§ 9. Πᾶσα λέξις ἢ ὁποῖα γίνεται ἀπὸ σύνθετον λέγεται *παρα-σύνθετος*· ὡς *παρασποιδῶ* (ἐκ τοῦ συνθέτου *πάρ-σπονδος*), *ναυ-μαχῶ* (ἐκ τοῦ συνθέτου *ναυ-μάχος*).

§ 10. *Μόρια* κοινῶς λέγονται ὅλα τὰ ἄκλιτα μέρη τοῦ λόγου.

ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΟΝ

Ἀποκλειστικῶς διὰ τὴν Α' τάξιν, περιλαμβάνον δύο μέρη, τὴν *Φθογγολογίαν* καὶ τὸ ἀναλογοῦν *Τυπικὸν* μετὰ τῶν ἀπαραιτήτων κανόνων.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΦΘΟΓΓΟΛΟΓΙΑ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΑΥΤΩΝ

§ 11. Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἔχει 24 γράμματα· μικρὰ α, β, γ, δ, ε, ζ, η, θ, ι, κ, λ, μ, ν, ξ, ο, π, ρ, σ, τ, υ, φ, χ, ψ, ω· καὶ κεφαλαῖα Α, Β, Γ, Δ, Ε, Ζ, Η, Θ, Ι, Κ, Λ, Μ, Ν, Ξ, Ο, Π, Ρ, Σ, Τ, Υ, Φ, Χ, Ψ, Ω.

§ 12. Ἐξ αὐτῶν τὰ ἑπτὰ, ἦτοι τὰ α, ε, η, ι, ο, υ, ω, λέγονται *φωνήεντα*, ὡς ἔχοντα ἐντελῆ φωνήν καὶ μόνα τῶν ἐκφωνοῦμενα· τὰ δὲ δέκα-ἑπτὰ, ἦτοι τὰ β, γ, δ, ζ, θ, κ, λ, μ, ν, ξ, π, ρ, σ, τ, φ, χ, ψ, λέγονται *σύμφωνα*, ὡς μὴ ἔχοντα μόνα τῶν φωνήν, ἀλλὰ μεθ' ἐνός τῶν φωνηέντων.

Φωνήεντα.

§ 13. Τὰ φωνήεντα εἶναι τῶν εἰδῶν, *βραχέα*, *μακρὰ* καὶ *δίχρονα*.

§ 14. Τὰ *βραχέα* εἶναι ε καὶ ο· καὶ λέγονται οὕτω, διότι ἐν βραχεῖ χρόνῳ ἐπροφέροντο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων.

§ 15. Τὰ *μακρὰ* εἶναι η καὶ ω· καὶ ὀνομάζονται οὕτω, διότι ἐν μακρῷ χρόνῳ ἐπροφέροντο, ἦτοι ἐν διπλασίῳ χρόνῳ παρὰ τὰ βραχέα· ὡς η=εε, ω=οο.

§ 16. Τὰ *δίχρονα* εἶναι α, ι, υ' καὶ κολοῦνται (ὕτω, διότι ἐπροφέροντο ἄλλοτε ὡς *βραχία* καὶ ἄλλοτε ὡς *μακρά*, εἶχον δηλ. καὶ τοὺς δύο χρόνους, καὶ τὸν μακρὸν (-) καὶ τὸν βραχύν (υ).

Δίφθογοι.

§ 17. Τὰ φωνήεντα συμπλεκόμενα ἀποτελοῦσι τὰς *διφθόγγους* (=δύο φωνὰς ἑμou), αἵτινες εἶναι κύριαι, ὡς συνιστάμεναι ἐκ δύο φωνηέντων μόνον, αἱ ἐξῆς· αἰ, εἰ, οἰ, ου, αυ, ευ· καὶ *καταχρηστικάι*, ὡς συνιστάμεναι ἐκ περισσοτέρων φωνηέντων, αἱ ἐπόμεναι· $\bar{\alpha}$, η, φ, $\bar{\upsilon}$, ηυ, ου, ἤτοι· $\bar{\alpha}$ = $\bar{\alpha}\bar{\alpha}$, η=εη, φ=οοι, $\bar{\upsilon}$ = $\bar{\upsilon}\bar{\upsilon}$, ηυ=εευ, ου=οου. Διὰ τοῦτο αὗται πολὺ ὀρθῶς ἠδύναντο νὰ καλῶνται *τριφθόγοι*.

§ 18. Τὸ ὑπὸ τὰς *καταχρηστικὰς διφθόγγους* ι λέγεται *ὑπογεγραμμένον*, τὸ δὲ παρὰ τὸ υ (υι) καὶ τὰς *κυρίας διφθόγγους* αἰ, εἰ, οἰ, λέγεται *προσγεγραμμένον*· προσγράφεται δὲ καὶ εἰς πάσας τὰς διφθόγγους, ὅταν αὗται γράφωνται διὰ κεφαλαίων γραμμάτων· ὡς ΑἰΔΗΣ=ἄδης, ΔΑΙΙΑΝΗ=δαπάνη κ.τ.λ.

§ 19. Τὸ πρῶτον φωνῆεν τῶν *κυρίων διφθόγγων* λέγεται *προτακτικόν*, τὸ δὲ δεύτερον, *ὑποτακτικόν*. Ὑποτακτικὰ δὲ εἶναι μόνον δύο, τὰ ι καὶ υ.

Σύμφωνα.

§ 20. Τὰ *σύμφωνα* διαίρουνται εἰς δύο, εἰς *ἄφωνα*, ὡς μὴ ἔχοντα διόλου φωνήν, τὰ κ, π, τ, γ, β, δ, χ, φ, θ· καὶ εἰς *ἡμίφωνα*, ὡς ἔχοντα ἡμίσειαν φωνήν, τὰ ξ, Ξ, ψ, λ, μ, ν, ρ, σ.

§ 21. Τὰ *ἄφωνα* ὑποδιαίρουνται εἰς *ψιλὰ* (κ, π, τ), *μέσα* (γ, β, δ), *δασεία* (χ, φ, θ). Κατὰ δὲ τὸ ὄργανον δι' οὗ προφέρονται καλοῦνται *οὐρανισκόφωνα* (κ, γ, χ), *χειλιφωνα* (π, β, φ), καὶ *ὀδοντόφωνα* (τ, δ, θ), δι' ὃ καὶ *ὀμοφωνα* λέγονται.

	ψιλὰ	μέσα	δασεία
οὐρανισκόφωνα	κ	γ	χ
χειλιφωνα	π	β	φ
ὀδοντοφωνα	τ	δ	θ

§ 22. Τὰ *ἡμίφωνα* ὑποδιαίρουνται εἰς *διπλὰ* (ξ, Ξ, ψ), ὡς

συνιστάμενα ἐκ δύο γραμμάτων· (κ, γ, χ) μὲ τὸ σ=ξ, (π, β, φ) μὲ τὸ σ=ψ. σ δὲ καὶ δ (=σδ ἢ δj—γj)=ξ· εἰς ὑγρά (λ, μ, ν, ρ), ὡς εὐκόλως προφερόμενα μετ' ἄλλων συμφώνων· καὶ εἰς τὸ συριστικὸν σ, ὡς προφερόμενον μετὰ τινος συριγμοῦ.

ΣΗΜ. Τὸ μ καὶ ν λέγονται καὶ ἔνρινα, διότι κατὰ τήν ἡ προφορὰν των συνοδεύονται ὑπὸ ἤχου τινὸς ἐκ τῆς ῥινός.

§ 23. Τὸ υ τῶν διφθόγγων αυ, ευ, ηυ, πρὸ φωνηέντων, ὑγρῶν, μέσων καὶ τοῦ ξ προφέρεται ὡς β· ὡς αὔτος (ἄβος), εὐήλιος (ἐβήλιος), αὐλὸς (ἄβλός), εὐρωστος (ἐβρωστος).

§ 24. Τὸ σ πρὸ τῶν μέσων καὶ τῶν ὑγρῶν προφέρεται ὡς ξ· ὡς πρόσγειος (προζγειος), προσδέχομαι (προζδέχομαι), προσλαλιά (προζλαλιά), προσμένω (προζμένω) κ.τ.λ.

Συλλαβή.

§ 25. Συλλαβὴ λέγεται ἡ ἐκφώνησις μιᾶς ἢ περισσοτέρων ἰσομοῦ ἀπλῶν φωνῶν· ὡς αι-, θιω-, θιησκ-, η-. . .

§ 26. Ἡ συλλαβή, ἐὰν ἔχη βραχὺ φωνῆεν, καλεῖται βραχειά ὡς λό-γος· ἐὰν δὲ ἔχη μακρὸν φωνῆεν ἢ διφθόγγον, λέγεται μακρά· ὡς χώ-ραις· ἐὰν δὲ ἔχη βραχὺ φωνῆεν πρὸ δύο ἢ πλειόνων συμφώνων ἢ πρὸ διπλοῦ, ὀνομάζεται θέσει μακρά· ὡς ἔ-στε-ψε, πί-στις, κ.τ.λ.

§ 27. Ἡ λέξις ἥτις σύγκειται ἐκ μιᾶς συλλαβῆς καλεῖται μοιούσσυλλαβος, ἡ δὲ ἐκ δύο, διούσσυλλαβος, ἡ ἐκ τριῶν, τριούσσυλλαβος, καὶ ἡ ἐκ πλειόνων, πολυσύλλαβος· ὡς ἰς-ἰσχύς-ἰσχυρός-ἰσχυρίζομαι.

§ 28. Ἡ τελευταία συλλαβὴ λέξεως, ἥτις ἔχει περισσοτέρας ἀπὸ μίαν συλλαβὰς, λέγεται λήγουσα, ἡ πρὸ αὐτῆς πρὸς τὰ ἀριστερά, παραλήγουσα, ἡ δὲ πρὸ τῆς παραληγούσης, προπαραλήγουσα· ὡς ἰ-σχυ-ρί-ζο-μαι (μαι λήγουσα· ζο παραλήγουσα· ρι προπαραλήγουσα) κ.τ.λ.

Συλλαβισμὸς.

§ 29. Συλλαβισμὸς λέγεται ἡ κανονικὴ διαίρεσις μιᾶς λέξεως εἰς τὰς συλλαβὰς τῆς. Γίνεται δὲ κατὰ τοὺς ἐξῆς κανόνας·

1) *Ἐν σύμφωνον*, ἂν εἶναι μεταξὺ δύο φωνηέντων, συλλαβίζεται πάντοτε μὲ τὸ ἀκόλουθον φωνῆεν· ὡς *αἰ-τι-ος*.

2) *Δύο σύμφωνα*, ἂν εἶναι μεταξὺ δύο φωνηέντων, συλλαβίζονται μὲ τὸ ἀκόλουθον φωνῆεν, μόνον ἂν εἶναι ἀρκτικὰ λέξεως Ἑλληνικῆς· ὡς *πέ-τρα*, διότι ἔχομεν *τρίβω, τρώω* κ.τ.λ. Ἐὰν δὲ αὐτὰ δὲν εἶναι ἀρκτικὰ λέξεως Ἑλληνικῆς, χωρίζονται, καὶ τὸ μὲν πρῶτον συλλαβίζεται μὲ τὸ προηγούμενον, τὸ δὲ δεύτερον μὲ τὸ ἐπιφερόμενον φωνῆεν· ὡς *ἀ-δελ-φός, πολ-λά*, διότι *λφ* ἢ δύο ὅμοια σύμφωνα δὲν εἶναι ἀρκτικὰ λέξεως Ἑλληνικῆς.

ΣΗΜ. Ἄφωνον πρὸ μ ἢ ν συλλαβίζεται μὲ τὸ ἐπόμενον, καὶ ἂν ὁμόφωνον αὐτῷ μετὰ τοῦ μ ἢ ν εὐρίσκηται ἐν ἀρχῇ λέξεως· ὡς *δά-φνη* (πνέω), *φά-την* (θνητός), *πρᾶ-γμα* (κμητός), *βα-θμὸς* (τμημα).

3) *Τρία σύμφωνα*, ἂν εἶναι μεταξὺ δύο φωνηέντων, τότε συλλαβίζονται καὶ τὰ τρία μὲ τὸ ἐπόμενον, ἂν ἀπὸ τὰ δύο πρῶτα καὶ ἀπὸ τὰ δύο δεύτερα ἀρχίζη λέξις Ἑλληνικῆ, ἄλλως χωρίζονται κανονικῶς· ὡς *αἰσ-χρός, αἰ-σχρός*, διότι ἔχομεν *σχῆμα-χρῆμα· ἄν-θρω-πος* δέ, διότι *νθ* δὲν εὐρίσκηται ἐν ἀρχῇ.

4) *Τὰ σύνθετα* ἐκ προθέσεων ἢ ἄλλων μορίων χωρίζονται εἰς τὰ μέρη των· ὡς *συν-ῆλθον, δυσ-άρεστος, εὐ-εργέτης* κ.τ.λ., ἐκτὸς ὅταν γίνηται ἐκθλιψίς· ὡς *πα-ρέχω, κα-τ'έμοῦ* κ.τ.λ.

Πνεύματα.

§ 30. Τὰ πνεύματα εἶναι δύο, *ψιλῆ* (') καὶ *δασεῖα* (').

§ 31. Πᾶσα λέξις ἀρχομένη ἀπὸ φωνηέντος ἢ δίφθογγου δέχεται ἐν ἐκ τούτων. Καὶ ἂν ἡ δίφθογγος εἶναι κυρία, τότε τοῦτο τίθεται ἐπὶ τοῦ ὑποτακτικοῦ αὐτῆς φωνηέντος· ὡς αὐτός, *αἴτιος* κ.τ.λ.

§ 32. Πᾶσα λέξις ἀπὸ υ ἢ ρ ἀρχομένη πάντοτε δασύνεται· ὡς *ὔδωρ, ῥήτωρ* κ.τ.λ.

Τόνοι.

§ 33. Τόνοι καλοῦνται τὰ σημεῖα, τὰ ὅποια τίθενται ἐπὶ τῆς συλλαβῆς τῆς λέξεως, ἧτις προφέρεται δυνατώτερον ἀπὸ τὰς ἄλλας. Εἶναι δὲ οἱ τόνοι τρεῖς· *ὀξεῖα* ('), *βαρεῖα* (') καὶ *περισπωμένη* (˘=˘').

§ 34. Ἡ ὀξεῖα (') τίθεται ἐπὶ τῆς ληγούσης, παραληγούσης καὶ προπαραληγούσης· ἡ δὲ λέξις ὀνομάζεται ὀξύτονος, παροξύτονος, προπαροξύτονος· ὡς καλός, λόγος, ἄγγελος.

§ 35. Ἡ βαρεῖα (') τίθεται μόνον ἐπὶ τῆς ληγούσης, ὅταν ἡ λέξις δὲν ἔχη κατόπιν τῆς στίξιν τινά· ὡς καλὸς ἄνθρωπος· ἐν ᾧ ὅταν ἔχη στίξιν, τότε ἡ βαρεῖα τρέπεται εἰς ὀξεῖαν· ὡς ὁ ἀνὴρ οὗτός ἐστι καλός, ἐὰν πράττη ἀγαθὰ.

ΣΗΜ. Βαρύτονος λέγεται ἡ λέξις, ἐὰν δὲν τονίζεται ἐπὶ τῆς ληγούσης· ὡς πλούσιος, δαίμων, ἐλεήμων κτλ.

§ 36. Ἡ περισπωμένη τίθεται ἐπὶ μακρᾶς ληγούσης μόνον καὶ ἐπὶ τῆς παραληγούσης· ἡ δὲ λέξις ὀνομάζεται περισπωμένη· ὡς καλῶς, καὶ προπερισπωμένη· ὡς κῆπος.

Τονισμός.

§ 37. Ἡ βραχεῖα συλλαβὴ τονιζομένη δέχεται ὀξεῖαν· ὡς λόγος.

§ 38. Ἡ θέσει μακρὰ συλλαβὴ εἰς τὸν τονισμόν λογιζέται βραχεῖα καὶ ἐπομένως δέχεται ὀξεῖαν· ὡς ἔργον, λέξις.

§ 39. Μακρὰ παραλήγουσα πρὸ μακρᾶς ληγούσης δέχεται ὀξεῖαν· ὡς κῆπου.

§ 40. Μακρὰ παραλήγουσα πρὸ βραχείας ληγούσης δέχεται περισπωμένην· ὡς κῆπος.

§ 41. Ὅταν ἡ λήγουσα εἶναι μακρὰ ἢ φύσει ἢ θέσει, ἡ προπαραλήγουσα δὲν τονίζεται· ὡς ἀνθρώπου, νυκτοφύλαξ.

§ 42. Ἡ προπαραλήγουσα, ἐὰν τονίζεται, δέχεται ὀξεῖαν· ὡς ἥλιος.

§ 43. Πᾶσα λέξις εἰς αυ, ευ, ου λήγουσα, ἐὰν τονίζεται, δέχεται περισπωμένην· ὡς γραῦ, βασιλεῦ, βοῦ· πλὴν τῶν ἰδού, ἰού, οὐ καὶ τοῦ ἐγκλιτικοῦ πού.

§ 44. Αἱ δίφθογγοι αι καὶ οι, ἐν τῷ τέλει λέξεως εὐρισκόμεναι ἄνευ ληκτικοῦ συμφώνου, λογιζονται βραχεῖαι, ὡς πρὸς τὸν τονισμόν· ὡς μοῦσαι, βῶλοι. Δὲν λογιζονται δὲ βραχεῖαι εἰς τὴν Εὐκτικὴν ἐγκλισιν τῶν ῥημάτων καὶ εἰς τὰ ἐπιρρήματα· ὡς ποιήσοι, τιμήσαι, ἰσθμοῖ, οἴκοι, Πειραιοῖ, χαμαί.

Ἄτονα.

§ 45. Δέκα μονοσύλλαβοι λέξεις δὲν ἔχουσι τόνον, εἶναι δὲ αὐταὶ αἱ ἐπόμεναι· 4 ἄρθρα, ὀ, ἦ, οἶ, αἶ· 3 προθέσεις, ἐν, εἰς ἢ ἐς, ἐκ ἢ ἐξ· 2 ἐπιρρήματα, ὡς, οὐ· καὶ ὁ ὑποθετικὸς σύνδεσμος εἰ. Ἐκ τούτων τονίζεται τὸ οὐ, ὅταν μετ' αὐτὸ ὑπάρχη στίξις· ὡς *ναὶ ἢ οὐ*; οὐκ ἔστιν ὅστις οὐ· ἄλλοθι δ' οὐ· καὶ τὸ ὡς, ὅταν εἶναι ἰσοδύναμος πρὸς τὸ οὕτως (= τοιουτοτρόπως)· ὡς οὐδ' ὧ; ἐξηχθῆ διαώκειν.

Ἐγκλιτικά.

§ 46. Ὑπάρχουσι λέξεις τινὲς μονοσύλλαβοι, αἵτινες πολλακίς τὸν τόνον τῶν ἢ ἀναβιβάζουσιν εἰς τὴν λήγουσάν τῆς προηγουμένης ἢ τὸν ἀποβάλλουσι. Τοῦτο λέγεται Ἐγκλίσις τόνου. Αὐταὶ δὲ λέγονται ἐγκλιτικά καὶ εἶναι αἱ ἐξῆς· 1) Αἱ προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι *μου, μοί, μέ, σου, σοί, σέ, οὐ, οἶ, ἔ, σφέ, σφωέ, σφωίν*. 2) Ἡ ἄριστος *τίς*, πλὴν τοῦ τύπου *ἄττα*. 3) Ὁ ἐνεστώσ τῆς ὀριστικῆς τῶν ῥημάτων *εἰμί* καὶ *φημί* (πλὴν τοῦ β' προσώπου *εἶ* καὶ *φής*). 4) Τα μόρια *πῶς, πού, πῆ, ποί, ποθί, ποθέν, ποτέ, τέ, τοί, γέ, κέν, νύν, πέρ, ρά, πῶ, οὖν* (οὐκουν), *δέ*.

§ 47. Ἡ ἐγκλισις τοῦ τόνου γίνεται κατὰ τοὺς ἐξῆς κανόνας.

1) Αἱ ἐγκλιτικά λέξεις, ἐὰν ἢ προηγουμένη λέξις εἶναι προπαροξύτονος ἢ προπερισπωμένη ἢ ἄτονος, ἀναβιβάζουσι τὸν τόνον τῶν εἰς τὴν λήγουσάν ἐκείνης ὡς ὀξεῖαν· ὡς *ἄνθρωπός τις, κῆπός μου, οὐ τέ*.

2) Αἱ ἐγκλιτικά λέξεις, ἐὰν ἢ προηγουμένη λέξις ὀξύνηται ἢ περισπᾶται, ἀποβάλλουσι τὸν τόνον τῶν· ὡς *λαμπρός τις, σοφοῦ τινος*.

3) Ἡ ἐγκλιτικὴ λέξις, ἐὰν ἢ προηγουμένη προροξύνηται, ἀποβάλλει μὲν τὸν τόνον τῆς, ἐὰν εἶναι μονοσύλλαβος, τὸν φυλάττει δέ, ἐὰν εἶναι δισύλλαβος, ὡς *λόγος τις, λόγου τινός*.

4) Ἐὰν πολλὰ ἐγκλιτικά ἀκολουθῶν ἀλλεπακλήλως, τότε συνεγκλίνονται, ὥστε τὸ τελευταῖον μένει ἄτονον· ὡς *εἰ τίς τινά φησί μοι*.

ΣΗΜ. Ἐγκλιτικά τινες λέξεις ἐνοῦνται μετὰ τῆς προηγουμένης εἰς μίαν λέξιν· ὡς οὔτε, ὄστε· Ἄδεται. ἐπειδὴ κατὰ τὸν τόνον θεωροῦνται ὡς μία λέξις, ὑπάρχοντι ὡς πρὸς τὴν ἔγκλισιν τοῦ τόνου εἰς τοὺς ῥηθέντας κλιόνας· ὡς εἶτε τίς ἐστίν, οὔτε τι εἶδον, οὔτε τι ἔμαθον.

§ 48. Ἐγκλισις τόνου δὲν γίνεται, ὅταν μεταξὺ τῆς προηγουμένης καὶ τοῦ ἐγκλιτικοῦ ὑπάρχῃ κόμμα ἢ γίνηται ἔκθλιψις· ὡς αἰρετώτερον, φησί, εἰς κόρακας ἢ εἰς κόλακας ἐμπεσεῖν. Ταῦτ' ἐστίν.

Χασμωδία.

§ 49. Χασμωδία λέγεται ἡ κκκωρονία, ἣτις προέρχεται ἐκ τῆς συμπτώσεως δύο φωνηέντων ἢ φωνήεντος καὶ διφθογγου ἐν δυσὶν ἐπαλλήλοις συλλαβαῖς μιᾶς ἢ δύο λέξεων.

§ 50. Πρὸς ἀποφυγὴν τῆς χασμωδίας οἱ ἀρχαῖοι εἶχον διαφορα πθη φωνηέντων· ἦτοι τὴν Ἐκθλιψιν, τὴν Ἀφαίρεσιν, τὴν Συναίρεσιν καὶ τὴν Κρασίαν. Ταῦτα δὲ ὁμοῦ λέγονται Συναλοψή.

§ 51. Ἐκθλιψις εἶναι ἡ ἀποβολὴ τοῦ τελικοῦ βραχέος φωνήεντος λέξεως προηγουμένης πρὸ τοῦ ἀρκτικοῦ φωνήεντος ἐπιφερομένης· ὡς ἀλλ' ἐγὼ (= ἰλλὰ ἐγώ). Σημεῖον δὲ ταύτης εἶναι ἡ ἀπόστροφος (·).

ΣΗΜ. α'. Ὁ τόνος τοῦ ἐκθλιβομένου φωνήεντος τῶν μὲν ἀκλίτων καὶ τῆς ἀντωνυμίας τινὰ συναπιβάλλεται· ὡς παρ' ἡμῶν, ἔργα τιν' ἀγαθά. Τῶν δὲ κλιτῶν ἀναβιβάζεται εἰς τὴν παραλήγουσαν ὡς ὄξεια· ὡς πόλλ' ἔχεις.

ΣΗΜ. β'. Τὸ πρὸ τοῦ ἐκθλιθέντος φωνήεντος σύμφωνον, ἐὰν τύχη νὰ εἶναι ψιλόν, τρέπεται εἰς τὸ διόφωνόν του δασύ, ἐὰν ἡ ἐπομένη λέξις δασύνηται· ὡς μεθ' ἡμῶν (= μετὰ ἡμῶν).

ΣΗΜ. γ'. Ἐκθλιψις γίνεται καὶ ἐν τῇ αὐτῇ λέξει, ἐὰν τύχη νὰ εἶναι σύνθετος, ἀλλ' ἡ ἀπόστροφος δὲν σημειοῦται· ὡς κατέχω (= κατὰ ἔχω), καθέξω (= κατὰ ἔξω).

§ 52. Ἀφαίρεσις εἶναι ἀντίστροφός τις ἔκθλιψις, ἦτοι ἡ ἀποβλή τοῦ ἀρκτικοῦ βραχέος φωνήεντος λέξεως τινος πρὸ τοῦ τελικοῦ μακροῦ ἢ διφθογγου προηγουμένης· ὡς ᾧ ῥαθὲ (= ᾧ ἀχθέ), ἐμοῖ ἰάκουσον (= ἐμοῦ ἐπικουσον).

§ 53. Συναίρεσις εἶναι ἡ συγχώνευσις δύο ἐπαλλήλων φωνηέν-

των, ἢ φωνήεντος καὶ διφθογγου εἰς ἓν φωνῆεν μακρὸν ἢ δίφθογγον ἐν τῇ αὐτῇ λέξει· ὡς γῆ (= γέα), ποιέσθου (= ποιέεσθον).

ΣΗΜ. Ἡ συνηρημένη συλλαβή, ἐὰν εἶναι λήγουσα, περισπᾶται, ἐὰν τὸ ἕτερον τῶν συναϊρετέων περισπᾶται, ἢ ὀξύνηται τὸ πρῶτον· ὡς Ἑρμῶν-Ἑρμῶν, Ἑρμέας-Ἑρμάς, γέα-γῆ. Ὄξύνεται δέ, ἐὰν τὸ δεύτερον τῶν συναϊρετέων ὀξύνηται· ὡς ἔσταως-ἔστάς, φως-φῶς.

§ 54. Κραῖσις εἶναι ἡ συγχώνευσις τοῦ τελικοῦ φωνήεντος ἢ διφθογγου προηγουμένης λέξεως μετὰ τοῦ ἀρκτικοῦ φωνήεντος ἢ διφθογγου ἐπομένης εἰς ἓν φωνῆεν μακρὸν ἢ δίφθογγον, ὡς κάγω (= καί ἐγώ).

§ 55. Ἐὰν ἡ δευτέρα λέξις ἐκ τῶν συγκιρνωμένων ἀρχῆται ἀπὸ φωνήεντος δασυνομένου, τὸ ψιλόν, τὸ ὅποῖον ὑπάρχει πρὸ τῆς ἐκ τῆς κράσεως προελθούσης συλλαβῆς, μετατρέπεται εἰς τὸ ἀντίστοιχον δασύ· ὡς θοίμάτιον (= τὸ ἱμάτιον), χῶπας (= καί ὄπας).

ΣΗΜ. α'. Τὸ *ι* τῆς διφθογγου ὑπογράφεται, ὅταν κῆται ἐν τῇ ἀρκτικῇ συλλαβῇ ἐπιφερομένης λέξεως· ὡς ἐγῶμαι (= ἐγὼ οἶμαι).

ΣΗΜ. β'. Ἐὰν γείνη κραῖσις ἄρθρου ἀπὸ φωνήεντος ἀρχομένου (δ, ἦ, οί, αἰ) καὶ ὀνοματος ψιλομένου, μετὰ τὴν κραῖσιν ὑπερισχέει ἡ δασεία τοῦ ἄρθρου· ὡς ἀνήρ (= δ ἀνήρ), ἀνθρώποι (= οἱ ἀνθρώποι).

Εὐφωνικά ν, ς, κ.

§ 56. Πρὸς θεραπείαν προσέτι τῆς χασμωδίας οἱ ἀρχαῖοι εἶχον καὶ τὰ εὐφωνικά γράμματα ν, ς, κ, τιθέμενα ἐν τῷ τέλει τῶν λέξεων πρὸ ἐπιφερομένου φωνήεντος.

§ 57. Τὸ ν λαμβάνουσι·

- 1) Αἱ δοτικαὶ πληθυντικαὶ· ὡς πᾶσιν ἀνθρώποις.
- 2) Τὰ ἐνικά καὶ πληθυντικὰ τρίτα πρόσωπα τῶν ῥημάτων εἰς ε ἢ ι λήγοντα· ὡς ἔλεγεν ἐκεῖνος, γράφουσιν οἱ φίλοι.
- 3) Τὸ δεικτικὸν *ι*, ὅταν πρὸ αὐτοῦ εἶναι *σ*· ὡς τουτοισὶν ἀνδράσι.
- 4) Τὰ εἰς *σι* τοπικὰ ἐπιρρήματα· ὡς Ἀθήνησιν οἰκεῖ.
- 5) Τὸ εἰκοσι, τὸ πέφυσι καὶ τὸ παντάπασι· ὡς εἰκοσιν ἄνδρες, πέφυσιν ἀπέθανε, παντάπασιν ἀνόητος.

§ 58. Τὸ ε λαμβάνουσι·

1) Τὰ μόρια οὕτω, ἄχρι, μέχρι καὶ ἀτρέμα· ὡς ταῦθ' οὕτως ἔχει κ.τ.λ.

2) Ἡ πρόθεσις ἐκ· ὡς ἐξ Ἀθηνῶν.

§ 59. Τὸ εὐφωνικὸν κ προστίθεται εἰς τὸ οὐ πρὸ φωνήεντος φιλουμένου· ὡς οὐκ ἔχω. Ὄταν δὲ ἡ ἐπιφερομένη λέξις ἄρχηται ἀπὸ φωνήεντος δασυνομένου, δασύνεται καὶ τοῦτο· ὡς οὐχ ἡμῶν ἐστίν.

Περὶ στίξεως.

§ 60. Ὄταν ὀμιλῶμεν, κάμνομεν διαφόρους διακοπὰς τῆς φωνῆς, καθόσον ὁ λόγος διαιρεῖται εἰς διάφορα τεμάχια· ὅταν γράφωμεν, τὰς διαφόρους ταύτας διακοπὰς τῆς φωνῆς σημειοῦμεν διὰ τινων σημείων, τὰ ὁποῖα λέγονται *σημεῖα στίξεως*.

§ 61. Τὰ σημεῖα τῆς στίξεως εἶναι πέντε·

1) Ἡ τελεία στιγμὴ (·).

2) Ἡ μέση στιγμὴ ἢ ἄνω τελεία (·').

3) Ἡ ὑποστιγμὴ ἢ τὸ κόμμα (,).

4) Τὸ ἐρωτηματικόν (;), ὅπερ μεταχειρίζομεθα ἐπὶ ἐρωτήσεως.

5) Τὸ θαυμαστικόν (!), ὅπερ μεταχειρίζομεθα ἐπὶ θαυμασμοῦ ἢ σχετλιασμοῦ.

§ 62. Ἐκτὸς δὲ τῶν ἄνω σημείων ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα τινά, δι' ὧν σημειοῦνται ἄλλαι περιστάσεις·

1) Ἡ ἀπόστροφος ('), δι' ἧς σημειοῦται ἡ Ἐκθλιψις καὶ ἡ Ἀφαίρεσις.

2) Ἡ κορωνίς ('), δι' ἧς σημειοῦται ἡ Κράσις.

3) Τὰ διαλυτικά (··), τὰ ὁποῖα τίθενται ἐπὶ τοῦ ι καὶ τοῦ υ διὰ νὰ δηλωθῇ ὅτι τὸ ι ἢ τὸ υ δὲν ἀποτελεῖ δίφθογγον μετὰ τοῦ προηγουμένου φωνήεντος· ὡς ἀτθίος, ἄυλος.

4) Ἡ παρένθεσις (), ἐν ἣ κλειόμεν λέξιν ἢ φράσιν ἐξηγητικὴν προηγουμένου.

5) Τὰ εἰσαγωγικά («—»), ἐν οἷς κλειόμεν λόγον ἄλλου ἀναφερόμενον αὐτολεξεί.

6) Τὰ ἀποσιωπητικά (. . . .), τὰ ὁποῖα σημειοῦμεν, ὅταν δὲν θέλωμεν νὰ εἰπώμεν ὅσα εἴχομεν σκοπὸν νὰ εἰπώμεν.

7) Τὸ διαιρετικόν (-), δι' οὗ χωρίζονται αἱ συλλαβαὶ τῶν λέξεων· ὡς ἄγ-γε-λος.

8) Ἡ παράγραφος (§), δι' ἧς λόγον ἐκτεταμένον χωρίζομεν εἰς μικρότερα μέρη. γ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΤΥΠΙΚΟΝ

ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

§ 63. Αἱ λέξεις, τὰς ὁποίας μεταχειρίζομεθα ὅταν ὁμιλῶμεν ἢ γράφωμεν, εἶναι ἀναρίθμητοι· δύνανται ὁμως αὐταὶ νὰ συνοψισθῶσιν εἰς δέκα εἶδη. Ταῦτα δὲ τὰ εἶδη ὡς ἀποτελοῦντα τὸν λόγον λέγονται *μέρη τοῦ λόγου*.¹ Εἶναι δὲ τὰ ἐξῆς· τὸ οὐσιαστικόν, τὸ ἐπίθετον, τὸ ἄρθρον, ἡ ἀντωνυμία, τὸ ῥῆμα, ἡ μετοχή, ἡ πρόθεσις, τὸ ἐπίρρημα, ὁ σύνδεσμος καὶ τὸ ἐπιφώνημα.

§ 64. Οὐσιαστικόν. Οὐσιαστικὰ λέγονται ὅσα σημαίνουσι πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα, καὶ εἶναι δύο εἰδῶν, κύρια καὶ προσηγορικά.

1) Κύρια λέγονται ἐκεῖνα τὰ οὐσιαστικὰ διὰ τῶν ὁποίων δηλοῦμεν ἓν πρόσωπον ἢ ἓν πρᾶγμα· ὡς Πλάτων, Ἑλλάς.

2) Προσηγορικά λέγονται ἐκεῖνα δι' ὧν δηλοῦμεν πάντα τὰ ὁμοειδῆ πρόσωπα ἢ πράγματα· ὡς οἰκία, φυτόν, ἄνθρωπος.

§ 65. Τὰ οὐσιαστικὰ ἐὰν σημαίνωσιν ἀντικείμενα αἰσθητὰ ἢ νοητὰ αὐθύπαρκτα λέγονται *συγκεκριμένα*· ὡς ἀνὴρ, δένδρον, Θεός, δαίμων κ.τ.λ. Ἐὰν δὲ σημαίνωσιν ιδιότητα ἢ κατάστασιν ἢ πρᾶξιν, οὐχὶ δὲ καὶ αὐθύπαρκτόν τι ἀντικείμενον, λέγονται *ἀφηρημένα*· ὡς ἀρετή, κακία, σοφία, ἐπιμέλεια, τιμή.

§ 66. Ἐπίθετον. Ἐπιθετα λέγονται αἱ λέξεις αἱ ὁποῖαι σημαίνουσι τὴν ποιότητα ἢ τὴν ιδιότητα τῶν οὐσιαστικῶν· ὡς καλός, κακός, λευκός, μέλας.

§ 67. *Ἄρθρον*. Ἄρθρα λέγονται αἱ μονοσύλλαβοι λέξεις (ὁ, ἡ, τό), αἵτινες τίθενται πρὸ τῶν ὀνομάτων καὶ καθιστῶσι ταῦτα γνωστά καὶ ὠρισμένα· ὡς ὁ *παῖς*, ἡ *τράπεζα*, τὸ *δένδρον*.

§ 68. *Ἄντωνυμία*. Ἄντωνυμίαι λέγονται λέξεις τιθέμεναι ἀντὶ τῶν ὀνομάτων· ὡς *ἐγὼ* (ὁ Πλάτων), *σύ* (ὁ Δημήτριος), *ἐκεῖνος* (ὁ ἀστήρ).

§ 69. *Ῥῆμα*. Ῥήματα λέγονται λέξεις, σημαίνουσαι τὴν ἐν χρόνῳ διάθεσιν ὄντος τινός· ἦτοι λέξεις σημαίνουσαι ὅτι ὄν τι ἐν χρόνῳ τινὶ ἐνεργεῖ, πάσχει ἢ εὐρίσκεται ἐν τινὶ καταστάσει· ὡς *γράφω*, *τύπτομαι*, *κοιμῶμαι*.

§ 70. *Μετοχή*. Μετοχαὶ λέγονται λέξεις, αἵτινες ἐν μορφῇ ἐπιθέτου σημαίνουσι τὴν ἐν χρόνῳ διάθεσιν ὄντος τινός· ἦτοι, ἐὰν τὰ ῥήματα λάβωσι μορφήν ἐπιθέτου, τὸ ὁποῖον νὰ δηλοῖ τὸν χρόνον τῆς διαθέσεως, λέγονται μετοχαί. Καλοῦνται δὲ μετοχαί, διότι μετέχουσι καὶ τοῦ ῥήματος καὶ τοῦ ἐπιθέτου· ὡς ὁ *γράφων*—ἢ *γράφουσα*—τὸ *γράφον*, ὁ *διδασκόμενος*—ἢ *διδασκομένη*—τὸ *διδασκόμενον* κ.τ.λ.

§ 71. *Πρόθεσις*. Πρόθεσις λέγονται λέξεις, τὰς ὁποίας θέτομεν πρὸ τῶν πλαγίων πτώσεων τῶν ὀνομάτων, ἀντωνυμιῶν κ.τ.λ. διὰ νὰ δηλώσωμεν διαφόρους σχέσεις τούτων μετ' ἄλλων λέξεων· ὡς ἐν τῇ ἀγορᾷ *εἰμι*, πρὸ σοῦ *ἦλθον*.

ΣΗΜ. Αἱ πρόθεσις πολλάκις εὐρίσκονται καὶ ἐν συνθέσει· ὡς *καταλέγω* (κατὰ-λέγω), *παρέχω* (παρὰ-ἔχω).

§ 72. *Ἐπίρρημα*. Ἐπιρρήματα λέγονται λέξεις τινές, αἵτινες προσδιορίζουσι κυρίως τὰ ῥήματα κατὰ τόπον, χρόνον, τρόπον καὶ ποσόν· ὡς *ἐνταῦθα μένει*, *χθὲς ἦλθε*, *καλῶς λέγει*, *τετράκις ἠγόρευσε*.

§ 73. *Σύνδεσμος*. Σύνδεσμοι λέγονται λέξεις, αἱ ὁποῖαι συνδέουσι λέξιν με λέξιν ἢ πρότασιν με πρότασιν καὶ ἐκφράζουσι τὰς μεταξὺ αὐτῶν διαφόρους σχέσεις· ὡς *ἐγὼ καὶ σὺ καθήμεθα*· ὁ μὲν *διδάσκαλος* λέγει, ὁ δὲ *μαθητὴς* ἀκούει.

§ 74. *Ἐπιφώνημα*. Ἐπιφωνήματα λέγονται λέξεις ἐκφράζουσαι παθήματα ψυχικά, ἦτοι *λύπην*, *χαρὰν*, *ὀργήν*, *θαυμασμόν* καὶ τὰ τοιαῦτα· ὡς *οἴμοι*, *φεῦ*, *βαβαί* κ. τ. λ.

§ 75. Ἐκ τῶν δέκα μερῶν τοῦ λόγου τὰ ἕξ πρῶτα, ἧτοι τὸ οὐσιαστικόν, ἐπίθετον, ἄρθρον, ἀντωνυμία, ῥῆμα καὶ μετοχή λέγονται κλιτά, ὡς μεταβαλλόμενα εἰς τὴν κατάληξίν των· τὰ δὲ τελευταῖα τέσσαρα, ἧτοι ἡ πρόθεσις, τὸ ἐπίρρημα, ὁ σύνδεσμος καὶ τὸ ἐπιφώνημα, ἄκλιτα, ὡς μὴ μεταβάλλοντα τὴν κατάληξίν των.

Κλιτὰ μέρη τοῦ λόγου.

†
§ 76. Τὰ κλιτὰ μέρη τοῦ λόγου διαιροῦνται εἰς τὰ πτωτικά, μετὰ τῶν ὁποίων συγκαταλέγεται καὶ ἡ μετοχή, καὶ εἰς τὰ ῥήματα.

§ 77. Πτωτικά εἶναι τὰ οὐσιαστικά, τὰ ἐπίθετα, τὰ ἄρθρα, αἱ ἀντωνυμίαι καὶ αἱ μετοχαί. Καλοῦνται δὲ πτωτικά, διότι ἔχουσι πτώσεις. Πτώσεις δὲ καλοῦνται αἱ διάφοροι μεταβολαὶ τῆς καταλήξεως τῶν πτωτικῶν πρὸς ἔκφρασιν τῶν διαφόρων σχέσεων αὐτῶν πρὸς ἄλλας λέξεις.

§ 78. Τὰ πτωτικά ἔχουσι καὶ ἄλλους διαφόρους τύπους, διὰ τὴν ἐκφράζωσι τὸ γένος καὶ τὸν ἀριθμὸν. Ἡ πτώσις, τὸ γένος καὶ ὁ ἀριθμὸς λέγονται παρεπόμενα τῶν πτωτικῶν, διότι παρέπονται ἢ παρακολουθοῦσιν αὐτὰ ἐν τῇ κλίσει.

§ 79. Παρεπόμενα ἔχει καὶ τὸ ῥῆμα, ἀλλ' ἴδια, τὰ ὁποῖα θέλομεν ἀναφέρει ἐν τοῖς περὶ ῥήματος.

§ 80. Ἡ μετοχή μετέχει τῶν παρεπομένων τῶν πτωτικῶν καὶ τινῶν τοῦ ῥήματος.

Ῥίζα, θέμα, κατάληξις.

§ 81. Εἰς πᾶν κλιτὸν μέρος τοῦ λόγου διακρίνομεν *ρίζαν*, *θέμα* καὶ *κατάληξιν*.

§ 82. Ῥίζα λέγεται ἡ ἐξ ἀρχῆς τεθεῖσα μονοσύλλαβος καὶ βραχεῖα *βάσις* τῆς λέξεως, ἐξ ἧς καὶ αὐτὴ ἡ λέξις καὶ πᾶσαι αἱ συγγενεῖς αὐτῇ παράγονται καὶ ἧτις οὐδεμίαν μεταβολὴν ἐπιδέχεται· ὡς δο-λιπ-φα-στα-φιλ-

§ 83. Θέμα λέγεται τὸ μὴ μεταβαλλόμενον μέρος τοῦ κλιτοῦ ἐν

τῆ κλίσει καὶ γινόμενον ἐκ τῆς ρίζης ἢ δι' ἐκτάσεως φωνηέντων ἢ διὰ προσλήψεως γραμμάτων· ὡς, διδο-λειπ-φιλο- κ.τ.λ. Διὰ τοῦτο εἰς πολλὰς λέξεις τὸ θέμα εἶναι διττόν, *ισχυρὸν* καὶ *ἀσθενές*· ὡς, λιπ-λειπ- κ.τ.λ.

§ 84. *Κατάληξις* λέγεται τὸ μεταβαλλόμενον ἐν τῆ κλίσει ληκτικὸν μέρος τοῦ κλιτοῦ· ὡς -ος-ου-φ' (δοτῆρος, δο-ρίζα, δοτηρ-θέμα, -ος κατάληξις· μανθάνω, μαθ-ρίζα, μανθάν-θέμα, -ω κατάληξις· ἐπυυθανόμην, πυθ-ρίζα, ἐπυυθαν-θέμα, -όμην κατάληξις).

§ 85. Τὸ τελευταῖον γράμμα τοῦ θέματος λέγεται *χαρακτήρ*, ὡς *δοτηρ*- τὸ ρ εἶναι *χαρακτήρ*.

Πτωτικά.

§ 86. Τὰ πτωτικά, ὡς εἶπομεν, ἔχουσι τρία παρεπόμενα, τὸ *γένος*, τὸν *ἀριθμὸν* καὶ τὴν *πτῶσιν*.

- 1). Τὰ γένη εἶναι τρία· *ἀρσενικόν*, *θηλυκόν*, *οὐδέτερον*.
- 2). Οἱ ἀριθμοὶ εἶναι τρεῖς· *ἐνικός*, *δυϊκός*, *πληθυντικός*.
- 3). Αἱ πτώσεις εἶναι πέντε· *ὀνομαστική*, *γενική*, *δοτική*, *αἰτιατική*, *κλητική*.

Κ Λ Ι Σ Ε Ι Σ

§ 87. *Κλίσεις* λέγονται οἱ διάφοροι τρόποι καθ' οὓς μεταβάλλονται τὰ πτωτικά κατ' ἀριθμὸν καὶ πτῶσιν. Αἱ κλίσεις εἶναι τρεῖς, *Πρώτη*, *Δευτέρα*, *Τρίτη*.

§ 88. Ἡ μὲν *Πρώτη* καὶ *Δευτέρα* λέγονται *ἰσοσύλλαβοι*, διότι τὰ ὀνόματα τὰ ὁποῖα κλίνονται εἰς αὐτὰς ἔχουσιν ἴσον ἀριθμὸν συλλαβῶν εἰς ὅλας τὰς πτώσεις, ἡ δὲ *Τρίτη περιττοσύλλαβος*, διότι τὰ ὀνόματα τὰ ὁποῖα κλίνονται εἰς αὐτὴν ἔχουσι μίαν συλλαβὴν περισσοτέραν εἰς τὴν γενικὴν ἀπὸ τὴν ὀνομαστικὴν.

§ 89. Τὰ ὀνόματα καὶ τῶν τριῶν κλίσεων εἶναι ἄλλα *ἀσυναίρετα* καὶ ἄλλα *συνηρημένα*. Καὶ τῆς μὲν *Πρώτης* καὶ *Δευτέρας* κλίσεως τὰ *συνηρημένα* εἶναι ὀλοπαθῆ, διότι πάσχοι τὴν συναί-

ρῆσιν εἰς ὄλας τὰς πτώσεις, τῆς δὲ Τρίτης τὰ συνηρημένα εἶναι ἄλλα μὲν ὀλιγοπαθῆ, ἄλλα δὲ ὀλοπαθῆ.

Κλίσις τοῦ ἄρθρου.

§ 90. Προτάσσεται ἡ κλίσις τοῦ ἄρθρου, διότι τοῦτο συνοδεύει τὰ ὀνόματα εἰς τὴν κλίσιν των.

πτώσ.	Ἐνικός			Δυϊκός	Πληθυντικός		
Ἄρθ.	ὁ,	ἡ,	τό,	τώ	οἱ,	αἱ,	τά.
Γεν.	τοῦ,	τῆς,	τοῦ,	τοῖν	τῶν,	τῶν,	τῶν.
Δοτ.	τῷ,	τῇ,	τῷ,	τοῖν	τοῖς,	ταῖς,	τοῖς.
Αἰτ.	τόν,	τήν,	τό,	τώ	τούς,	τάς,	τά.

ΣΗΜ. α'. Ὁ δυϊκός τοῦ θηλυκοῦ εἶναι τώ, τοῖν ἀντὶ τὰ, ταῖν.

ΣΗΜ. β'. Τὸ ἄρθρον κλητικὴν δὲν ἔχει. Πολλάκις ὅμως ἡ κλητικὴ τῶν ὀνομάτων λαμβάνει τὸ κλητικὸν ἐπιφώνημα ὦ, ὅπερ διὰ τοῦτο κλητικὸν καλεῖται.

ΠΡΩΤΗ ΚΛΙΣΙΣ

§ 91. Ἡ πρώτη κλίσις ἔχει ὀνόματα ἀρσενικά καὶ θηλυκά μόνον. Καὶ τὰ μὲν ἀρσενικά λήγουσιν εἰς -ας καὶ -ης, τὰ δὲ θηλυκά εἰς -α καὶ -η.

§ 92. Καταλήξεις.

ἀρσεν.	θηλυκαί						
		Ἐνικός	Δυϊκός			Πληθ.	
Ἄρθ.	ἄς-ης	ἄ-η		Ἄρθ. καὶ Αἰτ.	ἄ	Ἄρθ.	αι
Γεν.	ου-ου	ἄς ἢ ἡς-ης		Γεν. καὶ Δοτ.	αιν	Γεν.	ων
Δοτ.	ᾠ-ῆ	ᾠ ἢ ἡ-ῆ		Κλητ.	ᾠ	Δοτ.	αις
Αἰτ.	ἄν-ην	ἄν-ην				Αἰτ.	ἄς
Κλ.	ἄ-η καὶ ἄ	ἄ-η				Κλ.	αι

§ 93. Ὄνόματα ἀρσενικά.

		Ἐνικός		
Ἄρθ.	ὁ	νεανίας	στρατοδίκης	στρατιώτης
Γεν.	τοῦ	νεανίου	στρατοδίκου	στρατιώτου
Δοτ.	τῷ	νεανίᾳ	στρατοδίκη	στρατιώτῃ
Αἰτ.	τόν	νεανιάν	στρατοδίκην	στρατιώτην
Κλητ.	ὦ	νεανιά	στρατοδίκη	στρατιώτᾳ

Δυϊκός

Ὄν. καὶ Αἰτ.	τὼ	νεανιά	στρατοδικᾶ	στρατιωτᾶ
Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖν	νεανίαιν	στρατοδικαῖν	στρατιώταιν
Κλητ.	ῶ	νεανιά	στρατοδικᾶ	στρατιωτᾶ

Πληθυντικός

Ὄν.	οἱ	νεανίαι	στρατοδίκαι	στρατιῶται
Γεν.	τῶν	νεανιῶν	στρατοδικῶν	στρατιωτῶν
Δοτ.	τοῖς	νεανίαις	στρατοδικαῖς	στρατιώταις
Αἰτ.	τούς	νεανιάς	στρατοδικᾶς	στρατιωτάς
Κλητ.	ῶ	νεανίαι	στρατοδίκαι	στρατιῶται

Ἐνικός

Δυϊκός

Πληθυντικός

Ὄν. ὁ μαθητής	Ὄν. καὶ Αἰτ. τὼ μαθητᾶ'	Γεν. καὶ Δοτ. τοῖν μαθηταῖν	Κλητ. ῶ μαθητᾶ'	Ὄν. οἱ μαθηταί
Γεν. τοῦ μαθητοῦ				Γεν. τῶν μαθητῶν
Δοτ. τῷ μαθητῇ				Δοτ. τοῖς μαθηταῖς
Αἰτ. τὸν μαθητήν				Αἰτ. τοὺς μαθητάς
Κλ. ῶ μαθητᾶ'				Κλ. ῶ μαθηταί

§ 94.

Ὄνόματα θηλυκά.

Ἐνικός

Ὄν.	ἡ	πλευρά'	χώρᾱ	καρδίᾱ	ἄγκυρᾱ
Γεν.	τῆς	πλευρᾱ́ς	χώρᾱς	καρδίᾱς	ἄγκυρᾱς
Δοτ.	τῇ	πλευρᾱ́	χώρᾱ	καρδίᾱ	ἄγκυρᾱ
Αἰτ.	τὴν	πλευρᾱ́ν	χώρᾱν	καρδίᾱν	ἄγκυρᾱν
Κλ.	ῶ	πλευρᾱ́	χώρᾱ	καρδίᾱ	ἄγκυρᾱ

Δυϊκός

Ὄν. καὶ Αἰτ.	τὼ	πλευρᾶ'	χώρᾱ	καρδίᾱ	ἄγκυρᾱ
Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖν	πλευραῖν	χώραιν	καρδίαιν	ἄγκυραιν
Κλητ.	ῶ	πλευρᾶ'	χώρᾱ	καρδίᾱ	ἄγκυρᾱ

Πληθυντικός

Ὄν.	αἱ	πλευραί	χώραι	καρδίαι	ἄγκυραι
Γεν.	τῶν	πλευρῶν	χωρῶν	καρδιῶν	ἄγκυρῶν
Δοτ.	ταῖς	πλευραῖς	χώραις	καρδίαις	ἄγκυραις
Αἰτ.	τάς	πλευρᾶ́ς	χώρᾱς	καρδίᾱς	ἄγκυρᾱς
Κλ.	ῶ	πλευραί	χώραι	καρδίαι	ἄγκυραι

Ἐνικός

Ἄν.	ἡ	γλῶσσᾶ	μέλισσᾶ	στήλη	τιμή
Γεν.	τῆς	γλώσσης	μελίσης	στήλης	τιμῆς
Δοτ.	τῇ	γλώσση	μελίση	στήλη	τιμῇ
Αἰτ.	τήν	γλῶσσάν	μέλισσάν	στήλην	τιμήν
Κλ.	ᾧ	γλῶσσᾶ	μέλισσᾶ	στήλη	τιμή

Δυνικός

Ἄν. καὶ Αἰτ.	τὼ	γλῶσσᾶ	μέλισσᾶ	στήλᾱ	τιμᾶ'
Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖν	γλώσσαιν	μελίσαιν	στήλαιν	τιμαῖν
Κλητ.	ᾧ	γλῶσσᾶ	μέλισσᾶ	στήλᾱ	τιμᾶ'

Πληθυντικός

Ἄν.	αἱ	γλῶσσαι	μέλισσαι	στήλαι	τιμαί
Γεν.	τῶν	γλωσσῶν	μελισσῶν	στηλῶν	τιμῶν
Δοτ.	ταῖς	γλώσσαις	μελίσαις	στήλαις	τιμαῖς
Αἰτ.	τάς	γλῶσσᾶς	μελίσᾶς	στήλᾶς	τιμᾶ'ς
Κλητ.	ᾧ	γλῶσσαι	μέλισσαι	στήλαι	τιμαί

Ἐνικός

Δυνικός

Πληθυντικός

Ἄν.	ἡ	δικαιοσύνη	Ἄν. καὶ Αἰτ.	τὼ	δικαιοσύνα	Ἄν.	αἱ	δικαιοσύναι
Γεν.	τῆς	δικαιοσύνης	Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖν	δικαιοσύναιν	Γεν.	τῶν	δικαιοσυνῶν
Δοτ.	τῇ	δικαιοσύνῃ	Κλητ.	ᾧ	δικαιοσύνᾱ	Δοτ.	ταῖς	δικαιοσύναις
Αἰτ.	τήν	δικαιοσύνην				Αἰτ.	τάς	δικαιοσύνας
Κλ.	ᾧ	δικαιοσύνῃ				Κλ.	ᾧ	δικαιοσύναι

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

§ 95. Τὰ εἰς -ης ἔχουσι τὴν Κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ εἰς -η. Ἐχουσι δὲ αὐτὴν εἰς -ᾶ, τὰ εἰς τῆς, πῆς, τὰ ἔθνικὰ καὶ τὰ σύνθετα ἐκ τοῦ παλῶ, τριβῶ, μετρῶ, ἄρχω, ἄνωμαι, λατρεύω κ.τ.λ. ἤτοι τὰ ἔχοντα τὸ θ' συνθετικὸν ῥῆμα· ὡς ναύτης—ναυτᾶ, κυνώπης—κυνῶπᾶ, Πέρσης—Πέρσᾶ, βιβλιοπώλης—βιβλιοπῶλᾶ, παιδοτριβᾶ, γεωμέτρᾶ, σχολάρχᾶ, τελωνᾶ, εἰδωλολάτρᾶ. Τὸ δὲ δεσπότης ἀναβιβάζει καὶ τὸν τόνον, ᾧ δέσποτᾶ.

§ 96. Ὅσα θηλυκὰ εἰς -α ἔχουσι πρὸ τοῦ α φωνῆεν ἤ ο, φυλάττουσι τὸ α ἄτρεπτον ἐν πάσαις ταῖς πτώσεσι τοῦ ἐνικοῦ.

§ 97. Ἡ αἰτιατικὴ καὶ κλητικὴ τοῦ ἐνικοῦ τῶν πρωτοκλίτων ἔχει καὶ τὸν χρόνον καὶ τὸν τόνον τῆς ὀνομαστικῆς· ὡς ταμιάς-ἄν-ᾶ, οἰκιά-ἄν-ᾶ, γλῶσσᾶ-ἄν-ᾶ.

§ 98. Ἡ ὀνομαστικὴ τοῦ πληθυντικοῦ τῶν θηλυκῶν τῶν μὲν οὐσιαστικῶν ὁμοτονεῖ τῇ ἐνικῇ ὀνομαστικῇ, τῶν δὲ ἐπιθέτων τῇ πληθυντικῇ ὀνομαστικῇ τῶν ἀρσενικῶν, ἐὰν ταῦτα ἔχωσι τὸ ἀρσενικὸν δευτερόκλιτον· ἐὰν δὲ εἶναι τριτόκλιτον, συμφωνοῦσι μὲ τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ τοῦ ἰδίου γένους· ὡς ἡ μέλισσα — αἱ μέλισσαι, ἡ δικαία — αἱ δίκαιαι (ὡς οἱ δίκαιοι), ἡ ταχεῖα — αἱ ταχεῖαι κ.τ.λ.

§ 99. Ἡ γενικὴ τοῦ πληθυντικοῦ τῶν πρωτοκλίτων περισπᾶται, πλὴν τῶν θηλυκῶν τῶν εἰς -ος βαρυτόνων ἐπιθέτων καὶ μετοχῶν καὶ τῶν οὐσιαστικῶν χρήστης, χλούνης, ἐτησίαι, ἀφύη· ὡς δίκαιος—δικαῖᾱ—δικαίων, τριβόμενος—τριβομένη—τριβομένων, χρήστων, χλούνων, ἐτησίων, ἀφύων.

Χρόνος.

§ 100. Τὸ -ας τῆς α' κλίσεως καὶ τὸ -α τοῦ δυϊκοῦ εἶναι πάντοτε μακρόν. /

§ 101. Ἐκ τῶν εἰς -α θηλυκῶν ἔχουσιν αὐτὸ ἐν τῇ ὀνομαστικῇ τοῦ ἐνικοῦ μακρόν·

1) Τὰ ἐπίθετα ὅσα ἔχουσι τὸ ἀρσενικὸν δευτερόκλιτον· ὡς ἄξιος—ἀξιᾶ, πλὴν τοῦ Χίος (Χίος)—Χιᾶ, Δίος (Δίος)—Διᾶ.

2) Τὰ εἰς -εῖα καὶ -οα παροξύτονα οὐσιαστικά· ὡς μνεῖᾶ, βασιλεῖᾶ, χροᾶ, πόᾶ.

3) Τὰ εἰς -ρα δισύλλαβα ἔχοντα ἐν τῇ παραληγούσῃ φωνῆεν· ὡς ᾠρᾶ, χώρᾶ, θύρᾶ· πλὴν τοῦ χύτρᾶ καὶ σφῦρᾶ.

4) Πάντα τὰ πολυσύλλαβα παροξύτονα οὐσιαστικά· ὡς ἡμέρᾶ, παλαιστρᾶ, κακίᾶ, ἐλαίᾶ.

5) Πάντα τὰ ὀξύτονα οὐσιαστικά· ὡς χαρᾶ, λαλιᾶ, σκιᾶ.

§ 102. Ἐχουσι δὲ τοῦτο βραχύ·

1) Τὰ ἐπίθετα καὶ αἱ μετοχαὶ ὅσων τὸ ἀρσενικὸν εἶναι τριτόκλιτον· ὡς ταχύς—ταχεῖᾶ, ἐλθών—ἐλθοῦσᾶ.

2) Τὰ εἰς -ρα δισύλλαβα ἔχοντα ἐν τῇ παραληγούσῃ δίφθογον· ὡς σφαιρᾶ, μοῖρᾶ, προῖρᾶ, πλὴν τῶν Αἰθρᾶ, Φαιδρᾶ, αὐρᾶ, λαύρᾶ, σαύρᾶ.

3) Πάντα τὰ προπαροξύτονα ὡς ἐπιμέλειᾶ, εὐνοιά, Ἰστιαῖᾶ, Πλάταιᾶ, Φώκαιᾶ, μαθήτριᾶ.

4) Τὰ εἰς -αῖα δισύλλαβα ὡς μαῖᾶ, γραῖᾶ.

5) Τὰ εἰς -αῖα ὡς μυῖᾶ, ὀργυῖᾶ, ἀγυῖᾶ.

6) Πάντα τὰ ἐν τῇ γενικῇ καὶ δοτικῇ τοῦ ἐνικού τρέποντα τὰ α εἰς η ὡς μουσᾶ, γλωσσᾶ.

103. Ὀνόματα σννηρημένα.

Ἀρσενικά

Ἐνικός

Ὀν.	ὁ	Ἐρμέας-Ἐρμῆς
Γεν.	τοῦ	Ἐρμέου-Ἐρμού
Δοτ.	τῷ	Ἐρμέα-Ἐρμῆ
Αἰτ.	τόν	Ἐρμέαν-Ἐρμῆν
Κλ.	ῶ	Ἐρμέᾶ-Ἐρμῆ

Δυϊκός

Ὀν. καὶ Αἰτ.	τὼ	Ἐρμέα-Ἐρμα
Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖν	Ἐρμέαιν-Ἐρμαῖν
Κλητ.	ῶ	Ἐρμέᾶ-Ἐρμα

Πληθυντικός

Ὀν.	οἱ	Ἐρμέαι-Ἐρμαῖ
Γεν.	τῶν	Ἐρμέων-Ἐρμῶν
Δοτ.	τοῖς	Ἐρμέαις-Ἐρμαῖς
Αἰτ.	τούς	Ἐρμέας-Ἐρμας
Κλ.	ῶ	Ἐρμέαι-Ἐρμαῖ

Θηλυκά

Ἐνικός

Ὀν.	ἡ	μνάᾶ-μνά	σुकέα-σुकῆ
Γεν.	τῆς	μνάας-μνάς	σुकέας-σुकῆς
Δοτ.	τῇ	μνάα-μνά	σुकέα-σुकῆ
Αἰτ.	τήν	μνάαν-μνάν	σुकέα-σुकῆν
Κλ.	ῶ	μνάᾶ-μνά	σुकέα-σुकῆ

Δυϊκός

Ὀν. καὶ Αἰτ.	τὼ	μνάᾶ-μνά	σुकέα-σुकᾶ
Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖς	μνάαιν-μναῖν	σुकέαιν-σुकαιν
Κλητ.	ῶ	μνάᾶ-μνά	σुकέα-σुकᾶ

Πληθυντικός

Ὄν.	αἱ	μνάαι-μναῖ	σुकэαι-сукаῖ
Γεν.	τῶν	μναῶν-μνῶν	σुकεῶν-сукῶν
Δοτ.	ταῖς	μνάαις-μναῖς	сुकэαις-сукаῖς
Αἰτ.	τάς	μνάᾱς-μναᾶς	сुकэᾱς-сукᾶς
Κλ.	ᾧ	μνάαι-μναῖ	сुकэαι-сукаῖ

Ἐνικός

Ὄν.	ἡ	σιδηρέᾱ-σιδηρᾶ	ἀπλόη-ἀπλῆ
Γεν.	τῆς	σιδηρέᾱς-σιδηρᾶς	ἀπλόης-ἀπλῆς
Δοτ.	τῇ	σιδηρέᾱ-σιδηρᾶ	ἀπλόη-ἀπλῆ
Αἰτ.	τήν	σιδηρέᾱν-σιδηρᾶν	ἀπλόην-ἀπλήν
Κλ.	ᾧ	σιδηρέᾱ-σιδηρᾶ	ἀπλόη-ἀπλῆ

Δυνικός

Ὄν. καὶ Αἰτ.	τῷ	σιδηρέᾱ σιδηρᾶ	ἀπλόᾱ-ἀπλᾶ
Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖν	σιδηρέαιν-σιδηραῖν	ἀπλόαιν ἀπλαῖν
Κλητ.	ᾧ	σιδηρέᾱ-σιδηρᾶ	ἀπλοᾱ-ἀπλᾶ

Πληθυντικός

Ὄν.	αἱ	σιδήραι-σιδηραῖ	ἀπλόαι-ἀπλαῖ
Γεν.	τῶν	σιδηρέων-σιδηρῶν	ἀπλόων-ἀπλῶν
Δοτ.	ταῖς	σιδηραῖς-σιδηραῖς	ἀπλόαις-ἀπλαῖς
Αἰτ.	τάς	σιδηρέᾱς-σιδηρᾶς	ἀπλοᾱς-ἀπλᾶς
Κλητ.	ᾧ	σιδήραι-σιδηραῖ	ἀπλόαι-ἀπλαῖ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

§ 104. Συναιροῦνται τὸ αα εἰς ᾱ· ὡς μνάα-μναᾶ, τὸ εα εἰς η, ὡς сукэа-сукῆ, καὶ ὅταν προηγῆται φωνῆεν ἢ ρ εἰς ᾱ· ὡς ἐρεεᾱ-ᾱ, ἀργυρέᾱ-ᾱ, βορέας-βορραῖς (ὁ ἄνεμος). Τὸ δὲ Βορέας (ὁ θεὸς) ἀσυναίρετως. Τὰ δὲ α, ε, ὅ πρό μακρῶν φωνηέντων καὶ διφθογγῶν ἐξαφανίζονται· ὡς ἀπλόη-ἀπλή, ἀπλοᾱ-ἀπλᾶ, сукэᾱ-сукᾶ, μναῶν-μνῶν, ἀπλόαις-ἀπλαῖς.

ΔΕΥΤΕΡΑ ΚΛΙΣΙΣ

§ 105. Ἡ δευτέρα κλίσις ἔχει ὀνόματα ἀρσενικὰ καὶ θηλυκὰ εἰς -ος καὶ οὐδέτερα εἰς -ον.

§ 106.

Καταλήξεις.

'Αρσενικάί — Θηλυκαί — Ουδέτεραι

<i>Ἐνικός</i>			<i>Δυϊκός</i>			<i>Πληθυντικός</i>		
'Ον.	ος	ον	'Ον. καὶ Αἰτ.	ω	ω	'Ον.	οι	ᾶ
Γεν.	ου	ου				Γεν.	ων	ων
Δοτ.	φ	φ				Δοτ.	οις	οις
Αἰτ.	ον	ον				Αἰτ.	ους	ᾶ
Κλητ.	ε(ος)	ον	Κλητ.	ω	ω	Κλητ.	οι	ᾶ

107. Ὀνόματα ἀρσενικά καὶ θηλυκά.

<i>Ἐνικός</i>			
'Ον.	ὁ	ἄγγελος ¹	λόγος
Γεν.	τοῦ	ἄγγελου	λόγου
Δοτ.	τῷ	ἄγγελῳ	λόγῳ
Αἰτ.	τόν	ἄγγελον	λόγον
Κλ.	ὦ	ἄγγελε (ος)	λόγε (ος)

Δυϊκός

'Ον. καὶ Αἰτ.	τῶ	ἄγγελω	λόγῳ
Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖν	ἄγγελοῖν	λόγοιν
Κλητ.	ὦ	ἄγγελω	λόγῳ

Πληθυντικός

'Ον.	οἱ	ἄγγελοι	λόγοι
Γεν.	τῶν	ἄγγέλων	λόγων
Δοτ.	τοῖς	ἄγγελοις	λόγοις
Αἰτ.	τούς	ἄγγέλους	λόγους
Κλητ.	ὦ	ἄγγελοι	λόγοι

Ἐνικός

'Ον.	ὁ	κῆπος	ἡ	νήσος
Γεν.	τοῦ	κήπου	τῆς	νήσου
Δοτ.	τῷ	κήπῳ	τῇ	νήσῳ
Αἰτ.	τόν	κῆπον	τὴν	νήσον
Κλ.	ὦ	κῆπε (ος)	ὦ	νήσε (ος)

Δυϊκός

'Ον. καὶ Αἰτ.	τῶ	κήπῳ	νήσῳ
Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖν	κήποιν	νήσοιν
Κλητ.	ὦ	κήπῳ	νήσῳ

Πληθυντικός

Ὄν.	οἱ κῆποι	αἱ νῆσοι
Γεν.	τῶν κήπων	τῶν νήσων
Δοτ.	τοῖς κήποις	ταῖς νήσοις
Αἰτ.	τούς κήπους	τάς νήσους
Κλητ.	ῶ κῆποι	ῶ νῆσοι

Ἑνικός

Ὄν.	ἡ ὁδός	ἕλαφος
Γεν.	τῆς ὁδοῦ	ἐλάφου
Δοτ.	τῇ ὁδῷ	ἐλάφῳ
Αἰτ.	τὴν ὁδόν	ἐλάφον
Κλ.	ῶ ὁδέ (ός)	ἐλαφε (ος)

Δυϊκός

Ὄν. καὶ Αἰτ.	τῷ ὁδῷ	ἐλάφῳ
Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖν ὁδοῖν	ἐλάφοιν
Κλητ.	ῶ ὁδῷ	ἐλάφῳ

Πληθυντικός

Ὄν.	αἱ ὁδοί	ἕλαφοι
Γεν.	τῶν ὁδῶν	ἐλάφων
Δοτ.	ταῖς ὁδοῖς	ἐλάφοις
Αἰτ.	τάς ὁδούς	ἐλάφους
Κλ.	ῶ ὁδοί	ἐλαφοι

§ 108.

Ὄνόματα οὐδέτερα.

Ἑνικός

Ὄν.	τὸ ἐντίμον	δῶρον	λαμπρόν
Γεν.	τοῦ ἐντίμου	δώρου	λαμπροῦ
Δοτ.	τῷ ἐντίμῳ	δώρῳ	λαμπρῷ
Αἰτ.	τὸ ἐντίμον	δῶρον	λαμπρόν
Κλ.	ῶ ἐντίμον	δῶρον	λαμπρόν

Δυϊκός

Ὄν. καὶ Αἰτ.	τῷ ἐντίμῳ	δώρῳ	λαμπρῷ
Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖν ἐντίμοιιν	δώροιν	λαμπροῖιν
Κλητ.	ῶ ἐντίμῳ	δώρῳ	λαμπρῷ

Πληθυντικός

Όν.	τὰ ἐντιμᾶ	δῶρᾶ	λαμπρᾶ'
Γεν.	τῶν ἐντίμων	δώρων	λαμπρῶν
Δοτ.	τοῖς ἐντίμοις	δώροις	λαμπροῖς
Αἰτ.	τὰ ἐντιμᾶ	δῶρᾶ	λαμπρᾶ'
Κλ.	ᾧ ἐντιμᾶ	δῶρᾶ	λαμπρᾶ'

ΣΗΜ. Ἡ ἐνική κλητική τῶν ἀρσενικῶν καὶ θηλυκῶν εἶναι ὁμοία τῇ ἐνική ὀνομαστικῇ ἄττικῶς· ὡς, ᾧ λόγε καὶ ᾧ λόγος, ᾧ ὁδὲ καὶ ᾧ ὁδός.

§ 109. Ὀνόματα συνηρημένα ἀρσενικά.

Ἐνικός

Όν.	ὁ πλόους-πλοῦς }	χρῦσεος-χρυσοῦς
Γεν.	τοῦ πλόου-πλοῦ	χρυσέου-χρυσοῦ
Δοτ.	τῷ πλόφ-πλῷ	χρυσέφ-χρυσῷ
Αἰτ.	τόν πλόον-πλοῦν	χρῦσεον-χρυσοῦν
Κλ.	ᾧ πλόε-πλοῦ	χρῦσεος-χρυσοῦς

Δυνικός

Όν. καὶ Αἰτ.	τὼ πλόω-πλῶ	χρυσέω-χρυσῶ
Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖν πλόοιν-πλοῖν	χρυσέοιν-χρυσοῖν
Κλητ.	ᾧ πλόω-πλῶ	χρυσέω-χρυσῶ

Πληθυντικός

Όν.	οἱ πλόοι-πλοῖ	χρῦσει-χρυσο
Γεν.	τῶν πλόων-πλῶν	χρυσέων-χρυσῶν
Δοτ.	τοῖς πλόοις-πλοῖς	χρυσέοις-χρυσοῖς
Αἰτ.	τούς πλόους-πλοῦς	χρυσέους-χρυσοῦς
Κλ.	ᾧ πλόοι-πλοῖ	χρῦσει-χρυσοῖ

Ἐνικός

Όν.	ὁ περίπλοος-περίπλους
Γεν.	τοῦ περιπλόου-περίπλου
Δοτ.	τῷ περιπλόφ-περίπλφ
Αἰτ.	τόν περίπλοον-περίπλου
Κλητ.	ᾧ περίπλοε-περίπλου

Δυνικός

Όν. καὶ Αἰτ.	τὼ περιπλόω-περίπλω
Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖν περιπλόοιν-περίπλοι
Κλητ.	ᾧ περιπλόω-περίπλω

Πληθυντικός

Ὅν.	οἱ	περίπλοοι-περίπλοι
Γεν.	τῶν	περιπλόων-περίπλων
Δοτ.	τοῖς	περιπλόοις-περίπλοις
Αἰτ.	τούς	περιπλόους-περίπλους
Κλητ.	ᾧ	περίπλοοι-περίπλοι

§ 110. Συνηρημένα Οὐδέτερα.

Ἐνικός

Ὅν.	τὸ	εὔνοον-εὔνουον	ὀστέου-ὀστοῦν
Γεν.	τοῦ	εὔνοου-εὔνου	ὀστέου-ὀστοῦ
Δοτ.	τῷ	εὔνόῳ-εὔνω	ὀστέῳ-ὀστῷ
Αἰτ.	τὸ	εὔνοον-εὔνουον	ὀστέον-ὀστοῦν
Κλητ.	ᾧ	εὔνοον-εὔνουον	ὀστέον-ὀστοῦν

Δυϊκός

Ὅν. καὶ Αἰτ.	τὸ	εὔνώ-εὔνω	ὀστέω-ὀστώ
Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖν	εὔνοοιν-εὔνοιν	ὀστέοιν-ὀστοῖν
Κλητ.	ᾧ	εὔνώ-εὔνω	ὀστέω-ὀστώ

Πληθυντικός

Ὅν.	τά	εὔνοα	ὀστέα-ὀστᾶ
Γεν.	τῶν	εὔνων-εὔνων	ὀστέων-ὀστῶν
Δοτ.	τοῖς	εὔνοοις-εὔνοις	ὀστέοις-ὀστοῖς
Αἰτ.	τά	εὔνοα	ὀστέα-ὀστᾶ
Κλητ.	ᾧ	εὔνοα	ὀστέα-ὀστᾶ

Ἐνικός

Ὅν.	τὸ	ἀργύρεον-ἀργυροῦν
Γεν.	τοῦ	ἀργυρέου-ἀργυροῦ
Δοτ.	τῷ	ἀργυρέῳ-ἀργυρῷ
Αἰτ.	τὸ	ἀργύρεον-ἀργυροῦν
Κλητ.	ᾧ	ἀργύρεον-ἀργυροῦν

Δυϊκός

Ὅν. καὶ Αἰτ.	τὸ	ἀργυρέω-ἀργυρῶ
Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖν	ἀργυρέοιν-ἀργυροῖν
Κλητ.	τῷ	ἀργυρέω-ἀργυρῶ

Πληθυντικός

Όν.	τά	ἀργύρεᾶ-ἀργυρᾶ
Γεν.	τῶν	ἀργυρέων-ἀργυρῶν
Δοτ.	τοῖς	ἀργυρέοις-ἀργυροῖς
Αἰτ.	τά	ἀργύρεᾶ-ἀργυρᾶ
Κλητ.	ῶ	ἀργύρεᾶ ἀργυρᾶ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

§ 111. Συναίρουνται τὸ εὐ καὶ οὐ εἰς οὐ ὡς ὀστέον-ὀστοῦν, πλόος-πλοῦς· τὸ εα καὶ οα εἰς ᾱ ὡς ὀστέα-ὀστέα, ἀπλόα-ἀπλᾶ· τὸ ε δὲ καὶ ο πρὸ τῶν μακρῶν φωνηέντων καὶ τῶν διφθόγγων ἐξαφανίζονται· ὡς ὀστέων-ὀστέων, ἀπλοῖς-ἀπλοῖς.

§ 112. Τὸ οα τῶν συνθέτων οὐδετέρων, πλὴν τῶν πολλαπλασιαστικῶν, μένει ἀσυναίρετον· ὡς τὰ εὔνοα, τὰ εὔπλοα, ἀλλὰ τὰ δεκαπλόα-δεκαπλᾶ κ.τ.λ.

§ 113. Τοῦ θνῆκοῦ τὸ ω μετὰ τὴν συναίρεσιν τονιζόμενον ὀξύνεται πρὸς τὸν κανόνα (§ 53. Σημ)· ὡς τὸ πλώω-πλώ, τὸ χρυσέω-χρυσώ.

§ 114. Τὰ εἰς -εος καὶ -εον καὶ τὸ κάνεον μετὰ τὴν συναίρεσιν περισπῶνται· ὡς χρύσεος-χρυσοῦς, πορφύρεον-πορφυροῦν, κάνεον-κανοῦν.

§ 115. Τὰ σύνθετα συνηρημένα τονίζονται εἰς ὅλας τὰς πτώσεις των, ὅπου καὶ ἡ ὀνομαστικὴ τοῦ ἐνικοῦ· ὡς εὔπλοος-εὔπλους, εὔπλοου-εὔπλου κ.τ.λ. X

ΤΡΙΤΗ ΚΛΙΣΙΣ

§ 116. Ἡ Τρίτη κλίσις, ὡς εἶπομεν ἐν τοῖς περὶ ὀρισμῶν τῶν κλίσεων (§ 88), λέγεται περιττοσύλλαβος, διότι¹³ εἰς αὐτὴν κλίνονται πάντα τὰ περιττοσύλλαβα, ἧτοι τὰ ἔχοντα μίαν συλλαβὴν περισσοτέραν εἰς τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἀπὸ τὴν ὀνομαστικὴν.

§ 117. Τὸ θέμα τῶν τριτοκλίτων εὐρίσκεται, ἐὰν ἐκ τῆς γενικῆς ἀφαιρεθῇ ἡ πτωτικὴ κατάληξις· ἄρπαγ-ος (θέμα ἄρπαγ-).

§ 118. Ὡς ἐκ τοῦ χαρακτῆρός των δὲ τὰ τριτόκλιτα διαίρουνται εἰς ἀφωλόγητα, ὑγρόληκτα, σιγμόληκτα, καὶ φωνηεντόληκτα.

§ 119. Τὴν δὲ ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ σχηματίζουσιν ὡς ἐξῆς·

1). Τὰ μὲν ἄρσενικά καὶ θηλυκὰ ἀφωνόληκτα, σιγμόληκτα, καὶ φωνηεντόληκτα λαμβάνουσιν εἰς τὸ θέμα τὴν κοινὴν κατάληξιν τῆς Γης κλίσεως (ς) καὶ πάσχουσι τὰς ἀπαιτουμένας μεταβολὰς καὶ ἀποβολάς, ὡς θέλομεν ἰδεῖ εἰς τὰς παρατηρήσεις τῆς αὐτῆς Κλίσεως (126-130)· ὡς κόρακ-ς — κόραξ, λαῖλαπ-ς — λαῖλαψ, γίγαντ-ς — γίγας, ἀληθέσ-ς — ἀληθής, πολι-ς — πόλις, ἡδύ-ς — ἡδύς. Τὰ δὲ ἄρσενικά καὶ θηλυκὰ ὑγρόληκτα πρὸς ἀποφυγὴν τῆς κακοφωνίας ἀντὶ τῆς προσλήψεως τοῦ ς εἰς τὸ θέμα ἐκτείνουσι τὸ προηγούμενον φωνῆεν· ὡς ποιμὲν-ς — ποιμήν, ἀνὲρ-ς — ἀνὴρ.

2). Τὰ δὲ οὐδέτερα ἔχουσιν ὀνομαστικὴν αὐτὸ το θέμα, ἀποβαλλομένου τοῦ τελικοῦ συμφώνου, ἂν δὲν δύναται νὰ σταθῇ ὡς τελικόν, διότι τελικὰ εἶναι τὰ ν, ρ, σ· εἰς δὲ τὸ γάλα (γαλακτ-) ἀποβάλλονται καὶ τὰ δύο· ὡς μέλανο-ς (θέμα μέλαν-) οὐδέτερον μέλαν, μέλιτ-ος (θέμα μέλιτ-) οὐδέτερον μέλι, ἀληθέ-ος (ἀληθέσ-ος, θέμα ἀληθέσ-) οὐδέτερον ἀληθές, ἡδέ-ος (ἡδυ-ος, θέμα ἡδύ-) οὐδέτερον ἡδύ, δόντ-ος (θέμα δόντ-) οὐδέτερον δον· κ.τ.λ.

§ 120.

Καταλύξεις.

Ἄρσενικάι. — Θηλυκαί. — Οὐδέτεραι.

Ἐνικός			Δουκός			Πληθυντικός		
Ἄρσ.	ς ἢ ἑκτασις	τὸ θέμα	Ἄρσ., Αἰτ.	ε	Ἄρσ.	ες	ἄ	
Γεν.	ος	ος	Γεν., Δοτ.	οιν	Γεν.	ων	ων	
Δοτ.	ϊ	ϊ	Κλητ.	ε	Δοτ.	σῖ (ν)	τῖ (ν)	
Αἰτ.	ἄ ἢ ν	ὁμοία τῇ ὀνομ.			Αἰτ.	ς ἢ ἄ.	ἄ	
Κλ.	ὡς ἢ ὀνομ. ἢ τὸ θέμα	ὁμοία τῇ ὀνομ.			Κλ.	ες	ἄ	

§ 121.

Ὄνόματα ἀφωνόληκτα.

Ἄρσενικά

Ἐνικός

Ἄρσ.	ὁ	κῆρυξ	ἄρπαξ	ἔρωξ
Γεν.	τοῦ	κῆρυκος	ἄρπαγος	ἔρωτος
Δοτ.	τῷ	κῆρυκῖ	ἄρπαγῖ	ἔρωτῖ
Αἰτ.	τόν	κῆρυκᾶ	ἄρπαγᾶ	ἔρω-ᾶ
Κλ.	ῶ	κῆρυξ	ἄρπαξ	ἔρωξ

Δυϊκός

Ὄν. καὶ Αἰτ.	τὼ κήρυκε	ἄρπαγε	ἔρωτε
Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖν κηρύκοιν	ἄρπάγοιν	ἔρώτοιιν
Κλητ.	ῶ κήρυκε	ἄρπαγε	ἔρωτε

Πληθυντικός

Ὄν.	οἱ κήρυκες	ἄρπαγες	ἔρωτες
Γεν.	τῶν κηρύκων	ἄρπάγων	ἔρώτων
Δοτ.	τοῖς κήρυξι (ν)	ἄρπαξι (ν)	ἔρωσι (ν)
Αἰτ.	τοὺς κήρυκᾶς	ἄρπαγᾶς	ἔρωτᾶς
Κλητ.	ῶ κήρυκες	ἄρπαγες	ἔρωτες

Ἐνικός

Ὄν.	ὁ γέρων	χαρίεις
Γεν.	τοῦ γέροντος	χαρίεντος
Δοτ.	τῷ γέροντι	χαρίεντι
Αἰτ.	τὸν γέροντᾶ	χαρίεντᾶ
Κλητ.	ῶ γέρον	χαρίεν

Δυϊκός

Ὄν. καὶ Αἰτ.	τὼ γέροντε	χαρίεντε
Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖν γερόντοιιν	χαρίέντοιιν
Κλητ.	ῶ γέροντε	χαρίεντε

Πληθυντικός

Ὄν.	οἱ γέροντες	χαρίεντες
Γεν.	τῶν γερόντων	χαρίέντων
Δοτ.	τοῖς γέρουσι (ν)	χαρίεσι (ν)
Αἰτ.	τοὺς γέροντᾶς	χαρίεντᾶς
Κλητ.	ῶ γέροντες	χαρίεντες

Ἐνικός

Ὄν.	ὁ θεῖς	ὀδοῦς	ὦν
Γεν.	τοῦ θέντος	ὀδόντος	ὄντος
Δοτ.	τῷ θέντι	ὀδόντι	ὄντι
Αἰτ.	τὸν θέντᾶ	ὀδόντᾶ	ὄντᾶ
Κλητ.	ῶ θεῖς	ὀδοῦς	ὦν

Δυϊκός

Ὄν. καὶ Αἰτ.	τὼ θέντε	ὀδόντε	ὄντε
Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖν θέντοιιν	ὀδόντοιιν	ὄντοιιν
Κλητ.	ῶ θέντε	ὀδόντε	ὄντε

Πληθυντικός

Ὄν.	οἱ	θέντες	ὀδόντες	ὄντες
Γεν.	τῶν	θέντων	ὀδόντων	ὄντων
Δοτ.	τοῖς	θεῖσι (ν)	ὀδοῦσι (ν)	οὔσι (ν)
Αἰτ.	τούς	θέντας	ὀδόντας	ὄντας
Κλητ.	ὦ	θέντες	ὀδόντες	ὄντες

§ 122.

Θηλυκά.

Ἐνικός

Ὄν.	ἡ	φλόξ	ἐλπῖς	θρίξ
Γεν.	τῆς	φλογός	ἐλπίδος	τριχός
Δοτ.	τῇ	φλογί'	ἐλπίδι	τριχί'
Αἰτ.	τὴν	φλόγα	ἐλπίδα	τριχᾶ
Κλητ.	ὦ	φλόξ	ἐλπῖς	θρίξ

Δυϊκός

Ὄν. καὶ Αἰτ.	τῶ	φλόγε	ἐλπίδε	τρίχε
Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖν	φλογοῖν	ἐλπίδοιν	τριχοῖν
Κλητ.	ὦ	φλόγε	ἐλπίδε	τρίχε

Πληθυντικός

Ὄν.	αἱ	φλόγες	ἐλπίδες	τρίχες
Γεν.	τῶν	φλογῶν	ἐλπίδων	τριχῶν
Δοτ.	ταῖς	φλοξί' (ν)	ἐλπίσι' (ν)	θριξί' (ν)
Αἰτ.	τάς	φλόγας	ἐλπίδας	τριχᾶς
Κλητ.	ὦ	φλόγες	ἐλπίδες	τρίχες

Ἐνικός

Ὄν.	ἡ	κνημῖς	κόρυ
Γεν.	τῆς	κνημίδος	κόρυθος
Δοτ.	τῇ	κνημιδί	κόρυθι
Αἰτ.	τὴν	κνημιδα	κόρυθα (κόρυν)
Κλητ.	ὦ	κνημῖς	κόρυ (ς)

Δυϊκός

Ὄν. καὶ Αἰτ.	τῶ	κνημιδε	κόρυθε
Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖν	κνημιδοιν	κορύθοιν
Κλητ.	ὦ	κνημιδε	κόρυθε

Πληθυντικός

Ὄν.	αἱ	κνημίδες	κόρυθες
Γεν.	τῶν	κνημίδων	κορύθων
Δοτ.	ταῖς	κνημῖσι (ν)	κόρυσι (ν)
Αἰτ.	τάς	κνημῖδας	κόρυθαῖς
Κλητ.	ᾧ	κνημίδες	κόρυθες

Ἐνικός

Ὄν.	ἡ	λαίλαψ	χάρις
Γεν.	τῆς	λαίλαπος	χάριτος
Δοτ.	τῇ	λαίλαπι	χάριτι
Αἰτ.	τήν	λαίλαπᾶ	χάριν
Κλητ.	ᾧ	λαίλαψ	χάρι (ς)

Δυϊκός

Ὄν. καὶ Αἰτ.	τὼ	λαίλαπε	χάριτες
Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖν	λαιλάποιν	χαρίτοιιν
Κλητ.	ᾧ	λαίλαπε	χάριτες

Πληθυντικός

Ὄν.	αἱ	λαίλαπες	χάριτες
Γεν.	τῶν	λαιλάπων	χαρίτων
Δοτ.	ταῖς	λαίλαψι (ν)	χάρισσι (ν)
Αἰτ.	τάς	λαίλαπᾶς	χάριταῖς
Κλητ.	ᾧ	λαίλαπες	χάριτες

§ 123.

Οὐδέτερα.

Ἐνικός

Ὄν.	τὸ	σῶμα	χαρίεν	μέλι
Γεν.	τοῦ	σώματος	χαρίεντος	μέλιτος
Δοτ.	τῷ	σώματι	χαρίεντι	μέλιτι
Αἰτ.	τὸ	σῶμα	χαρίεν	μέλι
Κλητ.	ᾧ	σῶμα	χαρίεν	μέλι

Δυϊκός

Ὄν. καὶ Αἰτ.	τὼ	σώματε	χαρίεντε	δὲν ἔχε
Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖν	σώματοιιν	χαριέντοιιν	
Κλητ.	ᾧ	σώματε	χαρίεντε	

Πληθυντικός

Ὄν.	τὰ σώματᾶ	χαριέντα
Γεν.	τῶν σωμάτων	χαριέντων
Δοτ.	τοῖς σώμασϊ (ν)	χαριέσϊ (ν)
Αἰτ.	τὰ σώματᾶ	χαριέντᾶ
Κλητ.	ῶ σώματᾶ	χαριέντᾶ

Ἑνικός

Ὄν.	τὸ τιθέν	δεικνῦν	διδόν
Γεν.	τοῦ τιθέντος	δεικνύντος	διδόντος
Δοτ.	τῷ τιθέντι	δεικνύντι	διδόντι
Αἰτ.	τὸ τιθέν	δεικνῦν	διδόν
Κλητ.	ῶ τιθέν	δεικνῦν	διδόν

Δυϊκός

Ὄν. καὶ Αἰτ.	τὼ τιθέετε	δεικνύετε	διδόντε
Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖν τιθέντοιν	δεικνύντοιιν	διδόντοιιν
Κλητ.	ῶ τιθέετε	δεικνύετε	διδόντε

Πληθυντικός

Ὄν.	τὰ τιθέντᾶ	δεικνύντᾶ	διδόντᾶ
Γεν.	τῶν τιθέντων	δεικνύντων	διδόντων
Δοτ.	τοῖς τιθεισῶσϊ (ν)	δεικνῶσϊ (ν)	διδουσῶσϊ (ν)
Αἰτ.	τὰ τιθέντᾶ	δεικνύντᾶ	διδόντᾶ
Κλητ.	ῶ τιθέντᾶ	δεικνύντᾶ	διδόντᾶ

§ 124.

Μετοχαί

εἰς — ᾶς — ᾶν

Ἑνικός

Ὄν.	ὁ γράψᾶς	τὸ ποιῆσᾶν
Γεν.	τοῦ γράψαντος	τοῦ ποιήσαντος
Δοτ.	τῷ γράψαντι	τῷ ποιήσαντι
Αἰτ.	τόν γράψαντᾶ	τὸ ποιῆσᾶν
Κλητ.	ῶ γράψᾶς	ῶ ποιῆσᾶν

Δυϊκός

Ὄν. καὶ Αἰτ.	τὼ γράψαντε	τὼ ποιήσαντε
Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖν γραψάντοιιν	τοῖν ποιησάντοιιν
Κλητ.	ῶ γράψαντε	ῶ ποιήσαντε

Πληθυντικός

Ὄν.	οἱ	γράψαντες	τὰ	ποιήσαντᾶ
Γεν.	τῶν	γραψάντων	τῶν	ποιησάντων
Δοτ.	τοῖς	γράψασί(ν)	τοῖς	ποιήσασί(ν)
Αἰτ.	τούς	γράψαντάς	τὰ	ποιήσαντᾶ
Κλητ.	ᾧ	γράψαντες	ᾧ	ποιήσαντᾶ

Εἰς—ως—ος.

Ἐνικός

Ὄν.	ὁ	λελυκώς	τὸ	έσταλκός
Γεν.	τοῦ	λελυκότος	τοῦ	έσταλκότος
Δοτ.	τῷ	λελυκότῃ	τῷ	έσταλκότῃ
Αἰτ.	τόν	λελυκότᾶ	τὸ	έσταλκός
Κλητ.	ᾧ	λελυκώς	ᾧ	έσταλκός

Δυϊκός

Ὄν. καὶ Αἰτ.	τῶ	λελυκότε	τῶ	έσταλκότε
Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖν	λελυκότοιιν	τοῖν	έσταλκότοιιν
Κλητ.	ᾧ	λελυκότε	ᾧ	έσταλκότε

Πληθυντικός

Ὄν.	οἱ	λελυκότες	τὰ	έσταλκότᾶ
Γεν.	τῶν	λελυκότων	τῶν	έσταλκότων
Δοτ.	τοῖς	λελυκόσί(ν)	τοῖς	έσταλκόσί(ν)
Αἰτ.	τούς	λελυκότάς	τὰ	έσταλκότᾶ
Κλητ.	ᾧ	λελυκότες	ᾧ	έσταλκότᾶ

Ἐνικός

Ὄν.	ὁ	ένεστώς	τὸ	ένεστώς
Γεν.	τοῦ	ένεστῶτος	τοῦ	ένεστῶτος
Δοτ.	τῷ	ένεστῶτῃ	τῷ	ένεστῶτῃ
Αἰτ.	τόν	ένεστῶτᾶ	τὸ	ένεστώς
Κλητ.	ᾧ	ένεστώς	ᾧ	ένεστώς

Δυϊκός

Ὄν. καὶ Αἰτ.	τῶ	ένεστῶτε	τῶ	ένεστῶτε
Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖν	ένεστῶτοιιν	τοῖν	ένεστῶτοιιν
Κλητ.	ᾧ	ένεστῶτε	ᾧ	ένεστῶτε

Πληθυντικός

Ὄν.	οἱ ἐνεστῶτες	τὰ ἐνεστῶτᾶ
Γεν.	τῶν ἐνεστῶτων	τῶν ἐνεστῶτων
Δοτ.	τοῖς ἐνεστῶσιν(ν)	τοῖς ἐνεστῶσιν(ν)
Αἰτ.	τούς ἐνεστῶτᾶς	τὰ ἐνεστῶτᾶ
Κλητ.	ὦ ἐνεστῶτες	ὦ ἐνεστῶτᾶ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

§ 125. Ἐκ τῶν εἰς *-ίς -ίδος*, τὰ μὲν ἐπιθετὰ ἔχουσι τὸ δίχρονον βραχύ, τὰ δὲ οὐσιαστικὰ τὰ πλεῖστα τὸ ἔχουσιν ἐπίσης βραχύ, πλὴν τῶν ἐξῆς: *ἀψίς, βαλβίς, βατραχίς, φαφανίς, κνημίς, κρηπίς, χυτροίς, κηκίς, κηλίς, σφραγίς, νησίς, μαρμακίς, χειροίς, ψηφίς, ψαμαθίς, τευθίς, σχοινίς.*

§ 126. *Οὐρανισκόφωνον* πρὸ τοῦ *σ* ἐνοῦται μετ' αὐτοῦ εἰς *ξ*: ὡς *κόρακ-ς—κόραξ.*

§ 127. *Χειλόφωνον* πρὸ τοῦ *σ* ἐνοῦται μετ' αὐτοῦ εἰς *ψ*: ὡς *φλέβ-ς—φλέψ.*

§ 128. *Ὀδοντόφωνον* πρὸ τοῦ *σ* ἀποβάλλεται: ὡς *λαμπὰδ-ς—λαμπάς.*

§ 129. Ὄταν πρὸ τοῦ *σ* ἀποβάλληται *ν* μετὰ ὀδοντοφώνου, τότε τὰ προηγούμενα βραχέα φωνήεντα ἐκτείνονται ἀναπληρωτικῶς, τὸ *ε* εἰς *ει*, τὸ *ο* εἰς *ου*, τὸ *ᾶ* καὶ *ῶ* εἰς *ᾷ* καὶ *ῶ*: ὡς *τιθῆντ-ς—τιθεῖς*, *σπένδ-σομαι—σπείσομαι*, *διδόντ-ς—διδούς*, *ιστάντ-ς—ιστᾶς*, *δεικνύντ-ς—δεικνῦς.*

§ 130. Ὄταν δὲ πρὸ τοῦ *σ* ἀποβάλληται μόνον *ν* ἢ μόνον ὀδοντόφωνον, ἕκτασις δὲν γίνεται: ὡς *πατριδ-σι—πατρισιν*. Ἐξαίρουνται δὲ τὰ *ἐν-ς—εἶς*, *κτεν-ς—κτεῖς*, *τάλαν-ς—τάλας*, *μέλαν-ς—μέλας*, *πύδ-ς—πούς*, καὶ αἱ εἰς *-ὠς -ότος* ἀρσενικαὶ μετοχαί: ὡς *λελοιπότ-ς—λελοιπῶς.*

§ 131. Ὄνόματα ὑγρόληκτα.

Ἄρσενικά.

Ἐνικός

Ὄν.	ὁ μὴν	ποιμήν	ἄγων
Γεν.	τοῦ μηνός	ποιμένος	ἄγωνος
Δοτ.	τῷ μηνί	ποιμένι	ἄγωνι
Αἰτ.	τὸν μῆνα	ποιμένᾶ	ἄγωνᾶ
Κλητ.	ὦ μὴν	ποιμήν	ἄγων

Δυϊκός

'Ον. καὶ Αἰτ.	τὼ μῆνε	ποιμένε	ἄγωνε
Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖν μηνοῖν	ποιμέοιν	ἄγωνοιν
Κλητ.	ῶ μῆνε	ποιμένε	ἄγωνε

Πληθυντικός

'Ον.	οἱ μῆνες	ποιμένες	ἄγωνες
Γεν.	τῶν μηνῶν	ποιμένων	ἄγωνων
Δοτ.	τοῖς μηνῶσι (ν)	ποιμέσσι (ν)	ἄγωνσσι (ν)
Αἰτ.	τούς μῆνας	ποιμένας	ἄγωνάς
Κλητ.	ῶ μῆνες	ποιμένες	ἄγωνες

Ἐνικός

'Ον.	ὁ αἰθήρ	κρατήρ	θήρ
Γεν.	τοῦ αἰθέρος	κρατήρος	θηρός
Δοτ.	τῷ αἰθερῶ	κρατήρῳ	θηρῶ
Αἰτ.	τόν αἰθέρα	κρατήρα	θηρα
Κλητ.	ῶ αἰθήρ.	κρατήρ	θήρ

Δυϊκός

'Ον. καὶ Αἰτ.	τὼ αἰθέρε	κρατήρε	θήρε
Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖν αἰθεροῖν	κρατήροιν	θηροῖν
Κλητ.	ῶ αἰθέρε	κρατήρε	θήρε

Πληθυντικός

'Ον.	οἱ αἰθέρες	κρατήρες	θήρες
Γεν.	τῶν αἰθέρων	κρατήρων	θηρῶν
Δοτ.	τοῖς αἰθερῶσι (ν)	κρατήρῶσι (ν)	θηρῶσι (ν)
Αἰτ.	τούς αἰθέρας	κρατήρας	θηράς
Κλητ.	ῶ αἰθέρες	κρατήρες	θήρες

Ἐνικός

'Ον.	ὁ παιᾶν	ρήτωρ
Γεν.	τοῦ παιᾶνος	ρήτορος
Δοτ.	τῷ παιᾶνι	ρήτορῶ
Αἰτ.	τόν παιᾶνα	ρήτορα
Κλητ.	ῶ παιᾶν	ρήτορ

Δυϊκός

'Ον. καὶ Αἰτ.	τὼ παιᾶνε	ρήτορε
Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖν παιᾶνοιν	ρήτοροιν
Κλητ.	ῶ παιᾶνε	ρήτορε

Πληθυντικός

Ὄν.	οἱ	παιᾶνες	ρήτορες
Γεν.	τῶν	παιάνων	ρήτόρων
Δοτ.	τοῖς	παιᾶσσι(ν)	ρήτορσῖ(ν)
Αἰτ.	τούς	παιᾶνας	ρήτορας
Κλητ.	ῶ	παιᾶνες	ρήτορες

Ἐνικός

Ὄν.	ὁ	μέλας	κλών	κτεῖς
Γεν.	τοῦ	μέλανος	κλωνός	κτενός
Δοτ.	τῷ	μέλανι	κλωνί	κτενί
Αἰτ.	τόν	μέλανᾶ	κλωνᾶ	κτενᾶ
Κλητ.	ῶ	μέλαν	κλών	κτεῖς

Δυϊκός

Ὄν. καὶ Αἰτ.	τῶ	μέλανε	κλώνε	κτένε
Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖν	μελάνοιν	κλωνοῖν	κτενοῖν
Κλητ.	ῶ	μέλανε	κλώνε	κτένε

Πληθυντικός

Ὄν.	οἱ	μέλανεσ	κλώνες	κτένες
Γεν.	τῶν	μελάνων	κλωνῶν	κτενῶν
Δοτ.	τοῖς	μέλασσι(ν)	κλωσῖ(ν)	κτεσῖ(ν)
Αἰτ.	τούς	μέλανᾶς	κλωνᾶς	κτενᾶς
Κλητ.	ῶ	μέλανεσ	κλώνες	κτένες

Ἐνικός

Ὄν.	ὁ, ἡ	εὐδαίμων	ἀπάτωρ
Γεν.	τοῦ, τῆς	εὐδαίμονος	ἀπάτορος
Δοτ.	τῷ, τῇ	εὐδαίμονι	ἀπάτορι
Αἰτ.	τόν, τήν	εὐδαίμονᾶ	ἀπάτορα
Κλητ.	ῶ	εὐδαίμον	ἀπατορ

Δυϊκός

Ὄν. καὶ Αἰτ.	τῶ	εὐδαίμονε	ἀπάτορε
Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖν	εὐδαίμόνοιν	ἀπατόροιν
Κλητ.	ῶ	εὐδαίμονε	ἀπάτορε

Πληθυντικός

Ὄν.	οἱ, αἱ	εὐδαίμονες	ἀπάτορες
Γεν.	τῶν	εὐδαίμόνων	ἀπατόρων
Δοτ.	τοῖς, ταῖς	εὐδαίμοσσι(ν)	ἀπάτορσῖ(ν)
Αἰτ.	τούς, τὰς	εὐδαίμονᾶς	ἀπάτορας
Κλητ.	ῶ	εὐδαίμονες	ἀπάτορες

§ 132.

Θηλυκά.

Ἐνικός

Ὄν.	ἡ	ρίς	ἀκτίς	φρήν
Γεν.	τῆς	ρίνος	ἀκτίνος	φρενός
Δοτ.	τῇ	ρίνι	ἀκτίνι	φρενί
Αἰτ.	τὴν	ρίνα	ἀκτίνᾱ	φρένα
Κλητ.	ᾧ	ρίς	ἀκτίς	φρήν

Δυϊκός

Ὄν. καὶ Αἰτ.	τὼ	ρίνε	ἀκτῖνε	φρένε
Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖν	ρίνοιν	ἀκτίνοιν	φρενοῖν
Κλητ.	ᾧ	ρίνε	ἀκτῖνε	φρένε

Πληθυντικός

Ὄν.	αἱ	ρίνες	ἀκτῖνες	φρένες
Γεν.	τῶν	ρίνων	ἀκτίνων	φρενῶν
Δοτ.	ταῖς	ρίσι' (ν)	ἀκτίσι' (ν)	φρεσί' (ν)
Αἰτ.	τάς	ρίνας	ἀκτίνας	φρένας
Κλητ.	αἷ	ρίνες	ἀκτῖνες	φρένες

Ἐνικός

Ὄν.	ἡ	εἰκὼν	Σαλαμῖς
Γεν.	τῆς	εἰκόνος	Σαλαμῖνος
Δοτ.	τῇ	εἰκόνι	Σαλαμῖνι
Αἰτ.	τὴν	εἰκόνᾱ	Σαλαμῖνᾱ
Κλητ.	ᾧ	εἰκὼν	Σαλαμῖς

Δυϊκός

Ὄν. καὶ Αἰτ.	τὼ	εἰκόνε	δὲν ἔχει
Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖν	εἰκόνοιν	
Κλητ.	ᾧ	εἰκόνε	

Πληθυντικός

Ὄν.	αἱ	εἰκόνες	δὲν ἔχει
Γεν.	τῶν	εἰκόνων	
Δοτ.	ταῖς	εἰκόσι' (ν)	
Αἰτ.	τάς	εἰκόνας	
Κλητ.	αἷ	εἰκόνες	

§ 133.

Ουδέτερα.

Ἐνικός

Ὄν.	τὸ μέλαν	εὐδαιμον
Γεν.	τοῦ μέλανος	εὐδαιμονος
Δοτ.	τῷ μέλανι	εὐδαιμονι
Αἰτ.	τὸ μέλαν	εὐδαιμον
Κλητ.	ὦ μέλαν	εὐδαιμον

Δυϊκός

Ὄν. καὶ Αἰτ.	τὼ μέλανε	εὐδαιμονε
Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖν μελάνοιν	εὐδαιμόνοιν
Κλητ.	ὦ μέλανε	εὐδαιμονε

Πληθυντικός

Ὄν.	τὰ μελανᾶ	εὐδαιμονᾶ
Γεν.	τῶν μελάνων	εὐδαιμόνων
Δοτ.	τοῖς μέλασι (ν)	εὐδαιμοσί (ν)
Αἰτ.	τὰ μελανᾶ	εὐδαιμονᾶ
Κλητ.	ὦ μελανᾶ	εὐδαιμονᾶ

Ἐνικός

Ὄν.	τὸ ἦτορ	ἄπατορ
Γεν.	τοῦ ἦτορος	ἄπάτορος
Δοτ.	τῷ ἦτορι	ἄπάτορι
Αἰτ.	τὸ ἦτορ	ἄπατορ
Κλητ.	ὦ ἦτορ	ἄπατορ

Δυϊκός

Ὄν. καὶ Αἰτ.	τὼ ἦτορε	ἄπάτορε
Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖν ἠτόροιν	ἄπάτοροιν
Κλητ.	ὦ ἦτορε	ἄπάτορε

Πληθυντικός

Ὄν.	τὰ ἦτορᾶ	ἄπάτορᾶ
Γεν.	τῶν ἠτόρων	ἄπάτορων
Δοτ.	τοῖς ἠτοροσί (ν)	ἄπάτοροσί (ν)
Αἰτ.	τὰ ἦτορᾶ	ἄπάτορᾶ
Κλητ.	ὦ ἦτορᾶ	ἄπάτορᾶ

§ 134. Ὄνόματα εἰς -ων ἀρσενικά καὶ θηλυκὰ καὶ εἰς-ον οὐδέτερα συγκριτικά.

Ἐνικός

Ὄν.	ὁ, ἡ	ἐλάσσων	τὸ	ἔλασσον
Γεν.	τοῦ, τῆς	ἐλάσσονος	τοῦ	ἐλάσσονος
Δοτ.	τῷ, τῇ	ἐλάσσονϊ	τῷ	ἐλάσσονϊ
Αἰτ.	τόν, τήν	ἐλάσσονᾶ-ἐλάσσω	τό	ἔλασσον
Κλητ.	ῶ	ἐλασσον	ῶ	ἐλασσον

Δυϊκός

Ὄν., Αἰτ.	τὼ	ἐλάσσονε	τὼ	ἐλάσσονε
Γεν., Δοτ	τοῖν	ἐλασσόνοιν	τοῖν	ἐλασσόνοιν
Κλητ.	ῶ	ἐλάσσονε	ῶ	ἐλάσσονε

Πληθυντικός

Ὄν.	οἱ, αἱ	ἐλάσσονες-ἐλάσσουσι	τά	ἐλάσσονᾶ-ἐλάσσω
Γεν.	τῶν	ἐλασσόνων	τῶν	ἐλασσόνων
Δοτ.	τοῖς, ταῖς	ἐλάσσουσι(ν)	τοῖς	ἐλάσσουσι(ν)
Αἰτ.	τούς, τὰς	ἐλάσσονᾶ-ἐλάσσουσι	τά	ἐλάσσονᾶ ἐλάσσω
Κλητ.	ῶ	ἐλάσσονες-ἐλάσσουσι	ῶ	ἐλάσσονᾶ-ἐλάσσω

ΣΗΜ. Ταῦτα ἐν αἷς πτώσει λήγουσιν εἰς -ονα, -ονες, -ονας συγκόπτουσι τὸ ν καὶ συναίρουσι τὸ σα εἰς ω καὶ τὸ οες καὶ οας εἰς ους ὡς ἐλάσσονα (ἐλάσσοα-ἐλάσσω), ἐλάσσονες (ἐλάσσοες-ἐλάσσουσι), ἐλάσσονας (ἐλάσσοας-ἐλάσσουσι). Οὕτω σχηματίζονται καὶ τὰ Ἀπόλλων καὶ Ποσειδῶν τὸν Ἀπόλλωνα-Ἀπόλλω, τὸν Ποσειδῶνα-Ποσειδῶν.

§ 135. Ὄνόματα συγκοπτόμενα.

Ἐνικός

Ὄν.	ὁ	πατήρ	ἄνθρωπος	ἡ	μήτηρ
Γεν.	τοῦ	πατέρος-πατρός	ἄνδρος-ἄνδρος	τῆς	μητέρος-μητρός
Δοτ.	τῷ	πατέρι-πατρί	ἀνδρῖ-ἀνδρῖ	τῇ	μητέρι-μητρῖ
Αἰτ.	τόν	πατέρᾶ	ἀνδρᾶ ἄνδρᾶ	τήν	μητέρᾶ
Κλ.	ῶ	πάτερ	ἄνερ	ῶ	μητερ

Δυϊκός

Ὄν., Αἰτ.	τὼ	πατέρε	ἄνδρε-ἄνδρε	τὼ	μητέρε
Γεν., Δοτ.	τοῖν	πατέροιν	ἀνδροῖν-ἀνδροῖν	τοῖν	μητέροιν
Κλ.	ῶ	πατέρε	ἄνδρε-ἄνδρε	ῶ	μητέρε

Πληθυντικός

Ὄν.	οἱ πατέρες	ἰνέρες-ἄνδρες	κί μητέρες
Γεν.	τῶν πατέρων	ἰνέρων-ἄνδρων	τῶν μητέρων
Δοτ.	ταῖς πατρᾶσιν	κνδρᾶσιν (ν)	ταῖς μητρᾶσιν (ν)
Αἰτ.	τούς πατέρας	ἰνέρας-ἄνδρας	τάς μητέρας
Κλ.	ὧ πατέρες	ἰνέρες-ἄνδρες	ὧ μητέρες

ΣΗΜ. α'. Τοιαῦτά εἰσι καὶ τὰ θυγάτηρ, γαστήρ, Δημήτηρ.

ΣΗΜ. β'. Ταῦτα συγκόπτουσι ἐν τῇ γενικῇ τοῦ ἐνικοῦ καὶ τῇ δοτικῇ τὸ ε τοῦ θέματος καὶ οὕτω καταναπτῶσι διπλόθεμα. Τὸ ἀνήρ ὁμως συγκόπτει ταῦτο ἐν πάσαις ταῖς πτώσεσι τῶν ἀριθμῶν καὶ παρενθεται δ' χάριν εὐφωνίας. Πάντα δὲ ταῦτα ἐν τῇ δοτικῇ τοῦ πληθυντικοῦ μεταξὺ τοῦ συγκεκομμένου θέματος καὶ τῆς καταλήξεως λαμβανουσιν ἄ βραχύ.

§ 136. Ὄνόματα σιγμόληκτα ὀλιγοπαθῆ.

Ἐνικός

Ὄν.	τὸ γένος	γέρας
Γεν.	τοῦ γένους (γένεσος)-γένου	γέραος (γέρασος)-γέρως
Δοτ.	τῷ γένει-γένει	γέραϊ-γέρα
Αἰτ.	τὸ γένος	γέρας
Κλ.	ὧ γένος	γέρας

Ἀνικός

Ὄν. καὶ Αἰτ.	τῶ γένει-γένει	γέραει-γέρα
Γεν. καὶ Δοτ.	ταῖν γένειν-γενοῖν	γέρασιν-γέρων
Κλ.	ὧ γένει-γένει	γέραει-γέρα

Πληθυντικός

Ὄν.	τὰ γένεα γένη	γέραα-γέρα
Γεν.	τῶν γενέων-γενῶν	γέραων-γέρων
Δοτ.	ταῖς γένεισιν (ν)	γέρασιν (ν)
Αἰτ.	τὰ γένεα-γένη	γέραα-γέρα
Κλ.	ὧ γένεα-γένη	γέραα-γέρα

Ἐνικός

Πληθυντικός

Ὄν.	ὁ, ἡ ἀληθής	οἱ, αἱ ἀληθείες-ἀληθεῖς
Γεν.	τοῦ, τῆς ἀληθεός-ἀληθοῦς	τῶν ἀληθειων-ἀληθῶν
Δοτ.	τῷ, τῇ ἀληθει-ἀληθει	ταῖς, ταῖς ἀληθεισίν (ν)
Αἰτ.	τον, τὴν ἀληθεῖα-ἀληθῆ	τούς, τὰς ἀληθεῖς
Κλ.	ὧ ἀληθής	ὧ ἀληθείες-ἀληθεῖς

Δυϊκός

Ὄν. καὶ Αἰτ.	τὼ	ἀληθείε-ἀληθεῖ
Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖν	ἀληθείοιν-ἀληθοῖν
Κλητ.	ᾧ	ἀληθείε-ἀληθεῖ

Ἐνικός

Ὄν.	τὸ	ἀληθές	ὁ, ἡ	συνήθης
Γεν.	τοῦ	ἀληθέος-ἀληθοῦς	τοῦ, τῆς	συνήθεος-συνήθους
Δοτ.	τῷ	ἀληθεί-ἀληθεῖ	τῷ, τῇ	συνήθει-συνήθει
Αἰτ.	τὸ	ἀληθές	τόν, τήν	συνήθεᾶ-συνήθη
Κλητ.	ᾧ	ἀληθές (καὶ ἐν ἔρω- τήσει ἄληθες)	ᾧ	σύνηθες

Δυϊκός

Ὄν., Αἰτ.	τὼ	ἀληθείε-ἀληθεῖ	τὼ	συνήθεε-συνήθει
Γεν., Δοτ.	τοῖν	ἀληθείοιν-ἀληθοῖν	τοῖν	συνηθείοιν-συνήθοιν
Κλητ.	ᾧ	ἀληθείε-ἀληθεῖ	ᾧ	συνήθεε-συνήθει

Πληθυντικός

Ὄν.	τὰ	ἀληθεῖᾶ-ἀληθηῖ	οἱ, αἱ	συνήθεεσ-συνήθεισ
Γεν.	τῶν	ἀληθέων-ἀληθῶν	τῶν	συνηθέων-συνήθων
Δοτ.	τοῖς	ἀληθεῖσ(ν)	τοῖς	συνήθεισ(ν)
Αἰτ.	τὰ	ἀληθεῖᾶ-ἀληθηῖ	τούς, τὰς	συνήθεισ
Κλητ.	ᾧ	ἀληθεῖᾶ-ἀληθηῖ	ᾧ	συνήθεεσ-συνήθεισ

Ἐνικός

Ὄν.	τὸ	σύνηθες	τὰ	συνήθεᾶ-συνήθη
Γεν.	τοῦ	συνήθεος-συνήθους	τῶν	συνηθέων-συνήθων
Δοτ.	τῷ	συνήθει-συνήθει	τοῖς	συνήθεισ(ν)
Αἰτ.	τὸ	σύνηθες	τὰ	συνήθεᾶ-συνήθη
Κλητ.	ᾧ	σύνηθες	ᾧ	συνήθεᾶ-συνήθη

Πληθυντικός

Δυϊκός

Ὄν. καὶ Αἰτ.	τὼ	συνήθεε-συνήθει
Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖν	συνηθείοιν-συνήθοιν
Κλητ.	ᾧ	συνήθεε-συνήθει

ΣΗΜ. α'. Τούτων τὰ μὲν ἄρσενικά καὶ θηλυκὰ λαμβάνοντα τὴν κατάληξιν (ς) εἰς τὸ θέμα ἀποβάλλουσι τὸν χαρακτήρα (σ) καὶ ἐκτείνουσι τὸ ε εἰς η' ὡς ἀληθὲς-ς—ὀ, ἢ ἀληθῆς, συνήθης-ς—ὀ, ἢ συνήθης· τὰ δὲ οὐδέτερα, ἂν μὲν εἶναι ἐπίθετα, φυλάττουσι τὸ θέμα ἀμετάβλητον· ὡς ἀληθὲς—τὸ ἀληθές· ἂν δὲ εἶναι οὐσιαστικά, τρέπουσι τὸ ε εἰς ο' ὡς γένεσ—τὸ γένος.

ΣΗΜ. β'. Τὰ ἐπίθετα, ὅσα προπαροξύνουσι τὸ οὐδέτερον, καὶ τὰ εἰς -ήρης μετὰ τινων ἄλλων, παροξύνουσι τὴν γενικὴν τοῦ Πληθυντικοῦ καὶ τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν τοῦ Δυϊκοῦ· ὡς ὀ, ἢ συνήθης—τὸ σύνθες, τῶν συνήθων, τοῖν συνήθοιν, ὀ, ἢ ποδήρης—τὸ ποδήρες, τῶν ποδήρων, τοῖν ποδήροιν, ὀ, ἢ πλήρης—τὸ πλήρες, τῶν πλήρων, τοῖν πλήροιν.

§ 137.

Ὄνόματα κύρια.

Ὄλιγοπαθῆ.

Ὄλοπαθῆ.

Ἐνικός

Ὄν.	ὀ	Σωκράτης	Περικλέης-Περικλῆς
Γεν.	τοῦ	Σωκράτεος-Σωκράτους	Περικλέεος-Περικλέους
Δοτ.	τῷ	Σωκράτεϊ-Σωκράτει	Περικλέει-Περικλέει-εἶ
Αἰτ.	τὸν	Σωκράτεᾶ-Σωκράτη καὶ Σωκράτην	Περικλέᾶ-Περικλέᾶ
Κλητ.	ὦ	Σώκρατες	Περικλέες-Περικλείς

ΣΗΜ. Ταῦτα, ἂν μὲν εἶναι ἑλληνικά, ἔχουσι ὡς κλητικὴν τὸ θέμα ἀμετάβλητον· ὡς ὦ Σώκρατες, ὦ Περικλέες-Περικλείς· ἂν δὲ εἶναι ξενικά, ἔχουσι τὴν κλητικὴν εἰς η' ὡς ὀ Τισσαφέρνης—ὦ Τισσαφέρην κ.τ.λ. κατὰ τὴν α' κλίσιν. Τὸν δὲ Δυϊκὸν καὶ Πληθυντικὸν τὰ κλινόμενα κατὰ τὸ Σωκράτης ἔχουσι κατὰ τὴν πρώτην κλίσιν· ὡς Δυϊκός· τῶ Σωκράτᾶ—τοῖν Σωκράταιν—ὦ Σωκράτα. Πληθυντικός· οἱ Σωκράται—τῶν Σωκρατῶν—τοῖς Σωκράταις—τοὺς Σωκράτας—ὦ Σωκράται.

§ 138. Ὄνόματα φωνηεντόληκτα ὀλιγοπαθῆ.

Ἐνικός

Ὄν.	ὀ	κίς	πῆχῦς	στάχῦς
Γεν.	τοῦ	κιοός	πήχεως	στάχους
Δοτ.	τῷ	κιί'	πήχει-πήχει	στάχῦϊ
Αἰτ.	τὸν	κίῃν	πῆχῦν	στάχῦν
Κλητ.	ὦ	κίς	πῆχῦ	στάχῦ

Δυϊκός

Όν., Αιτ.	τὼ κίε	πήχες	στάχες
Γεν., Δοτ.	τοῖν κιοῖν	πηχέοιν	σταχύοιν
Κλητ.	ῶ κίε	πήχες	στάχες

Πληθυντικός

Όν.	οἱ κίες	πήχες-πήχεις	στάχες
Γεν.	τῶν κιοῶν	πήχων	σταχύων
Δοτ.	τοῖς κισί' (ν)	πήχεσ' (ν)	στάχουσ' (ν)
Αιτ.	τούς κίῤῥς	πήχεις	στάχῦς
Κλ.	ῶ κίες	πήχες-πήχεις	στάχες

Ἐνικός

Δυϊκός

Πληθυντικός

Όν.	ἡ πόλις	Ο. Α. τὼ πόλεις	κί πόλεις-πόλεις
Γεν.	τῆς πόλεως	Γ. Δ. τοῖν πολέοιν	τῶν πόλεων
Δοτ.	τῇ πόλει-πόλει	Κλ. ῶ πόλεις	ταῖς πόλεσ' (ν)
Αιτ.	τὴν πόλιν		τάς πόλεις
Κλητ.	ῶ πόλι		ῶ πόλεις-πόλεις

Ἐνικός

Όν.	ὁ, ἡ	εὔβοτρυς-τὸ εὔβοτρυ	ὁ ἡδύς
Γεν.	τοῦ, τῆς	εὔβοτρυος-τοῦ εὔβοτρυος	τοῦ ἡδέος
Δοτ.	τῷ, τῇ	εὔβοτρυϊ-τῷ εὔβοτρυϊ	τῷ ἡδέϊ-ἡδέϊ
Αιτ.	τόν, τὴν	εὔβοτρυον-τὸ εὔβοτρυ	τόν ἡδύν
Κλητ.	ῶ	εὔβοτρυ	ῶ ἡδύ

Δυϊκός

Όν., Αιτ.	τὼ	εὔβοτρυε	τὼ ἡδέε
Γεν. Δοτ.	τοῖν	εὔβοτρυοῖν	τοῖν ἡδέοιν
Κλητ.	ῶ	εὔβοτρυε	ῶ ἡδέε

Πληθυντικός

Όν.	οἱ, αἱ	εὔβοτρυες-τὰ εὔβοτρυᾶ	οἱ ἡδέες-ἡδέεις
Γεν.	τῶν	εὔβοτρυῶν	τῶν ἡδέων
Δοτ.	τοῖς, ταῖς	εὔβοτρυσῖ-τοῖς εὔβοτρυσῖ(ν)	τοῖς ἡδέσῖ (ν)
Αιτ.	τούς, τὰς	εὔβοτρυς-τὰ εὔβοτρυᾶ	τούς ἡδέεις
Κλητ.	ῶ	εὔβοτρυες-ῶ εὔβοτρυᾶ	ῶ ἡδέες-ἡδέεις

Ἐνικός

Ὄν.	ὁ ἥρωας	τὸ νάπυ	τὸ ἄστυ
Γεν.	τοῦ ἥρωας	τοῦ νάπυος	τοῦ ἄστεως
Δοτ.	τῷ ἥρωϊ	τῷ νάπυϊ	τῷ ἄστεϊ-ἄστει
Αἰτ.	τόν ἥρωᾶ καὶ ἥρω	τὸ νάπυ	τὸ ἄστυ
Κλητ.	ῶ ἥρω (ς)	ῶ νάπυ	ῶ ἄστυ

Δυϊκός

Ὄν., Αἰτ.	τὸ ἥρωε	τὸ νάπυε	τὸ ἄστυε
Γεν., Δοτ.	τοῖν ἥρωοιν	τοῖν νάπυοιν	τοῖν ἄστεοιν
Κλητ.	ῶ ἥρωε	ῶ νάπυε	ῶ ἄστυε

Πληθυντικός

Ὄν.	οἱ ἥρωες	τὰ νάπυᾶ	τὰ ἄστεᾶ-ἄστη
Γεν.	τῶν ἥρώων	τῶν νάπυων	τῶν ἄστεων
Δοτ.	τοῖς ἥρωσῖ (ν)	τοῖς νάπυσῖ (ν)	τοῖς ἄστεσῖ (ν)
Αἰτ.	τούς ἥρωᾶς	τὰ νάπυᾶ	τὰ ἄστεᾶ-ἄστη
Κλητ.	ῶ ἥρωες	ῶ νάπυᾶ	ῶ ἄστεᾶ-ἄστη

§ 139. Ὄνόματα εἰς εὐς, -αῦς-οῦς.

*Ἐνικός**Πληθυντικός*

Ὄν.	ὁ βασιλεύς	οἱ βασιλέες-βασιλεῖς καὶ βασιλῆς
Γεν.	τοῦ βασιλέως	τῶν βασιλέων
Δοτ.	τῷ βασιλέϊ-εἶ	τοῖς βασιλεῦσῖ (ν)
Αἰτ.	τόν βασιλέᾶ	τούς βασιλέᾶς
Κλητ.	ῶ βασιλεῦ	ῶ βασιλέες-βασιλεῖς καὶ βασιλῆς

Δυϊκός

Ὄν. καὶ Αἰτ.	τὸ βασιλέε
Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖν βασιλέοιν
Κλητ.	ῶ βασιλέε

*Ἐνικός**Πληθυντικός*

Ὄν.	ὁ Δωριεύς	οἱ Δωριέες-Δωριεῖς καὶ Δωριῆς
Γεν.	τοῦ Δωριέως-Δωριῶς	τῶν Δωριέων-Δωριῶν
Δοτ.	τῷ Δωριεῦ-Δωριεῖ	τοῖς Δωριεῦσῖ (ν)
Αἰτ.	τόν Δωριεᾶ-Δωριᾶ	τούς Δωριεᾶς-Δωριᾶς
Κλητ.	ῶ Δωριεῦ	ῶ Δωριέες-Δωριεῖς καὶ Δωριῆς

Δυϊκός

Ὄν. καὶ Αἰτ.	τὸ	Δωριέε-Δωριεῖ
Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖν	Δωριέοιν-Δωριοῖν
Κλητ.	ῶ	Δωριέε-Δωριεῖ

Ἐνικός

Ὄν.	ὁ	βοῦς	ἡ	γραῦς
Γεν.	τοῦ	βοός	τῆς	γραός
Δοτ.	τῷ	βοί	τῇ	γραί
Αἰτ.	τόν	βοῦν	τήν	γραῦν
Κλητ.	ῶ	βοῦ	ῶ	γραῦ

Δυϊκός

Ὄν. καὶ Αἰτ.	τὸ	βόε	τὸ	γραε
Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖν	βοοῖν	τοῖν	γραοῖν
Κλητ.	ῶ	βόε	ῶ	γραε

Πληθυντικός

Ὄν.	οἱ	βόες	αἱ	γραες
Γεν.	τῶν	βοῶν	τῶν	γραῶν
Δοτ.	τοῖς	βουσί' (ν)	ταῖς	γραυσί' (ν)
Αἰτ.	τούς	βοῦς	τάς	γραῦς
Κλητ.	ῶ	βόες	ῶ	γραες

§ 140. Ὄνόματα εἰς -ώς καὶ -ώ.

Ἐνικός

Ὄν.	ἡ	αἰδώς	πειθῶ
Γεν.	τῆς	αἰδόος-αἰδοῦς	πειθόος-πειθοῦς
Δοτ.	τῇ	αἰδοῖ-αἰδοῖ	πειθοῖ-πειθοῖ
Αἰτ.	τήν	αἰδόα-αἰδῶ	πειθόα-πειθῶ
Κλητ.	ῶ	αἰδοῖ καὶ αἰδώς	πειθοῖ

Δυϊκός

Ὄν. καὶ Αἰτ.	τὸ	αἰδώ	πειθῶ
Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖν	αἰδοῖν	πειθοῖν
Κλητ.	ῶ	αἰδώ	πειθῶ

Πληθυντικός

ὄν.	αἱ	αἰδοί	πειθοί
Γεν.	τῶν	αἰδῶν	πειθῶν
Δοτ.	ταῖς	αἰδοῖς	πειθοῖς
Αἰτ.	τάς	αἰδούς	πειθούς
Κλητ.	ᾧ	αἰδοί	πειθοί

ΣΗΜ. Τούτων τὰ μὲν ἔχοντα ἐν τῇ ὀνομαστικῇ ε περισπῶσι τὴν αἰτιατικὴν τοῦ Ἑνικοῦ κατὰ τὸν κανόνα (§ 53 Σημ.), τὰ δὲ μὴ ἔχοντα ὀξύνουσιν αὐτὴν παρὰ τὸν κανόνα· ἡ αἰδῶς—τὴν αἰδῶ, ἡ πειθῶ—τὴν πειθῶ, κ.τ.λ. Πάντα δὲ ταῦτα τὸν Δυϊκὸν καὶ Πληθυντικὸν ἔχουσι κατὰ τὴν δευτέραν κλίσιν ἀσυναίρετως, ὡς ἀνωτέρω φαίνεται ἐν τῇ κλίσει.

§ 141. Ὀνόματα φωννευτόληκτα ὀλοπαθῆ.

Ἑνικός

ὄν.	ὁ	Ξενοφῶν-Ξενοφῶν	τὸ	ἕαρ-ἤρ
Γεν.	τοῦ	Ξενοφάντος-Ξενοφῶντος	τοῦ	ἕαρος-ἤρος
Δοτ.	τῷ	Ξενοφάντι-Ξενοφῶντι	τῷ	ἕαρι-ἤρι
Αἰτ.	τὸν	Ξενοφάντα-Ξενοφῶντα	τὸ	ἕα-ἤρ
Κλητ.	ᾧ	Ξενοφῶν-Ξενοφῶν	ᾧ	ἕαρ-ἤρ

Ἑνικός

ὄν.	ὁ	Θράξι-Θραξ	ὁ, ἡ	ᾄς-οῖς
Γεν.	τοῦ	Θράκιος-Θρακός	τοῦ, τῆς	ᾄος-οῖος
Δοτ.	τῷ	Θράκι-Θρακί	τῷ, τῇ	ᾄ-οῖ
Αἰτ.	τὸν	Θράκα-Θρακα	τόν, τὴν	ᾄν-οῖν
Κλητ.	ᾧ	Θράξι-Θραξ	ᾧ	ᾄς (ἀσυναίρετον)

Δυϊκός

ὄν., Αἰτ.	τῶ	Θράκιε-Θρακε	τῶ	ᾄε-οῖε
Γεν., Δοτ.	τοῖν	Θρακίοιν-Θρακοῖν	τοῖν	ᾄοιν-οῖοιν
Κλητ.	ᾧ	Θράκιε-Θρακε	ᾧ	ᾄε-οῖε

Πληθυντικός

ὄν.	οἱ	Θράκιες-Θρακες	οἱ, αἱ	ᾄες-οῖες
Γεν.	τῶν	Θρακίων-Θρακῶν	τῶν	ᾄων-οῖων
Δοτ.	τοῖς	Θράξι-Θραξι (ν)	τοῖς, ταῖς	ᾄσι-οῖσι (ν)
Αἰτ.	τούς	Θράκα-Θρακα	τούς, τάς	ᾄας-οῖας καὶ οἷς
Κλητ.	ᾧ	Θράκιες-Θρακες	ᾧ	ᾄες-οῖες

Ἑνικός

Ὀν.	ὁ	πλακόεις-πλακοῦς	φωνήεις-φωνῆς
Γεν.	τοῦ	πλακόεντος-πλακοῦντος	φωνήεντος-φωνῆντος
Δοτ.	τῷ	πλακόεντι-πλακοῦντι	φωνήεντι-φωνῆντι
Αἰτ.	τόν	πλακόεντᾶ-πλακοῦντᾶ	φωνήεντᾶ-φωνῆντᾶ
Κλητ.	ὦ	πλακόεν-πλακοῦν	φωνῆεν-φωνῆν

Δυσικός

Ὀν., Αἰτ.	τὼ	πλακόεντε-πλακοῦντε	φωνήεντε-φωνῆντε
Γεν., Δοτ.	τοῖν	πλακοέντοιιν-πλακοῦντοιιν	φωνήέντοιιν-φωνῆντοιιν
Κλητ.	ὦ	πλακόεντε-πλακοῦντε	φωνήεντε-φωνῆντε

Πληθυντικός

Ὀν.	οἱ	πλακόεντες-πλακοῦντες	φωνήεντες-φωνῆντες
Γεν.	τῶν	πλακοέντων-πλακοῦντων	φωνήέντων-φωνῆντων
Δοτ.	τοῖς	πλακόεσσι-πλακοῦσσι (ν)	φωνήεσσι-φωνῆσσι (ν)
Αἰτ.	τούς	πλακόεντᾶς-πλακοῦντᾶς	φωνήεντᾶς-φωνῆντᾶς
Κλητ.	ὦ	πλακόεντες-πλακοῦντες	φωνήεντες-φωνῆντες

Ἑνικός

Ὀν.	ὁ	τιμάων-τιμῶν	ποιέων-ποιῶν
Γεν.	τοῦ	τιμάοντος-τιμῶντος	ποιέοντος-ποιούντος
Δοτ.	τῷ	τιμάοντι-τιμῶντι	ποιέοντι-ποιούντι
Αἰτ.	τόν	τιμάοντᾶ-τιμῶντᾶ	ποιέοντᾶ-ποιούντᾶ
Κλητ.	ὦ	τιμάων-τιμῶν	ποιέων-ποιῶν

Δυσικός

Ὀν., Αἰτ.	τὼ	τιμάοντε-τιμῶντε	ποιέοντε-ποιούντε
Γεν., Δοτ.	τοῖν	τιμάόντοιιν-τιμῶντοιιν	ποιέόντοιιν-ποιούντοιιν
Κλητ.	ὦ	τιμάοντε-τιμῶντε	ποιέοντε-ποιούντε

Πληθυντικός

Ὀν.	οἱ	τιμάοντες-τιμῶντες	ποιέοντες-ποιούντες
Γεν.	τῶν	τιμάόντων-τιμῶντων	ποιέόντων-ποιούντων
Δοτ.	τοῖς	τιμάουσι-τιμῶσι (ν)	ποιέουσι-ποιούσι (ν)
Αἰτ.	τούς	τιμάοντᾶς-τιμῶντᾶς	ποιέοντᾶς-ποιούντᾶς
Κλητ.	ὦ	τιμάοντες-τιμῶντες	ποιέοντες-ποιούντες

Ευικός

Πληθυντικός

Όν.	ὁ	δηλώων-δηλῶν	οἱ	δηλούντες-δηλοῦντες
Γεν.	τοῦ	δηλούντος-δηλοῦντος	τῶν	δηλούντων-δηλούντων
Δοτ.	τῷ	δηλούντι-δηλοῦντι	τοῖς	δηλούσῃ-δηλούσῃ (ν)
Αἰτ.	τόν	δηλούντᾱ-δηλοῦντᾱ	τούς	δηλούντᾱς-δηλοῦντᾱς
Κλητ.	ὦ	δηλώων-δηλῶν	ὦ	δηλούντες-δηλοῦντες

Δυϊκός

Όν. και Αἰτ.	τῷ	δηλούντε-δηλοῦντε
Γεν. και Δοτ.	τοῖν	δηλούντοιιν-δηλούντοιιν
Κλητ.	ὦ	δηλούντε-δηλοῦντε

ΣΗΜ. Ταῦτα τήν συναίρεσιν πάσχουσιν ἐντός τοῦ θέματος ὡς ἐξῆς·

- 1) τὸ αω καὶ αο εἰς ω.
- 2) Τὸ αοι εἰς φ.
- 3) τὸ αἷ εἰς α.
- 4) τὸ οἷ εἰς οι.
- 5) τὸ οει καὶ οε εἰς ου.
- 6) τὸ ηεις εἰς ἦς καὶ τὸ ηε εἰς η.
- 7) τὸ εω εἰς ω καὶ τὸ εο εἰς ου.
- 8) τὸ οω εἰς ω καὶ τὸ οο εἰς ου.
- 9) τὸ εα εἰς η.

Τονισμὸς τῶν μονοσυλλαβῶν.

§ 142. Τὰ μονοσύλλαβα ἐν τῇ ὀνομαστικῇ ὀξύνονται· ὡς μῆν, θῆρ, χεῖρ. Ὅσα ὅμως συναίρουνται ἢ ἐκτείνουσι τὸ φωνῆεν περισπῶνται· ὡς πᾶς-παῖς, φᾶς-φῶς, παντός-πᾶς, μῦς-μῦς.

§ 143. Ταῦτα εἰς τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν παντός ἀριθμοῦ τονίζονται ἐπὶ τῆς ληγούσης· ὡς μηνός-μηνί-μνηοῖν-μνηῶν-μνησί, κ.τ.λ. Ἐξαίρουνται δὲ τάδε·

- 1) Αἱ μονοσύλλαβοι μετοχαί· ὡς θεῖς-θέντος, ὦν-ὄντος κτλ.
- 2) Ἡ ἐρωτηματικὴ ἀντωνυμία τίς-τί· ὡς τίνος-τίνι.
- 3) Ἡ γενικὴ καὶ δοτικὴ Πληθυντικὴ καὶ Δυϊκὴ τοῦ πᾶς καὶ πᾶν πάντων-πᾶσι-πάντοιιν.

4) Ἡ Δυϊκὴ καὶ Πληθυντικὴ γενικὴ τῶν ἐξῆς· παῖς, δᾶς, φᾶς, φῶς, Τρώς, οὖς, θῶς, δμῶς, κράς, σῆς· παιδοῖν-παιδῶν, δᾶδοῖν-δᾶδῶν, φῶτοιιν-φῶτων κ.τ.λ. Τὸ δὲ φωτῶν γίνεται ἐκ τοῦ δ φῶς=ἀνήρ.

- 5) Τὸ ἔαρ-ἦρ, γεν. ἦρος.

Παρατηρήσεις ἐφαρμοζόμεναι καὶ εἰς τὰς τρεῖς κλίσεις.

§ 144. Τὰ οὐδέτερα ἔχουσι τρεῖς πτώσεις ὁμοίας, τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν.

§ 145. Ὁ Δυϊκὸς ἔχει δύο μόνον καταλήξεις, μίαν διὰ τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν καὶ μίαν διὰ τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν.

§ 146. Τὰ δίχρονα ἐν τῷ τέλει τῶν οὐδετέρων, ἐὰν δὲν προκύπτωσιν ἐκ συναίρεσεως εἶναι βραχέα· ὡς μῆλᾶ, φιλόπολι, ἔκηχθ.

§ 147. Ἡ ἀσυναίρετος ὀνομαστικὴ, αἰτιατικὴ καὶ κλητικὴ τονιζομένη ἐπὶ τῆς ληγούσης ὀξύνεται· ὡς ἡ τιμή-τὴν τιμήν-ᾧ τιμή, ὁ πατήρ, ἡ γαστήρ κ.τ.λ.

§ 148. Ἡ μακροκατάληκτος γενικὴ καὶ δοτικὴ τονιζομένη ἐπὶ τῆς ληγούσης περισπᾶται· ὡς τῆς τιμῆς, τῇ τιμῇ, τοῦ καρποῦ-τῷ καρπῷ, τοῖν ποδοῖν-τῶν ποδῶν κ.τ.λ.

§ 149. Αἱ καταλήξεις τῶν πλαγίων πτώσεων ἰ, ᾶ, ᾷς τῆς Τρίτης Κλίσεως ἄνευ συναίρεσεως εἶναι βραχεῖαι, πλὴν τοῦ ᾶ καὶ ᾷς τῶν εἰς-εὐς.

§ 150. Ἄνωμαλα ὀνόματα ἀπαντῶντα συνήθως.

Ἐνικός

Ὄν.	ὁ μάρτυς	υἱός	Ζεὺς
Γεν.	τοῦ μάρτυρος	υἱοῦ καὶ υἱέος	Διὸς καὶ Ζηηνός
Δοτ.	τῷ μάρτυρι	υἱῷ καὶ υἱεῖ	Δι᾿ καὶ Ζηηνί
Αἰτ.	τόν μάρτυρα	υἱόν καὶ υἱεᾶ	Διᾶ καὶ Ζηηνᾶ
Κλητ.	ὦ μάρτυς	υἱέ	Ζεῦ

Δυϊκός

Ὄν., Αἰτ.	τὼ μάρτυρες	υἱῶ καὶ υἱέε	δὲν ἔχει
Γεν., Δοτ.	τοῖν μαρτύροιιν	υἱοῖν καὶ υἱεοῖν	
Κλητ.	ὦ μάρτυρες	υἱῶ καὶ υἱέε	

Πληθυντικός

Ὄν.	οἱ	μάρτυρες	υἱοὶ καὶ υἱεῖς	δὲν ἔχει
Γεν.	τῶν	μαρτύρων	υἱῶν καὶ υἱέων	
Δοτ.	τοῖς	μάρτυσῖ (ν)	υἱοῖς καὶ υἱεῶσῖ (ν)	
Αἰτ.	τούς	μάρτυρας	υἱοὺς καὶ υἱεᾶς	
Κλητ.	ῶ	μάρτυρες	υἱοὶ καὶ υἱεῖς	

Ἑνικός

Ὄν.	ὁ	κύων	ἡ	γυνή	κλείς
Γεν.	τοῦ	κυνός	τῆς	γυναϊκός	κλειδός
Δοτ.	τῷ	κυνί	τῇ	γυναικί	κλειδί
Αἰτ.	τόν	κύνα	τήν	γυναῖκα	κλειδά καὶ κλειν
Κλητ.	ῶ	κύων	ῶ	γύναϊ	κλείς

Δυϊκός

Ὄν., Αἰτ.	τῶ	κύνε	τῶ	γυναίκε	κλειδε
Γεν., Δοτ.	τοῖν	κυνοῖν	τοῖν	γυναϊκοῖν	κλειδοῖν
Κλητ.	ῶ	κύνε	ῶ	γυναίκε	κλειδε

Πληθυντικός

Ὄν.	οἱ	κύνες	αἱ	γυναῖκες	κλειδες καὶ κλείς
Γεν.	τῶν	κυνῶν	τῶν	γυναϊκῶν	κλειδῶν
Δοτ.	τοῖς	κυσῖ (ν)	ταῖς	γυναϊξῖ (ν)	κλεισί (ν)
Αἰτ.	τούς	κύνας	τάς	γυναϊκάς	κλειδάς καὶ κλείς
Κλητ.	ῶ	κύνες	ῶ	γυναῖκες	κλειδες καὶ κλείς

Ἑνικός

Ὄν.	ἡ	ἔγγελος	ὁ	πρέσβυς (γέρον)
Γεν.	τῆς	ἐγγέλουσ	τοῦ	πρεσβύτου
Δοτ.	τῇ	ἐγγελοῦ	τῷ	πρεσβύτῃ
Αἰτ.	τήν	ἔγγελον	τόν	πρέσβυν
Κλητ.	ῶ	ἔγγελου	ῶ	πρέσβυ

Δυϊκός

Ὄν., Αἰτ.	τῶ	ἐγγέλου	τῶ	πρεσβύτᾱ
Γεν., Δοτ.	τοῖν	ἐγγελοῦσιν	τοῖν	πρεσβύταιν
Κλητ.	ῶ	ἐγγέλου	ῶ	πρεσβύτᾱ

Πληθυντικός

Ὅν.	αἱ ἐγγέλεες-ἐγγέλεις	οἱ πρεσβῦται
Γεν.	τῶν ἐγγέλεων	τῶν πρεσβυτῶν
Δοτ.	ταῖς ἐγγέλεσσι (ν)	τοῖς πρεσβύταις
Αἰτ.	τάς ἐγγέλεις	τοὺς πρεσβύτας
Κλητ.	ὦ ἐγγέλεες-ἐγγέλεις	ὦ πρεσβῦται

Ἐνικός

Πληθυντικός

Ὅν.	ὁ πρεσβευτής (= ὁ ἀπεσταλμένος)	οἱ πρέσβεις-εις
Γεν.	τοῦ πρέσβεως	τῶν πρέσβεων
Δοτ.	τῷ πρέσβει-πρέσβει	τοῖς πρέσβεσι(ν)
Αἰτ.	τὸν πρεσβευτήν	τοὺς πρέσβεις
Κλητ.	ὦ πρεσβευτά	ὦ πρέσβεις-εις

Δυϊκός

Ὅν. καὶ Αἰτ.	τὸ πρέσβει
Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖν πρεσβέοιν
Κλητ.	ὦ πρέσβει

Ἐνικός

Ὅν.	ὁ, ἡ ὄρνις	ἡ ἄλις (θάλασσα)
Γεν.	τοῦ, τῆς ὄρνιθος	τῆς ἁλός
Δοτ.	τῷ, τῇ ὄρνιθι	τῇ ἀλί
Αἰτ.	τόν, τὴν ὄρνιθα καὶ ὄρνιν	τὴν ἀλά
Κλητ.	ὦ ὄρني(ς)	ὦ ἄλις καθ' ἐνικὸν καὶ κατὰ θηλυκὸν γένος μόνον. (ποιητικόν).

Δυϊκός

Ὅν., Αἰτ.	τὸ ὄρνιθε	—
Γεν., Δοτ.	τοῖν ὄρνιθοιν	—
Κλητ.	ὦ ὄρνιθε	—

Πληθυντικός

Ὅν.	οἱ, αἱ ὄρνιθες καὶ ὄρνεις	οἱ ἄλιες (τὸ ἄλας)
Γεν.	τῶν ὄρνιθων καὶ ὄρνεων	τῶν ἁλῶν
Δοτ.	τοῖς, ταῖς ὄρνισσι(ν)	τοῖς ἀλίσσι(ν) Κατὰ πληθυν-
Αἰτ.	τούς, τάς ὄρνιθᾶς καὶ ὄρνεις	τοὺς ἁλάς τικὸν καὶ κατὰ
Κλητ.	ὦ ὄρνιθες καὶ ὄρνεις	ὦ ἄλιες ἄρσενικὸν γένος μόνον.

Ἐνικός

Ὄν.	τὸ	δόρυ	ὔδωρ	πῦρ	φρέαρ
Γεν.	τοῦ	δόρατος	ὔδατος	πυρός	φρέατος
Δοτ.	τῷ	δόρατι	ὔδατι	πυρί	φρέατι
Αἰτ.	τὸ	δόρυ	ὔδωρ	πῦρ	φρέαρ
Κλητ.	ῶ	δόρυ	ὔδωρ	πῦρ	φρέαρ

Δυϊκός

Ὄν., Αἰτ.	τῶ	δόρατε	ὔδατε	πυρώ	φρέατε
Γεν., Δοτ.	τοῖν	δοράτοιιν	ὔδατοιιν	πυροῖν	φρέατοιιν
Κλητ.	ῶ	δόρατε	ὔδατε	πυρώ	φρέατε

Πληθυντικός

Ὄν.	τὰ	δόρατᾶ	ὔδατᾶ	πυρᾶ'	φρέατᾶ
Γεν.	τῶν	δοράτων	ὔδατων	πυρῶν	φρέατων
Δοτ.	τοῖς	δόρασι (ν)	ὔδασι (ν)	πυροῖς	φρέασι (ν)
Αἰτ.	τὰ	δόρατᾶ	ὔδατᾶ	πυρᾶ'	φρέατᾶ
Κλητ.	ῶ	δόρατᾶ	ὔδατᾶ	πυρᾶ'	φρέατᾶ

ΣΗΜ. Τὸ ὄφελος, τὸ ὄναρ, τὸ ὕπαρ καὶ τὸ σέβας ἀπαντῶσι μόνον κατ' ὀνομαστικὴν καὶ αἰτιατικὴν τοῦ Ἐνικοῦ.

Ἐνικός

Ὄν.	ὁ	μέγᾱς-τὸ μέγᾱ	ὁ	πολύς-τὸ πολὺ'
Γεν.	τοῦ	μεγάλου	τοῦ	πολλοῦ
Δοτ.	τῷ	μεγάλῳ	τῷ	πολλῷ
Αἰτ.	τὸν	μέγᾱν-τὸ μέγᾱ	τὸν	πολύν-τὸ πολὺ'
Κλητ.	ῶ	μέγᾱ (ς)-ῶ μέγᾱ	ῶ	πολύ-ῶ πολὺ'

Δυϊκός

Ὄν., Αἰτ.	τῶ	μεγάλῳ	τῶ	πολλῷ
Γεν., Δοτ.	τοῖν	μεγάλοιιν	τοῖν	πολλοῖιν
Κλητ.	ῶ	μεγάλῳ	ῶ	πολλῷ

Πληθυντικός

Ὄν.	οἱ	μεγάλοι-τὰ μεγάλᾶ	οἱ	πολλοί-τὰ πολλᾶ'
Γεν.	τῶν	μεγάλων	τῶν	πολλῶν
Δοτ.	τοῖς	μεγάλοις	τοῖς	πολλοῖς
Αἰτ.	τούς	μεγάλους-τὰ μεγάλᾶ	τούς	πολλούς-τὰ πολλᾶ'
Κλητ.	ῶ	μεγάλοι-ῶ μεγάλᾶ	ῶ	πολλοί-ῶ πολλᾶ'

Ἐνικός

Πληθυντικός

Ὀν.	ὁ	σῶς-ή	σῶς-τό	σῶν	οἱ	σῶ-αί	σῶ-τά	σῶ
Γεν.	τοῦ	σῶου-τῆς	σῶας-τοῦ	σῶου	τῶν	σῶων-τῶν	σῶων-τῶν	σῶων
Δοτ.	τῷ	σῶφ-τῆ	σῶφ-τῷ	σῶφ	τοῖς	σῶοις-ταῖς	σῶοις-τοῖς	σῶοις
Αἰτ.	τὸν	σῶν-τῆν	σῶν-τό	σῶν	τούς	σῶς-τάς	σῶς-τά	σῶ
Κλ.	ᾧ	σῶε-ᾧ	σῶᾶ-ᾧ	σῶν	ᾧ	σῶ-ᾧ	σῶ-ᾧ	σῶ

Δυνικός

Ὀν. καὶ Αἰτ.	τὸ	σῶω-τὸ	σῶᾶ-τὸ	σῶω
Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖν	σῶοιν-τοῖν	σῶαين-τοῖν	σῶοιν
Κλητ.	ᾧ	σῶω-ᾧ	σῶᾶ-ᾧ	σῶω

ΣΗΜ. Ὁ φροῦδος-ἡ φροῦδη-τὸ φροῦδον ἀπαντᾷ μόνον ἐν τῇ ὀνομαστικῇ τοῦ Ἐνικοῦ καὶ Πληθυντικοῦ.

Ἐπίθετα.

§ 151. Τὰ ἐπίθετα εἶναι *τρικατάληκτα*, *δικατάληκτα* καὶ *μονοκατάληκτα*.

152. Τὰ *τρικατάληκτα* λήγουσι·

1) Εἰς -ος -α -ον καὶ -ος -η -ον. Καὶ ἐν τῷ θηλυκῷ γένει λήγουσιν εἰς α μὲν ὅσα πρὸ τῆς καταλήξεως ἔχουσι φωνῆν ἢ ρ· ὡς ἄγιος-ἄγία, καθαρὸς-καθαρά, πλὴν τοῦ ὄγδοος-ὄγδότη καὶ τῶν εἰς -οος-οῦς· ὡς ἀπλὸος-οῦς, ἀπλόη-ῆ κ.τ.λ.· εἰς ἡ δὲ πάντα τὰ λοιπὰ· ὡς ἀγαθὸς-ἀγαθὴ κ.τ.λ.

2) Εἰς -ύς -εῖα -ύ· ὡς ἡδύς -ἡδεῖα -ἡδύ.

3) Εἰς -ας -αινα -αν· ὡς μέλας μέλαινα-μέλαινα.

4) Εἰς -εις -εσσα -εν· ὡς χαρῖεις-χαρῖεσσα-χαρῖεν.

ΣΗΜ. α'. Τρικατάληκτοι εἶναι καὶ πᾶσαι αἱ μετοχαί· ὡς λείπων-λείπουσα-λείπον, τιμήσας-τιμήσασα-τιμήσαν, λειοπίως-λειοπνιᾶ-λειοπίως, ἐρωτηθεῖς-ἐρωτηθειῶ-ἐρωτηθέν, τιμώμενος-τιμώμενη-τιμώμενον, λεγόμενος-λεγόμενη-λεγόμενον, δεικνύς-δεικνύσα-δεικνύς κ.τ.λ.

ΣΗΜ. β'. Ὡσαύτως τρικατάληκτον εἶναι καὶ τὸ πᾶς-πᾶσα-πάν.

§ 153. Δικατάληκτα εἶναι·

1) Τὰ βάνανσος, βάρβαρος, βάσκανος, δάπανος, ἔωλος, ἤρεμος, ἥσυχος, κίβδηλος, κολοβός, λάβρος, λάγνος, λάλος, λίχνος, λοῖδορος, μάχλος, τιθασὸς καὶ χέρσος. Διφοροῦνται τὰ διδυμος, ἔρημος, ἔτυμος, ἔτοιμος, νόθος, φαῦλος, φειδωλὸς καὶ χαῦνος.

2) Πολλὰ τῶν εἰς -ιος-εἰος-ιμος καὶ -αιος· ὡς ὁ καὶ ἡ δαιμό-

νιος-τὸ δαιμόνιον, ὁ καὶ ἡ αὔλειος-τὸ αὔλειον, ὁ καὶ ἡ χρήσιμος-τὸ χρήσιμον, ὁ καὶ ἡ βέβαιος-τὸ βέβαιον, ἅτινα καὶ διαφοροῦνται.

3) Τὰ εἰς -ος σύνθετα· ὡς ὁ καὶ ἡ ἄγονος-τὸ ἄγονον, ὁ καὶ ἡ ἔμμοнос-τὸ ἔμμονον· Διαφοροῦνται τὰ πάγκαλος καὶ πάγκακος.

4) Τὰ εἰς -ης-ες, -ωρ-ορ, -ις-ι, -υς-υ καὶ -ους-ουν· ὡς ὁ καὶ ἡ ἀληθής-τὸ ἀληθές, ὁ καὶ ἡ ἀπάτωρ-τὸ ἄπατος, ὁ καὶ ἡ εὐελπις-τὸ εὐελπι, ὁ καὶ ἡ εὐβοτρως-τὸ εὐβοτρον, ὁ καὶ ἡ δίπους-τὸ δίπουν.

5) Τὰ εἰς -ων -ον, θετικὰ καὶ συγκριτικά· ὡς ὁ καὶ ἡ εὐδαίμων-τὸ εὐδαιμον, ὁ καὶ ἡ καλλίων-τὸ κάλλιον.

6) Τὰ εἰς -έτης· ὡς ὁ καὶ ἡ ἐξέτης-τὸ ἔξετες.

§ 154. Μονοκατάληκτα εἶναι·

1) Τὰ εἰς -αρ-αρος καὶ -ηρ-ηρος· ὡς μάκαρ-μάκαρος, ἡμίθηρ-ἡμίθηρος.

2) Τὰ εἰς -ας -αδος· ὡς φηγάς-φεγάδος, λογάς-λογάδος.

3) Τὰ εἰς -ής -ήτος καὶ -ῶς-ῶτος· ὡς γυμνής-γυμνήτος, ἀγνώς-ἀγνώτος.

4) Τὰ εἰς -ήν-ήνος· ὡς ἀπτήν-ἀπτήνος.

5) Τὰ εἰς -ξ· ὡς βλάξ, ἄρπαξ.

6) Τὰ εἰς -υς -οδος· ὡς νήλυς-νεήλυδος, ἔπηλυς-ἐπήλυδος, καὶ τὸ νῆστις-νῆστιδος.

7) Τὰ εἰς -ωρ -ορος· ὡς προγάστωρ-προγάστρος.

8) Τὰ σύνθετα ἐξ οὐσιαστικῶν· ὡς ἀχίτων, ἄπαις, ὑψαύχην, εὐρις κ.τ.λ.

Παραθετικά.

§ 155. Τὸ ἐπίθετον, ἐπειδὴ δηλοῖ τὴν ποιότητα ἢ ἰδιότητα τοῦ οὐσιαστικοῦ, ἢ δὲ ποιότητος ἐπιδέχεται βαθμούς, διὰ τοῦτο ἔχει καταλήξεις πρὸς δήλωσιν τῶν βαθμῶν τούτων. Οἱ δὲ βαθμοὶ εἶναι τρεῖς· Θετικὸς, Συγκριτικὸς, Ὑπερθετικὸς.

1) Θετικὸν λέγεται τὸ ἐπίθετον, ἐὰν σημαίνει τὴν ποιότητα ἢ τὴν ἰδιότητα ἀπλῶς· ὡς ἄνθρωπος σοφός.

2) Συγκριτικὸν λέγεται τὸ ἐπίθετον, ἐὰν σημαίνει τὴν ποιότητα ἢ τὴν ἰδιότητα εἰς ἀνώτερον βαθμὸν παρ' ἄλλο τι· ὡς χάρτης λευκότερος χιόνος.

3) Ὑπερθετικὸν λέγεται τὸ ἐπίθετον, ἐὰν σημαίνῃ τὴν ποιότητα ἢ τὴν ιδιότητα εἰς ἀνώτατον βαθμὸν ἢ ἀπλῶς ἢ ὄλων τῶν ὁμοειδῶν· ὡς *ἀνθρώπος σοφώτατος, χάρτης λευκώτατος πάντων τῶν χαρτῶν.*

§ 156. Τὸ συγκριτικὸν καὶ τὸ ὑπερθετικὸν λέγονται ὁμοῦ παραθετικά.

§ 157. Καταλήξεις παραθετικάι εἶναι αἱ *-τερος -τατος* καὶ *-ίων -ιστος*, προσαρτῶμεναι εἰς τὸ θέμα τῶν ἐπιθέτων.

§ 158. Αἱ καταλήξεις *-τερος -τατος* μετὰ τῆς ληγούσης τοῦ θέματος λαμβάνουσι τὰς ἐπομένους μορφάς·

- 1) *-τερος -τατος* ἀπλῶς.
- 2) *-ότερος-ότατος* ἢ *-ώτερος-ώτατος.*
- 3) *-αίτερος-αίτατος.*
- 4) *-έστερος-έστατος.*
- 5) *-ίστερος-ίστατος.*

§ 159. Εἰς *-τερος-τατος* ἀπλῶς λήγουσι τὰ εἰς *-ας* καὶ *-υς* ἐπίθετα· ὡς *μέλας-μαλάντερος-μελάντατος, γλυκὺς-γλυκύτερος-γλυκύτατος.*

§ 160. Εἰς *-ότερος-ότατος* ἢ *-ώτερος-ώτατος* λήγουσι τὰ εἰς *-ος* ἐπίθετα καὶ ἡ μετοχὴ *κεχαρισμένος*· ὡς *ξηρός-ξηρότερος-ξηρότατος, σοφός-σοφώτερος-σοφώτατος, κεχαρισμένος-κεχαρισμενώτερος-κεχαρισμενώτατος.* Κατὰ ταῦτα δὲ καὶ τὰ ἐξῆς· *εὐχαρίς, ὑβριστής, πίων καὶ ἐπιλήσιμων*, (τὸ ὅποιον κάμνει ἐπιλησμότερος-ἐπιλησμοτάτος καὶ ἐπιλησμονέστερος-ἐπιλησμονέστατος).

§ 161. Εἰς *-αίτερος-αίτατος* λήγουσι τὰ ἐπίθετα *παλαιός, σχολαῖος, γηραιός* (ἀποκόπτοντα τὸ *ο*)· ὡς *παλαιός-παλαιότερος-παλαιότατος, σχολαῖος-σχολαίτερος-σχολαίτατος, γηραιός-γεραίτερος-γεραίτατος*, (ἀλλὰ καὶ *παλαιότερος-παλαιότατος, σχολαιότερος-σχολαιότατος*). Κατὰ ταῦτα σχηματίζονται καὶ τὰ ἐξῆς· *μέσος, ἴσος, ἥσυχος, εὐθῖος, ὄψιος, πρῶιος, ὄρθριος, ἴδιος, πέπων, προῦργον* (προυργιαίτερος-προυργιαίτατος) καὶ τὰ *πλησίος* καὶ *ἄκομος*, τὰ ὅποια καὶ εἰς *-έστερος-έστατος* λήγουσι.

§ 162. Εἰς *-έστερος -έστατος* λήγουσι τὰ δικατάληκτα εἰς *-ης -ες* καὶ *ων-ον*, ὡς καὶ ἡ μετοχὴ *ἐρρωμένος*· ὡς *ἀληθής-*

ἀληθέστερος-ἀληθέστατος, σώφρων-σωφρονέστερος-σωφρονέστατος, ἐρρωμένος-ἐρρωμενέστερος-ἐρρωμενέστατος. Κατὰ ταῦτα δὲ καὶ τὰ ἐξῆς· τὰ εἰς -οος -ουσι· ὡς εὔνοος-εὔνοισι -εὔνοοστέρος-εὔνοοστέροισι-εὔνοοστέστατος-εὔνοοστέστατοισι, καὶ τὰ ἄκρατος, πένης, ἀφῆλιξι, ἀφθονοσι, (ὅπερ καὶ ἀφθονώτερος-ἀφθονώτατος).

§ 163. Εἰς -ίστερος -ίστατος λήγουσι τὸ ἄχαρισι· ὡς ἀχαρίστερος-ἀχαρίστατος, καὶ κατὰ τοῦτο πολλὰ μονοκατάληκτα, ὡς ἄρπαξι, βλάξι, καὶ τὰ ἐξῆς· λάλος, λάγνος, πτωχός, (ὅπερ καὶ πτωχότερος-πτωχότατος), μονοφάγος, ὄσφοφάγος, κλέπτῃσι, πότῃσι, πλεονέκῃσι καὶ ἄλλα τινά.

§ 164. Αἱ καταλήξεις -ίων -ιστος προστίθενται ὁμοίως μὲν εἰς τὰ ἡδύς, ταχύς, αἰσχροί, ἐχθροί καὶ κακός· ὡς ἡδύς-ἡδίων-ἡδιστος καὶ ἡδύτερος-ἡδύτατος), ταχύς-θάσσ(τι)ων-τάχιστος (καὶ ταχύτερος-ταχύτατος), αἰσχροί-αἰσχίων-αἰσχιστος (καὶ αἰσχροτέρος-αἰσχροτάτος), ἐχθροί-ἐχθίων-ἐχθιστος, κακός-κακίων-κάκιστος. Ἄνωμάλως δὲ εἰς τὰ ἀγαθός, καλός, κακός, μέγας, μικρός, ὀλίγος, πολὺς, ῥάδιος, μακρός· ὡς

ἀγαθός-ἀμείνων-ἄριστος

ἀγαθός-βελτίων-βέλτιστος,

ἀγαθός-κρείσσ(τι)ων-κράτιστος

ἀγαθός-λόφων-λόφιστος

καλός-καλλίων-κάλλιστος

κακός-χείρων-χείριστος

μέγας-μείζων-μέγιστος

μικρός-ἐλάσσ(τι)ων-ἐλάχιστος

καὶ μικρός-μικρότερος-μικρότατος

ὀλίγος-μείων ἢ ἥσσ(τι)ων-ὀλίγιστος

πολύς-πλέων καὶ πλείων-πλείστος

ῥάδιος-ῥάων-ῥάιστος

μακρός-μάσσων-μήκιστος καὶ

μακρός-μακρότερος-μακρότατος.

ΣΗΜ. Τὰ φίλος καὶ ἀλγεινός σχηματίζονται ὡς ἐξῆς· φίλτερος-φίλτατος, φιλαίτερος-φιλαίτατος, φιλώτερος-φιλώτατος καὶ σπανίως φιλίων-φίλιστος, ἀλγεινότερος-ἀλγεινότατος καὶ ἀλγίων-ἄλγιστος.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

§ 165. Ὁ χαρακτήρ ο τῶν εἰς -ος μένει ο, ἐὰν ἢ πρὸ αὐτοῦ συλλαβὴ εἶναι μακρὰ φύσει ἢ θέσει· ὡς ξηρός-ξηρότερος-ξηρότατος, πικρός-πικρότερος-πικρότατος. Ἐκτείνεται δὲ εἰς ω, ἐὰν ἢ πρὸ αὐτοῦ συλλαβὴ εἶναι βραχεῖα· ὡς σοφός-σοφώτερος-σοφώτατος.

§ 166. Τὸ παραλήγον δίχρονον τῶν εἰς -ος εἶναι βραχύ· ὡς χρησίμος-χρησιμώτερος-χρησιμώτατος, λόγιος, τεχνικός, ἀνθρώπινος, πιθάνος κ.τ.λ. Εἶναι δὲ μακρὸν ἐν τοῖς ἐξῆς· ἰσχυρός, ἀνιάρος, φλύαρος, μιᾶρός, μᾶνός, τρανός, φᾶνός, ψιλός, λιτός σίμος καὶ τοῖς συνθέτοις ἐκ τοῦ θῦμός, χῦμός, κῦρος, κίνδυνος, νίκη, ψυχή, λῦπη, τιμή· ὡς ὀξύθυμος-ὀξύθυμότερος-ὀξύθυμότητος, λιπόψυχος-λιποψυχότερος-λιποψυχότατος, φιλότιμος-φιλοτιμότερος-φιλοτιμότητος κ.τ.λ.

167. Τὰ παραθετικά πολλάκις ἐκφέρονται καὶ περιφραστικῶς, τὰ μὲν συγκριτικὰ διὰ τοῦ μᾶλλον καὶ τοῦ θετικοῦ, τὰ δὲ ὑπερθετικά διὰ τοῦ μάλιστα καὶ τοῦ θετικοῦ. Σχηματίζουσι δὲ οὕτω τὰ παραθετικά των 1) αἰ μετοχαί· 2) τὰ εἰς -τέος -τέα -τέον ῥηματικά ἐπίθετα· 3) τὰ πλείστα τῶν μονοκαπάληκτων καὶ ἄλλα τινά· ὡς φιλῶν-μᾶλλον φιλῶν-μάλιστα φιλῶν, προτιμητέος-μᾶλλον προτιμητέος-μάλιστα προτιμητέος, εὐελπισ-μᾶλλον εὐελπισ-μάλιστα εὐελπισ.

§ 168. Πολλὰ παραθετικά δὲν ἔχουσι θετικὸν ἐπίθετον, ἀλλὰ σχηματίζονται ἐκ προθέσεων ἢ ἐπιρρημάτων· ὡς πρό-πρότερος-(πρότατος-πρόατος) πρῶτος, ὑπέρ-ὑπέρτερος-ὑπέρτατος (καὶ κατὰ συγκοπὴν ὕπατος), ὑπό-ὑστερος-ὑστάτος, ἄνω-ἀνώτερος-ἀνώτατος, κάτω-κατώτερος-κατώτατος, ἐνδον-ἐνδότερος-ἐνδότατος κ.τ.λ. Τὸ δὲ ὑπερθετικὸν ἔσχατος στερεῖται οὐ μόνον θετικοῦ ἀλλὰ καὶ συγκριτικοῦ.

§ 169. Πολλὰ ἐπίθετα, ἐπειδὴ σημαίνουσι ἰδιότητα μὴ ἐπιδεχομένην αὐξήσιν καὶ ἐπομένως σύγκρισιν, δὲν σχηματίζουσι παραθετικά. Τοιαῦτα εἶναι τὰ θνητός, ἀθάνατος, ὄλος, πᾶς, χρυσοῦς, ἑσπερινός, λίθινος κ.τ.λ.

Παραθετικά ἐπιρρήματα.

§ 170. Τα παραθετικά ἐπιρρήματα γίνονται κατὰ δύο τρόπους· 1) ἐξ ἐπιρρημάτων καὶ 2) ἐξ ἐπιθέτων.

1) Ἐξ ἐπιρρημάτων ὡς

ἄνω-ἀνωτέρω-ἀνωτάτω
 κάτω-κατωτέρω-κατωτάτω
 ἔσω-ἐσωτέρω-ἐσωτάτω
 ἔξω-ἐξωτέρω-ἐξωτάτω
 πόρρω-πορρωτέρω-πορρωτάτω
 πρόσω-προσωτέρω-προσωτάτω
 (ἀπό)-ἀπωτέρω-ἀπωτάτω
 ἐγγύς-ἐγγυτέρω-ἐγγυτάτω
 ἐγγύς-ἐγγιον-ἐγγιστα
 ἐγγύς-ἐγγύτερον-ἐγγύτατα
 πέρα-περαιτέρω
 ἔνδον-ἐνδοτέρω-ἐνδοτάτω
 μάλα-μᾶλλον-μάλιστα κ.τ.λ.

2) Ἐξ ἐπιθέτων

Τούτων τὸ θετικὸν γίνεται ἐκ τῆς γενικῆς τοῦ πληθυντικοῦ τοῦ θετικοῦ ἐπιθέτου κατὰ τροπὴν τοῦ *ν* εἰς *ς* ὡς (καλῶν)-καλῶς, (δικαίων)-δικαίως, (ἡδέων)-ἡδέως κ.τ.λ. Ὡς συγκριτικὸν δὲ λαμβάνεται ἡ αἰτιατικὴ τοῦ ἐνικοῦ τοῦ οὐδετέρου συγκριτικοῦ ἐπιθέτου ὡς κάλλιον, δικαιοτέρου, ἡδιον κ.τ.λ. Ὡς ὑπερθετικὸν δὲ ἡ αἰτιατικὴ τοῦ πληθυντικοῦ τοῦ οὐδετέρου ὑπερθετικοῦ ἐπιθέτου ὡς κάλλιστα, δικαιοτάτα, ἡδιστα κ.τ.λ. Οὕτω καί·

μεγάλως ἢ μέγα-μεῖζον-μέγιστα
 πολὺ-πλέον ἢ πλεῖον-πλεῖστα
 ὀλίγον-μείον ἢ ἥσσ(τε)ον-ἥκιστα
 μικρόν-ἐλασσ(τε)ον-ἐλάχιστα
 εὖ -ἄμεινον-ἄριστα κ.τ.λ.

ΣΗΜ. Ἐπιρρήματα εἰς -ως σχηματίζονται καὶ ἐξ ἀντωνυμιῶν ὡς οὕτως, ἐκείνως, ἄλλως κ.τ.λ. καὶ ἐκ μετοχῶν ὡς ἐσκεμμένως, ὑπερβαλ-

λόγτως, ἐπισταμένως, νουνεχόντως (ἐκ τοῦ νοῦν-ἔχων), λογονεχόντως (ἐκ τοῦ λόγον-ἔχων), ἐρρωμένως (ὅπερ σχηματίζει καὶ παραθετικά, ἐρρωμενέστερον-ἐρρωμενέστατα) κ.τ.λ.

Ἀριθμητικά.

§ 171. Ἀριθμητικά λέγονται ὅσα σημαίνουν ἀριθμὸν καὶ εἶναι ἐπίθετα, οὐσιαστικά καὶ ἐπιρρημάτα.

§ 172. Τὰ ἀριθμητικά ἐπίθετα εἶναι ἕξ εἰδῶν: ἀπόλυτα, τακτικά, χρονικά, πολλαπλασιαστικά, ἀναλογικά καὶ διανεμητικά.

1) Τὰ ἀπόλυτα σημαίνουν ἀπλῶς τὸν ἀριθμὸν· ὡς εἶς-ἕν, δύο, τρεῖς... δέκα κ.τ.λ.

2) Τὰ τακτικά σημαίνουν τάξιν καὶ ἀκολουθίαν καὶ γίνονται ἐκ τῶν ἀπολύτων· ὡς πρῶτος, δεύτερος, τρίτος... δέκατος κ.τ.λ.

3) Τὰ χρονικά σημαίνουν τάξιν ἡμέρας, καθ' ἣν γίνεται τι· γίνονται δὲ ἐκ τῶν τακτικῶν καὶ καταλήγουσιν εἰς -αῖος· ὡς προτεραῖος, δευτεραῖος, τριταῖος... δεκαταῖος κ.τ.λ.

4) Τὰ πολλαπλασιαστικά σημαίνουν ποσάκις τι ἔμπεριέχει ἄλλο τι καὶ καταλήγουσιν εἰς -πλοῦς· ὡς ἀπλοῦς, διπλοῦς, (καὶ διττός), τριπλοῦς (καὶ τριττός) κ.τ.λ.

5) Τὰ ἀναλογικά σημαίνουν πόσας φορές τι εἶναι μεγαλείτερον ἄλλου καὶ λήγουσιν εἰς -πλάσιος καὶ σπανίως -πλασίον· ὡς διπλάσιος, τριπλάσιος, κ.τ.λ. δεκαπλασίον, ἑκατονταπλασίον κ.τ.λ.

6) Τὰ διανεμητικά σημαίνουν διανομὴν καὶ ἐκφράζονται διὰ τῶν προθέσεων σύν, ἀνά, κατά, εἰς καὶ τῶν ἀπολύτων· ὡς σύνδυο, σύντρις, συνδώδεκα, ἀνά δύο, ἀνά δέκα, κατά εἴκοσιν, εἰς τέσσε(τι)σρας κ.τ.λ.

ΣΗΜ. Ἡ νέα ἐλληνικὴ γλῶσσα τὸ σύνδυο λέγει δύο-δύο, τὸ σύντρις, τρεῖς-τρεῖς, τὸ ἀνά δέκα, δέκα-δέκα, ἑκατὸν-ἑκατὸν ἢ, ἀπὸ δύο-δύο... ἀπὸ δέκα-δέκα κ.τ.λ.

§ 173. Τὰ ἀριθμητικά οὐσιαστικά σημαίνουν ἀριθμητικὴν τινα ποσότητα ἀφηρημένως καὶ λήγουσιν εἰς -άς ἀ-δος· ὡς μονάς (καὶ ἐνάς), δνάς, τριάς... πεμπάς... εἰκάς... τριακάς... ἑκατοντάς κ.τ.λ.

ΣΗΜ. α'. Τὰ πεντάς, είκοσάς και τριακοντάς είναι τῶν μεταγενεστέρων.

ΣΗΜ. β'. Ὑπάρχουσι δὲ ἐξ τούτων, ἅτινα λήγουσιν εἰς -ός, -ύος, τὰ τριτύς, τετρακτύς, πεντηκοστής, ἑκατοστής, χιλιοστής και μυριοστής.

§ 174. Τὰ ἀριθμητικὰ ἐπιρρήματα εἶναι τριῶν εἰδῶν και λήγουσιν εἰς -άκις μὲν ὅσα σημαίνουσι πόσας φράσας γίνεται τι ὡς τετραάκις, πεντάκις κ.τ.λ. πλὴν τῶν τριῶν πρώτων ἅπαξ, δίς, τρίς. Εἰς -χῆ, -πλῆ και -ῶς ὅσα σημαίνουσι κατὰ πόσους τρόπους γίνεται τι ὡς διχῆ, τριπλῆ, διτιῶς, τρισσῶς και τριχῶς κ.τ.λ. και εἰς -χα ὅσα σημαίνουσιν εἰς πόσα μέρη διαιρεῖται τι δίχα, τρίχα, τέτραχα κ.τ.λ.

§ 175. Ἐκ τῶν ἀπολύτων ἀριθμητικῶν κλίνονται μόνον τὰ εἰς-μία-έν, δύο, τρεῖς-τρία, τέσσαρες-τέσσαρα, ὡς ἐξῆς:

Ἐνικός

Δυτικός

εἰς-μία-έν
 ἑνός-μιάς-ἑνός
 ἐν' -μιά-ἐν'
 ἑνᾶ μίαν-έν

δύο
 δυοῖν
 και πληθυντικός ὀνομαστική, γενική,
 αἰτιατική δύο και δοτική δυοῖ(ν).

Πληθυντικός

τρεῖς-τριά
 τριῶν
 τριοῖ(ν)
 τρεῖς-τριά

τέσσαρες-τέσσαρᾶ
 τεσσάρων
 τέσσαροῖ(ν)
 τέσσαρᾶς-τέσσαρᾶ

ΣΗΜ. α'. Κατὰ τὸ εἰς-μία-έν κλίνονται και τὰ ἐξ αὐτῶν σύνθετα, οὐδεῖς-οὐδεμία-οὐδέν, μηδεῖς-μηδεμία-μηδέν, ἅτινα ὅμως σχηματίζονται και πληθυντικῶς μόνον ἐν τῷ ἀρσενικῷ γένει ὡς οὐδένες-οὐδένων-οὐδέσῖ(ν)-οὐδένας, μηδένες-μηδένων-μηδέσῖ(ν)-μηδένας.

ΣΗΜ. β'. Τὰ λοιπὰ μένουσιν ἄκλιτα μέχρι τοῦ διακόσια· τὰ δὲ ἐπέκεινα κλίνονται μόνον ἐν τῷ πληθυντικῷ ὡς οἱ διακόσιοι-αἱ διακόσιαι-τὰ διακόσια κ.τ.λ. Κλίνονται δὲ και ἐνικῶς σπανίως μετὰ τῶν περιληπτικῶν, ἵππος, ἄσις, ναῦς, λόγχη ὡς τετρακοσία ἄσις=τετρακόσιοι ἄσιδοφόροι, χιλία ἵππος=χιλιοὶ ἵπποι, μυρία ναῦς=μύριοι ναῦται, πεντακοσία λόγχη=πεντακόσιοι λογχοφόροι.*

Ἄντωνυμιαί.

§ 176.* Αἱ ἀντωνυμιαί εἶναι δέκα εἰδῶν· αἱ προσωπικαί, ἡ ὀριστικὴ και διασταλτικὴ ἢ ἐπαναληπτικὴ, αἱ κτητικαί, αἱ αὐτο-

παθεῖς, ἢ ἀλληλοπαθῆς, αἱ ἐρωτηματικάί, αἱ ἀόριστοι, αἱ δευ-
κτικάί, αἱ ἀναφορικάί καὶ αἱ ἐπιμεριστικάί.

Προσωπικάι.

§ 177. Αἱ προσωπικάι ἀντωνυμίαι λέγονται οὕτω, διότι
παριστῶσι τὰ τοῦ διαλόγου πρόσωπα. Εἶναι δὲ αἱ ἐξῆς· ἐγώ, σύ,
αὐτός, ἡμεῖς, ὑμεῖς, σφεῖς, καὶ κλίνονται ὡς ἐπομένως·

Ἐνικός

	α' πρόσωπον	β' πρόσωπον	γ' πρόσωπον
Ὀν.	ἐγώ	σύ	αὐτός
Γεν.	ἐμοῦ καὶ μου	σοῦ καὶ σου	οὗ καὶ οὐ
Δοτ.	ἐμοί' καὶ μοῖ	σοί' καὶ σοί	οἱ καὶ οἱ
Αἰτ.	ἐμέ καὶ με	σέ καὶ σε	ἔ καὶ ἐ
Κλητ.	—	ὦ σύ	—

Δυϊκός

Ὀν., Αἰτ.	(νῶι) νώ	(σφῶι) σφῶ	(σφῶέ) σφῶ
Γεν., Δοτ.	(νῶιν) νῶν	(σφῶιν) σφῶν	σφῶιν
Κλητ.	—	—	—

Πληθυντικός

Ὀν.	ἡμεῖς	ὑμεῖς	σφεῖς (οὐδ. σφεᾶ)
Γεν.	ἡμῶν	ὑμῶν	σφῶν
Δοτ.	ἡμῖν	ὑμῖν	σφίσι (ν)
Αἰτ.	ἡμᾶς	ὑμᾶς	σφᾶς (οὐδ. σφεᾶ)
Κλητ.	—	—	—

§ 178. Ἡ ὀριστικὴ καὶ διασταλτικὴ ἢ ἐπαναληπτικὴ λέγεται
οὕτω, διότι ἡ ὀρίζει καὶ διαστέλλει τὸ οὐσιαστικὸν εἰς τὸ ὁποῖον
ἀναφέρεται, ὡς αὐτὸς ὁ Σωκράτης ἦλθε καὶ οὐχὶ ἄλλος ἢ τίθε-
ται ἀντὶ προλεχθέντος οὐσιαστικοῦ κατὰ τὰς πλαγίας μόνον πτώ-
σεις· ὡς εἶδον τὸν Σωκράτη καὶ ἠρώτησα αὐτόν. Εἶναι δὲ
ἡ αὐτός-αὐτῆ-αὐτό, ἣτις κλίνεται ὁμαλῶς κατὰ τὴν β' καὶ
α' κλίσιν.

Κτητικά.

§ 179. Αἱ κτητικά λέγονται οὕτω, διότι σημαίνουσι τοὺς κτήτορας καὶ τὰ κτήματα. Γίνονται δὲ ἐκ τῶν προσωπικῶν καὶ εἶναι αἱ ἐξῆς·

Ἐκ τοῦ Ἑνικοῦ σημαίνουσαι ἓνα κτήτορα·

Πρῶτον πρόσωπον	Δεύτερον πρόσωπον	Τρίτον πρόσωπον
ἐμός-ἐμή-ἐμόν	σός-σή-σόν	ἐός-ἐή-ἐόν.

Ἐκ τοῦ Δυϊκοῦ σημαίνουσαι δύο κτήτορας·

Πρῶτον πρόσωπον	Δεύτερον πρόσωπον
νωίτερος-νωιτέρα-νωίτερον	σφωίτερος-σφωιτέρα-σφωίτερον
	Τρίτον πρόσωπον

Ἐκ τοῦ Πληθυντικοῦ σημαίνουσαι πολλοὺς κτήτορας·

Πρῶτον πρόσωπον	Δεύτερον πρόσωπον
ἡμέτερος-ἡμετέρα-ἡμέτερον	ὕμετερος-ὕμετέρα-ὕμετερον
	Τρίτον πρόσωπον
	σφέτερος-σφετέρα-σφέτερον.

Αὐτοπαθεῖς.

§ 180. Αἱ αὐτοπαθεῖς λέγονται οὕτως, ὡς σημαίνουσαι αὐτοπάθειαν, ἧτοι ὅτι αὐτὸς ὁ ἐνεργῶν πάσχει. Εἶναι δὲ αἱ ἐξῆς· ἐμαυτοῦ-ἐμαντῆς, σεαυτοῦ-σεαυτῆς, ἑαυτοῦ-ἑαυτῆς-ἑαυτοῦ, καὶ κλίνονται κατὰ τὴν β' καὶ α' κλίσειν εἰς τὰς πλαγίας μόνον πτώσεις.

Ἑνικός

Πληθυντικός

α' πρόσωπον

α' πρόσωπον

Γεν.	ἐμαυτοῦ-ἐμαντῆς	ἡμῶν-αὐτῶν
Δοτ.	ἐμαυτῶ-ἐμαντῆ	ἡμῖν αὐτοῖς-ἡμῖν αὐταῖς
Αἰτ.	ἐμαυτόν-ἐμαντήν	ἡμᾶς αὐτούς-ἡμᾶς αὐτάς

Ἑνικός

β' πρόσωπον

Γεν.	σεαυτοῦ-σεαυτῆς καὶ σαυτοῦ-σαυτῆς
Δοτ.	σεαυτῶ-σεαυτῆ καὶ σαυτῶ-σαυτῆ
Αἰτ.	σεαυτόν-σεαυτήν καὶ σαυτόν-σαυτήν

Πληθυντικός

β' πρόσωπον.

Γεν.	ὑμῶν αὐτῶν
Δοτ.	ὑμῖν αὐτοῖς-ὑμῖν αὐταῖς
Αἰτ.	ὑμᾶς αὐτούς-ὑμᾶς αὐτάς

Ἐνικός

γ' πρόσωπον.

Γεν.	ἐαυτοῦ-ἐαυτῆς-ἐαυτοῦ καὶ αὐτοῦ-ῆς-οῦ
Δοτ.	ἐαυτῶ-ἐαυτῆ-ἐαυτῶ καὶ αὐτῶ-ῆ-ῶ
Αἰτ.	ἐαυτον-ἐαυτήν-ἐαυτό καὶ αὐτόν-ήν-ό

Πληθυντικός

γ' πρόσωπον.

Γεν.	σφῶν αὐτῶν καὶ ἐαυτῶν καὶ αὐτῶν
Δοτ.	σφίσι, αὐτοῖς-σφίσι, αὐταῖς-σφίσι, αὐτοῖς καὶ ἐαυτοῖς-ἐαυταῖς-ἐαυτοῖς καὶ αὐτοῖς αἰς-οῖς
Αἰτ.	σφᾶς αὐτούς-σφᾶς αὐ-ᾶς-(σφεᾶ αὐ-ᾶ) καὶ ἐαυτούς-ἐαυτάς-ἐαυτᾶ καὶ αὐτούς-ᾶς-ᾶ

Ἄλληλοπαθής.

§ 181. Ἡ ἄλληλοπαθής ἀντωνυμία λέγεται οὕτως, ὡς σημαίνουσα ἄλληλοπάθειαν, ἢτοι ἀμοιβίαν ἐνέργειαν μεταξὺ δυο ἢ πλείονων προσώπων. Εἶ.αι δὲ ἡ ἐξῆς καὶ κλίνεται κατὰ τὴν β' καὶ α'. κλίσειν ὡς ἐπομένως·

Ἄρσενικόν. — Θελυκόν. — Οὐδέτερον.

Ἄνικός

Γεν. καὶ Δοτ.	ἄλλήλοιν	ἄλλήλοιν (αἰν)	ἄλλήλοιν
Αἰτ.	ἄλλήλω	ἄλλήλω (ᾶ)	ἄλλήλω

Πληθυντικός

Γεν.	ἄλλήλων	ἄλλήλων	ἄλλήλων
Δοτ.	ἄλλήλοισ	ἄλλήλοισ	ἄλλήλοισ
Αἰτ.	ἄλλήλους	ἄλλήλᾶς	ἄλληλᾶ

Ἐρωτηματικά.

§ 182. Αἱ ἐρωτηματικά λέγονται οὕτω, διότι δι' αὐτῶν ἐρωτῶμεν. Εἶναι δὲ αἱ ἀκολουθοῖ· τις, ποτερος, ποῖος, πόσος, πηλί-

κος, πόστος, ποσταιός, ποδαπός και κλίνονται κατά την γ', β' και α' κλίσειν.

Ἄρσενικόν.—Θηλυκόν.—Οὐδέτερον.

	Ἐνικός	Λυτικός	Πληθυντικός
Ἄρν.	τίς — τί		Ἄρν.
Γεν.	τίνος και τοῦ	Ἄρν., Αἰτ.	τίνες—τίνᾶ
Δοτ.	τίνι και τῷ	Γεν., Δοτ.	τίνων
Αἰτ.	τίνᾶ — τί	τίνοιν	Δοτ.
			τίνῃ(ν)
			Αἰτ.
			τίνᾶς—τίνᾶ

Ἄορίστοι.

§ 183. Αἱ ἀορίστοι λέγονται οὕτω, διότι ἀορίστως παριστῶσι τι. Εἶναι δὲ αἱ ἐξῆς· τίς, ποσός, ποιός, ἡλικός, δεῖνα και ἐνιοι-ἐνιοι-ἐνια.

Ἄρσενικόν.—Θηλυκόν.—Οὐδέτερον.

	Ἐνικός	Λυτικός	Πληθυντικός
Ἄρν.	τίς — τί		Ἄρν.
Γεν.	τίνος και του	Ἄρν., Αἰτ.	τίνες—τίνᾶ και ἄττᾶ
Δοτ.	τίνι και τῷ	Γεν., Δοτ.	τίνων
Αἰτ.	τίνᾶ — τί	τίνοῖν	Δοτ.
			τίνῃ(ν)
			Αἰτ.
			τίνᾶς—τίνᾶ και ἄττᾶ

ΣΗΜ. Εἰς τὰς ἀορίστους συγκαταλέγουσι και τὰς ἑκαστος, ἐκάτερος, ἕτερος (οὐδέτερος, μηδέτερος), ἄλλος και ἀμφοτέρος, ἧτις κλινομένη ἐν τῷ Δυϊκῷ και Πληθυντικῷ, σπανίως δὲ καθ' ἐνικόν (ὡς ἐν τῇ φράσει ἐπ' ἀμφοτέρον), ἔχει και τύπους ἀμφω, ἀμφοῖν ἄνευ διακρίσεως γένους.

Δεικτικά.

§ 184. Αἱ δεικτικά λέγονται οὕτως, ὡς χρησιμεύονται πρὸς δεῖξιν. Εἶναι δὲ αἱ ἀκόλουθοι· οὗτος, ἐκεῖνος, ὅδε, τοῖος, τοιόσδε, τοιοῦτος, τόσος, τοσόσδε, τοσοῦτος, τηλικός, τηλικόςδε, τηλικούτος και κλίνονται ὁμαλῶς εἰς τὴν β' και α' κλίσειν.

Ἄρσενικόν.—Θηλυκόν.—Οὐδέτερον.

	Ἐνικός			Πληθυντικός		
Ἄρν.	οὗτος	αὕτη	τοῦτο	οὗτοι	αὗται	ταῦτᾶ
Γεν.	τούτου	ταύτης	τούτου	τούτων	τούτων	τούτων
Δοτ.	τούτῳ	ταύτῃ	τούτῳ	τούτοις	ταύταις	τούτοις
Αἰτ.	τοῦτον	ταύτην	τοῦτο	τούτου	ταύτᾶς	ταῦτᾶ
Κλητ.	ὦ οὗτος	ὦ αὕτη	—	ὦ οὗτοι	ὦ αὗται	—

Δυϊκός

Όν. και Αιτ.	τούτω	τούτω (ταύτᾱ)	τούτω
Γεν. και Δοτ.	τούτοιιν	τούτοιιν (ταύταιιν)	τούτοιιν
Κλητ.	—	—	—

ΣΗΜ. Εἰς τὰς δεικτικὰς ἀντωνυμίας ἀνάγουσι καὶ τὰς ἐνάρθρους, ὡς αὐτός, ὁ ἕτερος, ὁ ἄλλος.

Ἄναφορικοί.

§ 185. Αἱ ἀναφορικά λέγονται οὕτω, διότι ἀναφέρονται εἰς τὰς δεικτικὰς ἀντωνυμίας ἢ εἰς προεγνωσμένον τι. Εἶναι δὲ αἱ ἐπόμεναι· ὅς (ὅστις, ὅσπερ), οἷος, ὅσος, ἡλίκος, ὁποῖος, ὁπόσος, ὀπλιτικός, ὀποδαπός, ὀπότερος, καὶ κλίνονται εἰς τὴν β' καὶ α' κλίσειν, πλὴν τῆς ὅς-τις, ἡ-τις, ὅ-τι, ἡ-τις κλίνεται κεχωρισμένως ὡς ἐξῆς·

Ἄρσενικόν.—Θηλυκόν.—Οὐδέτερον.

Ἐνικός

Όν.	ὅστις	ἡ-τις	ὅ,τι
Γεν.	οὐτινος καὶ ὅτου	ἡ-στινος	οὐτινος καὶ ὅτου
Δοτ.	ὧτινι καὶ ὅτῳ	ἡ-τινι	ὧτινι καὶ ὅτῳ
Αἰτ.	ὄντινᾱ	ἡ-ντινᾱ	ὄ,τι

Δυϊκός

Όν., Αἰτ.	ὧτινε	ὧτινε (ἄτινε)	ὧτινε
Γεν., Δοτ.	οἴντινοιιν	οἴντινοιιν(αἴντινοιιν)	οἴντινοιιν

Πληθυντικός

Όν.	οἷτινες	αἷτινες	ἄτινᾱ καὶ ἄττᾱ
Γεν.	ὧντινων καὶ ὄτων	ὧντινων	ὧντινων καὶ ὄτων
Δοτ.	οἷστισι καὶ ὄτοισι(ν)	αἷστισι(ν)	οἷστισι καὶ ὄτοισι(ν)
Αἰτ.	οὖστινᾱς	αἷστινᾱς	ἄτινᾱ καὶ ἄττᾱ

Ἐπιμεριστικοί.

§ 186. Ἄντωνυμιαί τινές, ἐπειδὴ παριστῶσιν ὄν τι ἐκ δύο ἢ ἐκ πολλῶν ὁμοειδῶν λέγονται ἐπιμεριστικά· ὡς πότερος, ἕτερος, ἐκάτερος, ἕκαστος, ἄλλος κ.τ.λ. Τούτων ἡ ἕτερος πάσχουσα κρᾶσιν μετὰ τοῦ ἄρθρου γίνεται ἄτερος ἐκ τοῦ ἀρχαιοτέρου τύπου ἄτερος· ὡς (ὁ ἄτερος) ἄτερος, (τοῦ ἀτέρου) θάτέρου κ.τ.λ. /

Παρατηρήσεις ἐφ' ὄλων τῶν ἀντωνυμιῶν.

§ 187. α'. Αἱ προσωπικαί.

1) Λαμβάνουσι τὸν περιοριστικὸν σύνδεσμον γὰρ καὶ τότε ἡ ὀνομαστικὴ καὶ δοτικὴ τοῦ ἐνικοῦ τοῦ α' προσώπου ἀναβιβάζουσι τὸν τόνον· ὡς ἐγωγε-ἐμοίγε.

2) Δὲν διακρίνουσι γένος.

3) Τὰ πληθυντικὰ περισπῶνται ὡς ἐκ συναϊρέσεως προερχόμενα, πλὴν τοῦ σφίσι(ν).

4) Εἶναι ἑλλειπτικά, ὡς σχηματιζόμενα ἐκ διαφορῶν τύπων.

5) Ἡ ὀνομαστικὴ τοῦ ἐνικοῦ τοῦ γ' προσώπου ἐλλείπει· ἐπὶ δὲ ἐμφάσεως ἀναπληροῦται διὰ τῆς αὐτός.

§ 188. β'. Ἡ ὀριστικὴ καὶ διασταλτικὴ ἢ ἐπαναληπτικὴ δὲν ἔχει εἰς τὸ οὐδέτερον ν· διαφορεῖται δὲ ὅταν πάσῃ κρᾶσιν μετὰ τοῦ ἄρθρου· ταῦτό καὶ ταῦτόν. Τοιαῦτα διαφορούμενα εἶναι καὶ τὰ δεικτικά, τοσοῦτο καὶ τοσοῦτον, τοιοῦτο καὶ τοιοῦτον, τηλικοῦτο καὶ τηλικοῦτον.

§ 189. γ'. Αἱ αὐτοπαθεῖς.

1) Εἶναι σύνθετοι ἐκ τῶν προσωπικῶν καὶ τῆς αὐτός, καὶ ἔχουσι μόνον πλαγίας πτώσεις, ὡς εἶπομεν.

2) Δὲν ἔχουσι Δυτικόν καὶ οὐδέτερον γένος εἰς τὸ α' καὶ β' πρόσωπον.

3) Τὰ πληθυντικὰ τοῦ α' καὶ β' προσώπου ἐκφέρονται διηρημένως μόνον, τοῦ δὲ γ' καὶ διηρημένως καὶ συνημμένως.

4) Τὸ ε τῆς σεαυτοῦ καὶ ἑαυτοῦ πολλάκις συγκόπτεται· ὡς σαυτοῦ, αὐτοῦ.

§ 190. δ' Ἡ ἀλληλοπαθής, καθὼς καὶ ἡ αὐτοπαθής ἔχει μόνον πλαγίας πτώσεις καὶ κλίνεται κατὰ Δυτικόν καὶ Πληθυντικόν μόνον.

§ 191. ε'. Ἡ ἐρωτηματικὴ τίς-τί πάντοτε δέχεται ὀξεῖαν, διαφέρει δὲ τῆς ὁμοφώνου ἀορίστου τίς-τί, διότι αὕτη τονίζεται ἐπὶ τῆς παραληγούσης καὶ δὲν ἐγκλίνεται, ἐνῶ ἐκείνη τονίζεται ἐπὶ τῆς ληγούσης καὶ ἐγκλίνεται.

§ 192.

ς'. Αί άόριστοι.

Τούτων ή μὲν δεΐνα πολλάκις κλίνεται· ώς ό, ή, τό δεΐνα· γενική δεΐνος κ.τ.λ. κατά τήν γ' κλίσειν, πολλάκις δέ μένει άκλιτος· ώς ό, ή, τό δεΐνα· γενική δεΐνα κ.τ.λ., ή δέ ένιοι-ένιαι-ένια κλίνεται μόνον πληθυντικώς και άνάφθρωος.

§ 193.

ξ'. Αί δεικτικάι.

Τούτων αί ούτος, εκείνος, όδε λαμβάνουσι τό δεικτικόν ι, τό όποϊον όξύνεται, έκκρούει τά πρό αύτου βραχέα α, ε, ο και λαμβάνει πρό φωνήεντος τό εύφωνικόν ν εις όσας πτώσεις προηγείται αύτου σ' ώς τουτοῖ-τουτί, ταυταῖ-ταυτί, όδει-όδί· ούτοσιν άνθροπος, ταυταισιν έλπίσιν(ν) κ.τ.λ.

ΣΗΜ. 'Η όδε, ήδε, τότε ειναί σύνθετος εκ του άρθρου και του έγκλιτικού δέ.

§ 194.

η'. Αί άναφορικάι.

+ Τούτων ή ός-ή-ό λαμβάνει πολλάκις τήν άόριστον άντωνυμίαν τισ-τί και λέγεται άναφορική άόριστος ή άοριστολογική. Κλίνεται δέ έκάτερα εις τήν κλίσειν της· ώς ός-τις, ή-τις, ό-τι· γενική ούτινος κ.τ.λ. έπίσης λαμβάνει και τό μόριον πέρ, τό όποϊον μένει άκλιτον· ώς ός-περ, ή-περ, ό-περ· γενική οὔ-περ κ.τ.λ.

ΣΗΜ. Τό ούδέτερον γένος της ός-τις γράφεται ή με ύποδιαστολήν (ό,τι) ή χωριστά (ό τι) διά νά διακρίνηται από του συνδέσμου οτι

§ 195. Αί άντωνυμία κλητικήν δέν έχουσιν, εκτός της δεικτικής οὔτος-αὔτη· ώς ᾧ οὔτος-ᾧ αὔτη-ᾧ οὔτοι-ᾧ αὔται, και της προσωπικής του θ' προσώπου σύ· ώς ᾧ σύ.

§ 196. Αί άντωνυμία οὔτος, άλλος, εκείνος και ός, ώς και ή αύτός, περι ής ειπομεν άνωτέρω, δέν έχουσιν εις τό ούδέτερον ν.

§ 197. Πολλαι άντωνυμία λαμβάνουσι τούς προσσχηματισμούς οὔν, δή, ποτέ, δήποτε, δηποτοῦν, ότε και ό τόνος των άντωνυμιών τούτων καταβιβάζεται· ώς όστισοῦν, όσπεροῦν, όσοσοῦν, όποιοςδήποτε, οίοςδήποτε, οίοςδηποτοῦν κ.τ.λ.

§ 198. Αἱ δεικτικαὶ ἀντωνυμίαι τόσος, τοῖος, τηλίκος λαμβάνουσι τὸ ἐγκλιτικὸν δέ, ὅτε καὶ τὸν τόνον τῶν καταβιβάζουσιν ὡς τοσόςδε, τοιόςδε, τηλικόςδε.

199. Αἱ ἐρωτηματικαί, ἀόριστοι, δεικτικαὶ καὶ ἀναφορικαὶ λέγονται καὶ ἀνταποδοτικαὶ ἢ συσχετικαί, ὡς ἔχουσαι σχέσιν τινὰ πρὸς ἀλλήλας.

Ἐρωτηματικαί.

τίς ;
πότερος ;
ποιός ;
πόσος ;
πηλίκος ;
ποδαπός ;

Δεικτικαί.

οὗτος, ἐκεῖνος, ὄδε,
τοῖος, τοιόςδε, τοιοῦτος,
τοσος, τοσόςδε, τοσοῦτος
τηλίκος, τηλικόςδε, τηλικοῦτος,
ὁ αὐτός, ὁ ἕτερος, ὁ ἄλλος

Ἀόριστοι.

τίς, πότερος,
ποιός, ποσός, ἕτερος,
ἄλλος, ἐκάτερος,
ἕκαστος, οὐδέτερος,
οὐδεὶς, μηδεὶς, μηδέτερος,
ἀμφότερος, δεῖνα, ἐνιοί.

Ἀναφορικαί.

ὅς, (ὅστις, ὅσπερ)
οἷος, ὁποῖος
ὅσος, ὁπόσος
ἡλίκος
ὀπηλίκος
ὀποδαπός

Ἀνταποδοτικὰ ἐπιρρήματα.

§ 200. Ὑπάρχουσι καὶ ἐπιρρήματα ἀνταποδοτικά, ἅτινα εἶναι τοπικά, χρονικά, τροπικά καὶ ποσοτικά.

Ἐρωτηματικά.

Ἀόριστα.

Τοπικά	ποῦ ; πόθεν ; ποῖ ; πῆ ;	πού ποθέν ποί πῆ
Χρονικά	πότε ; πηνίκα ;	ποτέ
Τροπικά	πῶς ;	πῶς
Ποσοτικά	ποσάκις ; ποσαχῆ ;	— —

	Δεικτικά.	Ἐναφωρικά.
Τοπικά	ἐνθάδε, ἐνταῦθα, (ἐνθα), ἐκεῖ, ἐνθένδε, ἐντεῦθεν, (ἐνθεν), ἐκεῖθεν, δεῦρο, ἐκεῖσε τῆδε, ταύτη, ἐκείνη.	οὗ, ἐνθα ᾧθεν, ἐνθεν οἷ, ὅπου ὁπόθεν ὅποι ἧ, ὅπη
Χρονικά	τότε, τηνικάδε, τηνικάυτα	ὄτε, ἠνίκα ὁπότε, ὀπηνίκα
Τροπικά	ᾧδε, οὔτω (ς) ἐκείως	ὡς ὅπως
Ποσοτικά	τοσαντάκις	ὁσάκις, ὄσαχῆ ὀποσάκις, ὀποσαχῆ.

ῤήματα.

§ 201. Τὰ παρεπόμενα τοῦ ῤήματος εἶναι διάθεσις, φωνή, χρόνος, ἔγκλισις, ἀριθμός, πρόσωπον καὶ συζυγία.

§ 202. Διάθεσις εἶναι ἡ ἰδιότης τοῦ ῤήματος, καθ' ἣν τοῦτο φανερώσει τὴν ἐνέργειαν, τὸ πάθος, τὴν μεσότητα ἢ τὴν κατάστασιν τοῦ ὑποκειμένου. Εἶναι δὲ αὐταὶ τέσσαρες, ἐνεργητική, παθητική, μέση, οὐδέτερα, ἐξ ὧν καὶ τὸ ῤήμα λέγεται ἐνεργητικόν, παθητικόν, μέσον, οὐδέτερον.

§ 203. Τὸ ἐνεργητικὸν ῤήμα εἶναι μεταβατικὸν ἢ ἀμετάβατον. Καὶ μεταβατικὸν μὲν εἶναι, ὅταν δεικνύη ὅτι τὸ ὑποκείμενον μεταβιβάζει τὴν ἐνέργειάν του εἰς τι ἐκτὸς ἑαυτοῦ· ὡς τύπτω τὸν παῖδα· ἀμετάβατον δέ, ὅταν δεικνύη ὅτι ἡ ἐνέργεια μένει ἐν τῷ ἐνεργοῦντι ὑποκειμένῳ· ὡς βαδίζω, τρέχω κ.τ.λ.

§ 204. Φωναὶ εἶναι οἱ τύποι, δι' ὧν ἐκφράζονται αἱ διαθέσεις, καὶ εἶναι δύο· ἐνεργητικὴ καὶ παθητικὴ.

§ 205. Χρόνοι εἶναι οἱ τύποι, δι' ὧν ἐκφράζεται ὁ χρόνος, καθ' ὃν γίνεται ἡ διάθεσις τοῦ ῤήματος, καὶ εἶναι 7· ἐνεστώς (γράφω), παρατατικός (ἔγραφοι), μέλλων (γράψω=θα γράψω ἢ θα γράφω), ἀόριστος (ἔγραφα), παρακείμενος (γέγραφα=ἔχω γράψει), ὑπερσυντέλικος (ἔγεγράφευ=εἶχον γράψει) καὶ τετελεσμένος μέλλων

ἢ μετ' ὀλίγον μέλλων (γεγραφῶς ἔσομαι = θὰ ἔχω γράψει ἢ θὰ ἔχω γεγραμμένον.

§ 206. Οἱ 6 χρόνοι (ἐξαιρουμένου τοῦ τετελεσμένου μέλλοντος) διαιροῦνται εἰς ἀρκτικούς καὶ παραγομένους. Ἀρκτικοὶ εἶναι οἱ ἐξῆς: ἐνεστώς, μέλλων καὶ παρακείμενος· παραγόμενοι δὲ οἱ παρατατικός, ἀόριστος καὶ ὑπερσυντέλικος· λέγονται δὲ παραγόμενοι, διότι παράγονται ἐκ τῶν ἀρκτικῶν ἔχοντες καὶ τὸ αὐτὸ θέμα. Τοῦτο δὲ συμβαίνει πάντοτε μὲν εἰς τὸν παρατατικόν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ εἰς τοὺς ἄλλους. — Οἱ 3 παραγόμενοι λέγονται καὶ ἱστορικοί, διότι τίθενται ἐν ἐξιστορήσει (διηγῆσει) πράξεων παρελθουσῶν. — Οἱ 3 ἱστορικοί καὶ ἐκ τῶν ἀρκτικῶν ὁ παρακείμενος λέγονται ὁμοῦ καὶ οἱ 4 παρωχημένοι, διότι πάντες ἀναφέρονται εἰς τὸ παρελθόν.

§ 207. Οἱ χρόνοι ἐκτὸς τοῦ ἐνεστώτος καὶ παρατατικοῦ ἔχουσι καὶ δευτέρους τύπους, οἵτινες ὁμως δὲν διαφέρουσι τῶν πρώτων κατὰ τὴν σημασίαν.

§ 208. Ἐγκλίσεις εἶναι οἱ διάφοροι τρόποι, καθ' οὓς ἐκφράζεται ἡ διάθεσις τοῦ ὑποκειμένου, καὶ εἶναι 4· Ὀριστική, παριστώσα τὴν διάθεσιν πραγματικὴν. Ὑποτακτικὴ, προσδοκωμένην. Εὐκτική, εὐκτὴν ἢ δυνατὴν. Προστακτικὴ, ἐπιτακτικὴν ἢ παρακλητικὴν.

§ 209. Ἀριθμοὶ εἶναι 3· Ἐνικός, δυϊκὸς καὶ πληθυντικός· ὡς γράφω, γράφετον (δύο), γράφομεν.

§ 210. Πρόσωπα εἶναι 3· πρῶτον γράφω, δεύτερον γράφεις, τρίτον γράφει κ.τ.λ.

§ 211. Τὰ ῥήματα ἔχουσι καὶ ὀνοματικούς τινὰς τύπους·

1) Τὸ ἀπαρέμφατον λαμβανόμενον καὶ ὡς ῥῆμα, τὸ ὅποιον δὲν παρεμφαίνει οὔτε ἐγκλίσιν οὔτε ἀριθμὸν οὔτε πρόσωπον, καὶ ὡς οὐσιαστικὸν ἀφηρημένον ἄκλιτον· ὡς λέγειν, γράφειν κ.τ.λ.

2) Τὴν μετοχὴν λαμβανομένην καὶ ὡς ῥῆμα ἄνευ προσώπου καὶ ἐγκλίσεως, καὶ ὡς ἐπίθετον τρικατάληκτον· ὡς ὁ λάμπων (= ὁ λαμπρός).

3) Τὰ εἰς -τός καὶ -τέος ῥηματικά παριστῶντα τὴν διάθεσιν τοῦ ῥήματος τετελεσμένην ἢ δυνατὴν ἢ ἀναγκαίαν· ὡς γραπτός, ἐπαινετός, γραπτέος, ἐπαινετέος κ.τ.λ.

§ 212. Συζυγία είναι ἡ κλίσις τοῦ ῥήματος καθ' ὅλα τὰ παρεπόμενα αὐτοῦ. Εἶναι δὲ τοιαῦται δύο· τῶν εἰς -ω—ἥτις ὑποδιαιρεῖται εἰς τὴν τῶν βαρυντόνων καὶ τῶν περισπωμένων—καὶ τῶν εἰς -μι· ὡς λύω, τιμῶ, τίθημι.

§ 213. Τὰ ῥήματα, ὡς καὶ τὰ ὀνόματα, ἔχουσι ῥίζαν, θέμα καὶ κατάληξιν.

§ 214. Τὰ ῥήματα, ὡς καὶ τὰ ὀνόματα, διαιροῦνται ὡς ἐκ τοῦ χαρακτηρῶς τῶν εἰς φωνηεντόληκτα, ἀφωνόληκτα καὶ ὑγρόληκτα.

Αὔξεις καὶ Ἀναδιπλασιασμός.

§ 215. Τὰ ῥήματα εἰς τοὺς χρόνους τῶν, ἐκτός τοῦ ἐνεστώτος καὶ μέλλοντος, ἢ λαμβάνουσιν ἐν τῇ ἀρχῇ μίαν συλλαβὴν ἢ ἐκτείνουσι τὸ ἀρκτικὸν φωνῆεν. Τοῦτο δὲ εἰς μὲν τοὺς ἱστορικοὺς λέγεται αὔξεις, εἰς δὲ τὸν παρακείμενον, ὑπερσυντέλικον καὶ τετελεσμένον μέλλοντα, ἀναδιπλασιασμός.

§ 216. Ἡ αὔξις εἶναι ἢ συλλαβικὴ ἢ χρονικὴ.

§ 217. Συλλαβικὴ εἶναι ἡ πρόταξις τῆς συλλαβῆς εἰς πάντα τὰ ἀπὸ συμφώνου ἀρχόμενα ῥήματα· ὡς γράφω-ἔγραφον-ἔγραφα ἐγεγράφη.

§ 218. Χρονικὴ εἶναι ἡ ἔκτασις τοῦ ἀρκτικοῦ βραχέος φωνήεντος εἰς μακρὸν καὶ ἐνίοτε καὶ μακροῦ εἰς μακρὸν· ὡς ὀμιλῶ-ὀμίλου-ὀμίλησα-ὀμίληκειν. ἄργῶ-ἤργουν-ἤρησα κ.τ.λ.

§ 219. Ἡ δὲ τοιαύτη ἔκτασις γίνεται ὡς ἑξῆς·

τὸ ἄ εἰς η	τὸ ἱ εἰς ι	τὸ ει εἰς η
τὸ ᾱ εἰς η	τὸ ῦ εἰς υ	τὸ οι εἰς φ
τὸ ε εἰς η	τὸ αι εἰς η	τὸ αυ εἰς ηυ
τὸ ο εἰς ω		τὸ ευ εἰς ηυ

§ 220. Ὁ ἀναδιπλασιασμός εἶναι διττός· 1) ἐπανάληψις τοῦ ἀρκτικοῦ συμφώνου μεθ' ἑνὸς ε, λεγόμενος κυρίως ἀναδιπλασιασμός· ὡς γράφω-γέγραφα, καὶ 2) πρόταξις μόνον ἑνὸς ε, ὡς σπεῖρω-ἔσπαρκα, ἢ ἔκτασις τοῦ ἀρκτικοῦ φωνήεντος, ὡς ἀγαπῶ-ἠγάπηκα, λεγόμενος ἢ συλλαβικὸς ἢ χρονικὸς, ὡς ὁμοιάζων ἢ πρὸς τὴν συλλαβικὴν ἢ πρὸς τὴν χρονικὴν αὔξισιν.

§ 221. Τὸν κυρίως ἀναδιπλασιασμὸν λαμβάνουσι τὰ ῥήματα,

τά ἀρχόμενα ἀπὸ ἐνὸς ἀπλοῦ συμφώνου, πλὴν τοῦ ρ· ὡς λύω-λέλυκα, καὶ τὰ ἀρχόμενα ἀπὸ ἀφώνου πρὸ ὕγροῦ· ὡς γράφω-γέ-γραφα, πλὴν τῶν ἀπὸ γν· ὡς γνωρίζω-ἐγνωρίκα· τὰ δὲ ἀπὸ βλ ἢ γλ διαφοροῦνται· ὡς βλαστάνω-βεβλάστηκα καὶ ἐβλάστηκα, γλύφω-γέγλυπται καὶ ἐγλυπται. Πάντα δὲ τὰλλα λαμβάνουσι συλλαβικὸν ἢ χρονικὸν ὁμοιον τῇ αὐξήσει.

§ 222. Ἐπτὰ δὲ ῥήματα ἀναδιπλασιάζονται διὰ τοῦ εἰ, τὰδε· λαμβάνω (ληβ)-εἶληφα-εἶλημμαι, λαγχάνω (ληχ)-εἶληχα-εἶληγμαι, λέγω (ρη)-εἶρηκα-εἶρημαι, συλλέγω-συνειλοχα-συνειλεγμαι, μείρομαι-εἵμαρται-εἵμαρτο, εἶθω (ῆθ)-εἶωθα καὶ ἴημι (θέμα ε̅)-εἶκα-εἶμαι.

§ 223. Εἰς τὸν κυρίως ἀναδιπλασιασμόν, ἂν τύχωσιν ἄλλε-παλλήλως δύο θασεά, τὸ πρῶτον τρέπεται εἰς τὸ ἀντίστοιχόν του ψιλόν· ὡς, χεχώνευκα-κεχώνευκα, φεφόνευκα-πεφόνευκα, θεθεώρηκα-τεθεώρηκα (§ 279).

Τὰ ἐκ προθέσεων σύνθετα.

§ 224. Τὰ ἐκ προθέσεων σύνθετα (§ 8) καὶ παρασύνθετα (§ 9) αὐξάνουσι καὶ ἀναδιπλασιάζονται ἔσωθεν, τὸ δὲ τελικὸν φωνῆν τῶν προθέσεων πρὸ τῆς αὐξήσεως ἐκθλίβεται· ὡς ἀποβάλλω-ἀπ-έβαλλον-ἀποβέβληκα-ἀπ-εβεβλήκειν. Δὲν ἐκθλίβουσι δὲ τοῦτο αὖ προθέσεις πρὸ, περὶ καὶ ἐνίοτε ἢ ἀμφί· ὡς, προέβαλλον, περὶ-έλαβον, ἡμφί-εσα.

§ 225. Ἐξαίρουνται τοῦ ἀνωτέρω κανόνος τὰ ἐξῆς·

1) Ἐπτὰ, τὰ ὁποῖα αὐξάνουσιν ἔσωθεν, ἀμφιέννυμι, ἀμπίσχω, διακονῶ, ἐμπεδῶ, ἐμπολῶ, ἐπίσταμαι καὶ καθέξομαι.

2) Ἐξ, ἅτινα διαφοροῦνται τὰ ἐγγυῶ, ἐκκλησιάζω, ἐναντιοῦμαι, καθεύδω, κάθημαι καὶ καθίζω.

3) Δέκα, τὰ ὁποῖα αὐξάνουσι καὶ ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν συγχρόνως, τὰδε· ἀμπέχομαι, ἀμφιγνοῶ, ἀνέχομαι, ἀμφισβητῶ, ἀντιδικῶ, ἀντιβολῶ, δαιτιῶ, παροινῶ, ἀνορθῶ καὶ ἐνοχλῶ.

§ 226. Τὰ δὲ ἐξ ἄλλων λέξεων σύνθετα αὐξάνουσι καὶ ἀναδιπλασιάζονται ὡς ἀπλᾶ· ὡς οἰκο-δομῶ-ὠκοδόμουν-ὠκοδόμηκα, μυθολογῶ-ἐμυθολόγουν-μεμυθολόγηκα κ.τ.λ.

ΣΥΖΥΓΙΑ ΤΩΝ ΕΙΣ
Καταλήξεις τῆς ἐνεργ.

§ 227.

	Ὅμοιότης	Ὑποτακτικὴ	Εὐκτικὴ
Ἔνεργ.	ω-εις-ει -ετον-ετον οιμεν-ετε-ουσι (ν)	ω-ης-η -ητον-ητον οιμεν-ητε-ωσι (ν)	οιμοι-οις-οι -οιτον-οίτην οιμεν-οιτε-οιεν
Παρασ.	ον-ες-ε (ν) -ετον-έτην οιμεν-ετε-ον		
Μέλλ. α'	σω-σεις-σει -σετον-σετον τοιμεν-σετε-σουσι (ν)		σοιμι-σοις-σοι -σοιτον-σοίτην σοιμεν-σοιτε-σοιεν
Αόρ. α'	σα-σας-σε (ν) -σατον-σάτην ταμεν-σατε-σαν	σω-σης-ση -σητον-σητον σωμεν-σητε-σωσι (ν)	σαιμι-σαις (σειας)-σαι (σειε) -σαιτον-σαίτην σαιμεν-σαιτε-σαιεν (σειαν)
Παρασ. α'	(κα-χα-φα) κα-χας-χε (ν) -κατον-κατον καμεν-κατε-χασι (ν)	κω-κῆς-κῆ -κῆτον-κῆτον κωμεν-κῆτε-κωσι (ν)	κοιμι-κοις-κοι -κοιτον-κοίτην κοιμεν-κοιτε-κοιεν καὶ
Περσ. α'	κη (κειν)-χεις-κει -κειτον-κείτην κειμεν-κειτε-κεσαν	κῶς ὦ, ῆς, ῆ κότε-ῆτον-ῆτον κότες ὠμεν, ῆτε, ὠσι (ν)	κῶς εἶην, εἶης, εἶη κότε-εἶητον, εἶήτην κότες εἶημεν, εἶητε, εἶησαν καὶ εἶεν
Τετέλ. μέλλ.	κῶς ἐσομαι, ἔσει, ἔσται κότε-ἔσεσθον, ἔσεσθον κότες ἐσόμεθα, ἔσεσθε, ἔ- σονται		κῶς ἐσοίμην-σοιο-σοιτο κότε-ἔσοισθον-οἰσθην κότες ἐσοίμεθα-σοισθε -σοιντο

§ 228.

Δεύτεροι

Μέλλ. β'	ῶ-εἰς-εἶ -εἶτον-εἶτον οὔμεν-εἶτε-οὔσι (ν)		οἶμι-οἶς-οἶ καὶ οἶην-οἶης-οἶη -οἶτον-οἶτην οἶμεν-οἶτε-οἶεν
Αόρ. β'	ον-ες-ε (ν) -ετον-έτην οιμεν-ετε-ον	ω-ης-η -ητον-ητον οιμεν-ητε-ωσι (ν)	οἶμι-οἶς-οἶ -οἶτον-οἶτην οἶμεν-οἶτε-οἶεν
Παρασ. β'	α-ας-ε (ν) -ατον-ατον αιμεν-ατε-ασι (ν)	ω-ης-η κ.τ.λ. ὡς ὁ α' καὶ	οἶμι-οἶς-οἶ κ.τ.λ. ὡς ὁ α' καὶ
Περσ. β'	ῆ (ειν)-εις-ει -ειτον-εἶτην εἶμεν-εἶτε-εσαν	ὡς ὦ, ῆς, ῆ κ.τ.λ.	ὡς εἶην, εἶης, εἶη κ.τ.λ.

ΣΗΜ. α'. Ὁ α' Παρασ. καὶ Ὑπερσ. λήγουσιν εἰς κα-χας..., ὅταν ὁ χαρακτήρ τοῦ θέματος τοῦ παρακειμένου εἶναι φωνῆν ἢ ὀδοντόφωνον ἢ ἄφρον. Εἰς φα-φας..., ὅταν οὗτος εἶναι χειλόφωνον καὶ εἰς χα-χας..., ὅταν εἶναι οὗτος ὄργανόφωνον.

-Ω ΒΑΡΥΤΟΝΩΝ
γητικής φωνής

Προδρακτική	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή
ε-έτω ετον-έτων ετε-όντων καὶ έτωσαν	-ειν	-ων -ουσα̃ -ον
	-σειν	-σων -σουσα̃ -σον
σον-σάτω σατον-σάτων σατε-σάντων καὶ σάτωσαν	-σαι	-σας -σασα̃ -σάν
κε-κέτω κετον-κέτων κετε-κότων καὶ κέτωσαν καὶ κώς ἴσθι, ἔστω κότε ἔστων, ἔστων κότες ἔστε, ἔστων καὶ ἔ- στωσαν	-κέναι	-κώς -κυῖα̃ -κός
	κώς ἔσεσθαι	κώς ἐσόμενος κυῖα̃ ἐσομένη κός ἐσόμενον
Χρῶνοι.		
	-εῖν	-ῶν -ουσα̃ -ῶν
ε-έτω ετον-έτων ετε-όντων καὶ έτωσαν	-εῖν	-ῶν -ουσα̃ -όν
ε-έτω κ.τ.λ. ὡς ὁ α' καὶ ὡς ἴσθι, ἔστω κ.τ.λ.	-έναι	-ῶς -υῖα̃ -ός

ΣΗΜ. 6'. Ὁ 6' Παρακείμενος καὶ Ὑπερσυντέλικος ἔχουσι τὸν πρωτόθετον χαρακτήρα ὡς Παρακείμενος 6' λέλοιπ-α, ὑπερσυντέλικος 6' ἔλελοιπ-η (ειν).

	Όρθοτική	Υποτακτική	Εὐκτική
Ενεστος	λύ- ω-εις-ει -ετον-ετον ομεν-ετε-ουσι (ν)	λύ- ω-ης-η -ητον-ητον ομεν-ητε-ωσι(ν)	λύ- οιμι-οις-οι -οιτον-οιτην οιμεν-οιτε-οιεν
Παροστα.	ἔλυ- ον-ες-ε (ν) -ετον-έτην ομεν-ετε-ον		
Μέλων α'	λύ- σω-σεις-σει -σετον-σετον σομεν-σετε-σουσι (ν)		λύ- σοιμι-σοις-σοι -σοιτον-σοιτην σοιμεν-σοιτε-σοιεν
Λογιστ. α'	ἔλυ- σα-σας-σε (ν) -σατον-σάτην σαμεν-σατε-σαν	λύ- σω-σης-ση σητον-σητον σωμεν-σητε-σωσι(ν)	λύ- σαιμι-σαις (σεις)-σαι (σειε) -σαιτον-αιτην σαιμεν,σαιτε-σαιεν(σειαν)
Παρακ. α'	λέ-λυ- κα-κας-κε -κατον-κατον καμεν-κατε-κασι (ν)	λε-λύ- κω-κης-κη -κητον-κητον κωμεν-κητε-κωσι(ν) καί λελυκώς ὦ, ἦς, ἦ λελυκότε-ἦτον, ἦτον λελυκότες ὦμεν, ἦτε, ὦσι	λελύ- κοιμι-κοις-κοι -κοιτον-κοιτην κοιμεν-κοιτε-κοιεν καί λελυκώς εἶην, εἶης, εἶη λελυκότε-εἶητον, εἶητην λελυκότες εἶημεν-εἶητε, εἶησαν καί εἶεν
Τίτρο α'	ἔλε-λύ- κη (κειν)-κεις-κει -κειτον-κείτην κειμεν-κειτε-κεσαν		
Τετλ. μέλ.	λελυ- κώς ἔσομαι, ἔσει, ἔσται κότε-ἔσεσθον, ἔσεσθον κότες ἐσόμεθα, ἔσεσθε. ἔσονται		λελυ- κώς ἐσοίμην-οιο-οιτο κότε-ἔσοίσθον-οίσθην κότες ἐσοίμεθα-οισθε- οιτο

γνητικῆς φωνῆς.

ω

Προδτακτικὴ	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή
λῦ' ε-έτω ετον-έτων ετε-όντων καὶ έτωσαν	λύ-ειν	λύ-ων λύ-ου-σᾶ λῦ'-ον
	λύ-σειν	λύ-σων λύ-σουσᾶ λῦ-σον
λῦ'- σον-σάτω σατον-σάτων σατε-σάντων καὶ σάτωσαν	λῦ-σαι	λύ-σᾶς λύ-σασᾶ λῦ-σᾶν
λέ-λυ- κε-κέτω κετον-κέτων κετε-κότων καὶ κέτωσαν καὶ λελυκώς ἴσθι, ἔστω λελυκότε ἔστων, ἔστων λελυκότες ἔστε, ἔστων καὶ ἔστωσαν	λε-λυ-κέναι	λελυ-κώς λελυ-κυτᾶ λελυ-κός
	λελυκώς ἔσεσθαι	λελυκώς ἐσόμενος λελυκυτᾶ ἐσομένη λελυκός ἐσόμενον

	Ὄρθωτική	Ὑποτακτική	Εὐκτική
Μέλλον β'	Ἐργόληκτος τοῦ κρίνω κρίν- ῶ-εἶς-εἶ -εἶτον-εἶτον οὔμεν-εἴτε-οὔσι (ν)		κρίν- οἶμι-οἶς-οἶ καὶ οἶην-οἶης-οἶη -οἶτον-οἶτην οἶμεν-οἶτε-οἶεν
	Ἐργόληκτος τοῦ φαίνομαι φᾶν- ῶ-εἶς-εἶ -εἶτον-εἶτον οὔμεν-εἴτε-οὔσι (ν)		φᾶν- οἶμι-οἶς-οἶ καὶ οἶην-οἶης-οἶη -οἶτον-οἶτην οἶμεν-οἶτε-οἶεν
Ἀόριστος β'	ἔλῑπ- ον-ες-ε -ετον-έτην ομεν-ετε-ον	λίπ- ω-ῆς-ῆ -ῆτον-ῆτον ῶμεν-ῆτε-ῶσι (ν)	λίπ- οἶμι-οἶς-οἶ -οἶτον-οἶτην οἶμεν-οἶτε-οἶεν
Παράκ. β'	λέ-λοιπ- α-ας-ε (ν) -ατον-ατον αμεν, ατε-ασι (ν)	λε-λοιπ- οἶμι-οἶς-οἶ κτλ. ὡς ὁ α'	λε-λοιπ- οἶμι-οἶς-οἶ κτλ. ὡς ὁ α'
Ἐπιφ. β'	ἔλε-λοιπ- ῆ (ειν)-εἶς-εἶ -εἶτον-εἶτην εἶμεν-εἶτε-εἶσαν	καὶ λελοιπῶς ῶ, ῆς, ῆ κ.τ.λ.	καὶ λελοιπῶς εἶην, εἶης, εἶη κ.τ.λ.
Ἄοριστος α'			
Ἀόριστος β'	ἔκρίν- α-ας-ε (ν) -ατον-άτην αἶμεν-αἶτε-αἶν	κρίν- ω-ῆς-ῆ -ῆτον-ῆτον ῶμεν-ῆτε-ῶσι (ν)	κρίν- αἶμι-αἶς (εἶας) -αἶ (εἶε) -αἶτον-αἶτην αἶμεν-αἶτε-αἶεν (εἶαν)

Χρόνοι.

Προστακτική	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή
	κρίν-εῖν	κρίν-ῶν κρίν-ουῶσα κρίν-ούων
	φᾶν-εῖν	φᾶν-ῶν φᾶν-ουῶσα φᾶν-ούων
λίπ- ε-έτω ετον-έτων ετε-όντων καὶ έτωσαν	λίπ-εῖν	λίπ-ῶν λίπ-ουῶσα λίπ-όν
λέ-λοιπ- ε-έτω κ.τ.λ. ὡς ὁ α' καὶ λελοιπῶς ἴσθι, ἔστω κ.τ.λ.	λε-λοιπ-έναι	λελοιπ-ῶς λελοιπ-υῖα λελοιπ-ός
ὕγροδληκτος.		
κρίν- ον-άτω ατον-άτων ατε-άντων καὶ άτωσαν	κρίν-ναι	κρίν-ᾶς κρίν-ασᾶ κρίν-ᾶν

	Ὅριστική	Ὑποτακτική	Εὐκτική
Ἐπεστ.	ομαι-γι(ει)-εται -εσθον-εσθον όμεθα-εσθε-ωνται	ωμαι-γι-ηται -ησθον-ησθον όμεθα-ησθε-ωνται	οίμην-οιο-οιτο -οισθον-οίσθη οίμεθα-οισθε-οιντο
Παράστ.	οίμην-ου-ετο -εσθον-έσθη όμεθα-εσθε-οντο		
Μ. μ. α'	σομαι-σει-σεται -σεσθον-σεσθον σόμεθα-σεσθε-σονται		σοίμην-σοιο-σοιτο -σοισθον-σοίσθη σοίμεθα-σοισθε-σοιντο
Μ. α. α'	σάμην-σω-σατο -σασθον-σάσθη σάμεθα-σασθε-σαντο	σωμαι-ση-σηται -σησθον-σησθον σώμεθα-σησθε-σωνται	σαίμην-σαιο-σαιτο -σαισθον-σαισθη σαίμεθα-σαισθε-σαιντο
Π. μ. α'	θήσομαι-θήσθη-θήσεται -θήσεσθον-θήσεσθον θήσόμεθα-θήσεσθε-θή- σονται		θησοίμην-θησοιο-θήσοιτο -θήσοισθον-θησοίσθη θησοίμεθα-θήσοισθε-θή- σοιντο
Π. ἀορ. α'	θην-θης-θη -θητον-θήτην θημεν-θητε-θησαν	θῶ-θῆς-θῆ -θῆτον-θῆτον θῶμεν-θῆτε-θῶσι(ν)	θείην-θειης-θειῆ -θείητον(θείτον)θειήτην (θείτην) θείημεν (θειῆμεν) θείητε (θειῆτε) θείησαν (θειῆν)

Παθητικὸς παρακείμενος

α'. Ὄταν ὁ χαρακτήρ

Παρακ.	μαι-σαι-ται -σθον-σθον μεθα-σθε-νται καὶ μένοι εἰσί(ν)	μένος-η-ον ῶ, ῆς, ῆ μένω-α-ω -ῆτον-ῆτον μένοι-αι-α ῶμεν, ῆτε ῶσι(ν)	μένος-η-ον εἶην, εἶης, εἶη μένω-α-ω -εἶητον, εἶήτην μένοι-αι-α εἶημεν, εἶητε, εἶησαν καὶ εἶεν
Ἐπεστ.	μην-σο-το -σθον-σθη μεθα-σθε-ντο-καὶ μένοι ῆσαν		

β'. Ὄταν ὁ χαρακτήρ εἶναι ὑγρόν, (ὅτε καὶ τὸ δ

Παρακ.	μαι-σαι-ται -θον-θον μεθα-θε-μένοι εἰσί(ν)	μένος-η-ον ῶ, ῆς, ῆ κ.τ.λ. ὡς ἄνωτέρω	μένος-η-ον εἶην, εἶης, εἶη κ.τ.λ. ὡς ἄνωτέρω
Ἐπεστ.	μην-σο-το -θον-θη μεθα-θε-μένοι ῆσαν		

παθητικῆς φωνῆς.

Προδτακτικὴ	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή
ου-έσθω εσθον-έσθων εσθε-έσθων καὶ -έσθωσαν	-εσθαι	-όμενος -ομένη -όμενον
	-σεσθαι	-σόμενος -σομένη -σόμενον
σαι-σάσθω σασθον-σάσθων σασθε-σάσθων καὶ σάσθωσαν	-σασθαι	-σαμενος -σαμένη -σάμενον
	-θήσεσθαι	-θησόμενος -θησομένη -θησόμενον
θητι-θήτω θητον-θήτων θητε-θέντων καὶ θήτωσαν	-θήναι	-θείς -θείσῃ -θέν
μενος καὶ ὑπεροδυντέλικος.		
εἶναι φωνῆεν.		
σο-σθω σθον-σθων σθε-σθων καὶ σθωσαν	-σθαι	-μενος -μένη -μένον
μεταξὺ δύο συμφώνων ἀποβάλλεται (§ 276. 2).		
σο-θω θον-θων θε-θων καὶ θωσαν	-θαι	-μένος -μένη -μένον

γ'. Όταν ὁ χαρακτήρ

	Ὄρθωτική	Ὑποτακτική	Εὐκτική
Παρακ.	γμαι-ξαι-κται -χθον-χθον γμεθα-χθε-χεται καὶ γμέ- νοι εἰσί (ν)	γμένος-η-ον ᾧ, ᾗς, ᾗ κ.τ.λ. ὡς ἄνωτέρω	γμένος-η-ον εἶην, εἶης, εἶη κ.τ.λ. ὡς ἄνωτέρω
Ἐπερσ.	γμην-ξο-κτο -χθον-χθην γμεθα-χθε-χάτο καὶ γμέ- νοι ᾗσαν		

δ'. Όταν ὁ χαρακτήρ

Παρακ.	μμαι-ψαι-πται -φθον-φθον μμεθα-φθε-φταται καὶ μμέ- νοι εἰσί (ν)	μμένος-η-ον ᾧ, ᾗς, ᾗ κ.τ.λ. ὡς ἄνωτέρω	μμένος-η-ον εἶην, εἶης-εἶη κ.τ.λ. ὡς ἄνωτέρω
Ἐπερσ.	μμην-ψο-πτο -φθον-φθην μμεθα-φθε-φατο καὶ μμέ- νοι ᾗσαν		

ε'. Όταν ὁ χαρακτήρ

Παρακ.	σμαι-σαι-σαι -σθον-σθον σμεθα-σθε-(δαται-θαται- ταται) καὶ σμένοι εἰσί (ν)	σμένος-η-ον ᾧ, ᾗς, ᾗ κ.τ.λ. ὡς ἄνωτέρω	σμένος-η-ον εἶην, εἶης, εἶη κ.τ.λ. ὡς ἄνωτέρω
Ἐπερσ.	σμην-σο-στο -σθον-σθην σμεθα-σθε-(δατο-θατο- τατο) καὶ σμένοι ᾗσαν		

§ 232.

Δεύτεροι

Μ.μ.β	οὔμαι-εἰ-εἴται -εἴσθον-εἴσθον οὔμεθα-εἴσθε-οὔνται		οἶμην-οἶο-οἶτο -οἴσθον-οἴσθην οἶμεθα-οἴσθε-οἶντο
Μ.ε.β	ὀμην-ου-ετο -εσθον-εσθον ὀμεθ-εσθε-ωντο	ωμαι-η-ηται -ησθον-ησθον ωμεθα-ησθε-ωνται	οἶμην-οιο-οιτο -οισθον-οίσθην οἶμεθα-οισθε-οιντο
Π.μ.β	ήσομαι-ήση-ήσεται -ήσεσθον-ήσεσθον ησόμεθα-ήσεσθε-ήσονται		ησοίμην-ήσοιο-ήσοιτο -ήσοισθον-ησοίσθην ησοίμεθα-ήσοισθε-ήσονται
Π.ἀφ.β	ην-ης-η -ητον-ήτην ημεν-ητε-ησαν	ᾧ-ᾗς-ᾗ -ᾗτον-ᾗτον ᾧμεν-ᾗτε-ᾧσι (ν)	εἶην-εἶης-εἶη -εἶητον(εἶτον)-εἶητην(εἶτην) εἶημεν (εἶμεν) εἶητε (εἶτε) εἶησαν (εἶεν)

ΣΗΜ. Ὁ Παθητικὸς μέλλων β' καὶ ὁ παθ. ἀόριστος β' διαφέρουσιν ἀπὸ τούτων πρώτους, καθόσον δὲν ἔχουσι τὸ θ.

είναι οὐρανισκόφωνον.

Προστακτική	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή
ξο-χθω χθον-χθων χθε-χθων καὶ χθωσαν	-χθαι	-γμένος -γμένη -γμένος

είναι χειλόφωνον.

ψο-φθω φθον-φθων φθε-φθων καὶ φθωσαν	-φθαι	-μμένος -μμένη -μμένος
---	-------	------------------------------

είναι ὀδοντόφωνον.

σο-σθω σθον-σθων σθε-σθων καὶ σθωσαν	-σθαι	-σμένος -σμένη -σμένος
---	-------	------------------------------

χρόνοι.

	-εῖσθαι	-ούμενος -ουμένη -ούμενον
οὔ-έσθω εσθον-έσθων εσθε-έσθων καὶ έσθωσαν	-έσθαι	-όμενος -ομένη -όμενον
	-ήσεσθαι	-ησόμενος -ησομένη -ησόμενον
ηθι-ήτω ητον-ήτων ητε-έντων καὶ ήτωσαν	-ήναι	-είς -εῖσα -έν

	Ὄριστική	Ὑποτακτική	Εὐκτική
Ἐνεστώς	λύ- ομαι-η-ηται -εσθον-εσθον όμεθα-εσθε-ονται	λύ- ωμαι-η-ηται -ησθον-ησθον ώμεθα-ησθε-ωνται	λυ- οίμην-οιο-οιτο -οισθον-οίσθη οίμεθα-οισθε-οιντο
Παράκ	έλυ- όμην-ου-ετο -εσθον-έσθη όμεθα-εσθε-οντο		λυ- σοίμην-σοιο-σοιτο -σοισθον-σοίσθη σοίμεθα-σοισθε-σοιντο
ἠ μέλ. ἄ'	λύ- σομαι-ση-σεται -σεσθον-σεσθον τόμεθα-σεσθε-σονται	λύ- σωμαι-ση-σεται -σησθον-σησθον σώμεθα-σησθε-σωνται	λυ- σάιμην-σαιο-σαιτο -σαισθον-σαιίσθη σαίμεθα-σαιισθε-σαιντο
ἠ ἄορ. ἄ'	έλυ- σάμην-σω-σατο -σασθον-σάσθη σάμεθα-σασθε-σαντο		λυ- σάιμην-σαιο-σαιτο -σαισθον-σαιίσθη σαίμεθα-σαιισθε-σαιντο
ἠ μέλ. ἄ'	λυ- θήσομαι-θήση-θήσεται -θήσεσθον-θήσεσθον θήσόμεθα-θήσεσθε-θήσονται	λυ- θῶ-θήσ-θή -θήτον-θήτον θῶμεν-θήτε-θῶσι (ν)	λυ- θήσοιμην-θήσοιο-θήσοιτο -θήσοισθον-θήσοίσθη θήσοίμεθα-θήσοισθε-θήσοιντο
ἠ ἄορ. ἄ'	έλυ- θήν-θήσ-θή -θήτον θήτην θήμεν-θήτε-θήσαν		λυ- θείην-θείης-θείη -θείητον(θείτον)θείήτην(θείτην) θείημεν(θείμεν)-θείητε(θείτε) θείησαν(θείεν)
Παρακείμενος καὶ Ὑπερ			
Παρακ.	λέ-λυ- μαι-σαι-ται -σθον-σθον μεθα-σθε-νται καὶ μένοι εἰσὶ	λελυμένος-η-ον ῶ, ἦς, ἦ λελυμένω-α-ω ῆτον-ῆτον λελυμένοι-αι-α ῶμεν, ἦτε, ῶσι (ν)	λελυμένος-η-ον εἶην, εἶης, εἶη λελυμένω-α-ω -εἶητον, εἶήτην λελυμένοι-αι-α εἶημεν, εἶητε, εἶησαν καὶ εἶεν
Ὑπερ.	έλε-λύ- υην-σο-το -σθον-σθη μεθα-σθε-ντο καὶ μένοι ἦσαν		ἠ γγελ- μαι-σαι-ται -θον-θον μεθα-θε-μένοι εἰσὶ (ν)
Παρακείμενος καὶ Ὑπερ			
Παρακ	ἠ γγελ- μαι-σαι-ται -θον-θον μεθα-θε-μένοι εἰσὶ (ν)	ἠ γγελ- μένος-η-ον ῶ, ἦς, ἦ κ.τ.λ. ὡς ἀνωτέρω	ἠ γγελ- μένος-η-ον εἶην, εἶης, εἶη κ.τ.λ. ὡς ἀνωτέρω
Ὑπερ	ἠ γγελ- μην-σο-το θον-θη μεθα-θε-μένοι ἦσαν		ἠ γγελ- μένος-η-ον εἶην, εἶης, εἶη κ.τ.λ. ὡς ἀνωτέρω

τικῆς φωνῆς.

μαι.

Προστακτική	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή
λύ- ου-έσθω εσθον-έσθων εσθε-έσθων καὶ έσθωσαν	λύ-εσθαι	λυ-όμενος λυ-ομένη λυ-όμενον
	λύ-σεσθαι	λυ-σόμενος λυ-σομένη λυ-σόμενον
λύ'- σαι-σάσθω σασθον-σάσθων σασθε-σάσθων καὶ σάσθωσαν	λύ-σασθαι	λυ-σάμενος λυ-σαμένη λυ-σάμενον
	λυ-θήσεσθαι	λυ-θησόμενος λυ-θησομένη λυ-θησόμενον
λύ- θητι-θήτω θητον-θήτων θητε-θέντων καὶ θήτωσαν	λυ-θήναι	λυ-θείς λυ-θεισά λυ-θέν

συντέλικος φωνηεντόληκτος.

λέ-λυ- σο-σθω σθον-σθων σθε-σθων καὶ σθωσαν	λελύ-σθαι	λελυ-μένος λελυ-μένη λελυ-μένον
--	-----------	---------------------------------------

συντέλικος ύγρόληκτος.

ἤγγελ- σο-θω θον-θων θε-θων καὶ θωσαν	ἤγγέλ-θαι	ἤγγελ-μένος ἤγγελ-μένη ἤγγελ-μένον
--	-----------	--

Παρακείμενος και Ὑπερσυντέλικος

	Ὅριότικῃ	Ὑποτακτικῃ	Εὐκτικῃ
Παρακ.	πέ-πλε- γμαι-ξαι-κται -χθον-φθον	πε-πλε- γμένος-η-ον ὦ, ἦς, ἦ κ.τ.λ. ὡς ἀνωτέρω.	πε-πλε- γμένος-η-ον εἶην, εἶης, εἶη κ.τ.λ. ὡς ἀνωτέρω.
Ἑπερσ.	ἐπε-πλέ- μην-φο-κτο -χθον-χθην γμαθα-χθε-χαιτο και γμένοι εἶσαν		

Παρακείμενος και Ὑπερσυντέλικος

Παρακ.	τέ-τρι- μμαι-ψαι-πται -φθον-φθον	τε-τρι- μμένος-η-ον ὦ, ἦς, ἦ κ.τ.λ. ὡς ἀνωτέρω.	τε-τρι- μμένος-η-ον εἶην, εἶης, εἶη κ.τ.λ. ὡς ἀνωτέρω.
Ἑπερσ.	ἐτε-τρί- μμην-ψο-πτο -φθον-φθην μμεθα-φθε-φατο και -μμένοι εἶσαν		

Παρακείμενος και Ὑπερσυντέλικος

Παρακ.	πέ-παι- σμαι-σαι-σαι -σθον-σθον	πε-παι- σμένος-η-ον ὦ, ἦς, ἦ κ.τ.λ. ὡς ἀνωτέρω.	πε-παι- σμένος-η-ον εἶης, εἶην, εἶη κ.τ.λ. ὡς ἀνωτέρω.
Ἑπερσ.	ἐπε-παί- σμην-σο-στο -σθον-σθην σμεθα-σθε-θατο και σμένοι εἶσαν		

Παρακείμενος και Ὑπερσυντέ

Παρακ.	πέ-φα- τμαι-νσαι-νται -νθον-νθον	πε-φα- σμένος-η-ον ὦ, ἦς, ἦ κ.τ.λ. ὡς ἀνωτέρω.	πε-φα- σμένος-η-ον εἶην, εἶης, εἶη κ.τ.λ. ὡς ἀνωτέρω.
Ἑπερσ.	ἐπε-φά- σμην-νσο-ντο -νθον-νθην σμεθα-νθε-ντο και σμένοι εἶσαν		

Μετ' ὀλίγον ἢ τετελεσμένος

Τετ. μ.	πε-πλέ(ξσ=ξ) ξομαι-ξαι-ξεται -ξισθον-ξισθον ξομεθα-ξισθε-ξονται	πε-πλε- ξοιμην-ξοιτο -ξοισθον-ξοισθην ξοιμεθα-ξοισθε-ξοιτο
---------	--	---

ἀφωνόληκτος με οὐρανισκόφωνον.

Προστακτική	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή
πέ-πλε- ξο-χθω χθον-χθων χθε-χθων και χθωσαν	πε-πλέ-χθαι	πεπλε-γμένος πεπλε-γμένη πεπλε-γμένον

ἀφωνόληκτος με χειλόφωνον.

τέ-τρι- ψο-φθω φθον-φθων φθε-φθων και φθωσαν	τε-τρι-φθαι	τε-τρι-μμένος τε-τρι-μμένη τε-τρι-μμένον
--	-------------	--

ἀφωνόληκτος με ὀδοντόφωνον.

πέ-πει- σο-σθω σθόν-σθων σθε-σθων και σθωσαν	πε-πει-σθαι	πε-πει-σμένος πε-πει-σμένη πε-πει-σμένον
--	-------------	--

λικος με χαρακτῆρα ν.

πέ-φα- νσο-νθω νθον-νθων νθε-νθων και νθωσαν	πε-φάνθαι	πε-φα-σμένος πε-φα-σμένη πε-φα-σμένον
--	-----------	---

μέλλων μονολεκτικός.

	πε-πλέξεσθαι	πε-πλεξόμενος πε-πλεξομένη πε-πλεξόμενον
--	--------------	--

Μετ' ὀλίγον ἢ τετελεσμένος

	Ὅριστική	Ὑποτακτική	Εὐκτική
Τετέλ. μέλ.	ἤκουσμένος-η-ον ἔσομαι, ἔσει, ἔσται ἤκουσμένω-α-ω -ἔσεσθον, ἔσεσθον ἤκουσμένοι-αι-α ἔσόμεθα, ἔσεσθε, ἔσονται		ἤκουσμένος-η-ον ἔσοιμην, ἔσοιο, ἔσοιτο ἤκουσμένω-α-ω -ἔσοισθον, ἔσοίσθην ἤκουσμένοι-αι-α ἔσόμεθα-οισθε-οιντο
§ 234.			Δεύτεροι
Παθ. μέλ. β'	κρίν- οὔμαι-εἶ-εἴται -εἴσθον-εἴσθον οὔμεθα-εἴσθε-οὔνται		κρίν- οίμην-οἶο-οἶτο -οἴσθον-οἴσθην οἴμεθα-οἴσθε-οἴντο
Παθ. ἀόφ. β'	ἐλίπ- όμην-ου-ετο -εσθον-έσθην όμεθα-εσθε-οντο	λίπ- -ωμαι-η-ηται -ησθον-ησθον όμεθα-ησθε-ωνται	λίπ- -οίμην-οιο-οιτο -οισθον-οίσθην οίμεθα-οισθε-οιντο
Παθ. μέλ. β'	στάλ- ήσομαι-ση-σεται -εσθον-εσθον σόμεθα-σεσθε-σονται		στάλ- ησοίμην-σοιο-σοιτο -σοισθον-σοίσθην τοίμεθα-σοισθε-σοιντο
Παθ. ἀόφ. β'	ἐστάλ- ην-ης-η -ητον-ήτην -ημεν-ητε-ησαν	στάλ- ῶ-ῆς-ῆ -ῆτον-ῆτον ῶμεν-ῆτε-ῶσι(ν)	στάλ- εἶην-εἶης-εἶη εἶητον(εἶτον)εἶήτην(εἶτην) εἶημεν(εἶμεν)εἶητε(εἶτε) εἶησαν(εἶεν)

ΣΗΜ. Ὁ μετ' ὀλίγον ἢ τετελεσμένος μέλλων ἐν τῇ μέσῃ φωνῇ σχηματίζεται μονολεκτικῶς μὲν, ὅταν ὁ Παρακείμενος δέχεται τὸν κυρίως ἀναδιπλασιασμόν, {περιφραστικῶς δέ, ὅταν ὁ Παρακείμενος δὲν δέχεται τοιοῦτον, ἀλλ' ἢ συλλαβικὸν ἢ χρονικόν.

§ 235. Ὡς τὸ ἀπλοῦν λύω καὶ λύομαι, οὕτω σχηματίζονται καὶ τὰ σύνθετα ἀπο-λύω καὶ ἀπο-λύομαι, ὡς καὶ πᾶν ἄλλο ῥῆμα σύνθετον, ἀπὸ συμφώνου ἀρχόμενον. Μόνη δὲ διαφορά εἶναι, ὅτι τὸ τελικὸν φωνῆεν τῶν προθέσεων, πλὴν τῆς πρό, περὶ καὶ ἐνίοτε

μέλλων περιφραστικός.

Προδτακτική	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή
	ἤκουσμένος ἔσεσθαι	ἤκουσμένος ἐσόμενος ἤκουσμένη ἐσομένη ἤκουσμένον ἐσόμενον
χρόνοι.		
	κρίν-εἶσθαι	κρίν-ούμενος κρίν-ουμένη κρίν-ούμενον
λίπ- -οὔ-έσθω -εσθον-έσθων -εσθε-έσθων καὶ -έσθωσαν	λίπ-έσθαι	λίπ-όμενος λίπ-ομένη λίπ-όμενον
	στάλ-ήσεσθαι	στάλησόμενος στάλησομένη στάλησόμενον
στάλ- ηθι-ήτω ητον-ήτων ητε-έντων καὶ ήτωσαν	στάλ-ῆναι	στάλ-εἰς στάλ-εἰσά σταλ-έν

τῆς ἀμφι (§ 224), ἐκθλίβεται πρὸ τῆς συλλαβικῆς αὐξήσεως τῶν ἱστορικῶν· ὡς ἀπο-λύω, παρατατ. ἀπ-έλυον, ἀόρ. ἀπ-έλυσα, ὑπερσυντ. ἀπ-ελελύκη(κειν). Παθητ. ἀπο-λύομαι, παρατ. ἀπελυόμην, ἀόρ. ἀπ-ελυσάμην, ἀόρ. παθητ. ἀπ-ελύθην, ὑπερσ. ἀπ-ελελύμην. Ὄταν ὁμως τὸ ῥῆμα ἄρχηται ἀπὸ φωνήεντος, τότε τὸ τελικὸν φωνῆεν τῶν προθέσεων ἐκθλίβεται εἰς ὅλους τοὺς χρόνους· ὡς, ἀπ-ελπίζω, παρατ. ἀπ-ἤλπιζον, μέλ. ἀπ-ελπῖσω, ἀόρ. ἀπ-ἤλπισα κ.τ.λ. Παθητ. ἀπ-εργάζομαι, παρατ. ἀπ-ειργαζόμην, ἀόρ. ἀπ-ειργασάμην, μέσ. Παρακ. ἀπ-είργασμαι κ.τ.λ.

§ 236. Συζυγία τῶν εἰς -ω περισπωμένων

Α' ΤΑΞΙΣ

Παράδειγμα

Ἑνεργητικὴ

	Ὅριστικὴ	Υποτακτικὴ	Εὐκτικὴ
Ἑνεργῶς	τιμ- ἴω-ῶ-ἄεις-ᾶς-ἄει-ᾶ ἄετον-ᾶτον-ἄετον-ᾶτον ἄομεν-ῶμεν-ἄετε-ᾶτε χοῦσι-ῶσι (ν)	τιμ- ἴω-ῶ χῆς-ᾶς ἄη-ᾶ ἄητον-ᾶτον ἄητον-ᾶτον ἄομεν-ῶμεν ἄητε-ᾶτε ἄωσι-ῶσι (ν)	τιμ- ἄοιμι-ῶμι καὶ ὄη ἄοις-ῶς καὶ ὄης ἄοι-ῶ καὶ ὄη ἄοιτον-ῶτον ἄοίτην-ὄτην ἄοιμεν-ῶμεν ἄοιτε-ῶτε ἄοιεν-ῶεν
Παρατατικῶς	ἐτίμ- κον-ων-ἄεσ-ᾶς-ἄε-ᾶ ἄετον-ᾶτον-ἄέτην-ᾶτην ἄομεν-ῶμεν-ἄετε-ᾶτε κον-ων	ἄητον-ᾶτον ἄητον-ᾶτον ἄομεν-ῶμεν ἄητε-ᾶτε ἄωσι-ῶσι (ν)	
μ.α.	τιμήσω . . .		τιμήσοιμι . . .
ἄ.α.	ἐτίμησα . . .	τιμήσω . . .	τιμήσαιμι . . .
πρ.	τετίμηκα . . .	τετιμήκω . . .	τετιμήκοιμι . . .
ὑπ.	ἔτετιμήκειν . . .		
τ.μ.	τετιμηκῶς ἔσομαι . . .		τετιμηκῶς ἔσοίμην . . .

Παθητικὴ

Ἑνεργῶς	τιμ- ἄομαι-ῶμαι-ἄη-ᾶ-ἄεται-ᾶται ἄεθον-ᾶθον-ἄεθον-ᾶθον ἄομεθα-ῶμεθα-ἄεσθε-ᾶσθε ἄονται-ῶνται	τιμ- ἄομαι-ῶμαι χῆ-ᾶ ἄηται-ᾶται ἄηθον-ᾶθον ἄηθον-ᾶθον ἄομεθα-ῶμεθα ἄησθε-ᾶσθε ἄονται-ῶνται	τιμ- ἄοιμην-ῶιμην ἄοις-ῶς ἄοιτο-ῶτο ἄοισθον-ῶσθον ἄοίστην-ῶστην ἄοίμεθα-ῶμεθα ἄοισθε-ῶσθε ἄοιντο-ῶντο
Παρατατικῶς	ἐτίμ- ἄοιμην-ῶιμην-ἄου-ῶ-ἄετο-ᾶτο ἄεθον-ᾶθον-ἄέσθην-ᾶσθην ἄομεθα-ῶμεθα-ἄεσθε-ᾶσθε ἄοντο-ῶντο	ἄηθον-ᾶθον ἄηθον-ᾶθον ἄομεθα-ῶμεθα ἄησθε-ᾶσθε ἄονται-ῶνται	
μ.μ.	τιμήσομαι . . .		τιμήσοίμην . . .
μ.α.	ἐτιμησάμην . . .	τιμήσωμαι . . .	τιμησάιμην . . .
π.μ.	τιμηθήσομαι . . .		τιμηθησοίμην . . .
π.ἄ.	ἐτιμήθην . . .	τιμηθῶ . . .	τιμηθείην . . .
πρ.	τετίμημαι . . .	τετιμημένος ὤ, ῶς, ῆ ...	τετιμημένος εἶην . . .
ὑπ.	ἔτετιμήμην . . .		
τ.μ.	τετιμήσομαι . . .		τετιμησοίμην . . .

διαιρουμένη εἰς τρεῖς τάξεις· εἰς -άω -έω -όω.

ΕΙΣ -ΑΩ

τιμάω.

φωνή.

Προστακτική	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή
τίμ- αε-ᾶ ἀέτω-ᾶ'τω ἀέτον-ᾶ'τον ἀέτων-ᾶ'των ἀέτε-ᾶ'τε ἀόντων-ώντων καὶ ἀέτωσαν-ᾶ'τωσαν	τιμ- ἀεν-ᾶ'ν	τιμ- ἄων-ῶν ἄουσα-ῶσα ἄον-ῶν
	τιμήσειν	τιμήσων . . .
τίμησον . . .	τιμήσαι	τιμήσας . . .
τετίμηκε . . .	τετιμηκέναί	τετιμηκώς . . .
	τετιμηκώς ἔσσεσθαι	τετιμηκώς ἐσόμενος . . .
φωνή.		
τιμ- ἄου-ῶ ἀέσθω-ᾶ'σθω ἀέσθον-ᾶ'σθον ἀέσθων-ᾶ'σθων ἀέσθε-ᾶ'σθε ἀέσθων-ᾶ'σθων καὶ ἀέσθωσαν-ᾶ'σθωσαν	τιμ- ἀεσθαι-ᾶ'σθαι	τιμ- όμενος-όμενος αομένη-ομένη αόμενον-όμενον
	τιμήσεσθαι	τιμησόμενος . . .
τίμησαι . . .	τιμήσασθαι	τιμησαμένος . . .
	τιμηθήσεσθαι	τιμηθησόμενος . . .
τιμήθητι . . .	τιμηθῆναι	τιμηθεῖς . . .
τετίμησο . . .	τετιμήσθαι	τετιμημένος . . .
	τετιμήσεσθαι	τετιμησόμενος . . .

§ 237.

	Ὅριστικῆ	Ὑποτακτικῆ	Εὐκτικῆ
Ἐνεστώς	ποι- έω-ᾶ-έεις-εῖς-έει-εἶ έετον-εἶτον-έετον-εἶτον έομεν-οὔμεν-έετε-εἶτε έουσι-οὔσι (ν)	ποι- έω-ᾶ έης-ῆς έη-ῆ έητον-ῆτον έητον-ῆτον έωμεν-ᾶμεν έητε-ῆτε έωσι-ᾶσι (ν)	ποι- έοιμι-οἶμι έοις-οἴς έοι-οἶ καί οἶην-οἶης-οἶη έοιτον-οἶτον οἶιτην-οἶτην έοιμεν-οἶμεν έοιτε-οἶτε έοιεν-οἶεν
Παρατατικῆς	έποι- εον-ουν-εες-εις-εε-ει έετον-εἶτον-εἶτην-εἶτην έομεν-οὔμεν-έετε-εἶτε εον-ουν	έη-ῆ έητον-ῆτον έητον-ῆτον έωμεν-ᾶμεν έητε-ῆτε έωσι-ᾶσι (ν)	
Ἄ. Ἄ. Ἄ.	ποιήσω . . .		ποιήσοιμι . . .
Ἄ. Ἄ. Ἄ.	έποιήσα . . .	ποιήσω . . .	ποιήσαιμι . . .
πρ.	πεποιήκα . . .	πεποιήκω καί πεποιηκῶς ᾶ . . .	πεποιήκοιμι καί πεποιηκῶς εἶην . . .
ὑπ.	έπεποιήκειν . . .		
τ. μ.	πεποιηκῶς έσομαι . . .		πεποιηκῶς έσοίμην . . .
Παθητικῆ			
Ἐνεστώς	ποι- έομαι-οὔμαι-έη(ει)-ῆ-έεται-εἶται έεσθον-εἶσθον-έεσθον-εἶσθον έόμεθα-οὔμεθα-έεσθε-εἶσθε έονται-οὔνται	ποι- έωμαι-ᾶμαι έη-ῆ έηται-ῆται έησθον-ῆσθον έησθον-ῆσθον έώμεθα-ᾶμεθα έησθε-ῆσθε έονται-ᾶνται	ποι- έοίμην-οἶμην έοιο-οἶο έοιτο-οἶτο έοισθον-οἶσθον οἶσθην-οἶσθην έοίμεθα-οἶμεθα έοισθε-οἶσθε έοιντο-οἶντο
Παρατατικῆς	έποι- έομην-οὔμην-έου-οὔ-έετο-εἶτο έεσθον-εἶσθον-έεσθην-εἶσθην έόμεθα-οὔμεθα-έεσθε-εἶσθε έοντο-οὔντο	έη-ῆ έησθον-ῆσθον έησθον-ῆσθον έώμεθα-ᾶμεθα έησθε-ῆσθε έονται-ᾶνται	
μ. μ.	ποιήσομαι . . .		ποιησοίμην . . .
μ. ἄ. μ. ἄ.	έποιησάμην . . .	ποιήσωμαι . . .	ποιησαίμην . . .
μ. μ. π. μ.	ποιηθήσομαι . . .		ποιηθησοίμην . . .
π. ἄ. π. ἄ.	έποιήθην . . .	ποιηθᾶ . . .	ποιηθείην . . .
πρ.	πεποιήμαι . . .	πεποιημένος ᾶ . . .	πεποιημένος εἶην . . .
ὑπ.	έπεποιήμην . . .		
τ. μ.	πεποιήσομαι . . .		πεποιησοίμην . . .

ΡΑ ΕΙΣ -ΕΩ

ποιέω.

φωνή.

Προστακτική	Ἄπαρέμφατον	Μετοχή
ποιί- εε-ει εέτω-είτω έετον-είτον εέτων-είτων έετε-είτε εόντων-ούντων καί εέτωσαν-είτωσαν	ποιέεν-εἶν	ποι- έων-ῶν έουσα-ούσα έον-ούν
	ποιήσειν	ποιήσων . . .
ποιήσον . . .	ποιήσαι	ποιήσας . . .
πεποίηχε καί πεποιηκώς ἴσθι . . .	πεποιηχέναι	πεποιηκώς . . .
	πεποιηκώς ἔσσεσθαι	πεποιηκώς ἐσόμενος . . .

φωνή.

ποι- έου-ού εέσθω-εἰσθω έεσθον-εἴσθον εέσθων-εἴσθων έεσθε-εἴσθε εέσθων-εἴσθων καί εέσθωσαν-εἴσθωσαν	ποιέεσθαι-εἴσθαι	ποι- εόμενος-ούμενος εομένη-ουμένη εόμενον-ούμενον
	ποιήσεσθαι	ποιησόμενος . . .
ποιήσαι . . .	ποιήσασθαι	ποιησάμενος . . .
	ποιηθήσεσθαι	ποιηθησόμενος . . .
ποιήθητι . . .	ποιηθῆναι	ποιηθείς . . .
πεποίησο . . .	πεποιῆσθαι	πεποιημένος . . .
	πεποιήσεσθαι	πεποιησόμενος . . .

№ 238.

	Όριστική	Υποτακτική	Εὐκτική
Ἔνεργός	δηλ- ὄω-ῶ-όεις-οῖς-όει-οἶ -όετον-οὔτον-όετον-οὔτον όμεν-οὔμεν-όετε-οὔτε όουσι-οὔσι (ν)	δηλ- ὄω-ῶ όης-οῖς όη-οἶ	δηλ- όοιμι-οἶμι όοις-οῖς όοι-οἶ και οἶην-οἶης-οἶη -όοιτον-οἶτον -οοίτην-οἶτην όοιμεν-οἶμεν όοιτε-οἶτε όοιεν-οἶεν
Παρατατικός	ἐδήλ- οον-οουν-οες-οους-οε-ου -όετον-οὔτον-οέτην-οὔτην όομεν-οὔμεν-όετε-οὔτε οον-οουν	-όητον-ῶτον -όητον-ῶτον όωμεν-ῶμεν όητε-ῶτε όωσι-ῶσι (ν)	
Ἄ. μ. ἄ.	δηλώσω . . .		δηλώσομαι . . .
Ἄ. π. π.	ἐδήλωσα . . .	δηλώσω . . .	δηλώσομαι . . .
ἕ. π. π.	δεδήλωκα . . .	δεδηλώκω και δεδηλωκῶς ῶ . . .	δεδηλώκοιμι και
ἕ. π. π.	ἐδεδηλώκειν . . .		δεδηλωκῶς εἶην . . .
τ. μ.	δεδηλωκῶς ἔσομαι . . .		δεδηλωκῶς ἐσοίμην . . .
Παθητική			
Ἔνεργός	δηλ- όομαι-οὔμαι-όη-οἶ-όεται-οὔται -όεσθον-οὔσθον-όεσθον-οὔσθον όόμεθα-οὔμεθα-όεσθε-οὔσθε όονται-οὔνται	δηλ- όομαι-ῶμαι όη-οἶ όηται-ῶται -όησθον-ῶσθον	δηλ- οοίμην-οἶμην οοιο-οἶο όοιτο-οἶτο -όοισθον-οἶσθον -οοίστην-οἶστην οοίμεθα-οἶμεθα όοισθε-οἶσθε όοιντο-οἶντο
Παρατατικός	ἐδήλ- οόμην-οὔμην-όου-οὔ-όετο-οὔτο -όεσθον-οὔσθον-οέστην-οὔστην όόμεθα-οὔμεθα-όεσθε-οὔσθε όόντο-οὔντο	-όησθον-ῶσθον -όησθον-ῶσθον οῶμεθα-ῶμεθα όησθε-ῶσθε όώνται-ῶνται	
Ἄ. μ. μ.	δηλώσομαι . . .		δηλωσοίμην . . .
Ἄ. π. μ.	ἐδηλωσάμην . . .	δηλώσομαι . . .	δηλωσοίμην . . .
ἕ. π. μ.	δηλωθήσομαι . . .		δηλωθησοίμην . . .
ἕ. π. π.	ἐδηλώθην . . .	δηλωθῶ . . .	δηλωθείην . . .
ἕ. π. π.	δεδήλωμαι . . .	δεδηλωμένος ῶ . . .	δεδηλωμένος εἶην . . .
ἕ. π. π.	ἐδεδηλώμην . . .		
τ. μ.	δεδηλώσομαι . . .		δεδηλωσοίμην . . .

ΤΗ ΕΙΣ -ΟΩ

δηλώω.

φωνή.

Προβτακτική	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή
δήλ- οε-ου σέτω-ούτω σέτον-ούτον σέτων-ούτων όετε-ούτε όόντων-ούντων καί σέτωσαν-ούτωσαν	δηλόεν-ούν	δήλ- όων-ών όουσα-ούσα όον-ούν
	δηλώσειν	δηλώσων . . .
δήλωσον . . .	δηλώσαι	δηλώσας . . .
δεδήλωκε και δεδηλωκώς ἴσθι . . .	δεδηλωκέναί	δεδηλωκώς . . .
	δεδηλωκώς ἔσσεσθαι	δεδηλωκώς ἔσόμενος . .

φωνή.

δήλ- όου-ού όέσθω-ούσθω όέσθον-ούσθον όέσθων-ούσθων όέσθε-ούσθε όέσθων-ούσθων καί όέσθωσαν-ούσθωσαν	δηλόεσθαι-ούσθαι	δήλ- όόμενος-όμενος όομένη-ουμένη όόμενον-όμενον
	δηλώσεσθαι	δηλωσόμενος . . .
δήλωσαι . . .	δηλώσασθαι	δηλωσάμενος . . .
	δηλωθήσεσθαι	δηλωθισόμενος . . .
δηλώθητι . . .	δηλωθήναι	δηλωθείς . . .
δεδήλωσο . . .	δεδηλώσθαι	δεδηλωμένος . . .
	δεδηλώσεσθαι	δεδηλωσόμενος . . .

Τονισμός τῶν ῥημάτων.

§ 239. Ὁ τόνος τοῦ ῥήματος τείνει πρὸς τὴν ἀρχὴν ἐφ' ὅσον ἐπιτρέπει ὁ χρόνος τῆς ληγούσης· λέγω-ἔλεγον-ἔλεγέτην.

§ 240. Τὸ οὐδέτερον τῆς ἐνεργητικῆς μετοχῆς τονίζεται ὅπου καὶ τὸ ἀρσενικόν· ὡς ὁ κωλύων-τὸ κωλῦον, ὁ κωλύσων-τὸ κωλῦσον, ὁ κωλύσας-τὸ κωλῦσαν, ὁ ἐνεγκών-τὸ ἐνεγκόν, ὁ λελοιπώς-τὸ λελοιπός.

§ 241. Ὁ ἐνεργητικὸς ἀόριστος β' εἰς τὸ ἀπαρέμφατον καὶ τὴν μετοχὴν καὶ ἀπλοῦς καὶ σύνθετος τονίζεται ἐπὶ τῆς ληγούσης· ὡς μαθεῖν-μαθῶν, καταλιπεῖν-καταλιπών.

§ 242. Ὁ ἐνεργητικὸς ἀόριστος β' ἀπλοῦς εἰς τὸ β' ἐνικόν πρόσωπον τῆς Προστακτικῆς τονίζεται ἐπὶ τῆς παραληγούσης· ὡς φάγε, πῖε, μάθε· πλὴν ὅ, οἵτινες κατ' ἐξαιρέσιν τονίζονται ἐπὶ τῆς ληγούσης· ἐλθέ, εὐρέ, εἰπέ, ἰδέ, λαβέ.

§ 243. Ὁ μέσος ἀόριστος β' εἰς τὸ β' ἐνικόν πρόσωπον τῆς Προστακτικῆς ἢ ἀπλοῦς ἢ σύνθετος τονίζεται ἐπὶ τῆς ληγούσης· ὡς λαβοῦ-ἀντιλαβοῦ. Ἀναβιβάζει δὲ τὸν τόνον ἐπὶ τῆς προθέσεως, ὅταν ἀπλοῦς εἶναι μονοσύλλαβος καὶ συντίθεται μετὰ δισυλλάβου προθέσεως, μὴ πασχούσης ἔκθλιψιν· ὡς σχοῦ-παράσχου, θοῦ-ἀπόθου· ἀλλ' ἀφ-οῦ (ἀπὸ οὔ) ἐν-σχοῦ, ἐν-θοῦ.

§ 244. Ὁ μέσος ἀόριστος α' εἰς τὸ β' ἐνικόν πρόσωπον τῆς Προστακτικῆς καταλήγει εἰς αἰ καὶ τονίζεται ὅσον ἐνδέχεται ἀνωτέρω τῆς ληγούσης· ὡς ποιῆσαι, δηλώσαι, διὰ τὰ διαφέρει ἀπὸ τὸ γ' ἐνικόν τῆς Εὐκτικῆς τοῦ ἐνεργητικοῦ ἀορίστου α' καὶ τὸ ἀπαρέμφατον τοῦ ἰδίου· ὡς ποιῆσαι-ποιῆσαι, δηλώσαι-δηλώσαι.

§ 245. Τὰ ἀπαρέμφοτα εἰς -ναι καὶ -σαι τονίζονται ἐπὶ τῆς παραληγούσης· ὡς λευκέναι, τιθέναι, δίδοναι, ποιῆσαι, δηλώσαι.

§ 246. Τὰ δὲ ἀπαρέμφοτα εἰς -σθαι τονίζονται ἐπὶ τῆς παραληγούσης, πλὴν τοῦ Παθητικοῦ Παρακειμένου καὶ Μέσου ἀορίστου β' ἐπὶ τῆς παραληγούσης· ὡς γράφεσθαι, δίδοσθαι, τειμῆσθαι, λιπέσθαι.

§ 247. Ὁ τόνος τοῦ συνθέτου ῥήματος δὲν ὑπερβαίνει·

1) Τὴν τελευταίαν συλλαβὴν τοῦ α' συνθετικοῦ μέρους ἢ τοῦ β' ἐπὶ διπλῆς συνθέσεως· ὡς ἐπί-σχες, παρὰ-δος, συναπό-δος.

2) Τὴν συλλαβὴν τῆς αὐξήσεως ἢ τοῦ ἀναδιπλασιασμοῦ· ὡς παρῆχε, κατέσχε, ἀφίγμαι, ἀπήγμαι.

ΑΚΛΙΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Προθέσεις.

§ 248. Αἱ προθέσεις εἶναι 18·

6 μονοσύλλαβοι, ἐν, εἰς ἢ ἐς, ἐκ ἢ ἐξ, σὺν ἢ ξύν, πρὸς, πρό.

καὶ 12 δισύλλαβοι, ἀνά, κατά, διά, μετά, παρὰ, ἀντί, ἐπί, περὶ, ἀμφί, ἀπό, ὑπό, ὑπέρ, αἵτινες τίθενται εἰς τὸν λόγον καὶ ἐν συνθέσει καὶ ἐν συντάξει.

ΣΗΜ. Ἡ περὶ, ἡ ἀπὸ καὶ ἡ ὑπὲρ ἐνίοτε τιθέμεναι μετὰ τὴν συντακτικὴν αὐτῶν πτώσιν ἀναβιβάζουσι τὸν τόνον των, πέρι, ἄπο, ὕπερ ὡς τοῦτου πέρι, Ἀθηνῶν ἄπο, κίωνων ὕπερ Ἡρακλέος (Πίνδ.)· λέγεται δὲ τοῦτο ἀναστροφή.

§ 249. Ὡς προθέσεις λαμβάνονται καὶ τινὰ κυρίως ἐπιρρήματα, λεγόμενα διὰ τοῦτο προθέσεις καταχρηστικά. Εἶναι δὲ αἱ ἐξῆς· ἄνευ, χωρὶς, ἔνεκα ἢ ἔνεκεν, ἄχρι, μέχρι, ἅμα, χάριν, πλὴν, ὡς, νή, μά, αἵτινες τίθενται μόνον ἐν συντάξει καὶ οὐδέποτε ἐν συνθέσει.

Ἐπιρρήματα.

§ 250. Τὰ ἐπιρρήματα εἶναι κυρίως τεσσάρων εἰδῶν· τοπικά, χρονικά, τροπικά, ποσοτικά.

§ 251. Τοπικά εἶναι· ποῦ, πόθεν, ἐνταῦθα, ἐντεῦθεν, ἐκεῖ, ἐκεῖθεν, ἐκεῖσε, ἄνω, κάτω, ἐνδον, ἔσω ἢ εἴσω, ἔξω, ἀλλαχοῦ καὶ τὰ τοιαῦτα·

§ 252. Χρονικά εἶναι· πότε, τότε, σήμερον, αὔριον, χθές, εὐθύς, ἄρτι, ὀψέ, νῦν, πάλαι, πέρυσιν, εἶτα καὶ τὰ τοιαῦτα.

§ 253. Τροπικά εἶναι· πῶς, εὖ, καλῶς, ἀγέληθόν, πανδημεῖ, ἐξῆς, κρύβδην, καὶ τὰ ὅμοια. Ἐνταῦθα ἀνάγονται καὶ τὰ ἐπόμενα· 1) τὸ καταφατικὸν ναί. 2) τὰ ἀποφατικά, οὐ, μή. 3) τὰ βεβαιωτικά, ἦ, τοί, δή... 4) τὰ ὁμοτικά, νή, μά. 5) τὰ διστα-

κτικά, τάχα, τυχόν, ποῦ, δῆθεν . . 6) τὸ δυνητικόν, ἄν. 7) τὰ εὐκτικά, εἶ, εἶθε, εἰ γάρ. . . 8) τύποι τινὲς ῥημάτων ὡς τὸ συγκатаθετικόν, εἶεν· τὸ βεβαιωτικόν, ἀμέλει· τὸ εὐκτικόν, ὠφελον· τὰ δεικτικά, ἰδοῦ, ἴδε, ἠνίδε, ἠνί· τὰ παρακελευσματικά, ἄγε, ἴθι. δεῦτε, φέρε καὶ 9) πτώσεις τινὲς ὀνομάτων κατὰ γενικήν, δοτικήν ἢ αἰτιατικήν· ὡς ἐπιπολῆς, πεζῆ, δημοσίᾳ, δωραίν, δίκην, κ.τ.λ.

§ 254. Ποσοτικά εἶναι· ἅπαξ, δίς, τρίς, πολλάκις, λίαν, πάνυ, ἄγαν, σφόδρα, διχῆ, τριπλῆ καὶ τὰ ὅμοια.

Σύνδεσμοι.

§ 255. Οἱ σύνδεσμοι, καθόσον ἐκφράζουσι διαφόρους σχέσεις τῶν λέξεων ἢ προτάσεων, τὰς ὁποίας συνδέουσιν, εἶναι πολυειδεῖς· 1) Συμπλεκτικοί, τέ, καί, οὔτε-οὔτε, μήτε-μήτε, οὐδέ, μηδέ. 2) Διαξενκτικοί, ἦ, ἦτοι, εἶτε-εἶτε, ἐάντε-ἐάντε, ἄντε-ἄντε, ἦντε-ἦντε. 3) Ἀντιθετικοί, μέν, δέ, ἀλλά, μέντοι, ὅμως, καίτοι, καίπερ, εἰ καί. . . 4) Συλλογιστικοί ἢ Συμπερασματικοί, ἄρα, οὖν, τοίνυν, τοιγαροῦν, τοιγάρτοι, δῆ, ὥστε, ὡς, ὅθεν. 5) χρονικοί, ὅτε, ὅποτε, ἠνίκα, ἐπεί, ἐπειδή, ἕως, ὡς, ἔστε, πρίν· καὶ μετὰ τοῦ ἄν· ὅταν, ὅποταν, ἐπειδάν, ἐπὶάν. . . 6) Αἰτιολογικοί, γάρ, ἐπεί, ἐπειδή, ὅτι, διότι, ὡς. 7) Ὑποθετικοί, εἰ, ἐάν, ἄν, ἦν. 8) Εἰδικοί, ὅτι, ὡς. 9) Τελικοί, ἵνα, ὅπως, ὡς. . .

Ἐπιφωνήματα.

§ 256. Τὰ ἐπιφωνήματα εἶναι 7 εἰδῶν· 1) Θαυμαστικά, ὦ, βαβαί, παπαῖ, φεῦ! 2) Σχετλιαστικά, ἢ ἀγανακτήσεως σημαντικά· ἰού, ἰώ, λατταταῖ, οἴμοι. 3) Τὸ κλητικόν ὦ. 4) Τὸ ἐκπληκτικόν ἄ. 5) Θειαστικά ἢ ἐπαινετικά, εὐοῖ, εὐάν, εὖγε. 6) Παρακελευσματικά, εἶα, ὦή. 7) Γελαστικά ἤ, ἀά.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

§ 257. Μετὰ τοὺς τύπους τῶν ῥημάτων, καθ' οὓς σχηματίζονται τὰ εἰς -ω, μετὰ τὸν τονισμόν αὐτῶν, καὶ μετὰ τὰ ἄκλιτα μέρη τοῦ λόγου, κρίνομεν λίαν συντελεστικόν εἰς τὴν κλίσιν τῶν αὐτῶν ῥημάτων νὰ ἐπισυναψῶμεν ἐν παραρτήματι τὸν σχηματισμόν τοῦ εἰμί, διότι τοῦτο χρησιμεύει ὡς βοηθητικόν ἐκείνων.

Ἐνεστώς

Ὅριστική	Ἑποτακτική	Εὐκτική
εἰμί, εἶ, ἐστί -ἐστόν, ἐστόν ἐσμέν, ἐστέ, εἰσί (ν)	ᾧ, ᾗς, ᾗ -ᾗτον, ᾗτον ᾧμεν, ᾗτε, ᾧσι (ν)	εἶην, εἶης, εἶη -εἶητον, εἶήτην εἶημεν, εἶητε, εἶησαν καὶ εἶεν
Προστακτική	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή
ἴσθι καὶ ἔσω, ἔστω ἔστον, ἔστων ἔστε, ἔστων καὶ ἔστω- σαν (καὶ σπανίως ὄντων)	εἶναι	ᾧν οὔσα ὄν

Παρατατικός

<i>Ἐνικός</i>	ᾗν καὶ ᾗ, ᾗς καὶ ᾗσθα, ᾗ καὶ ᾗν
<i>Δυϊκός</i>	-ᾗτον καὶ ᾗστον, ᾗτην καὶ ᾗστην
<i>Πληθυντ.</i>	ᾗμεν, ᾗτε καὶ ᾗστε, ᾗσαν

Μέλλων

Ὅριστική	Ἑποτακτική	Εὐκτική
ἔσομαι, ἔσῃ (εἰ) ἔσται (ἔσεται) -ἔσεσθον, ἔσεσθον ἔσόμεθα, ἔσεσθε, ἔσονται	—	ἔσοίμην, ἔσοιο, ἔσοιτο -ἔσοισθον, ἔσοίσθην ἔσοίμεθα, ἔσοισθε, ἔσοιντο.
Προστακτική	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή
—	ἔσεσθαι	ἔσόμενος ἔσομένη ἔσόμενον

Τοὺς δ' ἄλλους χρόνους ὡς ἐλλιπές δανειζέται: ἐκ τοῦ γίγνωμαι. Ἄορ. ἅ' ἐγενόμην, Παρακ. γέγονα, Ὑπερσ. ἐγεγόνειν, Τετελεσμέν. μέλλων γεγώνως ἔσομαι.

Ἀόριστος β'

Ὅριστική	Ἑποτακτική	Εὐκτική
ἐγενόμην, ἐγένου ἐγένετο -ἐγένεσθον, ἐγενέσθην ἐγενόμεθα, ἐγένεσθε, ἐγένοντο	γένωμαι, γένη γένηται -γένησθον, γένησθον γενώμεθα, γένησθε. γένωνται	γενοίμην, γένοιο, γένοιτο -γένοισθον, γενοίσθην γενοίμεθα, γένοισθε. γένοιντο

Προστακτική	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή
γενεῦ, γενέσθω γένεσθον, γενέσθων γένεσθε, γενέσθων καὶ γενέσθωσαν	γενέσθαι	γενόμενος γενομένη γενόμενον
Παρακείμενος β'		
Ὁριστική	Ὑποτακτική	Εὐκτική
γέγονα γέγονας γέγονε γεγόνατον γεγόνατον γεγόναμεν γεγόνατε γεγόνασι (ν)	γεγόνω-ης-η -γεγόνητον-ητον γεγόνωμεν-ητε-ωσι (ν) καὶ γεγονῶς ᾧ, ῆς, ῆ -γεγονότε ῆτον, ῆτον γεγονότες ᾧμεν, ῆτε, ᾧσι (ν)	γεγόνοιμι-οις-οι -γεγόνοιτον-οίτην γεγόνοιμεν-οιτε-οιεν καὶ γεγονῶς εἶην, εἶης, εἶη -γεγονότε εἶητον, εἶήτην γεγονότες εἶημεν, εἶητε, εἶησαν καὶ εἶεν

Προστακτική	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή
γέγονε-έτω γεγόνετον-έτων γεγόνετε-ότων καὶ -έτωσαν καὶ γεγονῶς ἔσθι, ἔστω γεγονότε ἔστον, ἔστων γεγονότες ἔστε, ἔστων καὶ ἔστωσαν	γεγονέναι	γεγονῶς γεγονυῖα γεγονός

Ὑπερσυντέλικος β'

ἐγεγόνειν-εις-ει, -ἐγεγόνειτον-εἶτην, ἐγεγόνειμεν-ειτε-εσαν.

Τελεσμέμος μέλλων.

Ὁριστική	Ὑποτακτική	Εὐκτική
γεγονῶς ἔσομαι -ἔσει-ἔσται -γεγονότε ἔσεσθον -ἔσεσθον γεγονότες ἐσόμεθα -ἔσεσθε-ἔσονται	—	γεγονῶς ἐσοίμην -ἔσοιο-ἔσοιτο -γεγονότε ἐσοίσθον -ἐσοίσθην γεγονότες ἐσοίμεθα ἔσοισθε-ἔσοιντο
Προστακτική	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή
—	γεγονῶς ἔσεσθαι	γεγονῶς ἐσόμενος -ἐσομένη-ἐσόμενον

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Α' ΤΜΗΜΑΤΟΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Ἀποκλειστικῶς διὰ τὴν Β' τάξιν μετὰ τὴν ἐπανάληψιν τοῦ Α', περιλαμβάνον διαφόρους συμπληρώσεις ὄλων σχεδὸν τῶν σημείων ἐκείνου μετὰ τοῦ ἀναλογουῦντος Τυπικοῦ, ὀμαλοῦ καὶ ἀνωμάλου, καὶ τὰ κυριώτατα καὶ γενικώτατα κεφάλαια ἐκ τοῦ Ἑτυμολογικοῦ συνοπτικῶς.

Γράμματα.

§ 258. Ἐκτὸς τῶν 24 γραμμάτων ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα εἶχε καὶ τινα ἄλλα· ἦτοι τὸ δασύφωνον *χάκα* (H), ἐκ τῆς εἰς τὸ ἡμισυ διαιρέσεως τοῦ ὁποίου ἐσχηματίσθησαν τὰ δύο πνεύματα, ἡ *δασεία* $\text{H}=\text{'}$, καὶ ἡ *ψιλή* $\text{H}=\text{'}$. Τὸ *ἰῶτ* (j), τὸ ὁποῖον λαμβάνει διαφόρους μεταβολάς, ὡς παρακατιόντες θέλομεν ἀναφέρει. Τὸ *βαῦ* ἢ *δίγαμμα* (F), ὅπερ ἀντικατεστάθη μὲν διὰ τῶν δύο πνευμάτων (τῆς ' καὶ τῆς ') ἐν ἀρχῇ εὐρισκόμενον, ἀπεβλήθη δὲ ἡ ἀφωμοιώθη ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἐνίοτε ἐτράπη εἰς *υ* ἢ εἰς τὸ σημεῖον $\text{C}=\text{B}$. Τὸ *κόππα* (γ) ἰσοδυναμοῦν τῷ ἀριθμῷ 90· καὶ τὸ *σαμπι* (ϕ) ἰσοδυναμοῦν τῷ ἀριθμῷ 900.

Δασυνόμεναι λέξεις.

§ 259. Ἐκτὸς τῶν ἀπὸ *υ* ἢ *ϕ* ἀρχομένων λέξεων δασεῖαν δέχονται καὶ αἱ ἐξῆς·

- 1) Τὰ ἀπὸ φωνήεντος ἀρχόμενα ἄρθρα.
- 2) Αἱ ἀντωνυμῖαι, *ἡμεῖς*, *ὕμεῖς*, *οὔ*, *οἶ*, *εἶ*, *οὔτος*, *οὔδε*, *ἕτερος*, *ἐκάτερος*, *ἐκαστος* καὶ αἱ ἐξ αὐτῶν παραγόμεναι.
- 3) Πᾶσαι αἱ ἀναφορικαὶ ἀντωνυμῖαι καὶ τὰ ἀναφορικὰ μόρια.

4) Τὰ ἀριθμητικά, εἷς, ἔν, ἕξ, ἑπτά, ἑκατὸν καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν παραγόμενα¹.

ΣΗΜ. α'. Εἷς τινὰ παράγωγα ἐκ δασυνομένων δὲν φυλάττεται τὸ πνεῦμα· ὡς ὀπαδὸς (ἐκ τοῦ ἔπομαι), ἐσθῆς (ἐκ τοῦ ἔννυμι), ἔδαφος (ἐκ τοῦ ἔζομαι).

ΣΗΜ. β'. Τὸ ρ ἐν ἀρχῇ λέξεως δασύνεται· ψιλοῦται δέ, ἐὰν ἡ ἐχομένη συλλαβὴ ἀρχηται ἀπὸ ρ· ὡς Ῥᾶρος, Ῥαρία γῆ, Ῥάριον.

ΣΗΜ. γ'. Τὸ ρ δασύνεται ἐν ἀρχῇ, διότι τὸ προηγούμενον τούτου σ ἐτράπη εἰς δασεῖαν, σρ=ρ· ἐν δὲ τῷ μέσῳ ἐτράπη εἰς ἄλλο ρ καὶ διὰ τοῦτο δὲν τίθεται ἐπὶ τῶν ρρ οὐδὲν πνεῦμα· ὡς ἐπίρρημα κ.τ.λ.

Πάθη τῶν φθόγγων ἐν τῇ κλίσει, τῇ παραγωγῇ καὶ τῇ συνθέσει.

α' Πάθη φωνηέντων.

§ 260. Τὰ φωνήεντα πολλάκις ἐν τῇ κλίσει, τῇ παραγωγῇ καὶ τῇ συνθέσει πάσχουσι διαφοροὺς μεταβολάς· ὡς τροπήν, ἔκτασιν, συστολήν, μετάθεσιν, ἐναλλαγὴν χρόνου, συγκοπὴν καὶ συναλοιφήν, περὶ ἧς εἶπομεν ἐν ἐκτάσει ἐν τῷ Α' Τμήματι.

§ 261. Τροπὴ λέγεται ἡ μεταβολὴ φωνήεντος εἰς ἄλλο ἰσόχρονον· ὡς τρέπω-τρόπος, ἀρήγω-ἀρωγός.

§ 262. Ἐκτασις λέγεται ἡ μεταβολὴ φωνήεντος βραχέος εἰς μακρόν· ὡς ποιέτω-ποιήσω, δηλόσω-δηλώσω. Ὑπάρχει δὲ καὶ ἀναπληρωτικὴ ἔκτασις (§ 129). Λέγεται δὲ ἡ ἔκτασις ἀναπλη-

¹ Ἐπίσης δασύνονται καὶ αἱ κατ' ἀλφαβητικὴν σειρὰν ἐχόμεναι λέξεις μετὰ τῶν παραγῶγων· Ἄθρα, ἄθρός, ἄγιος, ἄγνος, Ἄιδης, ἄδρός, ἄθρός (παρ' Ἀττικοῖς), αἶμα, αἱμασιὰ, αἶμος, Αἶμος, αἱμάς, αἰύυλος, αἰρῶ, ἄλς (θάλασσα), ἄλες (οἶ=τὸ ἄλας), Ἄλικαρνασσός, ἄλις, ἀλίσκομαι, ἄλλομαι, ἄλυσις, ἄλως, ἄμα, ἄμαξα, ἄμαρτάνω, ἄμιλλα, ἀνύω (παρ' Ἀττικοῖς), ἀπαλός, ἄπαξ, ἀπλοῦς, ἄπτω, ἄρμα, ἀρμόζω, ἀρπάζω, ἄρκυς (καὶ ἄρκυς) ἀνάινω (παρ' Ἀττικοῖς) καὶ αὔος.

Ἐθραῖος, ἔδρα, εἶργω καὶ εἶργνυμι (=ἐμποδίζω τὴν ἐξοδον. Τὸ δὲ εἶργω=ἐμποδίζω τὴν εἴσοδον), Ἐκάθη, Ἐκάτη, ἐκόν, Ἐλένη, Ἐλλάς, Ἐλλη, Ἐλικών, ἔλιξ, ἔλκος, ἔλκω, ἔλμινς, ἔλος, ἔνεκα, ἔνος, ἔννυμι,

ρωτική, ἐὰν τὸ βραχὺ φωνῆεν γίνεται μακρὸν ἢ δίφθογγος εἰς ἀναπλήρωσιν ἀποβαλλομένων ἑνὸς ἢ πλειόνων συμφώνων εὐθὺς μετὰ τὸ βραχὺ τοῦτο φωνῆεν· ὡς (μέλανς) μέλας, (κτένς) κτεῖς, (λέοντσι) λέουσι κ.τ.λ.

§ 263. *Συστολή* λέγεται ἡ μεταβολὴ μακροῦ φωνήεντος ἢ δίφθογγου εἰς φωνῆεν βραχύ· ὡς τοῦ η εἰς ᾗ ἢ ε, τοῦ ω εἰς ο, τοῦ ι καὶ υ εἰς ι καὶ υ. Αἱ δίφθογγοι κατὰ τὴν συστολὴν ἀποβάλλουσι τὸ δεύτερον φωνῆεν· ὡς ἀκου-ἀκο, ἐγείρ-ἐγερ· ἐκτὸς τῆς εὐ ἀποβαλλούσης πάντοτε τὸ πρῶτον· ὡς φευγ-φυγ· καὶ τῆς εἰ, ἡ ὁποία ἀποβάλλει τὸ πρῶτον μόνον πρὸ ἀφώνου ὅταν εἶναι· ὡς λειπ-(λείπω), λιπ-(ἔλιπον), πειθ-(πεῖθω), πιθ-πιθανός.

§ 264. *Μειάθσεις φωνήεντος* λέγεται ἡ ἀλλαγὴ τῆς θέσεως αὐτοῦ ἐν τῇ συλλαβῇ εἰς ἣν ἀνήκει· ὡς βαλ-βλα, θαν-θνα.

§ 265. *Ἐναλλαγὴ χρόνου* λέγεται ἡ ἀντικατάστασις δύο φωνηέντων εἰς δύο ἀλλεπαλλήλους συλλαβὰς τῆς αὐτῆς λέξεως δι' ἄλλων ἑτεροχρόνων, οὕτως ὥστε τὸ μακρὸν νὰ τρέπηται εἰς ἀντίστοιχον βραχὺ καὶ τὸ βραχὺ εἰς ἀντίστοιχον μακρὸν· ὡς βασιλῆᾶ-βασιλιά, εὐγεις-εὐγεως, λαός-λεώς.

§ 266. *Συγκοπὴ* λέγεται ἡ ἀποβολὴ γράμματος ἢ καὶ συλλαβῆς· ὡς ἔσεχον-ἔσχον, ἐσεπόμην-ἐσπόμην, πυραμιδοειδῆς-πυραμοειδῆς.

ἐορτή, ἔπομαι, ἔρκος, ἔρμα, Ἐρμῆς, ἔρπω, ἐστιῶ, ἑταῖρος, ἔτοιμος, εὐδω, εὐρίσκω, ἐφθός, ἔψω, ἔως (οὐς.) καὶ ἔως (ἐπίρρ.).

Ἡβη, ἡγοῦμαι, ἡδομαι, ἡδονή, ἡθμός, ἡκιστα, ἡκω, ἡλιξ, ἡλικία, ἡλιάζομαι, ἡλιος, ἡλος, ἡμέρα, ἡμερος, ἡμισυς, ἡνία, ἡπαρ, Ἡρα, ἦρος, Ἡσίοδος, ἦσυχος, ἦττα, ἦττων, Ἡφαιστος.

Ἰδρώ, ἰδρώς, ἰέραξ, ἰερός, ἴημι, ἰκανός, ἰκέτης, ἰκνοῦμαι, ἰλαρός, ἰλάσκομαι, ἴλεως, ἰμάς, ἰμάτιον, ἴμερος, ἴνα, ἴππος, ἴστημι, ἰστός, ἴστωρ.

Ὀδός, ὄλμος, ὄλος, ὄμαλός, Ὀμηρος, ὄμηρος, ὄμοῦ, ὄμοιος, ὄμως, ὄπλή, ὄπλον, ὄρκος, ὄρμη, (ὄρμάω-ῶ), ὄρμος (ὄρμέω-ῶ, ὄρμίζω), ὄρος (ὀ) (ἀλλὰ τὸ ὄρος), ὄρῶ, ὄσιος.

Ὄρα (ἀλλὰ καὶ ὄρα=φροντίς), ὄρακιῶ.

6' Πάθη συμφώνων.

§ 267. Καί τὰ σύμφωνα ἐν τῇ κλίσει, τῇ παραγωγῇ καί τῇ συνθέσει πάσχουσι μεταβολὰς ὡς ἐπομένως·

§ 268. Τὸ j·

- 1) μεταβάλλεται εἰς δασεῖαν· ὡς jαγιος=ἄγιος, jηπαρ=ἡπαρ.
- 2) γίνεται ι· ὡς κájω=καίω, κλάjω=κλαίω.
- 3) Ὄταν πρὸ αὐτοῦ ἔχη οὐρανισκόφωνον ἢ ὀδοντόφωνον, τρέπεται μετ' ἐκείνου εἰς σθ ἢ ττ· ὡς πράjγω=πράσσω ἢ πράττω, πλάτjω=πλάσσω ἢ πλάττω, μέλιτjα=μέλισσα, ἐλάjων=ἐλάσων, Κρήτjα=Κρηῖσσα. Ἐνίοτε δὲ εἰς ξ· ὡς στενάjω=στενάξω, βαδίδjω=βαδίξω.

4) Ὄταν πρὸ αὐτοῦ ἔχη λ ἀφομοιοῦται πρὸς αὐτό· ὡς στέλjω=στέλλω, ἀγγέλjω=ἀγγέλλω.

5) Ὄταν πρὸ αὐτοῦ ἔχη ν ἢ ρ, ὑπερπηδᾷ τοῦτο καὶ γίνεται δίφθογγος μετὰ τοῦ ρίζικου φωνήεντος· ὡς σπέρjω=σπεῖρω, βάνjω=βαίνω. Ἡ κατ' ἄλλους ἀφομοιοῦται πρὸς τὸ ν ἢ ρ καὶ ἔπειτα ἐκπεσόντος τοῦ ἐνός ν ἢ ρ γίνεται ἀναπληρωτικὴ ἔκτασις· ὡς σπέρjω-σπέρρω=σπεῖρω, βάνjω-βάννω-βαίνω, ἔφανσα-ἔφαννα-ἔφρηνα κ.τ.λ.

6) Πολλάκις τίθεται ἐν ἀρχῇ μετὰ τοῦ ἀρκτικού συμφώνου καὶ ἀποτελεῖ τὴν ἐνεστωτικὴν λεγομένην ἀναδίπλωσιν· ὡς γνο-γι-γνο, δο-δι-δο, στα-σι-στα κ.τ.λ.

§ 269. Τὸ ν·

1) Πρὸ οὐρανισκοφώνου (κ.γ.χ.) τρέπεται εἰς γ· ὡς (συν-γραφῆ)-συγγραφῆ.

2) Πρὸ χειλοφώνου (π.β.φ.) τρέπεται εἰς μ· ὡς (ἔν-πειρος)-ἔμπειρος, (συν-πολίτης)-συμπολίτης.

3) Πρὸ ὀδοντοφώνου (τ.δ.θ.) μένει ἀμετάβλητον· ὡς συν-δέω, ἐν-τίθημι.

4) Πρὸ τῶν ὑγρῶν ἀφομοιοῦται· ὡς (συν-λέγω)-συλλέγω, πλὴν τῆς ἐν πρὸ τοῦ ρ· ὡς ἐν-ρινος.

5) Πρὸ τοῦ σ, ἐὰν μὲν τοῦτο εἶναι μόνον, ἀφομοιοῦται πρὸς αὐτό· ὡς (σύν-σιτος)-σύσιτος, ἐὰν δὲ μετ' ἄλλου συμφώνου εἶναι

τὸ σ, τότε τοῦτο ἀποβάλλεται· ὡς (συν-στέλλω)-συ-στέλλω, πλὴν τῆς ἐν· ὡς ἑνστασις. Εἰς δὲ τὸν σχηματισμὸν τῶν ῥημάτων τὸ ν πρὸ τοῦ σ τῶν καταλήξεων φυλάττεται· ὡς πέφανσαι, ἐπέφανσο κ.τ.λ. καθὼς καὶ εἰς τὰ ἐξ αὐτῶν παράγωγα οὐσιαστικά· ὡς διεύθυνσις, σήμανσις, λεύκανσις κ.τ.λ.

6) Πρὸ τοῦ ξ ἀποβάλλεται· ὡς (συν-ζῶ)-συζῶ, πλὴν τῆς ἐν· ὡς ἐν-ζυμος.

§ 270. Τὸ ρ μετὰ τὴν συλλαβικὴν αὔξησιν διπλασιάζεται ὡς ῥέω-ῥρρεον. Ἐπίσης διπλασιάζεται καὶ ὅταν εἶναι ἀρκτικὸν β' συνθετικοῦ, τὸ δὲ α' συνθετικὸν τελειώνῃ εἰς βραχύ· ὡς ἐπιρρίπτω-ἄρρωστος (οὐχὶ ὁμως καὶ εὐρωστος), πρόρρησις (οὐχὶ ὁμως καὶ πρόσ-ρησις).

§ 271. Τὸ σ. 1) Ὅταν εἶναι ἀρκτικὸν τρέπεται εἰς δασεῖαν (')· ὡς σέπομαι-ἔπομαι, σέξ-ἔξ.

2) Μεταξὺ δύο συμφώνων ἀποβάλλεται· ὡς γέγραψθε-γέγραψθε. Πολλάκις καὶ μεταξὺ δύο φωνηέντων· ὡς γένεσος-γένεος-γένους, γράφεισαι-γράφεισαι-η, ἐλέγεσο-εο-ου.

Μετὰ τῶν ὑγρῶν πολλάκις ἀφομοιοῦται· ὡς Πελοπόδος-νησος-Πελοπόννησος, ἄρ-σην-ἄρρην.

§ 272. Τὸ τ καὶ θ πρὸ τοῦ ι συνήθως μεταβάλλεται εἰς σ· ὡς πλούτιος-πλούσιος, Ἄρτεμιδιον-Ἄρτεμισιον. Ἐξαιροῦνται τὰ ἐκ τῶν εἰς -στος καὶ -ντος· ὡς ἄγευστος-ἀγευστία, ἀναισχυντος-ἀναισχυντία.

§ 273. Ἄφωνα πρὸ τοῦ μ.

1) Χειλόφωνον πρὸ τοῦ μ τρέπεται εἰς μ· ὡς τέτριβ-μαι-τέτριμμα, γράφμα-γράμμα.

2) Οὐρανισκόφωνον πρὸ τοῦ μ τρέπεται εἰς γ· ὡς πέπλεκ-μαι-πέπλεγμαι, πλέκμα-πλέγμα.

3) Ὀδοιτόφωνον πρὸ τοῦ μ τρέπεται εἰς σ· ὡς ἤρειδ-μαι-ἤρεισμα.

4) Ἐκ δύο γγ ἢ μμ πρὸ τοῦ μ ἀποβάλλεται τὸ ἐν· ὡς ἐλή-λεγγ-μαι-ἐλήλεγγ-μαι-ἐλήλεγμα, πέπεμπ-μαι-πέπεμμ-μαι-πέπεμμαι.

§ 274. Ἄφωνα πρὸ ἀφώνων.

1) Ὀδοντόφωνον πρὸ τοῦ κ ἀποβάλλεται· ὡς πέ-πειθ-κα-πέπεικα.

2) Χειλόφωνον ἢ οὐρανισκόφωνον πρὸ ὀδοντοφώνου συμπνευματίζεται μετ' αὐτοῦ· ἤτοι γίνεται ὁμόπνοον αὐτῷ· ὡς τέτριβ-ται-τέτριπται, βέβρεχ-ται-βέβρεκται, ἐπλέκ-θην-ἐπλέχθην.

3) Ὀδοντόφωνον πρὸ ὀδοντοφώνου τρέπεται εἰς σ· ὡς πέπειθ-ται-πέπεισται, ἐκομίδ-θην-ἐκομίσθην.

§ 275. Ἐπένθεσις εὐφωνικῶν.

Ἐν τῷ μέσῳ τῆς λέξεως πολλακίς χάριν εὐφωνίας ἐπεντίθενται γράμματα εὐφωνικά.

1) β μεταξὺ μλ ἢ μρ· ὡς γαμ-β-ρός, μεσημ-β-ρία, ἀμ-λύς-ἀμ-β-λύς.

2) δ μεταξὺ νρ· ὡς ἀν-δ-ρός.

3) θ· ὡς στα-θ-μός, βα-θ-μός.

4) χ· ὡς αὐ-χ-μός.

5) ν· ὡς τύπανον-τύ-ν-πανον-τύμπανον, λαχάνω-λα-ν-χάνω-λαγχάνω, πυ-ν-θάνομαι.

6) σ· ὡς δε-σ-μός, θε-σ-μός.

7) σθ· ὡς ι-σθ-μός.

8) τ· ὡς ἀ-μός-ἀ-τ-μός.

Δασέα σύμφωνα.

§ 276. Ὄταν ἐν συλλαβαῖς ἀλλεπαλλήλοις συμπέσωσι δύο δασέα, τὸ πρῶτον τρέπεται εἰς τὸ ἀντίστοιχόν του ψιλόν· ὡς φερόνουκα-περόνευκα, θρέφω-τρέφω, (σέχω)-ἔχω-ἔχω· πλὴν τοῦ παθητ. ἀορ. α', ὅστις ἐν τῇ Προστακτικῇ του ἐκ τῶν δύο θ τρέπει τὸ δεύτερον ἀντὶ τοῦ πρώτου· ὡς λύθηθι-λύθητι, γράφθηθι-γράφθητι.

ΣΗΜ. Ἐν συνθέσει μόνον τὸ χ τρέπεται· ὡς ἐχειρία (ἔχω καὶ χεῖρ), τὸ δὲ θ καὶ φ μένουσιν ἄτρεπτα· ὡς ὀρθοθήρας, ἀμφιφορεύς.—Ὄταν τὰ δασέα εἶναι διάφορα, μόνον τὸ θ ἐὰν προηγῆται τρέπεται· ὡς (θάπτω)-ἐθάψην-ἐτάψην· τὸ δὲ φ καὶ χ μένουσιν ἄτρεπτα· ὡς φάθι, χυθῆναι, πανταχόθεν κ.τ.λ.—Ὄταν τὸ ἐν τῶν δασέων συμπλέκηται μετ' ἄλλου

συμφώνου, τότε μεταβολή δὲν γίνεται ὡς ὠρθώθην, θαφθεῖς, πυθέσθαι.
Ἐξαιρεῖται τὸ **θη** ὡς (θρέφω)-τρέφω.

§ 277. Ὄταν λείψῃ ἀπὸ τῆς ἀκολουθοῦσας συλλαβῆς τὸ δασύ, τότε τὸ πρῶτον ἐπανέρχεται εἰς τὴν πρώτην μορφήν ὡς τρέφω-θρέψω, ἔχω-ἔξω.

Τελικὰ σύμφωνα.

§ 278. Πᾶσα λέξις τελειώνει εἰς ἓν τῶν συμφώνων **ν, ρ, σ** (**ξ, ψ**) πλὴν τῆς προθέσεως ἐκ καὶ τοῦ ἐπιρρήματος οὐ (οὐκ-οὐχ). Πᾶν δὲ ἄλλο σύμφωνον παρὰ τὰ διαληφθέντα ἀποβάλλεται ὡς μέλιτ-μέλι, γυναικ-γύναϊ, παιδ-παῖ, γέροντ-γέρον.

ΔΕΥΤΕΡΑ ΑΤΤΙΚΗ ΚΛΙΣΙΣ

§ 279. Ἐκτὸς τῆς κοινῆς δευτέρας κλίσεως ὑπάρχει καὶ ἡ Ἄττικὴ, ἣτις ἔχει ὀνόματα ἀρσενικὰ καὶ θηλυκὰ εἰς -ως καὶ οὐδέ-τερα εἰς -ων, τὰ ὅποια φυλάττουσι τὸ ω ἐν πάσαις ταῖς πτώσεσι καὶ ὑπογράφουσι τὸ ι, εἴτε ὑπογράφεται, εἴτε προσγράφεται τοῦτο εἰς τὴν κοινήν.

§ 280. Παραδείγματα ἀρσενικὰ καὶ θηλυκὰ.

Ἐνικός

Ὄν.	ὁ	λεώς	κάλως	ὄρφῶς
Γεν.	τοῦ	λεώ	κάλω	ὄρφῶ
Δοτ.	τῷ	λεῶ	κάλῳ	ὄρφῶ
Αἰτ.	τόν	λεών	κάλων	ὄρφῶν
Κλητ.	ῶ	λεώς	κάλως	ὄρφῶς

Δυϊκός

Ὄν. καὶ Αἰτ.	τὸ	λεώ	κάλω	ὄρφῶ
Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖν	λεῶν	κάλων	ὄρφῶν
Κλητ.	ῶ	λεώ	κάλω	ὄρφῶ

Πληθυντικός

Ὄν.	οἱ	λεῶ	κάλῳ	ὄρφῶ
Γεν.	τῶν	λεών	κάλων	ὄρφῶν
Δοτ.	τοῖς	λεῶς	κάλῳς	ὄρφῶς
Αἰτ.	τούς	λεῶς	κάλως	ὄρφῶς
Κλητ.	ῶ	λεῶ	κάλῳ	ὄρφῶ

Ἑνικός

Ὀν.	ὁ, ἡ	εὐγεως	ἡ	ἕως	ἀπόκρεως
Γεν.	τοῦ, τῆς	εὐγεω	τῆς	ἕω	ἀπόκρεω
Δοτ.	τῷ, τῇ	εὐγεφ	τῇ	ἕφ	ἀπόκρεφ
Αἰτ.	τόν, τήν	εὐγεων	τήν	ἕω	ἀπόκρεων
Κλητ.	ῶ	εὐγεως	ῶ	ἕως	ἀπόκρεως

Δυϊκός

Ὀν. καὶ Αἰτ.	τὼ	εὐγεω	τὼ	ἕω	ἀπόκρεω
Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖν	εὐγεφν	τοῖν	ἕφν	ἀπόκρεφν
Κλητ.	ῶ	εὐγεω	ῶ	ἕω	ἀπόκρεω

Πληθυντικός

Ὀν.	οἱ, αἱ	εὐγεφ	αἱ	ἕφ	ἀπόκρεφ
Γεν.	τῶν	εὐγεων	τῶν	ἕων	ἀπόκρεων
Δοτ.	τοῖς, ταῖς	εὐγεφς	ταῖς	ἕφς	ἀπόκρεφς
Αἰτ.	τούς, τὰς	εὐγεως	τὰς	ἕως	ἀπόκρεως
Κλητ.	ῶ	εὐγεφ	ῶ	ἕφ	ἀπόκρεφ

§ 281.

Οὐδέτερα.

Ἑνικός

Πληθυντικός

Ὀν.	τὸ ἀνώγεων	ἔμπλεων	τὰ ἀνώγεω	ἔμπλεω καὶ ἔμπλεα
Γεν.	τοῦ ἀνώγεω	ἔμπλεω	τῶν ἀνώγεων	ἔμπλεων
Δοτ.	τῷ ἀνώγεφ	ἔμπλεφ	τοῖς ἀνώγεφς	ἔμπλεφς
Αἰτ.	τὸ ἀνώγεων	ἔμπλεων	τὰ ἀνώγεω	ἔμπλεω καὶ ἔμπλεα
Κλητ.	ῶ ἀνώγεων	ἔμπλεων	ῶ ἀνώγεω	ἔμπλεω καὶ ἔμπλεα

Δυϊκός

Ὀν. καὶ Αἰτ.	τὼ ἀνώγεω	ἔμπλεω
Γεν. καὶ Δοτ.	τοῖν ἀνώγεφν	ἔμπλεφν
Κλητ.	ῶ ἀνώγεω	ἔμπλεω

ὁ πλέως.

ἡ πλέα.

τὸ πλέων.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

§ 282. Τὰ Ἀττικὸκλιτα τονίζονται ἐν πάσαις ταῖς πτώσεσιν, ὅπου καὶ ἡ ὀνομαστικὴ, φυλάττοντα καὶ τὸν τόνον αὐτῆς· ὡς ὁ νεῶς-τοῦ νεῶ-τῷ νεφ . . . ὁ ὄρφῶς-τοῦ ὄρφῶ-τῷ ὄρφῃ . . . τῷ ὄρφῶ . . . οἱ ὄρφῃ . . .

§ 283. Τὸ ἀπλοῦν πλέως τρικαταληκτεῖ· ὡς ὁ πλέως-ἢ πλέα -τὸ πλέων. Πάντα δὲ τὰ λοιπὰ Ἀττικὸκλιτα ἐπίθετα δικαταληκτοῦσιν· ὡς ὁ καὶ ἡ ἴλεως, ὁ καὶ ἡ εὔγεως.

§ 284. Τὸ ἴλεως καὶ τὰ σύνθετα ἐκ τοῦ πλέως καὶ χρέως εἰς τὴν Πληθυντ. ὄνομ., αἰτ. καὶ κλητ. τοῦ οὐδετέρου ἔχουσι καὶ τὸν κοινὸν σχηματισμὸν -εα· ὡς τὰ ἴλεω καὶ ἴλεα, τὰ ἔμπλεω καὶ ἔμπλεα, τὰ ἀξιόχρεω καὶ ἀξιόχρεα.

§ 285. Τινὰ τούτων εἰς τὴν Ἑνικ. αἰτ. δὲν ἔχουσι ν, ὡς ἐὰν ἦσαν τριτόκλιτα· ὡς ὁ Ἄθως-τὸν Ἄθω, ἡ ἔως-τὴν ἔω, ὁ ἀγήρως-τὸν ἀγήρω.

Ἄνωμαλα οὐσιαστικά.

§ 286. Ἄνωμαλα οὐσιαστικά λέγονται ὅσα δὲν σχηματίζονται κανονικῶς. Εἶναι δὲ ταῦτα 5 εἰδῶν· ἑτερόκλιτα, μεταπλαστιά, ιδιόκλιτα, ἔλλειπτικά καὶ ἄκλιτα.

§ 287. Ἑτερόκλιτα λέγονται ὅσα ἐκ μιᾶς ὀνομαστικῆς σχηματίζουσι μίαν ἢ πλείονας πτώσεις κατὰ δύο κλίσεις.

§ 288. Μεταπλαστιά λέγονται ὅσα ἐξ ὀνομαστικῆς ἀχρήστου σχηματίζουσι πτώσεις.

§ 289. Ἰδιόκλιτα λέγονται ὅσα σχηματίζονται κατ' ἰδίαν κλίσιν καὶ μόνον ἐνικῶς.

§ 290. Ἐλλειπτικά λέγονται ὅσα στεροῦνται ἢ ἀριθμοῦ ὀλοκλήρου ἢ πτώσεων μόνον. Τινὰ δὲ τούτων ἀναπληροῦνται ὑπ' ἄλλων.

§ 291. Ἄκλιτα λέγονται ὅσα δὲν κλίνονται.

§ 292. Ἑτερόκλιτα εἶναι·

1) Τὰ εἰς -ης κύρια· ὡς Σωκράτης (§ 137) καὶ τὸ ἦρωας (§ 138).

2) Ὁ Ἀριοβαρζάνης, γεν. -ους καὶ -ου, δοτ. -ει καὶ -η, αἰτ. -ην, κλητ. -η.

3) Ὁ Ἀστυάγης κατὰ τὸ Σωκράτης, ἀλλ' ἄνευ κλητικῆς.

4) Ἡ κλείς, ἀρχαιότερον κλής (§ 150).

5) Ὁ Μηδοσάδης κατὰ τὴν α' κλίσιν, ἀλλὰ κλητ. ᾧ Μηδοσάδες.

6) Ὁ μύκης-μύκητος καὶ μύκου... τὸν μύκην... οἱ μύκαι... τοῖς μύκαις...

7) Ὁ Οἰδίπους-Οἰδίποδος καὶ Οἰδίπου, Οἰδίποδι, Οἰδίποδα καὶ Οἰδίπουν, Οἰδίπου καὶ Οἰδίπους. — Πληθ. Οἰδίποδες, Οἰδίποδων κ.τ.λ.

8) Ὁ, ἡ ὄρνις, (§ 150).

9) Ὁ σκότος-ου καὶ τὸ σκότος-ους.

10) Ὁ σκύφος-ου καὶ τὸ σκύφος-ους.

11) Ὁ ταῶς - τοῦ ταῶ - τῷ ταῶ... καὶ ταῶνος-ταῶνι κατὰ τὴν γ' κλίσιν.

Ἐπίσης καὶ τὰ διπλογενῆ, τὸ ἀμύγδαλον καὶ ἡ ἀμυγδάλη, τὸ βλάβος καὶ ἡ βλάβη, ὁ βράγχος καὶ τὸ βράγχος, ἡ δίψα καὶ τὸ δίψος, ἡ δρεπάνη καὶ τὸ δρέπανον, ὁ ὄροφος καὶ ἡ ὄροφή, ἡ σκάφη καὶ τὸ σκάφος.

§ 293. Μεταπλασιὰ εἶναι·

1) Ὁ Ἄρης - εως, -εῖ-ει, -η καὶ -ην, ᾧ Ἄρες.

2) Τὸ γόνυ, γεν. γόνατος κ.τ.λ. ἐκ θέμ. γόνατ-.

3) Τὸ γάλα, γεν. γάλακτος κ.τ.λ. ἐκ θέμ. γάλακτ-.

4) Ἡ γυνή, γεν. γυναικός κ.τ.λ. ἐκ θέμ. γυναικ-, ἀλλὰ κλητ. ᾧ γύναι (§ 150).

5) Τὸ δόρυ, γεν. δόρατος κ.τ.λ. ἐκ θέμ. δόρατ-.

6) Τὸ δένδρον-ου ὁμαλῶς κατὰ τὴν β' κλίσιν, ἀλλὰ δοτ. πληθυντ. δένδροις καὶ δένδρεσι.

7) Τὸ δάκρυον-ου κατὰ τὴν β' κλίσιν, ἀλλὰ δοτ. πληθυντ. δακρύοις καὶ δάκρυσι.

8) Τὸ δέλεαρ, γεν. δελέατος κ.τ.λ. ἐκ θέμ. δελεατ-.

9) Ἡ ἔγχελυς ἐνικῶς καὶ δυϊκῶς κατὰ τὸ ἰχθύς, Πληθυντ. κατὰ τὸ πῆχυς (§ 138).

10) Ὁ Ζεὺς (§ 150).

11) Τὸ κνέφας, γεν. κνέφεος-ους (Ἄριστ.) καὶ κνέφαος (Ὀδ. σ. 370) καὶ κνέφατος (Πολύβ.), δοτ. κνέφα (Ξεν.) καὶ κνέφει (Σουῖδ.), αἰτ. τὸ κνέφας· ἄνευ ἄλλων.

12) Ὁ κύων (§ 150).

- 13) Ὁ κοινωνός-ου . . . Πληθυντ. κοινωνοί . . . καὶ κοινῶνες
-κοινῶνων-κοινῶνας . . . (Ξεν.).
- 14) Ὁ μάρτυς (§ 150) δὲν φυλάττει τὸ ρ ἐν τῇ Ἑνικῇ ὀνομ.
καὶ κλητ. καὶ τῇ δοτικῇ Πληθυντικῇ.
- 15) Ἡ ναῦς-νεώς-νηί-ναῦν-ναῦ. Δυϊκ. νῆε-νεοῖν. Πληθ. νῆες-
νεῶν-ναυσί-ναῦς-νῆες.
- 16) Ὁ Ἴκτινος-ου ὁμαλῶς, ἀλλ' αἰτιατ. Ἴκτινον καὶ Ἴκτινα,
δοτ. πληθ. Ἴκτινοὶς καὶ Ἴκτισι.
- 17) Ὁ ὄνειρος-ου κατὰ τὴν β' κλίσειν, ἀλλὰ καὶ ὄνειρατος-
ὄνειρατι . . . περιττοσυλλάβως.
- 18) Ἡ Πνύξ-Πυκνός-Πυκνί-Πύκνα-Πνύξ.
- 19) Τὸ ὕδωρ-ὑδατος. . . ἐκ θέμ. ὕδατ- (§ 150).
- 20) Τὸ πῦρ, ἐνικῶς κατὰ τὴν γ' κλίσειν. Δυϊκός δὲ καὶ Πληθ.
κατὰ τὴν β' (§ 150).
- 21) Τὸ στέαρ-στέατος. . . ἐκ θέμ. στεατ.
- 22) Ὁ σῆς-του σέος-τῶ σεί κ.τ.λ. Πληθ. οἱ σέες-τῶν σέων-
τοῖς σῆσι-τούς σέας καὶ σείς.
- 23) Τὸ σκῶρ-σκατός κ.τ.λ. ἐκ θέμ. σκατ-.
- 24) Ὁ υῖος (§ 150) κατὰ τὴν β' καὶ γ' κλίσειν.
- 25) Τὸ οὖς-ώτός κ.τ.λ. ἐκ θέμ. ὠτ-.
- 26) Τὸ φρέαρ-φρέατος κ.τ.λ. ἐκ θέμ. φρεατ-, ἀλλὰ καὶ συνη-
φημένως φρητός-φρητί . . .
- 27) Ἡ χεῖρ-χειρός . . . ὁμαλῶς, ἀλλὰ γεν. καὶ δοτ. τοῦ
Δυϊκοῦ τοῖν χεροῖν καὶ δοτ. Πληθυντ. ταῖς χερσί.
- 28) Ὁ χοῦς (μέτρον ὑγρῶν)-χοός. . . ὁμαλῶς, ἀλλὰ καὶ ἐκ
τοῦ χοεύς, γεν. χοῶς, αἰτιατ. χοᾶ' καὶ αἰτ. Πληθ. χοᾶς.
- 29) Ὁ χρώς-χρωτός-χρωτί-χρωτά . . . ἀλλ' ἢ δοτ. καὶ χρῶ
(ἐν τῇ φράσει: «ἐν χρῶ κεκαρμένος» = (σύρριζα, μέχρι δέρματος
κουρευμένος).
- § 294. Εἶδος μεταπλαστῶν εἶναι καὶ τὰ ἐξῆς: ὁ σταθμός-οἱ
σταθμοὶ καὶ τὰ σταθμά, ὁ δεσμός. . . ὁ ζυγός. . . ὁ νῶτος. . .
ὁ ναῦλος. . . ὁ σίτος. . . ἢ κέλευθος-τὰ κέλευθα, τὸ στάδιον-οἱ
στάδιοι καὶ σπαν. τὰ στάδια. . .
- § 295. Ἰδιόκλητα εἶναι:

1) Ὁ *Θευδᾶς* καὶ τὰ ὅμοια, μὲ καταλήξεις ὄν. -ᾶς, γεν. -ᾶ, δοτ. -ᾶ, αἰτ. -ᾶν, κλητ. -ᾶ, ἐνικῶς.

2) Ὁ *Φιλῆς* καὶ τὰ ὅμοια, μὲ καταλήξεις ὄν. -ῆς, γεν. -ῆ, δοτ. -ῆ, αἰτ. -ῆν, κλητ. ῆ, ἐνικῶς.

3) Ὁ *Λιονῦς* καὶ τὰ ὅμοια, μὲ καταλήξεις ὄν. -ῦς, γεν. -ῦ, δοτ. -ῦ, αἰτ. -ῦν, κλητ. -ῦ, ἐνικῶς.

4) Ὁ *Γλοῦς* καὶ τὰ ὅμοια, μὲ καταλήξεις ὄν. -οῦς, γεν. -οῦ, δοτ. -οῦ, αἰτ. -οῦν, κλητ. -οῦ, ἐνικῶς.

Τοιαῦτα καὶ τὰ τῆς καθωμιλημένης· ψωμᾶς, φαγᾶς, παπᾶς, Πανταζῆς, Κωστῆς, παπποῦς, τὰ ὅποια τὸν Πληθυντικὸν ἔχουσιν εἰς -δες.

§ 296. Ἑλλειπτικά εἶναι·

α' κατ' ἀριθμὸν·

1) Τὰ ὀνόματα τῶν ἐορτῶν ὡς Διονύσια.

2) Τὰ κύρια, κλινόμενα εἰς ὄντιν' ἀριθμὸν ἀπαντῶσι.

3) Τὰ ὀνόματα τῶν μετάλλων· χρυσός, ἄργυρος, χαλκός.

4) Ἡ ἄλς (θάλασσα), ἐνικῶς. Οἱ ἄλες (τὸ ἄλας), Πληθυντικῶς (§ 150).

5) Τὰ ὀνόματα οὐρανός, γῆ, ἀήρ, αἰθήρ, οἱ ἐτησίαι, αἰθυσμαί, τὰ ἐγκατα, τὸ νέκταρ, τὸ ἐλαιον, τὸ μέλι, τὸ κνέφας, τὸ ἔαρ (γεν. ἔαρος-δοτ. ἔαρι καὶ συνηρημένως ἦρος-ἦρι (§ 141)).

β' κατὰ πτώσιν·

1) Τὰ ὀνόματα ὄναρ, ὕπαρ, ὄφελος, σέβας καὶ δέμας μόνον κατ' ὄν. καὶ αἰτ. ἐνικῆν.

2) μάλης, κατὰ γενικὴν, μόνον ἐν τῇ φράσει «ὑπὸ μάλης» = ὑπὸ τὴν μασχάλην.

3) Χήτει, κατὰ δοτικὴν μόνον (= σπάνει, ἐνδείξ, στερήσει).

4) νέωτα, κατ' αἰτιατικὴν, μόνον ἐν τῇ φράσει «ἐς νέωτα» = (καὶ τοῦ χρόνου).

5) λίπα, κατ' αἰτιατικὴν μετὰ τοῦ ἀλείφω.

6) μέλε καὶ τᾶν, κατὰ κλητικὴν μόνον (= ὦ φίλε).

§ 297. Ἑλλειπτικά ἀναπληρούμενα εἶναι·

1) Ὁ πρέσβυς (ὁ γέρων) ὄνομ., αἰτ. καὶ κλητ. ἐκ τοῦ πρέσβυς, τὰ δὲ λοιπὰ ἐκ τοῦ πρεσβύτης (§ 150).

2) Ὁ *προσβευτής* (ὁ ἀπεσταλμένος) μόνον ὄν., αἰτ. καὶ κλητ. ἐκ τοῦ *προσβευτής*, ὅλα δὲ τᾶλλα κατὰ τὸ *πῆχυς* (§ 138).

3) Ὁ *ἀμνός*, γεν. τοῦ ἀρνός..., κλητ. ὦ ἀμνέ. Δυϊκ. ἄρνε... Πληθ. ἄρνες...

4) Ὁ *χοῦς* (τὸ χῶμα), κατ' ὄν. καὶ αἰτ. μόνον· τὰ δὲ λοιπὰ ἐκ τοῦ *χῶμα*.

§ 298. Ἄκλιτα εἶναι·

1) Τὰ ὀνόματα τῶν γραμμάτων· ὡς τὸ ἄλφα, τὸ βῆτα, τὸ δίγαμμα, τὸ χάκα (H) κ.τ.λ.

2) Τὰ ἀριθμητικὰ ἀπὸ τοῦ πέντε μέχρι τοῦ διακόσια.

3) Τὰ ἀπαρέμφατα· τὸ λύειν-τοῦ λύειν.

4) Ἡ μετοχὴ τοῦ ἀπροσώπου *χορή*· τὸ χρεῶν-τοῦ χρεῶν. . .

5) Τὸ *χρέως*-τοῦ *χρέως*. . .

6) Τὰ ξενικὰ ὀνόματα· ὡς ὁ Ἀδάμ, ὁ Σήθ, τὸ Πάσχα, ὁ Ἰωσήφ.

Ἐπίθετα.

§ 299. Πάντα τὰ τρικατάληκτα ἐπίθετα, ἐκτὸς τῶν εἰς -ος -α -ον καὶ -ος -η -ον, ἐπισυνάπτουσιν εἰς τὸ θέμα πρὸς σχηματισμὸν τοῦ θηλυκοῦ τὴν κατάληξιν *ια*, τῆς ὁποίας τὸ *j*, (ὡς ἐν § 268) λαμβάνει μετὰ τοῦ χαρακτῆρος διαφόρους μεταβολάς· ὡς ἡδύς-ἡδέ-j-α-ἡδεῖα, χαρίεις-(χαριετ-) χαριετ-j-α-χαρίσσεια, πᾶς-(πάντ-) πάντ-j-α-πᾶσα, θεῖς-(θέντ-) θέντ-j-α-θεῖσα, δεικνύς-(δεικνύντ-) δεικνύντ-j-α-δεικνῦσα, μέλας-μέλανj-α-μέλαινα, τέρην-(τερεν-) τέρενj-α-τέρεινα. . .

§ 300. Ἀνώμαλα τρικατάληκτα εἶναι·

1) Τὰ ἐπίθετα *μέγας* καὶ *πολύς*, σχηματιζόμενα ἐκ δύο θεμάτων, *μεγα-* καὶ *μεγαλο-*, *πολυ-* καὶ *πολλο-*. Ἐκ τοῦ πρώτου θέματος *μεγα-* καὶ *πολυ-* σχηματίζουσι τὴν ἐνικὴν ὄνομ., αἰτ. καὶ κλητ. τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ οὐδετέρου, πάσας δὲ τὰς ἄλλας πτώσεις καὶ τὰς τοῦ θηλυκοῦ ἐκ τοῦ δευτέρου θέματος *μεγαλο-* καὶ *πολλο-*. Οὕτω καὶ τὸ σύνθετον *πάμπολυς-παμπόλλη-πάμπολου* (§ 150).

2) Τὸ ὁ *πρᾶος-ἡ πραεῖα-τὸ πρᾶον*, ὅπερ τὸν ἐνικὸν καὶ δυϊκὸν τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ οὐδετέρου ἔχει κατὰ τὴν *β'* κλίσιν ὁμολῶς, τὸν δὲ Πληθυντικὸν, τοῦ μὲν ἀρσενικοῦ ἀνωμάλως κατὰ τὴν

β' και γ' κλίσιν, οί προί-των πραέων-τοίς πραέσι-τούς πράους-ω̄ προί, τὸ δὲ οὐδέτερον μόνον κατὰ τὴν γ' κλίσιν· τὰ πραέα κ.τ.λ.

§ 301. Ἄνωμαλον δικατάληκτον εἶναι τὸ ὁ και ἡ σῶς-τὸ σῶν, ὅπερ ἔχει ἐκ τοῦ τύπου τούτου τοῦ μὲν ἀρσενικοῦ και θηλυκοῦ τὴν ἐνικὴν ὄνομ. ὁ, ἡ σῶς, τὴν ἐνικὴν αἰτ. τόν, τὴν σῶν, τὴν πληθυντικὴν ὄνομ. οί, αἱ σῶ, και τὴν πληθυντικὴν αἰτ. τούς, τὰς σῶς· τοῦ δὲ οὐδέτερου τὰς τρεῖς ὁμοίας τοῦ ἐνικοῦ σῶν και τὰς τρεῖς ὁμοίας τοῦ Πληθυντικοῦ σῶ. Πάσας δὲ τὰς λοιπὰς ἀναπληροῖ ἐκ τοῦ ὀμαλοῦ σῶος-σῶα-σῶων (§ 150).

§ 302. Τὸ δὲ φροῦδος-φροῦδη-φροῦδον, ὅπερ και δικατάληκτως ἐνίστε ἀπαντᾷ, ἐσημειώθη ἐν § 150.

Ἄριθμητικά.

§ 303. Σημεῖα ἀριθμητικά οἱ ἀρχαῖοι δὲν εἶχον τοὺς σήμερον ἐν χρήσει ἀραβικοὺς χαρακτῆρας ἀλλὰ τὰ γράμματα τοῦ ἀλφάβητου διαιροῦντες αὐτὰ εἰς τρεῖς τάξεις, α-θ, ι-π, και ρ-ω. Καὶ ἡ μὲν πρώτη τάξις ὄρισται διὰ τὰς μονάδας, ἡ δὲ δευτέρα διὰ τὰς δεκάδας και ἡ τρίτη διὰ τὰς ἑκατοντάδας. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐκάστη τάξις περιλαμβάνει ὀκτὼ γράμματα, ἐν ᾧ σημεῖα ἀριθμητικά ἀπαιτοῦνται ἐννέα, προσέθησαν εἰς τὴν α' τάξιν τὸ F, ὅπερ διὰ τὴν ταχυγραφίαν μετεβλήθη εἰς S, σημαῖνον τὸν ἀριθμὸν 6, εἰς δὲ τὴν β' τάξιν τὸ η (κόππα) σημαῖνον τὸν ἀριθμὸν 90, και εἰς τὴν γ' τάξιν τὸ Ϟ (σαμπι) σημαῖνον τὸν ἀριθμὸν 900. Καὶ διὰ τὰ σημαίνωνται αἱ μονάδες, δεκάδες και ἑκατοντάδες ἔθετον ὄξειαν πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ τελευταίου, ἣτις μετεβάλλετο εἰς κεραίαν ὑπογεγραμμένην ἀριστερόθεν ὑπὸ τὰ αὐτὰ, διὰ τὰ σημαίνωνται αἱ χιλιάδες· ὡς

α'	=	1	ζ'	=	7
β'	=	2	η'	=	8
γ'	=	3	θ'	=	9
δ'	=	4	ι'	=	10
ε'	=	5	ια'	=	11
ς'	=	6	κβ'	=	22

λγ'	=	33	φης'	=	596
μδ'	=	44	χη'	=	608
νε'	=	55	ψν'	=	750
ξς'	=	66	ωλα'	=	831
οζ'	=	77	Ϟκθ'	=	929
πη'	=	88	α	=	1000
ηθ'	=	99	ασζη'	=	1268
ρ'	=	100	ετογ'	=	5373
ρνς'	=	156	ρφλθ'	=	100539
σμε'	=	245	χωπθ'	=	600882
τζδ'	=	364	Ϟ, νυκα'	=	950421
υοθ'	=	472	Ϟ, η, θ, Ϟηθ'	=	999999

$\ddot{\rho} \eta' \iota, \rho = 10 \times 100,000 = 1,000,000 = \text{έκατομμύριον.}$

$\ddot{\nu} \rho \eta' \nu \iota, \rho = 50 \times 10 \times 100,000 = 50,000,000 = 50 \text{ έκατομμύρια.}$

$\ddot{\phi} \rho \eta' \phi \iota, \rho = 500 \times 10 \times 100,000 = 500,000,000 = 500 \text{ έκατομμύρια.}$

$\iota, \rho = 10,000 \times 100,000 = 1,000,000,000 = \text{έν δισεκατομμύριον.}$

$\alpha, \iota, \rho = 1,000 \times 10,000 \times 100,000 = 1,000,000,000,000 = \text{έν τρισεκατομμύριον κ.τ.λ.}$

ΣΗΜ. Τὸ έν δισεκατομμύριον γράφεται καὶ $\ddot{\alpha} \rho \eta' \alpha \iota, \rho = 1,000 \times 10 \times 100,000 = 1,000,000,000.$

§ 304. Κοινὰ μὲν ἀριθμητικὰ σημεῖα οἱ Ἕλληνες έν γένει εἶχον τάνωτέρω, ἰδιαιτέρως δὲ οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον τὰ ἐξῆς ἐξ γράμματα I, Π, Δ, Η, Χ, Μ, ἀρκτικά τῶν λέξεων έν, πέντε, Δέκα, Ἐκατόν, Χίλιοι, Μύριοι ἤτοι I=έν (έκ τοῦ Ἰος=εἷς), Π=5 (=Πέντε), Δ=10 (=Δέκα), Η=100 (=Ηεκατόν), Χ=1000 (=Χίλιοι), Μ=10000 (=Μύριοι). Τούτων τὰ Δ, Η, Χ, Μ, περικλειόμενα έντός τοῦ Π=5 σημαίνουσι πολλαπλασιασμόν ἐπὶ 5 ἤτοι, $[\Delta] = 5 \times 10 = 50$. $[\Gamma] = 5 \times 100 = 500$, $[\chi] = 5 \times 1000 = 5000$, $[\mu] = 5 \times 10000 = 50000$.

I = 1	ΔΠΙ = 16	ΗΗΗΗ = 400
II = 2	ΔΠΠ = 17	Π = 500
III = 3	ΔΠΠΠ = 18	ΠΠ = 600
IIII = 4	ΔΠΠΠΠ = 19	ΠΠΠ = 700
Π = 5	ΔΔ = 20	ΠΠΠΠ = 800
ΠΠ = 6	ΔΔΔ = 30	ΠΠΠΠΠ = 900
ΠΠΠ = 7	ΔΔΔΔ = 40	X = 1000
ΠΠΠΠ = 8	Δ = 50	XX = 2000
ΠΠΠΠΠ = 9	ΔΔ = 60	XXX = 3000
Δ = 10	ΔΔΔ = 70	Δ = 5000
ΔΙ = 11	ΔΔΔΔ = 80	ΔΔ = 6000
ΔΠ = 12	ΔΔΔΔΔ = 90	M = 10000
ΔΠΠ = 13	H = 100	MM = 20000
ΔΠΠΠ = 14	HH = 200	MMM = 30000
ΔΠΠΠΠ = 15	HHH = 300	κ.τ.λ.

ΣΗΜ. Μύριοι-αι-α=10000. Μυρίοι-ίαι-ία=ἄπειροι-αι-α.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

§ 305. Ὁ ἀριθμὸς, ἐὰν ἐκφράζηται διὰ μιᾶς λέξεως, λέγεται ἀπλοῦς, ἐὰν δὲ ἐκφράζηται διὰ πλειόνων, λέγεται σύνθετος· ὡς πέντε (ἀπλοῦς), πέντε καὶ εἴκοσι (σύνθετος).

§ 306. Εἰς τοὺς σύνθετους ἀριθμοὺς προτάσσεται ὁ μικρότερος μετὰ τοῦ καί, σπανιώτερον δὲ ὁ μεγαλύτερος μετὰ ἢ ἄνευ τοῦ καί· ὡς πέντε καὶ εἴκοσι καὶ ἑκατόν· τετρακόσια τάλαντα καὶ ἐξήκοντα. Ἴππεῖς χίλιοι διακόσιοι. Ἐξαιρεῖται τὸ ἔνδεκα καὶ δώδεκα.

§ 307. Τοὺς ἀριθμοὺς 18—19, 28—29, 38—39 καὶ καθεξῆς οἱ ἀρχαῖοι ἐξέφραζον μεταχειριζόμενοι τὴν ἀμέσως ἀνωτέραν δεκάδα μετὰ τῆς μετοχῆς δέων-ουσα-ον καὶ τοῦ δυοῖν ἢ ἐνόσ-μιᾶς· ὡς 18 νῆες=δυοῖν δέουσαι εἴκοσι νῆες· 19^{ον} ἔτος=ἐνός δέον εἰκοστὸν ἔτος· 39 νῆες=νῆες μιᾶς δέουσαι τεσσαράκοντα· 48 ἔτη=πεντήκοντα δυοῖν δέοντα ἔτη κ.τ.λ.

§ 308. Τὸ ἐννέα γράφεται διὰ δύο νν (ἐννέα)· πάντα δὲ τὰ ἐξ αὐτοῦ δι' ἐνός· ὡς ἐνεήκοντα, ἐνακόσιοι, ἐνάκις, ἐνάτος κ.τ.λ.

§ 309. Τὰ κλασματικά ἐξέφραζον οἱ ἀρχαῖοι διὰ τῶν λέξεων

μέρος ἢ μοῖρα ὡς ἐξῆς· $\frac{2}{5}$ = τῶν πέντε μερῶν (μοιρῶν) τὰ δύο, $\frac{2}{3}$ = τὰ δύο μέρη, $\frac{3}{4}$ = τὰ τρία μέρη, $\frac{4}{5}$ = τὰ τέσσαρα μέρη κ.τ.λ.

ΣΗΜ. Τὸ $\frac{1}{2}$ τάλαντου ἢ ὀβολοῦ = ἡμιτάλαντον, ἡμιωβόλιον κ.τ.λ. $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$ = τριτημόριον, τεταρτημόριον κ.τ.λ. $1 \frac{1}{2}$ = ἡμιόλιον, $2 \frac{1}{2}$ ὀβολοὶ ἢ τάλαντα = πέντε ἡμιωβόλια, πέντε ἡμιτάλαντα κ.τ.λ. $1 \frac{1}{3}$, $1 \frac{1}{4}$ = ἐπίτριτον, ἐπιτέταρτον κ.τ.λ.

Ῥήματα.

α'. Χρόνοι.

§ 310. Οἱ ἑπτὰ χρόνοι τοῦ ῥήματος παριστῶσι τὴν διάθεσιν αὐτοῦ ὡς ἐξῆς·

1) Ὁ Ἐνεστῶς ὅτι ἡ διάθεσις ἢ τῶρα γίνεται ἢ ἐπαναλαμβά-
νεται ἐν τῷ παρόντι· ὡς γράφω ἐπιστολὴν.

2) Ὁ Παρακείμενος ὅτι ἡ διάθεσις ἔχει γέινει ἐν τῷ παρελ-
θόντι καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχη ἐν τῷ παρόντι· περιφράζεται δὲ
ἐν τῇ καθωμιλημένῃ διὰ τοῦ ἔχω καὶ ἀπαρεμφάτου ἀκαταλήκτου·
ὡς γέγραφα τὴν ἐπιστολὴν = ἔχω γράψει τὴν ἐπιστολὴν ἢ ἔχω
γεγραμμένην τὴν ἐπιστολὴν.

3) Ὁ Παρατατικὸς ὅτι ἡ διάθεσις ἐγένετο ἐν τῷ παρελθόντι ἢ
κατ' ἐξακολουθήσῃν ἢ κατ' ἐπανάληψιν· ὡς ἔγραφον τὴν ἐπιστολὴν.

4) Ὁ Ἀόριστος ὅτι ἡ διάθεσις ἐγένετο ἐν τῷ παρελθόντι ἀπλῶς·
ὡς χθὲς ἔγραφα τὴν ἐπιστολὴν, χωρὶς νὰ δηλοῖ οὔτε διάρκειάν
τινα τῆς πράξεως οὔτε ἂν τὸ ἀποτέλεσμα ἐξακολουθῇ νὰ ὑπάρχη.

5) Ὁ Ὑπερσυντέλικος ὅτι ἡ διάθεσις εἶχε γέινει ἐν τῷ παρελ-
θόντι πρὸ ἄλλης πράξεως παρελθούσης καὶ αὐτῆς· περιφράζεται
δὲ ἐν τῇ καθωμιλημένῃ διὰ τοῦ εἶχον καὶ ἀπαρεμφάτου ἀκατα-
λήκτου· ὡς ἐγεγράφειν τὴν ἐπιστολὴν = εἶχον γράψει τὴν ἐπιστο-
λὴν, ὅτε διήλθες.

6) Ὁ Μέλλον ὅτι ἡ διάθεσις ἢ θὰ γίνηται ἐν τῷ μέλλοντι
κατὰ διάρκειαν ἢ ἐπανάληψιν, ἢ θὰ γένη ἀπλῶς ἄνευ διάρκειας
ἢ ἐπαναλήψεως. Λέγεται δὲ ὁ μὲν α' τῆς διάρκειας καὶ περιφρά-
ζεται διὰ τοῦ θέλω καὶ ἀπαρεμφάτου τοῦ ἐνεστῶτος ἢ διὰ τοῦ
θὰ καὶ ὑποτακτικῆς· ὡς γράψω ἐπιστολὴν = θέλω γράφει ἢ θὰ

γράφω ἐπιστολήν, ὁ δὲ β' τῆς συντελείας καὶ περιφράζεται διὰ τοῦ θέλω καὶ ἀπαρεμφάτου μέλλοντος ἢ ἀορίστου ἢ διὰ τοῦ θά καὶ ὑποτακτικῆς· ὡς γράψω=θέλω γράψει (ἦ) ἢ θά γράψω.

7) Ὁ Τετελεσμένος μέλλων ὅτι ἡ διάθεσις θά εἶναι τετελεσμένη ἐν τῷ μέλλοντι. Οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες ἐνίοτε μετεχειρίζοντο τὸν τετελεσμένον μέλλοντα διὰ νὰ ἐκφράσωσι καὶ ὅτι εὐθύς θά γείνηται, δι' ὃ καὶ μετ' ὀλίγον μέλλων λέγεται· ὡς γεγραφῶς ἔσομαι= θά ἔχω γράψει εἰς τὸ μέλλον ἀπροσδιορίστως, ἢ θά ἔχω γράψει εὐθύς μετ' ὀλίγον.

β'. Αὕξησις.

§ 311. Τὰ μακρὰ φωνήεντα η, ω, ι, υ καὶ ἡ δίφθογγος ου μένουσιν ἄτρεπτα ἐν τῇ αὐξήσει· ἡ δὲ εἰ συνήθως· ὡς ἦκω-ἦκον, ὠδίνω-ὠδινον, ἔμειrow-ἔμειρον, ὕω-ὕον, οὐρίζω-οὐρίζον, εἶργω-εἶργον. Ἀλλὰ εἰκάζω-ἦκαζον, εἶμι-ἦειν, οἶδα (εἶδ.) ἦδειν.

§ 312. Τὸ α καὶ αυ πρὸ φωνήεντος μένουσι συνήθως ἄτρεπτα· ὡς αἰώ-αἶον, αὐαίνομαι-αὐαινόμην (καὶ νῦαινόμην).

§ 313. Τὸ ε γίνεται εἰ ἐν τοῖς ἐξῆς· ἔχω-εἶχον, εἶαω-εἶαον, εἶθίζω-εἶθιζον, εἶλισσω-εἶλισσον, εἶλκω-εἶλκον, εἶλκῶω-εἶλκῶον, εἶρπω-εἶρπον, εἶρπύζω-εἶρπυζον, εἶργάζομαι-εἶργαζόμεν, εἶστίαω-εἶστίαον, εἶπομαι-εἶπόμην, (θέμα εἶλ-) ἀόρ. β' εἶλον καὶ μέσος εἶλόμην, (θέμα εἶδ-) ἀόρ. β' εἶδον, εἶμι-εἶμην καὶ εἶθην, καὶ ὁ ὑπερσ. τοῦ εἶσταμαι-(εἶ) εἶστήκειν.

ΣΗΜ. Τὰ ῥήματα ταῦτα ἤρχιζον κυρίως ἀπὸ δίγαμμα ἢ ἀπὸ σίγμα καὶ ἐπομένως εἶχον αὕξησιν συλλαβικὴν, ἥτις, ἐκπεσόντος τοῦ βαθ ἢ τοῦ σ, συνηρέθη μετὰ τοῦ ἀρκτικοῦ τοῦ θέματος ε εἰς εἰ.

§ 314. Τὸ ε μένει ἄτρεπτον καὶ ἐκτείνεται τὸ μετ' αὐτὸ ο κατ' ἐναλλαγὴν χρόνου εἰς τὸ ἐορτάζω-ἐώρταζον (ἡόρταζον) καὶ εἰς τοὺς ὑπερσ. τῶν ἀπὸ εο ἀρχομένων παρακειμένων· ὡς εἰοικα-εἶφκειν (ἡοίκειν), εἶοργα-εἶώργειν (ἡόργειν) κ.τ.λ.

§ 315. Τὸ ευ μένει ἄτρεπτον πολλάκις εἰς τὸ εὐρίσκω καὶ εἰς τὰ ἐκ τοῦ ευ σύνθετα· ὡς εὐρίσκω-εὐρίσκον καὶ ἡῦρισκον, εὐεργετῶ-εὐηργέτου, εὐτυχεῶ-εὐτύχουν καὶ ἡτύχουν. . .

§ 316. Τὸ οἰ μένει ἄτρεπτον πρὸ φωνήεντος καὶ εἰς τὰ οἰκουρῶ καὶ οἰστρῶ· ὡς οἰακωστρῶ-οἰακωστρόφουν, οἰωνίζομαι-οἰωνίζομην, οἰκουρῶ-οἰκούρουν, οἰστρῶ-οἰστρων.

§ 317. Ῥήματά τινα ἔν τισι χρόνοις ἀντί *χρονικῆς* αὐξήσεως λαμβάνουσι *συλλαβικῆν*, ἐφ' ἧς τίθεται καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐνεστώτος· ὡς ἀλίσκομαι-ἐάλων-ἐάλωκα (ἀντί ἤλων-ἤλωκα), ἄγνυμι-ἐάγην.

§ 318. Τὸ *ὄραω*, ἐνίοτε δὲ καὶ τὸ *οἰνοχοέω* καὶ *ἀνοίγω* λαμβάνουσι καὶ τὰς δύο αὐξήσεις συγχρόνως· ὡς ὄραω-ἐώρων, οἰνοχοέω-ἐφνοχόουν, ἀνοίγω-ἀνέφγον-ἀνέφξα.

§ 319. Τὰ *βούλομαι*, *δύναμαι* καὶ *μέλλω* ἐκτὸς τῆς *συλλαβικῆς*, ὡς ἐβουλόμην, ἐδυνάμην, ἔμελλον, εἶχον καὶ τὴν *χρονικῆν* αὐξῆσιν πολλάκις· ὡς ἠβουλόμην, ἠδυνάμην, ἤμελλον.

§ 320. Ἡ *συλλαβικὴ* αὐξῆσις τοῦ ὑπερσ. μετὰ φωνῆεν πολλάκις παραλείπεται· ὡς πολλοὶ πεπτώκεσαν-ἀναβεβήκεσαν.

γ'. Ἀναδιπλασιασμός.

§ 321. Τὰ ῥήματα *κτῶμαι*, *μνῶμαι*, *πίπτω* καὶ *πετάννυμαι*, ἐν ᾧ τὸ θέμα τοῦ παρακειμένου αὐτῶν (κτα-) (μνα-) (πτο-) (πτα-) ἄρχηται ἀπὸ δύο συμφώνων χωρὶς νὰ εἶναι τὸ α' ἄφωνον καὶ τὸ β' ἀμετάβολον δέχονται τὸν κυρίως ἀναδιπλασιασμόν παρὰ τὸν κανόνα (§ 221)· ὡς κέκτημαι (κτα-) (ἀλλὰ καὶ ἔκτημαι), μέμνημαι (μνα-), πέπτωκα (πτο-) πέπταμαι (πτα-).

δ'. Ἀττικὸς Ἀναδιπλασιασμός.

§ 322. Ἐκτὸς τοῦ κοινοῦ ἀναδιπλασιασμοῦ ὑπάρχει καὶ ὁ Ἀττικὸς, ὅστις εἶναι ἡ ἐπανάληψις τῶν δύο ἀρκτικῶν γραμμάτων τοῦ θέματος ῥημάτων τινῶν ἀπὸ α, ε, ο ἀρχομένων πρὸ τῆς χρονικῆς αὐξήσεως· ἡ δὲ λήγουσα τοῦ θέματος, ἐὰν τύχη νὰ εἶναι δίφθογγος, πάσχει συστολήν· ὡς ἀκούω- (θέμα ἀκου-) ἀκ-ακου-ἀκ-η-κου-ἀκηκο-ἀκήκοα· ἐγείρω- (θέμα ἐγείρ-) ἐγ-εγειρ-ἐγ-ηγειρ-ἐγ-ηγερ-ἐγήγερα· ὀρύσσω- (θέμα ὀρυχ-) ὀρ-ορυχ-ὀρ-ωρυχ-ὀρώρυχα· ἐλεύθω- (θέμα ἐλευθ-) ἐλ-ελευθ-ἐλ-ηλευθ-ἐλ-ηλυθ- ἐλήλυθα· ἀλείφω- (θέμα ἀλειφ-) ἀλ-αλειφ-ἀλ-ηλειφ-ἀλ-ηλιφ-ἀλήλιφα.

Εἰμί.

§ 323. Τὸ *εἰμί*, ὅταν σημαίνει ὑπαρξίν, καλεῖται *ὑπαρκτικόν*, ἄλλως λέγεται *συνθετικόν*.

§ 324. Τὸ *συνδεδεικὸν* ἐγκλίνεται, πλὴν τοῦ *θ'* ἐνικοῦ τῆς ὀριστικῆς τοῦ ἐνεστώτος εἶ (§ 46): τὸ δὲ *ὑπαρκτικὸν* ὀρθοτονεῖται· ὡς αἰεὶ εἰμί.

§ 325. Τὸ *εἰμί* συντιθέμενον ἀναβιβάζει τὸν τόνον ἐπὶ τῆς προθέσεως μόνον ἐν τῇ ὀριστικῇ καὶ προστακτικῇ τοῦ ἐνεστώτος, ἀλλαχοῦ δ' οὐ.

§ 326. Τὸ *ἔστι* παροξύνεται·

1) Ὅταν σημαίνῃ ὑπαρξιν· ὡς ἔστι Θεός.

2) Ὅταν συνωνυμῇ τῷ ἔξῃστι, σημαῖνον εἶναι δυνατὸν, εἶναι ἐπιτετραμμένον· ὡς ἔστιν ἰδεῖν, οὐκ ἔστιν ἄλλως γενέσθαι.

3) Ὅταν εἶναι προτάσεως ἀρκτικόν· ὡς ἔστι δὲ τοῖς μὲν ἐμοῖς φίλοις . . .

4) Ὅταν ἔχη πρὸ αὐτοῦ τὰ μόρια οὐ, μή, εἰ, ἀλλά, ὡς, καί, καὶ τὴν ἀντωνυμίαν τοῦτο· ὡς ἀλλ' ἔστι, καὶ ἔστι καὶ ἔσται, τοῦτ' ἔστι.

5) Ὅταν ἔχη κατόπιν τοῦ τὰ μόρια ὡς, ὅπου, ὅτε, καὶ τὴν ἀντωνυμίαν ὅς· ὡς ἔστιν ὅπου, ἔστιν ὡς, ἔστιν ὅτε καὶ ἔσθ' ὅτε.

§ 327. Τὸ *εἰμί* ἔχει ῥίζαν ἐσ-.

Θέμα καὶ ῥηματικαὶ καταλήξεις.

§ 328. Τὸ *θέμα* εἶναι *διπτόν*· ἡ ῥίζα τοῦ ῥήματος, ὅπερ λέγεται *ῥιζικὸν* ἢ *ῥηματικόν*· ὡς λεγ-, λυ-, καὶ τὸ διὰ προσθήκης γραμμαμάτων γινόμενον, ὅπερ λέγεται *χρονικόν*· ὡς λεγο- λυο- λυε- ἔλυο- . . .

§ 329. Τὸ *ῥηματικὸν θέμα* πολλῶν ῥημάτων εἶναι *ἰσχυρὸν* καὶ *ἀσθενές*.

ὡς (φη-φα-) φημί . . . φαμέν . . . (θη-θε-) τίθημι-τίθεμαι, (φευγ-φυγ-) φεύγω-ἔφυγον κ.τ.λ.

§ 330. Εἰς τὰς ῥηματικὰς καταλήξεις διακρίνομεν *τρία τινά*· τὴν *προσωπικὴν κατάληξιν*, δι' ἧς σημαίνεται τὸ πρόσωπον, τὸ *θεματικὸν ἢ συνδεδεικὸν φωνῆεν*, δι' οὗ συνδέεται ἡ προσωπικὴ κατάληξις μετὰ τοῦ θέματος, καὶ τὸν *χρονικὸν χαρακτήρα*, τὸ γνῶρισμα τοῦ χρόνου.

§ 331. Αἱ ἀρχαῖαι προσωπικαὶ καταλήξεις τῆς ἐνεργητικῆς

φωνῆς ἦσαν· ἐνικ. -μι -σι -τι. Δυϊκ. -τον -τον ἢ -την. Πληθ. -μεν
-τε -ντι. Ἐκ τούτων προέκυψαν αἱ ἐπόμεναι·

Ἄρκτικῶν χρόνων
ὀριδτικῆ καὶ ὑποτακτικῆ

Ἱστορικοὶ χρόνοι
καὶ Εὐκτικῆ

	Συζυγία εἰς -ω	Συζυγία εἰς -μι	Συζυγία εἰς -ω	Συζυγία εἰς -μι
Ἐνικ. 1	-μι ἢ -α	-μι	-ν	-ν
2	-ς ἢ -θα	-ς	-ς	-ς
3	-τι = -(σ)ι	-σι	-(τ)	-(τ)
Δυϊκ. 2	-τον	-τον	-τον	-τον
3	-τον	-τον	-την	-την
Πληθ. 1	-μεν	-μεν	-μεν	-μεν
2	-τε	-τε	-τε	-τε
3	-ντι = -νσι	-ανσι-ᾶσι	-ν ἢ -σαν καὶ εὐκτικῆ -εν.	-σαν καὶ μετὰ συγκοπὴν ἐν τῇ Εὐκτ. -εν.
	(Παρακ. -ανσι = -ᾶσι)			

§ 332. Θεματικὰ ἢ συνδεδετικὰ φωνήεντα πάντες οἱ χρόνοι τῆς Ὀριστικῆς τῶν εἰς -ω ἔχουσιν ε καὶ ο, ἐκτός τοῦ ἐνεργητικοῦ καὶ μέσου ἄορ. α' καὶ τοῦ Ἐνεργητικοῦ Παρακειμ. - οἵτινες ἔχουσιν α καὶ εἰς τὸ γ' ἐνικὸν ε- καὶ τοῦ Ἐνεργ. ὑπερσ. - ὅστις ἔχει εἰ καὶ εἰς τὸ γ' Πληθυντικὸν ε-.

§ 333. Οἱ χρόνοι τῆς Ὑποτακτικῆς, ἥτις ἔχει καὶ ἐγκλιτικὰ ο καὶ ε, ἐνοῦσι τὰ θεματικὰ ο καὶ ε μετὰ τῶν ὁμοίων ἐγκλιτικῶν καὶ ἔχουσιν ω καὶ η' ὡς λύ-ωμεν, λύ-ητε· εἰς δὲ τὰ εἰς -μι καθ' ἐνικὸν μὲν ἔχουσιν η καὶ ω, κατὰ Δυϊκὸν δὲ καὶ Πληθυντικὸν ε καὶ ο' ὡς στήω-στώ, στήης-στήης. . . στήομεν-στώμεν, στήετε-στήετε.

§ 334. Οἱ τῆς Εὐκτικῆς, ἥτις ἔχει καὶ ἐγκλιτικὸν φωνῆεν ι, ἐνοῦσι τὸ θεματικὸν ο ἢ α τοῦ ἄορ. α' μετὰ τούτου καὶ ἔχουσιν οι καὶ ἐν τῶ ἐνεργητικῶ καὶ μέσῳ ἄορ. α' αἰ. Εἰς δὲ τὴν συζυγίαν τῶν εἰς -μι τῶν τριῶν πρώτων τάξεων, ἐπειδὴ ἐγκλιτικὸν φωνῆεν εἶναι ιη, γίνεταί αι, ει, οι' ὡς ἰστα-ίην-ἰσταίην, τίθε-ίην-τίθειην, διδο-ίην-διδόην, διδοίημεν. . .

§ 335. Οἱ τῆς Προστακτικῆς ἔχουσιν ε, πλὴν τοῦ ἄορ. α' Ἐνεργητικοῦ καὶ μέσου, ἔχοντος α.

§ 336. Οί τοῦ Ἀπαρεμφάτου ἔχουσιν ε, πλὴν τοῦ ἐνεργητικοῦ καὶ μέσου ἄορ. α', ἔχοντος α.

§ 337. Οί τῆς Μετοχῆς ἔχουσιν ο, πλὴν τοῦ ἐνεργητικοῦ καὶ μέσου ἄορ. α', ἔχοντος α.

§ 338. Χρονικὸν χαρακτηῖρα ἔχουσιν οἱ ἐξῆς χρόνοι·

1) Ὁ ἐνεργητικὸς καὶ μέσος μέλλων καὶ ὁ τετελεσμένος σ' ὡς λύ-σ-ω, λύ-σ-ομαι, λελύ-σ-ομαι.

2) Ὁ ἐνεργητικὸς Παρακείμενος καὶ Ὑπερσυντέλικος κ, ὅστις δασύνεται ὅταν τὸ ῥῆμα ἔχη ἐνεστωτικὸν χαρακτηῖρα οὐρανισκόφωνον ἢ χειλόφωνον· ὡς λέλυ-κ-α, ἐλελύ-κ-ειν, πέπλε-χ-α, ἐπέπλε-χ-ειν, τέτρι-φ-α, ἐτετρί-φ-ειν.

3) Ὁ Παθητ. μέλ. α' θησ· ὡς λυ-θήσ-ομαι.

4) Ὁ Παθ. μέλ. β' ησ· ὡς τριβ-ήσ-ομαι.

5) Ὁ Παθ. ἄορ. α' θη· ὡς ἐλύ-θη-ν.

6) Ὁ Παθ. ἄορ. β' η· ὡς ἐτρίβ-η-ν.

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν καταλήξεων.

§ 339. Τὸ α' πρόσωπον τῶν ἀρκτικῶν χρόνων τῆς Ὀριστικῆς καὶ Ὑποτακτικῆς Ἐγκλίσεως τῆς εἰς -ω συζυγίας συνεχῶνευσε τὴν προσωπικὴν κατάληξιν -μι ἢ -α μετὰ τοῦ θεματικοῦ φωνήεντος εἰς -ω· ὡς γράφο-μι ἢ γράφο-α = γράφω.

§ 340. Ἡ προσωπικὴ κατάληξις τοῦ Ἐνικοῦ β' προσώπου ἐνίοτε εἶναι -θα· ὡς οἶσθα (οἶδ-θα), ἦσ-θα, ἔφησ-θα, ἦδεις-θα, ἦεις-θα.

§ 341. Ἡ προσωπικὴ κατάληξις τοῦ γ' ἐνικοῦ -τι διέμεινε μόνον εἰς τὸ ἐσ-τί· εἰς δὲ τᾶλλα ἐγένετο -σι, τῆς ὁποίας τὸ σ διέμεινε μὲν εἰς τὰ εἰς -μι, ἀπεβλήθη δὲ εἰς τὰ εἰς -ω, ὡς μεταξὺ δύο φωνηέντων εὐρισκόμενον (§ 271, 2)· ὡς τίθη-σι, γράφε-(σ)ι = γράφει.

§ 342. Τὸ τ τοῦ γ' ἐνικοῦ προσώπου τῶν ἱστορικῶν χρόνων ἀποβάλλεται, διότι δὲν δύναται νὰ σταθῇ ὡς τελικὸν (§ 278)· ὡς ἔφερε(τ) = ἔφερε, λύσαι(τ) = λύσαι, ποιήσοι(τ) = ποιήσοι. Διὰ τοῦτο καὶ αἱ δίφθογγοι αι καὶ οι δὲν λογίζονται βραχεῖαι ἐν τῇ Εὐκτικῇ.

§ 343. Ὁ ἐνεργητικὸς ἄορ. α' εἰς τὸ β' καὶ γ' ἐνικὸν καὶ εἰς τὸ γ' πληθυντικὸν τῆς Εὐκτικῆς καταλήγει καὶ εἰς τὰς Αἰολικὰς καταλήξεις -εας-ειε-ειαν, αἵτινες εἶναι καὶ μᾶλλον εὐχρηστοί· ὡς λύσ-εας-ειε-ειαν.

§ 344. Ἡ προσωπικὴ κατάληξις τῆς Προστακτικῆς -θι εἰς τὴν συζυγίαν τῶν εἰς -ω ἀποβάλλεται· ὡς λῦε-έτω. Τηρεῖται δὲ εἰς τὴν τῶν εἰς -μι, κατ' ἀναλογίαν τῆς ὁποίας ἔγειναν καὶ τὰ πῖθι (ἔπιον), δέδιθι (δέδισα), ἔσταθι (ἔστηκα), τέθναθι (τέθνηκα). Ἡ δὲ κατάληξις -σ ὑπάρχει ἐν τοῖς, σχέ-ς, θέ-ς, δό-ς, ἔ-ς, ἔκφρε-ς (ἐκφρέω).

§ 345. Ἡ προστακτικὴ α' πρόσωπον δὲν ἔχει, διότι προσταγὴ ἐπὶ α' προσώπου δὲν γίνεται.

§ 346. Τὸ ἐνεργητικὸν ἀπαρέμφατον ἔχει τὰς ἐπομένας καταλήξεις·

1) -έναι (-Fεναί· ὡς λελυκέναι, εἰδέναι, θεῖναι (θεFέναι), εἶναι (έFέναι), δοῦναι (δοFέναι) κ.τ.λ.

2) -ναί· ὡς εἶναι (ἔσναι), διδόναι, λυθῆναι κ.τ.λ.

3) -ειν (-Fεν=-Fν)· ὡς φέρειν (=φέρεFν), λέγειν (=λέγεFν), διότι γίνεται ἀποβολὴ τοῦ F καὶ ἀναπληρωτικὴ ἔκτασις τοῦ ε εἰς ει.

4) -σαι ἢ -αἰ ἐν τῷ ἐνεργητικῷ ἄορ. α', ὡς λῦσαι, ἄραι.

§ 347. Ἡ ἐνεργητικὴ μετοχὴ καταλήγει ὡς ἐξῆς·

1) -ν-σα-ν· ὡς λέγων-ουσα-ον, λέξων-ουσα-ον.

2) -σ-σα-ν· ὡς λύσας-ασα-αν, γραφείς-εῖσα-έν, θεῖς-θεῖσα-θέν, δούς-δοῦσα-δόν.

3) -σ-υῖα-σ· ὡς λελυκώς-υῖα-ός, εἰδώς-υῖα-ός.

4) -σ-σα-σ· ὡς ἔστώς-ῶσα-ώς.

§ 348. Αἱ δὲ ῥηματικαὶ καταλήξεις τῆς Παθητικῆς καὶ μέσης φωνῆς ἀμφοτέρων τῶν Συζυγιῶν εἶναι ἀπαράλλακτοι, ὡς ἐξετέθησαν ἐν τῷ Α' Τμήματι.

Γενικαὶ δημιώσεις.

§ 349. Ἡ Ὑποτακτικὴ, Εὐκτικὴ καὶ Προστακτικὴ τοῦ ἐνεργητικοῦ παρακ. καὶ ὑπερσ. ἐκφέρονται μονολεκτικῶς καὶ περι-

φραστικῶς διὰ τῆς μετοχῆς τῶν ἰδίων καὶ τῆς Ὑποτακτικῆς, Εὐκτικῆς καὶ Προστακτικῆς τοῦ εἰμί· ὡς λελύκω καὶ λελυκῶς ᾧ... λελύκοιμι καὶ λελυκῶς εἶην... λέλυκε καὶ λελυκῶς ἔσθι... Μόνον δὲ μονολεκτικῶς τῶν Παρακειμένων, οἵτινες ἔχουσι σημασίαν ἐνεστώτους· ὡς οἶδα-εἶδῶ-εἶδείην-ἔσθι· εἴωθα-εἰώθω-εἰώθοιμι-εἴωθε· εἶοικα-εἶοίκω-εἶοίκοιμι-εἶοικε κ.τ.λ.

ΣΗΜ. Καὶ ἡ Ὅριστικὴ ἐνίοτε περιφράζεται καὶ μάλιστα τοῦ Ὑπερσυντελικού, ἀλλὰ σπανίως· ὡς εἰληφῶς εἶμι-εἰληφῶς ἦν κ.τ.λ.

§ 350. Τὸ α' ἐνικὸν πρόσωπον τοῦ ἐνεργητικοῦ ὑπερσ. λήγει εἰς -η καὶ εἰν. Τὸ δὲ γ' ἐνικὸν τοῦ αὐτοῦ πολλάκις, φωνήεντος ἐπομένου, λαμβάνει εὐφωνικὸν ν' ὡς ἐπεφύκειν ἕκαστος κ.τ.λ.

§ 351. Ὁ ἐνεργητικὸς μετ' ὀλίγον μέλλων ἢ τετελεσμένος, πλὴν τῶν *τεθνήξω* (θνήσκω) καὶ *ἐστήξω* (ἵστημι), ἐκφέρεται περιφραστικῶς διὰ τῆς μετοχῆς τοῦ Παρακειμένου καὶ τοῦ μέλλοντος τοῦ εἰμί, *ἔσομαι*· ὡς λελυκῶς ἔσομαι-λελυκῶς ἐσοίμην κ.τ.λ. Ὁ δὲ Μέσος τοιοῦτος ἐκφέρεται περιφραστικῶς μὲν, ὅταν ὁ Παθητικὸς Παρακειμένος δὲν ἐπιδέχεται τὸν κυρίως ἀναδιπλασιασμόν, ἀλλ' ἢ συλλαβικὸν ἢ χρονικόν· ὡς ἐσκεμμαι-ἐσκεμμένος ἔσομαι (καὶ ἐσκέψομαι), ἤκουσμαι-ἤκουσμένος ἔσομαι· μονολεκτικῶς δέ, ὅταν δέχεται τοιοῦτον· ὡς λέλυμαι-λελύσομαι, πέπλεγμαι-πεπλέξομαι.

§ 352. Ὁ Παθητικὸς ἢ Μέσος Παρακ. καὶ Ὑπερσυντελικός, ὡς καὶ τὰ εἰς -μι, προσάπτουσι τὰς προσωπικὰς καταλήξεις ἀμέσως εἰς τὸ θέμα ἄνευ θεματικοῦ φωνήεντος. Τοῦτο δὲ συμβαίνει καὶ εἰς τινὰς ἐνεργητικούς Παρακειμένους· ὡς ἔστα-μεν-ἐστάναι, τέθναμεν, δέδιμεν, κ.τ.λ.

§ 353. Πολλάκις εἰς τὸ θέμα προστίθενται γράμμικτα ἢ συλλαβαί, αἵτινες λέγονται *προσφύματα*· ὡς μὲν-μὲν-ε, δείκ-δεικ-νυ, ἰκ-ἰκ-νε, ἀλ-ἀλ-ίσκ. κ.τ.λ.

§ 354. Ὁ Παθητικὸς Παρακ. καὶ Ὑπερσ. ἐν τῇ Ὑποτακτικῇ καὶ Εὐκτικῇ ἐκφέρεται περιφραστικῶς διὰ τῆς μετοχῆς του καὶ τῆς Ὑποτακτικῆς καὶ Εὐκτικῆς τοῦ εἰμί· ὡς λελυμένος ᾧ... λελυμένος εἶην... Ἐξαιροῦνται οἱ Παρακειμένοι *κέντημαι* καὶ *μέμνημαι*, οἵτινες ἐκφέρονται μονολεκτικῶς· ὡς κεντῶμαι-ῆ-ῆται...

κεκλήμην-ἤο-ἦτο, μεμνῶμαι-μεμνήμην, -ἤο -ἦτο. Οἱ δὲ Παρακείμενοι βέβλημαι καὶ κέκλημαι μόνον ἐν τῇ Εὐκτικῇ· βεβλήμην, κεκλήμην.

§ 355. Περιφραστικῶς ἐκφέρεται καὶ τὸ γ' Πληθυντικὸν πρόσωπον τῆς Ὀριστικῆς τοῦ Παθητικοῦ Παρκ. καὶ Ὑπερσ. διὰ τῆς μετοχῆς του καὶ τοῦ γ' πληθυντικοῦ τῆς Ὀριστικῆς τοῦ ἐνεστ. καὶ Παρατ. τοῦ εἰμί, εἰσί καὶ ἦσαν· ὡς λελυμένοι εἰσί, λελυμένοι ἦσαν, ἐφθαρμένοι εἰσίν, ἐφθαρμένοι ἦσαν. Τὸ αὐτὸ ἐκφέρεται καὶ μονολεκτικῶς εἰς -νται -ντο, ἀλλ' εἰς τὰ φωνηεντόληκτα θέματα· ὡς λέλυνται-ἐλέλυντο. Εἰς δὲ τὰ ἀφωνόληκτα καὶ ὑγρόληκτα σπανίως εἰς -αται-ατο Ἰωνικῶς, ὅτε οἱ μὲν οὐρανισκόφωνοι καὶ χειλόφωνοι χαρακτῆρες δασύνονται, οἱ δὲ ὀδοντόφωνοι μένουσιν· ὡς τετάχεται, ἐτετρίφατο, πεπειθатаι, ἠρείδατο, ἐφθάρатаι-ἐφθάρατο.

§ 356. Πάντες οἱ χρόνοι (ὡς εἶπομεν ἐν § 207), πλὴν τοῦ Ἐνεστώτος καὶ Παρατατικοῦ ἔχουσι καὶ δευτέρους τύπους. Ἐπειδὴ δὲ οἱ τύποι οὗτοι δὲν διαφέρουσι τῶν πρώτων κατὰ τὴν σημασίαν, διὰ τοῦτο ὅσα ῥήματα ἔχουσι τοὺς πρώτους, δὲν ἔχουσι τοὺς δευτέρους ἐν χρήσει, καὶ τανάπαλιν. Ἐὰν δὲ ῥῆμά τι ἔχη καὶ τοὺς πρώτους καὶ τοὺς δευτέρους, οἱ μὲν πρῶτοι εἶναι μεταβατικοί, οἱ δὲ δεύτεροι ἀμετάβατοι ἢ οὐδέτεροι· ὡς πέπεικα=ἔχω πείσει, πέποιθα = εἰμί πεπεισμένος· οὕτω καὶ ἔδυσα καὶ ἔδυν, ἔφυσα καὶ ἔφυν, ἔστησα καὶ ἔστην, ὀλώλεκα καὶ ὀλωλα κ.τ.λ.

Α'. Συζυγία τῶν εἰς -ω.

α'. Ῥήματα ἀφωνόληκτα.

§ 357. Τὰ ἀφωνόληκτα ῥήματα κατὰ τὸν ἐνεστώτα εἶναι 4 τάξεων·

1) Τῆς τάξεως τοῦ ο' ὡς πλέκω, βρέχω, πέμπω κ.τ.λ.

2) Τῆς τάξεως τῶν μακροθέμων, ὧν τὸ θεματικὸν φωνῆεν εὐρίσκεται ἐν τοῖς δευτέροις χρόνοις· ὡς

ἐνεστ.	τήκω	ἀόρ. 6'	ἐτάκην
»	λείπω	» »	ἔλιπον
»	φεύγω	» »	ἔφυγον

3) Τῆς τάξεως τοῦ τ, χειλόφωνα μόνον· βλάβη-(βλάβτω) βλάπτω, τύπος-(τύπτ-ω) τύπτω, ἀφή-(ἄφ-τ-ω) ἄπτω.

4) Τῆς τάξεως τοῦ j, οὐρανισκόφωνα καὶ ὀδοντόφωνα μόνον· ὡς ταραχή-ταραχ- ἔνεστ. ταράχjω = ταράσσ(ττ)ω· οἰμωγή-οἰμωγ- ἔνεστ. οἰμώjω = οἰμώζω· πλατύς-πλατ- ἔνεστ. πλάτjω = πλάσσ(ττ)ω· σχιδή-σχιδ- ἔνεστ. σχίδjω = σχίζω.

§ 358. Πάντων τούτων αἱ μεταβολαὶ καὶ τροπαὶ γίνονται ὡς λεπτομερῶς ἐξετέθησαν ἐν τοῖς περὶ τῶν παθῶν φωνηέντων καὶ συμφώνων (§ 260—270).

ΣΗΜ. Τὸ ε τῆς τρίτης τάξεως καὶ τὰ σσ(ττ) καὶ ζτῆς τετάρτης τηροῦνται μόνον ἐν τῷ Ἐνεστώτι καὶ Παρατατικῷ.

§ 359. Τὰ εἰς -ίζω γράφονται διὰ τοῦ ι, πλὴν τῶν ἀθροίζω, δανειζω, χορῆζω, κληῆζω, λήξομαι, κλύζω, ὀλολύζω, γογγύζω, σφύζω, σκύζω καὶ ἄλλων τινῶν.

§ 360. Τὰ α, ι, υ εἰς τὰ εἰς -ζω, -σσω καὶ -πτω εἶναι βραχέα, πλὴν τῶν ἀλαλάζω, κράζω, ὀλολύζω, τρίζω, θρόαττω, πράττω, κηρύττω, φοινίσσω, φροῖττω, κύπτω, πίπτω καὶ ῥίπτω, ἐν οἷς ταῦτα εἶναι μακρὰ. Ἐπίσης μακρὸν εἶναι τὸ ι καὶ υ εἰς τὰ βροῖθω, θλίβω, μίσγω, πνίγω, στύφω, τρίζω, φρύζω, καὶ ψύχω.

§ 361. Ὁ ἐνεργητικὸς α΄ Παρ. καὶ Ὑπερσ. τῶν ῥημάτων τρέπω, στρέφω, κλέπτω, πέμπω, φέρω, καὶ συλλέγω, τρέπει τὸ ῥιζικὸν ε εἰς ο ἄττικῶς· ὡς τέτροφα-έττροφειν, ἔτροφα, κέκλοφα, πέπομφα, ἐνήνοχα (θέμα ἐνεκ- ἄττικὸς ἀναδιπλασιασμός), συνείλοχα. Ὁ δὲ δευτέρος τοιοῦτος γενικῶς τὸ ε καὶ εἰ εἰς ο καὶ οἰ ὡς τίκτω (τεκ-) τέτοκα, λείπω (λειπ-) λέλοιπα-ἐλελοίπειν.

§ 362. Τὸ ε τῆς ῥίζης κλε-πλε-περ-βρε- εἰς τοὺς β΄ μέλλοντας καὶ ἀορίστους τρέπεται εἰς α΄ ὡς κλέπτω-ἐκλάπην-κλαπήσομαι, πλέκω-πλακῆσομαι-ἐπλάκην, πέρθω-ἐπαρθον, βρέχω-ἐβράχην κ.τ.λ.

§ 363. Τὸ ε τῆς ῥίζης τρε-θρε-στρε- εἰς τοὺς δευτέρους μέλλοντας καὶ ἀορίστους καὶ παθητικούς Παρ. καὶ Ὑπερσ. τρέπεται εἰς α΄ ὡς τρέπω-τραπήσομαι-ἐτρέπην-τέτραμμαι, στρέφω-στραφήσομαι-ἐστράφην-ἔστραμμαι, τρέφω-τραφήσομαι-ἐτρέφην-τέθραμμαι.

§ 364. Τὸ ῥῆμα *πλήττομαι* ἐν συνθέσει μετὰ τῶν προθέσεων *ἐκ* καὶ *κατὰ* ἔχει τὸν παθητικὸν μέλλοντα *β'* ἐκ τοῦ ἀσθενοῦς θέματος *πλαγ-* ὡς *ἐκπλαγήσομαι-κατεπλάγην*.

§ 365. Τὰ εἰς *-ιζω* ὑπερδισύλλαβα ἔχουσι τὸν μέλλοντα περισπώμενον ἄττικῶς εἰς *-έω-ῶ* καὶ *-έομαι-οῦμαι* ὡς *κομιζω-μέλ. κομιῶ-κομιοῦμαι*. Σὺν τούτοις καὶ τὰ *μάχομαι-μαχοῦμαι, καθέξομαι-καθεδοῦμαι*. Τὰ δὲ *βιβάζω, ἐξετάζω, δικάζω* εἰς *-άω-ῶ* καὶ *-άομαι-ῶμαι* ὡς *βιβῶ-βιβῶμαι*.

§ 366. Τὰ ῥήματα *παίζω, πίπτω* καὶ *φεύγω* ἔχουσι τὸν μέλλοντα εἰς *-οῦμαι*: Δωρικῶς ὡς *παίζω-παιζοῦμαι, πίπτω-πεσοῦμαι, φεύγω-(φεύξομαι) φευξοῦμαι*.

§ 367. Πάντες οἱ δεῦτεροι χρόνοι ἔχουσι τὸν πρωτότετον χαρακτῆρα, ὁ δὲ *β'* ἄορ. καὶ τὴν πρωτότετον ρίζαν ὡς *πείθω-πέπειοιθ-ἐπιθον, λανθάνω-λέληθιθ-ἔλαθον* κ.τ.λ.

β'. Ῥήματα ὑγρόληκτα.

§ 368. Τὰ ὑγρόληκτα ῥήματα συνήθως εἶναι διπλόθεμα καὶ σχηματίζουσι τὸν μὲν ἐνεστ. καὶ παρατ. ἐκ τοῦ ἰσχυροῦ θέματος, τοὺς δὲ ἄλλους χρόνους ἐκ τοῦ ἀσθενοῦς. Ταῦτα τὸν μέλλοντα ἔχουσι περισπώμενον κατὰ τὴν *β'* τάξιν τῶν περισπωμένων καὶ τὸν ἄοριστον *α'* ἄσιγμον, ἀλλὰ μὲ ἔκτασιν ἀναπληρωτικὴν τοῦ ριζικοῦ φωνήεντος διὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ χρονικοῦ χαρακτῆρος ὡς *σπείρω-σπερῶ-ἔσπειρα (ἔσπερτα), κρίνω-κρίνῶ-ἐκρίνα-ἐκρίνα-μην, φθείρω-φθερῶ-φθεροῦμαι-ἔφθειρα-ἔφθειράμην* κ.τ.λ.

Ἐκτείνεται δέ·

τὸ *α* εἰς *η'* ὡς *φαίνω-φᾶνῶ-ἔφηνα-ἔφηνάμην*.

τὸ *ε* εἰς *ει'* ὡς *σπείρω-σπερῶ-ἔσπειρα*.

τὸ *ι* εἰς *ι'* ὡς *κρίνω-κρίνῶ-ἐκρίνα*.

τὸ *υ* εἰς *υ'* ὡς *πλύνω-πλύνῶ-ἔπλυνα*.

Τὰ δὲ εἰς *-αῖνω* καὶ *-ραίνω* διαφοροῦνται ἐν τῷ ἄοριστῷ ὡς *μαίνω-ἐμίᾳνα* καὶ *ἐμίηνα, μαραίνω-ἐμάρᾳνα* καὶ *ἐμάρηνα, σημαίνω-ἐσήμᾳνα* καὶ *ἐσήμηνα*. ἄλλοτε δηλ. ἐκτείνουσι τὸ *ᾱ* εἰς *ᾱ* καὶ ἄλλοτε εἰς *η'*.

§ 369. Πάντα τὰ δισύλλαβα ὑγρόληκτα τὰ ἔχοντα ἐν τῷ

θέματι ε, τρέπουσι τοῦτο εἰς α εἰς τὸν Ἑνεργητικὸν καὶ Παθητικὸν Παρρακ. καὶ Ὑπερσ. καὶ εἰς τὸν Παθητικὸν μέλ. καὶ ἄορ. α' καὶ β' ὡς στέλλω-ἔσταλκα-ἑστάλκειν-ἔσταλμαι-ἑστάλμην, ταθήσομαι (τείνω), ἐσπάρην (σπείρω).

§ 370. Τὰ εἰς -ινω,-υνω καὶ -εινω δισύλλαβος εἰς τὸν Ἑνεργητικὸν καὶ Παθητικὸν Παρρακ. καὶ Ὑπερσ. καὶ Παθητικὸν μέλ. καὶ ἄορ. α' ἀποβᾶλλουσι τὸ ν' ὡς κρίνω-κέκρικα-ἐκεκρίκειν, πλύνω-πέπλυμαι, τείνω-ἑτετάμην-ταθήσομαι ἐτάθην.

§ 371. Ὁ β' Παρρακ. καὶ Ὑπερσ. τῶν ὑγρολήκτων τρέπει τὸ ῥιζικὸν α εἰς η, τὸ ε εἰς ο καὶ τὸ ἔ εἰς ι ὡς φαίνω-(φαν-) πέφηνα, κτείνω-(κτεν-) ἔκτονα, τίλλω-(τίλ-) τέτιλα.

γ'. Ῥήματα φωνηεντόληκτα.

§ 372. Τὰ φωνηεντόληκτα ῥήματα εἶναι ἀσυναίρετα καὶ συνηρημένα. Καὶ ἀσυναίρετα μὲν εἶναι τὰ ἔχοντα θέμα λήγον εἰς δίφθογγον ἢ εἰς ι καὶ υ' συνηρημένα δὲ τὰ εἰς α, ε, ο' (ἀσυναίρετα) παύω, κελεύω, παλαίω, σείω, ἀκούω, χρίω, λύω, καλύω κ.τ.λ. (συνηρημένα) τιμάω-ᾶ, ποιέω-ᾶ, δηλόω-ᾶ κ.τ.λ.

§ 373. Τῶν συνηρημένων, τὰ ὅποια συναίρουσιν μόνον ἐν τῷ Ἑνεστώτι καὶ Παρρατατικῷ, τὰ θεματικά φωνήεντα, μεθ' ὧν συμπίπτουσι καὶ συναίρουσιν οἱ χαρακτῆρες α, ε, ο, εἶναι τὰ βραχέα ε, ο, τὰ μακρὰ η, ω καὶ αἱ δίφθογγοι οι, ου, ει, η. Συναίρουσιν δὲ ὡς ἐξῆς·

1) Τὸ α μετὰ τῶν ε, η, ει, η εἰς ᾶ καὶ ᾷ, μετὰ δὲ τῶν ο, ω, οι, ου εἰς ῶ καὶ ῷ· τίμαε-ᾶ, τιμάητε-ᾶτε, τιμάεις-ᾶς, τιμάη-ᾶ, τιμάομεν-ᾶμεν, τιμάωμεν-ᾶμεν, τιμάοιμεν-ᾶιμεν, τιμάουσι-ᾶσι.

ΣΗΜ. Τὰ δὲ ῥήματα ξάω, πεινάω, διψάω, χράω, χράομαι, κνάω, σμάω, ψάω, ἔχουσι τὴν συναίρεσιν εἰς η καὶ η ἀντὶ εἰς α καὶ α' ὡς ζάετε-ζῆτε, ζαίεις-ζῆς, ζάητε-ζῆτε, ζάεις-ζῆς...

2) Τὸ ε μετὰ τοῦ ε εἰς ει, μετὰ δὲ τοῦ ο εἰς ου, πρὸ δὲ τῶν μακρῶν φωνηέντων καὶ δίφθογγων ἐξαφρνίζεται ὡς ποιέετε-εἶτε, ποιέομεν-οὔμεν, ποιήητε-ῆτε, ποιέωμεν-ᾶμεν, ποιέοιμεν-οἶμεν, ποιέουσι-οὔσι.

ΣΗΜ. Τὰ ῥήματα εἰς -έω δισύλλαβα, πλὴν τοῦ δέω (δένω) καὶ φρέω (εἰσφρέω), συναيروῦσι τὸν χαρακτήρα ε μόνον ὅταν ἐπακολουθῇ ε ἢ ει. ὡς πλέω-πλέεις-πλείς, πλέει-πλεί, πλέομεν-πλέετε-εἴτε, πλέουσι κ.τ.λ.

3) Τὸ ο μετὰ τῶν ε καὶ ο εἰς ου, μετὰ δὲ τῶν η καὶ ω εἰς ω, μετὰ δὲ τῶν ει καὶ η εἰς οι, πρὸ δὲ τῶν διφθόγγων οι καὶ ου ἐξαφανίζεται· ὡς δηλόεστε-οὔτε, δηλόομεν-οὔμεν, δηλόητε-ῶτε, δηλόωμεν-ῶμεν, δηλόεις-οῖς, δηλόη-οῖ, δηλόοιμι-οῖμι, δηλόουσι-οῦσι.

ΣΗΜ. Τὰ ῥήματα ριγῶω καὶ ἰθρόω ἔχουσιν ω καὶ φ ἀντὶ ου καὶ οἰ ὡς ριγῶν καὶ ριγῶφ ἀντὶ ριγούν καὶ ριγοῖη κ.τ.λ.

§ 374. Τὰ συνηρημένα ἐν τῇ Εὐκτικῇ τοῦ ἐνεργητικοῦ ἐνεστ. καὶ Παρατατ. ἔχουσιν ἐν τῷ ἐνικῷ ἀριθμῷ καὶ τὰς ἀττικὰς καταλήξεις -ην-ης-η, αἵτινες μετὰ τῶν θεματικῶν φωνηέντων συναίρουσιν ἐν μὲν τῇ α' τάξει εἰς -ῶην-ῶης-ῶη, ἐν δὲ τῇ β' καὶ γ' εἰς -οῖην-οῖης-οῖη.

§ 375. Τὰ ἐνεργητικὰ ἀπαρέμφορα¹⁰ καταλήγουσιν εἰς -αεν-ᾶν, ἔεν-εῖν, ὅεν-οῦν.

Οἱ ἄλλοι χρόνοι.

§ 376. Τὰ φωνηεντόληκτα δευτέρους χρόνους δὲν ἔχουσι, πλὴν τοῦ δαίω (= διδάσκω), παθ. ἀόρ. β' ἐδάην, καίω, παθ. ἀόρ. β' ἐκάην, ρέω, παθ. ἀόρ. β' ἐρρύην, δύω, ἀόρ. β' ἐδυν, φύω-ἔφυν. Τὸ δὲ ἀκούω ἔχει β' Παρακ. καὶ Ὑπερσ. ἀττικούς· ἀκήκοα-ἠκηκόειν.

§ 377. Ὁ βραχὺς χαρακτήρ τῶν φωνηεντολήκτων α, ε, ο ὅταν προστεθῇ κατάληξις ἀπὸ συμφώνου ἀρχομένη, ἐκτείνεται ὡς ἐξῆς:

τὸ α εἰς η· ὡς τιμάω-τιμήσω-ἐτίμησα-τετίμηκα.

τὸ ε εἰς η· ὡς ποιέω-ποιήσω-ἐποίησα-πεποίηκα.

τὸ ο εἰς ω· ὡς δηλώω-δηλώσωμαι, δηλωθήσομαι, δεδήλωμαι κ.τ.λ.

ΣΗΜ. Τὸ ᾠ τῶν ἐχόντων πρὸ αὐτοῦ ρ, ι, ε, ο ἐκτείνεται εἰς ᾠ ὡς φωράω-φωρᾶσω, ἀνιάω-ἀνιᾶσω, ἔάω-ἐᾶσω, ἀκροάομαι-ἀκροᾶσομαι.

§ 378. Φυλάττουσι δὲ βραχὺν τὸν χαρακτήρα τὰ ἐπόμενα:

1) ἐκ τῶν εἰς -αω ὅσα ἔχουσι λ πρὸ τοῦ α καὶ τὰ εἰς -άννυμι καὶ -ᾶζω ὡς γελάω-γελάσω, σκεδάννυμι-σκεδᾶσω, δαμάζω-

δαμᾶσω. Σὺν τούτοις καὶ τὰ σπάω-σπάσω, ἐλαύνω (θέμα ἐλά-)-
ἐλάσω καὶ ἰλάσκομαι (ιλά-) ἰᾶσομαι.

2) Ἐκ τῶν εἰς -εω τὰ αἰδέομαι, ἀκέομαι, ἀρκέω, ἐμέω, τελέω,
ξέω, ξέω, τρέω, ἀλέω, κοτέω καὶ τὰ εἰς -έννυμι ὡς ἀμφιέννυμι-ἀμ-
φιέσω-ἡμφιέσα κ.τ.λ. Σὺν τούτοις καὶ τὰ ὄλλυμι (θέμα ὄλε-)-ὄλέσω
καὶ ἀττ. ὄλω, ἀρέσκω (ἴρε-)-ἴρέσω καὶ ἄχθομαι (ἄχθε-)-ἄχθέσομαι.

3) Ἐκ τῶν εἰς ὠω τὰ ἀρωα-ἀρόσω καὶ ὄμνυμι (ὄμο-)-ὄμόσω.

4) Ἐκ τῶν εἰς -υω τὰ ἀνύω, ἀρύω, βρύω, ἐλκύνω, μεθύω,
πίνω, τανύω.

5) Ἐκ τῶν εἰς -ιω τὰ ἐσθίω καὶ ἐπαίω.

6) Τὰ θύω καὶ λύω ἔχουσι βραχὺ τὸ ὄ μόνον πρὸ τῶν ἀπὸ
κ, θ, μ ἀρχομένων ῥηματικῶν καταλήξεων ὡς λέλυκα-λέλυμαι,
ἐτύθην, τεθύμαι κ.τ.λ.

7) Τὸ δύω καὶ χέω (χυ-) μόνον πρὸ τῶν ἀπὸ μ καὶ θ ἀρχο-
μένων τοιούτων ἀποδεδύμαι, ἐδύθην. κέχυμαι, ἐχύθην.

8) Τὸ δὲ μύω μόνον πρὸ τῶν ἀπὸ σ ὡς μύσω-ἐμύσα.

§ 379. Τινὰ δὲ εἰς ἄλλους χρόνους ἐκτείνουσι τὸν χαρακτῆρα καὶ
εἰς ἄλλους φυλάττουσιν αὐτὸν βραχύν. Τοιαῦτα εἶναι τὰ ἐπομένα·

αἰνέω-αἰνέσω-ἤνισα-ἤνεκα, ἠνέθην, ἀλλ' ἠνήμαι-ἠήμην.

αἰρέω-αἰρέσω-ἤρηκα-ἤρημαι, ἀλλ' ἠρέθην-αἰρέθησομαι.

δέω (δένω)-δήσω-ἔδησα. ἀλλὰ δέδεκα-δέδεμαι-δεθήσομαι.

ποθέω-ποθήσω καὶ ποθήσομαι, ἐποθήσα καὶ ἐποθήσα.

πίω (θέμα πο-) -πέπωκα, ἀλλὰ ποθήσομαι-ἐποθήην.

εὐρίσκω (θέμα εὔρε-)-εὐρήσω-εὔρηκα-εὔρημαι, ἀλλ' εὔρεθησο-
μαι-εὔρεθην.

§ 380. Ὅσα ῥήματα εἰς -αω-εω-οω φυλάττουσι τὸν χαρα-
κτῆρα βραχύν, εἰς μὲν τὸν ἐνεργητικὸν καὶ μέσον μέλλοντα σχη-
ματίζονται ἀττικῶς κατὰ τὰ περισπώμενα, εἰς δὲ τοὺς παθητικούς
χρόνους πρὸ τῶν συμρώνων τῶν καταλήξεων λαμβάνουσι σ ὡς
γελᾶω-γελᾶσω καὶ γελῶ, τελέω (τελέσω)-τελῶ-(τελέσομαι) τελοῦ-
μαι, γελασθήσομαι, ἐτελέσθην, τετέλεσμαι.

§ 381. Κατ' ἀναλογίαν δὲ τούτων λαμβάνουσι σ εἰς τοὺς
παθητικούς χρόνους καὶ πολλὰ τὰ ὅποια ἐκτείνουσι τὸν χαρα-
κτῆρα, καθὼς καὶ ὅσα ἔχουσι τοιοῦτον ου, ευ, ει, αι, αυ ὡς
γνωσθήσομαι-ἔγνωσμαι, ἀκουσθήσομαι-ἤκουσμαι, ἐκελεύσθην-κεκέ-
λευσμαι, ἐσείσθην, κέκλεισμαι, ἐπαλαίσθην, ἔψυσμαι.

§ 382. Ἄτιμον μέλλοντα σχηματίζουσι τὰ ἐσθίω-ἔδομαι,
πίνω-πίομαι καὶ χέω-χέομαι. Τὰ δὲ πλέω, πνέω καὶ νέω (κολυμβῶ)
ἔχουσι μέλλοντα Δωρικόν εἰς -οῦμαι ὡς πλεουσοῦμαι, πνευσσοῦμαι,
νευσσοῦμαι.

Β'. Συζυγία τῶν εἰς -μι.

§ 383. Ἡ Συζυγία τῶν εἰς -μι διαφέρει τῆς τῶν εἰς -ω μόνον ἐν τῷ ἐνεστώτι, παρατατικῷ καὶ ἀορίστῳ ἢ ἐνεργητικῷ καὶ μέσῳ, διότι εἰς αὐτοὺς τοὺς τρεῖς, εἰς οὓς καὶ περιορίζεται ἡ Συζυγία αὕτη, προσάπτονται αἱ προσωπικαὶ καταλήξεις ἀμέσως εἰς τὸ θέμα ἄνευ θεματικοῦ ἢ συνδετικοῦ φωνήεντος (§ 352). Ἐχουσι δ' εὐχρηστοὺς καὶ τοὺς τρεῖς αὐτοὺς χρόνους μόνον τὰ ἴσθημι, τίθημι, ἴημι καὶ δίδωμι, τὰ δὲ ἄλλα ἔχουσιν ἢ δύο ἢ καὶ ἓνα μόνον.

§ 384. Τὸ θέμα τῶν εἰς -μι εἶναι φωνηεντόληκτον ἢ συμφωνόληκτον. Το φωνηεντόληκτον εἶναι ἰσχυρὸν καὶ ἀσθενές· ὡς στή- καὶ στα-, θη- καὶ θε-, δω- καὶ δο- κ.τ.λ.

§ 385. Τὸ φωνηεντόληκτον ἐπαυξάνεται ἐν τῷ ἐνεστώτι καὶ παρατατικῷ δι' ἐνεστωτικῆς ἀναδιπλώσεως (§ 268,6). Τοιαύτην δὲ ἀναδιπλῶσιν λαμβάνουσιν ἐν τῇ Συζυγίᾳ ταύτῃ μόνον τὰ ἐξῆς· τίθημι (θέμα θη- ἀντὶ θιθημι), δίδωμι (θέμα δω-), δίδημι (θέμα δη-), ἴημι (θέμα ση- ἢ- ἀντὶ (σ)ί(σ)ημι), ἴσθημι (θέμα στή- ἀντὶ σίσθημι), κίχθημι (θέμα χθη- ἀντὶ χίχθημι) πίμπλημι (θέμα πλη-), πίμπρημι (θέμα πρη-), οὐνίημι (δι' ἀναδιπλ. ἐν τῷ μέσῳ θέμα ὀνη-).

ΣΗΜ. Τὸ παρεντιθέμενον μ ἐν τῷ πίμπλημι καὶ πίμπρημι εἶναι τὸ εὐφωνικὸν ν, ὅπερ πρὸ τοῦ χειλοφώνου π ἐτραπη εἰς μ καὶ φυλάττεται κατὰ τοὺς ἀττικοὺς καὶ ἐν συνθέσει ὡς ἐμ-πίμπλημι, ἐμ-πίμπρημι.

§ 386. Τὸ δὲ συμφωνόληκτον ἐπαυξάνεται διὰ τοῦ προσφύματος νν ὡς δείκ-νυ-μι (θέμα δεικ-), μίγ-νυ-μι (θέμα μίγ-) κ.τ.λ.

ΣΗΜ. Πολλάκις εἰς τὰ εἰς -νυμι ῥήματα πρὸ τοῦ προσφύματος νν ὑπάρχει ὡς χαρακτήρ τοῦ θέματος ἕτερον ν τοῦτο ἀρχῆθεν ἦτο σ καὶ ἀφωμοιώθη πρὸς τὸ ν τοῦ προσφύματος· ὡς (ἀμφιέσ-νυμι) ἀμφιέννυμι, (ζώσ-νυμι) ζώννυμι κ.τ.λ. Εἰς δὲ τὸ ὀλλυμι τούναντίον τὸ ν ἀφωμοιώθη πρὸς τὸ λ τοῦ θέματος· ὡς (ὀλ-νυμι) ὀλλυμι.

§ 387. Οἱ δὲ λοιποὶ χρόνοι σχηματίζονται ἐκ τοῦ καθαρῷ θέματος κατὰ τὴν Συζυγίαν τῶν εἰς -ω καὶ ἐκτείνουσι μὲν τὸν βραχὺν χαρακτήρα ἐν τῇ ἐνεργητικῇ καὶ μέσῃ φωνῇ, φυλάττουσι δ' αὐτὸν βραχὺν ἐν τῇ παθητικῇ, πλὴν τοῦ τέθεικα τέθειμαι ὡς στήσω-ἔστησα-στήσομαι-ἔστησάμην· Παθ. σταθήσομαι-ἔσταθην· δώσω-ἔδωκα-δέδωκα-δώσομαι· Παθ. δεθήσομαι-ἔδόθην-δέδομαι.

§ 388. Ἡ Συζυγία τῶν εἰς -μι διαίρεται εἰς 4 τάξεις, ὧν ἡ πρώτη ἔχει χαρακτήρα α, ἡ δευτέρα ε, ἡ τρίτη ο καὶ ἡ τετάρτη τὸ πρόσφωμα νν. Καὶ ὑπὸ μὲν τὰς πρώτας τρεῖς ὑπάγονται τὰ φωνηεντόληκτα, ὑπὸ δὲ τὴν τετάρτην τὰ συμφωνόληκτα.

	Ὄριστικὴ	Ἑποτακτικὴ	Εὐκτικὴ
Ἀριθμὸς β' Πλειαστικὸς	ἴστημι-ης-ησι (ν) ἴστατον-άτον ἴσταμεν-άτε-ᾶσι (ν)	ἰσῶ-ῆς-ῆ -ῆτον-ῆτον ῶμεν-ῆτε-ῶσι (ν)	ἰσταίην-ης-η -αἶτον-αἶτην ἰσταίμεν-αἶτε-αἶεν
	ἴστην-ης-η -ἴστατον-ᾶτην ἴσταμεν-άτε-ᾶσαν		
	ἔστην-ης-η -ῆτον-ῆτην ῆμεν-ῆτε-ῆσαν	στῶ-ῆς-ῆ -ῆτον-ῆτον ῶμεν-ῆτε-ῶσι (ν)	σταίην-ης-η -αἶτον-αἶτην αἶμεν-αἶτε-αἶεν
<p>Μέλ. α' στήσω κ.τ.λ. Ἄορ. α' ἔστησα... Παρακ. ἔστηκα... Ἑπερσ. ἐ(εἰ)στήκεν... Τελ. μέλ. ἐστήξω...</p>			
<p>Παθητικὴ Παράδειγμα</p>			
Παράτ.	ἴσταμαι-σαι-ται -ἄσθον-ᾶσθον ἄμεθα-ἄσθε-ἄνται	ἰσῶμαι-ῆ-ῆται -ῆσθον-ῆσθον ῶμεθα-ῆσθε-ῶνται	ἰσταίμην-αἶο-αἶτο -αἶσθον-αἶσθην αἶμεθα-αἶσθε-αἶντο
	ἰσταίμην-σο-το -ᾶσθον-ᾶσθην ἄμεθα-ᾶσθε-ᾶντο		

ΣΗΜ. Ὡς μέσος ἄορ. β' λαμβάνεται ὁ ἔστην, ὅστις ἔχει σημασίαν μέσων.

Μέσ. μέλ. α' στήσομαι κ.τ.λ.

Μέσ. ἄορ. α' ἔστησάμην...

Παθ. μέλ. α' σταθήσομαι...

Παθ. ἄορ. α' ἐσταθήν...

Παρακ. (ἔσταμαι)

Ἑπερσ. (ἔσταμην)

ΠΡΩΤΗ

ἴσ τ η μ ι

φωνή.

Προστακτική	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή
ἴστη-ἄτω -ἄτων-ἄτων -ἄτε-ἄντων καὶ -ἄτωσαν	ἰσᾶ́ναι	ἰσᾶ́ς ἰσᾶ́σα ἰσᾶ́ν
στῆθι-ἦτω ῆτον-ῆτων ῆτε-ἄντων καὶ -ῆτωσαν	στῆ́ναι	στᾶ́ς στᾶ́σα στᾶ́ν

φωνή.

ἴσ τ α μ α ι

ἴστασο-ἄσθω ἄσθον-ἄσθων ἄσθε-ἄσθων καὶ ἄσθωσαν	ἴστασθαι	ἰσᾶ́μενος ἰσᾶ́μένη ἰσᾶ́μενον
--	----------	------------------------------------

Παράδειγμα

§ 390.

Ένεργητική

	Όριστική	Υποτακτική	Εὐκτική
Ἔμπροσθεν	τιθημι-εἰς-γῆσι (ν) -ετον-ετον εμεν-ετε-έᾶσι (ν)	τιθῶ-ῆς-ῆ -ῆτον-ῆτον ῶμεν-ῆτε-ῶσι (ν)	τιθείην-ης-η -εἶτον-εἶτην εἶμεν-εἶτε-εἶεν
ἴσως	ἐτιθη-εις-ει -ετον-έτην εμεν-ετε-εσαν		
ἴσως προσθετέρος	ἔθηκα-κας-κε (ν) -ἔβητον-ἔβήτην ἔθεμεν-ετε-εσαν καὶ ἔθηκαν	θῶ-θῆς-θῆ θῆτον-θῆτο θῶμεν-θῆτε-θῶσι (ν)	θεῖην-ης-η -θειτον-θειτην θειμεν-θειτε-θειεν
Μέλ. α' θήσω κ.τ.λ. Παρακ. τέθεικα . . . Ἑπερσ. ἐτεθείκειν . . .			

Παθητική
Παράδειγμα

Ἔμπροσθεν	τιθεμαι-σαι-ται -εσθον-εσθον έμεθα-εσθε-ενται	τιθῶμαι-ῆ-ῆται -ῆσθον-ῆσθον ῶμεθα-ῆσθε-ῶνται	τιθείμην-εἶο-εἶτο -εἶσθον-εἶσθην -εἶμεθα-εἶσθε-εἶντο
ἴσως	ἐτιθεμην-συ-το -εσθον-εσθην έμεθα-εσθε-εντο		
Μ ἄορ β'	ἐθέμην-εσο-ετο -εσθον-έσθην έμεθα-εσθε-εντο	θῶμαι-ῆ-ῆται -θῆσθον-θῆσθον θῶμεθα-θῆσθε-θῶνται	θειμην-εἶο-εἶτο -θεισθον-εισθην θειμεθα-εἶσθε-εἶντο

Μέσος μέλ. α' θήσομαι κ.τ.λ.

Παθ. μέλ. α' τεθήτομαι . . .

Παθ. ἄορ. α' ἐτέθην . . .

Παρακ. τέθειμαι . . .

Ἑπερσ. ἐτεθείμην . . .

ΣΗΜ. Κατὰ τὸ τίθημι-τίθεμαι σχηματίζεται καὶ τὸ ἴθημι-ἴθεμαι. Μικραὶ δὲ τινες ἀνωμαλίαι σημειοῦνται εἰς τὰς παρατηρήσεις τῶν φωνη-εντολήχτων εἰς -μι (§ 394).

ΔΕΥΤΕΡΑ

τίθημι

φωνή.

Προστακτική	'Απαρέμφατον	Μετοχή
τίθει-έτω ετον-έτων ετε-έντων καί έτωσαν	τιθέναι	τιθείς τιθειῖσα τιθέν
θές-θέτω θέτον-θέτων θέτε-θέντων καί θέτωσαν	θεῖναι	θείς θειῖσα θέν

φωνή.

τίθειμαι

τίθεσο-έσθω εσθον-έσθων εσθε-έσθων καί -έσθωσαν	τίθεσθαι	τιθέμενος τιθειμένη τιθέμενον
θεσι(θου)-έσθω θέτιθον-έσθων θέσθε-έσθων καί -έσθωσαν	θέσθαι	θέμενος θεμένη θέμενον

Παράδειγμα

Ένεργητική

§ 391.

	Όριστική	Υποτακτική	Εύκτική
Ήκει	δίδομι-ως-ωσι (ν) -δοτον-δοτον δομεν-δοτε-δόασι (ν)	διδῶ-ῶς-ῶ -ῶτον-ῶτον ῶμεν-ῶτε-ῶσι (ν)	διδόην-οίης-οίη -οίτον-οίτην οἶμεν-οἶτε-οἶεν
Προφ.	ἔδιδουν-ουσι-ου -δοτον-δότην δομεν-δοτε-δοσαν		
Αόριστος πρωτοπλάτος	ἔδωκα-κας-κε (ν) -ἔδοτον-ότην ἔδομεν-οτε-οσαν καί ἔδωκαν	δῶ-δῶς-δῶ -δῶτον-δῶτον δῶμεν, δῶτε-δῶσι(ν)	δοίην-δοίης -δοίτον-δοίτην δοῖμεν-δοῖτε-δοῖεν

Μέλ. α' δώσω κ.τ.λ.

Παρχ. δέδωκα...

Έπερσ. έδεδώκειν...

Παθητική

Παράδειγμα

Ενεργ.	δίδομαι-σαι-ται -δυσθον-δυσθον δόμεθα-δοσθε-δονται	διδῶμαι-ῶ-ῶται -ῶσθον-ῶσθον δῶμεθα-δῶσθε- δῶνται	διδόμην-δοῖτο-δοῖτο -δοῖσθον-δοῖσθην δοίμεθα-δοῖσθε- δοῖντο
Ιασητική	ἔδιδόμην-σο-το -δυσθον-δόσθην δόμεθα-δοσθε-δοντο		
Μεσ. άορ β	ἔδόμην-(οσο)ου-οτο -δυσθον-δόσθην δόμεθα-δοσθε-δοντο	δῶμαι-δῶ-δῶται -δῶσθον-δῶσθον δῶμεθα-δῶσθε- δῶνται	δοίμην-οῖτο-οῖτο -δοῖσθον-δοῖσθην δοίμεθα-δοῖσθε δοῖντο

Μέσος μέλ. α' δώσομαι κ.τ.λ.

Παθητ. μέλ. α' δοθήσομαι...

Παθητ. άορ. α' έδόσθην...

Παρχ. δέδομαι...

Έπερσ. έδεδόμην...

ΤΡΙΤΗ

δίδομαι

φωνή.

Προστακτική	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή
δίδου-ότω στον-ότων οτε-όντων και -ότωσαν	διδόναι	διδούς διδούσᾱ διδόν
δός-δότω δότον-δότων δότε-δόντων και δότωσαν	δοῦναι	δούς δοῦσᾱ δόν

φωνή.

δίδομαι

δίδοσο-δόσθω -δοσθον-δόσθων -δοσθε-δόσθων και δό- σθωσαν	δίδοσθαι	διδόμενος διδομένη διδόμενον
δόσι(δοῦ)-δόσθω δόσθον-δόσθων δόσθε-δόσθων και δόσθωσαν	δόσθαι	δόμενος δομένη δόμενον

Παράδειγμα

§ 392.

Ἐνεργητικὴ

	Ὄρθωτική	Ὑποτακτική	Εὐκτική
Ἐνεργως	δείκνυμι-ῦς-ῦσι (ν) -νῦτον-νῦτον νῦμεν-νῦτε-νῦασι(ν)	δεικνύω-ης-η -ητον-ητον ωμεν-ητε-ωσι(ν)	δεικνύοιμι-οις-οι -οιτον-οίτην οίμεν-οίτε-οιεν
Ποροστικως	ἔδεικνῦν-ῦς, ῦ -νῦτον-νῦτήν -νῦμεν-νῦτε-νῦσαν		

Μέλ. α' δείξω κ.τ.λ.

Ἄορ. α' ἔδειξα . . .

Παρακ. δέδειχα . . .

Ἑπερσ. ἐδεδείχειν . . .

Παθητικὴ

Παράδειγμα

Ἐνεργως	δείκνυμαι-ῦται-ῦται -νῦσθον-νῦσθον νῦμέθα-νῦσθε-νῦνται	δεικνύωμαι-η-ηται -ησθον-ησθον ώμεθα-ησθε-ωνται	δεικνυοίμην-οιο-οιτο -οισθον-οίσθην οίμεθα-οίσθε-οιντο
Ποροστικως	ἔδεικνύμην-ῦτο-ῦτο -νῦσθον-νῦσθην νῦμέθα-νῦσθε-νῦντο		

Μέσος μέλ. α' δείξομαι κ.τ.λ.

Μέσος ἄορ. α' ἔδειξμην . . .

Παθ. μέλ. α' δειχθήσομαι . . .

Παθ ἄορ. α' ἐδείχθην . . .

Παρακ. δέδειγμα . . .

Ἑπερσ. ἐδεδείγμην . . .

ΤΕΤΑΡΤΗ

δεικνυμι

φωνή.

Προστακτική	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή
δείκνυ-ύ'τω ύ'τον ύ'των ύτε-ύ'ντων καί -ύ'τωσαν	δεικνύ'ναι	δεικνύς δεικνύ'σα δεικνύ'ν

φωνή.

δεικνυμαι

δείκνυσο--ύ'σθω νύσθον-νύ'σθων νύσθε-νύ'σθων καί νύ'σθωσαν	δεικνύσθαι	δεικνύμενος δεικνυμένη δεικνύμενον
--	------------	--

Α'. Φωνεντόληκτα εἰς -μι

§ 393. Τὰ φωνεντόληκτα εἰς -μι τῶν χρόνων τῶν κλινομένων κατὰ τὴν Συζυγίαν των σχηματίζουσιν ἐκ τοῦ ἰσχυροῦ θεματος 1) Τὰς Ὑποτακτικὰς· ὡς, (ἰ-στή-ω) ἰστώ... (τιθήωμαι) τιθῶμαι, (δι-δῶω) διδῶ... 2) Τὰ τρία ἐνικὰ τῆς Ὀριστικῆς τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς. 3) Τὸ ἴσθημι καὶ κατὰ τὸ β' ἐνικόν τῆς Προστακτικῆς τοῦ ἐνεργητικοῦ ἐνεστώτος ἴσθη, καὶ καθ' ὅλον τὸν ἀόριστον β' πλὴν πρὸ τοῦ ε τῆς Εὐκτικῆς καὶ τοῦ ντ τῆς μετοχῆς· ὡς ἔστην-ης-η, ἦτον-ήτην, ἦμεν-ἦτε-ἦσαν. Προστ. στήθι (καὶ ἐν συνθέσει στα) στήτω... Ἀπαρέμφ. στήναι· ἀλλὰ σταίην... Μετοχὴ στάς-σάτα-σάν.

§ 394. Τὸ τιθῆμι καὶ ἴθῆμι εἰς τὸ β' ἐνικόν τοῦ ἐνεστώτος τῆς Ὀριστικῆς καὶ Προστακτικῆς καὶ εἰς τὸ β' καὶ γ' ἐνικόν τοῦ παρατατικοῦ τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς σχηματίζονται κατὰ τὰ εἰς -εω-ῶ συνηρημένα· ὡς, τιθεῖς-τίθει, ἐτιθεις-ἐτίθει· ἰεῖς-ἰεῖ, ἴεῖς-ἴεῖ. Τὸ δὲ ἴθῆμι εἰς τὸ γ' πληθυντικόν τῆς Ὀριστικῆς τοῦ ἐνεργητικοῦ ἐνεστώτος κάμνει ἰᾶσι καὶ οὐχὶ ἰέασιν(ν).

§ 395. Τὸ διδῶμι εἰς τὸ β' ἐνικόν τῆς Προστακτικῆς τοῦ ἐνεστώτος καὶ εἰς τὰ τρία ἐνικὰ τοῦ παρατατικοῦ τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς σχηματίζεται κατὰ τὰ εἰς ὦω-ῶ συνηρημένα· διδου-ἐδίδουν-ουε-ου.

§ 396. Αἱ Ὑποτακτικαὶ καὶ Εὐκτικαὶ τῶν ῥημάτων δύναιμαι, ἐπίσταμαι, κρέμαμαι, καὶ τῶν ἀόριστων ἐπριάμην (οὗτος κυρίως εἶναι πικρατατικός τοῦ ἀχρήστου πρίαμαι, διὰ τοῦτο καὶ ἡ Προστακτικὴ πρίω-άσθω), καὶ ὠνήμην (ὠνάμην) τονίζονται κατὰ τὰ βχυτόνα· ὡς, δυνωμαι-η-ηται· δυναίμην-αιο-αιτο· ἐπίστωμαι-ἐπιστάμην πρίωμι-πριαίμην· ὄνωμαι ὄναίμην. Καὶ τοῦ τιθῆμι καὶ ἴθῆμι αἱ Εὐκτικαὶ σχηματίζονται ἐνίοτε βχυτόνως· ὡς, ἀφίοιτε, ἀφίοιεν, ἀφίοιεντο, πρῶοιεντο, τιθοιτο, προθοιτο, ἐπιθοιο, μετάθοισθε, ἐπιθοιεντο.

§ 397. Τὸ ἴθῆμι, τίθῆμι καὶ διδῶμι ἔχουσιν ἐνεργητικόν ἀόριστον α' εἰς -κα, ὅστις εἶναι εὐχρηστος μόνον ἐν τῇ Ὀριστικῇ καθ' ἐνικόν καὶ κατὰ τὸ γ' πληθυντικόν ἀναπληρῶν τᾶλλα ἐκ τοῦ δευτέρου, καὶ δυνάμενος νὰ κληθῆ διὰ τοῦτο πρωτοδεύτερος· ὡς, ἦκx-ας-ε(ν). Διτ. εἶτον-εἶτην. Πλθ. εἶμεν-εἶτε-εἶσαν καὶ ἦκαν· ἔθηκα, ἔδωκα. Ὑποτακτ. ὦ, θῶ, δῶ. Εὐκτ. εἶην, θέτην, δόηην κ.τ.λ. Οὕτως ἐσχηματίσθη καὶ ὁ ἀόριστος τοῦ εἰσφρῶ-ἐκφρῶ, εἰσφέρηκα. Ὑποτ. ἐκφρῶσι(ν). Προστακτ. ἐκφρες. Ἀπαρέμφ. εἰσφρῆναι. Μετ. ἐπεισφρείς.

§ 398. Ὁ β' ἀόριστος τοῦ ἴστημι, ἔστην, ἔχει σημασίαν μέσσην καὶ παθητικὴν. Ὁ δὲ α' ἔστησα μεταβατικὴν ὡς ἔστην=ἔστησα ἑμαυτὸν ἢ ἐστάθην ὑπ' ἄλλου. ἔστησα = ἔστησα ἄλλον. Ἐπίσης μέσση καὶ παθητικὴν σημασίαν ἔχει καὶ ὁ παρακείμενος ἔστηκα καὶ ὁ ὑπερσυντέλικος ἐστήκειν καὶ εἰστήκειν.

§ 399. Ὁ ἔστηκα καὶ εἰστήκειν σχηματίζονται καὶ συγκεκριμένως ἐν τοῖς Δυϊκοῖς καὶ Πληθυντικοῖς, ὡς ἐξῆς:

	Ὅριστική.	Ὑποτακτική.	Εὐκτική.
Δ.	ἔστᾱτον ἔστᾱτον	μόνον	ἔσταίνην (εἶναι ποιητική)
Πλ.	ἔστᾱμεν ἔστᾱτε-ἔστᾱσι(ν)	ἔστᾱμεν ἔστᾱσι(ν)	
	Προστακτική.	Ἀπαρέμφατον.	Μετοχή.
	ἔστᾱθι: (τὰ δ' ἄλλα παρὰ ποιηταῖς εὐχρηστα) καὶ ἔστηκώς ἴσθι.	ἔστᾱ'ναι καὶ σπανίως ἔστηκέναι	ἔστᾱς καὶ ἔστηκώς ἔστᾱσα καὶ -κυῖα ἔστᾱς καὶ -κός

Ὑπερσ. Δυϊκ. ἐστᾱ'την. Πληθ. ἔστᾱμεν-ἔστᾱτε-ἔστᾱσαν.

§ 400. Κατὰ τὸ ἔστηκα-εἰστήκειν ἐν συγκοπῇ σχηματίζονται καὶ οἱ ἐπόμενοι:

1) Ὁ τέθνηκα-κας-κε καὶ γ' πληθυντικὸν τεθνήκασιν, ἀλλὰ τέθναμεν-ατε-ᾶσιν. Ὑποτακτ. τεθνήκω. Προστακτ. [τέθναθι] τεθνάτω. Ἀπαρέμφ. τεθνηκέναι (σπαν.) καὶ συνήθως τεθνάσαι. Μετοχὴ ὁ τεθνηκώς-τὸ τεθνηκός καὶ τεθνεώς-ῶσα. Ὑπερσ. ἐτεθνήκειν-εις-ει καὶ γ' πληθυντικὸν ἐτεθνήκεσαν καὶ ἐτέθνασαν μόνον. Εὐκτ. τεθναίνην-αίης-αίη καὶ γ' πληθ. τεθναῖεν, ἀλλὰ καὶ τεθνηκώς ἢ τεθνεώς εἶην. Μετ' ὀλίγον μέλλων τεθνήξω καὶ τεθνηκώς ἔσομαι.

2) Ὁ δέδοικα-κας-κε καὶ δέδια-ας-ε' δέδιτον-δέδιτον' δέδιμεν-δέδιτε-δεδιᾶσιν. Ὑποτακτ. μόνον δεδίη καὶ δεδίωσιν. Εὐκτ. δεδίομι καὶ δεδίειν (Πλάτ.) Προστακτ. δεδίθι-δεδίτω (καὶ ἄπαξ δεδίετω). Ἀπαρέμφ. δεδοικέαι καὶ δεδιέαι. Μετοχὴ δεδοικώς-δεδοικυῖα μόνον καὶ ὁ δεδιώς-τὸ δεδιός' Ὑπερσ. ἐδεδοικειν-κεις-κει καὶ ἐδεδίειν-εις-ει-ἐδέδιτον-ἐδεδίτην-ἐδέδιμεν-ἐδέδιτε-ἐδέδισαν. Μέλλων δεῖσομαι. Ἀόριστος ἔδεισα.

3) 'Ο *ἔοικα-κας-κε-ατον-ατον-αμεν-ατε-ἔοικασι* καὶ *εἴξασιν* (ἀνώμαλος σχηματισμός, οὗ ἡ κατάληξις *-σασιν*). Ὑποτακτ. *ἔοικω*. Εὐκτ. *ἔοικοιμι*. Προστ. *ἔοικε-έτω*. Ἀπαρέμφ. (*ἔοικέναι*) καὶ *εἰκέναι*. Μετοχὴ (*ἔοικώς-υῖα-ός*) καὶ *εἰκώς-υῖα-ός*. Ὑπερσ. *ἔφκειν* (*κη*)-*κεις-κει* κ.τ.λ.

4) 'Ο *οἶδα-οἶσθα* (*οἶδ-θα*)-*οἶδε-ἴστον-ἴστον-ἴσμεν-ἴστε-ἴσασιν* (ἀνώμαλον μὲ κατάληξιν *-σασιν*). Ὑποτακτ. *εἶδῶ* (FεFιδῶ)-*εἶδῃς*. . . Εὐκτ. *εἶδείην* (FεFιδείην)-*εἶδείης*. . . Προστ. *ἴσθι-ἴστω-ἴστον-ἴστων-ἴστε-ἴστων* καὶ *ἴστωσαν*. Ἀπαρέμφ. *εἶδέναι* (FεFιδέναι). Μετοχὴ *εἶδώς-υῖα-ός* (FεFιδώς). Ὑπερσ. *ἦδειν* καὶ *ἦδη-ἦδεις* καὶ *ἦδεισθα* καὶ *ἦδησθα-ἦδει* καὶ *ἦδειν*-(*ἦδειτον*) *ἦστον*-(*ἦδείτην*) *ἦστην*-(*ἦδειμεν*) *ἦσμεν*-(*ἦδειτε*) *ἦστε*-(*ἦδεσαν*) *ἦσαν*. Μέλ. εἴσομαι καὶ εἰδήσω ἅπαξ ἐν τῇ φράσει· «κἂν τοὺς ἄλλους λάθης, σαυτῷ γε συνειδησεις». Οἱ δὲ λοιποὶ χρόνοι ἐκ τοῦ *γινώσκω*. Ἀόριστος *ἔ* ἔγνω. Παρακειμένος *ἔγνωκα*. Ὑπερσυντέλικος *ἔγνώκειν*.

§ 401. Πολλοὶ παρακειμένοι ἔχουσι σημασίαν ἐνεστῶτος καὶ οἱ ὑπερσυντέλικοι παρατατικοῦ· ὡς οἱ *δέδοικα* καὶ *δέδια*, *ἔοικα*, *εἶσθα*, *οἶδα*, *μύνημαι*, *κέκτημαι* κ.τ.λ. Ἀλλὰ καὶ τάνάπαλιν ἐνεστῶτές τινες ἔχουσι σημασίαν παρακειμένου· ὡς *ἦκω*=*ἔχω* *ἔλθει*, *οἴχομαι*=*ἔχω* ἀναχωρήσει, *κρέμαμαι* παρακειμένος τοῦ *κρεμάννυμαι*, *ἔρρω*=*ἀπόλωλα*=*ἔχω* χαθῆ.

§ 402. Πολλοὶ *ἔ* ἀόριστοι ἐνεργητικοὶ καὶ μέσοι τῶν εἰς *-ω* ῥημάτων σχηματίζονται κατὰ τὰ εἰς *-μι*. Τοιοῦτοὶ εἰσὶ *δέκα*, οἵτινες σχηματίζονται ἐκ τοῦ ἰσχυροῦ θέματος πανταχοῦ, πλὴν πρὸ τοῦ *ι* τῆς Εὐκτικῆς καὶ τοῦ *ντ* τῆς μετοχῆς Τρεῖς δὲ τούτων τῆς *γ'* τάξεως ὁ *ἐβίαν*, *ἐάλων*, *ἔγνω*, καὶ τὸ *ο* τοῦ Ἀπαρεμφάτου ἐκτείνουσιν εἰς *ω* καὶ οὐχὶ εἰς *ου*· ὡς *βιῶναι*, *ἀλῶναι*, *γνῶναι*.

1) *βαίνω*, (ἐκ θ. βη-) *ἔβην-βῶ-βαίην-βῆθι* (καὶ *βα* ἐν συνθέσει)- *βῆναι-βάς*.

2) *ἀπο-διδράσκα*, (θ. δρᾶ-) *ἀπέδρᾶν* (διότι ἔχει *ο* πρὸ τοῦ *α*)-*ἀποδρῶ-ἀποδρᾶς* κ.τ.λ. Εὐκτ. *ἀποδραίην*. Προστ. *ἀπόδρᾶθι*. Ἀπαρέμφ. *ἀποδρᾶναι*. Μετοχὴ *ἀποδράς*. Οὕτω καὶ τὸ Ἀπαρέμφατον *γῆρᾶναι* ἐκ τοῦ ἀορ. *ἐγήρᾶν*.

- 3) φθάνω, (θ. φθη-) ἔφθην, ὡς τὸ ἔσθην ἄνευ Προστακτικῆς.
- 4) πέτομαι, (θ. πτᾶ) ἐπτάμην-πρόσπτηται-διαπτάσθαι-ἀποπτάμενος.
- 5) ὠνοῦμαι, ἐπριάμην (ἐξ ἄχρ. ἐνεστῶτος πρίαμαι). Ὑποτακτ. πρίωμαι, πριαίμην, πρίω-ἄσθω. Ἀπαρ. πρίασθαι. Μετ. πριάμενος.
- 6) ἀλίσκομαι, (θ. ἄλω-) ἐλῶν-ἄλῶ-ἄλῶς· ἀλοίην-ἄλωθι-ἄλῶναι-ἄλους.
- 7) ζῶ, (θ. βιω-) ἐβίων-βιῶ-βιῶς . . . βιοίην (καὶ ἀττ. βιῶην)-βιῶναι-βιούς· (ἄνευ Προστακτικῆς).
- 8) γινώσκω, (θ. γνω-) ἐγνων-γνώ-γνώς . . . γνοίην-γνώθι-γῶναι-γνούς.
- 9) δύομαι ἢ δύνω, (θ. δῦ-) ἐδύν-ἐδύς . . . Ὑποτακτ. δύω καὶ Εὐκτ. δύοιμι (βαρυτόνως). Προστακτ. δῦθι. Ἀπαρ. δῦναι. Μετ. δῦς-δῦσα-δύν.
- 10) φύομαι, (θ. φύ-) ἐφῦν-ἐφῦς . . . κ.τ.λ. κατὰ τὸ ἐδυν.

§ 403. Κατ' ἀναλογίαν σχηματίζεται καὶ ὁ μὲ μέσση σημασίαν ἀόριστος ὁ τοῦ σβέννυμι, ἔσβην, ὅστις τὴν Ὀριστικὴν, Ὑποτακτικὴν, Προστακτικὴν καὶ Ἀπαρέμφατον ἔχει κατὰ τὸ ἔσθημι, τὴν δὲ Εὐκτικὴν καὶ Μετοχὴν κατὰ τὸ τίθημι ὡς

Ὀριστικὴ	Ὑποτακτικὴ	Εὐκτικὴ
ἔσθην-ἔσθης	σβῶ-σβῆς	σβεῖην-σβεῖης
ἔσθη	σβῆ	σβεῖη
ἔσθητον-ἔσθήτην	σβῆτον	σβεῖτον
ἔσθημεν-ἔσθητε	σβῆτον	σβεῖτην
ἔσθησαν	σβῶμεν	σβεῖμεν-σβεῖτε
	σβῆτε-σβῶσι (ν)	σβεῖεν
Προστακτικὴ.	Ἀπαρέμφατον.	Μετοχὴ.
σβῆθι-σβήτω		σβεῖς
σβῆτον-σβῆτον		σβεῖσα
σβῆτε-σβέντων	σβῆναι	σβέν
καὶ σβήτωσαν		

Ἄνωμαλα καὶ ἑλλειπῆ εἰς -μι.

1. Εἰμί = Εἶμαι.

§ 404. Τοῦτο ἐπισυνήψαμεν ἐν παραρτήματι εἰς τὸ τέλος τῆς Συζυγίας τῶν εἰς -ω (§ 257), ὡς βοηθητικὸν τῶν ῥημάτων ἐκείνων.

2. Χρή = εἶναι χρεῖα.

§ 405. Τὸ *χρή* κυρίως εἶναι οὐσιαστικὸν ἄκλιτον (= *χρεῖα*) μετὰ δὲ τοῦ *εἰμί* ἀποτελεῖ τοὺς ἐπομένους τύπους: Ὀριστικὴ *χρή* (κατ' ἑλλειψιν τοῦ *ἔστιν* ἔλαβε τόπον ῥήματος). Ὑποτακτ. *χρή* (= *χρή-ῆ*). Εὐκτ. *χρεῖη* (= *χρή-εῖη*). Ἀπαρ. *χρηῖναι* (= *χρή-εῖναι*). Μετ. τὸ *χρεῶν* ἀκλίτως (= *χρή-ῶν*). Παρατατ. *χρήν* (= *χρή-ῆν*) καὶ *ἐχρήν*. Λέγεται δὲ καὶ περιφραστικῶς: ὡς *χρεῶν ἔστι*, *χρεῶν ἦ*, *χρεῶν εἶη*, *χρεῶν ἔστω*, *χρεῶν εἶναι*. Παρατατ. *χρεῶν ἦν*. Ἐν συνθέσει δὲ μετὰ τῆς ἀπὸ ἀπαντᾶ ὡς ἐπομένως: Ὀριστ. *ἀπόχρη*. Ἀπαρ. *ἀποχρηῖναι*. Μετ. *ἀποχρῶν* (*ἀποχρῶσα-ἀποχρῶν*). Παρατατ. *ἀπέχρη*. Μέλ. *ἀποχρήσει*. Ἀόρ. *ἀπέχρησε*.

ΣΗΜ. Τοῦτο, ὡς καὶ τὸ *δει* (ἐκ τοῦ *δέω* = *ἔχω* ἀνάγκην), τὸ *πρέπει*, τὸ *προσῆκει*, τὸ *ἔξεστι*, τὸ *δοκεῖ* καὶ ἄλλα ἀπαντῶσιν εἰς τὸ γ' ἐνικὸν καὶ λέγονται *τριτοπρόσωπα ἢ ἀπρόσωπα*.

3. Φημί = λέγω.

§ 406. Τὸ *φημί* γίνεται ἐκ δύο θεμάτων *φη-* καὶ *φα-*.

Ἐνεστώς

Ὀριστικὴ.	Ὑποτακτικὴ.	Εὐκτικὴ.
φημί-φῆς-φῆσί(ν) φᾶτόν-φᾶτόν φᾶμέν-φᾶτέ-φᾶσί(ν)	φῶ-φῆς-φῆ φῆτον-φῆτον φῶμεν-φῆτε-φῶσι(ν)	φαίν-φαίης-φαίη φαίητον-φαίητην φαίημεν-φαίητε-φαίησαν καὶ φαίεν
Προστακτικὴ.	Ἀπαρέμφατον.	Μετοχὴ.
φᾶ'θι ἢ φᾶθι-φᾶ'τω φᾶ'τον-φᾶ'των φᾶ'τε-φᾶ'ντων καὶ φᾶ'τωσαν	φᾶ'ναι	φάσκων φάσκουσα φάσκον

Παρατατικός και Ἀόριστος β'.

ἔφην-ἔφης και ἔφρθα (§ 340)- ἔφθ' ἔφᾶτον-ἔφᾶ'την· ἔφᾶμεν
-ἔφᾶτε-ἔφᾶσαν.

Μέλλον	φήσω και ἐρῶ
Ἀόριστος	ἔφρησα και εἶπον
Παρακείμενος	εἶρηκα
Ἵπερσυντέλικος	εἰρήκειν

ΣΗΜ. α'. Ὁ Παρατατικός ἔφην και τὸ Ἀπαρέμφατον φᾶ'ναι ἔχουσι
και ἀορίστου σημασίαν. Ἡ δὲ Μετοχὴ φᾶς-φᾶσα-φᾶν εἶναι εὐχρηστος
παρὰ ποιηταῖς· παρὰ δὲ τοῖς πεζοῖς ἀναπληροῦται ἐκ τοῦ φάσκω, φάσκων-
ουσα-ον.

ΣΗΜ β'. Τοῦ φημί ἀπαντῶσι σπανίως και οἱ μέσοι τύποι. Μετοχὴ
φάμενος Παρατατικός ἔφρατο και Παθητικός Παρακείμενος πεφᾶσθω
(=ἔστω εἰρημένον).

4. Ἡμί=λέγω.

§ 407. Ἀντὶ τοῦ φημί ἀπαντᾷ πολλάκις παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς
τὸ ἡμί, ἄνευ τοῦ ἀρκτικοῦ φ. Τούτου ὁ μὲν ἐνεστώς ἡμί εὐρηται,
ὅταν ἐπαναλαμβάνηται ζωηρῶς ὁ λόγος, ὡς· παῖ, ἡμί, παῖ
(Ἀριστοφ.)=παιδί, ἐσένα λέγω, παιδί. Ὁ δὲ Παρατατικός εἰς
τὸ α' και γ' ἐνικὸν μόνον ἐν διαλόγῳ· ὡς ἦν δ' ἐγώ, ἦ δ' ὄς, ἦ
δ' ἦ=ἔλεγον δὲ ἐγώ, ἔλεγε δὲ ἐκεῖνος, ἔλεγε δὲ ἐκείνη.

5. Εἶμι=θέλω ἐλθεῖ ἢ ὑπάγει.

§ 408. Τὸ εἶμι ἔχει ἰσχυρὸν θέμα εἰ- και ἀσθενὲς ἰ-.

Ἐνεστώς		
Ὅριστική.	Ἵποτακτική.	Εὐκτική.
εἶμι-εἶ-εἶσι (ν)	ἴω-ἴης-ἴη	ἴομι-ἴοις-ἴοι και
ἴτον-ἴτον	ἴητον-ἴητον	ἴοῖην-ἴοῖης-ἴοῖη
ἴμεν-ἴτε-ἴασι (ν)	ἴωμεν-ἴητε-	ἴοιτον-ἴοῖτην
	ἴωσι(ν) βαρυτόνως	ἴοιμεν-ἴοῖτε-ἴοῖεν
Προστακτική.	Ἀπαρέμφατον.	Μετοχή.
ἴθι-ἴτω		ἴών
ἴτον-ἴτων	ἴέναι	ἴουσα
ἴτε-ἴόντων και ἴτωσαν		ἴόν

Παρατατικός

ἦειν καὶ ἦα-ἦεις καὶ ἦεισθα-ἦει καὶ ἦειν· ἦειτον καὶ ἦιτον-
ἦείτην καὶ ἦτην· ἦειμεν καὶ ἦμεν-ἦειτε καὶ ἦτε-ἦεσαν καὶ ἦσαν.

ΣΗΜ. Ἐπειδὴ ἡ ὀριστικὴ τοῦ ἐνεστώτος ἔχει σημασίαν μέλλοντος (εἶμι=ἐλεύσομαι), ἀναπληροῦται αὕτη διὰ τῆς ὀριστικῆς τοῦ ἔρχομαι. Αἱ δὲ λοιπαὶ ἐγκλίσεις εἶναι αἱ αὐταὶ καὶ ἐν τῷ ἐνεστώτι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ὥστε τὸ ῥῆμα συμπληρωμένον ἔχει ὡς ἐξῆς· Ἐνεστώσ ἔρχομαι. Παρα-
ἦειν καὶ ἦα. Μέλλον εἶμι. Ἄοριστος ἦλθον. Παρακείμενος ἐλήλυθα.
Ἦεισθα. ἐλήλυθαι. Τετέλ. μέλ. ἐλήλυθώς ἔσομαι.

6. Κεῖμαι.

§ 409. Τὸ κεῖμαι θέμα ἔχει κει- καὶ σχηματίζεται ὡς ἐξῆς
μόνον κατ' ἐνεστώτα, παρατατικὸν καὶ μέλλοντα.

Ἐνεστώσ

Ὅριστικὴ.

κει-
μαι-σαι-ται
σθον-σθον
μεθα-σθε-νται

Ὑποτακτικὴ.

γ' ἐνικ. κέηται
ε' πληθ. κέησθε
γ' πληθ. κέωνται
καὶ ὦ κείμενος . . .

Εὐκτικὴ.

γ' ἐνικ. κέοιτο
γ' πληθ. κέοιντο
καὶ εἶην κείμενος
κ.τ.λ.

Προστακτικὴ.

κεισο-κείσθω
κεισθον-κείσθων
κεισθε-κείσθων
καὶ κείσθωσαν

Ἀπαρέμφατος.

κεισθαι

Μετοχή.

κείμενος
κείμενη
κείμενον

Παρατατικός

ἐκείμην-ἔκεισο-ἔκειτο· ἔκεισθον-ἐκείσθην· ἐκείμεθα-ἔκεισθε-ἔκειντο.

Μέλλον κείσομαι κ.τ.λ.

ΣΗΜ. Τὸ κεῖμαι λαμβάνεται καὶ ὡς Παθητικὸς Παρακείμενος τοῦ τίθημι, διότι ὁ τέθειμαι ἔχει πάντοτε σημασίαν μέσην. Τὸ δὲ ἀπαρέμφατον κείσθαι ἐν συνθέσει δὲν ἀναβιβάζει τὸν τόνον· κατακεισθαι·

7. Κάθημαι.

§ 410. Τὸ κάθημαι ἐκ θέματος ἰσχυροῦ καθ-ησ- σχηματίζεται ὡς ἐπομένως·

Ἐνεστῶς

Ὀριστική.	Ἑποτακτική.	Εὐκτική.
κάθη- μαί-σαι-ται -ησθον-ησθον -ήμεθα-ησθε-ηνται	καθῶμαι-καθῆ-καθῆται -ῆσθον-ῆσθον -όμεθα-ῆσθε-ῶνται	καθήμην-καθῆο -καθῆτο -ῆσθον-ῆσθην -ήμεθα-ῆσθε-ῆντο
Προστακτική.	Ἀπαρέμφατον.	Μετοχή.
κάθησο-ῆσθω -ησθον-ῆσθων -ησθε-ῆσθων καί -ῆσθωσαν	καθῆσθαι	καθήμενος καθημένη καθήμενον

Παρατατικός

ἐκαθήμην-ἐκάθησο-ἐκάθητο· ἐκάθησθον-ἐκαθήσθην· ἐκαθήμεθα-ἐκάθησθε-ἐκάθηντο·

καί ἀναυξήτως· καθήμεν-καθησο-καθηστο καί καθῆτο κ.τ.λ.

ΣΗΜ. Τούς δὲ λοιπούς χρόνους ἀναπληροῖ ἐκ τοῦ καθέζομαι. Μέλλων καθεδούμαι· ὡς ἀρίστος λαμβάνεται ὁ παρατατικός ἐκαθεζόμεν.

Β'. Συμφωνόληκτα εἰς -μι.

§ 411. Καί τὰ συμφωνόληκτα εἰς -μι ἔχουσι τοῦ προσφύματος *νυ* τὸ *ν* μακρὸν εἰς τὰ τρία ἐνικὰ τῆς Ὀριστικῆς καὶ τὸ *θ'* ἐνικὸν τῆς Προστακτικῆς τοῦ ἐνεστῶτος καὶ παρατατικοῦ τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς· ὡς δείκνυμι ὅς ὕπτι. Προστακτικὴ δείκνυ. Παρατατ. ἐδείκνυν-ὅς-ῶ.

§ 412. Ἡ Ἑποτακτικὴ καὶ Εὐκτικὴ τῶν συμφωνόληκτων εἰς -νυμι σχηματίζεται μόνον βαρυτόνως· ὡς δείκνύω-ῆς-ῆ κ.τ.λ.· δείκνυοίμι-οἰς-οἰ κ.τ.λ.· δείκνύωμαι-δεικνυοίμην κ.τ.λ. Σπανιώτατα δὲ καὶ μάλιστα παρὰ ποιηταῖς εὑρηται ἡ Παθητικὴ ἢ Μέση Ἑποτακτικὴ καὶ Εὐκτικὴ κατὰ τὰ εἰς -μι· ὡς Ἑποτακτ. κατασκεδανῶνται. Εὐκτ. πηγνῦτο· (ποίητ. Ἑποτακτ. ζευγνῦνται, ῥηγνῦνται. Εὐκτ. δαινῦντο, δαινύατο). Ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ τύποι τῶν εἰς -νυμι σχηματίζονται καὶ βαρυτόνως· ὡς δείκνυμι καὶ δείκνύω, ἐδείκνυν καὶ ἐδείκνυον κ.τ.λ.

Ῥήματα ἀνώμαλα.

§ 413. Τὰ ἀνώμαλα ῥήματα εἶναι τριῶν εἰδῶν. Α') τὰ κοινῶς ἀνώμαλα. Β') τὰ ἐλλειπτικά καὶ Γ') τὰ εἰς τινὰς χρόνους κατὰ σημασίαν ἀνώμαλα.

Α'. Τὰ κοινῶς ἀνώμαλα.

Α

§ 414. Ἄγνυμι (θ. Γαγ-, Γαγ-νυ-) ἀπλοῦν ποιητ., παρὰ δὲ πεζολόγοις σύνθετον κατ' ἄγνυμι, ἄορ. κατέαξα, παρακ. κατέαγα (παθ.) ὑπερσ. κατεαγῶς ἦν, τετελ. μέλ. κατεαγῶς ἔσομαι. Παθ. ἐνεστ. κατ' ἄγνυμαι. Παθ. ἄορ. β' κατεάγην.

Αἰσθάνομαι (θ. αἰσθ-, αἰσθε-, αἰσθ-αν-), παρατ. ἤσθανόμην, μέλλων αἰσθήσομαι, ἄορ. β' ἤσθόμην, παρακ. ἤσθημαι. Ῥημ. αἰσθητός, εὐαίσθητος, ἀναίσθητος.

Ἀλίσκομαι (θ. Γαλ-, Γαλο-, Γαλω-, Γαλ-ισκ-) εἶναι Παθ. τοῦ αἰῶ.

Παρατ. ἤλισκόμην, μέσ. μέλ. ἀλώσομαι (παθ.), ἐνεργ. ἄορ. β' ἐάλων, (παθ.) παρακείμ. ἐάλωκα (παθ.) καὶ σπαν. ἤλωκα, ὑπερσ. ἤλωκειν (σπαν.). Ῥημ. ἐπιθετα ἀλωτός, δοριάλωτος κ.τ.λ.

Ἀμαρτάνω (θ. ἀμαρτ-, ἀμαρτε-, ἀμαρτ-αν-), παρατ. ἡμάρτανον, μέσ. μέλ. ἀμαρτήσομαι (ἐνεργ.), ἄορ. β' ἡμαρτον, παρακ. ἡμάρτηκα, ὑπερσ. ἡμαρτήκειν. Παθητ. ἀμαρτάνομαι, παρατ. ἡμαρτάνετο, ἄορ. ἡμαρτήθη, παρακ. ἡμάρτηται. Ῥημ. ἀναμάρτητος, ἔξαμαρτητέον.

Ἀμβλίσκω (θέμ. ἀμβλο-ἀμβλω-ἀμβλ-ισκ-), ἄορ. α' ἡμβλωσα. Τὰ ἄλλα ποιητικά καὶ μεταγενέστερα.

Ἄν-ἄλίσκω (θ. ἄλ-ισκ-) καὶ ἀν-ἄλώω-ῶ (θ. ἄλο-) ἄχρ. κατ' ἐνεστῶτα. Παρατ. ἀνήλισκον καὶ σπαν. ἀνήλουν κ.τ.λ.

Μέσ. καὶ Παθ. ἀν-αλίσκομαι καὶ σπαν. τὰ ἀναλούμενα, παρατ. ἀνηλισκόμην καὶ σπαν. ἀνηλούμην κ.τ.λ.

Ἄν-έχομαι (ιδεῖ ἔχω).

Ἄν-οίγω καὶ ἀν-οίγνυμι (θ. Γοιγ-Γοιγ-νυ-), παρατ. ἀνέωγον. μέλλ. ἀνοίξω, ἄορ. α' ἀνέωξα, παρακ. ἀνέωχα καὶ β' ἀνέωγα-ἀνεώγειν (μὲ σημ. μέσ.). Παθητ. ἀνοίγομαι καὶ ἀνοίγνυμαι,

παρατ. *ἀνεωρόμην*, τετελ. μέλλ. *ἀνεώξομαι* (παθ.), *ἀόρ. α' ἀνεώχθην*, παρακ. *ἀνέωγμα*, *ὑπερσ. ἀνεώγμην*.

'*Απ-εχθάνομαι* (θ. *ἐχθ-*, *ἐχθε-*, *ἐχθ-αν-*), παρατ. *ἀπηχθανόμην*, μέσ. μέλλ. *ἀπεχθήσομαι*, μέσ. *ἀόρ. β' ἀπηχθόμην*, παρακ. *ἀπήχθημαι*, *ὑπερσ. ἀπηχθήμην*.

'*Απο-διδράσκω* (θ. *δρα-*, *δι-δρα-*, *δι-δρά-σκ-*), παρατ. *ἀπεδίδρασκον*, μέσ. μέλλ. *ἀποδράσομαι* (ἐνεργ.), *ἀόρ. β' ἀπέδραῖν*, παρακ. *ἀποδέδρακα*, *ὑπερσ. ἀπεδεδράκειν*.

'*Αρέσκω* (θ. *ἄρε-*, *ἄρε-σκ-*), παρατ. *ἤρεσκον*, μέλ. *ἄρέσω*, *ἀόρ. ἤρεσα*. Μέσ. *ἄρέσκομαι*, παρατ. *ἤρεσκόμην*. 'Ρημ. *ἄρεστός* (*εὐάρεστος*), ἐξ οὗ ἐπίρρημα *εὐαρεστοτέως*.

'*Ασμενος* (θ. *ἄδ*, *ἄδ-*) μετοχή τοῦ [*ἀνδάνω*].

Αὔξω καὶ *αὐξάνω* (θ. *αὐξ-*, *αὐξε-*, *αὐξ-αν-*), παρατ. *ἠύξον*, μέλ. *αὐξήσω*, *ἀόρ. α' ἠύξησα*, παρακ. *ἠύξηκα*. Μέσ. καὶ παθ. *αὐξομαι* καὶ *αὐξάνομαι*, παρατ. *ἠύξομην* καὶ *ἠύξανόμην*, μέσ. μέλ. *αὐξήσομαι*, παθ. *ἀόρ. α' ἠύξήθην*, παρακ. *ἠύξημαι*.

'*Αχθομαι* (θ. *ἄχθ-*, *ἄχθε-*), παρατ. *ἤχθόμην*, μέσ. μέλ. *ἄχθέσομαι*, παθ. *ἀόρ. α' ἤχθέσθην*.

B

Βαίνω (θ. *βα-*, *βη-*, *βαν-*, *βανη-*, *βαιν-*) συνήθ. σύνθετον, παρατ. *-έβαινον*, μέσ. μέλ. *-βήσομαι* (ἐνεργ.), *ἀόρ. β' -έβην*, παρακ. *-βέβηκα*, *ὑπερσ. -εβεβήκειν*, παθ. *βαίνομαι*, παθ. *ἀόρ. α' -εβάθην*, παρακ. *βέβαμαι*. 'Ρηματ. *ἄβατος*, *διαβατέος* κ.τ.λ.

Βιβρώσκω (θ. *βρο-*, *βρω-*, *βι-βρω-σκ-*), παρακ. *βέβρωκα*. Παθ. παρακ. *ἀπαρ. -βεβρωῖσθαι*, μετ παρακ. *βεβρωμένα*. 'Ρηματ. *βρωτός* κ.τ.λ.

Βιώσκομαι (θ. *βιο-*, *βιω-*, *βω-σκ-*), παρ' Ἀττικοῖς ἀπαντᾷ σύνθετον *ἀνα-βιώσκομαι*, παρατ. *ἀνεβιωσκόμην*, *ἀόρ. ἀνεβιωσάμην*. 'Ο *ἀνεβίων* εἶναι τοῦ *ἀναξῶ*.

Βλαστάνω (θ. *βλαστ-*, *βλαστε-*, *βλαστ-αν-*), *ἀόρ. β' ἔβλαστον*, *ὑπερσ. -εβλαστήκει*.

Βλώσκω (θ. *μολ-*, *μλο-*, *μλω-*, *βλω-σκ-*), *ἀόρ. β' ἔμολον*.

Βόσκω καὶ **βόσκομαι** (θ. βο-, βο-σκ-), μόνον ῥηματ. εὐβοτος, μηλόβοτος.

Βούλωμαι (θ. βουλ-, βουλε-), παρατ. ἐβουλόμην, καὶ ἠβουλόμην, μέσ. μέλ. βουλήσομαι, παθ. ἄορ. α' ἐβουλήθην καὶ ἠβουλήθην (μέσ.), παρακ. βεβούλημαι. Ῥηματ. βουλητός, ἀβούλητος.

Βυνέω-ᾶ, (θ. βυ-, βυσ-, βυ-νε-). Ῥηματ. παράβυστος.

Γ

Γηράσκω (θ. γηρα-, γηρα-σκ-), καὶ **γηράω-ᾶ** (μόνον ἐν τοῖς τύποις γηρᾶν, καταγηρᾶν καὶ καταγηρᾶν), μέλλων γηράσω καὶ μέσ. -γηράσομαι, ἄορ. α' ἐγήρασα, ἄορ. β' ἄπαρ. γηρᾶναι, παρακ. -γεγήρακα. Ῥηματ. ἀγήρατος.

Γίνομαι (θ. γεν-, γν-, γι-γν, γενε-), παρατ. ἐγινόμην, μέλ. γενήσομαι, μέσ. ἄορ. β' ἐγενόμην, παρακ. γέγονα καὶ γεγυώς εἰμι καὶ μέσ. γεγένημαι, ὑπερσ. ἐγεγόνειν καὶ γεγυώς ἦν καὶ μέσ. ἐγεγενήμην, τετελ. μέλ. γεγυώς ἔσομαι. Ῥημ. ἀγένητος.

Γιννώσκω (θ. γνο-, γνω-, γι-γνω-σκ-), παρατ. ἐγίννωσκον, μέσ. μέλ. γνώσομαι (ἐνεργ.), ἄορ. β' ἔγνω, παρακ. ἔγνωκα, ὑπερσ. ἐγνώκειν καὶ ἐγνυκῶς ἦν, τετελ. μέλ. ἐγνυκῶς ἔσομαι. Παθ. γιγνώσκομαι, παρατ. ἐγινωσκόμην, μέλ. παθ. γνωσθήσομαι, παθ. ἄορ. α' ἐγνώσθην, παρακ. ἔγνωσμαι, ὑπερσ. -εγνώσμην. Ῥημ. γνωστός κ.τ.λ.

Δ

Δάκνω (θ. δακ-, δηκ-, δακν-), παρατ. ἔδακνον, μέσ. μέλ. δήξομαι (ἐνεργ.), ἄορ. β' ἔδακον. Μέσ. καὶ Παθητ. δάκνομαι, παθ. ἄορ. ἐδήχθην, παρακ. δέδηγμαι.

Δαρθάνω (θ. δαρθ-, δαρθε-, δαρθ-αν-), παρατ. -εδάρθανον, ἄορ. β' -εδάρθον, παρακ. -δεδάρθηκα.

Δέω (θ. δε-, δεε-), παρατ. ἔδεον, μέλ. δεήσω, ἄορ. ἐδέησα, παρακ. δεδέηκα. Μέσ. δέομαι, παρατ. ἐδεόμην, μέλ. δεήσομαι, παθ. ἄορ. ἐδεήθην (μέσ.), παρακ. δεδέημαι. Ῥηματ. ἀδέητος. Τὸ δέω ἀπαντᾷ καὶ ἀπρόσωπον.

Διδάσκω (θ. δα-, δαχ-, δι-δαχ-, δι-δά-σκ-), παρατ. ἐδίδασκον, μέλ. διδάξω, ἄορ. ἐδίδαξα, παρακ. δεδίδαχα. Μέσ. καὶ Παθ.

διδάσκομαι, μέσ. μέλ. διδάξομαι, μέσ. άόρ. α' έδιδαξάμην, παθ. άόρ. έδιδάχθην, παρακ. δεδίδαγμαi. Ρημ. διδασκός, διδασκτέον.

Διδράσκω (ιδέ άπο-διδράσκω).

Δοκῶ (θ. δοκ-, δοκε-), παρατ. έδόκουν, μέλ. δόξω, άόρ. έδοξα. Παθητ. δοκοῦμαι, μετ. παθ. άόρ. -δοχθείς, παρακ. δέδοκται και δεδογμένον έστίν, ύπερσ. έδέδοκτο και δεδογμένον ην. Ρηματ. άδόκητος. Τό δοκῶ άπαντῶ και άπρόσωπον.

Δύομαι και δύνω (θ. δυ-, δυν-), παρατ. έδύομην, μέσ. μέλ. δύσομαι, ένεργ. άόρ. β' έδυν (μέσ.), παρακ. δέδυνκα (μέσ.), ύπερσ. -έδεδύκειν (μέσ.).

Ε

Έγείρω (θ. έγερ-, έγερj-, έγειρ-, έγρ-), παρατ. ηγειρον, μέλ. έγερῶ, άόρ. α' ηγειρα, παρακ. άμετάβ. έργήγορα, ύπερσ. έργηγόρειν. Μέσ. έγείρομαι, παρατ. ηγειρόμην, παθ. άόρ. α' ηγέρθην (και μέσ.), μέσ. άόρ. β' ηγρόμην.

Έξομαι (θ. έδ-, έδε-), καθ-έξομαι, παρατ. έκαθεξόμην μετὰ σημασ. άόρ.; μέλ. καθεδοῦμαι.

Έθέλω (θ. έθελ-, έθελε-) και θέλω (σπανίως), παρατ. ηθελον, μέλ. έθειλήσω, άόρ. ηθέλησα, παρακ. ηθέληκα, ύπερσ. ηθειλήκειν.

Έλαύνω (θ. έλα-, έλα-νυ-), παρατ. ηλαυνον, μέλ. έλῶ, άόρ. ηλασα, παρακ. έλήλακα. Παθητ. ελαύνομαι, παρατ. ηλαυνόμην, μέσ. άόρ. α' ηλασάμην, παθ. άόρ. α' ηλάσθην, παρακ. έλήλαμαι. Ρηματ. σφυρήλατος κ.τ.λ., έλατέον.

ΣΗΜ. Τό ρήμα τούτο έν τῷ ένεστῶτι και τῷ παρατατικῷ λαμβάνει τὸ πρόσφυμα νν. Γίνεται δέ ελαύνω έκ τού ελανύω κατ' άντιμετάθεσιν τῶν γραμμάτων ν και υ.

Έλκω (θ. Γελκ-, Γελκυ-), παρατ. είλκον, μέλ. -έλξω, άόρ. α' είλκυσα, παρακ. είλκυκα. Παθ. έλκομαι, παρατ. είλκόμην, παθ. άόρ. α' είλκύσθην, μέσ. άόρ. α' είλκυσάμην, παρακ. είλκυσμαι. Ρηματ. έλκτέον, συνελκυστέον.

Έπομαι (θ. σεπ-έπ-σπ-) παρατ. είπόμην, μέσ. μέλ. έψομαι, μέσ. άόρ. β' έσπόμην.

Έρωτάω-ῶ (θ. έρ-, έρε-, έρωτα-), παρατ. ηρώτων, μέλ. έρωτήσω και μέσ. έρήσομαι (ένεργ.), άόρ. ηρώτησα και μέσ. άόρ. β'

ἠρόμην, (ἐνεργ.) παρακ. ἠρώτηκα. Παθ. ἐρωτῶμαι, ἀόρ. ἠρω-
τήθην, προστακτ. παρακ. ἠρωτήσθω. Ῥηματ. ἀνερωτητέον.

Εὔδω (θ. εὐδ-, εὐδε-), συνηθέστερον καθ-εὐδω, παρατ. ἠῦδον,
ἐκάθευδον καὶ καθηῦδον, μέλ. καθευδήσω. Ῥημ. καθευδητέον.

Εὕρισκω (θ. εὕρ-, εὕρε-, εὕρ-ισκ-), παρατ. εὕρισκον καὶ
ἠῦρισκον, μέλ. εὕρήσω, ἀόρ. β' εὔρον καὶ ἠῦρον, παρακ.
εὕρηκα καὶ ἠῦρηκα, ὑπερσ. ἠῦρηκῶς ἦν. Μέσ. καὶ Παθ. εὕρισκο-
μαι, παρατ. ἠῦρισκόμην, μέσ. μέλ. εὕρήσομαι, παθ. μέλ. εὕρε-
θήσομαι, μέσ. ἀόρ. β' ἠῦρόμην, παθ. ἀόρ. ἠῦρέθην, παρακ.
ἠῦρημαι, ὑπερσ. ἠῦρήμην. Ῥημ. εὕρετός κ.τ.λ. εὕρετέον κ.τ.λ.

Ἔχω (θ. σεχ-, ἐχ-, ἐχ, σχ-, σχε-), παρατ. εἶχον, μέλ. ἔξω καὶ
σχήσω, ἀόρ. β' ἔσχον, παρακ. ἔσχηκα. Μέσ. καὶ Παθ. ἔχομαι,
παρατ. εἶχόμην, μέσ. μέλ. ἔξομαι καὶ -σχήσομαι (παθ.), μέσ.
ἀόρ. β' -εσχόμην καὶ ὡς παθ. ἐσχόμην, παρακ. ἔσχημαι. Ῥημ.
ἀνεκτός κ.τ.λ., μεθεκτέον κ.τ.λ.

Ἐψω (θ. ἐψ-, ἐψε-), μέσ. μέλ. ἐψήσομαι (ἐνεργ.), ἀόρ. ἠψησα.
Παθ. ἔψομαι. Ῥημ. ἐψθός, ἐψητός.

Z

Ζεύγνυμι (θ. ζευγ-, ζυγ-, ζευγ-νυ-), παρατ. ἐξεύγνυμι, ἀόρ.
α' ἐξευξα. Παθ. ζεύγνυμαι, μέσ. ἀόρ. α' ἐξεύξατο, παθ. ἀόρ. α'
ἐξεύχθην καὶ β' ἐζύγην, παρακ. ἔξευγμίαι.

Θ

Θιγγάνω (θ. θιγ-, θι-ν-γ-αν-, θι-γ-γ-αν-), ἀόρ. β' ἔθιγον.

Θνήσκω, συνήθ. ἀπο-θνήσκω (θ. θαν-, θνη-, θνη-σκ- ἐκ τοῦ
θνη-ισκ-), παρατ. ἔθνησκον συνήθ. ἀπέθνησκον, μέσ. μέλ. ἀπο-
θανοῦμαι (ἐνεργ.), ἀόρ. β' ἀπέθανον, παρακ. τέθνηκα, ὑπερσ.
ἐτεθνήκειν, τετελ. μέλ. τεθνήξω καὶ τεθνηκῶς ἔσομαι.

Θρώσκω (θ. θορ-, θρο-, θρω-, θρω-σκ-), ἀπαρ. ἀόρ. β' ἀνα-
θορεῖν, μετοχ. ἐκθορών.

I

Ἰζω παρὰ πεζοῖς σύνθ. καθίζω, ξυνίζω, προσίζω κ.τ.λ., παρατ.
ἐκάθιζον, μέλ. καθιῶ, ἀόρ. ἐκάθισα, καὶ σπαν. καθίσα. Μέσ.
καθ-ίζομαι, ἐκαθίζόμην, καθιζήσομαι, ἀόρ. -εκαθισάμην.

Ἰκνέομαι-οὔμαι (θ. ἰκ-ἰκ-νε-), παρατ.-ικνούμεν, μέλ.-ίξομαι, ἄορ. ῥ' -ικόμην, παρακ. -ίγμαι, ὑπερσ. -ίγμην.

Ἰλάσκομαι (θ. ἰλα-ἰλα-σκ-), παρατ. ἰλασκόμην, παθ. ἄορ. ἐξίλασθέν, μέσ. ἄορ. ἀφιλασαμένη.

Κ

Καίω καὶ κάω (θ. κα-, καF-, και-) παρατ. ἔκαιον καὶ ἔκαιον, μέλ. καύσω, ἄορ. α' ἔκαισα, παρακ. -κέκαικα. Παθ. καίομαι καὶ κάομαι, παρατ. ἐκαόμην, παθ. μέλ. καυθήσομαι, παθ. ἄορ. ἐκαύθην καὶ ῥ' ἐκάην, παρακ. κέκαιμαι. Ῥημ. ἄκαιστος, πυρῖκαιτος.

Καλῶ (θ. καλε-, κλη-) ἐκάλουν, μέλ. καλῶ, ἄορ. α' ἐκάλεσα, παρακ. κέκληκα, ὑπερσ. ἐκεκλήκειν. Μέσ. καὶ Παθ. καλοῦμαι, παρατ. ἐκαλούμην, μέσ. μέλ.-καλοῦμαι, μέσ. ἄορ. α' ἐκαλεσάμην, παθ. μέλ. κληθήσομαι, παθ. ἄορ. ἐκλήθην, παρακ. κέκλημαι, ὑπερσ. ἐκεκλήμην, τετελ. μέλ. κεκλήσομαι. Ῥημ. κλητός, κλητέος.

Κάμνω (θ. καμ-, κμα-, κμη-, κάμν-), παρατ. ἔκαμνον, μέσ. μέλ. καμοῦμαι (ἐνεργ.), ἄορ. ῥ' ἔκαμον, παρακ. κέκμηκα, ὑπερσ. ἐκεκμήκειν. Ῥημ. ἀποκμητέον.

Κεράννυμι (θ. κερα-, κρα-, κερασ- κερα-ννυ-) καὶ κεραννώω, ἄορ. ἐκέρασα. Παθ. κεράννυμαι, ἄορ. ἐκεράσθην καὶ ἐκράθην, μέσ. ἄορ. α' ἐκερασάμην, παρακ. κέκραμαι, ὑπερσ. ἐκεκράμην. Ῥημ. ἀκρατος, ἀκέραστος, συγκρατέον κ.τ.λ.

Κίχρημι (θ. χρα-, χρη-) ἄορ. ἔχρησα, μέσ. ἄορ. χρήσασθαι, παθ. παρακ. διακεχρημένον.

Κλαίω καὶ κλαίω (θ. κλα-, κλαF-, κλαι-) παρατ. ἔκλαιον, μέλ. κλαήσω καὶ μέσ. κλαύσομαι (ἐνεργ.), ἄορ. ἔκλαισα.

Κλείω καὶ κλήω (θ. κλει-, κλεισ-, κλησ-), παρατ. ἔκλειον ἢ ἔκληον, μέλ. κλείσω ἢ κλήσω, ἄορ. ἔκλεισα ἢ ἔκλησα. Παθητ. κλείομαι καὶ κλήομαι, παρατ.-ἐκλειόμην καὶ ἐκλήομην, μέλ. παθ.-κλησθήσομαι, ἄορ. παθ.-ἐκλείσθην ἢ ἐκλήσθην, μέσ. ἄορ. α' ἐκλήσάμην, παρακ.-κέκλημαι ἢ κέκλειμαι, ὑπερσ. ἐκεκλήμην ἢ ἐκεκλείμην. Ῥημ. κληστός ἢ κλειστός, ἀκλειστος ἢ ἀκληστος.

Κράζω (θ. κραFγ-, κραγ-), ποιητ. καὶ μεταγν., πεζολογικοὶ εἶναι ὁ ἄορ. ῥ' ἀνέκραγον καὶ ὁ παρακ. κέκραγα.

Κυλίλνω, παρατ. ἐκύλιλνον. Μέσ. κυλίλνομαι καὶ καλιλνοῦμαι, παθ. ἄορ. ἐξεκυλίσθην, παρακ. κατακεκύλισμαι.

Λ

Λαγχάνω (θ. λαχ-, ληχ-, λα-ν-χ-αν-, λα-γ-χ-αν-), παρατ. ἐλάγχχανον, μέσ. μέλ. λήξομαι (ἐνεργ.), ἄορ. ἅ' ἔλαχον, παρατ. εἶληχα, ὑπερσ. εἶλήχειν. Παθ. λαγχάνομαι, ἄορ. παθ. ἐλήχθην, παρακ. εἶληγμαί. Ῥηματ. ληκτέος.

Λαμβάνω (θ. λαβ-, ληβ-, λα-ν-β-αν-, λα-μ-β-αν-), παρατ. ἐλάμβανον, μέσ. μέλ. λήψομαι (ἐνεργ.), ἄορ. ἅ' ἔλαβον, παρακ. εἶληφα, ὑπερσ. εἶλήφειν καὶ εἶληφώς ἦν, τετελ. μέλ. εἶληφώς ἔσομαι. Παθητ. λαμβάνομαι (καὶ μέσ.), παρατ.-ελαμβανόμεν (καὶ μέσ.), παθ. μέλ. ληφθήσομαι, παθ. ἄορ. ἐλήφθην, μέσ. ἄορ. ἅ' ἐλαβόμεν, παρακ. εἶλημμαι (μέσ. καὶ παθ.), ὑπερσ. εἶλήμην (μέσ. καὶ παθ.), τετελ. μέλ. κατειλημμένος ἔσομαι (παθ.). Ῥημ. ληπτὸς κ.τ.λ. ληπτέον κ.τ.λ.

Λανθάνω (θ. λαθ-, ληθ-, λα-ν-θ-αν-), παρατ. ἐλάνθανον, μέλ. λήσω, ἄορ. ἅ' ἔλαθον, παρακ. λέληθα, ὑπερσ. ἐλελήθειν. Μέσ. ἐπι-λανθάνομαι, παρατ. ἐπελανθανόμεν, μέλ. ἐπιλήσομαι, ἄορ. ἅ' ἐπελαθόμεν, παρακ. ἐπιλέλησμαι, ὑπερσ. ἐπελελήσμην.

Λεαίνω (θ. λεαν-, λεανῆ-, λεαιν-), παρατ. ἐξελεαίνον, ἄορ. ἐλέανα. Παθ. λεαίνομαι.

Μ

Μανθάνω (θ. μαθ-, μαθε-, μα-ν-θ-αν-), παρατ. ἐμάνθανον, μέσ. μέλ. μαθήσομαι (ἐνεργ.), ἄορ. ἅ' ἔμαθον, παρακ. μεμάθηκα, ὑπερσ. ἐμεμαθήκειν καὶ μεμαθηκώς ἦν. Παθ. μανθάνομαι. Ῥημ. μαθητὸς, μαθητέον.

Μάχομαι (θ. μαχ-, μαχε-), παρατ. ἐμαχόμεν, μέλ. μαχοῦμαι, ἄορ. ἐμαχεσάμην, παρακ. μεμάχημαι. Ῥημ. περιμάχητος κ.τ.λ., μαχητέον κ.τ.λ.

Μέλει (ἀπρόσωπον, θ. μελ-, μελε-), παρατ. ἔμελε, μέλ. μελήσει, ἄορ. ἐμέλησε, παρακ. μεμέληκε, ὑπερσ. ἐμεμελήκει. Ῥημ. μελητέον. Τὸ σύνθετον μεταμέλει (ἔστι μοι μεταμέλεια) δὲν ἔχει

παρακείμενον καὶ ὑπερσυντέλικον. Ῥηματικὸν ἐπίθετον τούτου εἶναι ἀμεταμέλητος.

Μέλλω (θ. μελλ-, μελλε-), παρατ. ἔμελλον καὶ ἤμελλον, μέλ. μελλήσω, ἄορ. ἐμέλλησα. Παθ. μέλλεται. Ῥημ. ἐπίθετον μελλητέον.

Μένω (θ. μεν-, μενε-), παρατ. ἔμενον, μέλ. μενῶ, ἄορ. ἔμεινα, παρακ. μεμένηκα. Ῥημ. μενετός, μενετέος, κ.τ.λ.

Μίγνυμι καὶ **μείγνυμι** (θ. μιγ-, μισγ-, μειγ-) καὶ **μιγνύω** καὶ **μίσγω**, παρατ. -εμίγνυον καὶ ἔμισγον, μέλ. -μίξω, ἄορ. ἔμιξα. Μέσ. καὶ Παθ. **μίγνυμαι** καὶ **μίσγομαι**, παρατ. -εμιγνύμην, παθ. μέλ. -μιχθήσομαι, ἄορ. α' ἐμιξάμην, παθ. ἄορ. ἐμίχθην καὶ β' (μέσ.) ἐμίγην, παρακ. μέμιγμα. Ῥημ. μικτός, μικτέον κ.τ.λ.

Μιμνήσκω (θ. μνη-, μι-μνή-σκ- ἐκ τοῦ μι-μνη-ίσκ-), παρατ. ἐμίμνησκον, μέλ. -μνήσω, ἄορ. -ἐμνήσα, παθ. καὶ μέσ. μιμνήσσομαι, παρατ. -εμιμνησκόμην, μέλ. -μνήσομαι, παθ. μέλ. μνησθήσομαι (μέσ.), παθ. ἄορ. ἐμνήσθην, παρακ. μέμνημαι, ὑπερσ. ἐμειμήμην, τετελ. μέλλων μεμνήσομαι. Ῥηματ. ἀναμνηστός, ἀείμνηστος, ἐπιμνηστέον.

N

Νέμω (θ. νεμ-, νεμε-), παρατ. ἔνεμον, μέλ. νεμῶ, ἄορ. ἔνειμα, παρακ. διανενέμηκα. Μέσ. καὶ παθ. νέμομαι, παρατ. ἐνεμόμην, μέσ. μέλ. νεμοῦμαι, μέσ. ἄορ. ἐνειμάμην, παθ. ἄορ. ἐνεμήθην, παρακ. μέσ. καὶ παθ. νενέμημαι, ὑπερσ. παθ. διενεμεμήμην. Ῥημ. ἀνέμητος, διανεμητέος, ἐπινεμητέον.

Νέω (πλέω) (θ. νεΓ-) ἔνεον, μέσ. μέλ. νεύσομαι, ἄορ. -ένευσα, παρακ. -νένευκα. Ῥημ. νευστέον.

O

Οἶομαι (θ. οἰ-, οἰε-) καὶ **οἶμαι**, παρατ. ᾠόμην καὶ ᾠήμην, μέσ. μέλ. οἰήσομαι, παθ. ἄορ. ᾠήθην (μέσ.) καὶ πλέον οὔ.

Οἶχομαι (θ. οἶχ-, οἶχε-), παρατ. ᾠόχομην, μέλ. οἰχήσομαι.

Ὀμνυμι (θ. ὀμ-, ὀμνυ-, ὀμο-), παρατ. ὠμνυν, μέσ. μέλ. ὀμοῦμαι, ἄορ. ὠμοσα, παρακ. ὀμώμοκα, ὑπερσ. ὠμωμόκειν. Μέσ. ὀμνυμαι, παρατ. ὠμνύμην, ἄορ. ὀμωσάμην, παθ. μέλ. ὀμωσθήσομαι, παθ. ἄορ. ὠμώθην, παρακ. ὀμώμοται, μετοχὴ ὀμωμοσμένοσ. Ῥημ. ἀνώμοτος, ἀπώμοτος κ.τ.λ.

Ὀφείλω (θ. ὀφελ-, ὀφειλ-, ὀφειλε-), παρατ. ὄφειλον, μέλ. ὀφειλήσω, ἄορ. ὄφειλησα, ἄορ. ῥ' ὄφελον, ὑπερσ. ὄφειλήκειν. Παθ. ὀφείλομαι, παρατ. ὄφειλόμην, μετ. παθ. ἄορ. ὀφειληθεῖσα.

Ὀφλισκάνω (θ. ὀφλ-, ὀφλε-, ὀφλ-ισκ-, ὀφλ-ισκ-αν-) παρατ. ὄφλισκανον, μέλ. ὀφλήσω, ἄορ. ῥ' ὄφλον, παρακ. ὄφληκα, ὑπερσ. ὄφλήκειν καὶ ὄφληκῶς ἦν. Παθ. παρακ. ὄφλημένος.

Π

Πάσχω (θ. παθ-, παθ-σκ-, πασχ-, πενθ-), παρατ. ἔπασχον, μέσ. μέλ. πείσομαι, ἄορ. ῥ' ἔπαθον, παρακ. πέπονθα, ὑπερσ. ἐπεπόνθειν καὶ πεπονθῶς ἦν, τετελ. μέλ. πεπονθῶς ἔσομαι.

Πετάννυμι (θ. πετα-, πτα-, πετάσ-, πετα-ννυ-) παρὰ τοῖς Ἄττ. πεζολόγοις ἀπαντᾷ σύνθετον ἀνα-πετάννυμι καὶ πεταννύω, παρατ. ἐπετάννυν, ἄορ. -επέτασα. Παθ. -πετάννυμαι, παρατ. -ἐπεταννύμην, παρακ. -πέπταμαι.

Πέτομαι (θ. πετ-, πτε-, πτη-, πτ-), μέλ. πτήσομαι, ἄορ. ῥ' ἐπτόμην.

Πήγνυμι (θ. παγ-, πηγ-, πηγ-νυ-) καὶ πηγνύω, ἄορ. ἐπηξα. Μέσ. καὶ παθ. πήγνυμαι, παρατ. ἐπηγνύμην, εὐκτ. πηγνύτο (ἢ πήγνυτο), παθ. μέλ. ῥ' παγήσομαι, ἄορ. ῥ' παθ. ἐπάγην, μέσ. ἐπηξάμην, ἐνεργ. παρακ. πέπηγα (μέσ.) καὶ ὑπερσ. ἐπεπήγειν. Ῥημ. πηκτός.

Πίνω (θ. πι-, πιν-, πο-), παρατ. ἔπινον, μέσ. μέλ. πίομαι (ἐνεργ.), ἄορ. ῥ' ἐπιον, παρακ. πέπωκα. Παθ. πίνομαι, παρατ. ἐπινόμην, παθ. ἄορ. ἐπόθην, παρακ. πέποται. Ῥηματ. ποτόν, ποτέος κ.τ.λ.

Πίπτω (θ. πετ-, πτ-, πι-πετ-πιπτ-), παρατ. ἐπιπτον, μέσ. μέλ. πεσοῦμαι, ἄορ. ῥ' ἔπεσον, παρακ. πέπτωκα, ὑπερσ. ἐπεπτώκειν καὶ πεπτωκῶς ἦν. Ῥημ. ἀμετάπτωτος.

Πλέω (θ. πλεF-), παρατ. ἔπλεον, μέσ. μέλ. πλεύσομαι καὶ Δωρ. πλευσσοῦμαι, ἄορ. ἔπλευσα, παρακ. πέπλευκα, ὑπερσ. ἐπεπλεύκειν, μετ. παθ. παρακ. πεπλευσμένος. Ῥημ. ἄπλευστος, πλευστέον.

Πνέω (θ. πνεF-), παρατ. ἔπνεον, μέσ. μέλ. πνεύσομαι

(ένεργ.) καί [-πνευστοῦμαι], ἀόρ. ἔπνευσα, παρακ. -πέπνευκα, παθ. διαπνέομαι.

Πυνθάνομαι (θ. πυθ-, πευθ-, πυ-ν-θ-αν-), παρακ. ἐπυνθανόμην, μέσ. μέλ. πεύσομαι, μέσ. ἀόρ. ἔ' ἐπυνθόμην, παρακ. πέπυσμαι, ὑπερσ. ἐπεπύσμην. Ῥημ. ἐκπυστος, ἄπυστος, πευστέον.

Ρ

Ῥέω (θ. ῤεF-, ῤυε-), παρακ. ἔρρεον, μέσ. μέλ. εἰσρρήσομαι (ένεργ.), ἀόρ. ἔ' ἐρρήην, παρακ. ἐρρήηκα, ὑπερσ. συνερρήηκειν καί συνερρήηκώς ἦν. Παθ. παρακ. περιερρήετο καί πλέον οὐ.

Σ

Σκοπέω-ῶ (θ. σκεπ-, σκοπ-, σκοπε-) καί μέσ. σκοποῦμαι, παρακ. ἐσκόπουν καί ἐσκοπούμην, μέσ. μέλλων σκέψομαι, μέσ. ἀόρ. ἐσκεπάμην, παρακ. μέσ. ἐσκεμμαι. Παθ. σκοποῦμαι, παρακ. ἐσκοπούμην, παρακ. προέσκεμμαι, ὑπερσ. προύσκεπτο, τετελ. μέλ. ἐσκέψομαι (παθ.). Ῥημ. ἄσκεπτος, σκεπτέος.

Στρώννυμι (θ. στορ-, στρο-, στρω-, στρωσ-, στρω-νυ-, στορε-, στορ-νυ-), παρακ. ἐστρώννυ, ἀόρ. ἐστόρσεα. Παθ. στόρνυμαι, παρακ. ἐστρωμαι. Ῥημ. ἄστροφτος.

Τ

Τέμνω (θ. τεμ-, τεμν-, τμε-, τμη-), παρακ. ἐτεμνον, μέλ. τεμῶ, ἀόρ. ἔ' ἐτεμον, παρακ. -τέμηκα, παθ. τέμνομαι, παρακ. ἐτεμνόμην, μέσ. μέλ. -τεμοῦμαι, μέσ. ἀόρ. ἔ' ἐτεμόμην, παθ. μέλ. -τμηθήσομαι, παθ. ἀόρ. ἐτμήθην, παρακ. τέμημαι, ὑπερσ. ἐτεμμήμην. Ῥημ. ἄτμητος, τμητέος.

Τίκτω (θ. τεκ-, τιτεκ-, τίτκ- ἀντί τοῦ τιτκ-), παρακ. ἐτίκτον, μέσ. μέλ. τέξομαι (ένεργ.), ἀόρ. ἔ' ἔτεκον, παρακ. τέτοκα.

Τίνω (θ. τι-, τιν-), παρακ. ἀπ-έτινον, μέλ. τίσω, ἀόρ. ἐτίσω, παρακ. τέτικα, μέσ. ἀόρ. ἐτίσάμην, παθ. ἀόρ. ἐτίσθην, παρακ. ἐκτέτισμαι, ὑπερσ. ἐξετέτιστο. Ῥημ. ἀποτιστέον.

Τιτρώσκω (θ. τρο-, τρω-, τι-τρώ-σκ-), παρακ. ἐτίτρωσκον, μέλ. κατατιρώσω, ἀόρ. ἐτρώσα. Παθ. τιτρώσκομαι, παρακ. ἐτιτρωσκόμην, μέλ. τρωθήσομαι, ἀόρ. ἐτρώθην, παρακ. τέτρωμαι, ὑπερσ. ἐτετρώμην. Ῥημ. τρωτός, ἄτρωτος.

Τυγχάνω (θ. τυχ-, τευχ-, τυχε-, τυ-ν-χ-αν-, τυ-γ-χ-αν-), παρατ. *ἐτύγγανον*, μέσ. μέλ. *τεύξομαι*, (ἐνεργ.), *ἀόρ. β' ἐτυχον*, παρακ. *τετύχηκα*, ὑπερσ. *ἐτετυχήκειν* καὶ *τετυχηκῶς ἦν*.

Υ

Ἵπ-ισχνοῦμαι (θ. σχ-, σχε-, σχη-, ισχ-, ισχ-νε-), παρατ. *ἵπ-ισχνοῦμην*, μέλ. *ὑποσχήσομαι*, *ἀόρ. β' ὑπεσχόμην*, παρακ. *ὑπέσχημαι*, ὑπερσ. *ὑπεσχήμην*. Ἐκ τοῦ θέμ. *ισχ-εὔρηται* καὶ ἐνεστῶς *ἴσχω*, παρατ. *ἴσχον*, ὡς *ἀμπίσχω*, *ἀνίσχω* . . .

Φ

Φθάνω (θ. φθα-, φθη-, φθαν-), παρατ. *ἔφθανον*, μέλ. *φθάσω* (σπαν.), καὶ μέσ. *φθήσομαι*, *ἀόρ. α' ἔφθασα* καὶ *β' ἔφθην*.

Χ

Χαίρω (θ. χαρ-, χαρj-, χαιρ-, χαιρε-), παρατ. *ἔχαιρον*, μέλ. *χαιρήσω*, παθ. *ἀόρ. β' ἐχάρην* (ἐνεργ.). Ῥημ. *χαρτός*, *ἐπίχαρτος*.

Χέω (θ. χεF-, χυ-), παρατ. *ἔχεον*, μέλ. *χέω*, *ἀόρ. ἔχεα*. Παθ. *χέομαι*, παρατ. *ἐχέομην*, μέσ. μέλ. *χέομαι*, παθ. *-χυθήσομαι*, μέσ. *ἀόρ. [ἐχεάμην]*, ὑποτακτ. *ἐγγέωμαι*, *ἀόρ. παθ. -εχύθην*, παρακ. *κέχυμαι*, ὑπερσ. *-εκεχύμην*. Ῥημ. *χυτός*.

Ω

Ἔωθέω-ῶ (θ. Fωθ-, Fωθε-), παρατ. *ἔώθουν*, μέλ. *ῶσω*, *ἀόρ. ἔωσα*. Μέσ. καὶ Παθ. *ῶθοῦμαι*, παρατ. *ἔωθούμην*, μέσ. μέλ. *ἀπώσομαι*, παθ. μέλ. *ἔξωσθήσομαι*, μέσ. *ἀόρ. ἔωσάμην*, παθ. *ἀόρ. ἔωσθην*, παθ. παρακ. *ἔωσμαι*.

B'. Τὰ ἐλλειπτικά.

§ 415. **Ἄγορευώ** (ἀγορεF-), παρατ. *-ηγόρευον*, μέλ. *-ερῶ* (ἐρε-), *ἀόρ. β' -εἶπον* (Fεπ-, FεFεπ-, ἐFεFεπ-ον), παρακ. *-εἶρηκα* (Fρε-), ὑπερσ. *ἀπειρήκειν* καὶ *ἀπειρηκῶς ἦν*. Παθ. *ἀγορευόμαι*, παρατ. *-ηγρορευόμην*, μέσ. μέλ. *προαγορευόσομαι* (παθ.), παθ. μέλ. *-ρηθήσομαι*, παθ. *ἀόρ. -ερρήθην*, παρακ. *-εἶρημαι*, ὑπερσ. *εἶρήμην* καὶ *εἶρημένος ἦν*. Ῥημ. *ῤητός*, *ῤητέος* κ.τ.λ.

Ἀφείω-ῶ (αἶρε-), παρατ. *ἤφρον*, μέλ. *αἶρήσω*, *ἀόρ. β' εἶλον* (Fελ-), παρακ. *ἤρηκα*, ὑπερσ. *ἤρήκειν*, τετελ. μέλ. *ἀφηρηκῶς*

ἔσομαι. Μέσ. καὶ παθ. αἰροῦμαι, παρατ. ἤροῦμην, μέσ. μέλ. αἰρήσομαι, παθ. μέλ. αἰρεθήσομαι, μέσ. ἄορ. β' εἰλόμην, παθ. ἄορ. ἤρεθην, παρακ. ἤρημαι. Ῥημ. αἰρετός, αἰρετέος κ.τ.λ.

ΣΗΜ. Παθητικὸν τοῦ μὲν ἐνεργ. αἰρῶ (συλλαμβάνω, κυριεύω) εἶναι τὸ ἀλίσκομαι, τοῦ δὲ μέσου αἰροῦμαι (ἐκλέγω, προτιμῶ) τὸ αἰροῦμαι (ἐκλέγομαι).

Ἔρχομαι (ἐρχ-), παρατ. ἦεν καὶ ἦα (εἰ-), μέλ. εἶμι, ἄορ. β' ἦλθον (ἐλυθ-), παρακ. ἐλήλυθα (ἐλευθ-, ἐλυθ-), ὑπερσ. ἐηλύθειν καὶ ἐηλυθῶς ἦν.

Ἔσθίω (ἐσθι-, ἐδ-θι-) (καὶ τρώγω, ἐπὶ σκληρῶν καρπῶν), παρατ. ἦσθιον, μέσ. μέλ. ἔδομαι (ἐδ-) (τρώξομαι) ἐνεργ., ἄορ. β' ἔφαγον (φαγ-), παρακ. ἐδήδοκα. Παθητ. μόνον μετοχὴ παρακειμένου κατεδηδεσμένος.

Ζάω-ῶ (ζα-), παρατ. ἔζων, μέλ. ζήσω καὶ μέσ. βιώσομαι (βιο-, βιω-) καὶ ζήσεται (ἄπαξ), ἄορ. β' ἐβίων, παρακ. [βεβίωκα].

Θέω (θε-, θεΓ-), παρατ. ἔθειον, μέσ. μέλλων -θεύσομαι καὶ δραμοῦμαι (δραμ-), ἐνεργ. ἄορ. β' ἔδραμον, παρακ. -δεδράμηκα, ὑπερσ. ἐδεδραμήκειν. Παθ. μόνον παρακ. ἐπιδεδράμημαι. Ῥημ. περιθρεκτέον.

Λέγω, παρατ. ἔλεγον, μέλ. λέξω καὶ ἐρῶ, ἄορ. α' εἶπα, ἄορ. β' εἶπον, παρακ. εἶρηκα, ὑπερσ. εἰρήκειν καὶ εἰρηκῶς ἦν. Παθ. λέγομαι, παρατ. ἐλεγόμην, μέλ. ῥηθήσομαι (σπαν. λεχθήσομαι), ἄορ. ἐρρήθην (σπαν. ἐλέχθην), παρακ. εἶρημαι καὶ εἰρημένος εἰμί (σπαν. λέλεγμαι), ὑπερσ. εἰρήμην καὶ εἰρημένος ἦν, τετελ. μέλ. εἰρήσομαι (σπαν. λελέξομαι). Ῥημ. λεκτός, λεκτέος κ.τ.λ. ῥητός, ῥητέος κ.τ.λ.

Ὀράω-ῶ (Ὀρ-ο-, ὄρ-α-), παρατ. ἐώρων, μέσ. μέλ. ὄψομαι (ὄπ-) (ἐνεργ.), ἄορ. β' εἶδον (Γ'δ-), παρακ. ἐόρακα καὶ ἐώρακα (ἄπαξ ὄπαπα), ὑπερσ. ἐοράκειν καὶ ἐορακῶς ἦν. Παθ. ὄρῶμαι, παρατ. ἐωρώμην, μέλ. ὄφθῃσομαι, ἄορ. ὄφθην, παρακ. ἐόραμαι, (σπαν. ὄμμαι, ὄψαι, ὄπται). Μέσ. ὄρῶμαι, παρατ. ἐωρώμην, μέσ. ἄορ. β' -ειδόμην. Ῥημ. ὄρατός, -οπτός (πάντοτε σύνθετον ὕποπτος, προὔπτος), -οπτέον (πάντοτε σύνθετον περιοπτέον, κατοπτέον).

Πλήττω (πλαγ-, πληγ-), παῖω (παΓ-, παι-) καὶ τύπτω (τυπ-,

τύπ-τ-), παρατ. -έπληττον, ἔπαιον καὶ ἔτυπτον, μέλλων -πλήξω, παίσω καὶ τυπτήσω, ἄορ. -έπληξα, ἔπαισα, ἐπάταξα καὶ πληγὰς ἔδωκα, παρακ. πέπληγα καὶ πληγὰς δέδωκα. Παθ. πλῆττομαι, τύπτομαι καὶ πληγὰς λαμβάνω, παρατ. ἐτυπτόμην, (μέσ. ἐξεπληττόμην) καὶ πληγὰς ἐλάμβανον, μέλ. πληγήσομαι (μέσ. ἐκπληγήσομαι καὶ πληγὰς λήψομαι, ἄορ. ἐπλήγην (μέσ. ἐξεπλάγην, κατεπλάγην) καὶ πληγὰς ἔλαβον, παρακ. πέπληγμαι (μέσ. ἐκπέπληγμαι) καὶ πληγὰς εἶληφα, ὑπερσ. μέσ. ἐπεπλήγμην. Ῥημ. ἐκπληκτος, ἀπόπληκτος κ.τ.λ. καταπληκτέον, τυπτέον καὶ πληγὰς ληπτέον.

Πωλῶ (πωλ-, πωλ-ε-) καὶ ἀποδίδομαι (δο-, δι-δο-), παρατ. ἐπώλουν καὶ ἀπεδιδόμην, μέλ. πωλήσω καὶ ἀποδώσομαι, ἄορ. ἀπεδόμην, παρακ. πέπρακα, ὑπερσ. ἐπεπράκειν. Παθ. πωλοῦμαι καὶ πιπράσκομαι, παρατ. ἐπωλούμην, ἄορ. ἐπωλήθην καὶ ἐπράθην, παρακ. πέπραμαι, ὑπερσ. ἐπέπρατο, τετελ. μέλ. πεπράσομαι. Ῥημ. ἄπρατος, πρατέος.

Φέρω (φέρ-), παρατ. ἔφερον, μέλ. οἶσω (οἰ-), ἄορ. α' ἤνεγκα (ἐνεκ-, ἐνε-ν-κ-, ἐνεγκ-) καὶ β' ἤνεγκον (μόνον τὸ α' ἐνικὸν πρόσωπον ἐν τῇ Ὀριστικῇ, τὰ δὲ λοιπὰ ἐκ τοῦ ἤνεγκα), παρακ. ἐνήνοχα, ὑπερσ. -ενηνόχειν. Μέσ. καὶ παθ. φέρομαι, παρατ. ἐφερόμην, μέσ. μέλλων οἶσομαι, παθ. μέλ. οἰσθήσομαι καὶ -ενεχθήσομαι, μέσ. ἄορ. ἤνεγκάμην, παθ. ἄορ. ἠνέχθην, παρακ. ἐνήνεγμαι, ὑπερσ. προσενηνεκτο. Ῥημ. οἰστός καὶ δῖστός, οἰστέον κ.τ.λ.

Ἐυνέομαι-οὔμαι (Ἔων-, Ἔων-ε-, ὤνε-), παρατ. ἐωνούμην, μέσ. μέλ. ὠνήσομαι, μέσ. ἄορ. β' ἐπριάμην (§ 396), παρακ. ἐώνημαι, ὑπερσ. ἐωνήμην καὶ ἐωνημένος ἦν, παθ. ἄορ. ἐωνήθην. Ῥημ. ὠνητός, ὠνητέος, ἀργυρῶνητος.

Γ'. Τὰ εἰς τινὰς χρόνους κατὰ σημασίαν ἀνώμαλα.

1.

§ 416. Ῥήματά τινὰ ἐνεργητικὰ ἔχουσι μέσον μέλλοντα μὲ ἐνεργητικὴν σημασίαν, τὰ ἐξῆς:

ἄδω-ἔσομαι, ἀκούω-ἀκούσομαι, ἁμαρτάνω-ἁμαρτήσομαι, ἀνακύπτω-ἀνακύψομαι, ἀνανεύω-ἀνανεύσομαι, ἀπαντῶ-ἀπαντήσο-

μαι, ἀποδιδράσκω-ἀποδράσσομαι, ἀπολαύω-ἀπολαύσομαι, βαδίζω-βαδιοῦμαι, βαίνω-βήσομαι, [βιῶ]-βιώσομαι, βοῶ-βοήσομαι, γελῶ-γελάσομαι, γινώσκω-γνώσομαι, δάκνω-δήξομαι, εἰκάζω-εἰκάσομαι, εἰμί-ἔσομαι, ἐσθίω-ἔδομαι, ἔψω-ἐψήσομαι, θαυμάζω-θαυμάσομαι, θέω-θεύσομαι, θνήσκω-ἀποθανοῦμαι, κάμνω-καμοῦμαι, κατανεύω-κατανεύσομαι, λαγχάνω-λήξομαι, λαμβάνω-λήψομαι, μανθάνω-μαθήσομαι, νέω-νεύσομαι, οἶδα-εἶσομαι, οἰμῶζω-οἰμῶξομαι, ὄμνυμι-ὄμοῦμαι, ὄρω-ὄψομαι, παίζω-παιξοῦμαι, πάσχω-πέισομαι, πηδῶ-πηδήσομαι, πίνω-πίομαι, πίπτω-πεσοῦμαι, πλέω-πλεύσομαι καὶ πλευσοῦμαι, πνέω-πνεύσομαι, καὶ πνευσοῦμαι, σιωπῶ-σιωπήσομαι, σπονδάζω-σπονδάσομαι, τίκτω-τέξομαι, τρέχω-δραμοῦμαι, τυγχάνω-τεύξομαι, φεύγω-φεύξομαι καὶ φευξοῦμαι καὶ τινὰ ἄλλα.

ΣΗΜ. Τινὰ δὲ ἐκτὸς τοῦ μὲ ἐνεργητικὴν σημασίαν μέσου μέλλοντος ἔχουσι καὶ τὸν ἐνεργητικόν, τὰ ἐπόμενα:

Ἀποχωρῶ-ἀποχωρήσω καὶ ἀποχωρήσομαι, ἀρπάζω-ἀρπάσω καὶ ἀρπάσομαι, γηράσκω-γηράσω καὶ ἔγγηράσομαι, διώκω-διώξω καὶ διώξομαι, ἐγκωμιάζω-ἐγκωμιάσω καὶ ἐγκωμιάσομαι, ἐπαινῶ-ἐπαινέσω καὶ ἐπαινέσομαι, ἐρωτῶ-ἐρωτήσω καὶ ἐρήσομαι, κλαίω-κλήσω καὶ κλαύσομαι (κλαυσοῦμαι), κλέπτω-κλέψω καὶ κλέψομαι, παραινῶ-παραινέσω καὶ παραινέσομαι, ποθῶ-ποθήσω καὶ ποθήσομαι (ποθέσομαι), προσχωρῶ-προσχωρήσω καὶ προσχωρήσομαι, συγχωρῶ-συγχωρήσω καὶ συγχωρήσομαι, φθάνω-φθάσω καὶ φθήσομαι, χωρῶ-χωρήσω καὶ χωρήσομαι καὶ τινὰ ἄλλα.

2.

Ῥήματά τινὰ ἔχουσι τὸν μέσον μέλλοντα μὲ παθητικὴν σημασίαν, τὰδε:

Ἄγνοοῦμαι-ἀγνοήσομαι, ἄγομαι-ἄξομαι, ἀδικοῦμαι-ἀδικήσομαι, ἀλίσκομαι-ἀλώσομαι, ἀμφισβητοῦμαι-ἀμφισβητήσομαι, ἀπατῶμαι-ἀπατήσομαι, ἀπιστοῦμαι-ἀπιστήσομαι, ἄρχομαι-ἄρξομαι, αὐξάνομαι-αὐξήσομαι, ἀφαιροῦμαι-ἀφαιρήσομαι, βλάπτωμαι-βλάψομαι, γεννῶμαι-γεννήσομαι, διαιροῦμαι-διαιρήσομαι, εἰργομαι-εἰρξομαι, ἐνεδρεῦομαι-ἐνεδρεύσομαι, ἐπιβουλεύομαι-ἐπι-

βουλεύομαι, εὐλογοῦμαι-εὐλογῆσομαι, ἔχομαι-σχήσομαι, ἔδωμαι-ἔάσομαι, ζημιοῦμαι-ζημιώσομαι, θανατοῦμαι-θανατώσομαι, θεραπεύομαι-θεραπεύσομαι, κωλύομαι-κωλύσομαι, μαστιγοῦμαι-μαστιγώσομαι, οἰκοῦμαι-οἰκήσομαι, ὀμαλίζομαι-ὀμαλιοῦμαι, ὁμολογοῦμαι-ὁμολογήσομαι, παιδαγωγοῦμαι-παιδαγωγῆσομαι, πολεμοῦμαι-πολεμήσομαι, προαγορευομαι-προαγορεύσομαι, στεροῦμαι-στερησομαι, στρεβλοῦμαι-στρεβλώσομαι, ταράττομαι-ταράξομαι, τηροῦμαι-τηρήσομαι, τιμῶμαι-τιμήσομαι, τρέφομαι-θρέψομαι, τρίβομαι-τριψομαι, τυραννοῦμαι-τυρανήσομαι, φυλοῦμαι-φιλήσομαι, φυλάττομαι-φυλάξομαι, ψυχαγωγοῦμαι-ψυχαγωγῆσομαι, ὠφελοῦμαι-ὠφελήσομαι καὶ τινὰ ἄλλα.

ΣΗΜ. Πολλὰ τῶν ῥημάτων τούτων ἔχουσι καὶ τὸν παθητ. μέλλοντα.

3.

Ῥήματά τινὰ μέσης φωνῆς ἔχουσιν ἐνεργητικὴν διάθεσιν καὶ λέγονται ἀποθετικά. Καὶ ἂν μὲν ἔχωσιν εὐχρηστον τὸν μέσον ἀόριστον, λέγονται μέσα ἀποθετικά ὡς δέχομαι-ἐδεξάμην, ἐντέλλομαι-ἐνετείλάμην, ὠνοῦμαι-ἐπριάμην, κ. τ. λ. Ἄν δ' ἔχωσιν εὐχρηστον τὸν παθητικὸν ἀόριστον, λέγονται παθητικά ἀποθετικά ὡς δύναιμαι-ἐδυνήθην, οἴομαι-ὤήθην, βούλομαι-ἐβουλήθην κτλ.

4.

Ἄλλα δὲ τινὰ ῥήματα μεταβατικά ἔχουσι τὸν παθητικὸν ἀόριστον μὲ μέσσην σημασίαν, τὰ ἐπόμενα·

Αἰσχύνω-ἡσχύνθην, ἀνιῶ-ἠνιάθην, δέομαι-ἐδεήθην, διαιτῶ-ἐδιητήθην, ἐπέιγω-ἠπειχθην, ἐστιῶ-εἰστιάθην, εὐφραίνω-ἠύφρανθην, κινῶ-ἐκινήθην, κοιμῶ-ἐκοιμήθην, λυπῶ-ἐλυπήθην, ὀργίζω-ὠργίσθην, [ὀρέγω-ὠρέχθην, ὀρμῶ-ὠρμήθην, πείθω-ἐπέισθην, περαιῶ-ἐπεραιώθην, πλανῶ-ἐπλανήθην, πολιτεύω-ἐπολιτεύθην, στρέφω-ἐστράφην, τρέπω-ἐτρέφθην, φαίνω-ἐφάνην, φέρω-ἠνέχθην, φοβῶ-ἐφοβήθην καὶ τινὰ ἄλλα.

5.

Ἄλλα δὲ πάλιν ῥήματα ἔχουσι καὶ τὸν μέλλοντα καὶ ἀόριστον παθητικὸν μὲ μέσσην σημασίαν, τὰ ἐξῆς·

ἄθροίζω-ἀθροισθήσομαι-ἠθροίσθην, σήπω-σαπήσομαι-ἐσά-

πην, σφάζω-σφαθήσομαι-έσώθην, ψεύδω-ψευσθήσομαι-έψεύσθην, φαίνω-φανήσομαι-έφάνην, κατακλίνω-κατακλινήσομαι-κατεκλί-
νην, διαλλάττω-διαλλαγήσομαι-διηλλάγην, απαλλάττω-απαλλα-
γήσομαι-απηλλάγην, καταπλήττω-καταπλαγήσομαι-κατεπλάγην,
έκπλήττω-έκπλαγήσομαι-έξεπλάγην, κομίζω-κομισθήσομαι-έκο-
μίσθην, μιμνήσκω-μνησθήσομαι-έμνήσθην και τινα άλλα.

ΣΗΜ. Ῥημάτων τινῶν ὁ ἐνεργητικὸς παρακείμενος καὶ τινῶν ὁ ἐνεργητικὸς παρακείμενος καὶ ὁ ἀόριστος β' ἔχουσιν ἀμετάβατον σημασίαν ὡς τήκω-τέτηκα, πήγνυμι-πέπηγα, ἴσθημι-ἔστηκα-ἔστην, δύομαι-δέδυνκα-ἔδυν.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

§ 417. Πολλὰ ῥήματα ἐνεργητικὰ ἀμφοτέρων τῶν Συζυγιῶν ἔχουσι τὰ παθητικὰ τῶν ἐξ ἄλλου θέματος. Τοιαῦτα δὲ εἶναι πρὸς τισὶν ἄλλοις καὶ τὰ ἐξῆς·

Ἐνεργητικὰ	Παθητικὰ	Ἐνεργητικὰ	Παθητικὰ
Διόκω	φεύγω	εὖ λέγω	εὖ ἀκούω
ἐκβάλλω	ἐκπίπτω	καλῶς λέγω	καλῶς ἀκούω
ἐμβάλλω	ἐμπίπτω	κακῶς λέγω	κακῶς ἀκούω
βάλλω ἢ ῥίπτω	πίπτω	εὖ ποιῶ	εὖ πάσχω
κτείνω	θνήσκω ὑπὸ τινος	καλῶς ποιῶ	καλῶς πάσχω
νικάω-ῶ	ἠττάομαι-ῶμαι	κακῶς ποιῶ	κακῶς πάσχω
αἰρέω-ῶ	ἀλίσκομαι	τιμὴν περιτίθημί	τιμῆς τυγχάνω
δεδίττομαι	δέδοικα ἢ δέδια	τινὶ	ὑπὸ τινος
αἰτιάομαι-ῶμαι	αἰτίαν ἔγω ἢ λαμβάνω ἢ ἐν αἰτίᾳ εἶμι ὑπὸ τινος	ἐντίμως ἄγω τινὰ	ἐντίμως ἔχω παρὰ τινὶ
		πληγὰς ἐμβάλλω	πληγὰς λαμβάνω
		πληγὰς δίδωμι	ὑπὸ τινος
		πληγὰς ἐντρέβω τινὶ	
		δίκην λαμβάνω	δίκην δίδωμί τινι
		παρὰ τινος ἢ δίκην	ἢ δίκης τυγχάνω ὑπὸ τινος
		ἐπιτίθημί τινι	λόγος γίγνεται ἢ ἔστι μοι λόγος
		λόγον ποιῶμαι	γίγνομαι
		ποιῶ	γίγνομαι ἢ γεννῶμαι
		τίκτω	

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟΝ

§ 418. Το *ετυμολογικόν*, ὡς ἐν ταῖς εἰσαγωγικαῖς γνώσεσιν εἴπομεν (§ 3. 3), *πραγματεύεται* περὶ τῆς ἀνευρέσεως τοῦ *ἐτύμου*, ἤτοι τῆς *ἀρχικῆς ρίζης*, περὶ τῆς *παραγωγῆς λέξεων* ἐξ αὐτοῦ καὶ περὶ *συνθέσεως*.

§ 419. Αἱ λέξεις κατὰ τὴν γένεσιν αὐτῶν εἶναι ἢ *ἀπλαῖ*, ὅταν γίνωνται ἐκ μιᾶς ρίζης ἢ θέματος, ἢ *σύνθετοι*, ὅταν γίνωνται ἐκ δύο ριζῶν ἢ θεμάτων· ὡς *λεγ-λόγος*, *δουλο-ς-δουλό-ω*, *ναυ-μάχος* (*ναῦς-μάχομαι*). Καὶ τὴν μὲν γένεσιν τῶν ἀπλῶν ἐξετάζει ἡ *Παραγωγή*, τὴν δὲ τῶν συνθέτων ἡ *Σύνθεσις*.

Α'. Παραγωγή.

§ 420. Αἱ λέξεις κατὰ τὴν παραγωγὴν αὐτῶν εἶναι ἢ *πρωτότυποι*, ὅταν παράγονται ἐκ τοῦ *ἐτύμου* ἢ τῆς *ἀρχικῆς ρίζης*, ἢ *παράγωγοι*, ὅταν παράγονται ἐκ πρωτοτύπων. Ἀμφότεραι δὲ γίνονται διὰ προσθήκης καταλήξεων εἰς τὴν ρίζαν ἢ τὸ θέμα, αἵτινες λέγονται *παραγωγικαὶ καταλήξεις*· ὡς *λέγ-*(ἐτυμον ἢ ἀρχικὴ ρίζα)-*λέγ-ω* (πρωτότυπος)-*λόγος*, *λογικός*, *λογίζομαι* (παραγωγοί).

§ 421. Τὰ ἐκ συνθέτων παραγόμενα λέγονται *παρασύνθετα* (§ 9)· ὡς *ἀντίδικος* (σύνθ.)-*ἀντιδικῶ* (παρασύνθ.). Τὰ δὲ ἐξ ὀνομάτων *παρώνυμα*· ὡς *νόμ-ος-νομ-ι-κός*· καὶ τὰ ἐκ ῥημάτων *δηματικά*· ὡς *ποιέω-ῶ-ποιητής*, *γράφω-γραφεύς*.

1. Παραγωγή ῥημάτων.

§ 422. Τὰ ῥήματα παράγονται ἐξ *ὀνομάτων*, *δημάτων*, *ἐπιφωρημάτων* καὶ *ἐπιφωνημάτων*.

1) Τὰ ἐξ ὀνομάτων παραγόμενα ῥήματα σημαίνουν τὸ *εἶναι* ἢ *ποιεῖν* ἢ *ἔχειν* ἢ *ἀσκεῖν* τὸ ὑπὸ τοῦ ὀνόματος σημαίνομενον καὶ καταλήγουσιν εἰς τὰς καταλήξεις· *αω*, *εω*, *οω*, *ευω*, *αζω*, *ιζω*, *αινω*, *υνω* καὶ *ιω* (ἐξ ἧς αἱ *ζω*, *σσω*, *αινω*, *αιρω*, *λλω*)· ὡς *φονεύς-φονεύω* (=εἶμαι φονεύς), *χρυσός-χρυσώω* (=ποιῶ χρυσοῦν), *ἐλπὶς-ἐλπίζω* (=ἔχω ἐλπίδα), *θῆρα-θηρεύω* (=ἀσκῶ θῆραν) κ.τ.λ.

2) Τὰ ἐκ ῥημάτων παραγόμενα ῥήματα εἶναι τριῶν εἰδῶν· *θαμιστικά, ἐφειτικά, ἐναρκτικά.*

α') Τὰ *θαμιστικά*, σημαίνοντα τὸ συχνάκις γιγνόμενον, καταλήγουσιν εἰς *αζω-ιζω-υζω* καὶ *εω* ὡς *ρίπτω-ρίπτάζω*, *γέμω-γεμίζω*, *ἔρπω-ἐρπύζω*, *φέρω-φορέω* = *συνήθως φέρω*.

β') Τὰ *ἐφειτικά*, σημαίνοντα *ἔφεισιν* (ἐπιθυμίαν), καταλήγουσιν εἰς *-ειω*, ἐὰν παράγονται ἐκ τοῦ μέλλοντος ῥήματος καὶ εἰς *-(ι)ω*, ἐὰν παράγονται ἐκ ῥηματικῶν ὡς *πολεμήσω-πολεμησεῖω* (= ἐπιθυμῶ νὰ πολεμήσω), *θάνατος-θανατάω* (= ἐπιθυμῶ τὸν θάνατον), *στρατηγός-στρατηγιάω* (= ἐπιθυμῶ νὰ εἶμαι στρατηγός).

γ') Τὰ *ἐναρκτικά*, σημαίνοντα ἔναρξιν τοῦ ὑπὸ τῆς ῥίζης δηλουμένου, καταλήγουσιν εἰς *-σκω* ὡς *ἠθάω* (= εἶμαι ἐφρητός) - *ἠθάσκω* (= ἀρχίζω νὰ ἠθῶ), *γενειάω* (= ἔχω γένεια) - *γενειάσκω* (= ἀρχίζω νὰ ἔχω γένεια) κ.τ.λ.

3) Τὰ δὲ ἐξ ἐπιρρημάτων ἢ ἐπιφωνημάτων παραγόμενα ῥήματα καταλήγουσιν εἰς *-ζω* ὡς *χωρίς-χωρίζω*, *δίχα-διχάζω*, *οἶμοι-οιμώζω* κ.τ.λ.

2. Παραγωγὴ οὐσιαστικῶν.

§ 423. Τὰ οὐσιαστικά παράγονται τριχῶς, ἐκ *δημάτων, ἐπιθέτων* καὶ *οὐσιαστικῶν*.

α') Τὰ ἐκ ῥημάτων παραγόμενα οὐσιαστικά σημαίνουσι·

1) Τὸν *πράττοντα*, καὶ ἔχουσι τὰς καταλήξεις *τηρ, τωρ, μων, της, ευς, ος, ας, ης* ὡς *σφίζω-σωτήρ*, *ἠγοῦμαι-ἠγεμών*, *τρέφω-τροφός* κ.τ.λ.

2) Τὴν *πράξιν*, καὶ ἔχουσι συνήθως τὰς καταλήξεις *ος, α, η, μή, ια, μος, σις, τισ, σια* ὡς *τρέπω-τρόπος*, *χαίρω-χαρά*, *γράφω-γραφή*, *τίω-τιμή*, *λύω-λύσις* κ.τ.λ.

3) Τὸ *ἀποτελέσμα* τῆς *πράξεως*, καὶ ἔχουσι τὰς καταλήξεις *μα, ος, τος* ὡς *πλέκω-πλέγμα*, *γίγνομαι* (γεν-) - *γόνος*, *ἐμέω-ἐμετός*.

4) Τὸ *ὄργανον* τῆς *πράξεως* καὶ τὸ *μέσον δι' οὗ*, καὶ ἔχουσι τὰς καταλήξεις *τηριον, τηρια* καὶ κατὰ συγκοπὴν *τρον ἢ θρον*, *τρα ἢ θρα* ὡς *εἶσιμι-εἰσιτήριον*, *ἀφήμι-ἀφετηρία*, *ἄρῶ-ἄροτρον*, *κλείω-κλειθρον*, *ξύστρα*, *ἀναβάθρα* κ.τ.λ.

5) Τὸν τόπον τῆς πράξεως, καὶ ἔχουσι τὰς αὐτὰς σχεδὸν μὲ τὰς τοῦ ὄργάνου καταλήξεις καὶ προσέτι τὰς *ιον* καὶ *ειον*· ὡς δικαστήριον, θέατρον, λουτρόν (λουτρόν δὲ = ὕδωρ λουτήριον), παλαίστρα, γυμνάσιον, σχολεῖον, γραφεῖον κ.τ.λ.

6) Τὰ ἐξ ἐπιθέτων παραγόμενα οὐσιαστικά εἶναι ἀφηρημένα τῆς ιδιότητος, καὶ ἔχουσι τὰς καταλήξεις *ια*, *εια*, *οια*, *συνη*, *της*· (γεν. *τητος*), *ος*, (γεν. *ους*), *ας* (γεν. *αδος*), καὶ *υς* (γεν. *υος*)· ὡς σοφός-σοφία, ἀληθής-ἀλήθεια, εὐνοός-οὐς-εὐνοία, δίκαιος-δικαιοσύνη, ἱερός-ἱερωσύνη, ἴσος-ἰσότης, βαθύς-βάθος, δύο-δυάς, τέσσαρα-τετρακτύς.

γ') Τὰ ἐξ οὐσιαστικῶν παραγόμενα οὐσιαστικά εἶναι·

1) Ἐποκοριστικά, τὰ ὅποια σημαίνουσι σμίκρυνσιν τῆς ἐννοίας τοῦ θέματος ἢ ἀπλῶς ἢ θωπευτικῶς ἢ σκωπτικῶς. Ἐχουσι δὲ τὰς ἐξῆς καταλήξεις· *ισκος*, *ισκη*, *ιχνη*, *ις*, *υλλις*, *ιον*, *ιδιον*, *αριον*, *αφιον*, *ιχνιον*, *υδριον*, *υλλιον*· ὡς κῆπος-κηπίσκος, πόλις-πολίχνη, ἄνθρωπος-ἀνθρωπίσκος.

2) Μεγεθυντικά, τὰ ὅποια σημαίνουσι σκωπτικῶς μεγέθυνσιν τῆς ἐννοίας τοῦ θέματος καὶ ἔχουσι τὰς καταλήξεις *ων*, *ιας*, *αξ*· ὡς κεφαλή-κεφάλων, μέτωπον-μετωπίας, στόμαξ κ.τ.λ.

3) Περιεκτικά, τὰ ὅποια σημαίνουσι τόπον περιέχοντα πολλὰ τῶν ὑπὸ τοῦ θέματος δηλουμένων καὶ ἔχουσι τὰς καταλήξεις *ων* (σπαν. *εων*), *ωνια* καὶ *ια*· ὡς ἀνδρῶν, γυναικῶν (καὶ ἀνδρωνίτις, γυναικωνίτις σπανίως), περιστερ(ε)ῶν, ῥόδωνιά, σφηκιά, μурμηκιά κ.τ.λ.

4) Πατρωνυμικά καὶ μητρωνυμικά, τὰ ὅποια σημαίνουσι υἱόν, θυγατέρα ἢ ἀπόγονον καὶ ἔχουσι τὰς καταλήξεις *αθης*-*θηλ. ας* καὶ *ιθης*-*θηλ. ις*· ὡς Αἰνείας-Αἰνειάδης· *θηλ. Αἰνειάς*, Πρίαμος-Πριαμίδης· *θηλ. Πριαμιάς* κ.τ.λ.

5) Γονεωνυμικά, τὰ ὅποια σημαίνουσι νσογνά ζῶων καὶ ἔχουσι τὴν κατάληξιν *ιδευσ*· ὡς λαγώς-λαγιδεὺς, λύκος-λυκιδεὺς κ.τ.λ.

6) Ἐθνικά, τὰ ὅποια σημαίνουσι τὸν καταγόμενον ἐκ πόλεως ἢ χώρας καὶ ἔχουσι τὰς ἐξῆς καταλήξεις, αἱ ὅποια προσκολλῶνται εἰς τὸ θέμα τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως ἢ χώρας· 1) *της*, *ατης*, *ιατης*, *ητης*, *ιτης*, *ωτης*, (*ιωτης*), *υτης* (*θηλ. τις*), *ευσ* (*θηλ. ις*),

ιος (θηλ. ια) και 2) *άνος, ηνος, ινος* (θηλ. νη), ἐὰν σημαίνωσι τὸν ἐκ πόλεων ἢ χωρῶν ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος· ὡς Σπάρτη-Σπαρτιάτης (ἄτις), Αἴγινα-Αἰγινήτης (-ῆτις), Ἔπυ (πόλις Φωκίδος)-Ἐπύτης (-τις), Μέγαρα-Μεγαρεὺς (-ίς), Ἀσία-Ἀσιανός, Λάμψακος-Λαμψακηνός (-νή), Τάρας-αντος-Ταραντίνος.

7) *Τεμενικά ἢ κτητικά*, τὰ ὁποῖα σημαίνουσι τόπον ἢ ναὸν ἀνήκοντα εἰς Θεὸν ἢ ἥρωα καὶ ἔχουσι τὰς καταλήξεις *ιον* καὶ *ειον* ὡς Διονύσιον, Ἡφαιστεῖον, Ἡραῖον, Θησεῖον, Λητῶνον, (ἐν οἷς τὸ εἰ τῆς καταλήξεως συναίρεται μετὰ τοῦ προηγουμένου φωνήεντος εἰς δίφθογγον).

3. Παραγωγή ἐπιθέτων.

§ 424. Τὰ ἐπίθετα παραγόμενα ἐκ ῥημάτων καὶ ὀνομάτων εἶναι:

1) *Ἐνεργείας ἢ πάθους* σημαντικά, καὶ ἔχουσι τὰς καταλήξεις *ος, λος* (μὲ προηγούμενον *α, ω, ι, υ*), *νος* ἢ *ανος, μων-μων, ης-ες*, καὶ τὰ εἰς *-τος* καὶ *-τεος* ῥηματικά, τῶν ὁποίων τὰ μὲν εἰς *-τος* σημαίνουσι τὸν παθόντα ἢ δυνάμενον νὰ πάθῃ, τὰ δὲ εἰς *-τεος* τὸν ὀφείλοντα νὰ πάθῃ· ποιητός=ὄστις ἐποίηθη ἢ δύναται νὰ ποιηθῇ, ποιητέος=ὄστις ὀφείλει νὰ ποιηθῇ.

2) *Κτητικά*, καὶ ἔχουσι τὰς καταλήξεις· 1) *ιος* (καὶ μὲ προηγούμενον *α, ε, ο*) *αιος, οιος* καὶ 2) *κος, ικος, ακος*· ὡς οὐράνιος, ἀγοραῖος, βασιλείος, ἀλλοῖος, ἡρώος, φιλικός, κυριακός, θηλυκός, Δαρκεῖος, ἀρχαῖκός κ.τ.λ.

3) *Χρονικά*, καὶ ἔχουσι τὰς καταλήξεις *ινος, αιος* καὶ *σπαν. ησιος*· ὡς χειμερινός, σκοταῖος, ἐτήσιος.

4) *Μέτρον σημαντικά*, καὶ ἔχουσι τὴν κατάληξιν (*ι*)*αιος*· ὡς ποδιαῖος, σπιθαμιαῖος.

5) *Καταλληλότητος καὶ συντελεστικότητος σημαντικά*, καὶ ἔχουσι τὰς καταλήξεις *ιμος* καὶ *τήριος*· ὡς χρήσιμος, οἰκήσιμος, δραστήριος, λυτήριος κ.τ.λ.

6) *Πλησμονῆς σημαντικά*, καὶ ἔχουσι τὰς καταλήξεις *εισ-εντος, αλεος, ρος* (*αρος, ερος, ηρος, υρος*) καὶ *ινος*· ὡς χαρῖεις, ῥωμαλέος, ἰσχυρός, πεδινός κ.τ.λ.

7) *Ὁμοιότητος καὶ πλησμονῆς σημαντικά*, καὶ ἔχουσι τὴν κατάληξιν *ωδης*· ὡς σφηκώδης, αἵματώδης.

8) Ὑλης ἢ χρώματος σηματικά, καὶ ἔχουσι τὰς καταλήξεις εος-ους καὶ ινος· ὡς χάλκεος-οῦς, πορφύρεος-οῦς, ξύλινος, κίτρι-νος κ.τ.λ.

4. Παραγωγὴ ἐπιρρήματων.

§ 425. Τὰ ἐπιρρήματα παραγόμενα ἐκ πάντων σχεδὸν τῶν μερῶν τοῦ λόγου εἶναι·

1) Τοπικά, ἅτινα μὲ τὰς καταλήξεις ου, θι, σι σημαίνουσι τὴν ἐν τόπῳ στάσιν· ὡς αὐτοῦ, ἀγρόθι, Ἀθήνησι· μὲ τὴν κατάληξιν θεν τὴν ἀπὸ τόπου κίνησιν· ὡς οἴκοθεν· καὶ μὲ τὰς καταλήξεις σε, δε, ξε (σδε) τὴν εἰς τόπον κίνησιν ὡς αὐτόσε, οἴκαδε, Θήβαζε.

2) Τροπικά, ἅτινα σημαίνουσι τρόπον, καὶ ἔχουσι τὰς καταλήξεις ως, δον, αδον, ηδον, δην, αδην, ινδην, ι καὶ ει, αξ-ιξ-υξ· ὡς καλῶς, βοτρυδόν, ὀμοθυμαδόν, κινήδον, βάδην, τροχάδην, πλουτίνδην, ἀμαχητί, πανδημεί, ὀκλάξ, ἀναμίξ, πύξ. Ἡ δὲ κατάληξις ινδα, σημαίνει παιγνιδίου εἶδος· ὡς ὀστρακίνδα, κρυπτίνδα.

3) Χρονικά, ἅτινα σημαίνουσι χρόνον, καὶ ἔχουσι διαφόρους καταλήξεις· ὡς σήμερον, χθές, ἄρτι, τότε, εὐθύς, ἡνίκα κ.τ.λ.

4) Ποσοτικά, ἅτινα σημαίνουσι τρία τινά, καὶ λήγουσιν εἰς ακις, χη ἢ πλη καὶ χα, ὡς εἶπομεν ἤδη (ἐν § 174 Α' Τμ.) ἐκτενωῶς.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Β' ΤΜΗΜΑΤΟΣ

ΤΜΗΜΑ ΤΡΙΤΟΝ

Ἐποκλειστικῶς διὰ τὴν Γ' τάξιν μετὰ τὴν ἐπανάληψιν τῶν δύο προηγουμένων, περιλαμβάνον διαφόρους συμπληρώσεις ἐν τῷ Ἑτυμολογικῷ καὶ τὴν Σύνθεσιν.

Α'. ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟΝ

Παραγωγὴ ὀνημάτων.

§ 426. Τὰ εἰς ἔξω σημαίνουσιν οὐ μόνον τὸ ποιεῖν τι· ὡς πλουτίζω τινά, σωφρονίζω τινά, ἀλλὰ καὶ τὸ συχνάκις λέγειν τι· ὡς μακκρίζω - εὐδαιμονίζω = καλῶ τινα συχνάκις μακάριον - εὐδαίμονα.

ΣΗΜ. Τὴν ἔννοιαν τοῦ συχνάκις λέγειν τι δηλοῦσι συνήθως τὰ εἰς ζῶ ἐξ ἐπιρρημάτων παραγόμενα· ὡς οἰμώζω = λέγω συχνάκις οἶμοι, ἀλαλάζω, ἐλελίζω, σίζω, γρύζω κ.τ.λ.

§ 427. Αἱ καταλήξεις αζω καὶ ἔξω προσαρτῶμεναι εἰς κύρια ἢ ἔθνικα ἢ ζῶων ὀνόματα σημαίνουσι μίμησιν γλώσσης, ἡθῶν ἢ φρονήματος· ὡς Ἀττικὸς - Ἀττικίζω, Λακεδαιμόνιος - Λακεδαιμονιάζω, Φίλιππος - Φιλιππίζω, ψιττακός - ψιττακίζω, ἀλώπηξ - ἀλωπεκίζω.

§ 428. Τὰ εἰς εἰω ἐφετικά εἶναι εὐχρηστα μόνον κατ' ἐνεστώτη, ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς χρόνοις ἀπαντῶσι περιφραστικῶς διὰ τοῦ ἔχω καὶ καταλλήλου ἐπιρρήματος· ὡς πολεμῶ, παρατ. πολεμικῶς εἶχον, μέλ. πολεμικῶς ἔξω, ἀορ. πολεμικῶς ἔσχον - ἔσχηκα - ἔσχηκει... Τινὰ τῶν (ι)αω σημαίνουσι νόσον ἢ πάθος· ὡς ὀφθαλμιάω, ποδαλγιάω, ψωριάω κ.τ.λ.

Παραγωγὴ οὐσιαστικῶν.

α'. Οὐσιαστικὰ ἐκ ῥημάτων.

§ 429. Τινὰ τῶν εἰς *τηρ, της* καὶ *εως* σημαίνουσιν ἀπλῶς τὸ πρᾶγμα ἢ ὄργανον· ὡς ζωστήρ, στατήρ, ἐπενδύτης, ἀναβολεύς, ἐγκοπεύς.

§ 430. Τὰ θηλυκὰ τῶν εἰς *τηρ* καὶ *τωρ* σχηματίζονται εἰς *τειρα'* ὡς σωτήρ-σώτειρᾶ, ὀλέτωρ-ὀλέτειρᾶ.

§ 431. Τὰ θηλυκὰ τῶν εἰς *εως* λήγουσιν εἰς *εια-ις* καὶ *ισσα'* ὡς ἱερεύς-ἱερείᾶ, βασιλεύς-βασιλῆς καὶ βασίλισσα.

§ 432. Τὰ θηλυκὰ τῶν εἰς *της* εἰς *τις, τρις, τρια'* ὡς ὁ προφῆτης-ἡ προφῆτις, ὁ αὐλητής-ἡ αὐλητρίς, ποιητής-ποιήτρια, μθητής-μαθήτριξ.

§ 433. Τὰ εἰς *της* τονίζονται ὡς ἐξῆς· Τὰ μὲν δισύλλαβα, πλὴν τοῦ *κριτής*, καὶ τὰ ὑπερδισύλλαβα βραχυπαραληκτοῦντα, πλὴν τοῦ *εὐρετής*, ἐπὶ τῆς παραληγούσης· ὡς δότης, λύτης, ἡγέτης, αἰρέτης κ.τ.λ., τὰ δὲ ὑπερδισύλλαβα μακροπαραληκτοῦντα, πλὴν τῶν *δυναστής*, *ὕφαντης*, *πενέστης*, *ἀγύρτης*, *διώκτης* καὶ τινῶν τῶν εἰς *-ητης*· ὡς κυβερνήτης, ἀλήτης, ἐπὶ τῆς ληγούσης· ὡς ποιητής, μαθητής, ληστής (ληιστής) κ.τ.λ.

§ 434. Παραγωγικαὶ καταλήξεις σημαίνουσαι τὴν *πρᾶξιν* εἶναι καὶ αἱ ἐξῆς σπανιώτεραι· *ω, ως, ων, νος, νη, δών, λος, λη, τος* καὶ *τη'* ὡς πείθω-πειθῶ, ἐράω-ἔρωσ, ἄγω-ἄγών, ἔχω-ὄκνος, φημί-φωνή, ἀλγέω-ἀλγηδών, ἐμέω-ἔμετος, τελέω-τελετή.

§ 435. Καταλήξεις σημαίνουσαι τὸ ὄργανον σπανιώτεραι εἶναι καὶ αἱ *ανον* καὶ *ανη'* ὡς δρέπανον, θηγάνη (= ἀκόνη, ἐκ τοῦ θήγω).

§ 436. Αἱ καταλήξεις *θρον* καὶ *θρα* προῆλθον ἐκ τῶν *τρον* καὶ *τρα*, δασυνθέντος τοῦ *τ*. Πολλάκις δὲ καὶ τὸ *ρ* κατ' ἐναλλαγὴν γίνεται *λ'* ὡς γένεθλον, χεῖμεθλον καὶ χεῖμετλον, ρεῖθρον, ἀποβάθρα, κολυμβήθρα κ.τ.λ.

§ 437. Τὰ πληθυντικὰ τῶν εἰς *τήριον* σημαίνουσιν ἑορτήν· ὡς νικητήρια, καθαρτήρια κ.τ.λ. Τὰ δὲ πληθυντικὰ τῶν εἰς *τρον* σημαίνουσιν ἀμοιβὴν ἢ μισθόν· ὡς θρέπτρα, λύτρα, δίδακτρα,

σώτρα κ.τ.λ. Ἀμοιβὴν δὲ ἢ μισθὸν σημαίνουνσι καὶ τὰ πληθυν-
τικὰ τῶν τοπικῶν εἰς *ιον* καὶ *ειον* ὡς τὰ διδασκάλια, τὰ πορθμεῖα,
τὰ τροφεῖα κ.τ.λ.

§ 438. Τῶν ἐκ ῥημάτων παραγομένων οὐσιαστικῶν, τῶν ἔχον-
των ἐν τῇ ῥίζῃ ε ἢ ει, τὰ μὲν ἀρσενικὰ καὶ θηλυκὰ τρέπουσι ταῦτα
εἰς *ο* καὶ *οι*, τὰ δὲ οὐδέτερα φυλάττουσιν αὐτά· ὡς λέγω-λόγος,
ἀμείβω-ἀμοιβός-ἀμοιβή, φθείρω-(φθερ-) φθορά, τρέπω-τρόπος,
ἀλείφω-ἀλοιφή, κείρω (κερ-)-κορμός, γίγνομαι (γεν-)-γόνος-γονεύς,
βρέμω-βροντή, εἶμι-οἶμος, κείμαι-κοίτη, βάλλω(βελ-)-βόλος, ἀλλ'
οὐδέτερον βέλος, γένος κ.τ.λ.

§ 439. Τῶν ἐκ ῥημάτων οὐσιαστικῶν τὰ μὲν ἔχοντα παρα-
γωγικὴν κατάληξιν ἀρχομένην ἀπὸ μ ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τὸ α'
ἐνικὸν πρόσωπον τοῦ μέσου παρακειμένου, τὰ δὲ ἀπὸ σ πρὸς τὸ
β' ἐνικὸν καὶ τὰ ἀπὸ τ πρὸς τὸ γ' ἐνικόν· ὡς νενόημαι-νόημα-
νοήμων, γέγραμμαι-γραμμή, κέχυμαι-χυμός, ἔγνωσμαι-γνώσις,
ἔγνωσται-γνώστης-γνωστός-γνωστέος, πέπρακται-πράκτωρ, κέκλη-
ται-κλητήρ κ.τ.λ. Πάντα δὲ ταῦτα ἐπιδέχονται καὶ τὰς μετα-
βολὰς καὶ τροπὰς τοῦ Παρακειμένου τούτου, ἐξαιρουμένων τῶν εἰς
σις, *της*, *τος*, *τεος*, ἅτινα συμφωνοῦσι πρὸς τὸν παθητικὸν ἄοριστον
α' ὡς ἐποιήθην-ποίησις, ἠρέθην-ἄρεσις-αίρετης-αίρετός-αίρετός.

β'. Οὐσιαστικά ἐξ ἐπιθέτων.

§ 440. Τὸ τ τῶν εἰς *τος* καὶ *της* πρὸ τῆς καταλήξεως *-ια*
τρέπεται εἰς *σ*, πλὴν τῶν εἰς *-στος* καὶ τοῦ ἀναίσχυντος ὡς
ἄκρατος-ἀκρασία, εὐεργέτης-εὐεργεσία, νομοθέτης-νομοθεσία· ἀλλ'
ἄχρηστος-ἀχρηστία, ἀναίσχυντος-ἀναίσχυντία.

§ 441. Ὁ φθόγγος *ο* πρὸ τῆς καταλήξεως *σύνη* ἐκτείνεται ἢ
οὐ, ὡς πρὸ τοῦ *-τερος* καὶ *-τατος* τῶν παραθετικῶν· ὡς δίκαιος-
δικαιοσύνη, ἱερός-ἱερωσύνη.

§ 442. Τὰ εἰς *της* (γεν. *τητος*) παροξύνονται, πλὴν τοῦ τρα-
χύτης καὶ βραδύτης, ἅτινα παρὰ τοῖς παλαιοῖς Ἀττικοῖς ὀξύνον-
ται· ταχυτής, βραδυτής.

§ 443. Ὡς οὐσιαστικά ἀφρηρημένα λαμβάνονται καὶ θηλυκὰ
τινα ἐπιθέτα εἰς *-α* καὶ *-η*, ὧν τινα ἀναβιβάζουσι καὶ τὸν τόνον·

ὡς ἄξιος-ἀξία (οὐσ. ἢ ἀξία), αἷτιος-αἷτία (οὐσ. ἢ αἷτία), ἀνδρείος-ἀνδρεία (οὐσ. ἢ ἀνδρεία), ἀλλὰ θερμός-θερμή (οὐσ. ἢ θερμή), ἐχθρός-ἐχθρά (οὐσ. ἢ ἐχθρα) κ.τ.λ.

ΣΗΜ. Ἐξ ἐπιθέτων γίνονται πολλάκις καὶ κύρια δι' ἀναβιβασμοῦ τοῦ τόνου ὡς λαμπρός-Λάμπρος, ξανθός-Ξάνθος, ξανθή-Ξάνθη, φαιδρά-Φαίδρα, κ.τ.λ. Ἐκ μετοχῶν δὲ καὶ οὐσιαστικῶν διὰ καταβιβασμοῦ τοῦ τόνου ὡς σφζόμενος-Σφζομένος, ἔλευσις-Ἐλευσίς κ.τ.λ.

γ'. Οὐσιαστικὰ ἐξ οὐσιαστικῶν.

Ὑποκοριστικά.

§ 444. Πολλὰ τῶν ὑποκοριστικῶν ἀπέβαλον τὴν ὑποκοριστικὴν τῶν δυνάμιν ὡς βιβλίον, θηρίον, ἱμάτιον κ.τ.λ., ἅτινα ἰσοδυναμοῦσι πρὸς τὰ βίβλος, θήρ, εἶμα.

§ 445. Τὸ ι τῆς καταλήξεως -ιδιον μετὰ μὲν τοῦ ι καὶ ῥ συναϊρεῖται εἰς ι καὶ ῥ ὡς λεξι-ιδιον-λεξιῖδιον. ἰχθυ-ιδιον-ἰχθυῖδιον μετὰ δὲ τοῦ ε καὶ ο εἰς ει καὶ οι ὡς λεξε-ιδιον-λεξεῖδιον, βοῖδιον-βοῖδιον μετὰ δὲ τοῦ α, η, ω, εἰς α, η, ω ὡς κρεάδιον (κρέας), γῆδιον (γῆ), κῶδιον (κῶας).

Μεγεθυντικά.

§ 446. Τινὰ τῶν εἰς αξ εἶναι ὑποκοριστικά ὡς βῶμαξ (μικρὸς βωμός), μεῖραξ=μειράκιον.

Πατρωνυμικά.

§ 447. Τῶν πατρωνυμικῶν καταλήξεων τὸ ι μετὰ τοῦ ε, ο, η, ω, συναϊρεῖται εἰς ει, οι, η, ω ὡς Θησε-ίδης-Θησείδης, Πανθο-ίδης-Πανθοίδης, Νηρηῖδες κ.τ.λ.

§ 448. Εἰς τὰ πατρωνυμικά ἀνήκουσι καὶ τὰ Συγγενικά εἰς -ιδέος-ιδουῶς, -ιδέα-ιδῆ καὶ αδέος-ουῶς, -αδέα-αδῆ, τὰ ὁποῖα σημαίνουσιν υἱὸν ἢ θυγατέρα τοῦ ὑπὸ τοῦ θέματος δηλουμένου ὡς υἱοῦς-δῆ, ἀδελφιδουῶς-δῆ, ἀνεψιαδουῶς-αδῆ κ.τ.λ.

Γονεωνυμικά.

§ 449. Τινὰ τῶν γονεωνυμικῶν ἔχουσιν ἰδιαιτέρον ὄνομα ὡς σκύμνος (τῆς λεαίνης), ἀρκτύλος (τῆς ἄρκτου), νεβρός (τῆς ἐλάφου), σκύλαξ (τῆς κυνὸς καὶ λυκαίνης), πῶλος (τῆς ἵππου καὶ ὄνου),

ἔριφος (τῆς αἰγός), ἀμνός (τῆς οἴος=προβατίνας), μόσχος (τῆς ἀγελάδος), δέλφαξ (τῆς ὕος=γουρούνας).

ΣΗΜ. Τὰ δέρματα τῶν ζῴων δηλοῦνται διὰ τῆς καταλήξεως -έα -ῆ ὡς λεοντέα-ῆ, ἀλωπεκῆ, αἰγῆ, κυνῆ, παρδαλῆ, ἀρκτῆ, μοσχῆ κ.τ.λ. Ἐνίοτε δὲ καὶ δι' ἰδιαίτερου ὀνόματος ὡς νεβρίς (ἐλάφου), αἰγίς (αἰγός), κῶδιον (προβάτου), ἀρνακίς (τοῦ ἀρνός), ἀλωπεκίς (τῆς ἀλώπεκος).

Ἐθνικά.

§ 450. Τὸ *ι* τῆς καταλήξεως -ιος μετὰ τοῦ α, ε, ι, ω συναίρειται εἰς αἰ, εἰ, ἰ, ω ὡς Ἀθηνα-ἰος, Ἀργε-ἰος, Χί-ιος-Χί-ος, Κώ-ιος-Κῶος.

§ 451. Τὸ *τ* πρὸ τοῦ *ι* τῆς -ιος καταλήξεως γίνεται *σ* ὡς Μιλήτ-ιος-Μιλήσιος, Ἀμαθοῦς-οὔντος-Ἀμαθούσιος. Ἀντὶ δὲ τῶν -ιουσιος καὶ -ρουσιος εἶναι -ιασιος καὶ -ρασιος, προηγούμενου φωνήεντος ἢ ρ ὡς Φλιοῦς-οὔντος-Φλιάσιος, Ἀναγυροῦς-οὔντος-Ἀναγυράσιος.

§ 452. Τὸ *ι* εἰς τὰ εἰς -ινος ἔθνικὰ εἶναι μακρόν ὡς Ἀμοργίνος, Ταρναντίνος, Βυζαντίνος.

§ 453. Πολλὰ ἔθνικὰ γίνονται ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς χώρας, ἀποκοπτομένης τῆς καταλήξεως ὡς Ἴων-ία-Ἴων, Κεφαλλην-ία-Κεφαλλην, Ἀκαρναν-ία-Ἀκαρναν. Ἄλλα γίνονται μὲν οὕτως, ἀλλὰ προσλαμβάνουσι καὶ τὴν κατάληξιν τῆς Γ' Κλίσεως *ς* ὡς Κρήτ-η-Κρήτ-ς-Κρής, Κιλικ-ία-Κίλικ-ς-Κίλιξ, Θράκ-η-Θράκ-ς-Θράξ, Φοινίκ-η-Φοινίκ-ς-Φοίνιξ κ.τ.λ. Ἄλλα ἀντικαθιστῶσι τὴν κατάληξιν -ία διὰ τῆς -ος ὡς Θεσσαλ-ία-Θεσσαλ-ός, Ἰταλ-ία-Ἰταλ-ός, Σικελ-ία-Σικελ-ός κ.τ.λ. Τὰ δὲ Ἰταλιώτης καὶ Σικελιώτης λέγονται ἐπὶ τῶν ἐποίκων Ἑλλήνων.

Παραγωγὴ ἐπιθέτων.

Ἐνεργείας ἢ πάθους σημαντικά.

§ 454. Τὰ οὐδέτερα τῶν εἰς -τεος ἰσοδυναμοῦσι μὲ τὸ ἀπρόσωπον *δει* καὶ ἀπαρέμφατον τοῦ ῥήματος ἐξ οὗ τὰ εἰς -τεον ὡς ποιητέον=δεῖ ποιεῖν, εὐεργετητέον=δεῖ εὐεργετεῖν κ.τ.λ.

Κητικά.

§ 455. Ἐπὶ ἐμφύχων ὄντων καὶ μάλιστα κυρίων εἶναι ἡ κατάληξις -ειος ὡς λύκ-ειος, λεόντ-ειος, Ὀμήρ-ειος, Πυθαγόρ-ειος κ.τ.λ.

§ 456. Πολλά θηλυκά κτητικά ἔγειναν οὐσιαστικά κατ' ἔλλειψιν τοῦ οὐσιαστικοῦ *τέχνη* ἢ *ἐπιστήμη* ὡς ῥητορική, γραμματική, ζωγραφική, ἰατρική, βοτανική, χειρουργική, κ.τ.λ. Ἄλλα καὶ πολλὰ ἀρσενικά εἰς *-ικός* κατήντησαν οὐσιαστικά κατ' ἔλλειψιν τοῦ οὐσιαστικοῦ *ἀνήρ* ὡς μουσικός, γραμματικός, φυσικός κ.τ.λ.

Β'. ΣΥΝΘΕΣΙΣ

§ 457. Ἡ ἔνωσις τῶν θεμάτων λέξεων ἀπλῶν πρὸς γένεσιν νέας λέξεως καλεῖται *Σύνθεσις*, ἢ δὲ νέα λέξις *Σύνθετος*. Ἡ *Σύνθετος* ὅθεν λέξις σύγκειται ἐκ δύο μερῶν, ἅτινα λέγονται *μέρη συνθετικά*, ἧτοι *πρῶτον συνθετικόν* καὶ *δεύτερον συνθετικόν*.

§ 458. Ἡ *σύνθεσις* εἶναι διττή, *γνησία* καὶ *νόθη*. Καὶ *γνησία* μὲν εἶναι ἡ σύνθεσις, ὅταν ἐντελῶς συγχωνεύωνται τὰ συνθετικά μέρη, γινομένης ποιᾶς τινος μεταβολῆς ἐν τῷ πρώτῳ· ὡς ναυ-μαχῶ, λογο-ποιός· *νόθη* δέ, ὅταν ἀπλή συγκόλλησις τῶν δύο συνθετικῶν γίνηται, ἧτις καὶ *παράθεσις* καλεῖται· ὡς Διός-χοροί, Ἑλλήσ-ποντος, παρα-χρῆμα, μή-τις, καί-τοί κ.τ.λ.

α'. Πρῶτον συνθετικόν.

§ 459. Τὸ πρῶτον συνθετικόν εἶναι ἡ *ἄκλιτον* ἢ *κλιτὸν* μέρος τοῦ λόγου.

1. Ἄκλιτον πρῶτον συνθετικόν.

§ 460. Αἱ προθέσεις καὶ τὰ ἐπιρρήματα ὡς πρῶτα συνθετικά παρατίθενται ἀμεταβλήτως ἢ ὑφίστανται *συναλοιφήν* ἢ μεταβάλλουσι τὸ ληκτικόν αὐτῶν σύμφωνον καθ' οὗς κανόνας εἵπομεν ἐν τοῖς περὶ τῶν παθῶν τῶν συμφῶνων (§ 267)· ὡς προ-βάλλω, ἀει-μνήμων, κατ-έρχομαι, προὔπτω (πρό-οπτος), φρουρός (πρό-όραω), φροῦδος (πρό-όδός), σύμ-βουλος (σύν-βουλος) κ.τ.λ.

ΣΗΜ. Τὸ *λάξ* καὶ *πῆξ* γίνονται *λακ-*, *πυγ-* ὡς *λακ-πατῶ*, *λακ-πάτητος*, *πυγ-μάχος*. Τὸ δὲ ὑψοῦ καὶ ὄψε γίνονται ὑψι- καὶ ὄψι- ὡς ὑψι-πέτης, ὄψι-μαθής· τὸ δὲ ὀπισθεν, ὀπισθο- καὶ ὀπισθ- ὡς ὀπισθο-φύλαξ, ὀπισθ-άμβων.

§ 461. Οὕτω παρατίθενται καὶ τὰ *ἀχώριστα μόρια*, ἅτινά εἰσιν ἕξ· *ἡμι* (=ἡμισυ), *δυσ* (σημαῖνον δυσκολίαν καὶ κακότητα), *νη* (σημαῖνον στέρησιν καὶ ἄρνησιν), *α* τὸ *στερητικόν* (=ἄνευ), *α* τὸ *ἀθροιστικόν* (=ἄμα) καὶ *α* τὸ *ἐπιτατικόν* (=ἄγαν)· ὡς ἡμι-θανής, δύσ-βατος, δυσ-τυχής, νη-νεμία, (νη-άνεμία), νῆστις (νη-εδ-τις), νη-ποιεῖ(νί), νωδός (νη-όδους)· (α στερητ.) ἄ-βατος, ἄ-παις, ἄ-όρατος (ἄ-φόρατος), ἄ-ν-ίκανος· (α. ἄθρ.) ἄ-πας,

ἀ-θρόος, ἀ-δελφός· (α. ἐπιτ.) ἀ-τενής, ἀ-σκελής (α. ἐπιτ. και σκέλλω) = κατεσκληκώς, κατάξηρος.

2. Κλιτὸν πρῶτον συνθετικόν.

§ 462. Τὸ κλιτὸν πρῶτον συνθετικὸν εἶναι· 1) ὄνομα· 2) ῥῆμα· ὡς λογο-κλόπος, κλεψί-λογος.

1. Ὀνομα ὡς πρῶτον συνθετικόν.

§ 463. Ὄταν τὸ πρῶτον συνθετικὸν εἶναι ὄνομα, συντίθεται τὸ θέμα αὐτοῦ μετὰ τοῦ δευτέρου εἰς μίαν λέξιν· ὡς νικη-φόρος, ἀγορα-νόμος, γη-γενής, θεο-λόγος, λαγω-βόλος, νεω-κόρος, τελεσ-φόρος, μελάμ-πεπλος (μελάν-πεπλος).

§ 464. Τὸ τελικὸν φωνῆεν τοῦ θέματος πρὸ φωνήεντος, μὴ ἔχοντος F, ἀποβάλλεται· ὡς πυλ-αγόρας, νομ-άρχης, λοχ-αγός· ἀλλὰ ὀρθοεπής (ὀρθοFεπής), ἀγαθοεργός (ἀγαθοFεργός), θυμοειδής κ.τ.λ. Ἐνίοτε ὁμως γίνεται *συναλοιφή* διὰ τὴν χασμωδίαν· ὡς πανοὔργος (πανόFεργος), ξυλουργός, μουσουργός, δημιουργός κ.τ.λ.

§ 465. Τὸ πρωτόκλιτον γῆ ἐν τῇ συνθέσει μένει γη· ὡς γή-πεδον, γη-γενής, γή-λοφος, ἢ γίνεται γεω· ὡς γεω-γράφος, γεω-μέτρης.

§ 466. Τινῶν πρωτοκλιτῶν τὸ θέμα σχηματίζεται κατὰ τὰ δευτερόκλιτα εἰς ο, καὶ τινῶν δευτεροκλιτῶν κατὰ τὰ πρωτόκλιτα εἰς η· ὡς λογχο-φόρος, ἡμερο-δρόμος, θανατη-φόρος, λαιμη-τόμος.

§ 467. Τὸ καλὸς ὡς πρῶτον συνθετικὸν γίνεται καλλι· ὡς καλλι-γράφος, καλλι-τέχνης, καλλι-εργῶ κ.τ.λ.

§ 468. Τὰ τριτόκλιτα ὡς πρῶτον συνθετικὸν ἔχουσι τὸ θέμα τῶν· συνήθως δὲ μετασχηματίζονται κατὰ τὰ δευτερόκλιτα καὶ πρωτόκλιτα· ὡς ἀστυ-γείτων, ναυ-αγός, ἀλλὰ φλεβο-τομῶ, ὀρνιθο-θήρας, ἀνδριαντο-ποιός, φυσιο-λόγος, ἀληθό-μαντις, λαμπαδη-φόρος κ.τ.λ.

§ 469. Ἰδιαιτέρας δὲ σημειώσεως ἄξια εἶναι τὰ ἑξῆς·

1) Τὸ ὄρεϋς μετασχηματίζεται ἀπτικῶς εἰς ὄρεω· ὡς ὄρεω-κόμος, ὄρεω-πῶλης.

2) Τὰ εἰς -μα σπανίως ἔχουσιν ὡς πρῶτον συνθετικὸν τὸ ἀρχικὸν θέμα εἰς -μα· συνήθως δὲ μετασχηματίζονται κατὰ τὰ δευτερόκλιτα εἰς -μο ἢ -ματο· ὡς χεϊμά-ρρους, αἷμα-ποσία, σπερμακῆτιον, ἀλλὰ σπερμο-λόγος, αἰμο-σταγής, σωματο-ειδής κ.τ.λ.

3) Τὸ ὕδωρ μετασχηματίζεται εἰς ὕδρο- ἢ ὕδατο· ὡς ὕδρο-φόρος, ὕδρο-χόος, ὕδατο-στεγής, ὕδατο-πότης, ὕδατο-στεφής.

4) Τὸ φρέαρ περιορίζεται εἰς φρε· ὡς φρε-άντλης, φρε-ωρύχος.

5) Τὸ μέλι μένει μελι- (κατ' αἰτιατ.)· σπανίως δὲ εἶναι μελιτο- ὡς μελί-ρρυτος, μελί-φρων, μελιτο-ειδής.

6) Τὰ πῦρ καὶ χεῖρ σπανίως μένουσι πυρ-, χεῖρ-· συνήθως δὲ μετασχηματίζονται κατὰ τὰ δευτερόκλιτα· ὡς πυρ-φόρος, πυρ-καϊά, χεῖρ-αγωγός, χεῖρ-άμαξα, χέρ-νιψ (ἦ)· ἀλλὰ πυρο-ειδής, χειρο-ήθης, χειρό-μαντις, χειρο-νόμος κ.τ.λ.

7) Τὸ μέλας ἔχει τὸ θέμα του μελαν- καὶ σπανίως μελανο-· ὡς μελαγ-χολῶ (μελαν-χολῶ), μελανό-πτερος.

8) Τὸ πᾶς ἔχει συνήθως τὸ θέμα παν- (ἐνικ. αἰτιατ. οὐδετ.) καὶ σπανίως παντο-· ὡς παμ-πάλαιος, πάν-σοφος, πάγ-καλος, παντο-δαπός, παντο-δύναμος, παντο-δίδακτος.

9) Τὰ ἀριθμητικὰ εἶς, δύο, τρεῖς, τέτταρες μετασχηματίζονται εἰς μονο-, δι-, τρι-, τετρα-· ὡς μονό-ζυγος, δι-πήχης, τρί-πους, τετρά-μηνος. Τὰ δὲ λοιπὰ ἢ συντίθενται ἄνευ τινός ἄλλης μεταβολῆς παρὰ τὴν ἀπαιτουμένην διὰ τὴν εὐφωνίαν ἢ σχηματίζονται εἰς α καὶ ο· ὡς ἑκατόμ-πυλος, ἑκ-πήχης, πεντά-μετρον, ἐξά-γωνον, εἰκοσά-εδρον, πεντηκοντό-γυιος.

§ 470. Πολλάκις ὡς πρῶτον συνθετικὸν εἶναι ἀκεραία λέξεις κατὰ τὴν νόθην σύνθεσιν·

1) Ὀνομαστική ὡς Νεά-πολις, ἱερά-πολις.

2) Γενική ὡς Ἑλλῆς-ποντος, Διός-κοροι, Κυνός-ουρα, Πελοπόν-νησος (Πελοπόσ-νησος).

3) Δοτική ὡς πυρί-καυστος, ὄρει-βάτης, ναυσί-πορος, ὄρεσί-τροφος κ.τ.λ.

4) Αἰτιατική ὡς δορυ-φόρος, μελί-ρρυτος, νουν-εχής.

2. Ῥῆμα ὡς πρῶτον συνθετικόν.

§ 471. Ὄταν τὸ πρῶτον συνθετικὸν εἶναι ῥῆμα, τότε συντίθεται μετὰ τοῦ δευτέρου συνθετικοῦ τὸ θέμα τοῦ ἐνεστώτος ἢ τοῦ μέλλοντος, καὶ ἢ μένει ὡς ἔχει εἰς ο ἢ τρέπεται εἰς ε ἢ ι· ὡς μελλό-γαμος, φαινο-μηρίς, ῥίψο-κίνδυνος, μιξο-βάρβαρος, χαϊρέ-κακος, ἀρχι-θέωρος, τερψί-θυμος. Τὸ δὲ θεματικὸν φωνῆεν πρό φωνήεντος ἐκθλίβεται· ὡς φέρ-ασπις, ῥίψ-ασπις, λειψ-ανδρία, φιλ-ελλην, μισ-έλλην.

ΣΗΜ. Τὸ λείπω ἔχει καὶ τὸ ἀσθενὲς θέμα· ὡς λιπο-τάκτης, λιπό-σαρκος, λιπό-πατρις.

β'. Δεύτερον συνθετικόν.

§ 472. Τὸ δεύτερον συνθετικόν, ὡς καὶ τὸ πρῶτον, εἶναι ἢ ἄκλιτον ἢ κλιτὸν μέρος τοῦ λόγου. Καὶ τὸ μὲν ἄκλιτον εἶναι ἐπίρρημα, τὸ δὲ κλιτὸν, οὐσιαστικόν, ἐπίθετον, ῥῆμα.

1. Ἐπίρρημα ὡς δεύτερον συνθετικόν.

§ 473. Τὸ ἐπίρρημα ὡς δεύτερον συνθετικόν συντίθεται ἀμεταβλήτως ὡς ἀντι-πέραν, ὑπερ-άγαν, σύν-αμα, σύν-εγγυς, ἔκπαλαι, ὑπέρ-εϋ κ.τ.λ.

2. Οὐσιαστικόν ὡς δεύτερον συνθετικόν.

§ 474. Ὅταν τὸ δεύτερον συνθετικόν εἶναι οὐσιαστικόν, τὸ ὅλον σύνθετον γίνεται ἢ οὐσιαστικόν ἢ ἐπίθετον ὡς ζωό-φυτον, δι-πηγυς κ.τ.λ.

§ 475. Ὅταν τὸ σύνθετον ὄνομα εἶναι οὐσιαστικόν, τὸ τοῦ δευτέρου συνθετικοῦ οὐσιαστικόν μένει ἀμετάβλητον, πλὴν τῶν εἰς -σις μετασχηματιζομένων εἰς *σια* ὡς ἡμί-ονος, ἀκρό-πολις, ἀλλὰ ἀκολασία (κόλασις), αἶμο-χυσία ἢ αἵματο-χυσία (χυσις) κ.τ.λ.

§ 476. Ὅταν δὲ τὸ σύνθετον ὄνομα εἶναι ἐπίθετον, τὸ τοῦ δευτέρου συνθετικοῦ οὐσιαστικόν μένει μὲν ἀμετάβλητον, ὅταν ἢ κατάληξις του δύναται νὰ παραστήσῃ πολλὰ γένη ὡς ἔν-θεος, ἄ-παις, μακρό-χειρ, δεισι-δαίμων, ῥίψ-ασπις μεταβάλλεται δὲ εἰς τὰς καταλήξεις -ος καὶ -ιος, -ης (γεν. -ου), -ως (γεν. -ω), -μων καὶ -ματος, -ων, -ωρ καὶ -ιος, -ης (γεν. -ους), -υς (γεν. -υος), -ος (-ου), ὅταν ἢ κατάληξις του χαρακτηρίζῃ ἔν μόνον γένος ὡς βουλή-ἄβουλος, αἴσα-ἐξαισίος, δίκη-ἀρχιδίκης (ου), γῆ-εὐγεως, γῆρας-ἀγήρω, σχῆμα-εὐσχῆμων, χρῆμα(ατος)-φιλοχρήματος, φρήν-σώφρων, πατήρ-ἀπάτωρ-ὀμοπάτριος, ἦθος-χρηστοθήης, δάκρυ-πολύδακρυς, λιμὴν-ἀλίμενος κ.τ.λ.

3. Ἐπίθετον ὡς δεύτερον συνθετικόν.

§ 477. Τὸ ἐπίθετον ὡς δεύτερον συνθετικόν μένει ἀμετάβλητον ὡς πιστός-εὐπιστος, ἄπιστος, καλός-πάγκαλος, ἀληθής-φιλαλήθης, πολὺς-πάμ-πολυς, μέγᾱς-πάμ-μεγᾱς.

4. Ρῆμα ὡς δεύτερον συνθετικόν.

§ 478. Ὅταν τὸ πρῶτον συνθετικόν εἶναι πρόθεσις, τὸ ρῆμα τοῦ δευτέρου συνθετικοῦ μένει ἀμετάβλητον ὡς ἐκ-βάλλω, ἐπιρρίπτω ὅταν δὲ τὸ πρῶτον συνθετικόν εἶναι οἰονδήποτε ἄλλο μέρος τοῦ λόγου, τότε τὸ ὅλον σύνθετον γίνεται συνήθως ἐπίθετον καὶ σπανίως οὐσιαστικόν, ἀφ' οὗ λάβῃ εἰς τὴν ρίζαν τοῦ ρήματος τὰς ἐπομένους καταλήξεις 1) -ος (-ου), -ας καὶ -ης (-ου). 2) -τος τοῦ ρηματικοῦ ἐπιθέτου. 3) -της, -τηρ, -τωρ. 4) -ης (ους) καὶ 5) -ς ὡς θηροτρόφ-ος (τρέφω), ὀρνιθοθήρ-ἄς (θηρῶ), βιβλιοπώλ-ης (πωλῶ), ἄπρακ-τος (πράττω), νομοθέ-της (τίθημι, θέμ. θε-), κλη-τήρ (καλῶ, θέμ. κλη-), παιδολέ-τωρ (ὄλλυμι), θεοφιλ-ής

(φιλῶ), ἀβλαβ-ής (βλάπτω, θέμ. βλαβ-), νομοφύλακ-ς-νομοφύλαξ (φυλακ-), ἡμιπλήξ (πληγ-) κ.τ.λ.

§ 479. Ἐκ τῶν συνθέτων ἐπιθέτων παράγονται παρασύνθετα ῥήματα εἰς ἔω-ῶ καὶ ἀφηρημένα εἰς -ια· εὐτυχής-εὐτυχῶ-εὐτυχία, ἵπποτρόφος-ἵπποτροφῶ-ἵπποτροφία, ὀπισθοφύλαξ-ὀπισθοφυλακῶ-ὀπισθοφυλακία.

Ἔκτασις τοῦ δευτέρου συνθετικοῦ ἐν ἀρχῇ.

§ 480. Ὅταν τὸ δεύτερον συνθετικὸν ἀρχῆται ἀπὸ βραχείος φωνήεντος καὶ μὴ θέσει μακροῦ, ἐκτείνει τὸ α καὶ ε εἰς η καὶ τὸ ο εἰς ω· ὡς στρατ-ηγός (στρατός-ἄγω), ὑπ-ήκοος, δυσ-ήλατος, ἀπ-ώμοτος. Τὰ δὲ λοχαγός, ξενᾶγός, οὐρᾶγός, ναυᾶγός, ναῦᾶρχος, ἐκτείνουνσι τὸ ᾶ εἰς ᾷ.

§ 481. Ὅσα δὲ ῥήματα καὶ ὀνόματα εἶναι σύνθετα μόνον ἐκ προθέσεων δὲν ἐκτείνουνσι τὸ βραχὺ φωνῆεν· ὡς ὑπ-ακούω, ἔφ-οδος, ἔφ-εις, ἐξ-έλασις, ἐπ-άρατος, ἐπ-ονείδιστος, ἐπ-ονομαστός, συν-αρωγός.

§ 482. Αἱ δὲ λέξεις ὀβλός, ὀδύνη, ὄλλυμι, ὄλεθρος, ὀμαλός, ὄμνυμι, ὄνυξ, ὄρος, ὄροφή, ὄρύσσω, ὄφελος, δεύτερον συνθετικὸν γινόμεναι, γενικῶς ἐκτείνουνσι τὸ ο εἰς ω· ὡς διῶβολον, ἀνώδυνος, ἐξῶλης, πανώλεθρος, ἀνώμαλος, ἀνωμοσία, πολυῶνυξ, ὑπῶρεια, διῶροφος, διῶρυξ, ἀνωφελής· ἀλλὰ καὶ ὑψόροφος, αὐτόροφος, χρῦ-σόροφος (ἐπειδὴ προηγείται συλλαβὴ θέσει ἢ φύσει μακρά). Ἡ δὲ λέξις ὄνομα ἐκ τῶν δύο ο τὸ πρῶτον ἐκτείνει εἰς ω, τὸ δὲ δεύτερον τρέπει εἰς υ· ὡς ἀνώνυμος, ἑτερώνυμος κ.τ.λ.

Σημασία τῶν συνθέτων.

§ 483. Ἐκ τῶν δύο συνθετικῶν μερῶν τὸ δεύτερον ἐκφράζει τὴν κυρίαν ἔννοιαν, τὸ δὲ πρῶτον τὴν δευτερεύουσαν, ἐξαιρουμένου τοῦ ῥήματος, ὅπερ καὶ ὡς πρῶτον καὶ ὡς δεύτερον συνθετικὸν ἐκφράζει πάντοτε τὴν κυρίαν ἔννοιαν καὶ ἔλκει καὶ τὸν τόνον· ὡς λογο-κλόπος-κλεψί-λογος (σημ. τὸ αὐτό), μισό-λογος, φίλο-λογος, φίλ-εργος, λιθο-βόλος, πατρο-κτόνος, κυαμο-τρώξ (=ὁ τρώγων κυάμους, δηλ. ὁ πωλῶν τὴν ψῆφόν του).

§ 484. Τὰ σύνθετα κατὰ τὴν σημασίαν εἶναι προσδιοριστικά, κτητικά καὶ ἀντικειμενικά.

1) Προσδιοριστικά εἶναι ἐκεῖνα τῶν ὁποίων τὸ α' μέρος προσδιορίζει τὸ β' ἐπιθετικῶς ἢ ἐπιρρηματικῶς· ὡς καχεξία (κακῆ-ξίς), μεσημβρία (μέση-ἡμέρα), ὁμόδουλος (ὁμοῦ-δουλεύων) κ.τ.λ.

2) Κτητικά εἶναι ὅσα περιφράζονται διὰ τῆς μετοχῆς ἔχων ἢ

ἄλλης μετοχῆς· ὡς ἀργυρότοξος (=ὁ ἔχων ἀργυροῦν τόξον), μακραύχην (=ὁ ἔχων μακρὸν αὐχένα), αὐτόχειρ (=ὁ τῆ αὐτοῦ χειρὶ χρώμενος) κ.τ.λ.

3) *Ἀντικειμενικά* εἶναι ἐκεῖνα τῶν ὁποίων τὸ α' προσδιορίζει τὸ β' ἢ τάνάπαλιν· ὡς φιλότιμος (ὁ φιλῶν τὴν τιμὴν), θεοφιλῆς (ὁ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ φιλούμενος).

§ 485. Τὰ σύνθετα τῶν ὁποίων τὸ α' συνθετικὸν εἶναι ῥῆμα ἔχουσι συνήθως ἐνεργητικὴν διάθεσιν· ὡς φιλόλογος (ὁ φιλῶν τοὺς λόγους), φιλόμουσος (ὁ φιλῶν τὰς μούσας) κ.τ.λ.

§ 486. Τὰ σύνθετα ὧν τὸ δεύτερον συνθετικὸν εἶναι ῥῆμα ἄλλα ἔχουσιν ἐνεργητικὴν καὶ ἄλλα παθητικὴν διάθεσιν· ὡς ζωγράφος (ὁ γράφων ζῶν), δημαγωγός (ὁ ἄγων τὸν δῆμον), θεοφιλῆς (ὁ ὑπὸ τοῦ θεοῦ φιλούμενος), πυρίκαυστος (ὁ ὑπὸ τοῦ πυρὸς κεκαυμένος) κ.τ.λ.

Τονισμὸς τῶν συνθέτων.

§ 487. Τὰ σύνθετα γενικῶς ἀναβιβάζουσι τὸν τόνον ἐφ' ὅσον ἐπιτρέπει ἢ λήγουσα· ὡς καλός-πάγκαλος, ἀγαθός-πανάγαθος, πλὴν ἐναντίος (ἀντίον), ἀδελφός (δελφός), ἀτραπός, βουλευτός (=ὁ καιρὸς καθ' ὃν λύονται οἱ βόες ἀπὸ τοῦ ἄροτρον=ἡ ἐσπέρα).

§ 488. Ἰδιαιτέρας δὲ σημειώσεως ἄξια περὶ τονισμοῦ τῶν συνθέτων εἶναι τὰ ἑξῆς·

1) Τὰ ῥηματικά οὐσιαστικά εἰς -α, -η, -εως, -μος, -της, -τηρ καὶ -τεος ἐπίθετα συντιθέμενα φυλάττουσι τὸν τόνον ὅπου τὸν εἶχον καὶ ἀπλᾶ· ὡς φορὰ-μισθοφορὰ, τομὴ-ἐπιτομή, γραφεύς-συγγραφεύς, ὄπλις-ἐξοπλις, δικαστής-συνδικαστής, θύτης-φιλοθύτης, πλωτήρ-συμπλωτήρ, τιμητέος-προτιμητέος, πλὴν τοῦ δεσμός-σύνδεσμος. Τὸ δὲ κριτής μετὰ προθέσεως μὲν φυλάττει τὸν τόνον· ὡς ὑποκριτής-ἐπικριτής· μετὰ πάσης δ' ἄλλης λέξεως παροξύνεται· ὡς δικαιοκρίτης, ὄνειροκρίτης.

2) Τὰ εἰς -ης (-ους) τριτόκλιτα ὀξύνονται· ὡς εὐγενής, δυστυχής, ἐντελής· πλὴν τῶν ληγόντων εἰς -ηθης, -ηκης, -ηρης, -κητης, -αντης, -αρκης, -ωδης, -ωκης, -ωλης, -ωρης, -μεγεθης καὶ τῶν κυρίων ἅτινα παροξύνονται· ὡς εὐήθης, τριήρης, ἐπιμήκης, μεγακήτης, ἀνάντης, αὐτάρκης (ἀλλ' ἐπαρκής-διαρκής), εὐώδης, ποδώκης, πανώλης, νεώρης, παμμεγέθης, Δημοσθένης καὶ τὰ τοιαῦτα.

3) Τὰ εἰς -πετής ὀξύτονα καὶ τριτόκλιτα γίνονται ἐκ τοῦ πίπτω· τὰ δὲ εἰς -πέτης παροξύτονα καὶ πρωτόκλιτα ἐκ τοῦ πέτομαι· ὡς προπετής, γονυπετής, ὑψιπέτης, ὠκυπέτης.

4) Τὰ εἰς -ικος ἀπλᾶ καὶ παρασύνθετα συντιθέμενα προπαροξύνονται· ὡς Ἄττικός, ψευδάττικός, Περσικός-μισοπέρσιος, συντελικός-ὑπερσυντέλικος.

5) Τὰ εἰς -ος σύνθετα μετὰ ῥήματος δευτέρου συνθετικοῦ εἶναι ἐνεργητικὰ καὶ παθητικὰ. Καὶ τὰ μὲν ἐνεργητικὰ μετὰ παραληγούσης φύσει ἢ θέσει μακρᾶς ὀξύνονται, μετὰ βραχείας δὲ παροξύνονται· τὰ δὲ παθητικὰ προπαροξύνονται· ὡς στρατηγός, γεωργός, ψυχοπομπός, θεολόγος, λιθοβόλος, πρωτοτόκος (γυνή), πρωτότοκος (υἱός), πατροκτόνος (ἐνεργ.=ὁ φονεύσας πατέρα), πατρόκτονος (παθ.=ὁ φονευθεὶς ὑπὸ πατρὸς), θηροτρόφος (ἐνεργ.), θηρότροφος (παθ.) κ.τ.λ.

ΣΗΜ. Ἐξαιροῦνται τὰ ἐνεργητικὰ πανοῦργος, κακοῦργος, βαβδούχος, ἅτινα προπερισπῶνται, καὶ τὰ ἐκ τοῦ σιλάω, ἄρχω, ἀκούω, καὶ ἔχω σύνθετα, ἅτινα προπαροξύνονται· ὡς ἱερόσυλος, ἑπαρχος, φιλήκοος, ἡνίοχος. Προπαροξύνονται δὲ καὶ τινὰ ἐξ ἀμεταβάτων ῥημάτων· ὡς αὐτόμολος, ἰσόρροπος, καὶ τὰ ἐκ μορίων σύνθετα· ὡς εὐτοκος, εὐφορος, ἄφορος, συνήγορος, εὐλαος, περίβολος, ἀνάδοχος, εὐτυχτος (=καλοφθειασμένος, καλοκαμωμένος).

§ 489. Τὰ εἰς -ης (-ῆτος) καὶ τὰ εἰς -πλήξ, -ρώξ, -τρώξ, -σφάξ, -βρώξ, -γνώξ, -πιάξ, -τρώξ καὶ -στρώξ πάντα ὀξύνονται· ὡς προβλήξ, ἡμιθνήξ, παραπλήξ, ἀπο-ρρώξ, ἀποσφάξ, ἡμιβρώξ κ.τ.λ.

§ 490. Τὰ εἰς ψ λήγοντα ῥηματικὰ τονίζονται ἐπὶ τῆς παραληγούσης· ὡς χέρνιψ, κατῶβλεψ.

ΣΗΜ. Τὰ σύνθετα ἐκ τοῦ ἔτος διαφοροῦνται· ὡς τεσσαρακονταετής, τεσσαρακονταετής (καὶ τεσσαρακοντούτης).

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Γ' ΤΜΗΜΑΤΟΣ

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Σελ.	39	§	125	στίχ.	11	ἀντι	μαρμακίς	γράφε	φαρμακίς
»	45	§§	136	»	22	»	γερῶν	»	γερῶν
»	60	§§§	160	»	23	πρόσθετος	ἐπίχαρις		
»	78	§§§§	228	»	—	ἀντι	εὐκτ. οἶμι	»	εὐκτ. οἶμι
»	81	§§§§§	229	»	—	»	μετοχ. λῦον	»	μετοχ. λῦον
»	82	§§§§§§	230	»	26-29	»	ἀόρ. β'	»	ἀόρ. α'
»	157	§§§§§§§	—	»	30	»	κέκλειμαι	»	κέκλεισμαι
»	166	§§§§§§§§	—	»	21	»	ἠνιάθην	»	ἠνιάθην
»	175	§§§§§§§§§	442	»	29	»	τραχύτης	»	ταχύτης

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Ι. ΒΡΑΧΝΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ, ΡΩΜΑΪΚΗ, ΒΥΖΑΝΤΙΑΚΗ

ΔΙΑ ΤΗΝ Β'. ΤΑΞΙΝ

ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΚΑΙ ΑΝΩΤΕΡΩΝ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΩΝ

ΕΓΚΡΙΘΕΙΣΑ

ΕΝ ΤΩ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΩ ΤΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΕΝΤΑΕΤΙΑΝ 1901-1906

- α) Ἑλληνικὴ ἱστορία ἀπὸ Φιλίππου τοῦ Β' μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Κορίνθου ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων.
β) Τὰ κυριώτερα τῆς Ῥωμαϊκῆς.
γ) Βυζαντιακὴ ἱστορία μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων.

ΕΚΔΟΤΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ Ν. ΣΙΔΕΡΗΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ "ΑΙ ΜΟΥΣΑΙ", Ι. Ν. ΣΙΔΕΡΗΣ

15 — ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ — 15

1902

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ-ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΝΙΚ. ΟΡΦΑΝΙΔΟΥ
ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ
ΛΕΩΦΟΡΟΣ ΣΟΚΡΑΤΟΥΣ - 42

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Καὶ περὶ τῆς παρούσης ιστορίας μου ὡς ἐξῆς ἀποφαίνεται ἡ Ἐπιτροπεία τῶν κριτῶν.

«Ἡ ἱστορία αὕτη κατὰ τε τὸ ὀμαλὸν καὶ εὐληπτον καὶ χαρίεν τῆς γλώσσης καὶ τῆς παραστάσεως εἶνε ὁμοία τῇ τῆς Α'. τάξεως τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως καὶ ἔτι κρείττων. Ὡσαύτως ἔν τε τῇ ἐκλογῇ τῆς ὕλης καὶ ἐν τῇ διατάξει εὐστοχεῖ ὁ συγγραφεὺς καὶ σπανίως ἀμαρτάνει».

Περὶ δὲ τῆς μεθόδου, καθ' ἣν καὶ τὸ παρὸν τῆς ιστορίας μου τεῦχος ἐγράφη, παρακαλῶ τοὺς φίλους συναδέλφους ν' ἀναγνώσωσι τὰ ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ πρώτου τεύχους γραφόμενα.

Κριτικὸν Ἐπιτομὴν τῆς ἱστορίας — Ἰστορικὸν Ἐπιτομὴν
Ἐν Πειραιεὶ τῇ 27 Μαΐου 1901.

N. I. ΒΡΑΧΝΟΣ

Ἐν Ἀθήναις τῇ 28 Μαΐου 1901.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως

Πρὸς τὸν κ. Ν. Βραχνόν, καθηγητὴν.

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὸν νόμον „ΒΤΓ” τῆς 12 Ἰουλίου 1895 περὶ διδακτικῶν βιβλίων τῆς μέσης καὶ δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τὸ Β. Διάταγμα τῆς 10 Ὀκτωβρίου 1895 καὶ τὴν ἔκθεσιν τῆς οἰκείας ἐπιτροπείας τῶν κριτῶν τῶν διδακτικῶν βιβλίων, τῶν εἰς τὰ Ἑλληνικὰ σχολεῖα εἰσακτέων, γνωρίζομεν ὑμῖν, ὅτι ἐγκρίνομεν τὴν γνώμην τῆς Ἐπιτροπείας ταύτης, ὅπως τὸ ὑμέτερον σύγγραμμα Ἱστορία διὰ τὴν β' τάξιν, τὸ κατὰ τὸν εἰρημένον νόμον ἐγκριθέν, εἰσαχθῆ ἔν τοις δημοσίαις, δημοσυντηρητοῖς καὶ ἰδιωτικοῖς Ἑλληνικοῖς σχολείοις, ἐπὶ πέντε σχολικὰ ἔτη, ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1901—1902.

Ὁ Ὑπουργός
ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΣΤΑΗΣ

Στέφ. Μ. Παρίσης

Πᾶν ἀντίτυπον φέροι τὴν κάτωθι ὑπογραφὴν τοῦ συγγρα-
φέως καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ ἐκδότου.

M. B. ...

Τύποις Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ ἐν Ἀθήναις.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

§ 1. Ἡ Μακεδονία πρὸ τοῦ Φιλίππου τοῦ Β΄.

Τὸ Μακεδονικὸν βασίλειον ἰδρῦθη κατὰ τὸν 8^{ον} αἰῶνα π. Χ. Ἰδρυ-
τῆς αὐτοῦ ἀναφέρεται ὁ ἐξ Ἀργου Κάρανος (812—772) ἀπόγονος
Τημένου τοῦ Ἡρακλείδου ὅθεν καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς Μακεδονίας
ὠνομάζοντο Ἡρακλεῖδαι καὶ ὡς τοιοῦτοι ἐλάμβανον μέρος εἰς τοὺς
Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἀπεκλείοντο, ὡς γνωστόν, πάν-
τες ὅσοι δὲν ἦσαν Ἕλληνας.

Ἡ Μακεδονία κατ' ἀρχὰς περιοριζέτο εἰς μικρὰν τινα χώραν, τὴν
Ἡμαθίαν βραδύτερον ὅμως μικρὸν κατὰ μικρὸν ὑπετάχθησαν εἰς
αὐτὴν τὰ περὶ μικρὰ ἔθνη. Οἱ δὲ ἡ Ἑλλάς εὐρίσκετο ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς,
τὰ ὄρια τῆς Μακεδονίας ἐξετείνοντο πρὸς βορρᾶν μὲν μέχρι τοῦ ὄρους
Σκάρδου, πρὸς νότον μέχρι τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς θαλάσσης, πρὸς ἀνα-
τολάς μέχρι τοῦ ποταμοῦ Νέστου καὶ πρὸς δυσμὰς μέχρι τῆς Λυχνί-
τιδος λίμνης. Καὶ ἦσαν μὲν οἱ Μακεδόνες ἐλεύθεροι ὅτε ὅμως ὁ Περ-
σικὸς χεῖμαρος ἐπὶ Δαρείου τοῦ Α΄ ἐξεχύθη διὰ τῆς Θοράκης καὶ εἰς
τὴν Μακεδονίαν, ὁ βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων Ἀμύντας ὁ Α΄ ἐγένετο
ὑποτελής εἰς τὸν μέγαν βασιλεῖα ὁ δὲ υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Ἀμύντου
Ἀλέξανδρος ὁ Α΄, ἂν καὶ ἠγάπα τοὺς Ἕλληνας καὶ συνεδέετο πρὸς
τοὺς Ἀθηναίους διὰ φιλίας, ὅμως συνεξοστράτευσεν μετὰ τοῦ Ξέρξου
κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐκόμισεν, ὡς γνωρίζομεν, πρὸς τοὺς Ἀθη-
ναίους προτάσεις τοῦ Μακρονίου περὶ συμμαχίας. Μετὰ τὴν ἐν Πλα-
ταιαῖς ὅμως πανωλεθρίαν τῶν Περσῶν ἀπειτίναξε τὸν Περσικὸν ζυγόν.
Τὸν Ἀλέξανδρον ἀποθανόντα διεδέχθη Περδίκκας ὁ Β΄ καὶ τοῦτον
Ἀρχέλαος ὁ Β΄ (413—399).

Ὁ Ἀρχέλαος διεκρίνετο καὶ διὰ τὰς ἄλλας ἀρετὰς του καὶ διὰ τὴν

ἀγάπην του πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν καὶ τέχνην. Οὗτος μετέστησε τὴν πρωτ. τοῦ κράτους του ἐκ τῆς Ἑδέσσης εἰς τὴν Πέλλα, τὴν ὁποίαν ἐκόσμησε διὰ τοῦ περιφημοῦ ζωγράφου Ζεῦξιδου; καὶ κατέστησε κέντρον τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας καὶ τέχνης. Εἰσήγαγεν εἰς τὴν Μακεδονίαν ἀγῶνας ὁμοίους πρὸς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς καὶ ἐκάλεσεν εἰς τὴν αὐλήν του Ἕλληνας ποιητὰς καὶ φιλοσόφους; (τὸν Ἀγάθωνα, τὸν Εὐριπίδην, τὸν Πλάτωνα κλπ.)

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀρχελάου ἡ Μακεδονία ἐπὶ πολλὸν χρόνον ἐταράσσειτο ὑπὸ φοβερῶν στάσεων καὶ ἐρίδων περὶ τοῦ θρόνου· τέλος ὑπερίσχυσε καὶ ἐγένετο βασιλεὺς Ἀμύντας ὁ Β', ἐξάδελφος τοῦ Ἀρχελάου (390 — 370)· ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν θάνατον τούτου νέαί πάλιν ἐριδες ἀνεφύησαν περὶ τῆς διαδοχῆς. Τὰς ἐριδας ταύτας διέλυσεν ὁ Θεσσαῖος Πελοπίδας μεταξὰς εἰ; Μακεδονίαν ὡς διαιτητής. Ὁ Πελοπίδας κατέστησεν ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸν προεσῦντερον τοῦ Ἀμύντου υἱὸν Ἀλέξανδρον τὸν Β', ἐπανελθὼν δὲ εἰς Θήβας ἔφερεν ὡς ὄμηρον τὸν τριτότοκον υἱὸν τοῦ Ἀμύντου τοῦ Β' Φίλιππον.

Ἀλέξανδρον τὸν Β' ἐφόνευσε μετὰ ἔν ἔτο; Πτολεμαῖος ὁ Ἀλωρίτης, ὅστι; ἤρπασε καὶ τὴν βασιλείαν· ἀλλὰ καὶ τοῦτον ἐδολοφόνησε μετὰ τρία ἔτη ὁ δευτερότοκος υἱὸς Ἀμύντου τοῦ Β' Περόδικας ὁ Γ' (365).

Ὁ Περόδικας γενόμενος βασιλεὺς ἐφονεύθη ἔν τινι τρομερῇ μάχῃ πρὸς τοὺς Ἰλλυριοὺς (390), διεδέχθη δὲ αὐτὸν ὁ υἱὸς του Ἀμύντας ὁ Γ'.

Ἐπειδὴ ὁ Ἀμύντας ὁ Γ' ἦτο ἀκόμη παιδίον μικρόν, οἱ ἐχθροὶ τῆς Μακεδονίας ἐζήτησαν νὰ ὠφεληθῶσιν ἐκ τῆς περιστάσεως ταύτης. Οἱ Ἰλλυριοὶ ἐκυρίευσαν μέρος τῆς Μακεδονίας· οἱ Παίονε; ἀδιακόπως ἐλεηλάτουν αὐτήν· ἐπὶ πλέον δὲ ἀνεφάνησαν καὶ δύο μνηστήρες τοῦ θρόνου τοῦ Μακεδονικοῦ, Πανσανίας τις, τὸν ὁποῖον ὑπεστήριζον οἱ ἠγεμόνες τῆς Θράκης, καὶ ὁ Ἀργαῖος, ἔγγονος τοῦ Ἀρχελάου, ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων. Ἐν γένει δὲ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ Μακεδονία διέτρεξε τὸν μέγιστον τῶν κινδύνων, ἐκ τοῦ ὁποῖου ἔσωσεν αὐτήν Φίλιππος ὁ Β'. *20*

§ 2. Φίλιππος ὁ Β' (359 - 336).

Ὁ Φίλιππος ἦτο τριτότοκος υἱὸς Ἀμύντου τοῦ Β'. Ὅτε ἀκόμη ἦτο παιδίον, ἤχθη ὑπὸ τοῦ Πελοπίδου ὡς ὄμηρος; εἰς Θήβας, καθὼς ἐλέχθη ἀνωτέρω. Ἐν Θήβαις ἔμεινεν ἰκανὰ ἔτη. Ἀνετράφη πλησίον τοῦ Ἐπα-

μεινώνδου και ξεπαιδεύθη εις τὰ στρατιωτικά. Κατενόησε τὴν μεγάλην δραστηριότητα τοῦ Ἐπαμεινώνδου εις τοὺς πολέμους και εις τὰς στρατηγίας τὴν δικαιοσύνην ὄμως, τὴν μεγαλοψυχίαν και τὴν προδιότητα τοῦ μεγάλου ἐκείνου στρατηγοῦ οὔτε εἶχεν ἐκ φύσεως, οὔτε ἐμιμήθη. Ὁ Φίλιππος κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐν Θήβαις διατριβῆς του ἐπεσκέφθη τὰς ἀξιολογωτέρας πόλεις τῆς Ἑλλάδος και ἐγνώρισεν ἐκ τοῦ πλησίον τὰς διχονοίας και τὴν μεγάλην διαφθορὰν τῶν Ἑλλήνων. Μαθὼν δὲ ἐν Θήβαις τοὺς κινδύνους, τοὺς ὁποίους διέτρεχεν ἡ πατρίς του, ἐδραπέτευσε και ἔλθων εις Μακεδονίαν ἐγένετο κατὰ πρῶτον ἐπίτροπος τοῦ ἀηγήλικου βασιλείως· ἔπειτα δὲ ἐφελκύσας πρὸς ἑαυτὸν τὴν ἀγάπην και τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν Μακεδόνων διὰ τῆς καλῆς διαχειρίσεως τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας, κατεπάτησε τὰ δικαιώματα τοῦ μικροῦ ἀνεψιοῦ του και ἐγένετο αὐτὸς βασιλεὺς ἐν ἡλικίᾳ 24 ἐτῶν (359).

Φίλιππος.

Ὁ Φίλιππος δὲν ἀπεδειλίασε πρὸ τῶν κινδύνων, οἵτινες πανταχόθεν ἠπέιλουν τὸ κράτος του· τοῦναντίον συγκαλῶν συνεχῶς τοὺς Μακεδόνας εις ἐκκλησίαν προσεπάθει διὰ τῆς εὐγλωτίας του νὰ ἐμπνεύσῃ εις αὐτοὺς θάρρος και νὰ τοὺς προτρέψῃ εις ἀνδρείαν. Συνέστησε τὴν Μακεδονικὴν φάλαγγα, ἣτις ἀπετελεῖτο ἐκ πεζῶν βαρέως ὀπλισμένων και φερόντων μακρὰ δόρατα και ἣτις διὰ τὴν πυκνότητα και τὴν εὐκινησίαν ἦτο σῶμα ἀκαταμάχητον. Κατόπιν δὲ ἐπιτεθείς ἐνίκησε κατὰ πρῶτον τοὺς Παίονας και ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ ἵπποταχθῶσιν εις τὴν Μακεδονίαν· ἔπειτα κατεπολέμησε τοὺς Ἰλλυριοὺς· και τέλος κατέβαλε τοὺς δύο ἀπαιτητοὺς τοῦ θρόνου Πανσανίαν και Ἀργαῖον και τοιοῦτοτρόπως ἐξησφάλισε τὴν ἀρχὴν του ἐν Μακεδονίᾳ.

Μετὰ ταῦτα ὁ Φίλιππος ἐπιθυμῶν νὰ συνδέσῃ στενωτέρον τὴν Μακεδονίαν μετὰ τῆς θαλάσσης ἐστράφη πρὸς τὴν Χαλκιδικὴν Χερσονήσον και ἐκυρίευσε τὰς πόλεις αὐτῆς Ἀμφίπολιν, Πύδναν, και Ποτίδαιαν ἐκυρίευσε προσέτι και τὰς Κρηνίδας, τὰς ὁποίας μειωνόμασε Φιλίππους. Οὕτω δὲ ἐγένετο κύριος ἀπάσης τῆς χώρας τῆς μεταξὺ Στρυμῶνος και Νέστου. Ἐν ταύτῃ ὑπῆρχον πλούσια μεταλλεῖα χρυσοῦ ἐπὶ τοῦ Παγγαίου ὄρους, ἐκ τῶν ὁποίων μεταλλείων ὁ Φίλιππος

ελάμβανε κατ' ἔτος πρόσοδον χιλίων ταλάντων. Διὰ τῶν χρημάτων τούτων καὶ μισθοφόρους ἐστρατολόγησε καὶ πλοῖα ἐναυπήγησε, καταστήσας οὕτω τὴν Μακεδονίαν καὶ ναυτικὴν δύναμιν.

Οἱ Ἀθηναῖοι κατ' ἀρχὰς κατεφρόνουσαν τὸν Φίλιππον καὶ οὐδόλλως προσεῖχον εἰς τὰς πολεμικὰς αὐτοῦ ἐνεργείας. Ὅτι ὁμως εἶδον τὴν πρόοδον τῶν ὀπλων αὐτοῦ, δὲν ἠδύνατο νὰ πράξωσι τίποτε, διότι ἦσαν περιπελεγμένοι εἰς τὸν καλούμενον συμμαχικὸν πόλεμον κατὰ τῶν Ῥοδίων, Χίων, Κόρων καὶ Βυζαντίων, οἵτινες πιεζόμενοι ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἀπεστάτησαν. Ὁ πόλεμος οὗτος διήρκεσε τρία ἔτη (358-356)· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι καὶ χρήματα πολλὰ ἐδαπάνησαν καὶ ἄνδρας πολλοὺς ἀπώλεσαν προσεῖ δὲ ἐστερήθησαν καὶ τοῦ γενναίου στρατηγοῦ Χαξορίου, ὅστις ἐφρονεῦθη πολεμῶν πρὸς τοὺς Χίους. Τέλος συνωμολόγησαν εἰρήνην πρὸς τοὺς ἀποστατήσαντας καὶ ἀνεγνώρισαν τὴν αὐτονομίαν αὐτῶν. 52

Ἀσκήσεις

1. Πότε καὶ ὑπὸ τίνος ἰδρύθη τὸ Μακεδονικὸν βασιλεῖον; — Πῶς ὀνομάζοντο οἱ βασιλεῖς τῆς Μακεδονίας καὶ ὡς τοιοῦτοι ποῦ ἐλάμβανον μέρος; — Ποῖα ἦσαν τὰ ὄρια τῆς Μακεδονίας κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀρχῆς τῆς Ἑλλάδος; — Πότε ἡ Μακεδονία ἐγένετο ὑποτελής εἰς τοὺς Πέρσας; καὶ πότε ἀπετίναξε τὸν Περσικὸν ζυγόν; — Τί γνωρίζεις περὶ Ἀργελαίου; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς μεταβάσεως τοῦ Πελοπίδου εἰς Μακεδονίαν; — ἵ ὅτε ἡ Μακεδονία διέτρεξε μέγιστον κίνδυνον καὶ τίς ἔσωσεν αὐτήν; —

2. Ποῦ καὶ παρὰ τίνι ὁ Φίλιππος ἐξεπαιδεύθη εἰς τὰ στρατιωτικά; — Πῶς ἔγινε βασιλεὺς ὁ Φίλιππος; Τί γνωρίζεις περὶ τῆς Μακεδονικῆς φάλαγγος; — Ποίους ἐχθροὺς κατέβαλε κατὰ πρῶτον ὁ Φίλιππος; καὶ ποῦ ἐστρεψεν ἔπειτα τὰ βλέμματά του καὶ ποίας πόλεις ἐκυρίευσεν; — Εἰς ποίαν χώραν εὗρισκοντο πλούσια μεταλλεῖα χρυσοῦ; — Εἰπέ μοι περὶ τοῦ συμμαχικοῦ πολέμου; —

§ 3. Ἀνάμιξις τοῦ Φιλίππου εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος. — Δημοσθένης.

Ὁ Φίλιππος, ἀφ' οὗ ἐστερεώθη ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ ἐγένετο ἰσχυρός ἐξήτει εὐκαιρίαν ν' ἀναμιχθῆ εἰς τὰ Ἑλληνικὰ πράγματα. Ἦτο δὲ ὁ, Φίλιππος ὄχι μόνον ἔξοχος στρατηγός, ἀλλὰ καὶ πολιτικὸς ἐπιτήδειος καὶ πολυμήχανος. Ἐν τινι ἐκστρατείᾳ ἔλαβε τὸν ἀκόλουθον χρησμόν·

«ἀργυρεαῖς λόγχεσι μάχου»

«καὶ πάντα νικήσεις».

Συμφώνως λοιπὸν μὲ τὸν χρησμόν τοῦτον, ὅπου δὲν ἠδύνατο νὰ κα-

τισχύση διὰ τῶν ὅπλων, μετεχειρίζετο τὰς ἀργυρᾶς λόγγας, τοῦτ' ἔστι τὸ ἀργύριον (τὴν δωροδοκίαν). Διανοούμενος δὲ ἂν ἀναμιχθῆ εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος καὶ νὰ υπαγάγῃ αὐτὴν ὑπὸ τὸ σκήπτρόν του, εἶχεν εἰς πάσας τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος κατασκοπούς (προδότας), τοὺς ὁποίους ἐμισθοδότηι ἀδρότατα. Οἱ κατάσκοποι οὗτοι διὰ παντὸς μέσου ἐφρόντιζον νὰ ἐξυπηρετῶσι τοὺς κατακτητικούς σκοποὺς τοῦ Φιλίππου. Τὰ φιλόδοξα καὶ κατακτητικὰ σχέδια τοῦ Φιλίππου προεῖδε μετ' ὄξυδερκείας καὶ ἐπολέμησε δι' ὅλων τῶν δυνάμεων τοῦ ὁ Δημοσθένους ὁ Ἀθηναῖος, ὁ μέγιστος τῶν ῥητόρων ὅλων τῶν ἐθνῶν καὶ ὅλων τῶν αἰώνων.

Ὁ Δημοσθένης μικρὸν παιδίον ὢν ἤκουσε τὸν περιφρημον ῥήτορα Καλλίστρατον ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἀγορεύοντα καὶ τοσοῦτον ἐγοητεύθη, ὥστε ἀπ' ἐκείνης τῆς στιγμῆς παρήτησε πᾶσαν διασκέδασιν καὶ ἐπεδόθη μετὰ ζήλου εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ῥητορικῆς.

Ἄλλ' εἶχεν ὁ Δημοσθένης ἐκ φύσεως τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα ἐλαττώματα, ὥστε ταῦτα ἐφαίνοντο ὡς ἀνυπέροσλητον κώλυμα εἰς τὴν ἱκανοποίησιν τῆς διακαοῦς ἐπιθυμίας του. Εἶχε κράσιν ἀσθενικήν· ἦτο κάσιχνος καὶ νοσώδης· ἡ φωνὴ του ἦτο ἀσθενής· ἡ γλώσσά του ἀσφής· ἡ ἀναπνοὴ του βραχεῖα· ἡ δὲ ἀπαγγελία του εἶχε τι τὸ τραυλίζον. Ἄλλὰ δι' ἐπιπόνου μελέτης καὶ σπανίας ἐπιμελείας ἐξήλειψε τὰ φυσικὰ ταῦτα ἐλαττώματα. Τὴν ἀσάφειαν καὶ τραυλότητα τῆς γλώσσης διώρθωσεν ὀμιλῶν ἐν ᾧ ἐκράτει χαλίκια εἰς τὸ στόμα. Τὴν φωνὴν του ἐνεδυνάμωσεν ἀπαγγέλλων λόγους ἢ σίχους, ἐν ᾧ ἀνέβαιναν ὑψώματα. Ἴνα συνειθίσῃ εἰς τοὺς θοροῦβους τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου, κατήρχετο εἰς τὴν φαληρικὴν παραλίαν κατὰ θελλώδεις ἡμέρας καὶ ἀπήγγελλε λόγους ἀπέναντι τῶν συντρι-

Δημοσθένης.

βομένων κυμάτων. Κατεσκεύασεν υπόγειον μελετητήριον και κατεκλείετο ἐν αὐτῷ ἐπὶ δύο ἢ τρεῖς συνεχεῖς μῆνας, γυμναζόμενος και μελετῶν τοὺς μεγάλους συγγραφεῖς. Ἐξύριζε πολλάκις τὸ ἥμισυ τῆς κεφαλῆς του διὰ νὰ μὴ ἐξέρχεται ἐκ τῆς οἰκίας του και οὕτω διακόπη τὰς μελέτας του. Εἰς τὰς μελέτας του εἶχεν ὡς πρότυπον τὸν Περικλέα, τὸν δὲ Θουκυδίδην λέγεται ὅτι ἀντιέγραψεν ὀκτάκις. Οὕτω λοιπὸν ὁ Δημοσθένης διὰ τῆς σιδηρᾶς θελήσεώς του ἐδάμασε τὴν φύσιν και κατέστη ἡ δόξα και τὸ καύχημα τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἀθηναίων και ὁ ἀμίμητος βασιλεὺς τοῦ λόγου.

Ὁ Δημοσθένης ἄπασαν τὴν φλογερὰν ἐγγλωττίαν του μετεχειρίσθη ἐναντίον τοῦ Φιλίππου. Βλέπων ὅτι ὁ Φίλιππος ἐπεξίτηι νὰ καθυποτάξῃ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα και νὰ ἐλατιώσῃ τὴν δύναμιν τῶν Ἀθηναίων, προσεπάθησε παντὶ σθένει ν' ἀποτρέψῃ τὸ κακὸν τοῦτο και μολονὸς ὅτι πᾶσα ἡ Ἑλλὰς ἐθαύμαζε τὸν μέγαν ῥήτορα, ὁ δὲ Φίλιππος ἔλεγε «περισσότερον φοβοῦμαι τὸν Δημοσθένην παρὰ ὅλους τοὺς στόλους και τὰ στρατεύματα τῶν Ἀθηναίων», ἐν τούτοις ὅτι ἐπεδίωκεν ὁ Δημοσθένης δὲν τὸ ἐπέτυχεν. Οἱ Ἀθηναῖοι πρὸς σιγμὴν μόνον καταλαμβάνοντο ὑπὸ ἐνθουσιασμοῦ ἐκ τῶν λόγων τοῦ Δημοσθένους, ὕστερον δὲ οὐδὲν γενναῖον ἢ σπουδαῖον ἔπρατον. Τὸ Μακεδονικὸν χροσίον ἐπενήργει ὀλεθρίως ἐν Ἀθήναις, ὅπου ὁ Αἰσχίνης, ὁ μισθωτὸς τοῦ Φιλίππου, προσεπάθει πάντοτε νὰ ἐμποδίξῃ πᾶν μέτρον λαμβανόμενον κατὰ τοῦ Φιλίππου. 63

§ 4. Φωκικὸς ἢ β'. ἱερὸς πόλεμος (355-346).

— Ἀλωσις Μεθώνης και Ὀλύνθου.

Ὁ Φωκικὸς πόλεμος παρέσχεν εἰς τὸν Φίλιππον τὴν ποθουμένην εὐκαιρίαν νὰ ἐπεμβῇ εἰς τὰ ἐσωτερικὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος. Προεκλήθη δὲ ὁ Φωκικὸς πόλεμος ἐκ τῆς ἐξῆς αἰτίας. Τὸ Ἀμφικτιονικὸν συνέδριον, καθ' ὑποκίνησιν τῶν Θηβαίων, κατεδίκασεν εἰς πρόστιμον πολλῶν ταλάντων τοὺς Φωκεῖς, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἐσφετερισθῆσαν μέρος τῆς ἱερᾶς γῆς τοῦ Δελφικοῦ Μαντείου. Οἱ Φωκεῖς μὴ δυνάμενοι νὰ πληρώσωσι τὸ ὑπέρογκον πρόστιμον ἀπεφάσισαν ν' ἀμυνθῶσι διὰ τῶν ὀπλων, διότι τὸ Ἀμφικτιονικὸν συνέδριον ἀπεφάσισε ν' ἀφαιρέσῃ τὴν χώραν αὐτῶν και νὰ τὴν καθοσιώσῃ εἰς τὸν ἐν Δελφοῖς ναόν.

Ἐκλέξαντες λοιπὸν στρατηγὸν τὸν Φιλόμηλον καὶ ἐφορήσαντες ἐκυρίευσαν τὸ ἱερόν τῶν Δελφῶν καὶ ἐξέκοψαν ἐκ τῶν σιγῶν τὸ περικαταδίκης αὐτῶν ψήφισμα ἤρπασαν τοὺς Ἕθναυροῦς καὶ τὰ ἀναθήματα τοῦ ναοῦ καὶ δι' αὐτῶν συνέλεξαν 10 χιλ. μισθοφόρων.

Τὸ Ἀμφικιονικὸν συνέδριον συνελθὸν ἐκ δευτέρου ἐψήφισε πόλεμον κατὰ τῶν ἱεροσύλων Φωκέων (355). Οἱ Θηβαῖοι, οἱ Λοκροὶ καὶ οἱ Θεσσαλοὶ ἐκηρύχθησαν ὑπὲρ τοῦ μαντείου, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι οἱ Σπικριῶται καὶ οἱ ἄλλοι Πελοποννήσιοι ὑπὲρ τῶν Φωκέων. Ὁ πόλεμος οὗτος διήρκεσε 10 ἔτη καὶ ἐπολεμήθη ἐκατέρωθεν μετὰ μεγάλης σκληρότητος. Καὶ κατὰ μὲν τὸ πρῶτον ἔτος ὑπερίσχυσαν οἱ Φωκεῖς τὸ δεύτερον ὁμως ἔτος ἠττήθησαν, ὁ δὲ στρατηγὸς Φιλόμηλος, ἵνα μὴ πέσῃ ζῶν εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν, κατεκρημνίσθη ἐκ τινος ὑψηλοῦ βράχου καὶ ἐφονεύθη. Ἀντὶ τοῦ Φιλομήλου ἐξελέχθη στρατηγὸς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ὀνόμαρχος.

Καθ' ὃν χρόνον ἐπολεμεῖτο μετ' ἀγριότητος πολλῆς ὁ Φωκικὸς πόλεμος, ὁ Φίλιππος κατεγίνετο ὑποτάσσειν Ἑλληνικὰς πόλεις καὶ ἐπεκτείνων τὰ ὄρια τοῦ κράτους του πρὸς ἀνατολάς. Τότε ἐκυρίευσεν καὶ τὴν ἐπὶ τῆς Θράκης Μεθώνην, τὴν ὁποίαν καὶ κατηδάφισε. Κατὰ τὴν πολιορκίαν αὐτῆς ἀπώλεσε τὸν ἕτερον τῶν ὀφθαλμῶν του ὑπὸ τοῦ ἀρίστου τοξοῦ τοῦ Ἀστέρος. Ἀμφιπολίτου.

Οἱ ἐν Θεσσαλίᾳ Ἀλευάδαι πιεζόμενοι ὑπὸ τοῦ τυράννου τῶν Φερῶν Λυκόφρονος προσεκάλεσαν εἰς βοήθειαν τὸν Φίλιππον· ἀλλὰ καὶ ὁ Λυκόφρων ἐπεκαλέσθη τὴν βοήθειαν τοῦ Ὀνομάρχου, στρατηγοῦ τῶν Φωκέων. Ὁ Ὀνόμαρχος ἐνίκησε δις τὸν Φίλιππον· ἔπειτα ὁμως ἠττηθεὶς ἐφονεύθη (352). Τότε ὁ Φίλιππος ἐκυρίευσεν τὰς Φεράς, τὰς Παγασὰς καὶ τὴν Μαγνησίαν καὶ οὕτω βαθμηδὸν κατέστη κύριος τῆς Θεσσαλίας. Θελήσας δὲ τότε νὰ ἐκστρατεύσῃ καὶ κατὰ τῶν Φωκέων ἔσπευσε νὰ καταλάβῃ τὰς Θερμοπύλας· ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι ἐξυπνήσαντες ἐκ τοῦ ληθάργου διὰ τῶν λόγων τοῦ Δημοσθένους προκατέλαβον τὰ στεγὰ καὶ οὕτω ἐματαίωσαν τοὺς σκοποὺς τοῦ Φιλίππου, ὅστις ἠναγκάσθη νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὴν Μακεδονίαν.

Ὁ Φίλιππος ὢν ἐκ φύσεως πολυπράγμων καὶ ἐνεργητικὸς δὲν ἠδύνατο νὰ ζῆσιν ἐν ἀπραξίᾳ διὰ τοῦτο μετὰ μικρὰν ἀνάπαινον ἐν Μακεδονίᾳ ἐξεστράτευσεν καὶ πάλιν κατὰ τῶν ἐν τῇ Χαλκιδικῇ Χερσονήσῳ πόλεων, ἐκ τῶν ὁποίων πολλὰς ὑπέταξεν. Ἐν ἔτει δὲ 350 προσέβαλε καὶ ἐπο-

λιόρκησε τὴν μεγίστην τῶν ἐκεῖ πόλεων καὶ ἰσχυροτάτην Ὀλυνθον. Ὁ Δημοσθένης διὰ τῶν φλογερῶν αὐτοῦ Ὀλυνθιακῶν λόγων προσεπάθησε ν' ἀναφλέξῃ τὴν φιλοπατρίαν τῶν Ἀθηναίων καὶ ἐπέτυχε νὰ πέμψωσιν οὗτοι στρατὸν καὶ πλοῖα ὑπὸ τὸν Χάρητα καὶ Χαρίδημον. Μάτην ὅμως, διότι οἱ ἄρχοντες τῆς Ὀλύνθου δωροδοκηθέντες παρέδωκαν αὐτὴν εἰς τὸν Φίλιππον (348).

Τὸν Ὀνομάρχον διεδέχθη ἐν τῇ στρατηγίᾳ ὁ ἀδελφός του Φάλλλος καὶ τοῦτον ἀποθανόντα ὁ υἱὸς τοῦ Ὀνομάρχου Φάλαικος Οἱ Θεβαῖοι ἀποκαμόντες ἐκ τοῦ πολέμου ἐζήτησαν τὴν βοήθειαν τοῦ Φιλίππου. Οὗτος δὲ ἀομένως ἐδέχθη τὴν πρότασιν ἵνα ὅμως ἐμποδίσῃ πᾶσαν βοήθειαν τῶν Ἀθηναίων πρὸς τοὺς Φωκεῖς καὶ πᾶν ἐν γένει κώλυμα παρ' αὐτῶν, ἐπρότεινεν εἰρήνην πρὸς αὐτούς. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀπατηθέντες ἐπεμψαν εἰς Μακεδονίαν δέκα πρέσβεις, ἐν οἷς ἦτο ὁ Δημοσθένης καὶ ὁ Αἰσχίνης.

Ὁ Φίλιππος διαφθείρας διὰ χορημάτων πάντας τοὺς πρέσβεις, πλὴν τοῦ Δημοσθένους, παρέτεινε σκοπίμως τὰς περὶ εἰρήνης διαπραγματεύσεις· ἐν τῷ μεταξὺ δὲ διαπερῶ μετὰ τοῦ στρατοῦ του τὰς Θερμοπύλας καὶ εἰσεβάλλει εἰς τὴν χώραν τῶν Φωκέων ἐν ἔτει 346. Ὁ στρατηγὸς τῶν Φωκέων Φάλαικος δωροδοκηθεὶς ὑπὸ τοῦ Φιλίππου ἀνεχώρησε μετὰ 8,000 μισθοφόρων εἰς Πελοπόννησον καταλιπὼν τὴν πατρίδα του εἰς τὴν τύχην της. Ὁ Φίλιππος καταλαβὼν τὴν χώραν τῶν Φωκέων συνεκάλεσεν ἀμέσως τὸ Ἀμφικτιονικὸν συνέδριον, τὸ ὁποῖον ἐξέδωκε τὰ ἑξῆς ἀποφάσεις. α') αἱ πόλεις τῆς Φωκίδος νὰ κατασκαφῶσι καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῆς νὰ κατοικήσωσιν εἰς κώμας, ἐκάστη τῶν ὁποίων νὰ μὴ ἔχῃ πλείονας τῶν 50 οἰκιῶν. β') ν' ἀποκλεισθῶσιν οἱ Φωκεῖς ἐκ τοῦ συνεδρίου, αἱ δὲ δύο ψῆφοι αὐτῶν νὰ δοθῶσιν εἰς τὸν Φίλιππον καὶ εἰς τοὺς διαδόχους αὐτοῦ, προσέτι δὲ νὰ δοθῇ καὶ ἡ προεδρεία τῶν Πυθικῶν ἀγῶνων.

Τοιοῦτον τέλος ἔλαβεν ὁ β' ἱερὸς κληθεὶς πόλεμος, ὅστις ἀπέβη ὀλεθριώτατος εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ παρεσκύευσεν εἰς τὸν Φίλιππον τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἑλλάδος.

Οἱ Ἀθηναῖοι μαθόντες τὴν συμφορὰν τῶν φίλων των Φωκέων κατεπλάγησαν, ἀλλὰ τὴν ἀνάγκην φιλοτιμίαν ποιούμενοι εἰήρησαν τὴν συνομολογηθεῖσαν εἰρήνην. Μετὰ ταῦτα ὁ Φίλιππος ἐπεχείρησε νὰ καταλάβῃ διὰ πολιορκίας τὸ Βυζάντιον ὁ περιφημὸς ὅμως στρατηγὸς τῶν

Ἀθηναίων Φωκίων ὑπερήσπισεν αὐτὸ ἐπιτυχῶς καὶ ἠνάγκασεν τὸν Φίλιππον νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν καὶ ν' ἀπέλθῃ 70

Ἀσκήσεις

3. Ὅποιός τις ὡς πολιτικός ἦτο ὁ Φίλιππος; — Τί γνωρίζεις περὶ χρησμοῦ τίνος, τὸν ὁποῖον ὁ Φίλιππος ἔλαβεν ἐν τινὶ ἐκστρατείᾳ; — Ποῖον ἦτο τὸ σχέδιον τοῦ Φιλίππου καὶ τίνες ὑπεβοήθουν τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ; — Τίς ἐκ τῶν Ἑλλήνων διεκρίνε τὰ κατακτητικὰ σχέδια τοῦ Φιλίππου; — Εἰπέ μοι ὅ,τι γνωρίζεις περὶ Δημοσθένους; — Τί ἔλεγε περὶ τοῦ Δημοσθένους ὁ Φίλιππος; — Τίς ἦτο ὁ Αἰσχίνης; —

4. Πῶς προσεκλήθη ὁ Φωκικὸς πόλεμος; — Ποῖος ἦτο ἐν ἀρχῇ στρατηγὸς τῶν Φωκίων καὶ εἰς τί προῖδη οὗτος; — Πότε καὶ πῶς ἀπέθανεν ὁ Φιλόμηλος καὶ τίς διεδέχθη αὐτόν; — Ποῦ καὶ πῶς ἀπώλεσε τὸν ὀφθαλμὸν του ὁ Φίλιππος; — Πῶς ἐπῆλθεν ὁ μεταξὺ Ὀνομάργου καὶ Φιλίππου ἀγὼν καὶ πῶς ἀπῆλθεν οὗτος; — Τί γνωρίζεις περὶ ἀλώσεως τῆς Ὀλύμπου ὑπὸ τοῦ Φιλίππου; — Πῶς ἐτέθη τέρμα εἰς τὸν Φωκικὸν πόλεμον; — Ποίας ἀποφάσεις ἐξέδωκε τὸ Ἀμφικτιονικὸν συνέδριον κατὰ τῶν Φωκίων;

§ 5. Ὁ πρὸς τοὺς Ἀμφισσειεὺς πόλεμος τοῦ Φιλίππου. —
Ἡ ἐν Χαιρωνείᾳ μάχη (838).

Νέα πάλιν ἐδόθη ἀφορμὴ εἰς τὸν Φίλιππον νὰ ἐπεμῆ εἰς τὰ Ἑλληνικὰ πράγματα, ἀφορμὴ πολὺ ἐπιτηδειοτέρα εἰς ἐκτέλεσιν τῶν σχεδίων του. Ὁ μισθωτὸς τοῦ Φιλίππου ὄητωρ Αἰσχίνης, πεμφθεὶς ὡς πυλαγόρας ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων εἰς τὸ Ἀμφικτιονικὸν συνέδριον, κατηγοροῦσεν ἐν αὐτῷ τοὺς Λοκροὺς τῆς Ἀμφίσσης ὅτι ἐκαλλιέργησαν γῆν ἱερὰν τοῦ ἐν Δελφοῖς Μαντείου, τὸ δὲ Ἀμφικτιονικὸν συνέδριον κατεδίκασεν αὐτοὺς εἰς πρόστιμον. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἀμφισσεῖς Λοκροὶ ἠροῦντο νὰ πληρώσωσι τὸ πρόστιμον, οἱ Ἀμφικτιόνες ἀνέθηκαν εἰς τὸν Φίλιππον, ὡς προϊστάμενον τοῦ συνεδρίου, νὰ τιμωρήσῃ τοὺς ἱεροσύλους. Τότε ἐξεράγη ὁ τρίτος ἱερὸς πόλεμος. Ὁ Φίλιππος εἰσέβαλεν ἀμέσως μετὰ 30,000 πεζῶν καὶ 2,000 ἵππων, ἐκυρίευσεν τὴν Ἀμφισσαν καὶ ἐπέταξε τοὺς Ἀμφισσεῖς εὐθὺς δὲ κατόπιν κατέλαβε τὴν Ἐλάτειαν.

Μόλις ἐγνώσθη ὅτι ὁ Φίλιππος κατέλαβε τὴν Ἐλάτειαν, πόλιν ὄχυράν κειμένην ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἀπὸ Θερμοπυλῶν εἰς Θήβας, τρόμος μέγας κατέλαβε τοὺς Ἕλληνας. Ἦδη ἀπεκαλύφθησαν τὰ κατακτητικὰ σχέδια τοῦ Φιλίππου. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐσπευσμένως συνῆλθον εἰς ἐκκλησίαν ὁ κήρυξ πολλάκις ἐνανέλαβε τὸ « τίς ἀγορεύειν βούλεται ».

ἀλλ' οὐδείς ἐκ τῶν στρατηγῶν καὶ τῶν δητόρων ἐτόλμησε νὰ ἀναστῆ εἰς τὸ βῆμα καὶ νὰ οὐκλήσῃ τισαύτη ἦτο ἡ κατάπληξις καὶ ὁ φόβος. Μόνον ὁ εὐγενὴς ῥήτωρ Δημοσθένης ἐμπνεόμενος ἀπὸ τὸ μέγεθος τοῦ ἐπικειμένου κινδύνου καὶ ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμόν ἐκείνον, μετὰ τοῦ ὁποίου πάντοτε ἤλεγχε τοὺς δολίους σκοποὺς τοῦ Φιλίππου, ἀνῆλθεν εἰς τὸ βῆμα καὶ διὰ λόγον μεστοῦ φιλοπατρίας ἐνεθάρρυνε τοὺς καταπεπληγμένους Ἀθηναίους καὶ συνεξούλευσεν αὐτοὺς νὰ πέμψωσιν ἀμέσως πρέσβεις εἰς Θήβας, ἵνα προτείνωσι συμμαχίαν καὶ ἀναλάξωσιν ἀπὸ κοινοῦ τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνα. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔπεμψαν αὐτὸν τὸν Δημοσθένην, ὅστις ἐλθὼν αὐθημερὸν εἰς Θήβας εὔρεν ἐκεῖ πρέσβυν τοῦ Φιλίππου τὸν Πύθωνα, ἄνδρα δεινὸν περὶ τὸ λέγειν. Διὰ τῆς πυρίνου ὁμως εὐγλωττίας του ὁ Δημοσθένης ἀναρροπίσας τὴν φιλοτιμίαν τῶν Θηβαίων καὶ ἐμπνεύσας εἰς αὐτοὺς ἔρωτα πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἔπεισεν, ἵνα ἀπὸ κοινοῦ ἀναλάξωσι τὸν ὑπὲρ τῶν ὄλων ἀγῶνα. 31

† Ἀμέσως λοιπὸν οἱ Ἀθηναῖοι ὑπὸ τὸν Στρατοκλῆ, τὸν Χάρητα καὶ τὸν Λυσικλέα, ἐνωθέντες μετὰ τῶν Θηβαίων στρατηγουμένων ὑπὸ τοῦ Θεαγένους καὶ ἀποτελέσαντες μετὰ τῶν ἄλλων συμμαχῶν στρατὸν περὶ τὰς 40 χιλ. ἐπῆλθον κατὰ τοῦ Φιλίππου ἐλθόντες δὲ ἐστρατοπέδευσαν ἐν Χαιρωνείᾳ τῆς Βοιωτίας. Ὁ Φίλιππος ἄγων 30 χιλ. πεζῶν καὶ 2,000 ἵππῶν ἦλθε καὶ παρετάχθη ἀπέναντι αὐτῶν. Ἐκεῖ ἐν Χαιρωνείᾳ τῷ 338 συνεκροτήθη κρίσιμος μάχη. Ἐκατέρωθεν ἐπολέμησαν μετ' ἀξιοθανματίου γενναιότητος. Οἱ κατέχοντες τὸ ἀριστερὸν κέρασ Ἀθηναῖοι ἔτρεψαν εἰς φυγὴν τοὺς ἀπέναντι παρατεταγμένους Μακεδόνας καὶ κατεδίωξαν αὐτοὺς ἀτάκτως. Ὁ δεκαοκταετής ὁμως υἱὸς τοῦ Φιλίππου Ἀλέξανδρος, ὅστις ἠγείτο τοῦ ἀριστεροῦ κέρατος τῶν Μακεδόνων, μετὰ τισαύτης ὀρμῆς ἐπετέθη κατὰ τῶν Θηβαίων, οἵτινες κατεῖχον τὸ δεξιὸν κέρασ τῶν Ἑλλήνων, ὥστε ὁ ἱερὸς λόχος, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν πρώτην ἔφοδον ἔμεινεν ἀκλόνητος καὶ ἀδιάσπαστος ἐπαξίως τῆς παλαιᾶς φήμης του, ὀλίγον καὶ ὀλίγον διεσπάρθη· οἱ ἀποτελοῦντες αὐτὸν, ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ ἐλευθερίας καὶ δόξης, ἔπεσον πάντες ὁ εἰς πλησίον τοῦ ἄλλου, χωρὶς οὐδείς νὰ στρέψῃ τὰ νῶτα. Οἱ νικῶντες ὁμως Ἀθηναῖοι ἀντὶ νὰ προσβάλωσιν ἐκ τοῦ πλαγίου τὴν ἐν τῷ κέντρῳ φάλαγγα τῶν Μακεδόνων καὶ νὰ διαλύσωσι τὸν φοβερὸν ἐκείνον ὄγκον, ἕνεκα τῆς ἀπειρίας τῶν στρατηγῶν των κατεδίωξαν ἀφρόνως καὶ ἀτάκτως τοὺς φεύγοντας.

Ὁ Φίλιππος παρατηρήσας τὸ ὀλέθριον τοῦτο λάθος τῶν Ἀθηναίων εἶπεν «οἱ Ἀθηναῖοι ἡξεύρουσι μὲν νὰ μάχωνται, οὐχὶ ὅμως καὶ νὰ νικῶσι»· διὰ τινος δὲ αἰφνιδίου ἐλιγμοῦ ἐπιπεσὼν κατὰ τῶν νώτων αὐτῶν συνεπλήρωσε τὴν ἦτιαν τῶν Ἑλλήνων. Κατὰ τὴν μάχην αὐτὴν ἡ σφαγὴ ὑπῆρξεν ἀνηλεής· 1000 Ἀθηναῖοι ἔπεσον νεκροί, δισχίλιοι δὲ ἠχμαλωτίσθησαν· ἐκ τῶν Θηβαίων ἐφρονεύθησαν πολὺ περισσότεροι. Βραδύτερον εἰς τὸ μέρος, ὅπου ἔπεσεν ὁ ἱερός λόχος τῶν Θηβαίων, ἐστήθη μαρμάρινος λέων ὡς μνημεῖον τῆς ἀνδρείας τῶν τελευταίων ἐκείνων προμάχων τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας.

Μετὰ τὴν νίκην ὁ Φίλιππος ἐδείχθη λίαν ἐπεικῆς πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἀπολύσας τοὺς αἰχμαλώτους αὐτῶν ἄνευ λύτρων. Τοῦναντίον δὲ πρὸς τοὺς Θηβαίους ἐδείχθη σκληρός· ἐκ τῶν αἰχμαλώτων αὐτῶν ἄλλους μὲν ἐφόνευσεν, ἄλλους δὲ ἐξηνδραπόδισεν, ἐν δὲ τῇ Καδμείᾳ ἐγκατέστησε φρουρὰν Μακεδονικὴν.

Διὰ τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ νίκης ὁ Φίλιππος κατέστη κύριος ὅλης τῆς Ἑλλάδος· προσηνέχθη ὅμως ἐπεικῶς καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους Ἑλληνας, διότι ὁ σκοπὸς του δὲν ἦτο νὰ καταστρέψῃ τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ νὰ ἐνώσῃ πάσας τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν του καὶ νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Περσῶν. Ὅθεν συνεκρότησεν ἐν Κορίνθῳ κοινὸν τῶν Ἑλλήνων συνέδριον, ὅπου ἀνεκηρύχθη ἀρχιστράτηγος τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν. Ἐν τῷ συνεδρίῳ ἐκείνῳ ἀντεπροσωπεύοντο πᾶσαι αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις πλὴν τῆς Σπάρτης, ἣτις δὲν ἤθελε κατ' οὐδένα τρόπον ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Φιλίππου ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Φίλιππος ἐπανελθὼν εἰς τὴν Μακεδονίαν ἤρχισε νὰ παρασκευάζηται διὰ τὴν μεγάλην κατὰ τῶν Περσῶν ἐκστρατείαν· αἴφνης ὅμως ἐδολοφονήθη ὑπὸ τινος τῶν σωματοφυλάκων ὀνόματι Πανσανίου, ἐκδικουμένου προσωπικὴν ὕβριν.

Ἀσκήσεις

5. Πῶς προσεκήθη ὁ πρὸς τοὺς Ἀμφισσέας πόλεμος καὶ πῶς ἐπερατώθη οὗτος; — Πότε ὁ Φίλιππος κατέλαβε τὴν Ἐλάτειαν καὶ ποίαν ἐντύπωσιν προῆξένῃσε τοῦτο εἰς τοὺς Ἑλληνας; — Τί συνέβη εἰς Ἀθήνας ἅμα τῇ εἰδήσει ταύτῃ; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Δημοσθένους εἰς Θήβας; — Εἰπέ μοι τὰ κατὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην; — Τί ἐστήθη βραδύτερον εἰς τὸ μέρος ὅπου ἔπεσεν ὁ ἱερός λόχος; — Πῶς προσηνέχθη ὁ Φίλιππος πρὸς τοὺς Ἀθηναίους καὶ πῶς πρὸς τοὺς Θηβαίους; — Ποῦ μετέβη ὁ Φίλιππος μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Φιλίππου; —

§ 6. Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας (336—323)

Φίλιππον τὸν Β' διεδέχθη εἰς τὸν Μακεδονικὸν θρόνον ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀλέξανδρος, εἰκοσαετῆς τὴν ἡλικίαν.

Ὁ Ἀλέξανδρος ὑπῆρξεν ὁ μέγιστος τῶν στρατηγῶν καὶ δορικη-
τόρων καὶ τοῦ ἀρχαίου καὶ τοῦ νεωτέρου κόσμου. Ἡ φύσις ἐπροίκι-
σεν αὐτὸν ἀφθόνης μὲ τὰ λαμπρότερα πνευματικὰ καὶ ψυχικὰ προτε-
ρήματα· τὰ προτερήματα δὲ ταῦτα ἐκαλλιέργησε καὶ ἀνέπτυξε θαυμασίως

Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας

ὁ μέγας αὐτοῦ διδάσκαλος Ἀριστοτέλης ὁ φιλόσοφος ἐκ Σιαγείρων τῆς Μακεδονίας. Ὁ Ἀριστοτέλης προσκλήθεις ὑπὸ τοῦ Φι-
λίππου ἀνέλαβε τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ δεκα-
τριετοῦς Ἀλεξάνδρου. Διέμεινεν ἐν τῇ Μα-
κεδονικῇ αὐτῇ ἐπὶ ὀκτὼ ἔτη, διέπασσε δὲ
καὶ διεμόρφωσε τὸ ἦθος τοῦ μαθητοῦ του
ἐλληνοπρεπέστατον καὶ μεγαλόφρον· ἐνέ-
πνευσεν εἰς αὐτὸν κοσμοπολιτικὰς ἀρχὰς καὶ
εὐγενῆ ἔρωτα πρὸς τὰς μεγάλας πράξεις.
Τόσην δὲ ἀγάπην καὶ τόσον σέβας ἠσθά-
νετο ὁ Ἀλέξανδρος πρὸς τὸν διδάσκαλόν
του, ὥστε ἔλεγεν «εἰς μὲν τὸν πατέρα μου

ὀφείλω τὸ ζῆν, εἰς δὲ τὸν διδάσκαλόν μου τὸ εὖ ζῆν».

Ἐκ παιδικῆς ἡλικίας ἔδεικνύετο ἡ ὑπέροχος φύσις τοῦ Ἀλεξάνδρου.
Ἡρώτησάν ποτε αὐτὸν ἂν ἤθελε ν' ἀγωνισθῇ εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς
ἀγῶνας· «ναί—ἀπεκρίθη,—ἐὰν ἔχω βασιλεῖς ἀνταγωνιστάς». Ὁσάκις ἤρ-
χετο ἀγγελία τις ὅτι ὁ πατήρ του ἐκυρίευσεν πόλιν τινα ἢ ἐνίκησε μάχην,
ἐν ᾧ οἱ φίλοι του συνέχαιρον αὐτόν, ὁ Ἀλέξανδρος περιύλπος ἔλεγεν «ὁ
πατήρ μου ἔχει σκοπὸν νὰ κατορθώσῃ τὰ πάντα καὶ νὰ μὴ ἀφήσῃ
καὶ εἰς ἐμὲ νὰ πράξω κανὲν μέγα καὶ λαμπρὸν ἔργον».

Ὁ Ἀλέξανδρος μειράκιον ὄν 14 ἐτῶν παρέσχε λαμπρὸν δεῖγμα
τῆς ἐκτάκτου τόλμης του καὶ ἀφοσίως. Θεσσαλὸς τις ἔφερεν εἰς τὸν Φί-
λιππον πρὸς ἀγορὰν ἄγχιον ἵππον, Βουκεφάλαν καλούμενον· ἀλλ' οὔτε
ὁ Φίλιππος οὔτε ἄλλος τις ἐκ τῶν ὑπασπιστῶν του ἠδυνήθη νὰ δαμάσῃ
τὸν ἵππον, οὐδὲ νὰ τὸν πλησιάσῃ. Ὁ Φίλιππος δορισθεὶς διέταξεν

παγάωσιν αὐτὸν ὡς ἄγριον καὶ ἄχρηστον. Ὁ Ἀλέξανδρος ὁμοιωμάτων ἐζήτησε παρὰ τοῦ πατρὸς του τὴν ἄδειαν νὰ δοκιμάσῃ καὶ αὐτός. Ὁ Φίλιππος ἔδωκε τὴν ἄδειαν. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος πλήρης χαρᾶς ἔλαβε τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου, ἔστρεψεν αὐτὸν πρὸς τὸν ἥλιον, διότι παρετήρησεν ὅτι ὁ ἵππος ἐταράσσεται ἐκ τῆς κινουμένης σκιάς του, τὸν θώπευσεν ὀλίγον καὶ μὲ ἐν πῆδημα εὐρέθη ἐπ' αὐτοῦ. Ὁ ἵππος ταράσσεται καὶ προσπαθεῖ νὰ ῥίψῃ τὸν ἀναβάτην· ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος κρατήθη· ἔπειτα πλήξας αὐτὸν μὲ τοὺς πιερνιστήρας καὶ χαλαρώσας τὸν χαλινὸν ἀφῆκε τὸν ἵππον νὰ τρέχῃ μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις του. Ὁ Φίλιππος καὶ οἱ αὐλικοὶ του ἐθεώρουν μετ' ἀγωνίας καὶ σιγῆς. Μετ' ὀλίγον ἐπιστρέφει ὁ Ἀλέξανδρος μὲ τὸν ἵππον κἀθιδρών καὶ ἡμερον πλέον καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ἠλάλαζον, ὁ δὲ Φίλιππος δακρῶν ἐκ τῆς χαρᾶς του ἐνηγκαλίσθη τὸν υἱὸν του, τὸν ἠσπᾶσθη καὶ τῷ εἶπε «ζήτει, υἱέ μου, ἄλλο βασιλεῖον μεγαλείτερον, διότι ἡ Μακεδονία δὲν σὲ χωρεῖ». Δεκαοκταετῆς δὲ τὴν ἡλικίαν διηθύθυεν ἐν Χαιρωνεῖα, ὡς εἰδομεν, τὸ ἀριστερὸν κέρασ τῶν Μακεδόνων καὶ κατέκοψε τὸν ἱερὸν λόγον, συντελέσας κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν μεγάλην ἐκείνην νίκην.

Ἀναστὰς εἰς τὸν θρόνον ὁ Ἀλέξανδρος εὐρέθη περιεστοιχισμένος ὑπὸ διαφόρων κινδύνων ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν. Καὶ πρῶτον κατέστησεν ἐκποδῶν πάντας ἐκείνους, οἵτινες ἠθέλησαν ν' ἀμφισβητήσωσιν εἰς αὐτὸν τὸν θρόνον· ἔπειτα δὲ μαθὼν ὅτι οἱ Ἕλληνες ἠτοιμάζοντο νὰ ἐπαναστατήσωσι, περιφρονοῦντες αὐτὸν διὰ τὴν νεότητά του, εἰσέβαλεν ἀμέσως μετὰ στρατοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ προχωρήσας ἔστρατοπέδευσε πλησίον τῆς Καδμείας.

Ἡ ἀπροσδόκητος αὕτη ἐμφάνις τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐξεπληξε τοὺς Ἕλληνας, οἵτινες ἄνευ ἀντιστάσεως ὑπέκλυαν εἰς αὐτόν. Μετὰ ταῦτα ὁ Ἀλέξανδρος ἦλθεν εἰς τὸν Ἰοθμὸν τῆς Κορίνθου καὶ συνεκάλεσεν ἐκεῖ κοινὴν τῶν Ἑλλήνων σύνοδον, ἣτις ἀνεκήρυξεν αὐτὸν ἀρχιστρατήγον τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν. Μόνοι οἱ Σπαρτιάται καὶ πάλιν δὲν ἔπεμψαν ἀντιπροσώπους εἰς τὴν σύνοδον ταύτην. Ὁ Ἀλέξανδρος ἠδύνατο εὐκόλως νὰ τοὺς ἀναγκάσῃ νὰ ὑποκύψωσιν, ἀλλὰ δὲν ἠθέλησε νὰ μεταχειρισθῇ βίαν.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐπιστρέψας εἰς τὴν Μακεδονίαν, πρὶν ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Περσῶν, ἠθέλησε νὰ ὑποτάξῃ τοὺς λαοὺς, οἵτινες κατοικοῦν πέριξ τῆς Μακεδονίας, Τριβαλοῦς, Παίονας κ. λ. π. καὶ οὕτως ἐξ-

ασφαλίση τὴν ἀρχὴν του. Ἐν ᾧ ὁμως ἐπολέμει κατ' αὐτῶν, τοὺς ὁποίους καὶ ὑπέταξε, διεδόθη εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ ψευδὴς φήμη ὅτι ἐφρονεύθη. Οἱ Ἕλληνες ἀμέσως ἐζήτησαν ν' ἀνακτήσωσι τὴν ἐλευθερίαν των· πρῶτοι δὲ οἱ Θηβαῖοι λαβόντες τὰ ὄπλα κατέκοψαν μέρος τῆς Μακεδονικῆς φρουρᾶς.

Ὁ Ἀλέξανδρος μαθὼν τὴν ἐπανάστασιν τῶν Θηβαίων φθάνει ὡς ἀστραπὴ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ στρατοπεδεύει ἔξωθεν τῶν Θησῶν προσκαλεῖ τοὺς Θηβαίους νὰ καταθέσωσι τὰ ὄπλα, ὑποσχόμενος ἀμνησίαν, ἀλλ' αὐτοὶ ἀρνοῦνται. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος ὀργισθεὶς διατάσσει ἐφροδόν' Ὁ ἀγὼν ὑπῆρξε φοβερός. Οἱ Θηβαῖοι ἐπολέμησαν μετ' ἀνδρείας καὶ ἐνθουσιασμοῦ ὄντως Ἑλληνικοῦ, ἀλλ' ὑπέκυψαν εἰς τὴν ὁρμὴν τοῦ Μακεδονικοῦ στρατοῦ καὶ τὴν ἀκατίσχετον τόλμην τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἡ πόλις ἐκκυριεύθη (335) καὶ κατεσκάφη, πλὴν τῆς Καδμείας, τῶν ναῶν καὶ τῆς οἰκίας τοῦ ποιητοῦ Πινδάρου. 6000 Θηβαῖοι ἐφρονεύθησαν· οἱ λοιποὶ 30000 ἠχμαλωτίσθησαν καὶ ἐξηνδραποδίσθησαν.

Τὴν μεγάλην ταύτην σκληρότητα ἐδειξεν ὁ Ἀλέξανδρος πρὸς τοὺς Θηβαίους, θέλων νὰ καταπλήξῃ καὶ τοὺς λοιποὺς Ἕλληνας καὶ νὰ καταστήσῃ ἀδύνατον εἰς τὸ μέλλον πᾶν ἐπαναστατικὸν κίνημα αὐτῶν. Καὶ ἀληθῶς τοσοῦτον ἐτρομάξαν οἱ ἄλλοι Ἕλληνες καὶ μάλιστα οἱ Ἀθηναῖοι, ὥστε οἱ τελευταῖοι ἔσπευσαν διὰ προσεχίας νὰ ὁμολογήσωσιν ὑπακοὴν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον. 80.

§ 7. Ἐκστρατεία τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου κατὰ τῆς Ἀσίας.— Ἡ ἐν Γρανικῷ μάχῃ (334).

Ἐπιστρέψας ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν Μακεδονίαν παρεσκευάσθη καὶ τὸ ἔαρ τοῦ 334, ἀφήσας ἐν Μακεδονίᾳ ἀντιβασιλέα τὸν Ἀντίπατρον, ἐξεστράτευσεν μετὰ 30,000 πεζῶν καὶ 4500 ἵππέων ἐναντίον τῆς Ἀσίας, τὴν ὁποίαν διενεοῖτο νὰ κατακτήσῃ ὅλην· εἶχε δὲ μεθ' ἐαυτοῦ τοὺς περιοφήμους στρατηγούς Παρμενίωνα, Περδίκκην, Φιλώταν, Κράτερον, Κλεῖτον καὶ ἄλλους.

Διαβὰς τὸν Ἑλλήσποντον ὁ Ἀλέξανδρος ἦλθε κατὰ πρῶτον εἰς τὴν Τροίαν καὶ ἐτέλεσεν ἀγῶνας πέριξ τοῦ τάφου τοῦ Ἀχιλλέως, τὸν ὁποῖον ἐξ ὄλων τῶν ἡρώων κατ' ἐξοχὴν ἐθαύμαζε καὶ τὸν ἐμακάριζε,

διότι καὶ ζῶν εἶχε πιστότατον φίλον, τὸν Πάτροκλον, καὶ ἀποθανῶν ἔσχε μέγαν κήρυκα τῆς ἀνδρείας του, τὸν Ὅμηρον.

Ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν Δαρεῖος μαθὼν τὴν κατὰ τῆς Ἀσίας ἐκστρατείαν τοῦ Ἀλεξάνδρου ἠγανάκτησε διὰ τὴν αὐθάδειαν αὐτοῦ καὶ παρηγγεῖλεν εἰς τοὺς σατραπᾶς, ἀφ' οὗ τὸν συλλάβωσι καὶ τὸν μαστιγώσωσιν ἀνηλεῶς, ἔπειτα νὰ τὸν πέμψωσι πρὸς αὐτὸν δέσμιον, τοὺς δὲ στρατιώτας του ὡσαύτως δεσμίους νὰ πέμψωσιν εἰς τὰ ἀπώτερα μέρη τοῦ κράτους.

100 χιλ. Πέρσαι, ἐν οἷς καὶ 2000 Ἕλληνες ὑπὸ τὸν ἔμπειρον στρατηγὸν Μέμνονα τὸν Ῥόδιον, παρετάχθησαν παρὰ τὸν Γρανικὸν ποταμὸν, ἀναμένοντες τὸν Ἀλέξανδρον. Ὁ Ἀλέξανδρος ἅμα ἔμαθε τοῦτο, ἀμέσως διηυθύνθη κατὰ τῶν Περσῶν. Ὁ ἔμπειρος στρατηγὸς Παρμενίων συνεβούλευσεν αὐτὸν νὰ μὴ διαβῇ αὐθιμερὸν τὸν ποταμὸν, διότι ὁ στρατός του ἦτο καταπεπονημένος ἐκ τῆς μακρᾶς πορείας, τὰ δὲ ἀπέναντι τοῦ ποταμοῦ παρατεταγμένα ἐχθρικά στρατεύματα ἦσαν ἀκμαῖα πρὸς μάχην. Ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἤκουσε τὴν συμβουλὴν τούτην. Πρῶτος ἐρρίφθη εἰς τὸ ὀρμητικὸν ῥεῦμα τοῦ ποταμοῦ ἔφιππος ἐπὶ τοῦ Βουκεφάλα καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ στρατοῦ του, ἐν ᾧ τὰ περσικὰ βέλη βροχηδὸν ἐρρίπτοντο κατ' αὐτοῦ. Διαβὰς τὸν ποταμὸν ὁ Ἀλέξανδρος ἐπέτεσεν ἀκράτητος. Μάχη πεισματώδης συνάπτεται ὁ Ἀλέξανδρος ὡς λέων μάχεται μεταξὺ τῶν προμάχων, ἀλλὰ παρ' ὀλίγον νὰ φονευθῇ. Ὁ σατραπῆς τῆς Ἰωνίας Σπιθριδάτης ὕψωσε τὴν χεῖρά του, ἵνα καταφέρει διὰ τοῦ ξίφους του κύπημα κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐκ τῶν ὀπισθεν· εὐτυχῶς ὁμως ὁ Μακεδὼν στρατηγὸς Κλεῖτος προλαβὼν ἀπέκοψε τὴν χεῖρα τοῦ Πέρσου καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐσώθη ὁ Ἀλέξανδρος. Τέλος μετὰ φορικώτατον ἀγῶνα οἱ Πέρσαι ἐτράπησαν εἰς φυγὴν· 20 χιλ. πεζοὶ καὶ 2500 ἵππεῖς Πέρσαι ἐφονεύθησαν καὶ πολλοὶ ἀρχηγοὶ αὐτῶν.

Ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ τὴν νίκην ἐφρόντισε περὶ τῶν τραυματιῶν. Τὴν ἐπιούσαν ἔθαψε μετὰ πομπῆς τοὺς πεσόντας, καθὼς καὶ τοὺς φονευθέντας ἡγεμόνας τῶν Περσῶν ἀποδίδων δὲ μέρος τοῦ θουάμβου του εἰς τοὺς Ἕλληνας ἔπειμαε πρὸς τοὺς Ἀθηναίους 300 ἀσπίδας ἵνα ἀναρτηθῶσιν εἰς τὸν Παρθενῶνα μετὰ τῆς ἐξῆς ἐπιγραφῆς: «Ἀλέξανδρος καὶ οἱ Ἕλληνες πλὴν Λακεδαιμονίων ἀπὸ τῶν τὴν Ἀσίαν οἰκούντων βαρβάρων».

§ 8. Ὑποταγὴ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. — Γόρδιος δεσμός.

Ἡ πρώτη αὐτῆ παρα τὸν Γρανικὸν νίκη κατέστησε τὸν Ἀλέξανδρον κύριον ἀπάσης τῆς μικρᾶς Ἀσίας. Τὸ Δασκύλιον, ἡ καθέδρα τοῦ στρατοῦ τῆς Φρυγίας, παρεδόθη εἰς τὸν στρατηγὸν Παρμενίωνα, αἱ δὲ Σάρδεις, πρωτ. τῆς Ἀνδίας, παρεδόθησαν ἀμαχητὶ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον. Ἄπασαι αἱ ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ Ἑλληνικαὶ πόλεις μετ' ἀγαλλιάσεως ὑπεδέχοντο τοὺς ὁμοφύλους των. Εἰς ταύτας ὁ Ἀλέξανδρος κατήγγησε τὰς ὀλιγαρχίας καὶ εἰσήγαγε τὰ δημοκρατικὰ πολιτεύματα καὶ τοὺς πατρίους νόμους. Μόνον δύο πόλεις ἰσχυρόταται, ἡ Μίλητος καὶ ἡ Ἀλικαρνασσός, ἀντέστησαν πεισματωδέστατα, ἀλλὰ καὶ ταύτας ὁ Ἀλέξανδρος πολιορκήσας ἐκνύριενε καὶ πρὸς μὲν τοὺς Μιλησίους προσηγάθη φιλανθρώπως, τὴν δὲ Ἀλικαρνασσόν, ἣτις πλειότερον ἀντέστη, κατηδάφισεν.

Ἀκολούθως ὁ μὲν Παρμενίων ἐξηκολούθησεν ὑποτάσσειν τὴν Φρυγίαν, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἠσχολήθη εἰς τὴν κατάκτησιν τῆς Ἀνκίας, τῆς Παμφυλίας καὶ τῆς Πισιδίας· στραφεὶς δὲ ἔπειτα πρὸς βορρᾶν ἔφθασεν εἰς τὸ Γόρδιον, πόλιν τῆς Φρυγίας, ὅπου συννητήθη μετὰ τοῦ Παρμενίωνος. Ἐν Γορδίῳ, ἣτις ἐπῆρξεν ἡ πρωτεύουσα τοῦ περιζοήτου βασιλέως Μίδα, εὗρισκετο ἡ πολυθρόνητος ἄμαξα, εἰς τὸν ὄνυμον τῆς ὁποίας ἐπῆρχεν ὁ καλούμενος Γόρδιος δεσμός, ὅστις μετὰ τοσαύτης τέχνης συνέδεε τὸν ζυγὸν μετὰ τοῦ ὄνυμοῦ, ὥστε ἦτο ἀδύνατον νὰ διακρίνη τις τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος τοῦ σχοινίου. Ἀρχαῖος χρησμός ἔλεγεν ὅτι ἐκείνος, ὅστις θὰ λύσῃ τὸν δεσμόν, μέλλει νὰ γείνη βασιλεὺς ὅλης τῆς Ἀσίας. Πολλοὶ ἐπεχείρησαν νὰ τὸν λύσωσιν ἀλλ' ἐστάθη ἀδύνατον. Ἐπεχείρησε καὶ ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἐπειδὴ δὲν ἠδυνήθη, ἔσυρε τὸ ξίφος καὶ ἔκοπεν αὐτὸν εἰπὼν ὅτι διὰ τοῦ ξίφους του θὰ γείνη βασιλεὺς τῆς Ἀσίας.

Ἐκ Γορδίου ὁ Ἀλέξανδρος ἐπορεύθη πρὸς τὴν Παφλαγονίαν καὶ τὴν Καππαδοκίαν, τὰς ὁποίας ὑπέταξεν. Ἐπειτα διέβη τὰ στενὰ τῆς Κιλικίας καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν πόλιν αὐτῆς Ταρόν. Ἐκεῖ θελήσας νὰ λουσθῇ εἰς τὰ ψυχρὰ ὕδατα τοῦ Κύνου ποταμοῦ, ἰδρωμένος ὢν, κατελήφθη ὑπὸ σφοδροῦ πυρετοῦ καὶ ἔπεσε κληήρης. Οἱ ἰατροὶ ἐδίσταζον ν' ἀναλάβωσι τὴν θεραπείαν του, φοβούμενοι τοὺς Μακεδόνας, εἰὰν ἀποθάνῃ· ἀλλ' ὁ Φίλιππος ὁ Ἀκαρνάν, ἀγαπῶν ἀπὸ νεανικῆς ἡλικίας τὸν Ἀλέξανδρον καὶ ἀγαπώμενος ὑπ' αὐτοῦ, ἀνέλασε νὰ τῷ

δῶση δραστικόν τι φάρμακον. Ἐν τῷ μεταξὺ δ' Ἀλέξανδρος ἔλαβεν ἐκ Καππαδοκίας παρὰ τοῦ Παρμενίωνος ἐπιστολήν, δι' ἧς οὗτος συνίστα εἰς τὸν Ἀλέξανδρον νὰ προφυλάσσηται ἀπὸ τὸν Φίλιππον, διότι ὁ Δαρεῖος, ὑποσχεθεὶς εἰς αὐτὸν πλοῦσια δῶρα καὶ τὴν θυγατέρα του εἰς γάμον, τὸν ἔπεισε νὰ δηλητηριάσῃ αὐτόν. Ὁ Ἀλέξανδρος ἀναγνώσας τὴν ἐπιστολήν, χωρὶς νὰ εἶπῃ εἰς οὐδένα οὐδέν, ἔκρουεν αὐτὴν ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιόν του. Μετ' ὀλίγον εἰσῆλθεν ὁ Φίλιππος κρατῶν εἰς χεῖρας τὸ φάρμακον. Ὁ Ἀλέξανδρος λαμβάνει αὐτὸ διὰ τῆς μῆρας χειρὸς του καὶ τὸ πίνει ἀμέσως, ἐν ᾧ διὰ τῆς ἄλλης ἔδωκεν εἰς τὸν Φίλιππον τὴν ἐπιστολήν τοῦ Παρμενίωνος διὰ νὰ τὴν ἀναγνώσῃ· ὁ Φίλιππος ὁμως ἀπέκρουσε μετ' ἀγανακτικῆς τὴν διαβολήν. Μετ' ὀλίγον ὁ πυρετὸς κατέπεσε, χαρὰ δὲ καὶ ἀγαλλίας κατέλαβε τὸν στρατὸν, ὅτε ἔμαθον ὅτι ὁ βασιλεὺς του εἶνε ἐκτὸς κινδύνου.

Ἀσκήσεις.

6. Πόσον ἐτῶν ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον καὶ ὅσους τις ἦτο ὁ Ἀλέξανδρος; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς ἐκπαίδευσως τοῦ Ἀλεξάνδρου; — Εἰπέ μοι ἀνέκδοτά τινα τῆς παιδικῆς ἡλικίας τοῦ Ἀλεξ. δεικνύοντα τὴν ὑπέροχον αὐτοῦ φύσιν; — Τί γνωρίζεις περὶ Βουκεφάλα; — Εἰπέ μοι περὶ τῆς α' εἰσβολῆς τοῦ Ἀλεξ. εἰς τὴν Ἑλλάδα; — Πότε τὸ δευτέρον εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ Ἀλεξ. καὶ τίνας ἐτιμώρησε καὶ πῶς; —

7. Κατὰ ποῖον ἔτος ἐξεστράτευσεν κατὰ τῆς Ἀσίας ὁ Ἀλεξ. πόσον στρατὸν εἶχε, ποίους στρατηγούς καὶ ποῖον ἀφῆκεν ἀντιβασιλεία εἰς τὴν Μακεδονίαν; — Ποῦ διηρβύθη ὁ Ἀλέξανδρος κατὰ πρῶτον ἅμα διέθῃ τὸν Ἑλλησπόντον; — Διὰ τίνα λόγον ἐμακάριζε τὸν Ἀχιλλεῖα; — Τί παρήγγειλεν εἰς τοὺς σατράπας του ὁ Δαρεῖος, ὅτε ἔμαθε τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ἀλεξάνδρου; — Εἰπέ μοι τὰ τῆς ἐν Γρανικῷ μάχης; —

8. Τίνος χώρας ἐγένετο κύριος ὁ Ἀλεξ. μετὰ τὴν ἐν Γρανικῷ μάχην; — Πῶς ὑπεδέχοντο τὸν Ἀλεξ. αἱ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ Ἑλληνικαὶ πόλεις καὶ ποίας πολιτικὰς μεταβολὰς εἰσήγγεν εἰς αὐτάς ὁ Ἀλεξ.; — Ποῖαι πόλεις ἀντίστησαν εἰς τὸν Ἀλεξ. καὶ πῶς προσηνέχθη πρὸς αὐτάς οὗτος; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ Γορδίου δεσμοῦ; — Ποῦ ἐπορεύθη ἐκ Γορδίου ὁ Ἀλεξ. ποῦ ἠσθένησε καὶ τίς ἐθεράπευσεν αὐτόν; —

§ 9. Ἡ ἐν Ἰσσοῦ μάχῃ. (333).

Ὁ Δαρεῖος ἀνέλαβε νὰ ἐκστρατεύῃ αὐτοπροσώπως κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Συναθροίσας λοιπὸν 400 χιλ. πεζῶν καὶ 100 χιλ. ἵππεων κατέβαιναν ἐκ τῆς Βαβυλωνος σπεύδων νὰ προφθάσῃ τὸν Ἀλέξανδρον, διότι ἐφοβεῖτο μήπως διαφύγῃ αὐτόν, ἐν ᾧ τοῦναντίον ὁ Ἀλέξανδρος, μαθὼν ὅτι ὁ Δαρεῖος ἔρχεται κατ' αὐτοῦ, ἐπροθυμοποιεῖτο νὰ συναντήσῃ αὐτὸν ὅσον τὸ δυνατὸν ταχύτερον.

Ὁ Δαρεῖος θεωρῶν ἑαυτὸν ἀκαταμάχητον καὶ σπεύδων πρὸς τὴν μάχην δὲν ἐπερίμενε τὸν Ἀλέξανδρον εἰς τὰ ἀναπεπταμένα πεδιάδας, ἀλλὰ προχωρῶν ἀπερισκέπτως ἔφθασεν εἰς τὰ στενὰ τῆς Κιλικίας καὶ συνητήθη μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐν τῇ σιενῇ πεδιάδι τῆς Ἴσσοῦ, ἐν τῇ ὁποίᾳ τὰ Περσικὰ πλήθη δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ παραταχθῶσι καὶ χρησιμοποιηθῶσιν. Ἐκεῖ λοιπόν, ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Ἴσσοῦ, κατὰ Νοέμβριον τοῦ 333 συνεκροτήθη μεγάλη μάχη. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐπιπεσὼν ὡς κεραυνὸς διέροηξε τὰς τάξεις τῶν Περσῶν. Πρῶτος ὁ Δαρεῖος καταληφθεὶς ὑπὸ πανικοῦ τρέπεται εἰς φυγὴν ὁ Ἀλέξανδρος καταδιώκει αὐτὸν ἐπελθούσης ὁμως τῆς νυκτός, ἠναγκάσθη νὰ παύσῃ τὴν καταδίωξιν.

Μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ Δαρείου τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μάχης ἦτο πρόδηλον. Ἄπας ὁ Περσικὸς στρατὸς διελύθη ὡς ἰσὶος ἀράχνης καὶ ἐτρόπη εἰς ἄτακτον φυγὴν καταδιωκόμενος πανταχόθεν. Ἡ μάχη αὕτη ὑπῆρξεν ὀλιθριωτάτη εἰς τοὺς Πέρσας· 60,000 πεζῶν καὶ 10,000 ἵππέων ἐκάλυψαν τὸ πεδῖον τῆς μάχης, 40 δὲ χιλ. ἠχμαλιώσθησαν. Ἄπαν τὸ στρατόπεδον τῶν Περσῶν περιῆλθεν εἰς χεῖρας τοῦ Ἀλεξάνδρου· τὸ ἄρμα, ἡ ἄσπις καὶ τὸ τόξον τοῦ Δαρείου περιῆλθεν εἰς τὸν νικητὴν, προσέει ἡ βασιλικὴ σκηνή, ἐν τῇ ὁποίᾳ εὗρίσκετο καὶ ὁ χρυσοῦς καὶ ἀδαμαντοκόλλητος νάρθηξ, μικρὸν κιβώτιον Ἐντὸς τοῦ νάρθηκος τούτου ἐφύλαττεν ἕκτοτε ὁ Ἀλέξανδρος τὴν Ἰλιάδα τοῦ Ὀμήρου, τὴν ὁποίαν πάντοτε ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ.

Μεταξὺ τῶν αἰχμαλιῶτων ἦτο καὶ ἡ οἰκογένεια τοῦ Δαρείου (ἡ μήτηρ του, ἡ σύζυγός του, δύο θυγατέρες καὶ ὁ μικρὸς υἱός του) Ὁ Ἀλέξανδρος μόνον ἄπαξ ἐπεσκέφη τὴν οἰκογένειαν τοῦ Δαρείου καὶ τὴν παρηγόρησε, πληροφοροῦσας αὐτὴν συγχρόνως διὰ ὁ Δαρεῖος ζῆ· διέταξε δὲ ν' ἀποδίδονται εἰς αὐτὴν βασιλικαὶ τιμαί.

§ 10 Ὑποταγὴ Φοινίκης, Παλαιστίνης καὶ Αἰγύπτου.

Μετὰ τὴν ἐν Ἴσσοῦ μάχην ὁ μὲν Παρμενίων ἐξάδισε κατὰ τῆς Δαμασκοῦ, ἧτις ἦτο πρωτὴ τῆς Συρίας καὶ ἐν τῇ ὁποίᾳ εὗρίσκοντο πολλοὶ θησαυροὶ τοῦ Δαρείου· ταύτην ὁ Παρμενίων ἐκυρίευσεν ἄνευ δυσκολίας· ὁ δὲ Ἀλέξανδρος μετὰ τῆς κυρίας δυνάμεως διηυθύνθη κατὰ τῆς Φοινίκης, ἧτις ἅπανα ὑπετάχθη εἰς αὐτὸν ἀμαχητὶ μετὰ τῆς

μητροπόλεως Σιδῶνος Μόνη ἢ Τύρος, ἢ καλουμένη « βασιλὶς τῆς θαλάσσης » ἠρηγήθη νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον. Αὕτη κειμένη ἐπὶ νήσου, $\frac{1}{4}$ τῆς ὥρας ἀπεχούσης ἀπὸ τῆς ξηρᾶς, ἦτο ἐκ φύσεως καὶ ἐκ τέχνης τοσοῦτον ὀχυρά, ὥστε ἐθεωρεῖτο ἀπόρητος. Ὁ Ἀλέξανδρος μὴ θέλων νὰ ἔχη ὀπισθὲν τοῦ ἐχθροῦς προσέβαλε τὴν Τύρον καὶ ἐπολιορκησεν αὐτήν. Μετὰ ἐπιτάμηνον πολιορκίαν, καθ' ἣν καὶ οἱ πολιορκοῦντες καὶ οἱ πολιορκούμενοι ἔδειξαν ἀπαραδειγμάτιστον ἀνδρείαν καὶ καρτερίαν, ἢ Τύρος ἐκυριεύθη ἢ πόλις κατεσκάφη, ἐκ δὲ τῶν κατοίκων ἄλλοι μὲν ἐφρονεύθησαν, ἄλλοι δὲ ἐξηνδροποδίσθησαν. Ταύτην τὴν τύχην ἔλαβεν ἢ Τύρος, ἣτις ἐπὶ αἰῶνας ὑπῆρξεν ἢ ἐμπορικωτέρα πόλις τοῦ κόσμου, ἐκτείνασα τὸ ἐμπόριόν της μέχρ' ἰσθμῶν ἀπωτάτων χωρῶν.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πολιορκίας τῆς Τύρου ὁ Δαρεῖος ἐπεμψε πρέσβεις πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον καὶ προσέφερεν εἰς αὐτὸν 10,000 τάλαντα ὡς λύτρα διὰ τὴν οἰκογένειάν του, προσέτι δὲ τὴν κόρην του εἰς γάμον καὶ πᾶσαν τὴν χώραν τὴν ἐντεῦθεν τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ γείνη φίλος καὶ σύμμαχος.

Ὁ Παρμενίων ἀκούσας τὰς προτάσεις ταύτας εἶπεν ὅτι, ἐὰν ἦτο Ἀλέξανδρος, θὰ ἐδέχετο αὐτάς: « καὶ ἐγὼ — ἀπήντησεν ὁ Ἀλέξανδρος — ἐὰν ἦμην Παρμενίων »· εἶπε δὲ εἰς τοὺς πρέσβεις ὅτι δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ λάβῃ τὴν χώραν παρὰ τοῦ Δαρείου, διότι ἤδη εἶνε κύριος αὐτῆς, καὶ ὅτι « οὔτε ἡ γῆ δύναται νὰ ἔχη δύο ἡλίους, οὔτε ἡ Ἀσία δύο βασιλεῖς »· ἐὰν δὲ ὁ Δαρεῖος θέλῃ τὴν οἰκογένειαν του, δύναται νὰ ἔλθῃ ὁ ἴδιος νὰ παραλάβῃ αὐτήν, χωρὶς νὰ φοβηθῇ νὰ πάθῃ τι. Μετὰ ταῦτα ὁ Ἀλέξανδρος ὑπέταξεν ἀμαχητὶ καὶ τὴν Παλαιστίνην μόνον ἐν Γάζῃ ἀπήντησεν ἀντίστασιν μεγάλην· ἀλλὰ καὶ τὴν πόλιν ταύτην ἐκυρίευσεν μετὰ δίμηνον πολιορκίαν καὶ κατέστρεψεν ἐκ θεμελίων.

Ὁ Ἀλέξανδρος γενόμενος κύριος τῆς Συρίας, τῆς Παλαιστίνης καὶ τῆς Φοινίκης ἐπορεύθη ἤδη ἀκολούτως κατὰ τῆς Αἰγύπτου καὶ ὑπέταξεν αὐτήν ἀμαχητὶ· εἰς μνημεῖον δὲ ἀθάνατον τῆς δόξης καὶ τοῦ μεγαλείου του ἔκτισε παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Νείλου τὴν ἐπώνυμον αὐτοῦ Ἀλεξανδρείαν, ἣτις ἐν βραχεῖ χρόνῳ διὰ τὸ ἐπικάριον τῆς θέσεώς της ἐγένετο τὸ κέντρον τοῦ παγκοσμίου ἐμπορίου, τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ βίου.

Ἐκεῖθεν τῷ ἐπῆλθεν ἢ ἰδέα νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ περιβόητον μαντεῖον τοῦ Διὸς Ἀμμωνος, τὸ ὁποῖον ἔκειτο εἰς τὰς ἐρήμους τῆς Λιβύης,

12 ἡμέρας μακρὰν τῆς Μέμφιδος, πρωτευούσης τῆς Αἰγύπτου. Πορευόμενος λοιπὸν διὰ μέσου ἀνδρῶν καὶ ἀμωδῶν ἐρήμων. ὅπου δὲν ἐπῆρξεν οὔτε ὄρος. οὔτε λόφος οὔτε δένδρον, ἀλλ' ἀπέραντος ἔκτασις ἀμωδῆς, ἔφθασεν εἰς τὴν χαρίεσσαν καὶ θελκτικὴν ὄασιν Σιβά, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁποίας ἦτο ὁ ναός. Εἰσαχθεὶς ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὸν ναὸν ἔστη πρὸ τοῦ βωμοῦ, ὁ δὲ ἱερεὺς ὠνόμασεν αὐτὸν υἱὸν τοῦ Διὸς. Ἐκτοτε ὁ Ἀλέξανδρος ἐφαντάζετο ἑαυτὸν υἱὸν τοῦ Διὸς ἢ μᾶλλον ἤθελε νὰ τὸν φαντάζονται οἱ ἄλλοι πρὸς εὐκολωτέραν ὑποταγὴν τῶν δεισιδαιμόνων λαῶν τῆς Ἀσίας.

Ἐν Αἰγύπτῳ ὁ Ἀλέξανδρος διέτριψε πέντε μῆνας· ἔπειτα δὲ κατὰ τὸ ἔαο τοῦ 331 ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Φοινίκην καὶ ἠσχολήθη εἰς τὴν τακτοποίησιν τῶν πραγμάτων τῆς Φοινίκης, τῆς Συρίας καὶ τῆς Ἑλλάδος.

Ἀσκήσεις

9. Τί ἀπεφάσισεν ὁ Δαρεῖος νὰ κάμῃ μετὰ τὴν ἐν Γρανικῷ μάχην; — Μετὰ πόσου στρατοῦ ἐπῆρξεν κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ διατὶ ἔσπευδε; — Ποῦ ἐγένετο ἡ 6' μάχη μετὰ τοῦ Ἀλεξ. καὶ Περσῶν; — Εἰπέ μοι τὰ κατὰ τὴν ἐν Ἰσῶ μάχην; — Τί εὗρέθη ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ Δαρείου καὶ εἰς τί μετεχειρίζετο αὐτὸ ὁ Ἀλεξ.; — Τίνα σπουδαῖα πρόσωπα συγκατελέγοντο μετὰ τῶν αἰχμαλώτων Περσῶν; —

10. Μετὰ τὴν ἐν Ἰσῶ μάχην κατὰ τίνος χώρας ἐπῆλθεν ὁ Παρμενίων καὶ κατὰ τίνος ὁ Ἀλεξάνδρος; — Ποία πόλις τῆς Φοινίκης ἀντίστη πεισματωδῶς εἰς τὸν Ἀλεξ. καὶ τί γνωρίζεις περὶ τῆς ἀλώσεως αὐτῆς; — Πότε καὶ τίνας προτάσεις ἔκαμιν ὁ Δαρεῖος εἰς τὸν Ἀλεξάνδρον; — Τί εἶπεν ὁ Παρμενίων περὶ τῶν προτάσεων τούτων καὶ τί ἀπήντησεν ὁ Ἀλεξ.; — Ποίαν ἀπόκρισιν ἔδωκεν ὁ Ἀλεξ. εἰς τοὺς πρέσβεις τοῦ Δαρείου; — Μετὰ τὴν Φοινίκην ποίαν χώραν ὑπέταξεν ὁ Ἀλεξ. καὶ εἰς ποίαν πόλιν εὗρεν ἀντίστασιν; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς κτίσεως τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τί περὶ τῆς ἐπισκέψεως τοῦ μαντείου τοῦ Διὸς Ἀμμωνος; —

§ 11. Ἡ παρὰ τὰ Γαυγάμηλα μάχη (331). — Κατάληψις Βαβυλῶνος, Σούσων καὶ Περσεπόλεως.

Ὁ Δαρεῖος πεισθεὶς ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος εἰς οὐδένα συμβιβασμὸν ἤρχετο, ἀπεφάσισε καὶ πάλιν νὰ δοκιμάσῃ τὴν τύχην τῶν ὅπλων. Συνήθροισε λοιπὸν ἐν ἑκατομμύριον πεζῶν καὶ 40 χιλ. ἵππεων καὶ ἤρχετο ἐναντίον τοῦ Ἀλεξάνδρου· ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος διαβὰς τὸν Τίγριν ποταμὸν προὐχώρησε πρὸς συνάντησιν τοῦ Δαρείου. Ὁ Δαρεῖος εἶχε παρατάξῃ τὸν στρατὸν του ἐν τῇ ὁμαλῇ καὶ ψιλῇ χώρᾳ παρὰ τὰ Γαυγάμηλα, ὅχι μακρὰν τῆς Ἀσσυριακῆς πόλεως τῶν Ἀρβήλων· ἐν τῷ μέσῳ τῆς παρατάξεως ἴστατο αὐτὸς ὁ Δαρεῖος ἔχων

περὶ ἑαυτὸν τὸ κράτιστον τοῦ στρατοῦ του. Ὁ Ἀλέξανδρος φθάσας εἰς ἀπόστασιν 30 σταδίων ἀπὸ τῶν Περσῶν ἐστρατοπέδευσεν. Ὁ Παρμενίων βλέπων τὸ ἀναρίθμητον πλῆθος τῶν ἐχθρῶν συνεβούλευσε νὰ ἐπιτεθῶσι τὴν νύκτα διὰ νὰ ἔχωσι βεβαίαν τὴν νίκην· ὁ Ἀλέξανδρος ὁμως ἀπέρριψε τοῦτο εἰπὼν ὅτι δὲν κλέπτει τὴν νίκην· διέταξε δὲ τὸν στρατὸν του νὰ δειπνήσῃ καὶ νὰ κοιμηθῇ.

Τὴν πρωΐαν (8 ἔβριον 331) παρέταξε τὸν στρατὸν του συγκείμενον ἐκ 40 χιλ. πεζῶν καὶ 7,000 ἵππῶν· ὁ στρατὸς του, καίτοι ὀλιγάριθμος, ἦτο ὁμως ἐξησκημένος καὶ πειθαρχικὸς καὶ ἠψήφει τὸν θάνατον, ἐν ᾧ τὰ Περσικὰ πλήθη ἦσαν μὲν ἀπειράριθμα, συνίσταντο ὁμως ἀπὸ δειλοῦς καὶ ἀπειροπολέμους, καὶ μόνον οἱ μισθοφόροι αὐτῶν Ἕλληνες ἀπειτέλουν ἐξαίρεσιν.

Πρωτὸς ἐπετέθη κατὰ τῶν ἐχθρῶν ὁ Ἀλέξανδρος μὲ ἀκατάσχετον ὀρμῆν. Ὁ ἀγὼν ὑπῆρξε πεισματώδης. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐκυθήμενος εἰς πάντα κίνδυνον ἐπλήρωσε τὸν ἠνίοχον τοῦ Δαρείου, ὥρμησε δὲ νὰ φονεύσῃ αὐτὸν τὸν Δαρεῖον· ἀλλ' οὗτος προλαβὼν ὄριπται ἔξω ἀπὸ τὸ ἄρμα, ἀναβαίνει ἐπὶ ἵππον καὶ βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ κοινοριοῦ καὶ τοῦ σκότους σώζεται διὰ τῆς φυγῆς.

Καὶ ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ οἱ Πέρσαι ὑπέστησαν ἀληθῆ πανωλεθρίαν. ἀδύνατον νὰ δοιοθῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν φονευθέντων· ἄλλοι ἀναξιβάζουσι αὐτοὺς εἰς 300 χιλ. καὶ ἄλλοι εἰς 90 χιλ. βέβαιον ὁμως εἶνε ὅτι τὸ ἀναρίθμητον ἐκεῖνο πλῆθος ἐν μέρει κατεκόπη, ἐν μέρει ἠχμαλωτίσθη καὶ ἐν μέρει διεσπάρη· οὐδεὶς πλέον μέγας στρατὸς Περσικὸς συνεκροίθη, οὔτε μάχη ἐγένετο. Ἐκ τῶν Μακεδόνων ἐφονεύθησαν 1200 μόνον.

Μετὰ τὴν παρὰ τὰ Γαυγάμηλα μάχην τὸ κράτος τοῦ Δαρείου κατελύθη, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐγένετο ἤδη κύριος ὅλου τοῦ Περσικοῦ κράτους. Ἡ Βαβυλῶν καὶ τὰ Σοῦσα ἦνοιξαν τὰς πύλας εἰς τὸν νικητὴν. Ἐν Σούσις εὔρεν ὁ Ἀλέξανδρος τοὺς θησαυροὺς τοῦ Δαρείου, ἀνερχομένους εἰς 50 χιλ. τάλαντα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, καὶ πλεῖστα ἄλλα πράγματα ἀμυθῆτου πολυτελείας. Ἐκ Σούσων ἐπορεύθη ὁ Ἀλέξανδρος εἰς Περσέπολιν, ἣτις ἦτο ἡ τετάρτη καὶ ἡ ἱερωτάτη τῶν πρωτιενουσῶν τοῦ Περσικοῦ κράτους καὶ τῆς ὁποίας τὰ λαμπρὰ βασίλεια ἐπυρόλησε. Καὶ ἐν Περσεπόλει εὔρεν ἀμυθῆτους θησαυροὺς, 120 χιλ. τάλαντα εἰς χρυσὸν καὶ ἀργυρον ἦτοι 720 ἑκατομύρια ἀπικτῶν δραχμῶν (5,700,000,000 περίπου σημερινῶν δραχμῶν!)

§ 12. Θάνατος τοῦ Δαρείου.

Ἐκ Περσепόλεως ὁ Ἀλέξανδρος διηυθύνθη εἰς τὴν Μηδίαν μεθ' ὄλου τοῦ στρατοῦ του πρὸς καταδίωξιν τοῦ Δαρείου. Φθάσας εἰς τὴν πρωτ. αὐτῆς Ἐκβάτανα ἔμαθεν ὅτι ὁ Δαρεῖος διηυθύνθη πρὸς βορρᾶν ἀμέσως λοιπὸν ἀκολουθεῖ αὐτὸν κατὰ πόδας. Καθ' ὁδὸν μαυθάνει ὅτι ὁ σαυράτης τῆς Βακτριανῆς Βῆσσοσ συλλαβῶν τὸν Δαρεῖον ἔσουργεν αὐτὸν δέσμιον καὶ ὅτι ἀνεκῆρυξεν ἑαυτὸν βασιλέα τῆς Ἀσίας.

Ἐὸ Ἀλέξανδρος ὀργίλος σπεύδει εἰς καιαδίωξιν τοῦ Βῆσσοσ. Ἐὸ Βῆσσοσ βλέπων ὅτι ἐκινδύνευε νὰ συλληφθῆ ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐπειδὴ ὁ Δαρεῖος ἐγένετο πρόσκομμα εἰς τὴν πορείαν του, ἐπλήρωσεν αὐτὸν θανασίμως καὶ ἐπετάχυνε τὴν φυγὴν του. Ἐὸ Ἀλέξανδρος φθάσας καὶ ἰδὼν τὸν Δαρεῖον νεκρὸν ἐν τῇ βασιλικῇ ἀμάξῃ του συνεκινήθη καὶ ἔκλανσε· καλύψας δὲ αὐτὸν διὰ τῆς χλαμύδος του διέταξε νὰ μετακομισθῆ εἰς Περσέπολιν καὶ νὰ κατατεθῆ εἰς τοὺς βασιλικοὺς τάφους· ἔπειτα δὲ καταδιώξας καὶ συλλαβῶν τὸν Βῆσσοσ ἐπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς συγγενεῖς τοῦ Δαρείου, οἵτινες τὸν ἐξασάνισαν σκληρότατα καὶ ἔπειτα τὸν ἐφόνευσαν.

Μετὰ ταῦτα ὁ Ἀλέξανδρος ὑπέταξε τὰς βορειοτέρας καὶ λίαν ὀρεινάς ἐπαρχίας Βακτριανὴν καὶ Σογδιανὴν καὶ τοιοῦτοιτρόπως συνεπλήρωσε τὴν κατάκτησιν τοῦ ἀπεράντου Περσικοῦ κράτους ἐν διαστήματι ἐπὶ ἐτῶν (334—327). Ἐν Βακτριανῇ δὲ εὗρισκόμενος ἐνυμφεῦθη τὴν ὄραιοτάτην Ἐρωξάνην, θυγατέρα τοῦ ἐπιφανοῦς Βακτριῶν Ὁξυάρτου.

Ἐὸ Ἀλέξανδρος ἐξησφάλισε τὴν κύριαρχίαν του ἐπὶ τοῦ ἀπεράντου Περσικοῦ κράτους σεβόμενος τὴν θρησκείαν τῶν διαφόρων αὐτοῦ λαῶν, τὰ ἦθη αὐτῶν καὶ τοὺς πατριῶς νόμους καὶ καταλείπων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοὺς σαυράτας εἰς τὰ ἀξιώματά των.

§ 13. Θάνατος Φιλῶτα, Παρμενίωνος καὶ Κλείτου.

Τὸν λαμπρὸν ὁμως χαρακτῆρα τοῦ Ἀλεξάνδρου ἡμαυρώσαν κατὰ πολὺ ἄποιοι καὶ ἀξιοκατάκριτοι πράξεις, εἰς τὰς ὁποίας οὗτος ἤρρησε νὰ περιπίπτῃ θαμνωθεῖς ἐκ τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς ὑπερανθρώπου δυνάμεώς του. Ἀνακαλυφθείσης συνωμοσίας τινὸς κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ Ἀλε-

ξάνδρου, οὗτος διέταξε νὰ φονεύσῃ τὸν γενναῖον στρατηγὸν Φιλώ-
ταν ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι λαβῶν γινῶσιν τῆς συνωμοσίας δὲν κατήγγειλεν
εἰς αὐτὸν ταύτην. Καὶ τὸν πατέρα δὲ τοῦ Φιλώτα, τὸν γηραιὸν Παρμε-
νίωνα, εὐρισκόμενον ἐν Ἐκβατάνοις τῆς Μηδίας ὡς διοικητὴν τῆς πό-
λεως, διέταξε καὶ ἐφόνευσαν.

Μετά τινα δὲ χρόνον ἐφόνευσεν ἰδίᾳ χειρὶ ἐν συμποσίῳ τὸν στρατη-
γὸν Κλεῖτον, ὅστις ἄλλοτε, ὡς εἶδομεν, ἔσωσε τὴν ζωὴν αὐτοῦ ἐν τῷ
Γρανικῷ ποταμῷ. Καὶ μετεμελήθη μὲν ἀμέσως καὶ ἔκλαυσε πικρῶς, ἀλλ'
οὔτε διὰ τῆς μεταμελείας, οὔτε διὰ τῶν δακρῶν ἠδυνήθη νὰ ἐξαλείψῃ
ἐκ τοῦ ὀνόματός του τὴν κηλῖδα ταύτην.

Ἀσκήσεις

11. Ποῦ ἔγινεν ἡ τρίτη μάχη μεταξύ Ἀλεξάνδρου καὶ Περσῶν καὶ πόσας δυνάμεις
εἶχεν ὁ Δαρεῖος ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ; — Τί συνεβούλευσεν ὁ Παρμενίων πρὸ τῆς μάχης ταύτης
καὶ τί ἀπήντησεν ὁ Ἀλέξανδρος; — Τί ἔπραξε καὶ ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ ὁ Δαρεῖος; — Πόσοι
ἐκ τῶν Περσῶν ἐφρονέθησαν ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ; — Ποίας πόλεις κατέλαβεν ὁ Ἀλέξανδρος
μετὰ τὴν παρὰ τὰ Γαυγάμηλα μάχην; — Τί εὔρεν ἐν Σούσοις καὶ τί ἐν Περσепόλει; —

12—13. Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Δαρεῖου καὶ τί περὶ τῆς τιμωρίας τοῦ Βήσ-
σου; — Ποῖα μέρη τοῦ Περσικοῦ κράτους τελευταῖα ὑπέταξεν ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ποῖαν ἔλαβε
σύζυγον; — Τίνε τρόπον ἐξησφάλισεν ὁ Ἀλέξ. τὴν ἐπὶ τοῦ Περσικοῦ κράτους κυριαρχίαν
του; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Φιλώτα, τοῦ Παρμενίωνος καὶ τοῦ Κλεῖτου; —

§ 14. Ἐκστρατεία τοῦ Ἀλεξάνδρου κατὰ τῆς Ἰνδικῆς (327).

Ἡ ἀκόρεστος φιλοδοξία τοῦ Ἀλεξάνδρου δὲν ἄφινεν αὐτὸν νὰ ἦσιν
χάσῃ. Ἀπεφάσισε λοιπὸν οὗτος νὰ φέρῃ τὰ ὄπλα του κατὰ τῆς Ἰνδι-
κῆς, ἧτις ἦτο χώρα τοῦ πλούτου καὶ τῶν μυθικῶν παραδόσεων, καὶ
τὴν ὁποίαν οὐδεὶς Εὐρωπαῖος στρατηγὸς εἶχε παύσῃ. Ἐν ἀρχῇ λοιπὸν
τοῦ 327 ἄγων 120 χιλ. πεζῶν καὶ 15 χιλ. ἵπλέων διέβη τὸν Ἰνδὸν
ἐπὶ γεφυρῶν καὶ εἰσέβαλεν εἰς τὴν ἐπικράτειαν τοῦ βασιλέως Ταξίλου,
ἧτις ἤρχιζεν ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς ὄχθης τοῦ Ἰνδοῦ καὶ ἐφθανε μέχρι
τοῦ Ὑδάσπου ποταμοῦ. Ὁ Ταξίλος ὑπετάχθη εἰς τὸν Ἀλέξανδρον καὶ
ἐδώρησεν εἰς αὐτὸν 50 ἐλέφαντας.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἀνταμείβας τὸν Ταξίλιν διὰ τὴν πρόθυμον ὑποταγὴν
του, ἐξεστράτευσεν ἔπειτα κατὰ τοῦ κραταίου βασιλέως Πώρου, τοῦ
ὁποίου τὸ βασιλεῖον ἔκειτο ὑπεράνω τοῦ Ὑδάσπου καὶ ἐξετείνεται μέχρι

τοῦ Ὑδραώτου. Ὁ Πῶρος ἐθεώρησεν αἰσχροὺν νὰ παραδοθῆ ἄνευ πολέμου ὅθεν ἐκινήθη κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου μὲ 50 χιλ. Ἴνδῶν πεζῶν, 4000 ἵππεων, μεθ' ἁρμάτων καὶ 200 πυργοφόρων ἐλεφάντων ἠτιηθεὶς ὄμως καὶ αἰχμαλωτισθεὶς ἤχθη ἐνώπιον τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ὁ Ἀλέξανδρος ἠρώτησεν αὐτὸν πῶς θέλει νὰ τὸν μεταχειρισθῆ: « βασιλικῶς » ἀπεκρίθη ὁ Πῶρος: « Καὶ τοῦτο μὲν θὰ γείνη », εἶπεν δ' Ἀλέξανδρος, « ἄλλο δὲ τί ζητεῖς »; « εἰς τὸ βασιλικῶς πάντα περιέχονται » ἀπήντησεν ὁ Πῶρος. Ὁ Ἀλέξανδρος θαυμάσας τὴν μεγαλοφροσύνην τοῦ Πῶρου ὄχι μόνον τὸ βασίλειόν του ἀπέδωκεν εἰς αὐτόν, ἀλλὰ καὶ χώρας ἄλλας τῷ προσέθηκε καὶ μεγίστην ἐμπιστοσύνην ἐδείκνυε πρὸς αὐτόν.

Ἀφ' οὗ ὁ Ἀλέξανδρος ἔκτισε δύο πόλεις παρὰ τὸν Ὑδάσπην, τὴν Νίκαιαν εἰς τὸ μέρος ὅπου ἐνίκησε τὸν Πῶρον, εἰς ἀνάμνησιν τῆς νίκης, καὶ τὴν Βουκεφάλειαν, εἰς τὸ μέρος ὅπου διέβη τὸν ποταμόν, πρὸς τιμὴν τοῦ Βουκεφάλαι τοῦ ἀχωρίστου συντρόφου του, ὅστις ἀπέθανεν ἐκεῖ ἕνεκα γήρατος, προὐχώρησεν ἔπειτα εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἰνδικῆς καὶ ἔφθασε μέχρι τοῦ Ὑφάσιος ποταμοῦ. Ἐν ᾧ δὲ ἤτοιμάζετο νὰ διαβῆ τὸν ποταμόν τοῦτον καὶ νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὰς θαναμασίας χώρας τοῦ Γάγγου, αἰφνης πρῶτην φορὰν οἱ Μακεδόνες, ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται, ἀποκαμόντες ἐκ τῶν ἀδιακόπων ἀγῶνων καὶ τῶν μεγάλων ταλαιπωριῶν ἠρηγήθησαν νὰ ἀκολουθήσωσιν αὐτόν. Ὁ Ἀλέξανδρος προσεπάθησε διὰ διαφόρων μέσων νὰ μεταπέσῃ αὐτούς, ἀλλ' ἐστάθη ἀδύνατον.

§ 15. Ἐπάνοδος τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς τὴν Περσίαν.

Τότε λοιπὸν ὁ πάντοτε ἀήμιτος Ἀλέξανδρος ἔστρεψε νὰ ἠτιηθῆ ὑπὸ τῶν Μακεδόνων. Πρὶν δὲ ἐπιστρέψῃ ἀνήγγειρεν ἐπὶ τῆς δυτικῆς ὄχθης τοῦ Ὑφάσιος 12 πυργοειδεῖς βωμοὺς εἰς τιμὴν τῶν 12 Ὀλυμπίων θεῶν καὶ ὡς ἔσχατον πρὸς ἀνατολὰς ὄριον τῶν δορικησιῶν του. Ἐπεὶ δὲ ἐπανήλθεν εἰς τὴν Νίκαιαν. Ἐκεῖ ἐπιβίβασθεὶς μετὰ τοῦ στρατοῦ του εἰς τὸν ἐν τῷ μεταξὺ ναυπηγηθέντα στόλον ἐκ 2000 πλοίων κατέπλευσε τὸν Ὑδάσπην, τὸν Ἀκείνην καὶ τὸν Ἰνδόν, καθυποτάσσων πάντας τοὺς παραποταμίους λαοὺς καὶ κτίζων πόλεις καὶ ναυπηγία. Κατὰ τὸν κατάπλου αὐτὸν ὑπέταξε καὶ τοὺς Μαλλοὺς, ἔθνος

τῆς Ἰνδικῆς πολεμικώτατον, ὅτε διέτρεξε τὸν μέγιστον τῶν κινδύνων. Σωθεὶς ὧς, ἐκ θαύματος ἐξηκολούθησε τὸν πλοῦν καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν πόλιν Πέταλα κειμένην εἰς τὸ μέρος, ὅπου ὁ Ἰνδὸς σκίζεται εἰς δύο βραχίονας καὶ σχηματίζει τὸ Δέλτα. Τὴν πόλιν ταύτην ὠχύρωσεν ὁ Ἀλέξανδρος, ἵδρυσεν ἐν αὐτῇ νεώρια καὶ λιμένας καὶ ἀπέδειξε κέντρον ἐμπορίας.

Ἐκ Πετάλων ὁ Ἀλέξανδρος τὸν μὲν Νέαρχον, τὸν ὁποῖον διώρισεν ἡγεμόνα τοῦ στόλου, διέταξε νὰ παραπλεύσῃ τὴν Ἰνδικὴν ἢ Ἐρυθρὰν θάλασσαν καὶ τὸν Περσικὸν κόλπον μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Εὐφράτου, αὐτὸς δὲ ἀπεφάσισε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Περσίαν διὰ ξηρᾶς. Κατ' Αὔγουστον λοιπὸν τοῦ 325 ἀναζεύξας ἐκ Πετάλων μετὰ δυσχεροῦ καὶ ἀγωνιώδη πορείαν διὰ τῆς ἀμμώδους καὶ ἀνύδρου Γεδρωσίας (νῦν Βελουτσιστάν), καθ' ἣν πορείαν κατεστράφη μέγα μέρος τοῦ στρατοῦ του, ἔφθασε τέλος εἰς τὰ Ποῦρα, πρωτ. τῆς Γεδρωσίας, ὅπου εὔρε πάντα τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐν ἀφθονίᾳ. Ἐκεῖθεν διὰ τῆς εὐφόρου Καρμανίας ἔφθασεν εἰς τὴν Περσέπολιν καὶ τέλος εἰς τὰ Σούσα τὸν Φεζρουάριον τοῦ 324, ὅπου διένειμεν εἰς τοὺς στρατιώτας του πλοῦσια λάφυρα. Μετ' ὀλίγον δὲ κατέπλευσε καὶ ὁ Νέαρχος μετὰ τοῦ στόλου.

Ἐν Σούσαις ὁ Ἀλέξανδρος διέτριψε μὴνᾶς τινας ἀσχοληθεὶς εἰς τὸ μέγα καὶ δύσκολον ἔργον τῆς ἐνώσεως καὶ συγχωνεύσεως τῶν Εὐρωπαϊκῶν καὶ Ἀσιατικῶν στοιχείων προσεκάλεσεν εἰς τὰ Σούσα πάντας τοὺς μεγιστᾶνας τοῦ ἀπεράντου κράτους του μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν θυγατέρων των, ἵνα παραστῶσιν εἰς μεγάλην ἐορτὴν, τὴν ὁποίαν παρεσκεύασεν ἐπὶ τῇ ἐνώσει καὶ συγχωνύσει τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ἀσιανῶν. Πρῶτος ὁ Ἀλέξανδρος ἔδωκε τὸ παράδειγμα τῆς ἐνώσεως ταύτης συζευχθεὶς τὴν Στάτειραν ἢ κατ' ἄλλους τὴν Βαρσίνην, πρεσβυτέραν θυγατέρα τοῦ Δαρείου μετ' αὐτὸν δὲ 80 ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων στρατηγῶν καὶ φίλων του συνεζεύχθησαν Περσίδας παρθένους ἐκ τῶν εὐγενεστάτων. Οἱ γάμοι οὗτοι ἐπανηγυρίσθησαν διὰ λαμπρῶν ἐορτῶν.

§ 16. Δυσσαρέσκεια Μακεδόνων. — Ἐπάνοδος Ἀλεξάνδρου εἰς Βαβυλῶνα καὶ θάνατος αὐτοῦ.

30

Οἱ Μακεδόνες βλέποντες τὴν συμπεριφορὰν ταύτην τοῦ Ἀλεξάνδρου πρὸς τοὺς Πέρσας δυσηρεστοῦντο σφόδρα, διότι εἶχον τὴν ἀξίω-

σιν νὰ ἐφαρμόζη ὁ Ἀλέξανδρος κατὰ τῶν ὑποειταγμένων τὸ δικαίωμα τῆς δορικτησίας καὶ οὐχὶ νὰ μεταχειρίζεται αὐτοὺς ἰσοτίμως μὲ τοὺς Ἕλληνας. Ἡ δυσαρέσκια τῶν ἐπειάθη πολὺ, ὅτε ὁ Ἀλέξανδρος συνέστησε σῶμα στρατιωτικὸν ἐκ τρισμυρίων Περσῶν νέων, οἵτινες ἐκλήθησαν «ἐπίγονοι» καὶ ἔφερον ἅπαντες Μακεδονικὰς πανοπλίας. Ὅτε δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἐπρότεινε νὰ πέμψη εἰς τὴν Μακεδονίαν πάντας ἐκείνους, οἵτινες ἔνεκα γήρατος ἢ ἀσθενείας κατέστησαν ἄχρηστοι πρὸς πόλεμον, ἐξερράγη στάσις ἐν τῷ στρατῷ, διότι ἡ πρότασις αὕτη ἐθεωρήθη ὑπὸ πάντων τῶν στρατιωτῶν ὡς ὕβρις καὶ περιφρόνησις· ἐξήτουν δὲ πάντες μετὰ κραυγῶν τὴν ἀπόλυσίν των, ἵνα ἐπανέλθωσιν εἰς τὰς πατρίδας των. Ὁ κίνδυνος ἦτο μέγιστος· ἀλλ' ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ δὲν ἐγκατέλιπε τὸν Ἀλέξανδρον ἡ συνήθης δραστηριότης του διὰ τολμηρῶν τιμωριῶν καὶ ἐπιτηδείων περιποιήσεων ἐπανεφέρει τὴν διασαλευθεῖσαν πειθαρχίαν εἰς τὸν στρατόν, ὅστις μετανοήσας καὶ θαυρῶν ἐξήτησε συγγνώμην παρὰ τοῦ βασιλέως του· ὁ Ἀλέξανδρος συνεχώρησε πάντας.

Ἐξασφαλίσας ὁ Ἀλέξανδρος τὴν τάξιν καὶ τὴν πειθαρχίαν ἐν τῷ στρατῷ ἀπῆλθεν εἰς τὰ Ἐκβάτανα, ὅπου ἐτέλεσε πάλιν μεγαλοπρεπεῖς ἀγῶνας καὶ ἐπεδόθη εἰς τὰς εὐωχίας καὶ τὰς διασκεδάσεις. Ἐν τῷ μέσῳ ὅμως τῶν διασκεδάσεων ἀπέθανεν ὁ στρατηγὸς Ἡφαιστίων, τὸν ὁποῖον ὁ Ἀλέξανδρος ὑπερ πάντας τοὺς ἄλλους κατ' ἐξοχὴν ἠγάπα. Ἡ θλίψις τοῦ Ἀλεξάνδρου διὰ τὸν θάνατον τοῦ ἐπιστηθίου φίλου του ὑπῆρξεν ἀπερίγραπτος· ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἔμεινε πλησίον τοῦ νεκροῦ χωρὶς νὰ φάγη καὶ χωρὶς νὰ ὀμιλήσῃ. Ὁ νεκρὸς μετεκομίσθη εἰς Βαβυλῶνα, ὅπου ἐτάφη μετ' ἀνηκούσιτου λαμπρότητος. Μετ' οὐ πολὺ ἦλθε καὶ ὁ Ἀλέξανδρος εἰς Βαβυλῶνα, τὴν ὁποίαν ἐμελέτα νὰ καταστήσῃ πρωτεύουσαν τοῦ ἀχανοῦς κράτους του.

Ὅτε ὁ Ἀλέξανδρος εὐρίσκετο εἰς Βαβυλῶνα, προσῆλθον ἀλλεπαλήλως πρὸς αὐτὸν πρέσβεις ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τῆς οἰκουμένης, ἵνα συγχαρῶσιν αὐτὸν διὰ τὰ κατορθώματά του. Ὁ Ἀλέξανδρος εἶχεν ἤδη μετεωρισθῆ εἰς τὸ ὕψιστον σημεῖον τῆς δόξης καὶ τῆς δυνάμεως. Ἀλλ' ἐν ᾧ ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκείνῃ πόλει τῆς Βαβυλῶνος κατεγίνετο δραστηρίως εἰς τὴν τακτικοποίησιν τοῦ ἀχανοῦς κράτους του, ἡ τελευταία αὐτοῦ ὥρα προσήγγιζε. Καταβλήθεις ἐκ τῶν πολλῶν κακοπαθειῶν, τὰς ὁποίας ἐπέσκη εἰς τὰς τεραστίαις αὐτοῦ ἐκστρατείας, καὶ ἐκ τῆς ὑπεροβολικῆς

λύπης, τὴν ὁποίαν ἠσθάνθη διὰ τὸν θάνατον τοῦ προσφιλοῦς τοῦ Ἡφαιστίωνος, προσέει δὲ βασιανιζόμενος ἐκ τῶν θλιβερωῶν ἀναμνήσεων τοῦ Φιλώτα, τοῦ Παρμενίωνος καὶ τοῦ Κλείτου, ἐνόησε βαρέως. Ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐβασάνιζεν αὐτὸν ὁ πυρετός. Ἡ κατάστασις του ἔδει- νοῦτο. Οἱ στρατιῶται ἐλθόντες εἰς τὰς θύρας ἐζήτησαν νὰ ἴδωσι τὸν βασιλέα των· αἱ θύραι ἠνοιχθήσαν κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ἅπας ὁ στρατός διήλθεν ἐν παρατάξει διὰ τελευταίαν φορὰν ἐνώπιον τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου, ὅστις τοσάκις ὠδήγησεν αὐτοὺς εἰς τὴν νίκην καὶ εἰς τὴν δόξαν. Ὁ Ἀλέξανδρος ἔμεινεν ἄφωνος· ἀνασηκωθεὶς ὁμως ὀλί- γον καὶ στηριχθεὶς ἐπὶ τοῦ ἀγκῶνος ἔτεινε μετὰ δυσκολίας τὴν χεῖρα ὡς σημεῖον ἀποχαιρετισμοῦ. Τὴν ὀγδόην ἡμέραν τῆς ἀσθενείας του ἀπέθα- νεν ἐν ἡλικίᾳ 33 ἐτῶν τῷ 323. Ὁ νεκρὸς του ταριχευθεὶς καὶ θεθεὶς ἐντὸς χρυσοῦς λάρνακος μετεκομίσθη μετὰ δύο ἔτη εἰς Ἀλεξάνδρειαν τῆς Αἰγύπτου καὶ ἐτάφη ἐν τῷ τεμένει τῷ κατασκευασθέντι ὑπὸ τοῦ βασι- λέως Πτολεμαίου μετ' ἐκτάκτου λαμπρότητος καὶ πολυτελείας.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐβασίλευσε 12 ἔτη καὶ 8 μῆνας· κατὰ τὸ μικρὸν δὲ τοῦτο διάστημα κατώρθωσε τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα κατορθώματα, ὁποῖα οὐδεὶς ἀνὴρ οὔτε ἐκ τῶν πρὸ αὐτοῦ οὔτε ἐκ τῶν μετ' αὐτὸν κατώρθωσε· διὰ τοῦτο δὲ ὑπὸ τῆς ἱστορίας ὠνομάσθη Μέγας. Δ

Ἀσκήσεις.

14—15. Τί χώρα ἦτο ἡ Ἰνδικὴ καὶ πότε ἐξεστράτευσεν κατ' αὐτῆς ὁ Ἀλέξ.; — Ποῖον ποταμὸν διέβη καὶ εἰς τίνας τὴν ἐπικράτειαν κατὰ πρῶτον εἰσέβηκε; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ Πύρου; — Ποίας πόλεις ἔκτισεν ὁ Ἀλέξ. παρὰ τὸν Ὑδάσπην; — Ποῦ καὶ πότε οἱ στρατιῶται τοῦ Ἀλέξ. ἐστασίασαν καὶ ἠρνήθησαν νὰ προχωρήσωσι καὶ τί ἔκαμιν εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ὁ Ἀλέξ.; — Ποίαν ὁδὸν ἠκολούθησεν ὁ Ἀλέξ. κατὰ τὴν ἐκ τῆς Ἰνδικῆς εἰς τὴν Περσίαν ἐπάνοδόν του; — Τί γνωρίζεις περὶ τῶν Μαλλῶν; — Τί γνωρίζεις περὶ Πε- τάλων; — Ποίαν διαταγὴν ἔδωκεν εἰς τὸν Νέαρχον ἐν Πετάλοις ὁ Ἀλέξ. καὶ διὰ τίνας χώ- ρας αὐτὸς ἐπέστρεψεν εἰς τὰ Σούσα; — Εἰς τί ἠσχολήθη ἐν Σούσοις ὁ Ἀλέξ. ποίους προσ- εκάλεσεν ἐκεῖ καὶ πρὸς ποῖον σκοπὸν; — Διὰ τίνας μέσους ἐπεδίωξεν ὁ Ἀλέξ. τὴν συγγώνευ- σιν τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ Ἀσιατικοῦ στοιχείου;

16. Τί γνωρίζεις περὶ δυσαρρεσκείας τῶν Μακεδόνων πρὸς τὸν Ἀλέξ. καὶ περὶ τοῦ σώ- ματος τῶν ἐπιγόνων; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Ἀλέξ. ἐπραγείσης στάσεως καὶ περὶ τῆς καταστολῆς αὐτῆς; — Εἰπέ μοι περὶ τοῦ θανάτου καὶ τῆς κηδείας τοῦ Ἡφαι- στίωνος; — Ποίαν πόλιν διανοεῖτο νὰ καταστήσῃ πρωτ. τοῦ κράτους του ὁ Ἀλέξ.; — Εἰπέ μοι ὅτι γνωρίζεις περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλεξάνδρου; — Ποῦ ἐτάφη ὁ Ἀλέξ.; — Πόσα ἔτη ἐβασίλευσεν ὁ Ἀλέξ. καὶ πῶς κρίνει αὐτὸν ἡ ἱστορία; —

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

§ 17. Διάδοχοι τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἀποθνήσκων οὐδένα ὄρισε διάδοχον· ἐρωτηθεὶς δὲ εἰς ποῖον ἀφίνει τὴν βασιλείαν, «εἰς τὸν κράτιστον» εἶπε· κατὰ τὰς τελευταίας ὅμως ἡμέρας τῆς ἀσθενείας του ἰδὼν ὅτι ἡ κατάστασις του χειροτέρευεν, ἐξήγαγε τὸ δακτύλιόν του καὶ ἔδωκεν εἰς τὸν Περδίκκην δεικνύων οὕτω τὴν πρὸς αὐτὸν ἐξαιρετικὴν ἀγάπην του. Ἐν τούτοις οἱ ἐπιφανέστεροι τῶν στρατηγῶν του Περδίκκας, Δεοννάτος, Πτολεμαῖος κ.λ.π. συνήλθον ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἵνα ἀποφασίσωσι περὶ τῆς διαδοχῆς.

Ἐκ τῶν συγγενῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου δὲν ὑπῆρχε κανεὶς, τὸν ὁποῖον οἱ Μακεδόνες ἠδύνατο ἀκωλύτως νὰ ἀναγνωρίσωσι ὡς διάδοχον· ὁ ἐκ τῆς θυγατρὸς τοῦ Δαρείου υἱὸς του Ἡρακλῆς ἔθεωρεῖτο νόθος. ὡς γόνος δοριαλώτου· ὁ ἑτεροθαλὴς ἀδελφὸς του Ἀρριδαῖος ἦτο βλάξ καὶ ἐπομένως ἀνίκανος νὰ ἄρξῃ· ἡ δὲ σύζυγός του Ῥωξάνη ἦτο ἔγκυος. Μετὰ πολλὰς καὶ διαφόρους συζητήσεις κατέληξαν εἰς τὴν ἀπόφασιν ν' ἀναγνωρίσωσι ὡς κληρονομικὸν βασιλεῖα τὸ ἐκ τῆς Ῥωξάνης τεχθισόμενον τέκνον, εἰάν εἴνε ἄρρεν, τὸν δὲ Περδίκκην ἐπιμελητὴν τῆς βασιλείας. Εἰς τὴν ἀπόφασιν ὅμως ταύτην ἀντιτάχθη ὁ ἄρχηγὸς τῆς Μακεδονικῆς φάλαγγος Μελέαγρος, ὅστις κατώρθωσε ν' ἀναγνωρισθῆ βασιλεὺς ὁ Ἀρριδαῖος ὑπὸ τὸ προσφιλὲς ὄνομα Φίλιππος. Ἐντεῦθεν ἐπῆλθε ὄηξις μεταξὺ τῶν δύο μερίδων δι' ἀμοιβαίων ὅμως ὑποχωρήσεων τὰ πράγματα συνεισβάσθησαν καὶ ὁ μὲν Ἀρριδαῖος ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ μετᾶσχη τῆς βασιλείας καὶ τὸ τέκνον τῆς Ῥωξάνης, ἂν ἐγεννᾶ· ο ἄρρεν, ὁ δὲ Περδίκκας διωρίσθη χιλιάρχος (ἀξίωμα ὅπερ ἤρχετο μετὰ τὸν βασιλεῖα) καὶ ὁ Μελέαγρος ὑπαρχος τοῦ Περδίκκου. Μετὰ τινα χρόνον ἡ Ῥωξάνη ἔτεκεν ἄρρεν, ὅπερ ὀνομάσθη Ἀλέξανδρος.

Ὁ Περδίκκας ἀναλαβὼν τὴν ἀρχὴν ἐφρόντισε πρῶτον ν' ἀπαλλαγῆ τοῦ ἀνιψήλου του Μελέαγρου. Κατώρθωσε λοιπὸν καὶ ἔπεισε τὸν ἀσθενῆ τὸν νοῦν Ἀρριδαῖον νὰ φονεύσῃ τὸν Μελέαγρον, αὐτὸς δὲ ὁ Περδίκκας ἐγένετο τότε ἐπιμελητῆς τοῦ βασιλικοῦ οἴκου. Ἴνα δὲ προσοικειωθῆ τοὺς ἐπιφανεστέρους τῶν στρατηγῶν διένειμεν εἰς αὐτοὺς τὰς

σατραπείας τοῦ κράτους, αὐτὸς δὲ παρέμεινεν ἐπιμελητὴς τοῦ βασιλικοῦ οἴκου· ὡς τοιοῦτος εἶχε τὴν ἀνωτάτην ἀρχηγίαν τῶν βασιλικῶν στρατευμάτων ἔφερε τὴν βασιλικὴν σφραγίδα· ἅπασαι δὲ αἱ ἀρχαὶ τοῦ κράτους, πολιτικαὶ καὶ στρατιωτικαί, παρ' αὐτοῦ ἐλάμβανον τὰς βασιλικὰς διαταγὰς.

Ἄλλ' ἡ ἀμοιβαία ἀντιζηλία τῶν διαδόχων προεκάλεσε μετ' ὀλίγον μακροῦς καὶ αἱματηροῦς ἐμφυλίου πολέμου. Καὶ πρῶτον κατεβλήθη ὁ Περδίκκας εἰς τινὰ κατὰ τοῦ Πτολεμαίου, σατράπου τῆς Αἰγύπτου, ἐκστρατείαν, καὶ ἐγένετο νέα διαίρεσις τοῦ κράτους, καθ' ἣν ἐπιμελητὴς τοῦ βασιλικοῦ οἴκου ἀνεγνωρίσθη ὁ Ἀντίπατρος. Ἀλλὰ καὶ ἡ νέα αὕτη διαίρεσις δὲν διήρκεσε πολὺν χρόνον. Νέοι ἐμφυλίοι πόλεμοι ἐξεροράγησαν διαρκέσαντες μέχρι τοῦ 301· τέλος δὲ διὰ τῆς ἐν Ἰψῶ τῆς Φρυγίας μεγάλης μάχης (301) ἐτέθη τέλος εἰς τοὺς ἐμφυλίου πολέμου. Ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ ἠττήθη καὶ ἐφρονεύθη ὁ ἐκ τῶν διαδόχων ἰσχυρότατος Ἀντίγονος καὶ τὸ ἐν Ἀσίᾳ κράτος αὐτοῦ κατελύθη, οἱ δὲ νικηταὶ τοῦ Ἀντιγόνου Σέλευκος, Κάσσανδρος καὶ Ανσίμαχος μετὰ τοῦ Πτολεμαίου τῆς Αἰγύπτου προεέβησαν εἰς νέαν διαίρεσιν τοῦ κράτους τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Δηήρουν δὲ τοῦτο εἰς τέσσαρα βασίλεια ἀνεξάρτητα ἀπ' ἀλλήλων α) τὸ τῆς Αἰγύπτου, ὅπερ ἔλαβεν ὁ Πτολεμαῖος· β) τὸ τῆς Συρίας, ὅπερ ἔλαβεν ὁ Σέλευκος· γ) τὸ τῆς Θράκης, ὅπερ ἔλαβεν ὁ Ανσίμαχος καὶ δ) τὸ τῆς Μακεδονίας καὶ Ἑλλάδος, ὅπερ ἔλαβεν ὁ Κάσσανδρος, υἱὸς τοῦ Ἀντιπάτρου.

§ 18. Ἐξέγερσις ἐν Ἑλλάδι κατὰ τῆς Μακεδονικῆς δυναστείας. — Λαμιακὸς πόλεμος. — Θάνατος Δημοσθένους.

Ἡ ἀγγελία περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου συνετάραξεν ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα. Πολλαὶ πόλεις αὐτῆς ὑποκινούμεναι ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους καὶ τοῦ Ὑπερείδου (Ἀθηναίου ῥήτορος) ἔλαβον τὰ ὄπλα κατὰ τῶν Μακεδόνων πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἐλευθερίας των, συμμαχικὸς δὲ στρατὸς τῶν Ἑλλήνων ἐκ 30 χιλ. ἀνδρῶν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἀνδρείου καὶ ἐμπειροπολέμου Ἀθηναίου στρατηγοῦ Λεωσθένους κατέλαβε τὰς Θερμοπύλας. Ὁ Ἀντίπατρος μετὰ 13,000 πεζῶν καὶ 600 ἰππέων ἐπέροχεται κατ' αὐτοῦ. Γενομένης μάχης, οἱ Ἕλληνες ἐνί-

κησαν νίκην λαμπράν (323) καὶ ὁ Ἀντίπατρος ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν Λαμίαν, ἐκ τῆς ὁποίας καὶ ὁ πόλεμος οὕτως ἐκλήθη Λαμιακός. Ὁ Λεωσθένης ἐπολιορκήσεν ἐν Λαμία στενωτάτα τὸν Ἀντίπατρον· δυστυχῶς ὁμως πληρωθεὶς καιρῶς εἰς τὴν κεφαλὴν διὰ λίθου ἀπέθανε μετὰ τινὰς ἡμέρας (περὶ τὸ τέλος τοῦ 323).

Ὁ θάνατος τοῦ Λεωσθένους, ὅστις ἦτο ἡ ψυχὴ τοῦ πολέμου, ἐνέκρωσε τοὺς συμμάχους. Διάδοχος αὐτοῦ ἐξελέχθη ὁ Ἀντίφιλος, ὅστις ἦτο μὲν ἀνδρεῖος καὶ συνετὸς στρατηγός, ἀλλὰ πολὺ κατώτερος τοῦ Λεωσθένους. Ὁ Ἀντίφιλος μαθὼν, ὅτι στρατὸς ἐξ 20,000 πεζῶν καὶ 2000 ἰππέων ὑπὸ τὸν σατραπὴν τῆς μικρᾶς (παρὰ τὸν Ἑλλήσποντον) Φρυγίας Λεοννᾶτον ἤρχετο εἰς βοήθειαν τοῦ Ἀντιπάτρου, ἠναγκάσθη νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν τῆς Λαμίας καὶ ν' ἀντιπαραταχθῆ κατὰ τοῦ νέου πολεμίου, πρὶν ἐνωθῶσιν οἱ δύο ἐχθρικοὶ στρατοὶ. Ἡ συνάντησις ἐγένετο ἐν Θεσσαλίᾳ. Γενομένης ἰππομαχίας κρατερᾶς μεταξὺ τοῦ Μακεδονικοῦ ἰππικοῦ καὶ τοῦ ἰππικοῦ τῶν Θεσσαλῶν, οἵτινες εἶχον ἐνωθῆ μετὰ τῶν Ἑλλήνων, ἐνίκηθησαν οἱ Μακεδόνες καὶ ὁ Λεοννᾶτος ἐφρονεύθη. Ἡ νίκη ὁμως αὕτη δὲν ὠφέλησε πολὺ τοὺς συμμάχους, διότι ὁ Ἀντίπατρος ἐξελεθὼν ἐκ τῆς Λαμίας καὶ ἐνωθεὶς μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Λεοννᾶτου, λαβὼν δὲ καὶ ἐπικουρίας 10 χιλ. Μακεδόνων ὑπὸ τὸν Κρατέρον, ἐπετέθη κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐνίκησεν αὐτοὺς ἐν Κρανῶνι τῆς Θεσσαλίας (322).

Οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ συμμαχικοῦ στρατοῦ θεωροῦντες ἀδύνατον τὴν εξακολούθησιν τοῦ πολέμου, ἀφ' οὔ οἱ περισσότεροὶ τῶν Ἑλλήνων ἔμενον ἀπλοῖ θεαταὶ τοῦ ἀγῶνος, ἔπεμψαν εἰς τὸν Ἀντίπατρον πρέσβεις περὶ εἰρήνης. Ὁ Ἀντίπατρος ὁμως, θέλων νὰ διασπάσῃ τὴν συμμαχίαν τῶν Ἑλλήνων, εἰσέβαλε μετὰ τοῦ Κρατέρου εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐπεχρέωσεν ἐκάστην πόλιν νὰ συνθηκολογήσῃ ἰδιαιτέρως μετ' αὐτοῦ. Καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἄλλους Ἑλληνας ἐφάνη λίαν μετριοπαθὴς ὁ Ἀντίπατρος· πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ὁμως, τοὺς ὁποίους ἐθεώρει ὡς πρωταιτίους τοῦ πολέμου, εἰδείχθη πολὺ ἀδυστηρός. Ἀπήτησε παρ' αὐτῶν α') νὰ μεταβάλωσι τὸ πολίτευμα εἰς τιμοκρατίαν, τοῦτ' ἔστι μόνον οἱ πλούσιοι νὰ μετέχωσι τῆς κυβερνήσεως· β') νὰ δεχθῶσι Μακεδονικὴν φρουρὰν ἐν Μουνιχίᾳ· γ') νὰ παραιτήσωσι τὴν Σάμον καὶ ἄλλας τινὰς νήσους· δ') νὰ πληρώσωσι τὰ ἔξοδα τοῦ πολέμου καὶ ε') νὰ παραδώσωσιν εἰς αὐτὸν τοὺς ῥήτορας Δημοσθένην καὶ Ὑπερεΐδην.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἠναγκάσθησαν νὰ δεχθῶσι τοὺς ὄρους τοῦ Ἀντιπάτρου· ἀλλ' ὁ Δημοσθένης καὶ ὁ Ὑπερείδης προλαβόντες ἔφυγον ἐξ Ἀθηῶν. Ἐκ τούτων ὁ μὲν Ὑπερείδης συλληφθεὶς ἐν Αἰγίῃ καὶ παραδοθεὶς εἰς τὸν Ἀντίπατρον ἐξασανίσθη καὶ ἐθανατώθη· ὁ δὲ Δημοσθένης καταδιωκόμενος κατέφυγεν εἰς τὸν ἐν Καλαυρίᾳ (Πόρῳ) ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος· Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ κατεδίωξεν αὐτὸν ὁ ὑποκριτὴς Ἀρχίας, ὁ ἐπονομασθεὶς φυγαδοθήρας, κατ' ἐντολὴν τοῦ Ἀντιπάτρου. Ἀπειλούμενος δὲ ὁ Δημοσθένης ν' ἀποσπασθῇ διὰ τῆς βίας ἐκ τοῦ ναοῦ, ἔλαβε δηλητήριον, ὅπερ εἶχεν ἐν τῇ γραφίδι, καὶ ἀπέθανε.

Ἀσκήσεις.

17. Ὁ Ἀλεξάνδρος ὤρισε διάδοχον; — Ποῖαι δυσκολαίαι παρουσιάζοντο εἰς τὴν διαδοχὴν αὐτοῦ; — Πῶς τέλος ἐκωνοίσθη τὸ ζήτημα τοῦτο καὶ ὑπὸ τίνων; — Πῶς ἀπέθανεν ὁ Μελέαγρος; — Ποῖον ἀξίωμα ἔλαβε κατόπιν ὁ Περδίκκας καὶ πῶς προσωκiewθή τοὺς ἐπιφανεστέρους τῶν στρατηγῶν; — Ὅποιον ἦτο τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπιμελητοῦ; — Πότε καὶ ποῦ ἐτέθη τέρμα εἰς τοὺς μεταξὺ τῶν διαδόχων ἐμφυλίους πολέμους καὶ ὅποια ὑπῆρξεν ἡ τελευταία διαίρεσις τοῦ κράτους τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου; —

18. Τί συνέβη ἐν Ἑλλάδι, ὅτε ἀνηγγελήθῃ ὁ θάνατος τοῦ Ἀλεξάνδρου; — Ποῖοι ὑπεκρίνον τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις εἰς ἐξέγερσιν κατὰ τῆς Μακεδονικῆς δυναστείας; — Εἰπέ μοι περὶ τοῦ Λαμιακοῦ πολέμου; — Εἰπέ μοι περὶ τῆς ἐν Κρανῶνι μάχης καὶ τῶν ἐπακολουθημάτων αὐτῆς; — Εἰπέ μοι περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ὑπερείδου καὶ τοῦ Δημοσθένους; —

§ 19. Βασιλεία τῶν Ἐπιγόνων.

Ἐκ τῶν διαφορῶν βασιλείων, εἰς τὰ ὁποῖα μετὰ πολλὰς προσκαίρους ἐπικρατείας δηρῶθη τέλος ὀριστικῶς ἡ ἀπέραντος μοναρχία τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, τρία κατ' ἐξοχὴν διεκρίθησαν, τῶν ὁποίων οἱ ἡγεμόνες πολὺν ἐφρόνισαν νὰ προαγάγῃσι τὸ ἐκπολιτιστικὸν ἔργον τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Ἦσαν δὲ ταῦτα: τὸ τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τοὺς Πτολεμαίους, τὸ τῆς Συρίας ὑπὸ τοὺς Σελενκίδας καὶ τὸ τοῦ Περγάμου ὑπὸ τοὺς Ἀιταλικούς.

α') Βασιλείον τῆς Αἰγύπτου. Τὸ βασιλείον τῆς Αἰγύπτου ἤκμασε καὶ κατέστη εὐδαιμονότατον ἐπὶ τῶν τριῶν πρώτων αὐτοῦ βασιλείων, τῶν καλουμένων Πτολεμαίων. Ἐκ τούτων ὁ πρώτος Πτολομαῖος ὁ Λάγον, ὁ ἐπικληθεὶς Σωτήρ, ἐξέτεινε τὰ ὄρια τοῦ κράτους καὶ ἔθηκε τὰ θεμέλια τοῦ μεγαλείου τῆς Αἰγύπτου· ἐπεμελήθη νὰ ἐξελληνίσῃ τὴν Αἴγυπτον δι' Ἑλληνικῶν ἀποικίων· διωργάνωσε τὰς πε-

ζικὰς καὶ ναυτικὰς ἀτῆς δυνάμεις ἐπροσπάτευσε καὶ προήγαγε τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας· ἐξωράισε τὰς πόλεις διὰ λαμπρῶν οἰκοδομημάτων ἴδρυσεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τὴν περιώνυμον βιβλιοθήκην καὶ τὸ Μουσεῖον.

Τὸ Μουσεῖον ἦτο περικαλλὲς καὶ ἀπέραντον οἰκοδόμημα πλησίον τῶν μεγαλοπρεπῶν ἀνακτόρων, περιέχον πολλὰς εὐρυχώρους αἰθούσας μικρὰς στοὰς, ἐξέδρας καὶ κήπους. Ἐν αὐτῷ ὑπῆρχε καὶ ἡ περιώνυμος βιβλιοθήκη, τὴν ὁποίαν πολὺ ἐφιλοτιμήθησαν καὶ οἱ διάδοχοι τοῦ Πτολεμαίου νὰ πλουτίσωσιν. Ἐν τῷ Μουσείῳ κατοικοῦν καὶ ἐποιτοῦντο φιλόλογοι ἄνδρες, ἔργον ἔχοντες νὰ συζητῶσι περὶ διαφόρων ἐπιστημονικῶν ζητημάτων, συνάμα δὲ νὰ ἐξετάζωσι καὶ διορθῶνωσι τὰ χειρόγραφα. Περιελάμβανε δὲ ἡ βιβλιοθήκη 400 χιλ. κυλίνδρους (χειρόγραφα γεγραμμένα ἐπὶ παπύρου καὶ τετυλιγμένα εἰς κυλίνδρους).

Καὶ οἱ διάδοχοι τοῦ πρώτου Πτολεμαίου Πτολεμαῖος ὁ Φιλᾶδελφος καὶ Πτολεμαῖος ὁ Εὐεργέτης ὡσαύτως ὑπεστήριξαν τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας.

β') Βασίλειον τῆς Συρίας. Ὁ ἔνδοξος τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου στρατηγὸς Σέλευκος ὁ Α' ὑπῆρξεν ἀρχηγέτης τῆς ἐν Συρίᾳ δυναστείας τῶν Σελευκιδῶν. Οὗτος ἐξέτεινε τὰ ὄρια τοῦ Συριακοῦ κράτους ἀπὸ τοῦ Ἑλλησπόντου μέχρι τοῦ Γάγγου· ἦτο ἐραστής τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν, τὰς ὁποίας λίαν ἐπροσπάτευσεν· διέδωκεν εἰς τὸ ἀχανὲς κράτος του τὸν Ἑλληνικὸν πολιτισμὸν καὶ ἔκτισε πολλὰς πόλεις, τῶν ὁποίων εὐδαιμονέσταται ὑπῆρξαν ἡ ἐπὶ τοῦ Ὀρόντου ποταμοῦ Ἀντιόχεια, πρωτ. τοῦ βασιλείου, καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ Τύχρητος Σελεύκεια.

γ') Βασίλειον τοῦ Περσῆ. Εἰς τὰς δυτικὰς χώρας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἔκειτο τὸ βασίλειον τοῦ Περσῆ, τὸ ὁποῖον λόγῳ παιδείας καὶ τέχνης ἀπέβη ἐφάμιλλον πρὸς τὰ δύο προηγούμενα βασίλεια τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Συρίας. Οἱ βασιλεῖς αὐτοῦ Εὐμένης ὁ Α', Ἀρταβάζης ὁ Α', Εὐμένης ὁ Β', καὶ Ἀρταβάζης ὁ Β', προήγαγον καὶ ἀνέδειξαν εὐτυχῆς τὸ Περσικὸν βασίλειον ἐπροσπάτευσαν τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας· ἴδρυσαν σχολεῖα καὶ βιβλιοθήκην ἐν Περσῆ, ἧς εἶχε τὰ δευτερεῖα μετὰ τὴν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ περιλαμβάνουσα 200 χιλ. τόμους. Ὅτε δὲ οἱ Πτολεμαῖοι ἐκ φθόνου ἀπηγόρευσαν τὴν ἐξαγωγήν τοῦ παπύρου (φλοιοῦ δένδρου) ἐκ τῆς Αἰγύπτου, οἱ Περσῆ ἐπενόησαν τὰς διφθέρας ἧτοι δέρματα κατειργασμένα, ἐπὶ τῶν ὁποίων

ἐγραφον ὠνομάσθησαν δὲ αἱ διφθέραι αὐται ἀπὸ τῆς πόλεως Περγάμου περὶ γὰρ ἡμῶν.

§ 20. Φωκίων καὶ θάνατος αὐτοῦ.

Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους τῆς τελείας παρακμῆς τῆς Ἑλλάδος ἔζησεν ὁ ἔξοχος Ἀθηναῖος στρατηγὸς Φωκίων ὑπῆρξε δὲ ὁ Φωκίων ἐκ τῶν σπανίων ἀνδρῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἡ χρηστότης καὶ ἡ ἀρετὴ αὐτοῦ ὑπῆρξεν παροιμιώδεις.

Ὁ Φωκίων ἀνῆκεν εἰς τὴν Μακεδονικὴν μεριδα, ὄχι διότι δὲν ἠγάπα τὴν πατρίδα του, ἀλλὰ διότι ἐφρόνει ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἦσαν πλέον εἰς κατάστασιν νὰ διεξαγάγῃσι πόλεμον κατὰ τῶν Μακεδόνων. Ἐν τούτοις, καίτοι ἦτο πένης, ἀπεποιήθη πάντοτε τὰ πλούσια δῶρα τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Λίαν χαρακτηριστικὴ τῆς ἀρετῆς τοῦ Φωκίωνα; εἶνε ἡ ἀπάντησις αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, οἵτινες ἐκόμισαν εἰς αὐτὸν 100 τάλαντα ὡς δῶρον τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἡρώτησε δηλ. ὁ Φωκίων τοὺς ἀπεσταλμένους, διατὶ εἰς αὐτὸν μόνον ὁ Ἀλέξανδρος πέμπει δῶρα; διότι σὲ μόνον—ἀπεκρίθησαν ἐκεῖνοι—θεωρεῖ καλὸν καγαθόν».

«Τότε ἄς μὲ ἀφήσῃ—εἶπεν ὁ Φωκίων—νὰ εἶμαι καὶ νὰ φαίνωμαι τοιοῦτος» καὶ δὲν ἐδέχθη τὰ 100 τάλαντα.

Τεσσαρακοντάκις ὁ Φωκίων ἐξελέχθη στρατηγός, χωρὶς ποτε νὰ εἶνε παρὼν κατὰ τὴν ἐκλογὴν, καὶ πάντοτε ἐν πολέμῳ εἰμίμησε τὴν πατρίδα του. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀντιπάτρου ἐξεροράγη πόλεμος μεταξὺ τοῦ υἱοῦ του Κασσάνδρου καὶ τοῦ Πολυπέρχοντος, τὸν ὁποῖον ὁ Ἀντίπατρος ἀποθνήσκων κατέλιπεν ἐπιμελητὴν τῆς βασιλείας ἐν Μακεδονίᾳ. Ὁ Πολυπέρχων, ἵνα ἐξασθενίσῃ τὸν Κασσάνδρον, προσεπάθησε νὰ προσελκύσῃ πρὸς ἑαυτὸν τοὺς Ἕλληνας καταλύων τὰ ὀλιγαρχικὰ αὐτῶν πολιτεύματα, τὰ ὁποῖα εἶχεν ἰδρύσῃ ὁ Ἀντίπατρος, καὶ εἰσάγων δημοκρατίας. Ἀλλ' ἡ κατάλωσις αὕτη ἐπήνεγκεν ἐν Ἑλλάδι ἀναρχίαν καὶ προσεκάλεσεν ἀντεκδικήσεις. Ἐν Ἀθήναις ὁ δῆμος ἤθελε νὰ

Φωκίων.

ἐκδιώξῃ ἐκ τῆς Μουνιχίας τὴν Μακεδονικὴν φρουρὰν ἄλλ' ὁ τότε στρατηγὸς καὶ ἀρχηγὸς τῆς ὀλιγαρχικῆς μερίδος Φωκίων, προνοῶν περὶ τῆς τάξεως καὶ τῆς ἡσυχίας, ἔμεινεν ἀδιάφορος καὶ τοιουτοτρόπως ἔδωκε καιρὸν εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῆς Μακεδονικῆς φρουρᾶς Νικάνορα ὄχι μόνον τὴν Μουνιχίαν νὰ ὀχυρώσῃ, ἀλλὰ καὶ τὸν Πειραιᾶ νὰ καταλάβῃ. Ὁ λαὸς τότε ἐξεμάνῃ διὰ τοῦτο καὶ καθήρσε τὸν Φωκίωνα ἀπὸ τῆς στρατηγίας, οἱ δὲ ἐχθροὶ του κατηγοροῦσαν αὐτὸν ἐπὶ προδοσίᾳ. Ὁ μαινόμενος ὄχλος τῶν Ἀθηναίων κατεδίκασε τὸν ἐνάρετον καὶ φιλόπατριον Φωκίωνα νὰ πῆν τὸ κώνειον. Καθ' ἣν στιγμήν ἔπινε τὸ κώνειον ὁ χρηστός Φωκίων ἐρωτηθεὶς ποίαν παραγγελίαν ἀφίνει εἰς τὸν υἱὸν του, « νὰ μὴ μνησικακῇ κατὰ τῶν Ἀθηναίων » ἀπεκρίθη.

Ἀσκήσεις

19. Ποία βασιλεία προήγαγον τὸ ἐκπολιτιστικὸν ἔργον τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου; — Ἐπὶ τίνων βασιλείων ἤκμασε τὸ βασιλεῖον τῆς Αἰγύπτου; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ Μουσείου καὶ τῆς βιβλιοθήκης τῆς Ἀλεξανδρείας; — Τίνες ἐπιτοῦντο εἰς τὸ Μουσεῖον καὶ τί ἔργον εἶχον οὗτοι; — Πόσα βιβλία περιλάμβανεν ἡ βιβλιοθήκη τῆς Ἀλεξανδρείας; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ Σελεύδου; — Τίνες ἦσαν αἱ πρῶται πόλεις τῆς Συρίας ἐπὶ τῶν Σελευκιδῶν; — Ποῦ ἔκειτο τὸ βασιλεῖον τοῦ Περγάμου καὶ τίνες προήγαγον αὐτό; — Ἐλπὶ μοι περὶ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Περγάμου καὶ περὶ τῶν περγαμηνῶν; —

20. Ὅποιός τις ὑπῆρξεν ὁ Φωκίων; — Εἰς ποίαν πολιτικὴν μερίδα ἀνήκεν ὁ Φωκίων καὶ διὰ τί; — Ἀνάφερέ μοι περιστατικὰ δεικνύοντα τὴν ἀρετὴν τοῦ Φωκίωνος; — Ποσάκις ἐξελέγη στρατηγὸς ὁ Φωκίων; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Φωκίωνος; — Ὅποιαν παραγγελίαν ἀρῆκεν εἰς τὸν υἱὸν του ὁ Φωκίων ἀποθνήσκων; —

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄.

§ 21. Αἰτωλικὴ καὶ Ἀχαϊκὴ Συμπολιτεία.

α') Αἰτωλικὴ Συμπολιτεία. Οἱ Αἰτωλοὶ, ὄντες ὄρειοι καὶ ὄρημαλέοι καὶ διηρημένοι εἰς πολλὰς αὐτοτελεῖς κοινότητας, κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς τῆς Ἑλλάδος ὑπῆρξαν ἀφανεῖς, ἀνεφάνησαν δὲ ἐπὶ τῶν Μακεδονικῶν χρόνων καὶ ἐσχημάτισαν συμπολιτείαν. Ταύτης προΐστατο εἰς στρατηγόν, εἰς ἥπαρχον καὶ εἰς γραμματεὺς ἐκλεγόμενοι κατ' ἔτος ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Αἰτωλικῆς Συμπολιτείας. Ὑπῆρχε προσέτι καὶ ἀνώτερόν τι συμβούλιον, τοῦ ὁποῖου τὰ μέλη ἐκαλοῦντο ἀπόκλητοι. Κατὰ πᾶν ἔτος κοινὴ σύνοδος τῶν Αἰτωλῶν, τὸ λεγόμενον Πηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰστυπούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

νον Παναιτώλιον, συνήρχετο πανηγυρικῶς ἐν Θέρμῳ (τῆς Αἰτωλίας), ἐνίοτε δὲ ἐν Ναυπάκτῳ ἢ ἐν Ὑπάτῃ, καὶ ἀπεφάσιζε περὶ πολέμου, περὶ εἰρήνης, περὶ συμμαχιῶν καὶ ἄλλων δημοσίων πραγμάτων. Κατ' αὐτὸ δὲ ἐγίνοντο καὶ αἱ ἀρχαιρεσίαι. Δυστυχῶς ἡ Αἰτωλικὴ συμπολιτεία ἐπολιτεύθη πάντοτε κακῶς. Γενομένη ὄργανον τῶν Μακεδόνων ἔβλαπεν ἀντὶ τὰ ὠφελήθη τὴν Ἑλλάδα.

β') Ἀχαϊκὴ Συμπολιτεία. Πολὸν σπουδαιότερα ὑπῆρξεν ἡ Ἀχαϊκὴ Συμπολιτεία. Ταύτην ἀπέτελεσαν κατ' ἀρχὰς (280 π. Χ.) τέσσαρες πόλεις: ἡ Δύμη, αἱ Πάτραι, ἡ Τρίταια, καὶ αἱ Φαραί· βραδύτερον δὲ προσετέθησαν καὶ ἄλλαι πολλαί. Οὐδέποτε ἄλλοτε αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις εἶχον συνδεθῆ ἰόσον σφικτικῶς, ὅσον νῦν αἱ τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας. Διέκειντο αὐταὶ μεταξὺ τῶν φιλικώτατα εἶχον τοὺς αὐτοὺς νόμους, τὰ αὐτὰ μέτρα καὶ νομίσματα καὶ τὴν αὐτὴν διοίκησιν. Τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας προΐσταντο κατ' ἀρχὰς δύο στρατηγοὶ καὶ εἷς γραμματεὺς, ἀπὸ δὲ τοῦ 252 προΐσταντο μόνον εἷς στρατηγὸς καὶ ὁ γραμματεὺς ἐκλεγόμενοι κατ' ἔτος ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Συμπολιτείας. Παρὰ τῷ στρατηγῷ ὑπῆρχε καὶ δεκαμελὲς συμβούλιον, τὸ τῶν δημοιουργῶν ἢ προξούλων, οἵτινες μετὰ τοῦ στρατηγοῦ παρεσκεύαζον τὰ προβουλευόμενα, τὰ ὁποῖα ἔμελλον νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς τὴν κοινὴν σύνοδον.

Ἡ κοινὴ σύνοδος τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας συνήρχετο δις τοῦ ἔτους ἐν Αἰγίῳ, ἐκτάκις δὲ καὶ ἄλλαχού, καὶ ἀπεφάσιζε περὶ τῶν ὑποθέσεων ἐκείνων, τὰς ὁποίας τὸ συμβούλιον τῶν προξούλων ὑπέβαλλεν εἰς αὐτήν· ἐν γένει δὲ ἀπεφάσιζε περὶ ὅσων καὶ τὸ Παναιτώλιον

Ψυχὴ καὶ δεξιὸς βραχίων τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας ἦτο ὁ Ἄρατος, ὅστις ἐλευθερώσας τὴν πατρίδα τοῦ Σικυῶνα ἀπὸ τοῦ τυράννου Νικοκλέους προσέθηκεν αὐτὴν εἰς τὴν Συμπολιτείαν τῶν Ἀχαιῶν. Ἐκλεχθεὶς δὲ στρατηγὸς διετέλεσε τοιοῦτος ἐπὶ τριακονταετίαν ἐκλεγόμενος παρ' ἐνιαυτόν. Ὁ Ἄρατος ἤνωσε μετὰ τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας τὸ Ἄργος τὴν Κόρινθον καὶ ἄλλας πολλὰς πόλεις.

Ὁ μέγας σκοπὸς τοῦ Ἀράτου ἦτο νὰ ἐλευθερώσῃ ἅπασαν τὴν Πελοπόννησον ἀπὸ τῶν τυράννων καὶ ἀπὸ τῆς Μακεδονικῆς ἐπιρροῆς· καὶ νὰ ἐνώσῃ τοὺς Πελοποννησίους εἰς ἓν σταθερὸν καὶ συμπαγὲς πολιτικὸν σῶμα, τὸ ὁποῖον νὰ ἔχη τὰ αὐτὰ νόμιμα, τὰ αὐτὰ ἤθη καὶ τὰ

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

αὐτὰ συμφέροντα. Ἄλλ' ὁ σκοπὸς οὗτος τοῦ Ἀράτου δὲν ἐπραγματοποιήθη ἀφ' ἑνὸς μὲν ἕνεκα τῆς ἀντιζηλίας τῆς Αἰτωλικῆς Συμπολιτείας, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἕνεκα τῶν πολέμων πρὸς τὴν Σπάρτην καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ταραχῶν.

§ 22. Ἀπόπειρα μεταπολιτεύσεως ἐν Σπάρτῃ. — Ἄγις ὁ Δ' καὶ Κλεομένης ὁ Γ'.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Λυσάνδρου καὶ τοῦ Ἀγησιλάου μεγάλη μεταβολὴ εἶχεν ἐπέλθῃ ἐν Σπάρτῃ ἐπὶ τὸ χειρὸν. Τὸ πολίτευμα τοῦ Λυκούργου μόνον τοὺς τύπους διετήρησε, κατὰ τὰ ἄλλα δὲ παρεξιάσθη ἐπιτελῶς. Τὰ κτήματα καὶ πάλιν περιήλθον εἰς ὀλίγους Σπαρτιάτας, οἱ δὲ λοιποὶ κατήχησαν εἰς μεγάλην πενίαν. Ἡ ἀπόλαυσις τοῦ πλοῦτου παρήγαγε τρυφὴν καὶ πολυτέλειαν, ἕνεκα τῶν ὁποίων τὰ ἦθη διεφθάρσαν. Ἐνεκα τούτου ἡ Σπάρτη εἰς μὲν τὸ ἐσωτερικὸν ἔπασχεν, εἰς δὲ τὸ ἐξωτερικὸν ἦτο ἀφανής.

Ἐκ τῶν δύο βασιλέων κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ Ἄγις ὁ Δ', αἰσθανόμενος ἀποστροφὴν πρὸς τὴν ἐπικρατοῦσαν διαφθορὰν τῶν ἡθῶν, διανοήθη νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν ἰσότητά τῶν περιουσιῶν καὶ νὰ ἐπαναφέρῃ τὰ ἀρχαῖα ἀπλᾶ καὶ αὐστηρὰ ἦθη. Ἄλλ' εἰς τὴν προαίρεσιν ταύτην τοῦ εὐγενοῦς καὶ μεγαλοψύχου Ἀγιδος, ὅστις πρῶτος ἔβηκεν εἰς τὸ μέσον τὴν περιουσίαν του ἀνερχομένην εἰς 600 τάλαντα, ἀντίστησαν οἱ πλούσιοι καὶ ὁ ἕτερος βασιλεὺς Λεωνίδας· ὅθεν συλλαμβάνεται ὁ Ἄγις καὶ ἀπάγεται εἰς τὴν φυλακὴν καὶ ἐκεῖ στραγγαλίζεται· μετ' αὐτοῦ δὲ στραγγαλίζεται καὶ ἡ μάμμη του Ἀρχιδάμεια καὶ ἡ μήτηρ του Ἀγησιστράτη (241).

Ὁ Λεωνίδας ἐξασίλευεν ἤδη μόνος. Ἐπειδὴ δὲ ἡ χήρα τοῦ Ἀγιδος Ἀγιάτις ἦτο νέα, ὥραία καὶ πολὺ πλουσία, ὁ Λεωνίδας συνέζευξεν αὐτὴν μετὰ τοῦ υἱοῦ του Κλεομένου, ὅστις ἦτο πολὺ νέος. Ὁ Κλεομένης ἀκούων τὴν μεγαλόφρονα σύζυγόν του, τὴν ὁποίαν περιπαθῶς ἠγάπα, ὁμιλοῦσαν συνεχῶς περὶ τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν εὐγενῶν προαιρέσεων τοῦ Ἀγιδος, τοσοῦτον ἐνεθουσιάσθη, ὥστε, παραλαβὼν τὴν βασιλείαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς του, ἀπεφάσισε νὰ ἐκτελέσῃ αὐτὸς τὰ μεγαλεπήσολα σχέδια τοῦ Ἀγιδος. Βλέπων δὲ ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐν Σπάρτῃ ἦτο ἀπλῆ σκιά, ὅλη δὲ ἡ δύναμις ἦτο εἰς χεῖρας τῶν ἐφό-
Φηφιδοποίηθη ἀπὸ τοῦ Ἰνστιτούτου Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ρων, εἰς ἐκτέλεσιν τῶν σχεδίων του κατενόησεν ὅτι ἔπρεπε νὰ μεταχειρισθῆ τὴν βίαν.

Κατὰ πρόωτον ἐξεστράτευσεν εἰς τὴν Ἀρκαδίαν καὶ κατέλαβε τὸ Ἀθήναϊον, κείμενον ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Μεγαλοπόλεως. Ὁ Ἄρατος ἐπεχείρησε νὰ κυριεύσῃ αὐτό, ἀλλ' ἀπεκρούσθη ἐντεῦθεν ἐξεροράγη πόλεμος μεταξὺ Σπάρτης καὶ Ἀχαικῆς Συμπολιτείας, πόλεμος ὀλέθριος δι' ἀμφοτέρω τὰ μέρη, ὀνομασθεὶς «Κλεομενικὸς πόλεμος».

Ἄφ' οὗ ὁ Κλεομένης ἐκυρίευσεν καὶ τινὰς ἄλλας Ἀρκαδικὰς πόλεις καὶ ἐγένετο οὕτω πολὺ δημοτικώτερος τῶν ἐφόρων, θεωρήσας κατάλληλον τὴν στιγμήν πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν σχεδίων του, ἐπιστρέφει εἰς τὴν Σπάρτην καὶ συλλαμβάνει ἐν καιρῷ νυκτὸς τοὺς ἐφόρους καὶ φονεύει αὐτούς. Τὴν πρωΐαν καλεῖ τὸν λαὸν εἰς συνέλευσιν, δικαιολογεῖ τὴν διαγωγὴν του καὶ ἐξηγεῖ τοὺς σκοποὺς του. Ἀμέσως τότε πρωῒτος αὐτὸς καὶ ἔπειτα οἱ ὁμοφρονοῦντες φίλοι του παραχωροῦσιν εἰς τὸ κοινὸν τὰς γαίας των· ἡ χώρα διενεμήθη εἰς κλήρους· τὰ χρῆμα ἐθεωρήθησαν ὡς ἀποσέσθητα καὶ τὰ συσσίτια ἐπανελήφθησαν. Εὐθὺς μετὰ ταῦτα ὁ Κλεομένης θέλων νὰ καταβάλῃ ἐντελῶς τὸν ἐχθρόν του Ἄρατον, προσέει νὰ ἀποδώσῃ εἰς τὴν Σπάρτην τὴν ἡγεμονίαν ὅλης τῆς Πελοποννήσου, εἰσέβαλε καὶ πάλιν εἰς τὴν Ἀρκαδίαν. Τότε ὁ Ἄρατος ἐκάλεσεν εἰς βοήθειαν τὸν βασιλεῖα τῆς Μακεδονίας Ἀντίγονον τὸν Δάσωνα, προτιμήσας νὰ καταστρέψῃ ὅλον τὸ ἔργον του καὶ νὰ ὑποβάλῃ πάλιν τὴν Πελοπόννησον ὑπὸ τὸν Μακεδονικὸν ζυγόν. Ὁ Ἀντίγονος εἰσέβαλλε τότε εἰς τὴν Πελοπόννησον μετὰ 20 χιλ. πεζῶν καὶ 1400 ἰππέων· μάχης δὲ κρισίμου συγκροτηθείσης εἰς τὰ στενὰ τῆς Σελλασίας (222), ὁ Κλεομένης ἠττήθη. Ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ διεκρίθη ὁ νεαρὸς Μεγαλοπολίτης Φιλοποίμην, ἀπλοῦς ὢν ἰππεὺς τότε.

Ὁ Κλεομένης μὴ βλέπων εἰς ἡδύνατο πλέον νὰ πράξῃ ἐν Πελοποννήσῳ ἔφυγεν εἰς Αἴγυπτον, ὅπου ἠτύοκτόνησεν· ὁ δὲ νικητὴς Ἀντίγονος εἰσελθὼν εἰς τὴν Σπάρτην ἀνέτρεψε τὰς πολιτικὰς μεταβολὰς τοῦ Κλεομένου, ἐγκαταστήσας δὲ ἐν αὐτῇ Μακεδονικὴν φρουρὰν ἐπανήλθεν εἰς τὴν Μακεδονίαν.

§ 23. Φιλοποίμην ὁ Μεγαλοπολίτης.

Τὸν Ἄρατον ἀποθανόντα διεδέχθη ἐν τῇ στρατηγίᾳ τῆς Ἀχαικῆς Συμπολιτείας ὁ ἔνδοξος Μεγαλοπολίτης Φιλοποίμην. Ὁ Φιλοποίμην Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ὑπῆρξεν ἐκ τῶν μεγίστων ἀνδρῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, πεποικισμένος μὲ προτερήματα καὶ μὲ ἀρετὴν ἀξίαν ἐνδοξοτέρων χρόνων. Ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ἐδεικνυεν ἔκτακτον κλίσιν πρὸς τὰ στρατιωτικὰ ἐμελέτα πολεμικὰ καὶ φιλοσοφικὰ συγγράμματα, τὰ ποιήματα τοῦ Ὀμήρου καὶ τὰς ἱστορίας τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, εἶχε δὲ ὡς ὑπόδειγμα τοὺς μεγάλους ἄνδρας καὶ μάλιστα τὸν Ἐπαμεινώνδαν, τοῦ ὁποίου τὴν δραστηριότητα, τὴν σύνεσιν καὶ τὴν ἀφιλοχορηματίαν ἐμιμῆτο. Εἰς τοὺς πολέμους ὁ Φιλοποίμην ἦτο ἀτρόμητος· ἀπλοῦς ὢν ἱππεὺς διέπρεπεν, ὡς εἶδομεν, εἰς τὴν ἐν Σελλασίᾳ μάχην καὶ εἰς αὐτὸν κυρίως ὠφείλετο ἡ μεγάλη ἐκείνη νίκη. Βραδύτερον ὁ Φιλοποίμην διωρίσθη ἵππαρχος καὶ ἔπειτα στρατηγὸς τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας (208)· ἐντὸς δὲ ὀλίγου χρόνου κατήρτισε τὸ ἱππικὸν τέλειον.

Ὁ Φιλοποίμην ἀπήλλαξε τὴν Σπάρτην ἀπὸ τῶν δύο φοβερῶν τυράννων Μαχανίδα καὶ Νάξιδος, ἐκ τῶν ὁποίων τὸν πρῶτον νικήσας περὶ τὴν Μαντινείαν ἐφόνευσεν ἰδίᾳ χειρὶ μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Νάξιδος οἱ Σπαρτιᾶται πεισθέντες ὑπὸ τοῦ Φιλοποίμενος προσῆλθον εἰς τὴν Ἀχαϊκὴν Συμπολιτείαν. Μετ' ὀλίγον προσῆλθον καὶ οἱ Μεσσήνιοι καὶ οἱ Ἠλεῖοι καὶ τοιοντοτρόπως τῷ 190 π. Χ. ἅπανα ἡ Πελοπόννησος ὑπήχθη ὑπὸ τὴν Ἀχαϊκὴν Συμπολιτείαν.

Ὁ Φιλοποίμην δεκάκις ἐξελέχθη στρατηγὸς τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας· τῷ 183 π. Χ. ἐξδομηκοντούτης ὢν εὐρίσκετο ἐν Ἀργεὶ πυρέσσων μαθὼν δὲ ὅτι οἱ Μεσσήνιοι λαβόντες τὰ ὄπλα ἀπεισίασαν ἀπὸ τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας, ἔσπευσεν ἀμέσως εἰς Μεγαλόπολιν καὶ στρατολογήσας ὅσους ἠδύνατο ἱππεῖς ὤρμησεν ἐναντίον τῶν ἀποστατῶν, τοὺς ὁποίους ἔτρεπεν εἰς φυγὴν ἐλθούσης ὁμως μεγάλης ἐπικουρίας εἰς τοὺς ἀποστάτας, ὁ Φιλοποίμην, ἵνα μὴ περικυκλωθῆ, ἠναγκάσθη γὰρ ὑποχωρήσῃ· ἐπειδὴ δὲ ἡ ὑποχώρησις ἐγένετο διὰ τόπων δυσβάτων καὶ ἀποκρήμων, σφαλέντος τοῦ ἵππου ὁ Φιλοποίμην κατέπεσεν ἐπὶ πετρῶν ἀναίσθητος. Οἱ ἐχθροὶ ἀμέσως σπεύσαντες συλλαμβάνουσι αὐτὸν καὶ θριαμβεντικῶς ἀπάγουσι δέσμιον εἰς Μεσσήνην, ὅπου τὸν ἠνάγκασαν γὰρ πῆν τὸ κῶνειον.

Ὁ νέος στρατηγὸς Λυκόρτας στρατεύσας ὑπήγαγεν αὖθις τὴν Μεσσηνίαν ὑπὸ τὴν Ἀχαϊκὴν Συμπολιτείαν καὶ ἐτιμώρησε διὰ θανάτου τοὺς φονεῖς τοῦ Φιλοποίμενος.

Τοιοντοτρόπως ἐξέλιπεν ἐκ τοῦ κόσμου ὁ Φιλοποίμην, τὸν ὁ

ποῖον οἱ ἱστορικοὶ ὠνόμασαν « ἔσχατον τῶν Ἑλλήνων ». Καὶ ἀληθῶς ὑπῆρξεν ὁ ἔσχατος τῶν Ἑλλήνων, διότι μετ' αὐτὸν οὐδένα μέγαν ἄνδρα ἀνέδειξεν ἢ ἀρχαία Ἑλλάς, ἥτις περιελθοῦσα εἰς τὴν ἐσχάτην παρακμὴν ὑπέκλυσε μετ' οὐ πολὺ εἰς τοὺς Ῥωμαίους, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, καὶ ἐγένετο Ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία τῷ 146 π. Χ.

Ἀσκήσεις.

21. Τί γνωρίζεις περὶ Αἰτωλῶν καὶ τῆς συμπολιτείας αὐτῶν; — Τίνες προΐσταντο τῆς Αἰτωλικῆς Συμπολιτείας; — Ποῦ καὶ πότε συνήρχето ἡ σύνοδος τῶν Αἰτωλῶν, πῶς ἐκαλεῖτο αὕτη καὶ ποῖον ἦτο τὸ ἔργον τῆς; — Ὁφείλησε τὴν Ἑλλάδα ἡ Αἰτωλικὴ Συμπολιτεία; — Ποῖαι πόλεις κατ' ἀρχὰς ἀπετελοῦν τὴν Ἀχαικὴν Συμπολιτείαν; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ δεσμοῦ τῶν πόλεων τῆς Ἀχαικῆς συμπολιτείας; — Τίνες προΐσταντο τῆς Ἀχαικῆς Συμπολιτείας καὶ ὑπὸ τίνος ἐξελέγοντο; — Ποῖον συμβούλιον ὑπῆρχε παρὰ τῷ στρατηγῷ; — Τί γνωρίζεις περὶ Ἀράτου καὶ τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ; — Ἐπίτευχεν ὁ σκοπὸς του;

22. Ὅποια ἦτο ἡ κατάστασις ἐν Σπάρτῃ κατὰ τοὺς χρόνους τούτους; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ Ἁγίδος τοῦ Δ'; — Τίς ἀπεφάσισε νὰ πραγματοποιήσῃ τὰ σχέδια τοῦ Ἁγίδος καὶ πῶς ὠρμήθη εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ Κλεομενικοῦ πολέμου; — Τίνι τρόπῳ ὁ Κλεομένης ἐξετέλεσε τὰ σχέδιά του; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς ἐν Σελλασίᾳ μάχης καὶ περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Κλεομένου; — Τί ἔκαμεν ὁ Ἀντίγονος ὁ Δῶσιον μετὰ τὴν ἐν Σελλασίᾳ νίκην του; —

23. Ποῖος διεδέχθη τὸν Ἄρατον ἐν τῇ στρατηγίᾳ τῆς Ἀχαικῆς Συμπολιτείας; — Ὅποιός τις ὑπῆρξεν ὁ Φιλοποίμην, τί ἐμελέτα συνήθως καὶ ποῖον εἶχεν ὡς ὑπόδειγμα; — Ἀπὸ τίνων τυράννων ἀπήλλαξε τὴν Σπάρτην ὁ Φιλοποίμην; — Ποσάκις ἐξελέχθη στρατηγὸς τῆς Ἀχαικῆς συμπολιτείας ὁ Φιλοποίμην; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Φιλοποίμενος; — Πῶς ὠνομάσθη ὁ Φιλοποίμην ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν; —

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Ἱστορία τῶν Ῥωμαίων.

Ἡ ἱστορία τῶν Ῥωμαίων ἀρχεται ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης καὶ τελευτᾷ εἰς τὴν κατάλυσιν τοῦ Δυτικοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους (754 π. Χ. - 476 μ. Χ.) διαφεύεται δὲ εἰς τρεῖς μεγάλας περιόδους.

α') Εἰς τὴν περίοδον τῆς βασιλείας (754-510 π. Χ.).

β') » » » τῆς Δημοκρατίας (510-80 π. Χ.).

γ') » » » τῆς Αὐτοκρατορίας (80 π. Χ. - 476 μ. Χ.).

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΠΡΩΤΗ

§ 24. Παραδόσεις περί Λατίου καὶ περί κτίσεως τῆς Ῥώμης.

Τὰ περί κτίσεως τῆς Ῥώμης εἶνε ὅλως μυθώδη. Κατὰ τὴν παράδοσιν ὁ Αἰνείας διασωθεὶς ἐκ τῆς καταστροφῆς τῆς Τροίας μετὰ πολλὰς περιπλανήσεις καὶ κινδύνους ἦλθε μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀσκανίου καὶ πολλῶν ἄλλων φηγάδων Τρώων εἰς τὸ Λάτιον τῆς Ἰταλίας, ὅπου ἐβασίλευεν ὁ Λατίνος. Λαζῶν δὲ σύζυγον τὴν θυγατέρα τοῦ Λατίνου Λαξινίαν ἔκτισε πρὸς τιμὴν αὐτῆς τὸ Λαξίνιον καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πενθεροῦ του ἐγένετο αὐτὸς βασιλεὺς τοῦ Λατίου.

Τὸν Αἰνεΐαν διεδέχθη ὁ υἱὸς τοῦ Ἀσκανίος ἢ Ἰουλος (ἐκ τῆς πρώτης συζύγου του Κροεύσης), ὅστις ἔκτισε νέαν πρωτεύουσαν τοῦ Λατίου τὴν Ἀλβαν Λόγγαν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀσκανίου ἐβασίλευσαν 12 βασιλεῖς ἐκ τῆς γενεᾶς τοῦ Αἰνεΐου. Ἐκ τούτων τελευταῖος ἦτο ὁ Νουμίτωρ ὅστις εἶχεν ἀδελφὸν καλούμενον Ἀμούλιον. Ὁ Ἀμούλιος φιλόδοξος ὢν ἐξεθρόνισε τὸν Νουμίτωρα καὶ ἤρπασεν αὐτὸς τὴν βασιλείαν ἵνα δὲ ἐξασφαλισθῇ ἐπὶ τοῦ θρόνου, τὸν μὲν υἱὸν τοῦ Νουμίτωρος ἐφόνευσε, τὴν δὲ κόρην αὐτοῦ Ῥέα Σιλξίαν κατέταξε μεταξὺ τῶν Ἐσιάδων παρθένων διὰ νὰ μείνῃ, κατὰ τὸν νόμον, ἄγαμος.

Ἡ Ῥέα Σιλξία ὁμως ἔτεκεν ἐκ τοῦ Ἄρρεως δίδυμα ἄρρενα τέκνα. Ὁ Ἀμούλιος, ἅμα ἔμαθε τοῦτο, τὴν μὲν μητέρα ἐφόνευσε, τὰ δὲ παιδιά ἔρριπεν εἰς τὸν Τίβεριν ποταμόν. Ἐπειδὴ ὁμως ὁ ποταμὸς κατὰ τύχην εἶχε πλημμυρόση, ὅτε μετ' ὀλίγον τὰ ὕδατα ἀπεσύρθησαν, ἡ σκάφη, ἐντὸς τῆς ὁποίας εἶχον τεθῆ τὰ παιδιά, ἔμεινεν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς. Τότε ποιμὴν τις Φαυστύλος καλούμενος, διερχόμενος ἐκεῖθεν καὶ ἀκούσας κλαυθμηρισμοὺς εἶδε τὰ παιδιά καὶ εὐσπλαγχνισθεὶς αὐτὰ ἔλαβε καὶ ἔφερεν εἰς τὴν σύζυγόν του διὰ νὰ τὰ ἀναθρέψῃ, ὠνόμασε δὲ αὐτὰ Ῥωμύλον καὶ Ῥῶμον.

Ὁ Ῥωμύλος καὶ ὁ Ῥῶμος, ἠλικιωθέντες καὶ μαθόντες ἐκ τύχης τὴν ἀληθῆ καταγωγὴν των, τὸν μὲν Ἀμούλιον ἐφόνευσαν, τὸν δὲ πάππον των Νουμίτωρα ἀνεξίεσαν ἐπὶ τοῦ θρόνου. Ἐπειτα ἐζήτησαν καὶ ἔλαβον παρὰ τοῦ πάππου των τὴν ἄδειαν νὰ κτίσωσι πόλιν εἰς τὸ μέρος, ὅπου

ἔσώθησαν ἦτοι ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Τιβέρεως ποταμοῦ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Παλαιίνου λόφου.

Ἄμα ἐκτίσθη ἡ πόλις (754 π. Χ.) ἠγέρθη φιλονικία μεταξὺ τῶν δύο ἀδελφῶν τίς νὰ δώσῃ τὸ ὄνομα εἰς τὴν πόλιν· οἱ οἰωνοὶ ἠνύνησαν τὸν Ῥωμύλον καὶ οὗτος ὠνόμασεν αὐτὴν Ῥώμην· μετ' ὀλίγον δὲ ὁ Ῥῶμος ἀπέθανε.

§ 25. Ῥωμύλος (754 - 716).

Τὰ τεῖχη τῆς πόλεως συνεπληρώθησαν· ἡ πόλις ἦτο ἐτοιμή· ἀλλ' ἔσπερεῖτο κατοίκων. Ὁ Ῥωμύλος, ἵνα αὐξήσῃ τοὺς κατοίκους τῆς Ῥώμης, ἐκήρυσεν αὐτὴν ἕσουλον εἰς πάντας τοὺς φυγάδας καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ληστὰς καὶ κακούργους. Διὰ τοῦ μέτρου δὲ τούτου ἐντὸς ὀλίγου χρόνου ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων ἠνύξηθη. Ἀλλὰ δὲν εἶχον γυναῖκας· ἐξήτησαν λοιπὸν τοιαύτας παρὰ τῶν γειτονικῶν λαῶν· ἐκεῖνοι ὁμῶς ἠρνήθησαν νὰ δώσωσι τὰς θυγατέρας των εἰς ληστὰς καὶ κακούργους. Τότε ὁ Ῥωμύλος ἐμηχανεύθη τὸ ἐξῆς. Προεκήρυσε πανηγυρικῶς ἀγῶνας πρὸς τιμὴν τοῦ Ποσειδῶνος καὶ προσεκάλεσεν εἰς αὐτοὺς τοὺς πέριξ λαοὺς Σαβίνους, Λατίνους καὶ ἄλλους. Οἱ λαοὶ οὗτοι ἐκ περιεργείας νὰ ἴδωσι καὶ τὴν νέαν πόλιν προσῆλθον μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν τέκνων των. Ἐν ᾧ ὁμῶς ἀνύποπτοι ἐθεῶντο τοὺς ἀγῶνας, οἱ Ῥωμαῖοι ὀρμήσαντες ἤρπασαν τὰς θυγατέρας αὐτῶν καὶ κατέστησαν αὐτὰς συζύγους των.

Οἱ λαοὶ οὗτοι μὴ ἀνεχόμενοι τὴν ἕβριν ἔλαβον τὰ ὄπλα κατὰ των Ῥωμαίων. Πρῶτοι ἐπῆλθον οἱ Λατίνοι, ἀλλ' ἐνικήθησαν. Μετὰ τούτους ἐστράτευσαν οἱ Σαβίνοι ἐκ τῆς πόλεως Κύρρεως ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ βασιλέως των Τίτου Τατίου, οἵτινες πολυπληθέστεροι ὄντες ἠνάγκασαν τοὺς Ῥωμαίους νὰ κλεισθῶσιν εἰς τὴν ἀκρόπολιν αὐτῶν, τὸ Καπιτώλιον. Ὁ Τάτιος ἐγένετο κύριος τοῦ Καπιτωλίου διὰ προδοσίας κόρης τινὸς Ταρπητίας καλουμένης. Ὅτε ὁμῶς κατόπιν ἐγένετο μάχη μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Σαβίνων, ἐρρίφθησαν εἰς τὸ μέσον μὲ λελυμένην τὴν κόμην αἱ θυγατέρες τῶν Σαβίνων καὶ κατώρθωσαν διὰ πολλῶν παρακλήσεων νὰ συμφιλιώσωσι τοὺς δύο λαοὺς δηλώσασαι ὅτι εἶνε εὐχαριστιμέναι ἀπὸ τοὺς συζύγους των.

Τότε οἱ Σαβίνοι ἠνῶθησαν μετὰ τῶν Ῥωμαίων καὶ ἀπετέλεσαν μίαν

πολιτείαν καὶ κατώκησαν ἐπὶ τοῦ Κυρίνου λόφου· ὁ δὲ Τάτιος συνε-
 βασίλευσε μετὰ τοῦ Ῥωμύλου. Μετὰ τινα ἔτη ἀπέθανεν ὁ Τάτιος. Ὁ
 Ῥωμύλος μείνας μόνος διοργάνωσε τὴν πολιτείαν ἔθηκε νόμους κα-
 λοὺς καὶ συνέστησε τὴν Γερουσίαν ἢ Σύγκλητον ἐξ 100 Ῥω-
 μαίων καὶ 100 Σαβίνων· ἐξηκολούθει νὰ κυβερνᾷ συνετῶς καὶ διεξή-
 γαγεν ἐπιτυχεῖς πολέμους. Ἐπειδὴ ὁμως ἐφέρετο δεσποτικῶς πρὸς τοὺς
 συγκλητικούς, οὗτοι ἐδολοφόνησαν αὐτόν ἵνα δὲ καθησυχάσῃσι τὸν
 λαόν, διέδωκαν ὅτι, ἐν ᾧ ἐπεθεώρει τὸν στρατὸν ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ Ἄρεως,
 ἐγερθείσης φοβερᾶς θυέλλης ἀνηροπάγῃ εἰς τοὺς οὐρανούς ὑπὸ τοῦ πα-
 τρός του Ἄρεως. Ὁ δεισιδαίμων Ῥωμαϊκὸς λαὸς ἐπίστευσε τοῦτο καὶ
 ἐλάτρευσε τὸν Ῥωμύλον ὡς θεὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα Κυρίνον.

§ 26. Νουμᾶς Πομπίλιος. (714-672)

Ἀποθανόντος τοῦ Ῥωμύλου, ἡ Σύγκλητος διεχειρίσθη τὴν βασιλι-
 κὴν ἐξουσίαν ἐπὶ ἓν ἔτος· ἔπειτα δὲ ἐξελέχθη βασιλεὺς· ὁ δίκαιος καὶ
 εὐσεεῆς Νουμᾶς Πομπίλιος, Σαβίνος τὴν καταγωγὴν. Ὁ Νουμᾶς
 ἦτο εἰρηνικὸς βασιλεὺς· ἄπασαν τὴν προσοχὴν του ἐπέστησεν εἰς τὰ θρη-
 σκευτικὰ πράγματα, ἐπιθυμῶν διὰ τῆς θρησκείας νὰ πραῦνη τὰ ἄγρια
 ἦθη τῶν Ῥωμαίων. Ἐκανόνισε τὰ τῆς λατρείας τῶν θεῶν, διαιρέσας
 τοὺς ἱερεῖς εἰς διαφόρους τάξεις, τῶν ὁποίων ἀνωτέρα ἦτο ἡ τῶν Πον-
 τιφῆκων (ἀρχιερέων). Ἡὔξησε τὸν ἀριθμὸν τῶν Ἑστιάδων παρθέ-
 νων, αἵτινες ἔργον εἶχον νὰ διατηρῶσιν ἄσβεστον τὸ πῦρ ἐν τῷ ναῷ τῆς
 Ἑστίας καὶ αἵτινες προσέει ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ διαμένωσιν ἄγαμοι.
 Ἰδρυσεν ναὸν δίπυλον εἰς τὸν ἀμφιπρόσωπον Ἴανόν, τοῦ ὁποίου αἱ θύραι
 ἐν καιρῷ μὲν εἰρήνης ἦσαν κλεισταί, ἐν καιρῷ δὲ πολέμου ἀνοικταί.

Ἴνα δὲ δώση μείζονα σημασίαν εἰς τοὺς νόμους του καὶ καταστήσῃ
 αὐτοὺς σεβαστοτέρους παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις, διέδωκεν ὅτι πληγόρευσεν εἰς
 αὐτόν τούτους ἡ νύμφη Ἥγερία, μετὰ τῆς ὁποίας δῆθεν ἐλάμβανε συ-
 χνάς συνεντεύξεις εἰς τὴν παρὰ τὴν Ῥώμην ἄλσος.

§ 27. Τύλλος Ὀστίλιος (672-640) καὶ
 Ἄγκος Μάρκιος. (640-616).

Τὸν Νουμᾶν διεδέχθη ὁ Λαίτιος Τύλλος Ὀστίλιος, ὅστις ἦτο
 λιαν φιλοπόλεμος. Ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐξεροράγῃ ἕνεκα ἀντιζη-

λίαις πόλεμος μεταξὺ Ῥώμης καὶ Ἀλβας Λόγγας. Ὅτε οἱ δύο στρατοὶ ἦσαν ἀντιπαρατεταγμένοι, ἕτοιμοι πρὸς μάχην, ἀπεφασίσθη, κατ' ἀρχαίαν συνήθειαν, νὰ κριθῇ ὁ ἀγὼν διὰ μονομαχίας. Ἐμονομάχησαν λοιπὸν οἱ τριδύμοι ἀδελφοὶ Ὁράτιοι (Ῥωμαῖοι) μετὰ τῶν τριδύμων ἀδελφῶν Κουριατίων (Ἀλξανῶν) καὶ ἐπειδὴ ὁ ἀπολειφθεὶς Ὁράτιος ἐφόνευσε διὰ τεχνάσματος καὶ τοὺς τρεῖς Κουριατίους, ἡ Ἀλβα Λόγγα ὑπετάχθη εἰς τὴν Ῥώμην.

Μετὰ τινα ὄμως χρόνον ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀλξανῶν Φουρφέτιος ἠθέλησε διὰ προδοσίας ν' ἀνακτήσωσιν οἱ Ἀλξανοὶ τὴν ἐλευθερίαν των· συλληφθεὶς ὄμως ὑπὸ τοῦ Ὀσουλίου ἐθανατώθη σκληρότατα ἡ Ἀλβα Λόγγα κατεσκάφη καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἦλθον καὶ κατοίκησαν ἐν Ῥώμῃ ἐπὶ τοῦ Καιλίου λόφου.

Τέταρτος βασιλεὺς τῆς Ῥώμης ἦτο ὁ Ἀγκος Μάρκιος, ἕγγονος τοῦ Νουμᾶ. Οὗτος ἦτο εἰρηκός· ἐνεψύχωσε τὴν γεωργίαν κατεσκεύασε τὴν πρώτην ξυλίνην γέφυραν ἐπὶ τοῦ Τιζέρεως· ἔκτισεν εἰς τὸ στόμιον τοῦ Τιζέρεως τὸ ἐπίνειον τῆς Ῥώμης Ὀστίαν· ᾠκοδόμησε φυλακὰς· νικήσας δὲ ἐν πολέμῳ τοὺς Λατίνους, κατέστρεψε τέσσαρας πόλεις αὐτῶν καὶ τοὺς κατοίκους μετόκησεν εἰς Ῥώμην ἐπὶ τοῦ Ἀβεντίνου λόφου. Οἱ νέοι οὗτοι κάτοικοι ἀπετέλεσαν τὴν τάξιν τῶν πλησείων.

§ 28. Ταρκύνιος ὁ πρεσβύτερος (616-578)
καὶ Σέρβιος Τύλλιος. (578-534)

Ὁ Ἀγκος Μάρκιος ἀποθανὼν ἀφῆκεν ἐπίτροπον τῶν δύο ἀηλίκων τέκνων του Ταρκύνιον τὸν πρεσβύτερον, ὅστις, ὡς λέγεται, ἦτο υἱὸς τοῦ ἐκ Κορίνθου Δημαράτου. Ὁ Ταρκύνιος ὄμως καταπατήσας τὰ δικαιώματα τῶν ἀηλίκων τέκνων τοῦ Ἀγκου Μαρκίου ἐγένετο αὐτὸς βασιλεὺς. Ὁ Ταρκύνιος ἐκυβέρνησε πολὺ καλῶς· διεξήγαγε πολλοὺς πολέμους ἐπιτυχῆς· κατεσκεύασεν ἐν Ῥώμῃ ὑπονόμους, διὰ τῶν ὁποίων διωχετεύοντο εἰς τὸν Τίβεριν τὰ λιμνάζοντα ὕδατα· κατεσκεύασε τὴν ἀγορὰν, ἐν τῇ ὁποίᾳ βραδύτερον ἐγίνοντο αἱ συνελεύσεις τοῦ λαοῦ, καὶ τὸν μέγιστον ἰσπύδρομον, ὅστις εἶχε σχῆμα ἀμφιθεατρικὸν καὶ περιελάμβανε πολλὰς χιλιάδας θεατῶν, ἐτελοῦντο δὲ ἐν αὐτῷ οἱ δημόσιοι ἀγῶνες· τέλος ὄμως ἐδολοφονήθη ὑπὸ τῶν υἱῶν τοῦ Ἀγκου Μαρκίου. Τὸν Ταρκύνιον τὸν πρεσβύτερον διεδέχθη ὁ ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρὸς

αὐτοῦ Σέρβιος Τύλλιος, υἱὸς τῆς αἰχμαλώτου Ὀκρισίας. Ὁ Σέρβιος Τύλλιος ὑπῆρξεν εἰς τῶν λαμπροτέρων βασιλέων τῆς Ῥώμης καὶ ὁ πρῶτος μεταρρυθμιστὴς τοῦ Ῥωμαϊκοῦ πολιτεύματος.

Ἐν Ῥώμῃ ὑπῆρχον δύο τάξεις ἀνθρώπων, οἱ πατριῆκοι, οἵτινες ἀπετέλουν τὸν ἀληθῆ Ῥωμαϊκὸν λαὸν καὶ ἀπήλανον ὅλων τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων, καὶ οἱ πληβείοι, οἵτινες ἀπετελοῦντο ἐκ κατοίκων διαφόρων πόλεων, ὑποχρεωθέντων, ὡς εἶδομεν ἄνωτέρω, νὰ μετακινήσωσιν εἰς Ῥώμην. Οἱ Πληβεῖοι ἦσαν ἀποκεκλισμένοι τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων, οὔτε ἐπιτρέπετο εἰς αὐτοὺς νὰ συνδεθῶσι μὲ τοὺς πατριῆκους δι' ἐπιγαμίας.

Ὁ Σέρβιος Τύλλιος θέλων νὰ συγχωνεύσῃ τὰς δύο ταύτας τάξεις (πατριῆκους καὶ πληβείους) εἰς μίαν κοινὴν πολιτείαν, δήρξεσε πάντας τοὺς κατοίκους, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς περιουσίας, εἰς 6 κλάσεις, τὰς δὲ κλάσεις εἰς 193 λόφους. Συμφώνως δὲ μὲ τὴν διαίρεσιν ταύτην ἐφορολογοῦντο οἱ πολῖται, κατετάσσοντο εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν καὶ ἐψηφοφόρουν εἰς τὴν λοχίτιδα ἐκκλησίαν.

Ὁ Σέρβιος προσέθηκεν εἰς τὴν Ῥώμην τοὺς λόφους Ἡσκυλίον καὶ Οὐῖμινάλιον καὶ οὕτως ἡ Ῥώμη ἐγένετο ἐπιτάλοφος· ἦσαν δὲ οἱ ἐπὶ τὰ λόφοι οἱ ἑξῆς: Παλατῖνος, Καπιτωλῖνος, Κυρῖνος, Καίλιος, Ἀξεντῖνος, Ἡσκυλῖνος καὶ Οὐῖμινάλιος.

§ 29. Ταρκύνιος ὁ ὑπερήφανος. (543-510) — Κατάλυσις τῆς βασιλείας.

Τὸν Σέρβιον Τύλλιον ἐφόρευσε ὁ ἄθλιος καὶ ἐλεεινὸς αὐτοῦ γαμβρὸς Ταρκύνιος ὁ ὑπερήφανος καὶ ἤρπασεν αὐτὸς τὴν βασιλείαν. Καὶ ὅπως διὰ τοῦ ἐγκλήματος ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον, οὕτω διὰ τοῦ ἐγκλήματος ἠθέλησε νὰ στερεωθῆ ἐπ' αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο ὅλη ἡ βασιλεία του ἐν τῇ ἐσωτερικῇ διοικήσει ὑπῆρξεν αἰθαίρετος καὶ τυραννικὴ· κατήργησε πάντα τὰ προνόμια, τὰ ὁποῖα ὁ προκάτοχός του ἐχορήγησεν εἰς τοὺς πληβείους, τοὺς δὲ πατριῆκους κατέθλιβε μὲ φόρους καὶ μὲ ἀγγραμείας· ἐξώρρισε πολλοὺς ἐκ τῶν συγκλητικῶν, τοὺς ὁποίους ἐθεώρει ὑπόπτους καὶ ἄλλους πολλοὺς ἐκ τῶν πολιτῶν, τῶν ὁποίων τὰς περιουσίας ἤρπασεν· ἐκ φόβου δὲ ἐξήρχετο πάντοτε περιστοιχιζόμενος ὑπὸ δορυφόρων.

ἵνα ἀποσπᾷ τὴν προσοχὴν τοῦ λαοῦ ἀπὸ τῶν ἐσωτερικῶν πραγμάτων, ἀπησχόλει αὐτὸν πάντοτε εἰς ἐξωτερικοὺς πολέμους. Μεθ' ὅλους ὁμως τοὺς ἐπιτυχεῖς πολέμους του, ἡ βασιλεία του ἦτο λίαν μισητή. Διὰ τοῦτο καθ' ὃν χρόνον ἐπολιόρκει τὴν πόλιν Ἀρδέαν, ὁ λαός, παρακινούμενος ὑπὸ τοῦ Ἰουνίου Βρούτιου, προέβη εἰς τὴν ἔξωσιν τοῦ Ταρκυνίου καὶ εἰς τὴν κατάλυσιν τῆς βασιλείας. (510 π. Χ.).

Ἀσκήσεις.

24—25. Εἰς πόσας καὶ ποίας περιόδους διαιρεῖται ἡ Ῥωμαϊκὴ ἱστορία; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ Αἰνείου; — Τίς διεδέχθη τὸν Αἰνείαν καὶ τί ἐκτίσεν οὗτος; — Πόσοι βασιλεῖς ἐκ τοῦ γένους τοῦ Αἰνείου ἐβασίλευσαν ἐν Ἀλβᾷ Λόγγῃ καὶ πότες ἦτο ὁ τελευταῖος; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς γεννήσεως τοῦ Ῥωμύλου καὶ τοῦ Ῥώμου καὶ τί περὶ τῆς κτίσεως τῆς Ῥώμης; — Διὰ τίνας μέσους ὁ Ῥωμύλος ἠύξησε τοὺς κατοίκους τῆς Ῥώμης; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς ἀρπαγῆς τῶν Σαβίνων παρθένων; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς Ταρπηΐας; — Πῶς ἐπῆλθε συμφιλίωσις μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Σαβίνων; — Πῶς διοργάνωσε τὴν πολιτείαν ὁ Ῥωμύλος καὶ πῶς ἀπέθανεν οὗτος; —

26—27. Τίς διεδέχθη τὸν Ῥωμύλον καὶ εἰς τί οὗτος ἐπέστησε κυρίως τὴν προσοχὴν του; — Πῶς ἐκάνονε τὰ θρησκευτικὰ πράγματα ὁ Πομπήλιος; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἰανοῦ καὶ τί περὶ τῆς Ἥγερίας; — Πότες διεδέχθη τὸν Νουμῶν Πομπήλιον καὶ τί σπουδαῖον γεγονός συνέβη ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ; — Ὅποιον ὑπῆρξε τὸ τέλος τοῦ Φουφφετίου καὶ τί συνέβη μετὰ τοῦτο; — Τίς ἦτο ὁ Ἄγκος Μάρκιον καὶ τί ἐν γένει γνωρίζεις περὶ αὐτοῦ; — Τί γνωρίζεις περὶ τῶν πληβείων.

28—29. Ποῖος καὶ κατὰ ποῖον τρόπον διεδέχθη τὸν Ἄγκον Μάρκιον; — Πόσα ἔργα κατασκεύασεν ἐν Ῥώμῃ ὁ Ταρκύνιος; — Τίς διεδέχθη τὸν Ταρκύνιον καὶ τί γνωρίζεις περὶ τῆς καταγωγῆς αὐτοῦ; — Εἰπέ μοι περὶ τῶν πολιτικῶν μεταρρυθμίσεων τοῦ Σερβίου Τύλλιου; — Ποῖον λόφον προσέθηκεν εἰς τὴν Ῥώμην ὁ Σέρβιος Τύλλιος; — Πόσοι ἦδη ἐν ὄλῳ κα ποῖοι ἦσαν οἱ λόφοι οὗτοι; — Ποῖος διεδέχθη τὸν Σέρβιον Τύλλιον καὶ πῶς; — Ὅποια ὑπῆρξεν ἡ ἐσωτερικὴ διοίκησις τοῦ Ταρκυνίου τοῦ ὑπερφάνου — Εἰς τί ἀπησχόλει οὗτος τὸν λαὸν καὶ διὰ τί; — Πότε καὶ πῶς κατελύθη ἡ βασιλεία ἐν Ῥώμῃ;

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΕΝ ΡΩΜῃ: (510—30 π. Χ.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

§ 30. Ὑπατοι — Πόλεμος κατὰ Πορσύναι.

Καταλυθείσης τῆς βασιλείας, ἰδρῦθη ἐν Ῥώμῃ ἀριστοκρατικὴ ἢ δημοκρατία. Ἀντὶ ἐνὸς βασιλέως ἐξελέγοντο δύο ἄρχοντες ἐνιαυτοὶ καλούμενοι ὑπατοι, οἵτινες εἶχον τὴν ἀνωτάτην πολιτικὴν καὶ στρατιω-

τικὴν ἐξουσίαν· πρῶτοι δὲ ὑπατοὶ ἐξελέχθησαν ὁ Ἰούλιος Βροῦτος καὶ ὁ Κόλλατινος. Καὶ ὁμως μετ' ὀλίγον ἐξυφάνθη συνωμοσία σκοπὸν ἔχουσα τὴν ἐπάνοδον τοῦ ἐκπιώτου βασιλέως. Ἡ συνωμοσία ἀνεκαλύφθη καὶ οἱ συνωμῶται ἐτιμωρήθησαν αὐστηρότατα.

Μεταξὺ τῶν συνωμοτῶν ἦσαν καὶ οἱ δύο υἱοὶ τοῦ Βροῦτου. Ὁ Βροῦτος παρέχων μοναδικὸν παράδειγμα ἀφοσιώσεως πρὸς τὴν πατριίδα ἀπέπνιξε πᾶν αἶσθημα φιλοστοργίας καὶ ὡς ἀνώτατος δικαστῆς διέταξε καὶ ἐθανατώθησαν καὶ οἱ δύο υἱοὶ του.

Ὁ ἐκπιωτος Ταρκύνιος κατέφυγε πρὸς τὸν Ποροσήναν, βασιλέα τῆς Ἐτρουσκικῆς πόλεως Κλουσίου, καὶ ἐζήτησε τὴν βοήθειαν αὐτοῦ. Ὁ Ποροσήνας, βλέπων μὲ ζηλότυπον βλέμμα τὴν ὀσημέραι ἀδξανομένην δύναμιν τῶν Ῥωμαίων, ἐπῆλθε κατὰ τῆς Ῥώμης μετὰ πολυαριθμὸν στρατοῦ· νικήσας δὲ τοὺς Ῥωμαίους παρὰ τὸν Τίβεριν, ὤρμησε κατὰ τῆς πόλεως καὶ θά ἐκυρίευσεν αὐτήν, ἐὰν δὲν τὸν ἀνεχαίτιζεν ὁ Ὀράτιος Κόκκλης.

Ὁ ἀνδρεῖος καὶ γενναῖος οὗτος νεανίας, βλέπων ὅτι ἡ πατρίς του ἐκινδύνευεν, ἐστάθη ἐπὶ τῆς γεφύρας τοῦ ποταμοῦ καὶ ἀπέκρουσε τοὺς πολεμίους, ἐνῶ οἱ Ῥωμαῖοι ὀπισθεν αὐτοῦ ἀπέκοπτον τὴν γέφυραν. Ἀποκοπέσης τῆς γεφύρας, ὁ Κόκκλης ἐρρίφθη εἰς τὸν ποταμὸν καὶ κολυμβῶν ἐσώθη.

Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἡ Ῥώμη δὲν διέφυγεν ἐντελῶς τὸν κίνδυνον. Τότε ἀνεφάνη σωτὴρ αὐτῆς ὁ Μούκιος Σκαιόλας. Οὗτος γνωρίζων τὴν Ἐτρουσκικὴν διάλεκτον μετέβη εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ποροσήνα μὲ σκοπὸν νὰ φονεύσῃ αὐτόν· ἀλλ' ἀπατηθεὶς ἐκ τῆς ἐνδυμασίας ἐφόνευσεν τὸν γραμματέα αὐτοῦ. Συλληφθεὶς προσήχθη ἐνώπιον τοῦ Ποροσήνα, ὅστις ἠπειλήσεν ὅτι θὰ φονεύσῃ αὐτόν. Ὁ Μούκιος τότε ἐξέτεινε τὴν χεῖρά του ἐπὶ τῆς πλησίον εὐρισκομένης πυρᾶς καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν νὰ καίηται· εἶπε δὲ εἰς τὸν Ποροσήναν «ὅσον φοβοῦμαι τὸ πῦρ τοῦτο, τὸ ὁποῖον καίει τὴν χεῖρά μου, τόσον φοβοῦμαι καὶ τὰς ἀπειλάς σου· ἐκ πλάνης ἐφόνευσί τὸν γραμματέα σου, ἐν ᾧ ἤθελον νὰ φονεύσω σέ· σοὶ λέγω δὲ μόνον ὅτι ὑπάρχουσιν ἕτεροι τριακόσιοι Ῥωμαῖοι, ὅμοιοι μὲ ἐμέ, οἵτινες σκοπὸν ἔχουσι νὰ σέ φονεύσωσιν».

Ὁ Ποροσήνας ἐκπλαγείς διὰ τὸν πρωτοφανῆ ἠρωϊσμόν τοῦ Σκαιόλα, ἐν ταῦτῳ δὲ καὶ φοβηθεὶς, αὐτόν μὲν ἀπέλευσεν, πρὸς δὲ τοὺς Ῥωμαίους συνωμολόγησεν εἰρήνην. Ἐν τῷ πολέμῳ τούτῳ διεκρίθη καὶ ἡ γενναία

νεᾶνις Κλοιλία, ἥτις εὐρισκομένη εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Πορρήνα ὡς δμηρος, ἐροίφθη εἰς τὸν Τίξερην καὶ κολυμβῶσα ἔφθασεν εἰς Ῥώμην, ἐν ᾧ βροχηδὸν ἐροίπτοντο κατ' αὐτῆς τὰ βέλη τῶν ἐχθρῶν.

§ 31. Δικτατωρία. — Θάνατος Ταρκυνίου.

Ὁ Ταρκύνιος δὲν ἀηλιπίσθη ἐκ τῆς ἀποτυχίας ταύτης. Κατέφυγεν εἰς τοὺς Λατίνους καὶ ἔπεισεν αὐτοὺς νὰ ἐκστρατεύσῃσι κατὰ τῆς Ῥώμης. Τότε οἱ πληβεῖοι, πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως βασανιζόμενοι ὑπὸ τῶν πατρικίων, ἠρνήθησαν νὰ λάξῃσι τὰ ὄπλα καὶ ν' ἀντεπεξέλθῃσι κατὰ τῶν Λατίνων, ἐὰν προηγουμένως δὲν ἐλάμεινον καὶ αὐτοὶ πολιτικά δικαιώματα. Ὁ κίνδυνος ἦτο μέγας. Τότε ἡ Σύγκλητος καὶ οἱ πατρικιοὶ ἴδρυσαν τὴν ἀρχὴν τοῦ δικτάτωρος καὶ διὰ τοῦ μέθρου τούτου κατώρθωσαν ὥστε οἱ πληβεῖοι νὰ ἀντεπεξέλθῃσι κατὰ τῶν Λατίνων. Ἦτο δὲ ὁ δικτάτωρ ἀνώτατος ἀρχων, ἔχων ἀπεριόριστον ἐξουσίαν καὶ ἐν τῇ πόλει καὶ ἐν τῷ στρατοπέδῳ καὶ δικαίωμα ζωῆς καὶ θανάτου ἐπὶ πάντων τῶν πολιτῶν. Ἡ ἀρχὴ τοῦ δικτάτωρος ἦτο ἐξάμηρος· ἐξελέγετο δὲ δικτάτωρ ἐν καιρῷ μεγάλου κινδύνου εἴτε ἐσωτερικοῦ εἴτε ἐσωτερικοῦ.

Οἱ Λατῖνοι ἠτήθησαν ὑπὸ τοῦ δικτάτωρος Ποστουμίου παρὰ τὴν Ῥηγίλλην λίμνην (496), ὃ δὲ Ταρκύνιος ἀπελιπισθεὶς κατέφυγεν εἰς τὴν Κύμην τῆς Καμπανίας, ὅπου ἀπέθανε τῷ 493, οἱ δὲ Λατῖνοι προσῆλθον εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν Ῥωμαίων.

§ 32. Δημορχία ἐν Ῥώμῃ.

Ἀφ' οὗ ἀπέτυχον πᾶσαι αἱ προσπάθειαι τῶν πληβείων τοῦ ν' ἀπαλλαγῶσιν ἀπὸ τῶν δεινῶν, τὰ ὅποια ὑφίσταντο ἐκ μέρους τῶν πατρικίων, ἠναγκάσθησαν οὗτοι ν' ἀποχωρήσῃσι ἐκ τῆς Ῥώμης· ἐλθόντες δὲ εἰς τὸ καλούμενον ἱερὸν ὄρος (494) ἀπεφάσιον νὰ ἰδρῦσῃσι ἐκεῖ νέαν πόλιν ἀνεξάρτητον ἀπὸ τῆς Ῥώμης. Οἱ πατρικιοὶ ἐταράχθησαν ἐκ τούτου καὶ προσεπάθησαν παντὶ τρόπῳ νὰ πείσῃσι τοὺς πληβεῖους νὰ ἐπανεέλθῃσι εἰς τὴν Ῥώμην, ἀλλ' ἐστάθη ἀδύνατον. Ἐπὶ τέλος οἱ πατρικιοὶ ἐπεμφαν τὸν ἀγαπητὸν εἰς τοὺς πληβεῖους Μενήριον Ἀγρίππαν, ὅστις διὰ τοῦ μέθρου τῆς κοιλίας καὶ τῶν μελῶν

κατώρθωσε νὰ μεταπέιση τοὺς πληβείους, ἀφ' οὗ ὑπεσχέθη εἰς αὐτοὺς καὶ ἄφρσιν τῶν χρεῶν, ἔνεκα τῶν ὁποίων πολλοὶ εἶχον γείνη δοῦλοι.

Οἱ πληβεῖοι πρὶν ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν Ῥώμην, ἐκτὸς τῆς ἀφέσεως τῶν χρεῶν, ἀπήτησαν καὶ ἔλαβον τὸ δικαίωμα, νὰ ἐκλέγωσιν ἰδίους ἄρχοντας ἐκ τῆς τάξεώς των, καλουμένους δημάρχους. Οἱ δήμαρχοι οὗτοι, οἵτινες κατ' ἀρχὰς ἦσαν δύο, σὺν τῷ χρόνῳ δὲ ἠδύθησαν εἰς 10, ἐξελέγοντο κατ' ἔτος καὶ ἔργον εἶχον νὰ προστατεύωσι τὰ συμφέροντα τῶν πληβείων. Καθήμενοι εἰς τὴν εἴσοδον τῆς Συγκλήτου ἠδύναντο νὰ ματαιώσωσι πᾶσαν ἀπόφασιν αὐτῆς ἐπιβλαβῆ εἰς τὰ συμφέροντά των προβάλλοντες τὸ *veto* (= φέρω ἔνστασι). Ἐκηρύχθησαν ἱεροὶ καὶ ἀπαραβίαστοι καὶ αἱ οἰκίαι αὐτῶν ἡμέραν καὶ νύκτα ἦσαν ἀνοικταί, ἵνα χρησιμεύωσιν ὡς ἄσυλον εἰς τοὺς καταδιωκομένους.

§ 33. Κοριολανός.

Ἀφ' οὗ διὰ τῆς ἐγκαθιδρύσεως τῶν δημάρχων ἐπῆλθε συμφιλίωσις πατρικίων καὶ πληβείων, οἱ Ῥωμαῖοι ὑπὸ τὴν στρατηγίαν τοῦ Γαίου Μαρκίου ἐξεστράτευσαν κατὰ τῶν Οὐδόσκων, τοὺς ὁποίους ἐνίκησαν καὶ ἐκυρίευσαν τὴν πρωτ. αὐτῶν Κοριόλην. Κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κοριόλης διεκρίθη ὁ στρατηγὸς Γαῖος Μάρκιος, ὅστις καὶ Κοριολανός ἐπωνομάσθη. Μετὰ τινα χρόνον συνέβη σιτοδεία ἐν Ῥώμῃ καὶ ἐστάλησαν πλοῖα εἰς Σικελίαν καὶ εἰς ἄλλα μέρη, ἵνα φέρωσι σίτον. Ὅτε ὅμως ἐπανῆλθον τὰ πλοῖα, ὁ Κοριολανός προέτεινεν εἰς τὴν Σύγκλητον νὰ μὴ διανεμηθῇ σίτος εἰς τοὺς πληβείους, ἐὰν οὗτοι πρότερον δὲν συγκατατεθῶσιν εἰς τὴν κατάργησιν τῶν δημάρχων. Ὁ λαὸς τοσοῦτον ἐξωργίσθη κατὰ τοῦ Κοριολανοῦ, ὥστε συνελθὼν εἰς ἐκκλησίαν κατεδίκασεν αὐτὸν εἰς ἐξορίαν.

Ὁ Κοριολανός πνέων ἐκδίκησιν κατέφυγεν εἰς τοὺς Οὐδόσκους καὶ γενόμενος ἀρχηγὸς αὐτῶν ἐξεστράτευσεν ἐναντίον τῆς Ῥώμης καὶ ἔφθασε πρὸ τῶν πυλῶν αὐτῆς. Οἱ Ῥωμαῖοι καταληφθέντες ὑπὸ φόβου ἔπεμψαν πρὸς τὸν Κοριολανὸν δύο πρεσβείας, ἵνα παρακαλέσωσιν αὐτὸν νὰ μὴ ἐπιμείνῃ εἰς τὴν καταστροφὴν τῆς πατρίδος του. Οἱ πρεσβεῖαι ὅμως ἐπέστρεψαν ἄπρακτοι. Τέλος μετέβη ἡ μήτηρ του καὶ ἡ σύζυγός του μετ' ἄλλων γυναικῶν. Ὁ Κοριολανός πρὸ τῶν δακρύων καὶ τῶν θερμῶν παρακλήσεων τῆς γηραιᾶς μητρὸς του ἐκάμφθη καὶ εἶπε πρὸς αὐτὴν « ὦ

μητερ, ἔσωσας μὲν τὴν πατρίδα, ἀπώλεσας ὁμως τὸν
 υἱόν σου» λύσας δὲ τὴν πολιορκίαν ἀπῆλθεν· ἀλλ' οἱ Οὐδόσκοι ἐφό-
 νησαν αὐτὸν ὡς μὴ ἐκτελέσαντα τὴν υπόσχεσίν του.

Ἀσκήσεις

30-31. Τί γνωρίζεις περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν ὑπάτων; — Ποιοὶ ἦσαν οἱ πρῶτοι ὑπατοὶ
 τῆς Ῥώμης; — Ὅποιον παράδειγμα ἀφοσιώσεως πρὸς τὴν πατρίδα παρέσχεν ὁ Βροῦτος;
 — Τί γνωρίζεις περὶ Πορσίνα; — Τίς ἦτο ὁ Ὀράτιος Κόκκλης, τίς ὁ Σακίολας καὶ τίς ἡ
 Κλοιλία; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς ἰδρύσεως τῆς δικτατορίας ἐν Ῥώμῃ; — Ποία ἦτο ἡ ἐξου-
 σία τοῦ δικτάτορος καὶ πόσον χρόνον διήρκει; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς παρὰ τὴν Ῥηγίλ-
 λην μάχης καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ταρκυνίου;

32-33. Τί γνωρίζεις περὶ τῆς ἀποχωρήσεως τῶν πληθείων εἰς τὸ ἱερὸν ὄρος; — Τίς
 καὶ διὰ τίνας μέσους ἔπεισε τοὺς πληθείους νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς Ῥώμην καὶ ὑπὸ ποίου ὄρους
 ἐπανῆλθον οὗτοι; — Εἰπέ μοι ὅ, τι γνωρίζεις περὶ δημάρχων; — Τίς ἦτο ὁ Κοριολανός; —
 Διὰ τί ἐξωρίσθη οὗτος καὶ τί ἔκαμε μετὰ τὴν ἐξορίαν του; — Πῶς ἐσώθη ἐκ τοῦ κινδύνου
 ἡ Ῥώμη, ὅτε ἐξεστράτευσε κατ' αὐτῆς ὁ Κοριολανός;

§ 34. Κιγκιννᾶτος.

Ἐν ἔτει 458 ὁ ὑπάτος Μινούκιος ἐπῆλθε μετὰ στρατοῦ ἐναντίον
 τῶν Αἰκνούων, οἵτινες ἔκαμον συγνὰς ληστρικὰς ἐπιδρομὰς κατὰ τῆς
 Ῥωμαϊκῆς ἐπικρατείας. Οἱ Αἰκνοὶ ὁμως ἐγκλείσαντες τὸν στρατὸν τοῦ
 Μινουκίου εἰς τι στενὸν παρὰ τὸ ὄρος Ἀλγιδον, ἔφερον αὐτὸν εἰς τοι-
 αύτην ἀμηχανίαν, ὥστε δὲν ὑπελείπετο ἄλλο παρὰ νὰ παραδοθῇ.

Κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην στιγμήν ἡ Σύγκλητος ἔστρεψε τὰ βλέμ-
 ματὰ τῆς πρὸς τὸν γηραιὸν Κόϊντιον Κιγκιννᾶτον, παρὰ τοῦ οὐοίου
 μόνου ἠλπίζε σωτηρίαν. Ὁ Κιγκιννᾶτος ἀναγκασθεὶς νὰ πληρώσῃ μέγα
 χροηματικὸν πρόστιμον, ἵνα ἀπαλλάξῃ τὸν υἱὸν του ἀπὸ φυλακίσεως,
 περιῆλθεν εἰς μεγάλην πενίαν. Ἐνεκα δὲ τούτου ἀπεσῦρθη εἰς μικρὸν τινα
 ἀγρόν, ὅστις τῷ ἔμεινε, καὶ καλλιερῶν αὐτὸν διὰ τῶν ἰδίων του χειρῶν
 ἐξορίζετο τὰ πρὸς συντήρησιν. Τὸν Κιγκιννᾶτον τοῦτον ἡ Σύγκλητος
 ἐπέλεξε δικτάτωρα. Οἱ πρέσβεις οἵτινες ἦλθον ν' ἀναγγείλωσιν εἰς τὸν
 Κιγκιννᾶτον τὴν ἐκλογὴν του, εὔρον αὐτὸν ἀροτριῶντα τὸν ἀγρόν του.
 Ὁ Κιγκιννᾶτος ἀκούσας ὅτι ἐξελέχθη δικτάτωρ ἀνεφάνησεν « ἡ δημο-
 κρατία λοιπὸν εὐρίσκειται ἐν κινδύνῳ; » Εἰσέρχεται ἀμέσως εἰς τὴν
 καλύβην του· ἀποθέτει τὸν γεωργικὸν χιτῶνα καὶ περιβάλλεται τὴν τή-
 βεννον τοῦ πολίτου. Ἀναλαβὼν τὴν ἀρχὴν βαδίζει αὐθημερὸν κατὰ

τῶν Αἰκούων, νικᾷ αὐτοὺς καὶ ἐλευθερώνει τὸν πολιορκούμενον Ῥωμαϊκὸν στρατὸν· ἐπανελθὼν δὲ εἰς τὴν Ῥώμην ἐν θοιάμβῳ κατέθεσε τὸ δικτατωρικὸν ἀξίωμα, τὸν ὁποῖον διετήρησε 16 μόνον ἡμέρας, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὸν ἀγρὸν του.

§ 35. Ἀλωσις Οὐνίῳν.

Ἐν ἔτει 405 οἱ Ῥωμαῖοι ἐξεστράτευσαν κατὰ τῶν Οὐνίῳν, πόλεως τῆς Ἐπιρουρίας, καὶ ἐπολιορκήσαν αὐτήν. Ἐπειδὴ οἱ Οὐνίῳι ἐκειντο ἐπὶ λόφου ἀποκρήμνου καὶ ἐν μέσῳ δύο ποταμῶν, ἡ πολιορκία αὐτῶν παρετάθη ἐπὶ 9 ἔτη, παραβληθεῖσα πρὸς τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας. Τὸ δέκατον ὅμως ἔτος ἐκλεχθεὶς δικτάτωρ ὁ ἰκανώτατος Φούριος Κάμιλλος ἐκυρίευσεν αὐτήν. Ἄλλ' ὁ Κάμιλλος ἔνεκα τοῦ ὑπερηφάνου χαρακτῆρός του κατέστη μισητὸς εἰς τὸν λαόν· κατηγορηθεὶς δὲ ὅτι ἐκράτησε δι' ἑαυτὸν τὸ πλεῖστον μέρος τῶν λαφύρων κατεδικάσθη εἰς ἔξορίαν. Ὅτε ἀπήρχετο ἐκ τῆς Ῥώμης ὑψώσας τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν ἠὐχθήθη εἰς τοὺς θεοὺς τάχιστα ἢ πατρίς του νὰ λάβῃ τὴν ἀνάγκην του. — Πόσον διάφορος ἦτο ἡ εὐχὴ τοῦ Ἀθηναίου Ἀριστείδου ἀπεροχομένου εἰς τὴν ἔξορίαν!

§ 36. Εἰσβολὴ τῶν Γαλατῶν.

Οἱ Γαλάται, ἔθνος βάρβαρον, ἦσαν ἐγκατεστημένοι ἐν τῇ πέραν τῶν Ἀλπεων χώρα, ἧς ἀπ' αὐτῶν ἐκλήθη Γαλατία. Ἐν ἔτει 390 πολυάριθμα στήφη αὐτῶν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Βρέννου εἰσέβαλον εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ ἐβάδισαν κατὰ τῆς Ῥώμης· συναντήσαντες δὲ τὸν Ῥωμαϊκὸν στρατὸν παρὰ τὸν Ἀλίαν ποταμὸν συνάπτουσι μάχην, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Ῥωμαῖοι ὑπέστησαν πανωλεθρίαν. 40 χιλ. Ῥωμαίων ἐφρευθήσαν, οἱ δὲ λοιποὶ διεσκορπίσθησαν εἰς διαφόρους πόλεις.

Μετὰ ταῦτα ὁ Βρέννος ἐβάδισε κατὰ τῆς Ῥώμης. Οἱ Ῥωμαῖοι οἱ περιωθέντες ἐκλείσθησαν εἰς τὸ Καπιτώλιον. Μόνον 80 συγκλητικὸι ἐνδεδυμένοι τὰς ἐπισήμους αὐτῶν στολὰς ἐκάθηντο ἀτάραχοι ἐπὶ τῶν ἐλεφαντίνων καθισμάτων των ἐν τῇ ἀγορᾷ. Οἱ Γαλάται εἰσέλθόντες εἰς τὴν πόλιν καὶ ἰδόντες τοὺς συγκλητικὸς ἀκινήτους εἰς τὰς θέσεις των κατελήφθησαν ὑπὸ οὐβασμοῦ. Γαλάτης τις στρατιώτης ἠθέλησε νὰ ψαύσῃ

τὸ κατάλευκον γένειον ἐνὸς συγκλητικοῦ· ἐκεῖνος ὁμως ὑψώσας τὴν ἑλεφαντίνην ὀφθαλμὸν του κατέφευγεν ἰσχυρὸν κτύπημα κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ στρατιώτου. Ἐκ τούτου ὀργισθέντες οἱ Γαλάται ἐφόρευσαν καὶ τοὺς 80 συγκλητικούς· ἔπειτα δὲ ἐληλάτησαν τὴν πόλιν καὶ ἐπυρόλησαν αὐτήν.

Μετὰ ταῦτα ὁ Βρέννος ἐπολιόρησε τὸ Καπιτώλιον. Κατὰ τινα σκοτεινὴν καὶ θυελλώδη νύκτα ἐπεχείρησεν ἔφοδον καὶ θὰ ἐκυριεύετο τὸ Καπιτώλιον, ἐὰν ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ῥωμαίων Μάλλιος ἐξυπνήσας ἐκ τῶν φωνῶν τῶν χηνῶν δὲν ἀπέκρουε τὴν ἔφοδον. Ὁ Μάλλιος διὰ τὴν σωτηρίαν ταύτην ἐκλήθη Καπιτωλῖνος, αἱ δὲ χῆνες ἐθεωροῦντο ἔκτοτε ἱερὰ πιηρά.

Οἱ Ῥωμαῖοι μετὰ ἐπτάμηνον πολιορκίαν κινδυνεύοντες ν' ἀποθάνωσιν ἐκ τῆς πείνης ἠναγκάσθησαν νὰ συνθηκολογήσωσι πρὸς τὸν Βρέννον πληρώσαντες χιλίας λίτρας χρυσοῦν (ἡ λίτρα = 312 $\frac{1}{2}$ δραμα). Ὅτε ἐξυγίζετο τὸ χρυσοῖον, οἱ Ῥωμαῖοι παρεπονέθησαν διὰ τὴν ψευδῆ ζύγισιν τότε ὁ Βρέννος θέσας ἐπὶ τῆς πλάστιγγος τὸ ξίφος του ἀνέκραξεν «οὐαὶ τοῖς ἠτιηθεῖσι».

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Γαλατῶν οἱ Ῥωμαῖοι ἀνωκοδόμησαν τὴν πόλιν τῶν προτραπέντες εἰς τοῦτο ὑπὸ τοῦ ἐκ τῆς ἐξουρίας ἐπαυελθόντος Καμίλλου. Ὁ δὲ Μάλλιος ὁ Καπιτωλῖνος, ὁ σωτὴρ τοῦ Καπιτωλίου, ἔνεκα τῆς ἀγάπης του πρὸς τοὺς πληθεῖους κατηγορηθεὶς μετὰ τινα χρόνον ὑπὸ τῶν πατρικίων ὡς ἀποβλέπων εἰς τὴν τυραννίδα κατεδικάσθη εἰς θάνατον καὶ κατεκρημνίσθη ἐκ τοῦ Καπιτωλίου, ἐκ τοῦ ὁποίου ἄλλοτε εἶχεν ὑπερασπίσῃ τὴν ἐλευθερίαν τῶν Ῥωμαίων κατὰ τῶν Γαλατῶν.

§ 37. Πολιτικὴ ἰσότης πατρικίων καὶ πληθειῶν.

Ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς δημοκρατίας ἐν Ῥώμῃ οἱ πληθεῖοι δὲν ἔπαυσαν ν' ἀγωνίζονται κατὰ τῶν πατρικίων ζητοῦντες καὶ αὐτοὶ προνόμια ἐν τῇ πολιτείᾳ. Καὶ πρῶτον, ὡς εἶδομεν, ἐπέτυχον τὴν δημορχίαν βραδύτερον ἐπιτοράπῃ εἰς αὐτοὺς ἢ ἐπιγαμία μετὰ τῶν παιρικίων. Τέλος τῷ 376 οἱ δῆμαρχοι Λικίνιος Στόλων καὶ Λεύκιος Σέξτιος ἐπρότειναν τοὺς ἐξῆς τρεῖς νόμους· α) ὁ εἷς τῶν δύο ὑπάτων νὰ εἶνε πληθεῖος· β) καρεῖς Ῥωμαῖος πολίτης νὰ μὴ δύναται νὰ κατέχη πλείονα τῶν 500 πλῆθρων δημοσίας γῆς, τὸ δὲ ὑπόλοιπον νὰ διανεμηθῇ με-

ταξὺ τῶν πληθεϊῶν γ) ἐκ τῶν ὀφειλομένων κεφαλαίων ν' ἀφαιρεθῶσιν οἱ πληρωθέντες τόκοι, τὸ δὲ ὑπόλοιπον ποσὸν γὰ πληρωθῆ ἔντος τριῶν ἐτῶν εἰς τρεῖς ἴσας δόσεις.

Καὶ οἱ νόμοι οὗτοι μετὰ δεκαετῆ σφοδρὰν ἀντίστασιν τῶν πατρικίων ἐψηφίσθησαν, πρῶτος δὲ πληθεῖος ἕπατος ἐξελέχθη ὁ Δ. Σέξιτιος. Μετὰ τινος δὲ ἄλλου ἀγῶνας κατώρθωσαν οἱ πληθεῖοι γὰ λάβωσι μέρος εἰς ὅλα τὰ πολιτικὰ ἀξιώματα καὶ τοιουτοτρόπως τῷ 360 ἐπῆλθε τελεία ἰσοπολιτεία μεταξὺ τῶν δύο τάξεων.

Ἀσκήσεις.

34—35. Τί γνωρίζεις περὶ Κιρκινιάτου; — Πῶς εὔρον τὸν Κιρκινιάτον οἱ πρέσβεις ὅτε ἦλθον γὰ τῷ ἀναγγεῖλαι τὴν ἐκλογὴν του ὡς δικτάτωρος; — Πόσον χρόνον διετήρησεν ὁ Κιρκινιάτος τὸ δικτατορικὸν ἀξίωμα; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς τοποθεσίας καὶ τῆς πολιορκίας τῶν Οὐλήων ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων; — Τίς ἐκυρίευσεν τοὺς Οὐλήτους; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς ἐξορίας τοῦ Φουρίου Καμύλλου;

36. Τίνες ἦσαν οἱ Γαλάται καὶ ποῦ κατοικοῦν; — Πότε οἱ Γαλάται εἰσεβάλον εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ ὑπὸ ποῖον ἀρχηγόν; — Ποῦ ἐνίκηθησαν οἱ Ῥωμαῖοι ὑπὸ τῶν Γαλατῶν; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς πυρπολήσεως τῆς Ῥώμης ὑπὸ τῶν Γαλατῶν καὶ τῆς πολιορκίας τοῦ Καπιτωλίου; — Τίς ἔσωσε τὸ Καπιτώλιον καὶ πῶς; — Πῶς ἀπῆλθεν ἐκ τῆς Ῥώμης ὁ Βρέννος; — Τίς προέτρεψε τοὺς Ῥωμαίους ν' ἀνοικοδομήσωσι τὴν πυρποληθεῖσαν πόλιν των; — Ὅποιον ὑπέσχετο τὸ τέλος τοῦ Μαλλίου Καπιτωλίου;

37. Τί γνωρίζεις περὶ τῶν νόμων τοῦ Λικινίου Στόλωνος καὶ Λευκίου Σεξτίου; — Τίς ἦτο ὁ πρῶτος πληθεῖος ἕπατος; — Πότε ἐπῆλθε τελεία ἰσοπολιτεία μεταξὺ πατρικίων καὶ πληθεϊῶν;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

ΚΑΘΑΡΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

§ 38. Σαμνιτικοὶ πόλεμοι.

Ἡ πολιτικὴ ἰσότης ἐπέφερε τὴν ποθητὴν ὁμόνοιαν μεταξὺ τῶν Ῥωμαίων, ἣτις τόσον ἰσχυροὺς κατέστησεν αὐτοὺς, ὥστε ἠδυνήθησαν ὀλίγον καὶ ὀλίγον γὰ ὑποτάξωσι πάντας τοὺς λαοὺς τῆς Ἰταλίας καὶ γὰ γείνωσι κύριοι αὐτῆς.

Ἐκ πάντων τῶν λαῶν τῆς Ἰταλίας οἱ ἐπὶ μακρότερον χρόνον ἀντιστάντες ἦσαν οἱ Σαμνῖται. Οὗτοι κατοικοῦντες τὰς ὑψηλὰς καὶ ἀποκρήμινους φάραγγας τῶν Ἀπεννίνων ὄρεων ἦσαν πολεμικοὶ καὶ ὡς ἐκ τῆς φύσεως τῆς χώρας ἀκατάβλητοι. Κατὰ τὸν πληθυσμὸν ἦσαν ἀνώτε-

ροι τῶν Ῥωμαίων, κατὰ δὲ τὸν ὀπλισμὸν καὶ τὴν τακτικὴν ἰσόπαλοι ἦσαν ὁμως κατώτεροι τῶν Ῥωμαίων, διότι ζῶντες εἰς πολλὰς κοινότητες ἀνεξαρτήτους ἀπ' ἀλλήλων δὲν εἶχον τὴν ἐνιαίαν πολιτικὴν δύναμιν τῶν Ῥωμαίων.

Κατὰ τῶν Σαμνιτῶν τούτων οἱ Ῥωμαῖοι διεξήγαγον τρεῖς μακροὺς καὶ φοβεροὺς πολέμους διαρκέσαντος ἀπὸ τοῦ 342 μέχρι τοῦ 290 μὲ μικρὰ ἐν τῷ μεταξὺν διαλείμματα. Οἱ Ῥωμαῖοι ὑπέταξαν ἐπὶ τέλους τοὺς Σαμνίτας καὶ κατέταξαν αὐτοὺς μεταξὺ τῶν συμμάχων τῆς Ῥώμης. Λέγεται ὅτι οἱ πρόσβεις, οἵτινες ἦλθον ἵνα διαπραγματευθῶσι τοὺς ὄρους τῆς εἰρήνης μετὰ τοῦ ὑπάτου Κουρίου Δεντάτου, εὔρον αὐτὸν ἐν πενιχρῇ κατοικίᾳ καταγνόμενον εἰς τὸ νὰ παρασκευάσῃ μόνος εὐτελεῖς φαγητὸν ἐντὸς πηλίνης χύτρας. Οἱ πρόσβεις ἰδόντες τὴν πενίαν τοῦ Ῥωμαίου στρατηγοῦ ἠθέλησαν νὰ δωροδοκῆσωσιν αὐτόν· ἀλλ' ὁ χρηστός καὶ ἐνάργετος Δεντάτος ὑπερηφάνως εἶπεν εἰς τοὺς Σαμνίτας πρόσβεις ὅτι προτιμῶ νὰ διατάσῃ τοὺς ἔχοντας τὸ χρυσίον παρὰ νὰ δέχηται αὐτό.

Διὰ τῆς ὑποταγῆς τῶν Σαμνιτῶν οἱ Ῥωμαῖοι ἐγένοντο κύριοι ὅλης τῆς μέσης Ἰταλίας.

§ 39. Πόλεμος τῶν Ῥωμαίων πρὸς τὸν Πύρρον τὸν βασιλέα τῆς Ἠπείρου.

Οἱ Ῥωμαῖοι, ἀφ' οὗ ἔγειναν κύριοι τῆς μέσης Ἰταλίας, ἔστρεψαν τὰ ὄπλα καὶ πρὸς τὴν μεσημερινὴν ἢ κάτω Ἰταλίαν, τῆς ὁποίας αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις ἔνεκα τῶν πρὸς ἀλλήλιας διαφορῶν εὐρίσκοντο ἐν κακῇ καταστάσει. Καὶ πρῶτον ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ Τάραντος, ἧτις ἦτο ἡ πλουσιωτάτη καὶ δυνατωτάτη τῶν ἐν τῇ κάτω Ἰταλίᾳ πόλεων. Οἱ Ταραντῖνοι μὴ δυνάμενοι μόνον ν' ἀντιταχθῶσι κατὰ τῶν Ῥωμαίων ἐπεκαλέσθησαν τὴν βοήθειαν τοῦ Πύρρου, βασιλέως τῆς Ἠπείρου.

Ὁ φιλόδοξος Πύρρος, παρὰ τὰς συμβουλὰς τοῦ συνειοῦ συμβούλου του καὶ ἐξόχου πολιτικοῦ Κινέα, ἐδέχθη προθύμως τὴν πρόσκλησιν τῶν Ταραντῖνων ὅθεν τῷ 281 π. Χ. ἐξέπλευσε μετὰ 25 χιλ. ἀνδρῶν καὶ 20 ἑλεφάντων.

Ἡ πρώτη μάχη μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Πύρρου ἐγένετο ἐν Ἡρακλείᾳ τῆς Λευκανίας (280). Κατὰ ταύτην οἱ Ῥωμαῖοι ἠττήθησαν τρο-

μάξαντες κυρίως ἐκ τῆς θέας τῶν ἐλεφάντων, τοὺς ὁποίους μὴ γνωρίζοντες ὠνόμαζον βοῦς τῆς Λευκανίας. Ἄλλὰ καὶ ὁ Πύρρος ἔπαθεν οὐκ ὀλίγας ζημίας· περιερχόμενος ἔπειτα τὸ πεδῖον τῆς μάχης καὶ βλέπων τοὺς νεκροὺς τῶν Ῥωμαίων φέροντας τὰς πληγὰς ἐπὶ τοῦ στήθους, ἔθαύμασε τὴν ἀνδρείαν αὐτῶν καὶ ἀνέκραξεν «ἐὰν εἶχον τοιοῦτους στρατιώτας, θὰ ἠδυνάμην νὰ κατακτῆσω ὅλον τὸν κόσμον»

Ἐν τούτοις ἐννοήσας πόσον φοβερὸς ἐχθρὸς ἦσαν οἱ Ῥωμαῖοι ἐπρότεινεν εἰς αὐτοὺς εἰρήνην ἢ Ῥωμαϊκὴ ὁμως Σύγκλητος ἠρνήθη νὰ δεχθῆ πᾶσαν περὶ εἰρήνης πρότασιν τοῦ Πύρρου, πρὶν οὗτος ἐξέλθῃ ἐκ τῆς Ἰταλίας. Τότε ὁ Πύρρος, θέλων νὰ καταπλήξῃ τοὺς Ῥωμαίους,

ὤρμησε κατὰ τῆς Ῥώμης, ἀλλ' ἀπεκρούσθη καὶ ἠναγκάσθη ν' ἀποσυρθῆ εἰς Τάραντα, ὅπου διεχείμασε.

Τότε οἱ Ῥωμαῖοι ἐπεμφαν πρὸς αὐτὸν πρεσβεῖαν, ἵνα προτείνῃ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν αἰχμαλώτων. Ὁ Πύρρος ἐδοκίμασε νὰ δωροδοκῆσῃ τὸν προϊστάμενον τῆς πρεσβείας Γάϊον Φαβρίκιον, ἄνδρα ἐνάρετον καὶ πολλῆς ὑπολήψεως ἀπολαύοντα παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις· ἀλλ' ὁ Φαβρίκιος ἀπήνησε τοὺς ἐξῆς θαυμασίους λόγους «ἐὰν μὲ νομίζῃς ἄνδρα χρηστὸν, διατί θέλεις νὰ μὲ διαφθείρῃς· ἐὰν δὲ μὲ νομίζῃς ἱκανὸν νὰ προδώσω τὸ καθῆκόν μου, εἰς τί θὰ σοὶ χρησιμεύσω»;

Τὸ ἐπόμενον ἔτος (279) συνεκροτήθη δευτέρα μεγάλη μάχη παρὰ τὸ Ἄσκουλον τῆς Ἀπουλίας, ἐν τῇ ὁποίᾳ καὶ πάλιν ἐνίκησεν ὁ Πύρρος· ἀλλὰ τόσας ζημίας ὑπέστη, ὥστε εἶπεν «ἐὰν ἀκόμη μίαν μάχην τοιαύτην νικῆσωμεν, θὰ χαθῶμεν».

Ἢδη ἐδόθη καὶ πάλιν εἰς τὸν Πύρρον εὐκαιρία νὰ θαυμάσῃ τὴν μεγαλοφροσύνην τοῦ Φαβρίκιου· ὁ ἰατρὸς τοῦ Πύρρου ἐπρότεινεν εἰς τὸν Φαβρίκιον ἐπ' ἀμοιβῆν νὰ δηλητηριάσῃ τὸν βασιλέα του· ἀλλ' ὁ ἐνάρετος Φαβρίκιος ὄχι μόνον ἀπέρριψε μετ' ἀποσιροφῆς τὴν πρότασιν τοῦ ἀθλίου

Πύρρος

ἐκείνου ἱατροῦ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν Πύρρον κατέστησεν αὐτὴν γνωστήν. Ὁ βασιλεὺς τῆς Ἡλείου ἀνέκραξε τότε «εὐκολώτερον εἶνε νὰ μετατρέψῃ τις τὸν ἥλιον ἐκ τῆς τροχιάς του παρὰ τὸν Φαβρίκιον ἐκ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀρετῆς» ἐξ εὐγνωμοσύνης δὲ πρὸς αὐτὸν ἀπέλυσε πάντας τοὺς Ῥωμαίους αἰχμαλώτους ἄνευ λύτρων.

Ὁ Πύρρος ἐζήτηε εὐσχημον διέξοδον, ἵνα ἀπομακρυνθῆ ἔκ τῆς Ἰταλίας· ὅτε δὲ οἱ Συρακοῦσιοι δεινῶς πιεζόμενοι ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων ἐζήτησαν τὴν συνδρομὴν τοῦ Πύρρου, οὗτος μετὰ μεγίστης προθυμίας ἔσπευσεν εἰς τὴν Σικελίαν.

Μετὰ τριετῆ ἐν Σικελίᾳ διαμονὴν ὁ Πύρρος ἐπανῆλθεν εἰς Ἰταλίαν· ἠτιγηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων εἰς τὸ Βενέβεντον (275), ἠναγκάσθη νὰ καταλίπῃ τὴν Ἰταλίαν, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἔγειναν κύριοι καὶ τῆς κάτω Ἰταλίας.

Ἀσκήσεις

38. Ποῖα ἦσαν τὰ ἀποτελέσματα τῆς πολιτικῆς ἰσότητος πάντων τῶν Ῥωμαίων; — Ποῦ κατέβησαν οἱ Σαμνῖται καὶ ὅποιοι ἦσαν ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς Ῥωμαίους; — Πόσους πολέμους διεξήγαγον κατὰ τῶν Σαμνιτῶν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ποῖος ἔθης τέρμα εἰς αὐτούς; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς ὀλιγαρχίας καὶ τιμιότητος τοῦ Κουρίου Δεντάτου;

39. Πότε οἱ Ῥωμαῖοι ἔστρεψαν τὰ βλέμματά των καὶ πρὸς τὴν κάτω Ἰταλίαν καὶ εἰς ποίαν κατάστασιν εὐρίσκοντο αἱ ἐν αὐτῇ Ἑλληνικαὶ πόλεις; — Τίς ἦτο ἡ πλουσιωτάτη ἐκ τῶν ἐκεῖ πόλεων; — Ποῖον ἐπικατέστησαν εἰς βοήθειάν των οἱ Ταραντινοὶ; — Ποῖον εἶχε παρ' ἑαυτῷ σύμβουλον ὁ Πύρρος; — Ποῦ καὶ πότε ἐνίκησε κατὰ πρῶτον τοὺς Ῥωμαίους ὁ Πύρρος καὶ τί εἶπε περὶ τῶν ἐν τῇ μάχῃ πεσόντων Ῥωμαίων; — Τί ἐπρότεινε εἰς τοὺς Ῥωμαίους ὁ Πύρρος μετὰ τὴν α'. μάχην καὶ τί ἀπάντησιν ἔλαβε; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Φαβρικίου πρὸς τὸν Πύρρον; — Ποῦ καὶ πότε δευτέραν φορὰν ἐνίκησε τοὺς Ῥωμαίους ὁ Πύρρος καὶ τί εἶπε μετὰ τὴν μάχην ταύτην; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ Φαβρικίου ἐν σχέσει πρὸς τὸν ἱατρὸν τοῦ Πύρρου; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς μεταβάσεως τοῦ Πύρρου εἰς Σικελίαν; — Ποῦ τέλος καὶ πότε ἠττήθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ὁ Πύρρος καὶ τί ἠναγκάσθη μετὰ τοῦτο νὰ κάμῃ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄.

§ 40. Καρχηδονιακοὶ πόλεμοι.

Μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Καρχηδονίων διεξήχθησαν τρεῖς μεγάλοι πόλεμοι, φέροντες ἐν τῇ ἱστορίᾳ τὸ ὄνομα Καρχηδονιακοὶ.

Ἡ Καρχηδὼν ἔκειτο εἰς τὰ βόρεια παράλια τῆς Ἀφρικῆς, πλησίον

τῆς σημερινῆς Τύνιδος. Ἦτο δὲ ἀποικία τῶν Φοινίκων, κτισθεῖσα κατὰ τὴν παράδοσιν τῷ 860 π. Χ. ὑπὸ τῆς Διδουῆς, ἀδελφῆς τοῦ βασιλέως τῆς Τύρου Πυγμαλίωνος. Ἡ Καρχηδὼν ὑπῆρξεν ἡ ἐμπορικὴ τέτρα πόλις τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Διὰ τοῦ κραταιοῦ στόλου τῆς ἦτο κυρίαρχος τῆς θαλάσσης. Πολλαχοῦ εἶχεν ἰδρύσῃ ἀποικίας καὶ ἐμπορικὸν σταθμοὺς, ὡς εἰς τὴν Σικελίαν, Κύρρον, Σαρδῶ καὶ Ἰσπανίαν κ.λ.π. τὰ δὲ ἐμπορικὰ αὐτῆς πλοῖα διασχίζοντα τὴν Μεσόγειον θάλασσαν καὶ αὐτὸν ἀκόμη τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν συνεσώρευσαν ἐν αὐτῇ ἀμύθητα πλοῦτη δι' ἃ καὶ ἀπέβη ἡ πλουσιωτάτη πόλις τῆς ἀρχαιότητος. Οἱ Ῥωμαῖοι παρηκολούθουν μετὰ φθονεροῦ βλέμματος τὴν καταπληκτικὴν πρόοδον τῆς Καρχηδόνας· οἷτε δὲ οὗτοι ἐγένοντο κύριοι τῆς μέσης καὶ τῆς κάτω Ἰταλίας ἐσκέπτοντο πῶς νὰ ταπεινώσῃ τοὺς ἀντιζήλους τῶν Καρχηδονίους.

§ 41. Πρῶτος Καρχηδονιακὸς πόλεμος (264-241).

Ἀφορμὴν εἰς τὸν ἀ'. Καρχηδονιακὸν πόλεμον ἔδωκαν οἱ Μαιμερτίνοι, μισθοφόροι τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν Ἀγαθοκλέους. Ἀποθανόντος τοῦ Ἀγαθοκλέους ὁ διάδοχος αὐτοῦ Ἰέρων ὁ Β' ἐξεδίωξεν ἐκ τῶν Συρακουσῶν τοὺς Μαιμερτίνοὺς· οὗτοι δὲ ἐπιπεσόντες καὶ καταλαβόντες τὴν Μεσσήνην τοὺς μὲν ἄνδρας κατέσφαξαν, τὰς δὲ γυναῖκας καὶ τὰ κτήματα ἔλαβον αὐτοί. Ἐγκατασταθέντες δὲ ἐν Μεσσήνῃ ἔκαμνον οὐκ ὀλίγας ἐπιδρομὰς εἰς τὰς πέριξ χώρας καὶ ἐληλάτουν αὐτάς. Ὁ Ἰέρων τότε ἐπῆλθε μετὰ στρατοῦ καὶ ἐπολιορκήσῃ τὴν Μεσσήνην, οἱ δὲ Μαιμερτίνοι φοβηθέντες ἐζήτησαν τὴν βοήθειαν τῶν Ῥωμαίων.

Οἱ Ῥωμαῖοι κατ' ἀρχὰς ἐδίσταζον νὰ βοηθήσωσιν ἀνθρώπους ληστὰς καὶ ἄρπαγας· μαθόντες ὅμως ὅτι οἱ Καρχηδόνιοι συνεμάχησαν μετὰ τοῦ Ἰερωνος καὶ κατέλαβον τὴν Μεσσήνην, ἀπεφάσιον νὰ κατέλωσιν εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ ν' ἀντιμετωπίσωσι τοὺς ἀντιζήλους τῶν Καρχηδονίους. Ἄλλως τε ἐδίδοτο εἰς αὐτοὺς καὶ μία λαμπρὰ εὐκαιρία πρὸς κατάκτησιν τῆς πλουσίας καὶ ὀραίας νήσου Σικελίας. Ὅθεν ἐξεργάγη ὁ ἀ'. Καρχηδονιακὸς πόλεμος, ὅστις διήρκεσεν 23 ἔτη (264-241). Οἱ Ῥωμαῖοι ἐπεμφαν μετὰ στρατοῦ τὸν ὕπατον Ἀππίον Κλαύδιον, ὅστις ἐνίκησεν εἰς δύο μάχας τοὺς πολεμίους καὶ ἐξεδίωξεν ἐκ τῆς Μεσσήνης τὸν στρατηγὸν τῶν Καρχηδονίων· πολιορκήσας δὲ τὰς Συ-

ρακούσας ἠνάγκασε τὸν Ἴέρωνα ν' ἀποσπασθῆ ἀπὸ τῶν Καρχηδονίων καὶ νὰ συμμαχήσῃ μετὰ τῶν Ῥωμαίων. Οἱ Καρχηδόνιοι κατέστησαν κέντρον τῶν πολεμικῶν τῶν ἐπιχειρήσεων τὸν Ἀκράγαντα, ἀλλὰ καὶ τοῦτον ἐκυρίευσαν οἱ Ῥωμαῖοι μετὰ ἐπίταμνον πολιορκίαν (262).

Οἱ Ῥωμαῖοι ὅμως ἔβλεπον δι, ἐν ὅσῳ ἦσαν κατώτεροι τῶν ἀντιπάλων τῶν κατὰ θάλασσαν, δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ καταβάλωσιν αὐτούς, οὔτε ἐκ τῆς Σικελίας νὰ τοὺς ἐκδιώξωσιν. Ὅθεν ἐναυπήγησαν 160 τριῆρεις καὶ τῷ 260 ὁ ὑπάτος Δουίλιος συνανήσας παρὰ τὰς Μυλάς (Β Δ. τῆς Μεσσηνίας) τὸν ἀσυγκρίτως ὑπέρτερον Καρχηδονιακὸν στόλον κατεναυμάχησεν αὐτὸν διὰ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Δουιλίου ἐπινοηθέντος κόρακος· ἦτο δὲ ὁ κόραξ οἰδηροῦν μηχανήμα, διὰ τοῦ ὁποίου οἱ Ῥωμαῖοι ἤρπαζον τὰ ἐχθρικά πλοῖα, τὰ προσεΐλκυνον πρὸς ἑαυτούς καὶ τοιοῦτοτρόπως τὴν ναυμαχίαν μετέβαλλον εἰς πεζομαχίαν. Τὸν Δουίλιον ἐπανελθόντα εἰς Ῥώμην ὑπεδέχθη ὁ λαὸς μετὰ πρωτοφανοῦς ἐνθουσιασμοῦ.

Οἱ Ῥωμαῖοι, ἵνα δώσωσι πέρας εἰς τὸν παρατεινόμενον πόλεμον ἀπεφάσισαν νὰ μεταφέρωσιν αὐτὸν εἰς τὴν Ἀφρικὴν, ὅπως προσβάλωσιν τὸν ἐχθρὸν ἐν αὐτῇ τῇ πατρίδι του. Ὅθεν τῷ 256 στόλος ἐκ 340 πλοίων καὶ 140 χιλ. ἀνδρῶν ὑπὸ τοὺς δύο ὑπάτους Οὐόλσωνα καὶ Ῥήγουλον διηυθύνθη εἰς τὴν Ἀφρικὴν· ἀλλὰ παρὰ τὸ ἀκρωτήριο τῆς Σικελίας ἔκνομον συναντήσας τὸν Καρχηδονιακὸν στόλον ἐκ 350 πλοίων καὶ 150 χιλ. ἀνδρῶν συνῆψε μεγάλην ναυμαχίαν, καθ' ἣν οἱ Καρχηδόνιοι κατετροπώθησαν, ὁ δὲ πρὸς τὴν Ἀφρικὴν πλοῦς ἦτο πλέον ἐλεύθερος.

Ἡ Σύγκλητος τῆς Ῥώμης βεβαία οὔσα περὶ τῆς νίκης τὸν μὲν Οὐόλσωνα ἀνεκάλεσεν, ἀφῆκε δὲ ἐν Ἀφρικῇ τὸν Ῥήγουλον μετὰ 40 πλοίων καὶ 15000 πεζῶν καὶ 500 ἰππέων, ἵνα ἐξακολουθήσῃ τὸν πόλεμον. Ὁ Ῥήγουλος προσδύων νικητῆς ἔφθασεν εἰς τὰ πρόθυρα τῆς Καρχηδόνος. Οἱ Καρχηδόνιοι καταληφθέντες ὑπὸ τρόμου προτείνουσι εἰρήνην, ἀλλ' οἱ ὄροι τοῦ Ῥηγοῦλου ἦσαν τόσον βαρεῖς, ὥστε δὲν τοὺς ἐδέχθησαν· ὁ Ῥήγουλος τότε εἶπεν ὑπερηφάνως «πρόπει νὰ γνωρίζῃ τις νὰ νικᾷ ἢ νὰ κύπτῃ τὸν αὐχένα πρὸ τοῦ νικητοῦ».

Οἱ Καρχηδόνιοι ἐν ἀμηχανίᾳ εὐρισκόμενοι ἐδέχθησαν μετὰ προθυμίας πολλῆς τὸν Σπαρτιάτην Ξάνθιππον, ἐλθόντα εἰς Ἀφρικὴν μετὰ μισοφόρων Ἑλλήνων, καὶ διώρισαν αὐτὸν ἀρχιστράτηγον. Ὁ Ξάνθιπ-

πος συγκεντρώσας άπάσας τας δυνάμεις τών Καρχηδονίων συγκροτεί μάχην (256) μετά του Ρηγούλου και νικᾷ αὐτὸν ὀλοσχερῶς. Ἐκ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατοῦ 2000 ἐσώθησαν, εἰ δὲ λοιποὶ ἐφρονεύθησαν ἢ ἠχμαλωτίσθησαν, μεταξύ δὲ τῶν αἰχμαλώτων ἦτο και αὐτὸς ὁ πρὸ μικροῦ ἀγέρωχος Ῥήγουλος, ὅστις ὠδηγήθη εἰς τὴν Καρχηδόνα.

Ὁ πόλεμος ἐξηκολούθησε, περιορίσθη δὲ ἤδη ἐν Σικελίᾳ. Τῷ 250 οἱ Καρχηδόνιοι κατετροπώθησαν ὑπὸ τοῦ Καικιλίου Μειτέλλου παρὰ τὸ Πάνορμον και ἠναγκάσθησαν και πάλιν νὰ προτείνωσιν εἰρήνην εἰς τοὺς Ῥωμαίους και τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν αἰχμαλώτων πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον ἐπεμφαν εἰς Ῥώμην τὸν ἐν Καρχηδόνι κρατούμενον αἰχμαλώτων Ῥήγουλον ἐπὶ τῇ ἐνόρκῳ ὑποσχέσει δι' ἣν ἤθελεν ἐπιστρέφῃ εἰς Καρχηδόνα, ἂν ἀπετύγχανεν ἡ ἀποστολὴ του.

Ὁ Ῥήγουλος ἐλθὼν εἰς Ῥώμην παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν συνεξούλευσε τοὺς Ῥωμαίους νὰ ἐξακολουθήσωσι τὸν πόλεμον και νὰ μὴ ἀνταλλάξωσι τοὺς αἰχμαλώτους· πιστός δὲ εἰς τὸν ὅρκον του παρ' ὅλας τὰς παρακλήσεις τῶν συγγενῶν και φίλων του ἐπέστρεφεν εἰς Καρχηδόνα, ὅπου ὑπέστη σκληρότατον θάνατον.

Ὁ πόλεμος ἐξηκολούθησε μέχρι τοῦ 241· τέλος οἱ Καρχηδόνιοι ἠττηθέντες και πάλιν ἐν μεγάλῃ ναυμασίᾳ γενομένη παρὰ τὰς Αἰγυόσας νήσους ἠναγκάσθησαν νὰ συνομολογήσωσιν εἰρήνην πρὸς τοὺς Ῥωμαίους μὲ ὄρους βαρυντάτους οἱ δὲ Ῥωμαῖοι γενόμενοι κύριοι τῆς Σικελίας κατέστησαν αὐτὴν Ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν.

Ἀσκήσεις.

40. Ποῦ ἔκειτο ἡ Καρχηδών, τίνων ἀποικία ἦτο, πότε και ὑπὸ τίνος ἐκτίσθη;— Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ ἐμπορίου και τῶν ἀποικιῶν τῆς Καρχηδόνος;— Πῶς ἐῶλεπον οἱ Ῥωμαῖοι τὴν πρόδοον τῶν Καρχηδονίων και τί ἐπέζητουν;— Πόσοι πόλεμοι διεξήχθησαν μεταξύ Ῥωμαίων και Καρχηδονίων;

41. Τίνες ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τὸν α'. Καρχηδονιακὸν πόλεμον και πῶς;— Πότε ἐξεργάγη ὁ α' Καρχηδονιακὸς πόλεμος και πότα ἔτη διήρκεσε;— Εἰπέ τὰ ἐν Σικελίᾳ συμβάντα κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ πολέμου;— Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ Δουιλίου και τῆς νίκης αὐτοῦ;— Τίνες ὕπατοι ἀπεστάλησαν εἰς Ἀφρικὴν και πρὸς ποῖον σκοπὸν και ποῦ οὔτοι ἐνίκησαν τοὺς Καρχηδονίους;— Εἰπέ μοι τὰς πολεμικὰς πράξεις τοῦ Ῥηγούλου ἐν Ἀφρικῇ;— Τί γνωρίζεις περὶ τῆς ἤττης και τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ Ῥηγούλου; Ποῦ περιορίσθη ὁ πόλεμος μετά τὴν ἤτταν τοῦ Ῥηγούλου;— Τί γνωρίζεις περὶ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Ῥηγούλου εἰς Ῥώμην;— Πῶς ἔλαβε πέρας ὁ α' Καρχηδονιακὸς πόλεμος;

§ 42. Δεύτερος Καρχηδονιακός πόλεμος (218 - 201).

Οἱ Καρχηδόνιοι βαρέως φέροντες τὴν ταπείνωσιν, τὴν ὁποίαν ἐπέβαλον εἰς αὐτοὺς οἱ Ῥωμαῖοι, ἔστρεψαν τὰ ὄπλα των πρὸς τὴν Ἰσπανίαν καὶ κατ' ἀρχῆς μὲν διὰ τοῦ στρατηγοῦ αὐτῶν Ἀμίλκα Βάρκα, ἔπειτα δὲ διὰ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Ἀσδρούβα κατέκτησαν μέγα μέρος τῆς Ἰσπανίας. Δολοφονηθέντος τοῦ Ἀσδρούβα, οἱ Καρχηδόνιοι ἐξέ-

λεξαν στρατηγὸν τὸν υἱὸν τοῦ Ἀμίλκα Βάρκα Ἀννίβαν ἐν ἡλικίᾳ 26 ἐτῶν. Ὁ Ἀννίβας ὑπῆρξεν εἰς ἕκ των μεγίστων στρατηγῶν τοῦ ὀρθοῦ κόσμου παῖς ὢν, κατὰ παραγγελίαν τοῦ πατρὸς του ὤμοσεν αἰώνιον μῖσος κατὰ τῶν Ῥωμαίων καὶ τὸν ὄρκον του ἐτήρησεν ἀδυσωπῆτως.

Ὁ Ἀννίβας ἀναλαβὼν τὴν στρατηγίαν προσέβαλε κατὰ πρῶτον τὴν ἐν Ἰσπανίᾳ πόλιν Ζακάνθην, ἣς κατὰ τὰς συνθήκας ἦτο οὐδενίᾳ, καὶ μετὰ ὀκτάμηνον πολιορκίαν ἐκνύριεν σεν αὐτήν. Ἔνεκα τῆς παραξιάσεως τῶν συνθηκῶν ὑπὸ τοῦ Ἀννίβα ἐκηρύχθη ὁ 6' Καρχηδονιακὸς πόλεμος, ὅστις διάρκεσε 17 ἔτη (218 — 201).

Πορεία τοῦ Ἀννίβα. — Κηρυχθέντος ἐπισήμως τοῦ πολέμου, ὁ Ἀννίβας καταλιπὼν ἐν Ἰσπανίᾳ τὸν

ἀδελφόν του Ἀσδρούβαν μετὰ 15,000 ἀνδρῶν, αὐτὸς μετὰ 50,000 πεζῶν, 9,000 ἵπλων καὶ 37 ἐλεφάντων διαβαίνει τὰ Πυρηναῖα ὄρη καὶ τὸν Ῥοδανὸν ποταμὸν ὑπερπηδᾷ μετὰ καταπληκτικῆς ταχύτητος τὰς αἰωνίως χιονοσκεπεῖς Ἄλπεις ἐν μέσῳ μυρίων κινδύνων καὶ εἰσβάλλει εἰς τὴν ἄνω Ἰταλίαν, ἀφ' οὗ ἀπώλεσεν ἕκ τοῦ ψύχους, τῆς πείνης καὶ τῶν ἄλλων κακοπαθειῶν τὸ ἥμισυ σχεδὸν τοῦ στρατοῦ του.

Ἀννίβας

προσέλαζεν ὁμως συμμάχους τοὺς ἐν τῇ ἄνω Ἰταλία Γαλάτας, οἵτινες ἀπεστάτησαν ἀπὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς δεσποτείας.

Ἡ αἰφνιδία αὕτη ἐμφάνισις τοῦ Ἀννίβια ἐξέπληξε τοὺς Ῥωμαίους τοσοῦτω μᾶλλον, καθ' ὅσον δὲν ἐπερίμενον αὐτὸν διὰ ξηρᾶς ἔσπευσαν δὲ νὰ πέμψωσι κατ' αὐτοῦ στρατόν. Ὁ Ἀννίβιας ἐνίκησε κατὰ πρῶτον παρὰ τὸν Τίκιον ποταμὸν τὸν ὑπατοῦ Πόπλιον Σκιπίωνα. Εἰς βοήθειαν τοῦ Σκιπίωνος ἔρχεται ὁ ἕτερος ὑπάτος Σεμπρόνιος· ἀμφοτέροι ὁμως ἠτιῶνται ὑπὸ τοῦ Ἀννίβια παρὰ τὸν Τρεβίαν ποταμὸν (218)· τὸ ἐπόμενον δὲ ἔτος (217) ἠτιᾶται ὡσαύτως ὁ ὑπάτος Γάιος Φλαμινῖνος παρὰ τὴν Τρασιμένην λίμνην.

Οἱ Ῥωμαῖοι καταληφθέντες ὑπὸ τρόμου ἐξέλεξαν δικτάτορα τὸν Φάξιον Μάξιμον, ὅστις διὰ τὴν βραδύτητα τῶν κινήσεων ὠνομάσθη Μελλητής. Ὁ Φάξιος Μάξιμος ἀπέφευγε πᾶσαν ἐκ τοῦ σοσιάδην μάχην πρὸς τὸν Ἀννίβιαν· παρακολουθῶν δὲ ἀδιακόπως τὰς κινήσεις τοῦ Καρχηδονίου στρατηγοῦ καὶ ἐνοχλῶν αὐτὸν ἀπὸ ὑψηλῶν καὶ δυσβάτων τόπων προσεπάθει νὰ κάταπονῇ αὐτὸν καὶ νὰ ἐξαντλῇ τὰς δυνάμεις του.

Ἡ παρὰ τὰς Κάννας μάχη.— Τὸ πολεμικὸν ὁμως σχέδιον τοῦ συντετοῦ Φαξίου δὲν ἠδυναρίσκει τοὺς Ῥωμαίους. Ὅθεν τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐπεμφαν κατὰ τοῦ Ἀννίβια τοὺς ὑπάτους Αἰμίλιον Παῦλον καὶ Οὐάρονα μετὰ 80 χιλ. πεζῶν καὶ 6000 ἵππεων. Γενομένης μάχης παρὰ τὰς Κάννας (216), οἱ Ῥωμαῖοι ὑπέστησαν τοσαύτην πανωλεθρίαν, ὥστε 70 χιλ. ἐξ αὐτῶν νεκροὶ ἐκάλυψαν τὸ πεδίον τῆς μάχης, ἐν οἷς καὶ ὁ Αἰμίλιος Παῦλος. Ὁ Ἀννίβιας βλέπων τὴν μεγάλην ταύτην καταστροφὴν τῶν Ῥωμαίων ἀνέκραξε πολλάκις «στρατιῶται, φείσθητε τῶν ἠτιτημένων» ἵνα δὲ δείξῃ τὸ μέγεθος τῆς καταστροφῆς, ἐπεμφεν εἰς Καρχηδόνα τρεῖς σάκκους πλήρεις χουρσῶν δακτυλίων, τοὺς ὁποίους ἀφήρσεν ἐκ τῶν φονευθέντων Ῥωμαίων ἵππεων.

Ὁ Ἀννίβιας μετὰ τὴν ἐν Κάνναις μάχην ἀντὶ νὰ βαδίσῃ κατὰ τῆς Ῥώμης, ἦλθεν εἰς τὴν Καπύην πρωτ. τῆς Καμπανίας, ἵνα ἀναπαύσῃ τὸν στρατόν του. Οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ἐν τῇ μεγίστῃ ταύτῃ συμφορᾷ διέτηρησαν τὸ ἀτάραχον καὶ γενναῖον αὐτῶν φρόνημα. Συνελθόντες ἐκ τῆς πρώτης καταπλήξεως διέταξαν γενικὴν στρατολογίαν ἀπὸ τοῦ 18 ἔτους· τούναντίον ὁ ἀσὶθρ τοῦ Ἀννίβια ἤρχισεν ἤδη νὰ κλίνῃ πρὸς τὴν δύσιν του. Ζητήσας ἐπικουρίας παρὰ τῆς πατρίδος του δὲν ἔλαβεν· οἱ Καρ-

χηδόνιοι φθονοῦντες τὴν μεγάλην δόξαν τοῦ Ἀννίβια ἐγκατέλιπον αὐτόν· ἐκτός δὲ τούτου καὶ ὁ ἀτομείνας στρατός του, ἐξοκέϊλας εἰς σωματικὰς ἀπολαύσεις καὶ ἡδονὰς ἐν τῇ πλουσίᾳ Καπύῃ, ἐξεθελόνθη ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε, ὅτε ὁ Ἀννίβιας ἐπῆλθε κατὰ τῆς Νόλας τῆς Καμπανίας, ἀπεκρούσθη ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ῥωμαίων Μάρκελλου (215).

Ἐκ τῆς ἀλῶσεως τῶν Συρακουσῶν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰέρωνος, οἱ Συρακούσιοι ἀπεπάσθησαν ἀπὸ τῶν Ῥωμαίων καὶ ἠνώθησαν μετὰ τῶν Καρχηδονίων. Οἱ Ῥωμαῖοι ἐπεμφαν κατ' αὐτῶν τὸν Μάρκελλον τὸν ἐπονομασθέντα «ξίφος τῆς Δημοκρατίας»· ὁ Μάρκελλος ἐπὶ τριετίαν ἐπολιόρησε τὰς Συρακούσας, τὰς ὁποίας ὑπερήσπιζεν ὁ μέγιστος τῶν μαθηματικῶν καὶ μηχανικῶν τῆς ἀρχαιότητος Ἀρχιμήδης. Δι' ἰσχυρῶν φακῶν ὁ Ἀρχιμήδης συγκεντρῶν τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας ἔκαυσεν, ὡς λέγεται, πολλάκις τὸν Ῥωμαϊκὸν στόλον. Τέλος ὁ Μάρκελλος διὰ νυκτερινῆς ἐφόδου ἐκυρίευσεν τῷ 212 τὴν ὠραιωτάτην καὶ πλουσιωτάτην ἐκείνην πόλιν, τὴν ὁποίαν παρέδωκεν εἰς τὴν λύσσαν τῶν στρατιωτῶν.

Μεταξὺ τῶν θυμάτων ἦτο καὶ ὁ Ἀρχιμήδης. Λέγεται ὅτι οὗτος ἀσχολούμενος εἰς τὴν λύσιν γεωμετρικοῦ τινος προβλήματος, ἐν ᾧ ἐχάρασσε κύκλους ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ σπουδαστηρίου του, δὲν ἀντιλήφθη τὴν ἄλωσιν τῆς πόλεως· καὶ ὅτε δὲ εἰσῆλθε εἰς τὸ δωμάτιόν του στρατιώτης μὲ σκοπὸν νὰ τὸν φονεύσῃ, ὁ Ἀρχιμήδης προσηλωμένος εἰς τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος εἶπε «μὴ μου τοὺς κύκλους τάρρατι»· ὁ δὲ ἀγροῖκος στρατιώτης ἐφόβησεν αὐτόν· Ὁ Μάρκελλος ἐθρήνησε τὸν θάνατον τοῦ Ἀρχιμήδους καὶ πρὸς τιμὴν αὐτοῦ ἀνήγειρε μνημεῖον.

Ἐκ τῆς ἀλῶσεως Καπύης. Τῷ 212 ὁ Ἀννίβιας ἐκυρίευσεν διὰ προδοσίας τὸν Τάραντα, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἐπολιόρησαν τὴν Καπύην. Ὁ Ἀννίβιας, ἵνα ἐκδικηθῇ τοὺς Ῥωμαίους, ὤρμησε κατὰ τῆς Ῥώμης καὶ φθάσας ἐστρατοπέδευσε πρὸ τῶν πυλῶν αὐτῆς. Φόβος καὶ τρόμος κατέλαβε τοὺς κατοίκους τῆς Ῥώμης· ἀπελπιστικαὶ δὲ κραυγαὶ ἀντήχουν καθ' ὅλην τὴν πόλιν «ὁ Ἀννίβιας πρὸ τῶν πυλῶν!» Καὶ ὅμως ὁ Ἀννίβιας εὐρῶν μεγάλην ἀντίστασιν ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ, τὸνναντίον δὲ οἱ Ῥωμαῖοι ἐκυρίευσαν τὴν Καπύην (211), τοὺς δὲ κατοίκους αὐτῆς ἐτιμώρησαν σκληρότατα,

Ἡ πτώσις τῆς Καπύης ὑπῆρξε μέγα τραῦμα διὰ τὸν Ἀννίβιαν· ἅπαντες οἱ ἐν Ἰταλίᾳ σύμμαχοί του ἐγκατέλιπον αὐτόν. Τότε ἐκάλεσεν

εἰς βοήθειαν ἐξ Ἰσπανίας τὸν ἀδελφόν του Ἀσδρούζαν ἀλλὰ οἱ ὕπατοι Σαλινάτωρ καὶ Νέρων προσεβλόντες αὐτὸν καθ' ὁδὸν ἐνίκησαν καὶ ἐφόρνευσαν, ὁ δὲ Νέρων ἀποκόψας τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἀσδρούζα ἔσρωπεν αὐτὴν αἰμόφυρτον εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἀννίσα. Ὁ Ἀννίσας ἰδὼν τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀδελφοῦ του προησθάνθη τὴν πτώσιν τῆς Καρχηδό- νος. στενάξας δὲ βαρέως, εἶπεν « ἡ τύχη ἐξαρύνθη πλέον νά μοι ἐπιδαψιλεῦη τὴν εὐνοϊάν της ».

Ἡ ἐν Ζάμα μάχη. Οἱ Ῥωμαῖοι ἀπεφάσισαν νὰ μεταφέρωσι τὸν πόλεμον εἰς Ἀφρικήν, δι' οὗ καὶ μόνου θα ἠδύνατο ν' ἀποσπάσωσι τὸν Ἀννίξαν ἐκ τῆς Ἰταλίας· ὅθεν ὁ περίφημος ὕπατος Κορνήλιος Σκιπίων τῷ 204 μετὰ 35,000 ἀνδρῶν διεπεραιώθη εἰς Ἀφρικήν καὶ ἐβάδισε κατὰ τῆς Καρχηδόνας. Οἱ Καρχηδόνοι κινδυνεύοντες ἔσπευσαν ν' ἀνακαλίσσωσι ἐξ Ἰταλίας τὸν Ἀννίξαν. Ὁ Ἀννίσας μετὰ λύπης πολλῆς ἐγκατέλιπε τὸ ἰταλικὸν ἔδαφος καὶ ἔσπευσεν εἰς τὴν φωνὴν τῆς κινδυνευούσης πατρίδος του. Γενομένης μεγάλης μίχης ἐν Ζάμα τῷ 202 οἱ Καρχηδόνοι ἠτιθήθησαν, κατὰ συμβουλήν δὲ τοῦ Ἀννίσα συνωμολόγησαν εἰρήνην μὲ βαρυτάτους ὄρους ὑποχρεωθέντες νὰ πληρώσωσι 10 χιλ. τάλαντα ὡς πολεμικὴν ἀποζημίωσιν καὶ νὰ μὴ κηρύττωσι πόλεμον ἄνευ τῆς συναίνεσεως τῶν Ῥωμαίων. Ὁ Σκιπίων ἐπανελθὼν εἰς Ῥώμην ἐγένετο δεκτὸς μετ' ἐνθουσιασμοῦ, ἐπαινοῦμένη δὲ Ἀφρικανός.

Θάνατος τοῦ Ἀννίσα. Ὡς ἐν πολέμῳ ἀνεδείχθη μέγας στρατηγὸς ὁ Ἀννίσας, οὕτω καὶ ἐν εἰρήνῃ ἀνεδείχθη μέγας πολιτικός· ἐκλεχθεὶς ἄρχων τῆς Καρχηδόνας τοιαύτας πολιτικὰς μεταρρυθμίσεις εἰσήγαγε καὶ τοιαύτας οἰκονομίας ἔκαμεν, ὥστε τὴν ἐκ 10,000 τάλαντων πολεμικὴν ἀποζημίωσιν κατώρθωσε νὰ πληρώσῃ εἰς τοὺς Ῥωμαίους ἐν διαστήματι μόνον 10 ἐτῶν. Ἡ τοιαύτη ὁμως οἰκονομία ἀπῆρσεν εἰς τοὺς ἀντιπάλους τοῦ Ἀννίσα, οἵτινες ἦσαν συνειθισμένοι νὰ κλέπτωσι τὸν δημόσιον πλοῦτον· ὅθεν διέββαλον αὐτὸν εἰς τοὺς Ῥωμαίους· οὗ δῆθεν συν- εννοεῖται μυστικῶς μὲ τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν. Ὁ Ἀννίσας ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ ἐκ τῆς πατρίδος του καὶ καταδιωκόμενος ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων κατέφυγεν ἐπὶ τέλους εἰς τὸν βασιλέα τῆς Βιθυνίας Προσσίαν, ὅπου κινδυνεύων νὰ παραδοθῇ εἰς τοὺς Ῥωμαίους ἔπει δηλητήριον καὶ ἀπέθανε τῷ 183 π. X.

Ἀσκήσεις.

42. Ποῦ ἔστρεψαν τὰ ὄπλα των οἱ Καρχηδόνοι μετὰ τὴν α'. Καρχηδ. πόλεμον καὶ τίνας ἀνδρὰς ἀνεδείχθησαν εἰς τὴν περίστασιν ταύτην; — Τί γνωρίζεις περὶ Ἀννίσα καὶ περὶ τῆς

πολιορκίας τῆς Ζακάνθης; — Πότε ἐξεργάγη ὁ ἔ' Καρχηδ. πόλεμος καὶ πόσα ἔτη διήρκεσε; — Εἰπέ μοι περὶ τῆς πορείας τοῦ Ἀννίβα καὶ περὶ τῶν πρώτων μαχῶν αὐτοῦ ἐν Ἰταλίᾳ; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ Φαβίου Μαξίμου τοῦ Μελλητοῦ; — Εἰπέ μοι τὰ κατὰ τὴν παρὰ τὰς Κάννας μάχην; — Τί ἀπέστειλεν ὁ Ἀννίβας εἰς Καρχηδόνα μετὰ τὴν ἐν Κάνναις μάχην; — Ποῦ μετέβη ὁ Ἀννίβας μετὰ τὴν ἐν Κάνναις μάχην καὶ τί ἐπραῖον ἐν τῷ μεταξὺ οἱ Ῥωμαῖοι; — Πῶς προσηγήθη ἡ Καρχηδὼν πρὸς τὸν Ἀννίβαν εἰς τὴν περίστασιν ταύτην; — Ὅποια ὑπῆρξαν τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐν Καπύῃ διαμονῆς τοῦ Ἀννίβα καὶ ποῦ ἐφάνησαν ταῦτα; — Εἰπέ μοι περὶ τῆς πολιορκίας καὶ ἀλώσεως τῶν Συρακουσῶν καὶ περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀρχιμήδους; — Πότε ὁ Ἀννίβας ἐνεφανίσθη πρὸ τῆς Ῥώμης; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀσδρούδα, ἀδελφοῦ τοῦ Ἀννίβα; — Εἰπέ μοι περὶ τῆς ἐν Ζάμα μάχης; — Ὑπὸ ποίους ὄρους συνωμολογήθη ἡ εἰρήνη τοῦ ἔ' Καρχηδ. πολέμου; — Ὅποιας ὑπηρεσίας προσέφερον ὁ Ἀννίβας εἰς τὴν πατρίδα του μετὰ τὸν ἔ' Καρχηδὼν πόλεμον, ποῦ καὶ πῶς οὗτος ἀπέθανε;

§ 43. Πόλεμοι τῶν Ῥωμαίων πρὸς τοὺς βασιλεῖς τῆς Μακεδονίας Φίλιππον τὸν Ε' καὶ Περσέα. — Ὑποταγὴ τῆς Μακεδονίας εἰς τοὺς Ῥωμαίους.

Μετὰ τὴν ταπεινῶσιν τῶν Καρχηδονίων, οἱ Ῥωμαῖοι ἔστρεψαν τὰ βλέμματά των πρὸς ἀνατολὰς καὶ κατὰ πρόωτον ἐκήρυσαν πόλεμον ἐναντίον τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου τοῦ Ε', ὅστις εἶχε συμμαχήσῃ μετὰ τοῦ Ἀννίβα, καθ' ὃν χρόνον οὗτος ἐπολέμει ἐν Ἰταλίᾳ.

Ὁ ὑπαὶτος Κόιντος Φλαμινῖνος ἐπελθὼν κατὰ τοῦ Φιλίππου ἐνίκησεν αὐτὸν τῷ 197 παρὰ τὰς Κυνὸς κεφαλὰς τῆς Θεσσαλίας καὶ τὸν ἠνάγκασε νὰ συνθηκολογήσῃ μὲ ὄρους βαρυντάτους. Μετὰ ταῦτα ὁ Φλαμινῖνος ἦλθεν εἰς τὴν Κορίνθον, καθ' ἣν ἐποχὴν ἐτελοῦντο τὰ Ἴσθμια καὶ ἅπανα ἡ Ἑλλάς εἶχε συρροῆσιν εἰς τὴν ἐθνικὴν ταύτην ἐορτήν. Ἐκεῖ ὁ Φλαμινῖνος ἐν ὀνόματι τοῦ Ῥωμαϊκοῦ λαοῦ ἀνεκήρυξε τοὺς Ἕλληνας ἐλευθέρους καὶ αὐτονόμους. Οἱ ἐν Κορίνθῳ συνηγμένοι Ἕλληνες ἔξαλλοι ἐκ τῆς χαρᾶς των ἐκάλυψαν τὸν Φλαμινῖνον δι' ἀνθίων καὶ στεφάνων, μὴ ἐννοοῦντες τὴν πολιτικὴν πανουργίαν τῆς Ῥώμης.

Τὸν Φίλιππον ἀποθανόντα διεδέχθη ὁ υἱὸς του Περσεύς, ὅστις ἔστρεψε τὸ αὐτὸ μῖσος πρὸς τοὺς Ῥωμαίους, ὅπερ καὶ ὁ πατὴρ του. Ὁ Περσεὺς θέλων νὰ καταστήσῃ τὴν Μακεδονίαν ἀνεξάρτητον ἀπὸ τῶν Ῥωμαίων, ἤρξατο νὰ παρασκευάζηται εἰς πόλεμον κατ' αὐτῶν ἀλλ' οἱ Ῥωμαῖοι ἀγανακτήσαντες διὰ τὴν θρασύτητα τοῦ Περσεύως ἐκύρηξαν κατ' αὐτοῦ τὸν πόλεμον. Ὁ ὑπαὶτος Αἰμίλιος Παῦλος, υἱὸς τοῦ ἐν Κάνναις πεσόντος ὁμωνύμου, κατετρόπως τὸν Περσέα τῷ 168 παρὰ

τὴν Πύδραν καὶ συλλαβῶν αἰχμάλωτον ἀπήγαγεν αὐτὸν ἐν Θριάσει
εἰς Ῥώμην, ὅπου ἀπέθανεν ἐξ ἀουτίας ἐντὸς ὕψους φυλακῆς.

Ἡ Μακεδονία διηρέθη εἰς 4 τμήματα ἀνεξάρτητα ἀπ' ἀλλήλων
καὶ διοικούμενα ὑπὸ ἰδίων ἀρχόντων.

Μετὰ τὴν χρόνον παρουσιάσθη τολμηγίας τις, ὀνόματι Ἄνδρο-
σκος, ὅστις ἀπεκάλει ἑαυτὸν Φίλιππον καὶ υἱὸν τοῦ Περσέως ὄθεν
καὶ Ψευδοφίλιππος κοινῶς ἐλέγετο. Οὗτος ἐπεχείρησε δι' ἐπαναστά-
σεως νὰ καταλάβῃ τὸν θρόνον τῆς Μακεδονίας. Οἱ Ῥωμαῖοι ἔπεμψαν
κατ' αὐτοῦ τὸν Καικίλιον Μέτελλον, ὅστις ἐνίκησε καὶ ἠχμαλώτισε
τὸν Ψευδοφίλιππον τότε δὲ οἱ Ῥωμαῖοι κατέστησαν τὴν Μακεδονίαν
Ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν (148 π. Χ.).

§ 44. Ὑποταγὴ τῆς Ἑλλάδος εἰς τοὺς Ῥωμαίους (146 π. Χ.)

Τὰ ἐν Ἑλλάδι πράγματα κατὰ τοὺς χρόνους τούτους εὐρίσκοντο ἐν
ἀθλίᾳ καταστάσει. Αἱ δύο συμπολιτεῖαι, ἡ Ἀχαϊκὴ καὶ ἡ Αἰτωλική,
ἐξ ἀντιζηλίας ἀντενήρουν πρὸς ἀλλήλας, ἡ δὲ πρὸς τοὺς Ἕλληνας
διαγωγὴ τῶν Ῥωμαίων ἦτο κατὰ πάντα ἐπιβουλος. Διὰ τῆς προδοσίας
καὶ τῆς συκοφαντίας κατώρθωσαν οὗτοι νὰ καταστήσωσιν ἐκποδῶν
πάντας τοὺς διαπρεπεστέρους ἄνδρας, οἵτινες ἠδύναντο νὰ γείνωσι πρόσ-
κομμα εἰς τὰ κατακτητικὰ αὐτῶν σχέδια. Ὁ ἀρχεῖος Καλλικράτης, ἀντι-
πολιτευόμενος τὸν ἀρχηγὸν τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας Λυκόρταν,
κατηγόρησεν αὐτὸν εἰς τοὺς Ῥωμαίους ὅτι δῆθεν εὐρίσκετο μετὰ πολ-
λῶν Ἑλλήνων εἰς μυστικὰς συνεννοήσεις πρὸς τὸν Περσέα τῆς Μα-
κεδονίας 1000 ἐκ τῶν ἐγκριτωτέρων τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας ὑπε-
χρεώθησαν νὰ μεταβῶσιν εἰς Ῥώμην καὶ ἀπολογηθῶσιν εἰς τὴν ἀπο-
διδομένην εἰς αὐτοὺς κατηγορίαν, μεταξὺ δὲ αὐτῶν ἦτο καὶ ὁ διάση-
μος ἱστορικὸς Πολύβιος, υἱὸς τοῦ Λυκόρτα. Οἱ 1000 οὗτοι ἐκρα-
τήθησαν ἐπὶ 17 ἔτη ἐν Ἰταλίᾳ ὡς ὄμηροι καὶ μόλις μετὰ ἐπανελημ-
μένας παρακλήσεις τῶν Ἀχαιῶν ἐπετράπη εἰς τοὺς ἐπιζήσαντας 300
νὰ ἐπανελθῶσιν εἰς τὴν πατρίδα των, τῶν λοιπῶν ἀποθανόντων ἐν τῇ
ἐξορίᾳ ταύτῃ ἐκ τῆς λύπης καὶ τῶν ταλαιπωριῶν.

Οἱ 300 ἐπανελθόντες διηγοῦντο μετὰ ζοφερῶν χρωμάτων τὰς κα-
κουχίας καὶ ταλαιπωρίας, τὰς ὁποίας ὑπέστησαν κατὰ τὴν δεκαεταετῆ

ἐξορίαν των καὶ προσεπάθουν ἐκ παντός τρόπου νὰ ἐξεγείρωσι τοὺς Ἕλληνας εἰς πόλεμον κατὰ τῶν Ῥωμαίων.

Ἐν ἔτει 150 ἡ Σπάρτη ἐξήγησε ν' ἀποσπασθῆ ἀπὸ τῆς Ἀχαικῆς Συμπολιτείας. Ἡ ὑπόθεσις αὕτη ὑπεβλήθη εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν Σύγκλητον, ἣτις ἀπεφάνθη, ὅτι θὰ πέμψῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα πρέσβεις, ἵνα ἀποφασίσωσιν ἐπὶ τόπου. Μετὰ πολὺν χρόνον ἦλθεν ἡ ἀναμενομένη πρεσβεία, ἣτις παρασταθεῖσα εἰς τὴν ἐν Κορίνθῳ συνελθοῦσαν σύνοδον τῶν Ἀχαιῶν ἐδήλωσεν, ὅτι ὄχι μόνον ἡ Σπάρτη, ἀλλὰ καὶ ἄλλαι πόλεις δύνανται νὰ ἀποχωρισθῶσιν ἀπὸ τῆς Ἀχαικῆς Συμπολιτείας. Ἡ δῆλωσις αὕτη σφόδρα ἐξηρέθισε τὴν Ἀχαικὴν Συμπολιτείαν, ἣτις κατὰ προτροπὴν τοῦ στρατηγοῦ αὐτῆς Κριτολάου ἐκήρυξεν ἐπισήμως τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Σπάρτης.

Τότε οἱ Ῥωμαῖοι διέταξαν τὸν ἐν Μακεδονίᾳ εὐρισκόμενον Μείτελλον τὸν Μακεδονικὸν νὰ ἔλθῃ ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Μείτελλος συναντήσας τὸν Κριτόλαον παρὰ τὴν Σκάρφειαν τῆς Λοκρίδος ἐνίκησεν αὐτὸν ὀλοσχερῶς· ὁ Κριτόλαος ἐγένετο ἄφαντος, ἐν δὲ τῇ στρατηγίᾳ διεδέχθη αὐτὸν ὁ Δίαιος. Ὁ Μείτελλος προχωρῆσας ἦλθεν εἰς τὸν Ἴσθμόν καὶ ἐπρότεινεν εἰρήνην ἐπὶ τῷ ὄρει ἢ Ἀχαικῇ Συμπολιτείᾳ νὰ περιορισθῆ εἰς τὰς κυρίως Ἀχαικὰς πόλεις· ἢ ἐν Κορίνθῳ ὁμοῦ συνελθοῦσα σύνοδος τῶν Ἀχαιῶν ἀπέρριψε τὰς προτάσεις ταύτας.

Μετ' ὀλίγον ὁμοῦς ἔρχεται εἰς τὴν Ἑλλάδα ὡς ἀντικαταστάτης τοῦ Μείτελλου ὁ τραγὸς καὶ ἄξεστος ὕπατος Μόμμιος, ὅστις κατατροπώσας τὸν Δίαιον εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Ἴσθμοῦ Λευκόπειτραν, ἐκυρίευσεν ἔπειτα ἀμαχητὶ τὴν Κόρινθον (146 π. Χ), ἐσύλησε τὰ πολυτιμότερα ἀριστουργήματα τῆς τέχνης καὶ τέλος παρέδωκεν εἰς τὰς φλόγας τὴν λαμπρὰν ἐκείνην πόλιν, ἣτις ἐπῆρξε τὸ κόσμημα τῆς Ἑλλάδος. Τόση δὲ ἦτο ἡ ἀγροικία τοῦ Μομμίου, ὥστε εἰς τοὺς μετακομίζοντας εἰς τὴν Ῥώμην τὰ ἀγάλματα καὶ τὰ ἄλλα ἀριστουργήματα ἔλεγε νὰ προσέξωσιν ἵνα μὴ τὰ θραύσωσι, διότι θὰ ὑποχρεωθῶσι νὰ κατασκευάσωσι ἐκ νέου ἄλλα τοιαῦτα!

Ἄπαντα ἡ Ἑλλὰς ἔπειτα μετεβλήθη εἰς Ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀχαΐα καὶ διωκεῖτο ὑπὸ ἐνὸς ἀνθυπάτου ἢ πραιτόρος.

Ἀσκήσεις.

43. Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ πολέμου τῶν Ῥωμαίων κατὰ τοῦ Φιλίππου Ε' τῆς Μακεδονίας; — Ποῖος Ῥωμαῖος στρατηγὸς ἐνίκησε τὸν Φίλιππον, πότε καὶ ποῦ; — Τί γνωρί-

ζεις περί τῆς μεταβάσεως τοῦ Φλαμινίου εἰς τοὺς Ἰσθμικοὺς ἀγῶνας; — Τίς διεδέχθη τὸν Φίλιππον Ε' εἰς τὸν Μακεδονικὸν θρόνον καὶ τί ἐπεχείρησε νὰ πράξῃ οὗτος; — Ποῦ, πότε καὶ ὑπὸ τίνος ἐνίκηθη ὁ Περσεύς καὶ ὅποιον ὑπῆρξε τὸ τέλος αὐτοῦ; — Τί γνωρίζεις περί τοῦ Ψευδοφιλίππου; —

44. Ὅποια ἦτο ἡ κατάστασις τῶν ἐν Ἑλλάδι πραγμάτων κατὰ τοὺς χρόνους τούτους (δ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδα) καὶ ὅποια ἦ διὰ τὴν ἡγεμονίαν τῶν Ῥωμαίων πρὸς τοὺς Ἕλληνας; — Τί γνωρίζεις περί τῆς μεταβάσεως εἰς Ῥώμην χιλιῶν ἐκ τῶν ἐγκριτωτέρων Ἑλλήνων; — Πόσον χρόνον οὗτοι ἔμειναν ἐν Ἰταλίᾳ; — Πόσοι ἐξ αὐτῶν ἐπανήλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐπανελθόντες τί προσεπάθουν νὰ κάμωσι; — Πῶς προσεκλήθη ὁ πόλεμος μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Ἀχαικῆς συμπολιτείας; — Τίς ἦτο ὁ στρατηγὸς τῆς Ἀχαικῆς συμπολιτείας, ποῦ καὶ ὑπὸ τίνος ἐνίκηθη οὗτος; — Εἰπέ μοι ὅ,τι γνωρίζεις περί Μομμίου; — Πῶς ὠνομάσθη ἡ Ἑλλάς ὑποταχθεῖσα εἰς τοὺς Ῥωμαίους καὶ πῶς διοικεῖτο; —

§ 45 Τρίτος Καρχηδονιακὸς πόλεμος.

Ἐπειδὴ οἱ Καρχηδόνιοι μετὰ τὸν Ἑ' Καρχηδονιακὸν πόλεμον ἤρ-
χισαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον ν' ἀναλμβάνωσι καὶ νὰ προάγῳνται διὰ τῆς
ἐμπορικῆς αὐτῶν δραστηριότητος καὶ διὰ τῶν συνειῶν μεταρρυθμίσεων
τοῦ Ἀννίβα, διήγειραν ἐκ νέου τὸ μῖσος καὶ τὴν ζηλοτυπίαν τῶν Ῥω-
μαίων, οἵτινες ἔκτοτε ἐζήτησαν ἀφορμὴν νὰ καταστρέψωσι τὴν ἀντιζήλον
αὐτῶν Καρχηδόνα καὶ δὲν ἐβρόδυνε νὰ δοθῇ ἡ ἀφορμὴ αὕτη.

Οἱ Καρχηδόνιοι παρενοχλούμενοι ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Νουμιδίας
Μασσανάσου ἐκήρυσαν κατ' αὐτοῦ πόλεμον, χωρὶς πρὸς τοῦτο νὰ
ἐρωτήσωσι τοὺς Ῥωμαίους. Οἱ Ῥωμαῖοι θεωρήσαντες τοῦτο ὡς παρά-
εσιν τῶν συνθηκῶν ἐκήρυσαν ἀμέσως τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Καρχη-
δονίων καὶ διέταξαν τοὺς δύο ὑπάτους νὰ διαπεραιωθῶσιν ἐκ τῆς Σι-
κελίας εἰς τὴν Ἀφρικήν. Οἱ Καρχηδόνιοι καταληφθέντες ὑπὸ φόβου
ἐπεμψαν πρὸς εἰς Ῥώμην καὶ ὑπεσχέθησαν νὰ πράξωσιν πᾶν ὅ,τι
ἤθελον ζητήσῃ οὗτοι. Οἱ Ῥωμαῖοι εἰς τὴν περίστασιν ταύτην προσηνέ-
χθησαν δολίως καὶ ἀπίστως. Ἐζήτησαν νὰ παραδώσωσιν εἰς αὐτοὺς οἱ
Καρχηδόνιοι 300 ὁμήρους. Ἄμα ἔγεινε τοῦτο, εἶπον εἰς τοὺς Καρχη-
δονίους ὅτι τὰς τελευταίας διαταγὰς θὰ λάβωσι παρὰ τῶν δύο ὑπάτων,
οἵτινες μετὰ 80,000 στρατοῦ εἶχον διαπεραιωθῆ εἰς τὴν ἐν Ἀφρικήν
Ἰτύκην καὶ μὲ τὴν μουσικὴν παραγγελίαν νὰ μὴ καταπαύσωσι τὸν
πόλεμον πρὶν ἢ κατασκάψωσι τὴν Καρχηδόνα. Οἱ ὑπάτοι ἀπήτησαν
παρὰ τῶν Καρχηδονίων νὰ παραδώσωσιν εἰς αὐτοὺς πάντα τὰ ὄπλα,
τὰς πολεμικὰς μηχανὰς καὶ τὰ πλοῖα. Οἱ δυστυχεῖς Καρχηδόνιοι ἠναγ-
κάσθησαν νὰ ὑποκύψωσι καὶ εἰς τὴν ἀπαίτησιν ταύτην τῶν Ῥωμαίων.

τὴν ὁποίαν ἐνόμισαν ὡς τελευταίαν, καὶ εἶδον περιλύποι τὰ πλοῖα τῶν καιόμενα. Τέλος οἱ ὑπατοὶ ἀποβαλόντες τὸ προσωπεῖον ἀνεκοίωσαν εἰς τοὺς Καρχηδονίους τὴν τελευταίαν διαταγὴν τῶν, οὗ ὀφείλουσι νὰ καταλίπωσι τὴν πόλιν τῶν καὶ νὰ κτίσωσιν ἄλλην πόλιν 80 στάδια μακρὰν τῆς θαλάσσης, διότι ἡ Καρχηδὼν ἔμελλε νὰ κατεδαφισθῇ.

Ὅτε ἤκουσαν οἱ Καρχηδόνιοι τὴν φοβερὰν ταύτην διαταγὴν, ἔμειναν κατάπληκτοι. Πάντες ἀπεφάσισαν ν' ἀντισταθῶσι μέχρις ἐσχάτων εἰς τὴν ὑβριστικὴν ταύτην ἀπαίτησιν τῶν ἀπίστων Ῥωμαίων καθ' ὅλας δὲ τὰς ἀγνιάς τῆς πόλεως μία φωνὴ ἠκούετο ἐξερχομένη ἐκ τοῦ στόματος πάντων «ἐκδίκησις!»

Αἱ θύραι τῆς πόλεως ἐκλείσθησαν· ὁ λιμὴν ἐφράχθη δι' ἀλύσεως ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, νέοι καὶ γέροντες μετὰ πυρρετώδους δραστηριότητος νύκτα καὶ ἡμέραν ἐργάζοντο εἰς τὴν κατασκευὴν ὀπλῶν καὶ πολιορκητικῶν μηχανῶν· οἱ ναοὶ καὶ τὰ δημόσια καταστήματα μετεβλήθησαν εἰς δαλοστάσια· οἱ δοῦλοι ἐκηρύχθησαν ἐλεύθεροι οὐδεὶς γογγυσμὸς ἠκούετο δι' οἰανδήποτε θυσίαν ἢ κόπον· αἱ γυναῖκες προσέφερον προθύμως τὰ κοσμηματὰ τῶν εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς φιλιότητος πατρίδος· καὶ αὐτὴν τὴν κόμην ἔκοπτον καὶ ἔδιδον ἵνα κατασκευάζωσι χορδὰς τόξων· καὶ ἐν γένει ἡ πόλις ὁμοίαζε πρὸς ἓν μέγα ἐργοστάσιον.

Ἐν τούτοις μεθ' ὅλας τὰς παρασκευὰς ταύτας ἡ Καρχηδὼν δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀντιστῇ εἰς τὰς ἐφόδους τῶν Ῥωμαίων. Τὸ τρίτον ἔτος (146 π. Χ.) ὁ ὑπατοὺς Σκιπίων Αἰμιλιανὸς ἐκνυρίευσεν αὐτὴν ἐξ ἐφόδου. Ἐπὶ 6 ἡμέρας λυσοῶδης ἀγὼν ἐγίνετο ἐν ταῖς ὁδοῖς. Οἱ Ῥωμαῖοι ἐμάχοντο κατὰ τῶν ἀνθισταμένων Καρχηδονίων βαδίζοντες ἐπὶ πτωμάτων· ἐκ τῶν 700 χιλ. κατοίκων μόνον 50 χιλ. ἐσώθησαν καταφυγόντες εἰς τὴν ἀκρόπολιν καὶ ἐπικαλεσθέντες τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Σκιπίωνος. Ἡ πόλις παρεδόθη εἰς τὸ πῦρ, ὅπερ ἐπὶ 17 ἡμέρας κατέκαιεν αὐτὴν μεταβαλὼν εἰς σωρὸν ἔρειπών. Ὁ Σκιπίων βλέπων τὴν καταστροφὴν τῆς ἐνδόξου πόλεως, ἣτις ἐπὶ 700 ἔτη ἐκνυρίαρχοσε τῆς θαλάσσης, συνεκινήθη καὶ προεμάντευσε τὴν μέλλουσαν πτώσιν καὶ τῆς ἰδικῆς του πατρίδος· θεατῆς δὲ τῆς καταστροφῆς τῆς Καρχηδόνος ἦτο καὶ ὁ Ἕλληρ Πολύβιος, διδάσκαλος τοῦ Σκιπίωνος.

Ὁ Σκιπίων ἐπανελθὼν εἰς τὴν Ῥώμην ἐτέλεσε μεγαλοπρεπέστατον, θρίαμβον καὶ ἐπωνομάθη «Ἀφρικανὸς ὁ νεώτερος».

§ 46. Γράκχοι. — Κορνηλία.

Ὁ περὶ γαιῶν νόμος τοῦ Δικινίου Στόλωνος καὶ Δευκίου Σεξιτίου, καθ' ὃν οὐδεὶς Ῥωμαῖος πολίτης ἠδύνατο νὰ ἔχη πλείονα τῶν 500 πλέθρων δημοσίας γῆς, σὺν τῷ χρόνῳ περιοῖλθεν εἰς ἀχρησίαν. Τὰ ἀγροικὰ κτήματα καὶ πάλιν περιοῖλθον εἰς χεῖρας ὀλίγων, οἵτινες ἀπέτελεσαν τὴν ἀριστοκρατίαν καὶ ἐλάμβανον καὶ πάντα τὰ ἀνώτερα

Κορνηλία.

ἀξιώματα τῆς πολιτείας, τὸ δὲ πολὺ πλῆθος κατήντησεν ἀκτῆμον καὶ συνεσωρεύθη εἰς τὴν Ῥώμην, ὅπου ἐζηπωλοῦν τὴν ψῆφόν του εἰς τὰς ἀρχαιροσίας καὶ τὰς ἐκκλησίας, εἰς δὲ τὰ δικαστήρια τὴν μαρτυρίαν του καὶ ἐν γένει ὑφίστατο παντοειδῆς σιγήσεις.

Τὴν ἀφόρητον ταύτην κατάστασιν τοῦ πτωχοῦ λαοῦ ἀνέλαβον νὰ θεραπεύσωσι δύο ἀδελφοὶ ὁ Τιζέριος καὶ ὁ Γάϊος Γράκχος, υἱοὶ τοῦ Σεμπρωνίου Γράκχου καὶ τῆς ὄραςίας Κορνηλίας, θυγατρὸς Σκιπίωνος τοῦ Ἀφρικανοῦ τοῦ προεσυτέρου. Οἱ δύο οὗτοι ἀδελφοὶ ἐν

νεαρῇ ἡλικίᾳ ἔμειναν ὀρφανοὶ πατρὸς. Ἡ μήτηρ τῶν Κορνηλίων, νεαρὰ χήρα, τῆς ὁποίας ἐφημιζέτο τὸ κάλλος, ἀφρωσιώθη ὀλοφύχως εἰς τὴν Ἑλληνοπροεπιῆ ἀνατροφὴν τῶν προσφιλῶν τῆς τέκνων, ἀπορρίψασα τὴν περὶ δευτέρου γάμου πρότασιν τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου Πτολεμαίου. Ἡμέραν τινὰ γυνὴ τις ξένη ἐπεδείκνυεν εἰς τὴν Κορνηλίαν τὰ κοσμηματὰ τῆς, ἐξήτει δὲ νὰ ἴδῃ καὶ τὰ ἰδικὰ τῆς. Ἡ Κορνηλία τότε καλέσασα τοὺς δύο υἱοὺς τῆς εἶπεν «ἰδοὺ ὁ ἐμὸς κόσμος».

Πρῶτος ὁ Τιζέριος γενόμενος δήμαρχος τῷ 133, μεθ' ὅλην τὴν λυσσώδη ἀντίστασιν τῆς Συγκλήτου καὶ τῶν πατρικίων ἐπανέφερεν εἰς τὴν ἰσχὺν τὸν περὶ γαιῶν νόμον τοῦ Δικινίου Στόλωνος· ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἐκτέλεσις τοῦ νόμου τούτου προσέκρουεν εἰς πλείστα ἐμπόδια, ὁ Τιζέριος ἐξήτησε νὰ ἐκλεχθῇ δήμαρχος καὶ τὸ ἐπόμενον ἔτος· κατὰ τὴν

ἡμέραν ὅμως τῶν ἐκλογῶν ἐφρονεύθη ὑπὸ τῶν ἀριστοκρατικῶν εἰς τὸ Καπιτώλιον μετὰ 300 ὀπαδῶν του.

Δέκα ἔτη ἐραδύτερον ὁ Γάϊος Γράκχος, τολμηρότερος καὶ φιλοδοξότερος τοῦ Τιβερίου ἐκλεχθεὶς δήμαρχος ἐπανέλαβε τὸν ἀγῶνα τοῦ ἀδελφοῦ του ὑπὲρ τοῦ πτωχοῦ λαοῦ καὶ ὄχι μόνον τὸν περὶ γαιῶν νόμον ἀνεπέωσεν, ἀλλὰ καὶ οἶτον ἐχορήγησεν εἰς τοὺς πτωχοὺς ἐκ τῶν δημοσίων ἀποθηκῶν ἐπὶ μετρία τιμῇ καὶ ἄλλους νόμους εἰσήγαγεν ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ λαοῦ καὶ πρὸς βλάβην τῶν πατρικίων. Καὶ ὅμως ὁ Γράκχος ἐγκατελείφθη ἐπὶ τέλους ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐξαπατηθέντος καὶ καταδιωκόμενος ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν του ἠναγκάσθη νὰ αὐτοκτονήσῃ (121), φονευθέντων καὶ 3000 ἐκ τῶν ὀπαδῶν του. Ἀλλὰ καὶ ὁ λαὸς ἐτιμωρήθη διὰ τὴν ἀγνωμοσύνην του πρὸς τοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ ἐργασθέντας καὶ θυσιασθέντας Γράκχους· ἅπασαι αἱ διατάξεις τῶν Γράκχων καταργήθησαν, αὐτὸς δὲ (ὁ λαὸς) ἐπανῆλθεν εἰς τὴν προτέραν του ἀθλίαν κατάστασιν.

Ἀσκήσεις.

45. Προώδευσαν οἱ Καρχηδόνιοι μετὰ τὸν β' Καρχηδ. πόλεμον; καὶ ποῦ ὄφειλετο ἡ πρόοδος αὕτη; — Πῶς διετέθησαν οἱ Ῥωμαῖοι ἐκ τῆς προόδου ταύτης τῶν Καρχηδονίων καὶ τί ἐπεξήτουν; — Πῶς ἐδόθη ἀφορμὴ εἰς τὸν γ' Καρχηδ. πόλεμον; — Πῶς προσηνέγησαν εἰς τὴν περίστασιν ταύτην οἱ Ῥωμαῖοι; — Εἰπέ μοι τοὺς ὄρους, τοὺς ὁποίους κατὰ σειρὰν ἐπέβαλον οἱ Ῥωμαῖοι εἰς τοὺς Καρχηδόνιους; — Τί συνεβῆ ἐν Καρχηδόνι, ὅτε ἐγνώσθη ὁ τελευταῖος ὄρος τῶν Ῥωμαίων; — Πόσα ἔτη διήρκεσεν ὁ γ' Καρχηδ. πόλεμος καὶ τίς τέλος ἐκυρίευσεν τὴν Καρχηδόνα; — Εἰπέ μοι τὰ κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Καρχηδόνας; — Πόσα ἔτη ἐκυριάρχησε τῆς θαλάσσης ἡ Καρχηδών; — Τίς Ἑλλήν παρίστατο κατὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Καρχηδόνας; — Πῶς ὠνομάσθη ὁ Σκιπίων; —

46. Ὅποια ὑπῆρξεν ἡ τύχη τοῦ περὶ γαιῶν νόμου τοῦ Λικινίου Στόλωνος καὶ Λευκίου Σεξτίου; — Πῶς καθήνηται τὸ πολὺ πλῆθος, ποῦ συνεισφέρθη καὶ πῶς ἔζη; — Τίνες ἀπεφάσισαν νὰ θεραπεύσωσι τὴν ἀφόρητον κατάστασιν τοῦ λαοῦ; — Τίνος υἱὸς ἦσαν ὁ Τιβερίου καὶ Γάϊος Γράκχος; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς Κορνηλίας; — Εἰπέ μοι ὅ,τι γνωρίζεις περὶ τοῦ Τιβερίου Γράκχου; — Εἰπέ μοι ὡσαύτως ὅ,τι γνωρίζεις περὶ τοῦ Γάϊου Γράκχου; — Τί συνεβῆ μετὰ τὸν θάνατον τῶν Γράκχων; —

§ 47. Μάριος καὶ Σύλλας. — Ἐμφύλιος πόλεμος μεταξὺ αὐτῶν. — Πρῶτος Μιθριδατικὸς πόλεμος.

Ὀλίγα ἔτη μετὰ τοὺς Γράκχους ἀνεφάνησαν ἐν Ῥώμῃ δύο μεγάλοι ἄνδρες, ὁ Μάριος καὶ ὁ Σύλλας, ὅπως ἀντιθέτου χαρακτῆρος. Ὁ Μάριος ἦτο υἱὸς χωρικοῦ, ἀγρόματου καὶ τραχὺς· εἶχεν ὅμως

ἔξοχα στρατιωτικὰ πλεονεκτήματα, δι' ὧν ἀνεδείχθη εἰς διαφόρους πολέμους. Οὗτος ἐπεράτωσε τὸν κατὰ τοῦ Ἰουγούρθα πόλεμον καὶ προσέθηκε τὸ ἐν Ἀφρικῇ βασιλείον τῆς Νουμιδίας εἰς τὸ Ῥωμαϊκὸν κράτος· ἀπήλλαξε δὲ τὴν Ῥώμην ἀπὸ τοῦ μεγίστου κινδύνου κατατροπώσας καὶ διασκορπίσας δύο ἄγρια καὶ μάχιμα ἔθνη, τοὺς Κίμβρους καὶ τοὺς Τεύτονας, οἵτινες εἰσβαλόντες εἰς τὴν Ἰταλίαν ἠπειλήσαν τὴν Ῥώμην. Διὰ τῶν ἐκτάκτων πολεμικῶν κατορθωμάτων του ὁ Μάριος κατέστη ἀγαπητότατος εἰς τὸν λαόν· ἐγένετο ἀρχηγὸς τῆς δημοκρατικῆς μερίδος. ἔμισει δὲ θανασίμως τοὺς ἀριστοκρατικούς.

Ἀντίπαλος τοῦ Μαρίου φοβερὸς ἦτο ὁ Σύλλας. Οὗτος κατήγειτο ἐξ ἐπιφανοῦς γένους· εἶχε λεπτὴν ἀναιροφὴν καὶ πνευματικὴν μόρφωσιν μεγάλην· ἦτο εὐπροσῆγορος καὶ ἐλεύθερος· προΐστατο δὲ ὁ Σύλλας τῆς ἀριστοκρατικῆς μερίδος.

Τὸ μεταξὺ Μαρίου καὶ Σύλλας μῖσος ἦτο τόσον μέγα, ὥστε ἀπέληξε τοῦτο εἰς ἐμφύλιον πόλεμον, ὅστις ὑπῆρξεν ὀλέθριος εἰς τοὺς ὁπαδοὺς ἀμφοτέρων· προσεκλήθη δὲ ὁ πόλεμος οὗτος ὁ ἐμφύλιος ἐκ τῆς ἐξῆς ἀφορμῆς.

Ὁ Μιθριδάτης, βασιλεὺς τοῦ Πόντου, μετὰ τὸν Ἀντίσαν ἦτο ὁ ἀσπονδότερος ἐχθρὸς τῶν Ῥωμαίων. Ὁφελούμενος οὗτος ἐκ τῶν διαφορῶν πολέμων, εἰς τοὺς ὁποίους ἦσαν περιπελεγμένοι οἱ Ῥωμαῖοι ἐκυρίευσε διαφοροὺς ἐν Ἀσίᾳ χώρας, αἵτινες ἀνῆκον εἰς τὸ Ῥωμαϊκὸν κράτος· διέταξε δὲ προσέει καὶ ἐφόνευσαν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ καθ' ἅπασαν τὴν Μικρὰν Ἀσίαν 80 χιλ. Ῥωμαίων· θέλων δὲ νὰ συντριψῇ ὀλοτελῶς τὴν δύναμιν τῶν Ῥωμαίων, ἐπεμφεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν Ἀρχέλαον μετὰ στρατοῦ. Ὁ Ἀρχέλαος ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας ἐξήγειρε τοὺς Ἀθηναίους εἰς πόλεμον κατὰ τῶν Ῥωμαίων.

Οἱ Ῥωμαῖοι ἐκήρυξαν τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ Μιθριδάτου καὶ ἀνήθηκαν τὴν διεξαγωγὴν αὐτοῦ εἰς τὸν Σύλλαν. Ἐν ᾧ δὲ οὗτος εὐρίσκετο ἐν Καμπανίᾳ παρασκευαζόμενος, ὁ Μάριος κατώρθωσεν ἐν Ῥώμῃ ν' ἀφαιρεθῇ ἡ στρατηγία ἀπὸ τὸν Σύλλαν καὶ νὰ ἀνατεθῇ εἰς αὐτόν. Μαθὼν τοῦτο ὁ Σύλλας βαδίζει μετὰ τοῦ στρατοῦ του ἐναντίον τῆς Ῥώμης. Φοβερὰ ῥῆξις ἐπιῆλθε μεταξὺ τῶν δύο μερίδων πρὸ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως καὶ ἄφθονον αἷμα ἔρρευσεν. Ὁ Σύλλας ὑπερισχύσας εἰσέρχεται νικητὴς εἰς τὴν πόλιν ἐνοσπίρων τὸν τρόμον, ὁ δὲ Μάριος σφάζεται διὰ τῆς φυγῆς εἰς τὴν Ἀφρικὴν.

Ἄλωσις Ἀθηναίων καὶ Πειραιῶς ὑπὸ Σύλλα. Ὁ Σύλλας τακτοποιήσας τὸ ἐν Ῥώμῃ πράγματα κατὰ τὸ συμφέρον του καὶ ἐκλέξας δύο ὑπάτους τὸν Κίρναν καὶ τὸν Ὀκτάβιον, ἐστράτευσε κατὰ τοῦ Μιθριδάτου. Καὶ πρῶτον ἦλθε κατὰ τῶν ἐν Ἑλλάδι ἐχθρῶν. Συνήσας τὸν ἐν Ὀλυμπίᾳ ναὸν τοῦ Διὸς καὶ τὸ ἐν Δελφοῖς μαντεῖον προέβη ἔπειτα εἰς τὴν πολιορκίαν τῶν Ἀθηναίων. Μετὰ ὀκτάμηνον πολιορκίαν ἐκυρίευσεν αὐτὴν (86 π. Χ). Ἀγρία σφαγὴ ἐπηκολούθησε· τὸ αἷμα τῶν κατοίκων ποταμηδὸν ἔρρεσε πρὸς τὸν Κεραμεικόν, ὀλίγους δὲ τινὰς ἀφῆκεν ὁ Σύλλας εἰπὼν εἰς αὐτοὺς οὐ τοῖς χαρίζει τὴν ζωὴν χάριν τῶν προγόνων των!

Ἡ μανία τοῦ Σύλλα ὑπερέβη πᾶν ὄριον. Δὲν ἐφείσθη οὔτε τῶν ὠραίων οἰκοδομῶν, οὔτε τῶν ἱερῶν μνημείων. Καὶ αὐτὰ τὰ ἀρχαῖα ἄλση τῆς Ἀκαδημείας καὶ τοῦ Λυκείου, ὑπὸ τὰ πυκνὰ φυλλώματα τῶν ὀπιῶν ἐδίδασκον ἄλλοτε οἱ μεγάλοι φιλόσοφοι Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης, καὶ αὐτὰ κατέκοψεν, ἵνα κατασκευάσῃ πολιορκητικὰς μηχανάς.

Ἐξ Ἀθηναίων ὁ Σύλλας ὤρμησε κατὰ τοῦ Πειραιῶς, τὸν ὀπιῶν ἐκυρίευσεν καὶ κατέκαυσε τὰ νεώρια καὶ ἄλλα πολλὰ μέρη αὐτοῦ Ἐπειτα δὲ καταδιώξας τὸν Ἀρχέλαον κατετρόπωσεν αὐτὸν ἐν Χαιρωνείᾳ καὶ Ὀρχομενῶ τῆς Βοιωτίας. Διαβὰς δὲ μετὰ ταῦτα εἰς τὴν Ἀσίαν ἠναγκάσεν τὸν Μιθριδάτην νὰ συνομολογήσῃ εἰρήνην μὲ βαρυτάτους ὄρους.

§ 48. Δευτέρα φάσις τοῦ ἐμφυλίου πολέμου.

Καθ' ὃν χρόνον ὁ Σύλλας ἐπολέμει ἐν Ἀσίᾳ, ἄγρια σκηνὰ διεδραματίζοντο ἐν Ῥώμῃ. Ὁ Κίρνας εὐθὺς μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Σύλλα, θελήσας ν' ἀνατρέψῃ τὰς διατάξεις αὐτοῦ, περιῆλθεν εἰς ῥῆξιν πρὸς τὸν συνύπατόν του Ὀκτάβιον ἕνεκα τούτου λυσσώδης ἀγὼν συνέφηθη ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ 10,000 ἐφονεύθησαν. Ὁ Κίρνας ἠττηθεὶς κατέφυγεν εἰς Καμπανίαν καὶ προσεκάλεσεν ἐκ τῆς Ἀφρικής τὸν φυγάδα Μάριον. ἀμφοτέρω δὲ οὗτοι μετὰ στρατοῦ ὤρμησαν κατὰ τῆς Ῥώμης καὶ μετὰ σιτηνὴν πολιορκίαν ἠνάγκασαν αὐτὴν νὰ παραδοθῇ.

Ἀμέσως τότε ὁ Μάριος προέβη εἰς φοβερὰς προγραφάς· χιλιάδες ἐκ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Σύλλα ἐφονεύθησαν· ἐπὶ 5 ἡμέρας καὶ 5 νύκτας σίφη ἀγρίων στρατιωτῶν περιέτροχον τὰς ὁδοὺς τῆς Ῥώμης σφά-

ζοντες και τὸ πᾶν πληροῦντες φόβου και τρόμου. Τὰ πτώματα κατὰ σωροὺς ἔκειντο εἰς τὰς ὁδοὺς ἄταφα και ἐχρησίμευον ὡς βορὰ τῶν κυνῶν. Κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἐκόρευαν τὴν δίψαν των οἱ ἀπαίσιοι αὐτοὶ τύραννοι. Ἄλλὰ τὸ τέλος αὐτῶν ὑπῆρξεν οὐκ εὖ. Ὁ μὲν Μάριος ταρασσόμενος ἀφ' ἐνὸς μὲν ὑπὸ τῆς συνειδήσεως διὰ τὰ τόσα θύματα του, ἀφ' ἑτέρου δὲ και ἐκ τοῦ φόβου τῆς τιμωρίας ἐκ μέρους τοῦ Σύλλα, τοῦ ὁποίου τὰ κατορθώματα ἐμάνθανε, παρεδόθη εἰς ἀκόλαστον βίον και εἰς τὴν κατάχρησιν τῶν πνευματωδῶν ποτῶν, ἕνεκα τῶν ὁποίων και ἀπέθανεν οὐκ εὖ ἐν ἡλικίᾳ 70 ἐτῶν, ἐπὶ τῆς ἐξδόμης ὑπατείας του (86 π. Χ.)· ὁ δὲ Κίννας θελήσας νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τοῦ ἐπερχομένου Σύλλα, ἐφρονεῦθη ὑπὸ τῶν ἰδίων του στρατιωτῶν.

§ 49. Ἐπάνοδος τοῦ Σύλλα εἰς τὴν Ῥώμην. — Δικτατορία και θάνατος αὐτοῦ.

Ὁ Σύλλας περαιώσας τὸν κατὰ τοῦ Μιθριδάτου πόλεμον ἔσπευσε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ῥώμην, ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ πλουσίου ἐκ τῶν λαφύρων και ἀφωσιωμένου εἰς αὐτὸν στρατοῦ του ἀφ' οὗ δὲ ἐνίκησε πάντας τοὺς ἀντισταθέντας κατ' αὐτοῦ, ὥρμησε θριαμβευτικῶς κατὰ τῆς Ῥώμης, πρὸ τῶν πυλῶν τῆς ὁποίας λυσσώδης ἀγῶν συνάπτεται. Νικήσας τοὺς ἀντιπάλους του ὁ Σύλλας εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν και προέβη εἰς φοικαλέας προγραφὰς κατὰ τῶν Μαριανῶν, διατάξας νὰ φονεύσῃ αὐτοὺς ὅπου και ἂν τοὺς συναντῶσιν, εἰς τοὺς ναοὺς και εἰς τὰς ὁδοὺς, εἰς τὴν Ῥώμην και εἰς τὴν λοιπὴν Ἰταλίαν. Ἀφ' οὗ δὲ ἐκορέσθη ἀνθρωπίνου αἵματος ὁ Σύλλας ἐξελέχθη δικτάτωρ διὰ βίου και ὠνομάσθη εὖ τυχεύς. Ἐξέδωκε νόμους, διὰ τῶν ὁποίων ἐνίσχυσε τὴν Σύγκλητον και συνέτριψε τὴν δύναμιν τῶν δημάρχων· μετὰ διετῆ δὲ κυβέρνησιν παρήτησε τὴν δικτατορίαν και ἀπεχώρησεν εἰς τὴν ἐν Καμπανίᾳ λαμπρὰν ἑπανλίαν του, ὅπου μετὰ ἐν ἔτος ἀπέθανε (78 π. Χ.).

Ἀσκήσεις.

47. Τίς ἦτο ὁ Μάριος και ποῖον πόλεμον ἐπεράτωσεν οὗτος; — Τί γνωρίζεις περὶ Κέρων και Τευτόνων; — Τίνος μερίδος ἐγένετο ἀρχηγὸς ὁ Μάριος και ποίους ἐμίσει θανασιμῶς; — Τίς ἦτο ὁ Σύλλας; — Εἰπέ μοι ὅ,τι γνωρίζεις περὶ Μιθριδάτου; — Πῶς προσκλήθη ὁ μεταξὺ Μαρίου και Σύλλα ἐμφύλιος πόλεμος; — Εἰπέ μοι τὰ κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον; — Ποίους ἐξέλεξεν ὑπάτους ὁ Σύλλας; πρὶν ἐπιλεθῆ κατὰ τοῦ Μιθριδάτου; — Τί

γνωρίζεις περί τῆς ἀλώσεως τῶν Ἀθηῶν καὶ τοῦ Πειραιῶς ὑπὸ τοῦ Σύλλα; — Ποῖα ἱερὰ ἐσύλησεν ἐν Ἑλλάδι ὁ Σύλλας; — Ποῦ κατετρόπισε τὸν Ἀργελαόν; — Ἐξ Ἑλλάδος ποῦ μετέβη ὁ Σύλλας; —

48—49. Τί συνῆθ' ἐν Ῥώμῃ κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Σύλλα; — Ποῦ κτέφουγεν ὁ Κίνας καὶ τί ἔκαμαν ἐκεῖ; — Τί γνωρίζεις περί τῶν προγραφῶν τοῦ Μαρίου; — Εἰπέ μοι τὰ κατὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Σύλλα εἰς τὴν Ῥώμην; — Εἰπέ μοι περί τῶν προγραφῶν τοῦ Σύλλα; — Τί ἐξελέχθη ὁ Σύλλας καὶ πῶς ὀνομάσθη; — Εἰς τί ἀπέδλεπον οἱ νόμοι, τοὺς ὁποίους ἐξέδωκεν ὁ Σύλλας; — Εἰπέ μοι περί τοῦ θανάτου τοῦ Σύλλα; —

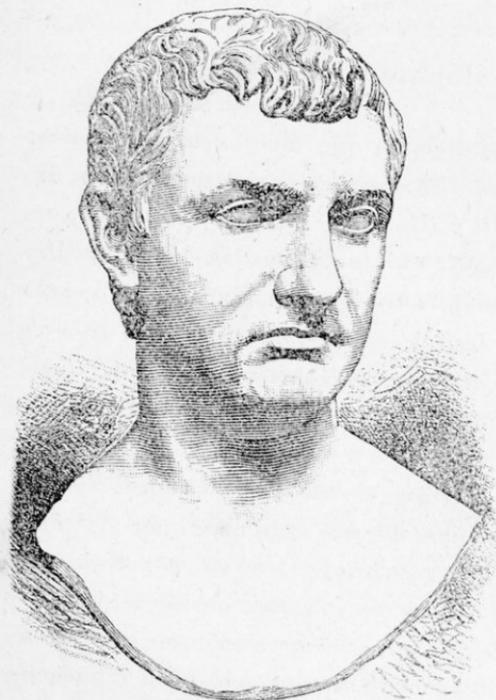
§ 50. Πομπήϊος.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σύλλα ἀρχηγὸς τῆς ἀριστοκρατικῆς μερίδος ἐγένετο ὁ Πομπήϊος, εἰς ἐκ τῶν ἐξοχωτέρων καὶ μεγαλειέτρων ἀνδρῶν τῆς Ῥώμης. Νεώτατος εἰσέτι ὁ Πομπήϊος διεκρίθη κατὰ τοὺς τελευταίους σπαραγμοὺς καὶ ἐμφυλίους πολέμους καταδιώξας τοὺς Μαρριανοὺς ἐν Σικελίᾳ καὶ ἐν Ἀφρικῇ, καὶ εἶχε προσεέλκυση τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ φοβεροῦ ἐκείνου δικτάτωρος. Ὅστις καὶ μέγαν ὀνόμασέ ποτε αὐτόν. Ὁ Πομπήϊος διεξήγαγε πολλοὺς ἐνδόξους πολέμους, ἐξ ὧν ἀναφέρομεν τὸν κατὰ τῶν πειραιῶν καὶ τὸν Ἐ' Μιθριδατικόν.

Ἦλέμος κατὰ τῶν Πειραιῶν. Ἀνέκαθεν οἱ πειραιῶται ἐμάστιζον τὸ Αἰγαῖον πέλαγος, πολλαπλασιασθέντες καταπληκτικῶς ἀφ' οἴτου ἰδίως ἐξέλιπον αἱ ναυικαὶ ἐνῆμεις τῆς Καρχηδόνης καὶ τῆς Κορίνθου. Καταρτίσαντες στόλον ἐκ 1000 πλοίων καὶ ἔχοντες ὡς ὀρητήρια τὴν Κρήτην καὶ τὴν Κιλικίαν περιέπλεον κατὰ πᾶσαν διεύθυνσιν τὴν Μεσόγειον θάλασσαν, λεηλατοῦντες τὰς νήσους καὶ τὰ παράλια καὶ ἐνοπείροντες πανταχοῦ τὸν τρόμον· εἶχον φόρον ὑποτελεῖς περὶ τὰς 400 πόλεις· τοσαύτη δὲ ἦτο ἡ τόλμη αὐτῶν, ὥστε ἐπέπλεον μέχρι τῶν προθύρων τῆς Ῥώμης. Κατὰ τῶν πειραιῶν ἐστάλησαν πολλοὶ ὑπατικοὶ στρατοί, ἀλλὰ πάντες ἐνικήθησαν· τέλος ἐστάλη καὶ ὁ Πομπήϊος, ὅστις μετὰ τοσαύτης δραστηριότητος ἐνήργησεν, ὥστε ἐν διαστήματι τριῶν μηνῶν μόνον ἐκαθάρισεν ἅπασαν τὴν Μεσόγειον ἀπὸ τῶν πειραιῶν καταστρέψας τὸν στόλον αὐτῶν καὶ καταλαβὼν πάντα τὰ δρυρὰ μέρη, αἰχμαλωτίσας δὲ καὶ 20,000 ἐξ αὐτῶν, τοὺς ὁποίους μετόπισεν εἰς διάφορα μέρη.

Δεύτερος Μιθριδατικὸς πόλεμος. Ὁ Μιθριδάτης ὠφελούμενος ἐκ τῶν διαφορῶν πολέμων, εἰς τοὺς ὁποίους ἦσαν περιεπλεγμένοι οἱ Ῥωμαῖοι, ἐπανέλαβε τὰς ἐχθροπραξίας του. Οἱ Ῥωμαῖοι ἐπεμψαν κατ' ἀρ-
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

χάς τὸν Δούκουλλον, ὅστις νικήσας τὸν Μιθριδάτην ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ καταφύγῃ εἰς τὸν πενθερὸν του Τιγράνην, βιβαίλα τῆς Ἀρμενίας. Ὁ Δούκουλλος διαβάς τὸν Εὐφράτην ἐνίκησε παρὰ τὰ Τιγρανόκερα, πρωτ. τῆς Ἀρμενίας, τὸν εἰκοσαπλάσιον στρατὸν τοῦ Τιγράνου καὶ τοῦ Μιθριδάτου· ἐνῶ δὲ ἠτοιμάζετο νὰ ὀδηγήσῃ τὰ νικηφόρα στρατεύματά

Πομπήϊος.

μαῖος Ξέρξης ἐπινομάσθη.

Ὁ Πομπήϊος ἀναλαβὼν τὴν στρατηγίαν ἐπῆλθε κατὰ τοῦ Μιθριδάτου, νικήσας δὲ αὐτὸν ἐν νυκτερινῇ μάχῃ παρὰ τὸν Εὐφράτην ἠνάγκασε νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν Κολχίδα. Ὁ Τιγράνης ὑπετάχθη ἀμαχητὶ εἰς τὸν Πομπήϊον, ὑποχρεωθεὶς νὰ πληρώσῃ 6,000 τάλαντα ὡς ἔξοδα τοῦ πολέμου. Ὁ Πομπήϊος μετὰ ταῦτα ὑπέταξε τὴν Συρίαν, τὴν Φοινίκην καὶ τὴν Παλαιστίνην.

Ὁ Μιθριδάτης φεύγων ἐπολιορκήθη ἐν τινι φρουρίῳ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του Φαρνάκου, ὅστις ἐπανέστησε κατ' αὐτοῦ· ἵνα δὲ μὴ παραδοθῇ

του εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀσίας, οἱ στρατιῶται ἀποκαμόντες ἐκ τῶν μαζῶν ὁδοποριῶν, προσέτι δὲ καὶ δυσηρεστημένοι ὄντες κατὰ τοῦ στρατηγοῦ των ἔνεα τῆς αὐστηρᾶς πεθαρχίας, ἠρονήθησαν νὰ προχωρήσωσι. Τότε δὲ Δούκουλλος ἠναγκάσθη νὰ διακόψῃ τὴν πορείαν του, ἀνετέθη δὲ ἡ διεξαγωγή τοῦ πολέμου εἰς τὸν ἐν Κιλικίᾳ εἰσέτι εὐρικόμενον Πομπήϊον.

Ὁ Δούκουλλος ἐπανελθὼν εἰς Ῥώμην ἀπεσύρθη εἰς τὰς ἐπαύλεις του, ἵνα ζήσῃ ἐκ τῶν θησαυρῶν, τοὺς ὁποίους τόσον ἐνδόξως ἀπέκτησεν. Ἡ πολυτέλεια καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια τοῦ βίου του κατέστη παροιμιώδης, ὥστε καὶ Ῥω-

ζῶν εἰς χεῖρα: τῶν Ῥωμαίων ὁ Μιθριδάτης ἔλαβε δηλητήριον. καὶ ἐπειδὴ τοῦτο δὲν ἐνήργησε, διέταξε Γαλάτην τινὰ καὶ τὸν ἐφόνευσε.

Ὁ Πομπηῖος τότε διέθεσε τὰ πράγματα τῆς Ἀσίας ὡς ἀπόλυτος κύριος: τὸν μὲν Φαργάκην κατέστησε βασιλέα τοῦ Βοσπόρου, τὴν Βιθυνίαν, τὴν Συρίαν, τὸν Πόντον καὶ τὴν Φοινίκην προσήρτησεν εἰς τὸ Ῥωμαϊκὸν κράτος, τὴν δὲ Παλαιστίνην κατέστησε φόρου ὑποτελῆ· ἔπειτα δὲ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ῥώμην (61 π. Χ.) κομίζων ἄπειρα λάφυρα.

§ 51. Συνωμοσία τοῦ Κατιλίνα.

Ἐν ᾧ ὁ Πομπηῖος νικητὴς περιῆγε τὰ Ῥωμαϊκὰ ὄπλα ἀνά τὴν Ἀσίαν, ἡ Ῥώμη διέτρεξε μέγιστον κίνδυνον ἔκ τινος συγκερῶς συνωμοσίας, τῆς ὁποίας ἀρχηγὸς ἦτο ὁ Κατιλίνας.

Ὁ Κατιλίνας κατήγετο ἐξ ἐπιφανοῦς γένους· εἶχε πολλὰ πνευματικὰ προτερήματα, ἀλλ' ἦτο εἰς ἄκρον ἀκόλαστος καὶ ἀνήθικος. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Σύλλα διέπραξε φοβερὰ κακουργήματα κατὰ τῶν ξένων καὶ κατὰ τῶν συγγενῶν του. Κατασπαταλήσας ἅπασαν τὴν περιουσίαν του εἰς διαφόρους ἀσωτείας καὶ περιπεῶν εἰς χρεὴ μεγάλα, ἐζήτηε νὰ ἀπαλλαγῇ αὐτῶν διὰ τῆς ἀνατροπῆς τῆς πολιτείας. Καὶ πρῶτον τὸ 65 ἔτος ἐζήτησε νὰ γείνη ὕπατος· ἀποτυχὼν δὲ καὶ μανιώδης γενόμενος συνήθροισε περὶ ἑαυτὸν πάντα: τοὺς φανλοζίους, τοὺς κακούργους καὶ τοὺς βυθισμένους εἰς χρεὴ καὶ ἀπεφάσισε μετ' αὐτῶν νὰ πυρπολήσῃ τὴν Ῥώμην, νὰ φονεύσῃ τοὺς ὑπάτους καὶ τοὺς συγκλητικούς, καὶ ἀφ' οὗ ἀνανεώσῃ τὰς προγραφὰς τοῦ Σύλλα, νὰ κορέσῃ τοιουτοτρόπως τὴν χυσομανίαν του.

Ἐντυχῶς κατὰ τὸ 63 ἔτος ὕπατος ἦτο ὁ διάσημος ῥήτωρ Κικέρων, ἀνὴρ δραστηριώτατος καὶ φιλόπατρις. Ὁ Κικέρων ἀνακαλύψας τὴν συνωμοσίαν τοῦ Κατιλίνα κατήγγειλεν αὐτὴν διὰ κεραινοβόλων λόγων εἰς τὴν Σύγκλητον καὶ εἰς τὸν λαὸν καὶ ἐπέτυχε τὴν εἰς θάνατον καταδίκην τῶν συνωμοτῶν. Ὁ Κατιλίνας σπεύδει εἰς τὸ ἐν Ἐτρουρίᾳ στρατόπεδον τῶν συνωμοτῶν μὲ τὸν σκοπὸν νὰ βαδίσῃ κατὰ τῆς Ῥώμης. Ἄλλ' ὁ Κικέρων τοὺς μὲν ἐν Ῥώμῃ συνωμότας συνέλαβεν ἀμέσως καὶ ἐφόνευσε, κατὰ δὲ τοῦ Κατιλίνα ἔπεμψε στρατὸν. Γενομένης μάχης, ὁ Κατιλίνας ἐφρονεύθη γενναίως μαχόμενος. Τοιουτοτρόπως ἐσώθη ἡ

Ῥώμη ἐκ βεβαιοτάτου κινδύνου, ὁ δὲ Κικέρων ὠνομάσθη σωτὴρ τῆς πατρίδος.

Ἀσκήσεις.

50. Τί γνωρίζεις περὶ Πομπηίου καὶ ποῦ διεκρίθη οὗτος κατ' ἀρχάς; — Πῶς τὸν ὠνόμασέ ποτε ὁ Σύλλας; — Εἰπέ μοι περὶ τοῦ πολέμου κατὰ τῶν πειρατῶν; — Πῶς προσκλήθη ὁ ὁ Μιθριδατικός πόλεμος; — Εἰς ποῖον ἀνήθηκον κατ' ἀρχάς τὴν διεξαγωγὴν τοῦ πολέμου τούτου οἱ Ῥωμαῖοι; — Εἰπέ μοι τὰς πολεμικὰς πράξεις τοῦ Λουκούλλου; — Διὰ τίνος ἀντικατεστάθη ὁ Λούκουλλος καὶ διατί; — Ποῦ ἀπεσύρθη ἔπειτα ὁ Λούκουλλος καὶ πῶς ἔζη ἐκεῖ; — Ποῦ ἐνίκηθη ὁ Μιθριδάτης ὑπὸ τοῦ Πομπηίου καὶ ποῦ κατέφυγε; — Ποίας γῶρας κατόπισιν ὑπέταξεν ὁ Πομπηῖος; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Μιθριδάτου; — Πῶς ἐκανόνισε τὰ πράγματα τῆς Ἀσίας ὁ Πομπηῖος; —

51. Τί γνωρίζεις περὶ Κατιλίνας; — Ποῖον καταχθόνιον σχέδιον συνέλαβεν ὁ Κατιλίνας; — Πῶς ἐσωθῆ ἡ Ῥώμη ἐκ τοῦ κινδύνου; — Ὅποια ὑπῆρξεν ἡ τύχη τῶν ἐν Ῥώμῃ συνωμοτῶν τοῦ Κατιλίνας; — Ποῦ ἀπῆθανεν ὁ Κατιλίνας; — Πῶς ὠνομάσθη ὁ Κικέρων; —

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι΄.

§ 52. Ἰούλιος Καῖσαρ. — Πρώτη τριανδρία.

Ὅτε ἐπανῆλθεν ἐκ τῆς Ἀσίας ὁ Πομπηῖος, ἐν ᾧ ἠδύνατο εὐκόλως νὰ καταλάβῃ τὴν ὑπερτάτην ἐξουσίαν, πρὸς ἐκπλήξιν πάντων διέλυσε τὸν στρατὸν του καὶ ἤρκεσθη νὰ τελέσῃ ὡς ἰδιώτης θρίαμβον, ὅστις ἦτο μεγαλοπρεπέστατος. Ἡ νύλισις ὁμως τοῦ στρατοῦ ὑπῆρξε μέγα πολιτικὸν σφάλμα τοῦ Πομπηῖου, διότι ὄχι μόνον ἡ Σύγκλητος ἠρνήθη νὰ ἐπικυρώσῃ πάσας τὰς ἐν Ἀσίᾳ πράξεις του, ἐν ᾧ πρότερον αὕτη ἐξηγιᾶτο ἐξ ἑνὸς βλέμματος αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς καὶ δυνατοὺς ἀντιπάλους εἶδεν ὁ Πομπηῖος ὡς τὸν Μέτελλον, τὸν Κάτωνα, τὸν Κράσσον καὶ τὸν μέγιστον πονηρὸν Ἰούλιον Καῖσαρα.

Ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ ἦτο προσηκουσμένος ὑπὸ τῆς τύχης νὰ διαδραματίσῃ τὸ σπονδαιόγειτον πρόσωπον τῆς Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας ὑπῆρξεν οὗτος ἐν ταυτῶ ῥήτωρ ἔξοχος καὶ πολιτικὸς μέγας καὶ στρατηγὸς μεγαλοφύεστατος.

Ὁ Καῖσαρ ἦτο ἀνεπιδοκίμος τῆς Μιθριδατικῆς καὶ γαμβρὸς τοῦ Κίννα. Ὅτε ὁ Σύλλας προσέβη εἰς τὰς φρονητικὰς ἐκείνας προγραφάς, ἀπήτησε παρὰ τοῦ νεαροῦ Καῖσαρος νὰ διαξενεῖται τὴν γυναικὰ του, ἐὰν ἤθελε ν' ἀποφύγῃ τὴν προγραφὴν. Ἀλλ' ὁ Καῖσαρ ἐπροτίμησε νὰ φύγῃ ἐκ τῆς

Ῥώμης παρὰ τὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ φοβεροῦ δικτάτω-
ρος. Εἰς τοὺς σινηγοροῦντας ὑπὲρ τοῦ Καίσαρος ὁ Σύλλας εἶπεν
«ἐν τῷ νεανίᾳ τούτῳ διαβλέπω πολλοὺς Μαρτίους.»

Ἐκ νεαρῆς ἡλικίας διαφαίνεται ἡ ἀκράτητος φιλοδοξία τοῦ Καί-
σαρος. Εἰσηλθὲ ποτε οὖτος εἰς τὸν ἐν Γαδείροις τῆς Ἰσπανίας ναὸν
τοῦ Ἡρακλέους· ἰδὼν δὲ τὸν ἀνδριάντα τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἀνέ-
κραξεν «οἶμοι! ὁ Μ. Ἀλέξανδρος εἰς τὴν ἡλικίαν
μου εἶχε κατακτιήσῃ ὅλον τὸν κόσμον καὶ ἐγὼ ἀκόμη
δὲν ἔπραξα τί-
ποτε». Ἄλλοτε πάλιν εἶπε «προτιμῶ
τὰ εἶμαι πρῶτος
ἐν τινι χωρίῳ
παρὰ δεύτερος
ἐν Ῥώμῃ».

Πρώτη τριαν-
δρία. Ὁ Πομπήιος
λοιπὸν βλέπων τὰ
πράγματα οὐχὶ εὐχά-
ριστα δι' ἑαυτὸν προσ-
ήγγισε πρὸς τὸν Καί-
σαρα, τοῦ ὁποῖου ἔλα-
βε καὶ τὴν θυγατέρα
σύζυγον, καὶ πρὸς τὸν
Κράσσον. οὗτος
ἦτο πλουσιώτατος, ἀλ-

Ἰούλιος Καῖσαρ

λά καὶ εἰς ἄκρον φιλόργυρος καὶ πλεονέκτης. Οἱ τρεῖς οὗτοι ἄνδρες
συνεκρότησαν μυστικὸν πολιτικὸν δεσμόν, τὴν καλουμένην πρῶτην
τριανδρίαν (60 π. Χ). Ὁ Καῖσαρ τότε ἐξελέχθη ἕπατος καὶ
μεθ' ἄλλην τὴν ἀντίπραξιν τῆς Συγκλήτου ἐπεκύρωσε διὰ τοῦ λαοῦ τὰς
ἐν Ἀσίᾳ πράξεις τοῦ Πομπηίου. Ὅτε ἔληξεν ἡ ἔπατεια τοῦ Καίσαρος, ὁ
λαὸς παρεχώρησεν εἰς αὐτὸν ἐπὶ 5 ἔτη τὴν διοίκησιν τῆς ἐντεῦθεν τῶν
Ἀλπεων Γαλατίας καὶ τῆς Ἰλλυρίας. ἡ δὲ Σύγκλητος φιλοτιμονομένη
προσέθηκεν ἀνθορμήτως καὶ τὴν πέραν τῶν Ἀλπεων Γαλατίαν.

Ἀπὸ τοῦδε κυρίως ἄρχεται τὸ ἐνδοξον στάδιον τοῦ Καίσαρος.
Πορευθεὶς οὗτος εἰς τὴν πέραν τῶν Ἀλπεων Γαλατίαν κατεπολέμησε
τοὺς Ἐλβετιοὺς, τοὺς Βέλγους, τοὺς Γερμανοὺς καὶ ἄλλα
ἔθνη καὶ ἐν διαστήματι ὀκτῶ ἐτῶν (58—50) ὑπέταξεν ἅπασαν τὴν
Γαλατίαν καὶ προσήρησεν αὐτὴν εἰς τὸ Ῥωμαϊκὸν κράτος.

Ἀναρέωσις τῆς τριανδρίας. Τὸ 56 ἔτος π. Χ. οἱ τριαν-
(ΙΣΤΟΡΙΑ Ν. ΒΡΑΧΝΟΥ ΤΕΥΧΟΣ Β')

δροι συνελθόντες ἐν Λούκα τῆς Ἐπιτροπίας ἀνεπέσωσαν τὴν τριανδρίαν καὶ συνεφώνησαν ἢ μὲν ἀρχὴ τοῦ Καίσαρος νὰ παραταθῆ ἐπὶ 5 ἔτη ἀκόμη, ὁ δὲ Πομπήϊος καὶ ὁ Κράσσος νὰ γείνωσιν ὑπατοὶ τὸ ἐπόμενον ἔτος (55) καὶ μετὰ τὴν λήξιν τῆς ὑπατείας, ὁ μὲν Πομπήϊος ν' ἀναλάβῃ τὴν διοίκησιν τῆς Ἰσπανίας, ὁ δὲ Κράσσος τὴν διοίκησιν τῆς Συρίας. Ἄφ' οὗ λοιπὸν ἐγένοντο ταῦτα, ὁ μὲν Κράσσος μεταβὰς εἰς Συρίαν ἐφρονεῦθη πολεμῶν πρὸς τοὺς Πάρθους, ὁ δὲ Πομπήϊος ἐπεμψεν ἀντιπρόσωπόν του εἰς Ἰσπανίαν, αὐτὸς δὲ ἔμεινεν ἐν Ῥώμῃ караδοκῶν τὴν κατάλληλον στιγμήν ν' ἀρπάξῃ τὴν ἀνωτάτην ἐξουσίαν.

Ἀσκήσεις.

52. Ποίον πολιτικὸν σφάλμα διέπραξεν ὁ Πομπήϊος, ὅτε ἐπανῆλθεν ἐκ τῆς Ἀσίας; — Ὅποιός τις ὑπῆρξεν ὁ Ἰούλιος Καίσαρ; — Ποίαν συγγένειαν εἶχε πρὸς τὸν Μάριον καὶ πρὸς τὸν Κίνναν ὁ Καίσαρ; — Τί ἀπήτησε παρὰ τοῦ Καίσαρος ὁ Σύλλας, ὅτε οὗτος ἔκαμε τὰς προγραφάς; — Τί εἶπεν ὁ Σύλλας εἰς τοὺς συνηγοροῦντας ὑπὲρ τοῦ Καίσαρος; — Γνωρίζεις περιστατικὰ τινα δεικνύοντα τὴν ἀκράτητον φιλοδοξίαν τοῦ Καίσαρος; — Τίνες ἀπέτελεσαν τὴν α' τριανδρίαν καὶ τί ἦτο αὐτῆς; — Τίς καὶ πῶς ἐπεκύρωσε τὰς ἐν Ἀσίᾳ πράξεις τοῦ Πομπήϊου; — Τίνων ἐπαρχιῶν ἢ διοικήσεως ἀνετέθη εἰς τὸν Καίσαρα καὶ ἐπὶ πόσον χρόνον; — Τί γνωρίζεις περὶ τῶν πολεμικῶν κατορθωμάτων τοῦ Καίσαρος ἐν τῇ πέραν τῶν Ἄλπεων Γαλιατῆς; — Πότε ἀνεεώθη ἡ α' τριανδρία καὶ ὑπὸ ποίᾳ συμφωνίας; — Ποῦ ἐφρονεῦθη ὁ Κράσσος; — Πῶς διόκει τὴν Ἰσπανίαν ὁ Πομπήϊος; —

§ 53. Δεύτερος ἐμφύλιος πόλεμος μεταξὺ Καίσαρος καὶ Πομπηίου. — Πόλεμοι Καίσαρος ἐν Αἰγύπτῳ, ἐν Ἀσίᾳ καὶ ἐν Ἀφρική.

Τὰ πολεμικὰ κατορθώματα τοῦ Καίσαρος ἐν Γαλιατῆ ἐκίνησαν τὸν φθόνον τοῦ Πομπηίου καὶ τῆς Συγκλήτου. Διὰ τοῦτο πρὶν ἢ λήξῃ ὁ χρόνος τῆς ἀρχῆς τοῦ Καίσαρος, ἡ Σύγκλητος τῇ ὑποκινήσει καὶ ἐνεργείᾳ τοῦ Πομπηίου προσεκάλεσε τὸν Καίσαρα νὰ διαλύσῃ τὸν στρατὸν του καὶ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ῥώμην. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Καίσαρ ἠρνήθη νὰ πράξῃ τοῦτο, ἡ Σύγκλητος ἐκήρυξεν αὐτὸν ἐχθρὸν τῆς πατρίδος καὶ ἀνέθηκεν εἰς τὸν Πομπηίου τὴν στρατηγίαν.

Τότε ὁ Καίσαρ ἠγούμενος τοῦ στρατοῦ του βαδίζει κατὰ τῆς Ῥώμης. Φθάσας εἰς τὸν Ῥουβίκωνα ποταμὸν, ὅστις ἦτο τὸ τελευταῖον ὄριον τῆς ἐπαρχίας του, ἐστάθη ἐπὶ πολλὴν δισταξίαν ἐκσυλλογίζετο ὅτι, ἐὰν διαβῇ τὸν Ῥουβίκωνα ἀνευ τῆς ἀδείας τῆς Συγκλήτου, ἐκίρυντε πόλεμον κατὰ τῆς πατρίδος του· ἀλλ' ἐὰν ὑπεχώρῃ, τοῦτο θὰ ἦτο δλέθριον δι' αὐτὸν· ἐπὶ τέλους ἀνέκραξεν «εἰ ρ ρ ι φ θ ω ο κ υ β ο ς» καὶ διαβὰς τὸν ποταμὸν ὤρμησε κατὰ τῆς Ῥώμης.

Ἡ εἶδησις ὅτι ὁ Καίσαρ βαδίζει κατὰ τῆς Ῥώμης, ἐπέφερεν ἐν

αὐτῇ ἀνασιτάωσιν. Ὁ Πομπήϊος, καταληφθεὶς ἀνέτοιμος, ἔσπευσε νὰ φύγῃ ἐκ τῆς Ῥώμης μετὰ τῶν δημοφρονούντων συγκλητικῶν ἤλθεν εἰς τὸ Βουνδύσιον καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου συνεκρότησε στρατὸν ἐκ τῶν ἀνατολικῶν ἐπαρχιῶν. Ὁ Καῖσαρ εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ ἐν ᾧ πάντες ἐπερίμενον νὰ ἴδωσιν ἀνανευμένας τὰς προγραφὰς τοῦ Μαρτίου καὶ τοῦ Σύλλα. Ὁ Καῖσαρ προσηνέχθη πολὺ ἡπίως. Ἀφ' οὗ δὲ ἐν διαστήματι 60 ἡμερῶν ἐγένετο κύριος ὅλης τῆς Ἰταλίας, ἤλθεν ἔπειτα κατὰ τῶν ἐν Ἰσπανίᾳ στρατευμάτων τοῦ Πομπήϊου λέγων «ἀς προσβάλω μεν πρῶτον οὐ μαῦνευ κεφαλῆς καὶ κατόπιν κεφαλὴν ἀνευ σώματος». Ἐλθὼν εἰς Ἰσπανίαν ἐνίκησε καὶ διεσκόρπισε τὰ στρατεύματα τοῦ Πομπήϊου ἔπειτα δὲ ἐπιστρέψας εἰς Ῥώμην ἐξελέχθη δικτάτωρ, ἀλλὰ μετὰ 11 ἡμέρας παραιτήσας τὴν δικτατορίαν ἐγένετο ὕπατος. Ἀφ' οὗ δὲ ἐτακτοποιήσε τὰ πράγματα ἐν Ῥώμῃ, κατεδίωξεν ἔπειτα τὸν Πομπήϊον καὶ ἠτιτήθη μὲν κατ' ἀρχὰς ἐν Αὐροραχίῳ τῆς Ἰλλυρίας, ἐπειδὴ ἦτο ἐστρατοπεδευμένος εἰς ἀκατάλληλον μέρος. ὀλίγας ὁμως ἡμέρας κατόπιν γενομένης πεισματώδους καὶ φονικωτάτης μάχης ἐν Φαρσάλοις τῆς Θεσσαλίας (48 π.Χ.) ὁ Καῖσαρ κατετρόπωσε τὸν Πομπήϊον. Ὁ Πομπήϊος ἀποβαλὼν πᾶσαν ἐλπίδα κατέφυγεν εἰς Αἴγυπτον πρὸς τὸν Πτολεμαῖον ἐν ᾧ ὁμως ἠτοιμάζετο νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὴν ξηρὰν, ἐδολοφονήθη κατὰ διαταγὴν τοῦ Πτολεμαίου, ὅστις ἐνόμιζεν ὅτι ἠνδραγιστὴ οὕτω τὸν Καῖσαρα. Μετ' ὀλίγον ἔφθασεν ὁ Καῖσαρ, εἰς τὸν ὁποῖον παρουσάσαν τὴν κεφαλὴν τοῦ Πομπήϊου. Ὁ Καῖσαρ ἐδάκρυσε διὰ τὴν τέχνην τοῦ ἄλλοτε γαμβροῦ του καὶ τελευταῖον ἀντιπάλου του ἐκθρονίσας δὲ τὸν Πτολεμαῖον, ὅστις ἔπεσεν εἰς τὸν Νεῖλον καὶ ἐπνίγη, ἀνεβίβασεν εἰς τὸν θρόνον τῆς Αἰγύπτου τὴν ἀδελφὴν τοῦ Πτολεμαίου Κλεοπάτραν, ἣτις εἶχε δελεάσῃ αὐτὸν διὰ τῶν θεληγῆρων τῆς. Κατόπιν ὁ Καῖσαρ ἐστράτευσεν κατὰ τοῦ βασιλέως τοῦ Βοσπόρου Φαρνάκου, τὸν ὁποῖον μετὰ τοσαύτης ταχύτητος καὶ εὐκολίας ἐνίκησεν, ὥστε ἀνήγγειλεν εἰς τὴν Ῥώμην τὴν νίκην διὰ τῶν ἐξῆς τριῶν λέξεων (ἤλθον, εἶδον, ἐνίκησα).

Ἀφ' οὗ μετὰ ταῦτα ἐτακτοποιήσε τὰ πράγματα τῆς Ἀσίας, ἐπανῆλθεν εἰς Ῥώμην, ὅπου ἀνηγορεύθη τὸ δεύτερον δικτάτωρ. Ἐπειδὴ δὲ τὰ λείψανα τοῦ στρατοῦ τοῦ Πομπήϊου συνεκεντρώθησαν ἐν Ἀφρική ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Σέξτου, υἱοῦ τοῦ Πομπήϊου, καὶ ἄλλων βοηθούμενα καὶ ὑπὸ τοῦ Ἰόβα, βασιλέως τῆς Νουμιδίας, ὁ Καῖσαρ ἐστράτευσεν κατ' αὐτῶν καὶ παρὰ τὴν Θάρον κατετρόπωσε καὶ διεσκόρπισεν αὐτὰ (46).

§ 54. Ἐπάνοδος τοῦ Καίσαρος εἰς Ῥώμην.—Μάχη
παρὰ τὴν Μοῦνδαν.—Θάνατος τοῦ Καίσαρος.

Ἐπανελθὼν ὁ Καίσαρ εἰς Ῥώμην ἐτέλεσε μεγαλοπρεπεστάτους θριάμβους διὰ τὰς ἐν Γαλατία, ἐν Αἰγύπτῳ, ἐν Βοσπόρῳ καὶ ἐν Ἀφρικῇ νίκας τῶν διένειμεν εἰς τοὺς στρατιώτας τὸν μεγάλας δωρεάς εἰς χρήματα καὶ εἰς ἀγροὺς καὶ ἕτερες τὸν λαὸν μὲ ἐπιτάσεις καὶ μὲ διάφορα θεάματα. Ἠσχολήθη εἰς ἀποκατάστασιν καλλιτέρας τάξεως πραγμάτων καὶ διώρθωσε διὰ τοῦ Ἀλεξανδρουτοῦ μαθηματικοῦ καὶ ἀστρονόμου Σωσιγένοῦς τὸ Ῥωμαϊκὸν ἡμερολόγιον, τὸ ὁποῖον ἀπ' αὐτοῦ ὀνομάζεται Ἰουλιανὸν καὶ εἶνε ἐν χρήσει παρὰ τοῖς ὀρθοδόξοις χριστιανοῖς. Ἐπειδὴ ὅμως καὶ πάλιν τὰ Πομπηϊκὰ λείψανα συνηθροίσθησαν ἐν Ἰσπανίᾳ ὑπὸ τοὺς νύκτας τοῦ Πομπηϊκῶν Σέξιτον καὶ Γναϊόν, ὁ Καίσαρ ἐπελθὼν κατ' αὐτῶν ἐνίκησεν ἐν Μοῦνδᾳ (45). 30,000 ἐκ τῶν ἐχθρῶν ἐφονεύθησαν, ἐν οἷς καὶ ὁ Γναῖος, ὁ δὲ Σέξιτος διασωθεὶς ἐπεδόθη εἰς τὸν ληστρικὸν βίον.

Ἐπειτα ὁ Καίσαρ ἐπανῆλθεν εἰς Ῥώμην, ὅπου ἡ Σύγκλητος εἶτε ἐκ φόβου εἶτε ἐξ ἰδιοτελείας ἀπένευμεν εἰς αὐτὸν ὅλα τὰ ἀξιώματα ἀνεκλήρουξεν αὐτὸν δικτατῶρα διὰ βίον, ὕπατον διὰ δέκα ἔτη, στρατηγὸν αὐτοκράτορα, δῆμαρχον, ἀρχιερεῖα ἐπήγειρε δι' αὐτὸν νὰ φορῇ στέφανον ἐκ δάφνης καὶ πορφύραν, καὶ τῷ ἐπέτρεψε νὰ κόπῃ νομίσματα φέροντα τὴν προτομὴν του.

Ὅτῳ λοιπὸν ἡ δημοκρατία ἐν Ῥώμῃ κατὰ τύπος μόνον ὑφίστατο, πράγματι δὲ ἦτο μοναρχία. Ἡ θέλησις τοῦ Καίσαρος ἦτο νόμος τοῦ κράτους· αὐτὸς ἀπεφάσιζε περὶ πολέμου καὶ περὶ εἰρήνης καὶ περὶ πάντων ἐν γένει τῶν πραγμάτων τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους. Ὅτε ὅμως ἠθέλησε καὶ κατὰ τύπος νὰ καταλύσῃ τὴν δημοκρατίαν καὶ νὰ προσλάβῃ τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως, πολλοὶ νέοι ἐνθουσιῶντες ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας ἐδολοφόνησαν αὐτὸν ἐν τῷ βουλευτηρίῳ τῇ 15 Μαρτίῳ τοῦ ἔτους 44 π. Χ. Ὁ Καίσαρ διακρίνας μεταξὺ τῶν συνωμοτιῶν καὶ τὸν προσφιλεῖ τὸν Βροῦτιον ἀνεφώνησε «καὶ σὺ τέκνον Βροῦτε»· καὶ καλύψας τὸ πρόσωπόν του διὰ τῆς τηβέννου ἔπεσε πρὸ τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Πομπηϊκῶν.

Ἀσκήσεις.

53. Πῶς προεκλήθη ὁ ἐμφύλιος πόλεμος μεταξὺ Καίσαρος καὶ Πομπηίου;—Τί γνωρίζεις περὶ τῆς διαβάσεως τοῦ Ῥουβίκου ὑπὸ τοῦ Καίσαρος;—Τί συνέβη ἐν Ῥώμῃ, ὅτε ἐγνώσθη ὅτι ὁ Καίσαρ διέβη τὸν Ῥουβίκον;—Ποῦ μετέβη ὁ Πομπηίος;—Πῶς προσήλθη ἐν Ῥώμῃ ὁ Καίσαρ;—Κατὰ τίνων ἐπῆλθε πρῶτον ὁ Καίσαρ;—Ποῦ ἠττήθη ὁ Πομπηίος καὶ πότε;—Ποῦ κατέφυγε μετὰ τὴν ἠττάν του ὁ Πομπηίος;—Τί γνωρίζεις

περὶ τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ πολέμου τοῦ Καίσαρος;—Τί περὶ τοῦ κατὰ τοῦ Φαρνάκου πολέμου;—Τί γνωρίζεις περὶ τῆς ἐν Θάψῳ μάχης;—

54 Πῶς ἐώρασες τὰς νίκας τοῦ ὁ Καίσαρ ἐν Ῥώμῃ;—Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου;—Εἰπέ μοι περὶ τῆς ἐν Μούνδα μάχης;—Ὅποια ἀξιώματα καὶ τιμαὶ ἀπενεμήθησαν εἰς τὸν Καίσαρα μετὰ τὴν ἐν Μούνδα μάχην;—Εἰπέ μοι ὅτι γνωρίζεις περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Καίσαρος;—

§ 55. Ὀκταβιανὸς καὶ Ἀντώνιος.— Δευτέρα τριανδρία.

Ὁ θάνατος τοῦ Καίσαρος ἐπέφερε μεγάλην ταραχὴν ἐν Ῥώμῃ. Οἱ συνωμοταί, ἀποφεύγοντες τὴν ὀργὴν τοῦ λαοῦ, ἐκλείσθησαν εἰς τὸ Καπιτώλιον. Ἡ Σύγκλητος συνεληθοῦσα ἐψήφισε, κατὰ πρότασιν τοῦ Κικέρωνος, ὁ μὲν νεκρὸς τοῦ Καίσαρος νὰ ταφῆ μεγαλοπρεπῶς καὶ αἱ πράξεις αὐτοῦ νὰ ἰσχύωσιν, εἰς δὲ τοὺς δολοφόνους νὰ δοθῆ ἀμνηστία. Οἱ δολοφόνοι τότε κατήλθον ἐκ τοῦ Καπιτωλίου ὅτι ὁμως κατὰ τὴν κηδείαν τοῦ Καίσαρος ὁ ἕπατος Ἀντώνιος διὰ λόγον τεχνικωτάτου ἀνέμνησε τὰ κατορθώματα τοῦ Καίσαρος καὶ ἀνέγνωσε τὴν διαθήκην, διὰ τῆς ὁποίας οὗτος καθίστα ἐν μέρει κληρονόμος τὸν Ῥωμαϊκὸν λαόν, καὶ εἰς τὸ τέλος ἐπέδειξε τὴν διάτρητον καὶ αἰμόφυρτον χλαμύδα τοῦ Καίσαρος, ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὀβελῆς κατελήφθη ὁ λαός, ὥστε ὤρμησε καὶ ἔλαβε τὰ ὄπλα, ἵνα ἐπιτεθῆ κατὰ τῶν δολοφόνων οὗτοι ὁμως ἐδραπέτευσαν ἐκ τῆς Ῥώμης, οἱ δὲ ἀρχηγοὶ αὐτῶν μετέβησαν εἰς τὰς ἐπαρχίας, τὰς ὁποίας αὐτὸς ὁ Καίσαρ εἶχε παραχωρήσῃ εἰς αὐτούς, ἦτοι ὁ μὲν Λέκιμος Βροῦτος μετέβη εἰς τὴν ἐντεῦθεν τῶν Ἀλπεων Γαλατίαν, ὁ Μάρκος Βροῦτος εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ ὁ Κάσιος εἰς τὴν Συρίαν.

Ἐν τῷ μεταξὺν ἔρχεται ἐκ τῆς Ἀπολλωνίας τῆς Ἰλλυρίας, ὅπου ἐσοῦδαζεν, ὁ Ὀκταβιανός, ἀνεψιὸς καὶ θετὸς υἱὸς καὶ γενικὸς κληρονόμος τοῦ Καίσαρος· ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀντώνιος ἠρνεῖτο νὰ παραχωρήσῃ εἰς αὐτὸν τῆς περιουσίαν τοῦ θείου του, ὁ Ὀκταβιανὸς διένειμεν ἐξ ἰδίων του τὰ ἐν τῇ διαθήκῃ τοῦ θείου του ἀναφερόμενα κληροδοτήματα καὶ τοιοῦτοτρόπως ἀπέκτησε πολλὴν δύναμιν παρὰ τῷ λαῷ. Ὅτε δὲ ὁ Ἀντώνιος ἐπεχείρησε ν' ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τοῦ Λεκίμου Βροῦτου τὴν ἐντεῦθεν τῶν Ἀλπεων Γαλατίαν, ὁ Κικέρων ὑποστηρίζων τὸν νεαρὸν Ὀκταβιανὸν ἔπεισε τὴν Σύγκλητον νὰ κηρύξῃ τὸν Ἀντώνιον ἐχθρὸν τῆς πατρίδος. Ὄθεν ἐστάλησαν κατ' αὐτοῦ οἱ ἕπατοι Ἰουλίαι καὶ Πάπιας, μετ' αὐτῶν δὲ ὡς ἀντιστράτηγος καὶ ὁ Ὀκταβιανός. Ὁ Ἀντώνιος ἠτήθη παρὰ τὴν Μοντινήν (43) καὶ κατέφυγε πρὸς τὸν Λέπιδον, διοικητὴν τῆς πέρας

τῶν Ἀλπεων Γαλατίας. Ἐπειδὴ ὁμοῦς ἡ Σύγκλητος ἀνέθηκε τὴν ἑξακολούθησιν τοῦ πολέμου εἰς τὸν Δέκιμον Βροῦτον, ὁ Ὀκταβιανὸς ὀργισθεὶς ἔσπευσεν εἰς Ῥώμην καὶ ἠνάγκασε τὴν Σύγκλητον καὶ τὸν λαὸν νὰ ἀναγορεύσωσιν αὐτὸν ἕτατον, καίτοι ἦτο εἰκοσαετῆς τὴν ἡλικίαν. Βλέπων δὲ ὅτι τὸ μεγαλείτερον πρόσομμα εἰς τοὺς φιλοδόξους σκοποὺς του ἦσαν οἱ δημοκρατικοί, ἠρώθη μετὰ τοῦ Ἀντωνίου καὶ τοῦ Λεπίδου καὶ ἀπειλέσας τὴν δευτέραν τριανδρίαν (43 π. Χ.), διένειμαν δὲ πρὸς ἀλλήλους τὰς δυτικὰς ἐπαρχίας καὶ ἀπεφάσισαν ὁ μὲν Λέπιδος νὰ μένη ἐν Ῥώμῃ, ὁ δὲ Ὀκταβιανὸς καὶ ὁ Ἀντώνιος νὰ καταδιώξωσι τοὺς φονεῖς τοῦ Καίσαρος. Ἐπειδὴ ὁμοῦς εἶχον ἀνάγκην χρημάτων, προέβησαν εἰς φρικτὰς προγραφὰς· ἐφόνευσαν 3000 συγκλητικὸς καὶ πλείστον ἄλλοις πλουσίους καὶ ἤρπασαν τὰς περιουσίας αὐτῶν. Δὲν ἐφείσθησαν οὐδὲ τῶν συγγενῶν καὶ φίλων· ὁ Ἀντώνιος προέγραψε τὸν θεῖόν του Λούκιον, ὁ Λέπιδος τὸν ἀδελφόν του Παῦλον καὶ ὁ Ὀκταβιανὸς τὸν εὐεργέτην του Κικέρωνα καὶ ἀπαίτησιν τῆς συζύγου τοῦ Ἀντωνίου Φοῦλβίαν. Τὸν Κικέρωνα φεύγοντα ἐφόνευσεν ὁ ἑκατόνταρχος Ἐρένιος καὶ ἀποκόψας τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ ἔφερον εἰς τὴν Φουλβίαν, ἧς διὰ βελόνης τὴν ἐκέκτησε.

§ 56. Ἡ ἐν Φιλίπποις μάχη (42 π. Χ.)

Μετὰ ταῦτα ὁ Ὀκταβιανὸς καὶ ὁ Ἀντώνιος στρατολογήσαντες ἑξεστράτευσαν κατὰ τῶν δημοκρατικῶν, οἵτινες ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Μάρκου Βρούτου καὶ τοῦ Κάσσιου εὐρίσκοτον ἐν Μακεδονίᾳ. Γενομένης μάχης ἐν Φιλίπποις τῆς Μακεδονίας τῷ 42 π. Χ. οἱ δημοκρατικοὶ ἠττήθησαν, οἱ δὲ ἀρχηγοὶ αὐτῶν Βρούτος καὶ Κάσσιος ἠτύχησαν.

Οὕτω λοιπὸν ἡ Ῥωμαϊκὴ δημοκρατία ἐτάφη ἐν Φιλίπποις. Μετὰ ταῦτα ὁ μὲν Ὀκταβιανὸς ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὁ δὲ Ἀντώνιος μετέβη εἰς τὴν Ἀσίαν, ἵνα τιμωρήσῃ πάντας, ὅσοι εἶχον δώσῃ βοήθειαν εἰς τοὺς δημοκρατικούς. Ὁ Ἀντώνιος εὐρισκόμενος ἐν Ταρσῷ τῆς Κιλικίας προσεκάλεσε τὴν βασίλισσαν τῆς Αἰγύπτου Κλεοπάτραν, ἵνα ἀπολογηθῇ διὰ τὴν συνδρομὴν, τὴν ὅποιαν παρέσχεν εἰς τὸν Βρούτον καὶ τὸν Κάσσιον· ἀλλὰ τοσοῦτον ἐροητεύθη ἐκ τῶν θελγῆτρων τῆς Αἰγυπτίας ἐκείνης σειρήνος, ὥστε τὴν ἠκολούθησεν ὡς αἰχμάλωτος εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Διὰ τὴν οζανδαλώδη ταύτην διαγωγὴν τοῦ Ἀντωνίου παρ' ὀλίγον νὰ ἐκτραγῆ πόλεμος μετὰ αὐτοῦ καὶ τοῦ Ὀκταβιανοῦ· τὰ πράγματα ὁμοῦς συνε-

βιβάσθησαν καὶ ἐγένετο νέα διανομὴ τοῦ κράτους· καὶ ὁ μὲν Ὀκταβιανὸς ἔλαβε τὰς δυτικὰς ἐπαρχίας, ὁ δὲ Ἀντώνιος τὰς ἀνατολικὰς καὶ ὁ ἀσθενὴς Λέπιδος τὴν Ἀφρικήν· πρὸς ἐδραίωσιν δὲ τῆς συμφυλιώσεως ταύτης, ἀποθανούσης τῆς Φουλβίας, ὁ Ἀντώνιος ἔλαβε σύζυγον τὴν σεμνὴν Ὀκταβίαν, ἀδελφὴν τοῦ Ὀκταβιανοῦ.

§ 57. Πόλεμος μεταξὺ Ὀκταβιανοῦ καὶ Ἀντωνίου.—
Ἡ ἐν Ἀκτίῳ ναυμαχία (31 π. Χ.).

Ὁ Ἀντώνιος ἐπανελθὼν εἰς τὴν Ἀσίαν παρεδόθη καὶ πάλιν εἰς τὸν μετὰ τῆς Κλεοπάτρας ἀκόλαστον βίον· ἐγένετο ἀληθὴς δεσμώτης τῆς πολυμηχάνου ἐκείνης βασιλείσεως· εἰς τόσον δὲ βαθμὸν κακοηθείας ἔφθασεν, ὥστε ἐτόλμησε νὰ διαζευχθῆ τὴν ἐνάρετον σύζυγον τοῦ Ὀκταβίαν καὶ νὰ τελέσῃ τοὺς γάμους τοῦ μετὰ τῆς Κλεοπάτρας. Ἡ Σύγκλητος τότε ἀγανακτήσασα ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Κλεοπάτρας καὶ ἀφῆρσεν ἀπὸ τὸν Ἀντώνιον τὴν ἐν τῇ Ἀνατολῇ στρατηγίαν.

Ὁ Ἀντώνιος ἀντὶ νὰ σπεύσῃ κατὰ τοῦ Ὀκταβιανοῦ καὶ προλάβῃ αὐτὸν ἀνέτοιμον, ἦλθε μετὰ τῆς Κλεοπάτρας εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ διεχείμασεν ἐν Πάτραις ἐν μέσῳ ἑορτῶν καὶ διασκεδάσεων· οὕτω δὲ ἔδωκε καιρὸν εἰς τὸν Ὀκταβιανὸν νὰ ἐτοιμασθῆ καὶ νὰ ἐπέλθῃ κατ' αὐτοῦ. Οἱ δύο ἀντίπαλοι συνητήθησαν παρὰ τὸ Ἀκτιον εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου. Ἐκεῖ συνήφθη ναυμαχία (31 π. Χ.)· πρὶν δμως κριθῆ ὁ ἀγὼν, ἡ Κλεοπάτρα μετὰ 60 πλοίων ἐτραπῆ εἰς φυγὴν δι' ἄγνωστον αἰτίαν· ταύτην ἠκολούθησε καὶ ὁ Ἀντώνιος· ὁ δὲ στόλος αὐτοῦ καὶ ὁ ἐν τῇ ξηρᾷ στρατὸς παρεδόθησαν εἰς τὸν Ὀκταβιανόν.

Ὁ Ὀκταβιανὸς εἰς ἀνάμνησιν τῆς νίκης ἔκτισε παρὰ τὸ Ἀκτιον τὴν Νικεοπολιν (σημερινὴν Πρέβεζαν). Μετὰ ταῦτα δὲ κατεδίωξε τὸν Ἀντώνιον καὶ τὴν Κλεοπάτραν εἰς τὴν Αἴγυπτον. Ὁ Ἀντώνιος περιελθὼν εἰς ἀπόγνωσιν ἠτόκτιόνησεν, ἀφ' οὗ μάλιστα ψευδῶς τὸν ἐπληροφόρησαν ὅτι ἡ Κλεοπάτρα ἐδηλητηριάσθη. Καὶ ἡ Κλεοπάτρα μὴ δυνηθεῖσα νὰ σαγηνεύσῃ διὰ τῶν θεληγῆτρων τῆς τὸν Ὀκταβιανὸν ἠτόκτιόνησε καὶ αὐτὴ δι' ὄφρους, τὸν ὁποῖον διετῆρει ἐντὸς καιρίστου φέροντος ὀπώρας.

Μετὰ τὸν θάνατον τῆς Κλεοπάτρας ὁ Ὀκταβιανὸς προσήρτησε τὴν Αἴγυπτον ὡς ἐπαρχίαν εἰς τὸ Ῥωμαϊκὸν κράτος.

Ἀσκήσεις.

55. Τί συνέβη ἐν Ῥώμῃ εὐθύς μετὰ τὸν φόνον τοῦ Καίσαρος;—Τί ἔγινε κατὰ

τὴν κηδεῖαν τοῦ Καίσαρος ; — Ποῦ κατέφυγον οἱ ἀρχηγοὶ τῶν συνωμοτῶν ; — Τίς ἦτο ὁ Ὀκταβιανὸς καὶ τί ἔκαμεν οὗτος, ὅτε ἦλθεν εἰς τὴν Ῥώμην ; — Πότε ἡ Σύγκλητος ἐκήρυξε τὸν Ἄντωνον ἐχθρὸν τῆς πατρίδος καὶ κατὰ προτροπὴν τίνος ; — Τίνες ἐστάλησαν κατὰ τοῦ Ἄντωνίου καὶ ποῖαν ἔκθασιν ἔλαβεν ὁ πόλεμος οὗτος ; — Τί ἔκαμεν ὁ Ὀκταβιανὸς μετὰ τὴν ἦτταν τοῦ Ἄντωνίου ; — Τίνες ἀπέτελεσαν τὴν β' τριανδρίαν καὶ τί ἀπεφάσιον οἱ τριανδρῶν ; — Τί γνωρίζεις περὶ τῶν προγραφῶν τῆς δ' τριανδρίας ; — Εἰπέ μοι περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Κικέρωνος ;

56 - 57. Εἰπέ μοι περὶ τῆς ἐν Φιλίπποις μάχης ; — Εἰπέ μοι τὰ μεταξὺ τῆς ἐν Φιλίπποις μάχης καὶ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου μεταξὺ Ἄντωνίου καὶ Ὀκταβιανοῦ ; — Πῶς προσελήθη ὁ μεταξὺ Ἄντωνίου καὶ Ὀκταβιανοῦ ἐμφύλιος πόλεμος ; — Τί ὤφειλε νὰ πράξῃ εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ὁ Ἄντωνίος καὶ τί ἐπραξε ; — Ποῦ συνητήθησαν οἱ δύο ἀντίπαλοι ; — Εἰπέ μοι περὶ τῆς παρὰ τὸ Ἄκτιον ναυμαχίας ; — Ποῖαν πόλιν ἔκτισε παρὰ τὸ Ἄκτιον ὁ Ὀκταβιανὸς καὶ διὰ τί ; — Εἰπέ μοι τὰ συμβῆντα μετὰ τὴν παρὰ τὸ Ἄκτιον ναυμαχίαν ;

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΡΙΤΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΕΝ ΡΩΜΗ. (30 π. Χ. - 476 μ. Χ.)

§ 58. Ὀκταβιανὸς Αὐγουστος.

Ὁ Ὀκταβιανὸς ἀφ' οὗ κατέβαλε τὸν Ἀντώνιον καὶ ἐτακτοποίησε τὰ πράγματα τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Ἀσίας, ἐπέστρεψεν εἰς Ῥώμην νικητὴς καὶ τροπαιοῦχος καὶ ἐτέλεσε μεγαλοπρεπεστάτους θριάμβους διὰ τὴν ἐν Ἀκτίῳ νίκην καὶ διὰ τὴν ὑποταγὴν τῆς Αἰγύπτου. Ὁ λαὸς καὶ ἡ Σύγκλητος ἔδειξαν μεγάλην ἀφοσίωσιν πρὸς αὐτόν. Βλέπων δὲ ὁ Ὀκταβιανὸς ὅτι ὁ λαὸς εἶχεν ἀποκάμνη πλεον ἐκ τῶν ταραχῶν καὶ τῶν ἐμφυλίων πολέμων καὶ ὅτι μετ' εὐχαριστήσεως θὰ ἐβλεπε συγκεντρομένην πᾶσαν ἐξουσίαν εἰς ἓν πρόσωπον ἱκανόν, μετέβαλε τὴν δημοκρατίαν εἰς μοναρχίαν, οὐχ ὁμῶς ἀμέσως καὶ ἀποτόμως, ἀλλὰ βαθμηδόν. Κατ' ἀρχὰς ἀνεδείχθη αὐτοκράτωρ ὡς τοιοῦτος ἦτο ἀρχηγὸς πασῶν τῶν κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν δυνάμεων. Μετὰ ταῦτα ἔλαβε διαδοχικῶς καὶ τὰ λοιπὰ ἀξιώματα ἐγένετο τιμητὴς τῶν ἡθῶν, ἀρχιε-

ρεύς, δήμαρχος. Ὡς δήμαρχος ἐκηρύχθη ἰερός καὶ ἀπαρβίαστος. Καὶ διετήρησε μὲν τοὺς τύπους τῆς δημοκρατίας, πᾶσα ὁμῶς ἀρχὴ ἀπέρρεεν ἐκ τοῦ Ὀκταβιανοῦ. Ἐξ ὄλων ὁμῶς τῶν τίτλων, τοὺς ὁποίους ἀπένειμεν εἰς αὐτὸν ἢ Σύγκλητος, μετὰ μεγαλειέρας εὐχαριστήσεως ἐδέχθη τὸν τίτλον τοῦ Αὐγούστου (Σεβαστοῦ) καὶ ἐπὶ τὸ ὄνομα τοῦτο εἶνε γνωστός ὡς αὐτοκράτωρ ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ ἱστορίᾳ.

Ὁ Αὐγουστος θέλων νὰ ἐξαλείψῃ ἐκ τῆς μνήμης τῶν Ῥωμαίων τὴν ἀπαισίαν ἐκεῖνην ἐποχὴν τῶν προγραφῶν, ἀνέπτυξεν ἐν ὄλῃ τῇ διοικήσει τοῦ κράτους μεγάλην ἠπιότητα καὶ ἀγαθότητα ὑπεστήριξε τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας ἔχον εἰς τοῦτο σύμβουλον καὶ συμπράκτορα τὸν φιλομουσοτάτον πρωθυπουργόν του Μαϊκήναν. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Αὐγούστου ἤκμασαν ἐν Ῥώμῃ οἱ ἐξοχώτεροι ποιηταὶ (Βιργίλιος, Ὀράτιος, Ὀβίδιος) καὶ ἱστοριογράφοι (Σαλλούστιος, Λίβιος) ὅθεν καὶ ὁ αἶων τοῦ Αὐγούστου ὀνομάσθη χρυσοῦς αἶων τῆς Ῥωμαϊκῆς φιλολογίας.

Ἐπὶ Αὐγούστου ἐγεννήθη καὶ ὁ λιτρωτὴς τοῦ κόσμου, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. Ὁ Αὐγουστος ἤρξε 44 ἔτη, ἀπέθανε δὲ ἐν Νόλῃ τῆς Καμπανίας τῷ 14 μ. Χ. ἐν ἡλικίᾳ 70 ἐτῶν. Οἱ Ῥωμαῖοι προσέφερον εἰς αὐτὸν θείας τιμὰς καὶ τὸν ἔκτον μῆνα πρὸς τιμὴν του ὀνόμασαν Αὐγούστου.

§ 59. Οἱ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Αὐγούστου αὐτοκράτορες.

Πάντες οἱ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Αὐγούστου αὐτοκράτορες ὑπῆρξαν χεῖριστοι ἐπὶ πᾶσαν ἔποψιν. Ἐκαστος ἐξ αὐτῶν ἐφιλοτιμεῖτο τρόπον τινὰ νὰ ὑπερβάλῃ τὸν προκάτοχόν του κατὰ τὴν σκληρότητα καὶ τὴν θηριωδίαν.

α') **Τιβέριος**, ὦμος καὶ ἀπάνθρωπος, φονεύσας τὸν ἀνεψιὸν του Γερμανικόν, τὸν ἐνδοξὸν νικητὴν τῶν Γερμανῶν, καὶ πάντας σχεδὸν τοὺς ἄλλους συγγενεῖς του καὶ πλείστον ἄλλους ἀθῶους πολίτας, τῶν ὁποίων τὰς περιουσίας ἤρπασε.

β') **Καλιγύλας**, τέρας ἀσεβείας, κακουργίας, ἀσωτείας καὶ μαρτίας· τύπος φρενοβλαβοῦς, λυπούμενος διότι οἱ Ῥωμαῖοι δὲν εἶχον μίαν μόνον κεφαλὴν διὰ νὰ τὴν κόψῃ διὰ μᾶς.

γ') **Τιβέριος Κλαύδιος**, ἡλίθιος, ἀγόμενος καὶ φερόμενος ἐπὶ τῆς συζύγου του Μεσσαλίνας, ἥς ἐπῆρξε διαβόητος διὰ τὴν εἰσχροπότητά της, ἢ προσωποποίησις τῆς ἀνηθικότητος καὶ τῆς ἀκολασίας. Ταύτην φονεύσας ὁ Τιβέριος Κλαύδιος ἔλαβε δευτέραν σύ-

ζυγον τὴν ἀδελφὴν τοῦ Καλιγόλα Ἀγριππίαν, γυναῖκα φίλαρχον καὶ παυοῦργον. Ἡ Ἀγριππίνα ἔπεισε τὸν Τιβέριον Κλαύδιον νὰ δρῶσῃ ὡς διάδοχόν του τὸν ἐκ τοῦ πρώτου γάμου της υἱόν της Νέρωνα, κατόπιν δὲ τὸν ἐδηλητήριασε.

δ') Νέρων. Ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος ἐπῆρξε τὸ μεγαλείτερον ἀνθρωπόμορφον τέρας, ὁ θηριωδέστερος τῶν τυράννων, ὁ μεγαλύτερος «ἐστειμμένος κακοῦργος». Κατὰ πρότερον ἐφόνησε τὸν ἐιεροθαλῆ ἀδελφόν του Βρεττανικόν, ἔπειτα τὴν μητέρα του Ἀγριππίαν, ἔπειτα τὴν ἐνάρετον σύζυγόν του Ὀκταβίαν.

Ὁ Νέρων θέλων νὰ λάβῃ ἰδέαν τιὰ τῆς προπολήσεως τῆς Τροίας διέταξε καὶ ἐπυρόλησαν τὴν Ῥώμην. Ἐν ᾧ πάντες οἱ δυναστευεῖς κάτοικοι ἀπηλιτισμένοι ἔβλεπον τὴν καταστροφὴν, αὐτὸς ἀπὸ τοῦ πύργου τοῦ Μαικίρα ἐθεάτο ἀπαθῆς τὸ φοβερόν καὶ ἀπαίσιον ἐκεῖνο θέαμα. Κατόπιν δέ, ἵνα καταστειλῇ τὴν ἐξεγειρομένην ἀγανάκτησιν τοῦ λαοῦ, ἀπέδωκε τὴν πυρόλησιν εἰς τοὺς Χριστιανούς, ὅθεν καὶ διέταξε τὸν πρῶτον κατὰ τῶν Χριστιανῶν διωγμὸν (64 μ. X.), κατὰ τὸν ὁποῖον ἐμαρτύρησαν καὶ οἱ κορυφαῖοι τῶν ἀποστόλων Πέτρος καὶ Παῦλος.

Ὁ Νέρων δὲν ἤθελε νὰ φαίνεται μόνον μέγας αὐτοκράτωρ, ἀλλὰ καὶ καλλιτέχνης ἔξοχος. Ὅθεν παρουσιάζετο δημοσίᾳ ὡς κιθαροφθόος, ὡς ἀοιδός, ὡς ὑποκριτής καὶ ὡς ἀρματιηλάτης. Μετέβη καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὴν χώραν τῆς καλλιτεχνίας, καὶ παρέστη εἰς τοὺς ἐθνικοὺς ἀγῶνας ὡς κωταροφθός καὶ ἀρματιηλάτης καὶ ἔλαβε σωρείαν στεφάνων.

Ἀλλὰ τὰ διάφορα κακοεργήματα αὐτοῦ καὶ ἐν γένει ἡ τυραννικὴ διοίκησίς του ἐξήγειραν εἰς μέγαν βαθμὸν τὸ μῖσος τοῦ λαοῦ· τέλος ἐπανεσιاتیησαν αἱ λεγεῶνες ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ἰσπανίᾳ καὶ ἀνέδειξαν αὐτοκράτορα τὸν Γάλβαν. Ὁ Νέρων ἐγκαταλειφθεὶς ὑπὸ πάντων κατέφηνεν εἰς ἀγροτικὴν τινα οἰκίαν καὶ μὴ βλέπων οὐδεμίαν σωτηρίαν ἠτόκτιόνησε (68 μ. X.).

Ἀσκήσεις.

58. Τί ἔκαμεν ὁ Ὀκταβιανός, ὅτε ἐπανῆλθεν εἰς Ῥώμην μετὰ τὴν τακτοποίησιν τῶν πραγμάτων τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Ἀσίας; — Ποῖα ἀξιώματα ἔλαβε κατὰ σειράν; — Ἐξ ὧν τῶν τιτλων τιτλων ἀπεδέχθη μὲ περισσοτέραν εὐχαρίστησιν ὁ Ὀκταβιανός; — Ὅποια ἐν γένει ὑπῆρξεν ἡ διοίκησις τοῦ Αὐγούστου; — Ποῖος ἦτο ὁ πρωθυπουργός τοῦ Αὐγούστου καὶ εἰς τί διεκρίνετο; — Πῶς ὠνομάσθη ἡ ἐποχὴ τοῦ Αὐγούστου καὶ διὰ τί; — Πῶς καὶ πότε ἀπέθανεν ὁ Αὐγούστος; — Ποῖος μὲν ὠνομάσθη μετὰ τὸ θάνατόν του;

59 Ὅποιοι ὑπῆρξαν οἱ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Αὐγούστου αὐτοκράτορες καὶ εἰς τί ἐπ-

λοτιμήθη ἕκαστος ἐξ αὐτῶν ; — Εἰπέ μοι περὶ Τιβερίου ; — Εἰπέ μοι περὶ Καλιγῶλα ; — Εἰπέ μοι περὶ Τιβερίου Κλαυδίου ; — Ὅποιός τις ὑπῆρξεν ὁ Νέρων ; — Ποίους κατὰ πρῶτον ἐφόνευσεν οὗτος ; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς πυρπολήσεως τῆς Ῥώμης ὑπὸ τοῦ Νέρωνος ; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ α' διωγμοῦ τῶν Χριστιανῶν ; — Ὡς τί ἤθελε νὰ φαίνεται ὁ Νέρων καὶ ποῦ μετέβη ; — Ὅποιον ὑπῆρξε τὸ τέλος τοῦ Νέρωνος ;

§ 60. Αὐτοκράτορες ἐκ τοῦ γένους τῶν Φλαβίων.

α) Βεσπασιανὸς (69—79), πρῶτος αὐτοκράτωρ ἐκ τοῦ γένους τῶν Φλαβίων. Ὁ Βεσπασιανὸς ὑπῆρξε καθ' ὅλα ἄριστος αὐτοκράτωρ κατέβαλε πᾶσαν προσπάθειαν ν' ἀνυψώσῃ τὸ καταπεσόν ὑπὸ τῶν προκατόχων τὸν Ῥωμαϊκὸν κράτος ἦτο δραστηριώτατος, φιλοπονώτατος καὶ εἰς ἄκρον οἰκονόμος, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς προκατόχους του, οἵτινες διὰ τῆς μεγάλης τῶν σπατάλης εἶχον βυθίση τὸ κράτος εἰς μέγιστα χρεή. Ὁ Βεσπασιανὸς πρωτίστως ἐφρόντισε νὰ εἰσαγάγῃ πειθαρχίαν εἰς τὸν στρατὸν καὶ φειδῶ εἰς τὰ οἰκονομικά προήγαγε τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας, καὶ διὰ τοῦ ἀπλοῦ καὶ λιτοῦ βίου του συνετέλεσεν εἰς τὴν ἠθικὴν βελτίωσιν τῶν πολιτῶν. Καὶ δι' οἰκοδομῶν ἐκαλλώπισε τὴν Ῥώμην ὁ Βεσπασιανός ἀνήγειρε τὸν μεγαλοπρεπέστατον ναὸν τῆς Εἰρηῆς, καὶ τὸ μέγα ἐκεῖνο ἀμφιθέατρον, τὸ ὁποῖον περιελάμβανε ἐπὶ τὰς 60 χιλιάδας θεατῶν, ὠνομάζετο δὲ κολοσσιαῖον.

Ἐπὶ Βεσπασιανοῦ συνέβη καὶ τὸ ἐξῆς σπουδαιότατον γεγονός· ὁ υἱὸς αὐτοῦ Τίτος μετὰ πεισματώδη ἀντίστασιν κατέβαλε τοὺς ἐπαρσατατήσαντας Ἰουδαίους καὶ ἐκνύριενσε τὴν Ἰερουσαλήμ (70 μ. Χ.), τὴν ὁποίαν κατέσκαψε οὕτω δὲ ἐξεπληρώθη ἡ προφητεία τοῦ Χριστοῦ εἰπόντος ὅτι θὰ ἔλθῃ ἡμέρα, καθ' ἣν δὲν θὰ μείνῃ ἐν τῇ Ἰερουσαλήμ λίθος ἐπὶ λίθον. Μυριάδες Ἰουδαίων ἐσφάγησαν κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Ἰερουσαλήμ καὶ τὸ αἷμα αὐτῶν ποταμηδὸν ἔρρευσεν εἰς τὰς ὁδοὺς. Οὕτω δὲ ἐξεπληρώθη καὶ ἡ ἀρὰ αὐτῶν τῶν Ἰουδαίων, οἵτινες ζητοῦντες παρὰ τοῦ Πιλάτου τὴν σταύρωσιν τοῦ Ἰησοῦ ἀνέκραζον «τὸ αἷμα αὐτοῦ ἴσι ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν».

β') Τίτος (78—81). Τὸν Βεσπασιανὸν διεδέχθη ὁ υἱὸς του Τίτος, ὁ νικητὴς τῶν Ἰουδαίων, εἰς ἐκ τῶν καλλίστων αὐτοκρατόρων τῆς Ῥώμης. Ἡ βασιλεία τοῦ Τίτου ὑπῆρξε μὲν βραχεῖα, ἀλλ' ἀλησμόνητος. Πᾶσαι αἱ προσπάθειαι αὐτοῦ ἔτεινον εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ λαοῦ του· δι' ὃ καὶ οἱ ἐπὶ αὐτοῦ ὠνομάζον αὐτὸν «ἀγάπην καὶ ἐντροφίαν τοῦ ἀνθρώπου γένους». Οὐδέποτε ὁ Τίτος ἐτιμῶρει τοὺς κακολογοῦντας αὐτόν· «ἐὰν μὲ

κακολογῶσιν ἀδίκως», ἔλεγεν, «ἢ συνείδησις θὰ ἐλέγξη αὐτούς· ἔαν μὲ κακολογῶσι δικαίως, θὰ εἶνε ἀδικον νὰ τοὺς τιμωρήσω». Ἦτο φιλόανθρωπος καὶ εὐεργετικός. Ἡμέραν τινὰ δὲν εὐηγοίτησεν οὐδένα· τὴν ἐσπέραν εἰς τὸ δεῖπνον ἦτο λυπημένος καὶ ἔλεγεν εἰς τοὺς φίλους του, ὅτι ἀπώλεσε μίαν ἡμέραν.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Τίτου συνέβησαν μεγάλα δυστυχήματα· πρῶτον ἐξεροράγη ὁ Βεσούβιος καὶ κατέχουσε τρεῖς πόλεις, τὴν Ἡράκλειαν, τὴν Πομπηϊαν καὶ τὰς Σταβίας· δεύτερον μεγάλη προκαϊὰ ἐκτραγεῖσα ἐν Ῥώμῃ καὶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας διαρκέσασα ἀπετέφρωσε τὰς καλλιτέρας συνοικίας τῆς Ῥώμης· ὡς νὰ μὴ ἤρουν δὲ τὰ κακὰ ταῦτα, ἐνέσκηψε καὶ λοιμὸς καταστρεπτικώτατος. Εἰς ὅλα ταῦτα τὰ δυστυχήματα μόνη παρηγορία ἦτο ὁ Τίτος, ὅστις ἔτρεχε παντοῦ καὶ ἐβοήθει τοὺς πάσχοντας. Ἀνυσυχῶς ὁ κάλλιστος οὗτος ἡγεμὼν ἀπέθανε προῶτως, δηλητηριασθεὶς, ὡς λέγεται, ὑπὸ τοῦ ἑτεροθαλοῦς ἀδελφοῦ του Δομιτιανοῦ (81).

γ) Δομιτιανὸς (81-96). Οὗτος εἶχε τὴν ὁμότητα τοῦ Νέρωνος καὶ τὴν μοῖραν καὶ δοξομανίαν τοῦ Καλιγόλα· ἐπανάφερε τοὺς χρόνους τῶν δύο ἐκείνων κακοῦργων καὶ διέπραξε τὰ τρομερώτερα ἐγκλήματα· ἐκστρατεύσας δὲ ἐναντίον τῶν Δακῶν ἠττήθη καὶ ὑπερσεώθη νὰ πληρώσῃ φόρον· καὶ ὁμοῦ δὲν ἠσχύνθη ἐπανελθὼν εἰς Ῥώμην νὰ τελέσῃ μεγαλοπρεπεῖς θριάμβους. Ἐπ' αὐτοῦ ἐγένετο καὶ ὁ β' κατὰ τῶν Χριστιανῶν διωγμὸς· τέλος τὸ βδελυρὸν αὐτὸ τέρας ἐφρονεῦθη ὑπὸ συνωμοτῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ἡ σύζυγος του Δομιτία.

§ 61. Ἐποχὴ τῶν λαμπρῶν αὐτοκρατόρων

α) Τραϊανὸς (98-117). Τὸν Δομιτιανὸν διεδέχθη ὁ γέρονς συγκλημικός Νέρβας (96-98) καὶ τοῦτον ὁ Τραϊανὸς, ὅστις ἦτο Ἰσπανὸς τὴν καταγωγὴν. Ὁ Τραϊανὸς ὄλον τον τὸν βίον ἀφιέρωσεν εἰς τὴν εὐημερίαν τοῦ λαοῦ του· δι' ὃ καὶ ὁ λαὸς του ἀνόμασεν αὐτὸν ἄριστον· καὶ ἀληθῶς σπανίως ὑπῆρξεν αὐτοκράτωρ δυνάμενος ἐπαξίως νὰ φέρῃ τὸν τίτλον τοῦτον· ἐν ᾧ οἱ προκάτοχοί του ἐφιλοτιμοῦντο νὰ πληρῶσι τὴν Ῥώμην μὲ τοὺς ἀνδριάντας των, ὁ Τραϊανὸς ἔνα μόνον ἀνδριάντα ἔστησε καὶ τοῦτον αἰώνιον ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ λαοῦ του. Καθ' ὄλον ἡ ἐσωτερικὴ διοίκησις τοῦ Τραϊανοῦ ὑπῆρξε δικαιοσύνη. Ἀλλὰ καὶ ἐξωτερικῶς ἐλάμπρυνε τὸ κράτος τον ὁ Τραϊανὸς· ἐκστρατεύσας δις κατὰ τῶν Δακῶν (ἐν τῇ σημερινῇ Μολδοβλαχίᾳ) ἐνίκησεν αὐτοὺς καὶ κατέστησε τὴν Δακίαν Ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν ὑπὸ

τὸ ὄνομα «*Δαζία Τραϊανή*» καὶ κατεσκευάσεν ἐπὶ τοῦ Δουναβέως λιθίνην γέφυραν μὲ 22 τόξα· πρὸς διαίωκσιν δὲ τοῦ κατορθώματος τούτου ἀνήγειρον ἐν Ῥώμῃ παμμεγέθη μαρμαρόνην στήλην φέρονσαν τὸ ὄνομά του, ἣτις σώζεται μέχρι σήμερον. Μετὰ ταῦτα ἔξεστράτευσεν καὶ καθυπέταξε τὴν Ἀρμενίαν, τὴν Μεσοποταμίαν καὶ τὴν Ἀσσυρίαν, τὰς ὁποίας κατέστησεν Ῥωμαϊκὰς ἐπαρχίας· ἔπειτα δὲ ἔστρεψε τὰ ὄπλα κατὰ τῶν Πάρθων, τῶν ὁποίων ἐκυρίενσεν τὴν προσιέουσαν Κτησιφώντια. Ἐπαγερόμενος ἐκ τῆς ἐστρατείας ταύτης ἠσθένησεν καὶ ἀπέθανεν ἐν Σελινοῦντι τῆς Κιλικίας (117), ἡ δὲ τέφρα του μετεκομίσθη εἰς Ῥώμην καὶ ἐτέθη ὑπὸ τὴν φερώνυμον αὐτοῦ στήλην. Ἐπὶ Τραϊανοῦ τὸ Ῥωμαϊκὸν κράτος εἶχε τὴν μεγίστην ἔκτασιν.

β') Ἀδριανὸς (117-137). Τὸν Τραϊανὸν διεδέχθη ὁ ἀνεψιὸς του Ἀδριανός, ὅστις ἦτο εἰρηρικός αὐτοκράτωρ. Ὁ Ἀδριανὸς ἐπιθυμῶν νὰ γνωρίζῃ ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως τὰς ἀνάγκας τοῦ κράτους περιῆλθεν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πεζός, τὰς διαφόρους αὐτοῦ ἐπαρχίας, φροντίζων νὰ θεραπεύῃ πᾶσαν ἀνάγκην. Κατὰ τὴν περιοδείαν του ταύτην, ἣς διάρκεσεν 11 ἔτη, ἔκτισε καὶ τὴν Ἀδριανούπολιν. Τὰς Ἀθήνας ἠγάπησεν ἐξαιρετικῶς καὶ πεντάκις ἐπισκέφθη παραμείνας ἐν αὐταῖς ἐπὶ πολλὸν χρόνον· ἐκαλλώπισεν αὐτὰς διὰ διαφορῶν οἰκοδομῶν· ἠφοδόμησεν τὸν ναὸν τοῦ Ὀλυμπίου Διός, τοῦ ὁποίου τὰ θεμέλια εἶχε θέσῃ ὁ Πεισίστρατος· κατεσκευάσεν τὸ μέχρι σήμερον σωζόμενον Ἀδριανεῖον ὑδραγωγεῖον· ἀνήγειρε πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς Ἀκροπόλεως νέαν πόλιν ἣτις ἐχωρίζετο ἀπὸ τῆς παλαιᾶς διὰ τῆς κοινῶς λεγομένης «*πύλης τοῦ Ἀδριανοῦ*».

Ἡ βασιλεία τοῦ Ἀδριανοῦ ὑπῆρξεν εἰρηρική καὶ μόνον ἡ ἐπανάστασις τῶν Ἰουδαίων διετάραξεν αὐτὴν ἐπὶ τινα χρόνον· ἐπειδὴ δηλαδὴ ὁ Ἀδριανὸς ἠθέλησεν ν' ἀνεγείρῃ ἐπὶ τῶν εἰρηπίων τῆς Ἰερουσαλήμ Ῥωμαϊκὴν ἀποικίαν ὑπὸ τὸ ὄνομα Αἰλία Καπιτωλίνα, καὶ ἐπὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομῶντος νὰ οἰκοδομήσῃ ναὸν τοῦ Καπιτωλίνου Διός, οἱ Ἰουδαῖοι ἐπανεσιاتیσαν καὶ ἐπὶ τρία ἔτη ἐπολέμησαν μετὰ λυσσώδους φανατισμοῦ· τέλος ὁμῶς ἠττήθησαν ὀλοσχερῶς· 600 χιλιάδες ἐφονεύθησαν, οἱ δὲ λοιποὶ διεσκορπίσθησαν τῆδε κακέισε καὶ τὰ τελενταῖα λείψανα τοῦ Ἰουδαϊκοῦ κράτους ἐξηφανίσθησαν. Ὁ Ἀδριανὸς ἀνήγειρον ἐν Ῥώμῃ τὸ Ἀθήναιον, ὅπου ὑπῆρξε μεγάλη βιβλιοθήκη· ἀνήγειρε τὸ περίφημον Μανσωλεῖον, ὅπερ σώζεται μέχρι σήμερον ὑπὸ τὸ ὄνομα Πύργος τοῦ Ἀγγέλου καὶ ἄλλα πολλά.

γ') Λαμπροὶ ὠσαύτως αὐτοκράτορες ὑπῆρξαν καὶ οἱ ἐπόμενοι

δύο, ὁ Ἀντωνῖνος (138-161 μ. Χ.), ὅστις διὰ τὴν πολλὴν του εὐδέβειαν ὠνομάσθη Πῖος (=εὐσεβής) καὶ ὁ Μάρκος Ἀύρηλιος (161-180), ὁ κατ' ἐξοχὴν φιλόσοφος αὐτοκράτωρ, ὅστις κυβερνῶν εἶχε πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ τοῦ Πλάτωνος: «Τότε οἱ λαοὶ θὰ εὐδαιμονήσωσιν, ὅταν οἱ φιλόσοφοι γείνωσι βασιλεῖς ἢ οἱ βασιλεῖς φιλοσοφήσωσιν».

Ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Μάρκου Ἀυρηλίου ἄρχεται ἡ παρακμὴ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους. Πάντες οἱ μετ' αὐτὸν αὐτοκράτορες μέχρι τοῦ Διοκλητιανοῦ ἐπῆρξαν κατὰ τὸ πλεῖστον χειροστοί, οἵτινες διὰ τῆς αἰσχρᾶς καὶ ἔλεεινῆς αὐτῶν διοικήσεως ἐπέφερον τὴν τελείαν παρακμὴν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους.

§ 62. Διοκλητιανὸς (284-305 μ. Χ.).

Ὁ Διοκλητιανὸς ἐπῆρξεν ἱκανὸς καὶ δραστήριος αὐτοκράτωρ. Βλέπων οὗτος ὅτι δὲν ἐπῆρκει μόνος εἰς τὴν διοίκησιν τοσοῦτον ἐκτεταμένου κράτους, προσέλαβε καὶ συνάρχοντα τὸν γενναῖον στρατηγὸν Μαξιμιλιανὸν καὶ ἀνέθηκεν εἰς αὐτὸν τὴν διοίκησιν τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς, αὐτὸς δ' ἐκυβέρετα τὴν Ἀνατολήν· εἶχον δὲ τὴν καθέδραν τῶν ὁ μὲν Μαξιμιλιανὸς ἐν Μεδιολάνῳ, ὁ δὲ Διοκλητιανὸς ἐν Νικομηδείᾳ τῆς Βιθυνίας. Μετ' ὀλίγον προσέλαβον οὗτοι καὶ δύο ἄλλους συνάρχοντας ὑπὸ τὸν τίτλον Καίσαρος, τὸν Γαλέριον καὶ τὸν Κωνσταντῖον τὸν Χλωρόν, ἐν ᾧ ὁ Διοκλητιανὸς καὶ ὁ Μαξιμιλιανὸς ἔφερον τὸν τίτλον τοῦ «Ἀυγουστοῦ». Οὕτω λοιπὸν τὸ ἀπέραντον Ῥωμαϊκὸν κράτος διηρέθη εἰς 4 μέρη ἐν τοῦτοις ὅμως ὁ Διοκλητιανὸς ἦτο ὁ πρῶτος Ἀυγουστός καὶ ἐξ αὐτοῦ ἀπέρρεε πᾶσα ἀρχή. Ὁ Διοκλητιανὸς κατὰ παρακίνησιν τοῦ μοχθηροῦ καὶ κακεντρεχοῦς Γαλερίου διάταξε γενικὸν κατὰ τῶν Χριστιανῶν διωγμὸν, κατὰ τὸν ὅποιον μέγα πλῆθος ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον. Ἐν ἔτει 305 μ. Χ. ὁ Διοκλητιανὸς παρήτησε τὴν ἀρχὴν καὶ ἀπεσύρθη εἰς Σάλωνα τῆς Δαλματίας, ὅπου διήλθε τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου του ἀσχολούμενος εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ κήπου του· ὡσαύτως ἀπεσύρθη τῆς ἀρχῆς καὶ ὁ Μαξιμιλιανός.

Οἱ δύο Καίσαρες Γαλέριος καὶ Κωνσταντῖος ἀνηγορεύθησαν Ἀυγουστοί, προσέλαβον δὲ καὶ δύο Καίσαρας· τότε καὶ ὁ λαὸς τῆς Ῥώμης ἐξέλεξε δύο αὐτοκράτορας καὶ οὕτω παρήχθη μία πολυαρχία· ἀλλ' ἐκ τῶν πρὸς ἀλλήλους πολέμων τῶν ἐξ

τούτων ἡγεμόνων ἐσώθησαν μόνον τρεῖς ὁ τῆς Ῥώμης *Μαξιέντιος*, ὁ τῆς Ἰσπανίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Βρετανίας *Κωνσταντῖνος*, καὶ ὁ τῆς Ἀνατολῆς *Δικίτιος*.

Ἀσκήσεις.

60. Εἰπέ μοι περὶ Βεσπασιανοῦ ; — Ποῖα οἰκοδομήματα ἀνήγειρεν ἐν Ῥώμῃ ὁ Βεσπασιανός ; — Ποῖον σπουδαιότατον γεγονός συνέβη ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Βεσπασιανοῦ ; — Εἰπέ μοι περὶ τοῦ γεγονότος τούτου ; — Ὅποιός τις ὑπῆρξεν ὁ Τίτος ὡς αὐτοκράτωρ ; — Ποῖα δυστυχήματα συνέβησαν ἐπὶ Τίτου καὶ ὁποῖός τις ἐδείχθη κατὰ τὰ δυστυχήματα ταῦτα ὁ Τίτος ; — Εἰπέ μοι περὶ Δομιτιανοῦ ;

61. Ποῖον διεδέχθη εἰς τὸν θρόνον ὁ Τραϊανός καὶ τί γνωρίζεις περὶ τούτου ; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ πολέμου τοῦ Τραϊανοῦ κατὰ τῶν Δακῶν ; — Ποίας χώρας κατόπιον κατέκτησεν ὁ Τραϊανός ; — Ποῦ ἀπέθανε καὶ ποῦ ἐτάφη ὁ Τραϊανός ; — Ὅποιαν ἔκτασιν εἶχεν ἐπὶ Τραϊανοῦ τὸ Ῥωμαϊκὸν κράτος ; — Τίς ἦτο ὁ Ἀδριανός ; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς ἀνὰ τὸ κράτος περιουσίας τοῦ Ἀδριανοῦ ; — Πόσα ἔτη διήρκεσεν ἡ περιουσία του καὶ ποῖαν πόλιν ἔκτισεν οὗτος ; — Ποῖαν πόλιν ἐξαιρετικῶς ἡγάπησεν ὁ Ἀδριανός, ποσάκις ἐπεσκέψθη αὐτὴν καὶ ποῖα ἔργα κατεσκεύασεν ἐν αὐτῇ ; — Ὑπὸ τίνος συμβῆντος διαταράχθη ἡ εἰρηνικὴ βασιλεία τοῦ Ἀδριανοῦ ; — Πόθεν προεκλήθη ἡ ἐπανάστασις τῶν Ἰουδαίων καὶ τί γνωρίζεις περὶ αὐτῆς ; — Ποῖα οἰκοδομήματα ἀνήγειρεν ἐν Ῥώμῃ ὁ Ἀδριανός ; — Τί γνωρίζεις περὶ Ἀντωνίνου καὶ περὶ Μάρκου Αὐρήλιου ; — Ὅποιοι ὑπῆρξαν οἱ μετὰ τὸν Μᾶρκον Αὐρήλιον αὐτοκράτορες ;

62. Τίς ἦτο ὁ Διοκλητιανός ; — Ποῖον προσέλαθεν οὗτος ὡς συνάρχοντα καὶ διὰ τί ; — Ποῖαν εἶχε καθέδραν ὁ Διοκλητιανός καὶ ποῖαν ὁ Μαξιμιλιανός ; — Ποίους ἄλλους συνάρχοντας προσέλαθεν ὁ Διοκλητιανός καὶ ὑπὸ ποῖον ὄνομα ; — Ἀπὸ τίνος ἀπέρρε πᾶσα ἀρχή ; — Ὅποιός τις ἦτο ὁ Γαλέριος καὶ εἰς ποῖαν κακὴν πρᾶξιν ὤθησε τὸν Διοκλητιανόν ; — Ποῦ καὶ πῶς ἔζησε τὰ τελευταιῶ τῶν ἔτη ὁ Διοκλητιανός ; — Τί παρήχθη ἐκ τῆς παρατήσεως τοῦ Διοκλητιανοῦ καὶ τοῦ Μαξιμιλιανοῦ ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ΄.

§ 63. Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας (324-337).

Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας ἦτο υἱὸς Κωνσταντίου τοῦ Χλωροῦ (Χλωμοῦ) καὶ τῆς εὐσεβοῦς Ἑλένης, διεδέχθη δ' ἐν τῷ θρόνῳ τὸν ἀποθανόντα πατέρα του. Ὁ Κωνσταντῖνος, διανοούμενος ἂν ἄρξῃ ὄλον τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους, ἐξεστράτευσε κατὰ πρῶτον ἐναντίον τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ῥώμης Μαξεντίου, οὗτινος τὴν ἀδελφὴν Φαύσταν εἶχε σύζυγον. Ὅτε εὐρίσκειτο ἐν τῇ ἄνω Ἰταλίᾳ, ἦτο παρὰ πολὺν ἀνίσχυρος, συλλογισζόμενος τὴν ἐκβασιν τοῦ ἀγῶνος, πρῶτον διότι ὁ στρατὸς τοῦ Μαξεντίου ὑπερέβαινε τὰς 170 χιλιάδας, ἐν ᾧ ὁ ἰδικὸς του ἀνίσχυετο μόνον εἰς 50 χιλ. καὶ δεύτερον, διότι ἐπύρρθετο ἐναντίον τῆς Ῥώμης, τὴν ὁποίαν οἱ Ῥωμαῖοι ἐθεώρουν ὡς ἱερὰν πόλιν. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀνησυχίας του ταύτης εἶδεν ἡμέραν τινα ὃ Κωνσταντῖνος περὶ τὴν μεσημβρίαν φωτεινῶν τι σημείων ἐν τῷ οὐρανῷ ἐν σχήματι σταυροῦ, τὸ ὁποῖον ἔφερε τὴν ἐπιγραφὴν: «ἐν τὸ ὑψὲν ἰσχυρὸν». Ὁ Κωνσταντῖνος καὶ ὁ στρατὸς του ἐξεπλάγη διὰ τὸ θέαμα τοῦτο· οἱ μὲν μάντις τῶν ἐθνικῶν ἐθεώρουν τοῦτο ὡς σημεῖον καταστροφῆς, τοῖναντίον δὲ οἱ ἐν τῷ στρατῷ εὐρισκόμενοι Χριστιανοὶ ἔλεγον ὅτι τοῦτο ἦτο σημεῖον νίκης.

Ὁ Κωνσταντῖνος εὐρίσκειτο ἐν μεγάλῃ ἀμηχανίᾳ μὴ γνωρίζων ποίαν ἐξήγησιν νὰ παραδεχθῆ. Ὅτε ἐπῆλθε νύξ, ὃ Κωνσταντῖνος εἶδε καθ' ἕπνον τὸν Χριστὸν κρατοῦντα τὸν σταυρὸν καὶ λέγοντα πρὸς αὐτὸν «μὲ τὸ σημεῖον τοῦτο βιάδιζε εἰς τοὺς ἀγῶνας καὶ πάντοτε θανάσιμος». Ὁ Κωνσταντῖνος ἐγεροθὲς τὴν προῖαν διάταξε νὰ κατασκευάσῃ σημαίαν φέρονσαν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ μετὰ τῶν γραμμάτων Χ. Ρ. (= Χριστός). Οὕτω λοιπὸν κατασκευάσθη ἡ πρώτη χριστιανικὴ σημαία ἣτις ὠνομάσθη λάβαρον, καὶ ἣτις διήγετο μέγαν ἐνθουσιασμόν εἰς τοὺς Χριστιανούς.

Προπορονομένου τοῦ λαβάρου, ὃ Κωνσταντῖνος ὤρμησε μετὰ θάρονος κατὰ τοῦ Μαξεντίου· ἔξωθεν τῆς Ῥώμης γίνεται μάχη φοινική· ὃ Μαξέντιος νικᾶται καὶ φεύγων πίπτει εἰς τὸν Τίβεριον ποταμὸν καὶ πνίγεται, ὃ δὲ Κωνσταντῖνος εἰσέρχεται θριαμβευτικῶς εἰς τὴν Ῥώμην. Φρονῶν δὲ ὅτι ἡ λαμπρὰ αὕτη νίκη ὀφείλετο εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ Χριστοῦ, ἐξέδωκε διάταγμα, διὰ τοῦ ὁποῖου ἀνεγνώριζε τὸν Χριστιανισμόν ὡς ἐπίσημον θρησκείαν τοῦ κράτους του.

Τουοντοτρόπως ἡ νέα θρησκεία τοῦ Χριστοῦ, ἣτις, ὡς εἶδομεν, ἐπέστη πολλοὺς καὶ φοβεροὺς διωγμοὺς ἐπὶ τῶν τῶν προηγουμένων αυτοκρατορῶν τῆς Ῥώμης, ἤδη διὰ τῆς ὑποστηρίξεως καὶ προστασίας τοῦ Κωνσταντίνου ἐστερεώθη καὶ ἤρχισε νὰ ἐξαπλοῦται.

Μετὰ ταῦτα ὁ Κωνσταντῖνος περιῆλθεν εἰς πόλεμον πρὸς τὸν ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸν του Δικίνιον, αυτοκράτορα τῆς Ἀνατολῆς. Κατατροπώσας δὲ καὶ τοῦτον τῷ 323 παρὰ τὴν Ἀδριανούπολιν, κατέστη ἤδη Μονάρχης Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως. Ἐκτοτε ὁ Κωνσταντῖνος ἐκηρύχθη ἀναφανδὸν ὑπὲρ τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας διαφοροτρόπως προστατεύων τοὺς Χριστιανούς. Ἐπειδὴ δὲ κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν συνέβαινον πολλὰ θρησκευτικὰ ἔριδες, ὁ δὲ Ἀρειοσ, πρεσβύτερος (ιερέης) ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἐτάρασσε τὴν Ἐκκλησίαν, πρεσβεύων ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν εἶνε ὁμοούσιος τῷ πατρὶ, ἀλλ' εἶνε κτίσμα αὐτοῦ, ὁ Κωνσταντῖνος συνεζάλωσε τὴν ἀ' Οἰκουμένην ἢ συνόδον ἐν Νιζαίᾳ τῆς Βιθυνίας τῷ 325. Ἡ σύνοδος αὕτη, ἣτις ἀπετελέετο ἐκ 318 πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ προηδρεύετο ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου, ἀφώρισε τὴν αἵρεσιν τοῦ Ἀρειοῦ καὶ συνέταξε τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως μέχρι τοῦ 8 ἄρθρου. Ἐν τῇ συνόδῳ ταύτῃ διεκρίθη ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος, ἀπλοῦς διάκονος τότε ὢν, ὁ ἐπικληθεὶς στύλος τῆς Ἐκκλησίας.

Μετὰ ταῦτα ὁ Κωνσταντῖνος ἐπανῆλθεν εἰς Ῥώμην ἔπειδὴ ὁμοῦς ἐν Ῥώμῃ ἐπεκράτει ἡ εἰδωλολατρεία καὶ ἐπομένως δὲν ἠδύνατο νὰ χορηγηθῆ ἡ πόλις αὕτη ὡς καθέδρα τοῦ πρώτου Χριστιανοῦ ἡγεμόνος, ὁ Κωνσταντῖνος ἀπεφάσισε νὰ μεταθέσῃ τὴν αυτοκρατορικὴν ἔδραν ἔκτισε λοιπὸν νέαν πόλιν ἐπὶ τοῦ Θρακικοῦ Βοσπόρου, εἰς τὸ μέρος ὅπου ἦτο τὸ ἀρχαῖον Βυζάντιον, καὶ κατέστησεν αὐτὴν πρωτεύουσαν τοῦ κράτους του. Ἡ πόλις αὕτη κατ' ἀρχὰς ὠνομάσθη Νέα Ῥώμη, ἔπειτα δὲ Κωνσταντινούπολις ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κωνσταντίνου. Ταύτην ὁ Κωνσταντῖνος ἐκαλλώπισε μὲ λαμπρὰ ἀνάκτορα, μὲ ναοὺς καὶ μὲ διάφορα ἄλλα μεγαλοπρεπῆ οἰκοδομήματα, περιέβαλε δὲ μὲ ἰσχυρὰ τεῖχη τῶν 330 ἐτέλεσε μεγαλοπρεπῶς τὰ ἐγκαίνια τῆς νέας πρωτεύουσας. Καθ' ὃν χρόνον ὁ Κωνσταντῖνος ἦλθεν εἰς τὴν Ἀνατολίην, ἵνα ἐκλέξῃ τὴν νέαν πρωτεύουσαν τοῦ κράτους του, ἡ μήτηρ του, ἡ εὐσεβὴς Ἐλένη, ἐπορεύθη εἰς τὴν Παλαιστίνην καὶ μετὰ πολλὰς θρῆνας ἀνεῖρας τὸν τάφον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τὸν τίμιον Σταυρόν ἐπὶ τοῦ τάφου δὲ ἀνήγειρεν ὁ Κωνσταντῖνος λαμπρὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως.

Ἐν ἔτει 337 ὁ Κωνσταντῖνος ἀσθενήσας μετέβη κατὰ διαταγὴν τῶν ἰατρῶν εἰς τὰ ἐν Βιθυνίᾳ λουτρά τῆς Ἐλενοῦπόλεως

προαισθανθεὶς τὸν θάνατόν του ἐβαπτίσθη ἐπὶ τοῦ ἐπισκόπου Νικομηδείας Εὐσεβίου· ἀπέθανε δὲ τὴν 21 Μαΐου 337. Ὁ νεκρός του μετακομισθεὶς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐτάφη ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων. Καὶ ἡ μὲν ἱστορία διὰ τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα αὐτοῦ κατορθώματα τὸν ὠνόμασε *Μέγαν*, ἡ δὲ Ἐκκλησία τὸν κατέταξε μεταξὺ τῶν ἁγίων καὶ τὸν ὠνόμασεν *Ἰσαπόστολον*, διότι μετὰ τοὺς Ἀποστόλους οὐδεὶς συνετέλεσε περισσότερον τοῦ Κωνσταντίνου εἰς τὴν διάδοσιν καὶ παγίωσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ὡσαύτως μεταξὺ τῶν ἁγίων κατέταξεν ἡ Ἐκκλησία καὶ τὴν μητέρα τοῦ Κωνσταντίνου, τὴν εὐσεβῆ Ἑλένην, ἀμφοτέρων δὲ τὴν μνήμην ἐορτάζει ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν τὴν 21 Μαΐου.

§ 64. Διάδοχοι τοῦ Μ. Κωνσταντίνου.

Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος, πρὶν ἀποθάνῃ, διένειμε τὸ κράτος εἰς τοὺς τρεῖς υἱούς του Κωνσταντῖνον τὸν Β', Κωνσταντῖνον καὶ Κώρσταντιανόν· καὶ εἰς τοὺς δύο ἀνεψιούς του Δαλμάτιον καὶ Ἀννιβαλιανόν. Μετὰ τὸν ἀμοιβαῖον δὲ σπαραγμὸν τούτων, ὁ θρόνος τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους περιῆλθεν εἰς τὸν Ἰουλιανόν, ἀνεψιὸν τοῦ Μ. Κωνσταντίνου. Ὁ Ἰουλιανὸς ἐπεχείρησε ν' ἀνορθώσῃ τὴν ἀρχαίαν θρησκείαν τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων, δι' ἃ καὶ ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας ὠνομάσθη *Ἀποστατίας ἢ Παράβησις*· ἡ ἀποτυχία του ὅμως ἦτο ἐκ τῶν προτέρων βεβαία, διότι ἡ ἀρχαία θρησκεία τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων εἶχεν ἤδη πρὸ πολλοῦ ἐκπνεύσῃ.

§ 65. Θεοδόσιος ὁ Μέγας (379-395)

Μετὰ τὸν Ἰουλιανὸν ἀνέβησαν εἰς τὸν Ῥωμαϊκὸν θρόνον διάφοροι αὐτοκράτορες, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ σπουδαιότατος ἦτο Θεοδόσιος ὁ Μέγας. Ὁ Θεοδόσιος ὑπῆρξεν εἰς ἐκ τῶν ἐξοχωτέρων ἀνδρῶν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους. Καταβαλὼν πάντας τοὺς ἐχθροὺς ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ Ἀσίῃ ἐξησφάλισε τὴν τάξιν καθ' ὅλον τὸ ἀπέραντον Ῥωμαϊκὸν κράτος· ὑπεστήριξε τὸν Χριστιανισμὸν πολὺν περισσότερον τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, διότι, ἐν ᾧ ὁ Κωνσταντῖνος ἠρεῖγχετο καὶ τὸν ἐθνισμόν, ὁ Θεοδόσιος διὰ διατάγματος κατήργησε τὴν εἰδωλολατρίαν, κατήργησε τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶ-

νας, ἐκλείσσε τὸ Μαρτεῖον τῶν Δελεφῶν, καὶ τοιοντοτρόπως ἐγένετο ὁ μέγας θεμελιωτὴς καὶ ἰδρυτὴς τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ὁ Θεοδοσίος ἀποθνήσκων διήρσεε τὸ Ῥωμαϊκὸν κράτος εἰς δύο (395), καὶ τὸ μὲν Ἀνατολικὸν ἔδωκεν εἰς τὸν υἱὸν του Ἀρκαδίου, τὸ δὲ Δυτικὸν εἰς τὸν ἑτερον υἱὸν του Ὀνώριου. Ἐκ τῶν δύο τούτων κρατῶν τὸ Δυτικὸν διετηρήθη ἐπὶ μίαν περίπου ἑκατοστιαετηρίδα. Διάφορα ἄγρια ἔθνη εἰσβαλόντα πανταχόθεν ἐλεηλάτων καὶ κατέστρεφον αὐτὸ τέλος τῷ 476 μ. Χ. κατελύθη τὸ Δυτικὸν Ῥωμαϊκὸν κράτος καὶ ἐπὶ τῶν ἑρειπίων αὐτοῦ ἰδρύθησαν διάφορα βασιλεία· τὸ δὲ Ἀνατολικὸν διετηρήθη ὑπὲρ τὰ 1000 ἔτη.

Ἀσκήσεις.

63. Τίος υἱὸς ἦτο ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας; — Κατὰ τίνας ἐπολέμησεν ὁ Κωνσταντῖνος; — Εἰπέ μοι τὰ κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον; — Εἰς ποίαν σπουδαίαν πρᾶξιν προέβη ὁ Κωνσταντῖνος μετὰ τὸν κατὰ τοῦ Μαξεντίου πόλεμον; — Κατὰ τίνας ἐπολέμησεν ὁ Κωνσταντῖνος; — Εἰπέ μοι περὶ τοῦ κατὰ τοῦ Λικινίου πολέμου; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς α' Οἰκουμενικῆς συνόδου; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς νέας καθέδρας τοῦ Κωνσταντῖνου; — Πότε ἐτελέσθησαν τὰ ἐγκαίνια τῆς νέας καθέδρας; — Ὑπὸ τίνος ἀνευρέθη ὁ Τιμῖος Σταυρὸς ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ τί ἰδρῦθη ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Χριστοῦ; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς ἀσθενείας καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Κωνσταντῖνου; — Ποῦ ἐτάφη ὁ Κωνσταντῖνος; — Πῶς ἐτίμησεν αὐτὸν καὶ τὴν μητέρα ται ἡ Ἐκκλησία; — Πῶς ὀνομάσθη ὑπὸ τῆς ἱστορίας;

64-65. Εἰπέ μοι περὶ τῶν διαδόχων τοῦ Μεγάλου Κωνσταντῖνου καὶ περὶ τοῦ Ἰουλιανοῦ; — Τί γνωρίζεις περὶ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου; — Ὅποιαν ὑποστήριξεν παρέσχεν εἰς τὸν Χριστιανισμὸν ὁ Θεοδοσίος; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς διαιρέσεως τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους ὑπὸ τοῦ Θεοδοσίου; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς καταλύσεως τοῦ δυτικοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους;

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

§ 66. Βυζαντιακὴ ἱστορία.

Τὸ Ἀνατολικὸν Ῥωμαϊκὸν κράτος, ἔχον πρωτεύουσαν τὸ ἀρχαῖον Βυζάντιον, ὀνομάσθη Βυζαντιακόν. Τὸ κράτος τοῦτο κατ' ἀρχὰς

ἀπετελείτο ἐκ διαφόρων φυλῶν, τῶν ὁποίων κυριώτερα καὶ ἐπικρα-
τεστέρα ἦτο ἡ Ἑλληνικὴ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὅμως ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ
συνεχῶνευσεν ἐν ἑαυτῇ πάσας τὰς ἄλλας φυλάς καὶ τοιοῦτρόπως τὸ
Βυζαντιακὸν κράτος ἔγειρε καθαρώς Ἑλληνικόν διὰ τοῦτο δὲ
καὶ Ἑλληνικὴ αὐτοκρατορία ὠνομάζετο.

Ἡ ἱστορία τοῦ Βυζαντιακοῦ κράτους διαιρεῖται εἰς δύο περιόδους
α') ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀρκαδίου μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Κων/πό-
λεως ὑπὸ τῶν Φράγκων (395 - 1204 μ. Χ.) β') ἀπὸ τῆς ἀλώσεως
τῆς Κων/πόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων μέχρι τῆς ἀλώσεως αὐτῆς ὑπὸ
τῶν Τούρκων (1204 - 1453 μ. Χ.).

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΠΡΩΤΗ

§ 67. Ἀρκάδιος (395 - 408).— Θεοδοσίος Β'
ὁ μικρὸς (408 - 450).

Πρῶτος αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντιακοῦ κράτους ἦτο ὁ Ἀρκάδιος, υἱὸς
τοῦ Μεγάλου Θεοδοσίου (395-408). Ἡ βασιλεία τοῦ Ἀρκαδίου ἐπῆρξεν
ἀθλία καὶ ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς. Ἐπὶ τούτου οἱ Βησιγόθοι
(ἔθνος ἄγριον) ὑπὸ τὸν Ἀλάριχον ἐληλάτησαν τὴν Θράκην, τὴν Μα-
κεδονίαν καὶ τὴν κυρίως Ἑλλάδα. Ἀνέτρεψαν τὸν ἐν Ἐλεσύνῃ περὶ-
φημον ναὸν τῆς Δίμητρος. Προχωρήσαντες δὲ μέχρι Ὀλυμπίας
κατέστρεψαν τὰ πλεῖστα τῶν ἐν αὐτῇ ἱερῶν, ἐν οἷς καὶ τὸν μεγα-
λοπρεπῆ ναὸν τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς. Ἐπὶ Ἀρκαδίου ἤκμασε καὶ ὁ
μέγιστος τῆς ἐκκλησίας δῆμιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος,
ἀρχιεπίσκοπος Κων/πόλεως. Ὁ Ἰωάννης Χρυσόστομος στηλιτεύσας
ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος τὴν ἀκολασίαν καὶ τὴν διαφθορὰν τῆς Αἰλῆς ἐξε-
θρονίσθη δις καὶ ἐξωρίσθη ὑπὸ τῆς ἀκολάστου Εὐδοξίας, συζύ-
γον τοῦ Ἀρκαδίου, ἀπέθανε δὲ ἐν τῇ ἐξορίᾳ (407).

Θεοδοσίος Β' ὁ μικρὸς (408 - 450) ἦτο υἱὸς τοῦ Ἀρκαδίου
καὶ διάδοχος αὐτοῦ· τοῦτον ἀνήμερον ὄντα ἐπιτρόπειεν ἡ ἀδελφὴ του
Ποβλχερία. Ὁ Θεοδοσίος ἡλικιωθεὶς ἔλαβε σύζυγον τὴν Ἀθην-
ναῖδα, θυγατέρα τοῦ Ἀθηναίου φιλοσόφου Λεοντίου, ἣς βαπτι-
σθεῖσα ὠνομάσθη Εὐδοκία. Ἡ Εὐδοκία ἦτο κάτοχος μεγάλης παι-
δείας, πολλὰ δὲ ὠφελίθη παρ' αὐτῆς ἡ Ἑλλὰς· τῇ ἐνεργείᾳ τῆς Εὐδοκίας
εἰσῆχθησαν εἰς τὴν Αἰλὴν καὶ εἰς τὴν κυβέρνησιν Ἑλληνικοὶ τρόποι
καὶ ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα· ἰδρῖθη ἐν Κων/πόλει Πανδιδακτι-

ριον (εἶδος Πανεπιστημίου), ἐν τῷ ὁποίῳ ἐδιδάσκοντο ἡ Ἑλληνικὴ καὶ ἡ Λατινικὴ φιλολογία, ἡ φιλοσοφία, ἡ ἑρμηνευτικὴ καὶ ἡ νομικὴ.

§ 68. Ἰουστινιανὸς (527-565),

Μετὰ τὸν Θεοδοσίον Β' τὸν μικρὸν ἀνέβησαν εἰς τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως διάφοροι αὐτοκράτορες οὐχὶ πολλοῦ λόγου ἄξιοι. Μετὰ τούτους ἔλαβε τὴν ἀρχὴν ὁ Ἰουστινιανός, εἰς ἕκ τῶν ἐξοχοτέρων αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους.

Ὁ Ἰουστινιανὸς κατήγετο ἐξ εὐτελοῦς γένους, διεδέχθη δὲ εἰς τὸν θρόνον τὸν θεῖόν του Ἰουστίνον, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἀνετράφη καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐπιμελῶς. Ὁ Ἰουστινιανὸς ἐλάμπουρε τὸ κράτος του καὶ ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς εἶχε δὲ συντελεσθῆναι εἰς τὸ μέγα ἔργον τὸν ἄνδρα ἐπιφανεῖς: τοὺς δύο μεγάλους στρατηγούς Βελισσάριον καὶ Ναρσήν, καὶ τὸν διαπρεπῆ νομομαθῆ Τριβωνιανόν· πρὸς τούτους δὲ κατὰ πολὺν συνετέλεσεν εἰς τὴν λαμπρότητα τῆς βασιλείας τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ Θεοδώρα.

Ἰουστινιανός.

Ἡ Θεοδώρα ἦτο κόρη πτωχοπάτη· ὁ πατὴρ αὐτῆς ἦτο θηροτρόφος· στερηθεῖσα πολὺν μικρὰ τοῦ πατρὸς τῆς καὶ μείνασα ἄνευ προστασίας τινός, ἐζησε τὸν νεανικὸν τῆς βίον πολὺν ἄτακτον· κατόπιν ὁμοῦς μεταμληθεῖσα ἐγένετο φρόνιμος καὶ ἐξῆ βίον ἐντιμὸν ἐργαζομένη ξένας ἐργασίας. Ἡμέραν τινὰ ὁ Ἰουστινιανὸς ἰδὼν τὴν Θεοδώραν καὶ θαυμάσας τὸ ἐξάισιον αὐτῆς κάλλος, τὴν ἔλαβε σύζυγον· οὕτω λοιπὸν ἡ πτωχὴ καὶ ἀπροσπάτειος ἐκεῖνη κόρη, εὐνοηθεῖσα ὑπὸ τῆς τύχης, ἐγένετο βασίλισσα καὶ ἀνέβη εἰς τὸν τότε λαμπρότατον θρόνον τῆς οὐλομένης.

«Στάσις τοῦ Νίκαια». Κατὰ τὸ 533 ὁ θρόνος τοῦ Ἰουστινιανοῦ διέτρεξε μέγαν κίνδυνον· ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπῆρχον πάντοτε δύο

μερίδες ἀντίπαλοι διαγωνιζόμεναι ἐν τῷ ἵπποδρομίῳ, οἱ Πράσινοι καὶ οἱ Γαλαζῖοι (ὠνομάζοντο οὕτω ἐκ τοῦ χρώματος τῆς ἐνδυμασίας τῶν ἀρματηλατῶν αὐτῶν). Οἱ Πράσινοι κατεδιώκοντο πάντοτε ὑπὸ τῆς βασιλικῆς Ἀδῆς καὶ μάλιστα ὑπὸ τῆς Θεοδώρας, διότι αὕτη, ὅτε ἔμεινεν ὄρφανή πατρός, ζητίσασα θέσιν τινὰ παρὰ τῶν Πρασίνων ἐν τῷ ἵπποδρομίῳ, ἀπεπέμφθη ὑπ' αὐτῶν κακῶς. Οἱ Πράσινοι λοιπὸν ἐνωθέντες μετὰ τινῶν Γαλαζίων δυσηρεστημένων ἐστασίασαν κατὰ τοῦ βασιλέως· διασκορπισθέντες δὲ εἰς ὄλην τὴν πόλιν ἐπυρπόλησαν διάφορα αὐτῆς μέρη, ἐν οἷς καὶ τὸν ναὸν τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀνεγείρειν ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος, καὶ ἐπλήρωσαν τὴν πόλιν ἀπὸ σφαγᾶς. Ὁ κίνδυνος ἦτο μέγιστος· ὁ Ἰουστινιανὸς φοβηθεὶς ἠτοιμάσθη νὰ φύγῃ ἐκ τῆς πρωτεύουσας· ἡ τολμηρὰ ὅμως Θεοδώρα ἀνεχάϊσεν αὐτὸν εἰποῦσα μὲ ὕφος θαυρολέον «καλὸν ἐν τὰ φῖον εἶνε ὁ θρόνος». Ὁ Ἰουστινιανὸς τότε ἔδωκεν ἐντολὴν εἰς τὸν στρατηγὸν Βελισσάριον νὰ καταστείλῃ τὴν στάσιν μὲ πᾶν μέσον. Καὶ ἀληθῶς ὁ Βελισσάριος κατώρθωσε πρῶτον νὰ διαιρέσῃ τοὺς στασιαστὰς, ἐπιπεσὼν δ' ἔπειτα κατ' αὐτῶν ἐπῆρεγκε τελείαν καταστροφὴν φονεύσας ἐν μᾶ ἡμέρᾳ 30,000 καὶ ἀπαλλάξας οὕτω τὴν πρωτεύουσάν ἐκ τοῦ μεγίστου ἐκείνου κινδύνου. Ἡ στάσις αὕτη ὠνομάσθη «στάσις τοῦ νίκω» ἐκ τοῦ συνθήματος τῶν ἐπαναστατῶν «νίκω».

Πόλεμοι. Ὁ Βελισσάριος διεξήγαγε τοὺς ἐξῆς πολέμους, διὰ τῶν ὁποίων ἐξέτεινε τὰ ὅρια τοῦ κράτους τοῦ Ἰουστινιανοῦ. α') Κατέλυσε τὸ ἐν Ἀφρικῇ κράτος τῶν Βανδάλων καὶ ἔφερεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὸν βασιλέα αὐτῶν Γελίμερον αἰχμάλωτον, β') ἐνίκησε τοὺς Ὀστρογόθους ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ὑπέταξεν ἅπασαν τὴν Ἰταλίαν προσοαρτίσας αὐτὴν εἰς τὸ Βυζαντιαζὸν κράτος, ἐκόμισε δὲ εἰς τὴν Κων/πολιν τοὺς βασιλικοὺς θησαυροὺς καὶ τὸν βασιλέα τῶν Ὀστρογόθων Οὐτίγιβιν αἰχμάλωτον, γ') ἐνίκησε δις τοὺς Πέρσας καὶ ἠνάγκασε τὸν βασιλέα αὐτῶν Χοσρόην νὰ συνθηκολογήσῃ. Ἐν ᾧ ὅμως ὁ Βελισσάριος ἐπολέμει κατὰ τῶν Περσῶν, ἐπανεστάτησαν ἐν Ἰταλίᾳ οἱ Ὀστρογόθοι· κατὰ τοῦτον ἐστάλη ὁ ἕτερος ἐπιφανὴς στρατηγὸς Ναρσής, ὅστις νικῆσας τοὺς Ὀστρογόθους ὑπέταξε καὶ προσήρτησε καὶ πάλιν τὴν Ἰταλίαν εἰς τὸ Βυζαντιαζὸν κράτος.

Ἐτερον σπουδαῖον ἔργον τοῦ Ἰουστινιανοῦ, τὸ ὁποῖον ἐλάμπυρεν τὴν βασιλείαν του καὶ ἀπληθάνισε τὸ ὄνομά του, ἦτο ἡ νομοθεσία αὐτοῦ, τὴν ὁποίαν συνέταξεν ὁ ἐπινοητὴς του καὶ ἐξοχος νομομαθὴς Τριβωνιανὸς ἐν συνεργασίᾳ μετ' ἄλλων νομομαθῶν. Ἡ νομοθεσία αὕτη, ἣτις ὠνομάζεται «σὼμα τοῦ Ρωμαῖκοῦ δικαίου»,

« α ί ο ν » καὶ σήμερον ἀκόμη χρησιμοποιεῖται εἰς τὰ διάφορα Εὐρωπαϊκὰ κράτη ὡς βᾶσις τῶν νομοθεσιῶν.

Ὁ Ἰουστινιανὸς πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ κράτους τὸν ἔκτισε 80 φρούρια κατὰ μῆκος τοῦ Δουνάβεως καὶ ἀλλαγῶν ἐκόσμησε τὴν Κωνσταντινὴν μὲ διάφορα μεγαλοπρεπῆ οἰκοδομήματα· ἀνοικοδόμησε τὸν κατὰ τὴν στάσιν τοῦ « ν ί κ α » προποληθέντα ναὸν τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας. Ἀπὸ τὸν ναὸν τοῦτον ἐπὶ 6 ἔτη εἰργάζοντο 10,000 ἔργαται καὶ ἐδαπανήθησαν διὰ τὸ κτίριον καὶ τὴν ἐσωτερικὴν αὐτοῦ διακόσμησιν ὑπὲρ τὰ 300 ἑκατομμύρια δραχμῶν· τοσοῦτον δὲ ἦτο τὸ κάλλος καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια τοῦ ναοῦ, ὥστε κατὰ τὰ ἔγκαϊνα αὐτοῦ ὁ Ἰουστινιανὸς καταληφθεὶς ὑπὸ θανάσμου ἀνέκραξε « ν ε ν ί κ η κ α σ ε Σ ο λ ο μ ῶ ν ».

Ὁ Ἰουστινιανὸς ἐπιθυμῶν τὰ ὑπάρχει ἐν τῷ κράτει μία θρησκεία ἐνιαία κατεδίωξε τὰς διαφόρους αἰρέσεις. Συνεκάλεσεν ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν Ε΄ οἰκουμενικὴν σύνοδον, ἣν κατεδίκασε τοὺς μονοφυσίτας. Ὁ αὐτὸς προήγαγε τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν. Ἡ μετὰ ταῦτα ἐποχὴ ἐκείνη δὲν ἦτο γνωστὴ ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἔθεωρεῖτο μάλιστα καὶ ὡς προῖον δένδρον. Ὁ Ἰουστινιανὸς κατώρθωσε διὰ δύο μοναχῶν τὰ φέρον ἐκ τῆς Κίνας ἐντὸς ὀλίγου χρόνου ἐκ καλάμων σπόρον μεταξοσκώληκος καὶ ἐφρόντισε πολὺ περὶ τῆς καλλιέργειας αὐτοῦ. Ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως μετεδόθη βραδύτερον ἡ καλλιέργεια τῆς μετάξης καὶ εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην.

Τὴν ἐνδοξὸν βασιλείαν τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐπισκιάζει ἡ δυσμένεια αὐτοῦ πρὸς τὸν μέγαν στρατηγὸν Βελισσάριον, ὅστις, ὡς λέγεται, διήλθε τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου του ὡς ἐπαίτης, καὶ ἡ καταφροσὰ αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἐθνικούς, τῶν ὁποίων τοὺς ναοὺς μετέβαλεν εἰς χριστιανικὰς ἐκκλησίας.

Ἀσκήσεις.

66-67. Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ Βυζαντιανοῦ κράτους;—Εἰς πόσας καὶ ποίας περιόδους διαιρεῖται ἡ Βυζαντιακὴ ἱστορία;—Τίς ἦτο ὁ πρῶτος αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντιανοῦ κράτους;—Ὅποια ὑπῆρξεν ἡ βασιλεία τοῦ Ἀρκαδίου;—Τί γνωρίζεις περὶ Βησιγόθων;—Τίς μέγας ἐκκλησιαστικὸς ῥήτωρ ἤκμασεν ἐπὶ Ἀρκαδίου καὶ τί γνωρίζεις περὶ αὐτοῦ;—Τίς διεδέχθη τὸν Ἀρχιδὸν καὶ ὑπὸ τίνος ἐπετροπευθὴ κατ' ἀρχάς;—Τί γνωρίζεις περὶ Ἀθηναίων καὶ περὶ Πανδρακτιρίου ἐν Κωνσταντινουπόλει.

68. Τί γνωρίζεις περὶ Ἰουστινιανοῦ;—Ποίους εἶχε συνεργούς εἰς τὸ ἔργον τοῦ ὁ Ἰουστινιανός;—Τί γνωρίζεις περὶ τῆς Θεωδώρας;—Εἶπέ μοι περὶ τῆς στάσεως τοῦ « νίκας »;—Ποίους πολέμους διεξήγαγεν ὁ Βελισσάριος;—Ποῖον πόλεμον διεξήγαγεν ὁ Ναρσῆς;—Τί γνωρίζεις περὶ τῆς νομοθεσίας τοῦ Ἰουστινιανοῦ;—Πόσα φρούρια καὶ πόσους ἔκτισεν ὁ Ἰουστινιανός;—Τί γνωρίζεις περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας;—Ποῖαν οἰκουμενικὴν σύνοδον συνεκάλεσεν ὁ Ἰουστινιανός;—Τί γνωρίζεις περὶ τῆς μετάξης;—Πῶς προσήνεχθη πρὸς τοὺς ἐθνικούς ὁ Ἰουστινιανός;

69. Ἡρόκλειος (610-641).

Οἱ μετὰ τὸν Ἰουστινιανὸν καὶ πρὸ τοῦ Ἡρακλείου αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου ἐπῆρξαν ἀθλοὶ καὶ ἔλεενοι περιαιγάοντες τὸ κράτος εἰς μεγάλην ἀθλιότητα. Καθ' ἣν ἐποχὴν ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον ὁ Ἡρόκλειος, εἷς ἐκ τῶν ἐνδοξοτέρων αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου, ἡ μὲν διοίκησις τοῦ κράτους εὐρίσκειτο εἰς τελείαν πα-

Ἡρόκλειος

ραλυσίαν, τὰ δὲ οἰκονομικὰ ἦσαν ἐντελῶς κατεστραμμένα. Ἐτι δὲ καὶ ἔξωτερικοὶ ἐχθροὶ ἠπειλοῦν τὸ κράτος, πρὸς βορρᾶν μὲν οἱ Ἄβαροι, πρὸς Ἀνατολὰς δὲ οἱ Πέρσαι. Ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν Χοσρόης ὁ Β' ἐκνείευσε τὴν Συρίαν, καὶ τὴν Παλαιστίνην, ἐκ τῆς ὁποίας ἀπήγαγε καὶ τὸν Τιμόν Σταυρόν, ἔτι δὲ τὴν Ἀγγυπτον καὶ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν· ἐλθὼν δὲ ἐστρατοπέδευσεν ἐν Χαλκηδόνι ἀπέναντι τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ Ἡρόκλειος κατ' ἀρχὰς διειρήθη τὰ μεταφύγη τὸν θρόνον τὸν εἰς τὴν Καρχηδόνα, ἠμποδίσθη ὁμοῦς ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Σεργίου, ὅστις ἔθηκεν εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ τοὺς θησαυροὺς τῆς Ἀγίας Σοφίας. Μὲ τοὺς θησαυροὺς τούτους ὁ Ἡρόκλειος κατατίσας στρατὸν καὶ στόλον, ἀποφασίζει τὰ ἐκστρατεύσει κατὰ τῶν Περσῶν. Ὁ πόλεμος οὗτος προσέλαβε θρησκευτικὸν χαρακτῆρα, διότι ὁ Χοσρόης εἶχεν ὀρκισθῆ τὰ μὴ εἰρηνεύσει πρὸς τὸν Ἡρόκλειον, πρὶν ἀναγκάσει

αὐτὸν ν' ἀγοιθῆ τὸν Χριστὸν καὶ προσκυνῆσθαι τὸν Ἴλιον.

Ὁ Ἡρόκλειος πρὶν ἐπέλθῃ κατὰ τῶν Περσῶν μετέβη εἰς τὸν

ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας μὲ τὰ μαῦρα πέδιλα τοῦ μαχητοῦ καὶ προσ-
 ηυχήθη ἐνώπιον τῆς εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ· ἔπειτα πεζὸς καὶ ἀκολου-
 θούμενος ὑφ' ὄλον τοῦ πλήθους τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπορεύθη
 εἰς τὴν παραλίαν καὶ ἐπεβιάσθη μετὰ τοῦ στρατοῦ εἰς τὰ πλοῖα. Ὁ
 Ἡράκλειος δὲν ἐπετέθη κατὰ τοῦ Χοσροῦ, ὅστις ἦτο ἐστρατοπεδευ-
 μένος ἀπέναντι τῆς Κων/πόλεως, ἀλλ' ἐπλευσεν εἰς τὴν Κιλικίαν· ἐκεῖ
 παρὰ τὴν Ἰσοδὸν ἐνίκησε τοὺς Πέρσας, ἔπειτα δὲ ἐν Τροάπε-
 ζοῦντι προσελκύσας δὲ πρὸς ἑαυτὸν τοὺς Ἀρμενίους εἰσέβαλεν
 εἰς τὴν Περσίαν καὶ τοιοντοτρόπως ἠγάγασε τὸν Χοσρόην ν' ἀπο-
 συρθῆ ἔκ τῆς Χαλκηδόνος. Ὁ Χοσρόης τότε συνεμάχησε μὲ τοὺς
 Ἀβάρους. 80 χιλ. Ἀβάρων ὑπὸ τὸν Χαγάνον ἤλθον ἐναντίον τῆς
 Κων/πόλεως καὶ ἐπολιορκήσαν αὐτὴν (626)· οἱ κάτοικοι τῆς Κων/
 πόλεως ἐπεμψαν πρεσβείαν πρὸς τὸν Χαγάνον καὶ παρεκάλεισαν αὐτὸν
 νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν· ὁ Χαγάνος ὁμοῦς ἀγερώχως διέταξε ν' ἀπέλ-
 θωσι πάντες ἔκ τῆς Κων/πόλεως, ἀφ' οὗ λάβῃ ἕκαστος ἀνά ἓν ὑποκά-
 μισον· ἐν ἐναντία περιπτώσει εἶπεν ὅτι τότε μόνον θὰ σωθῶσιν, ὅταν
 γείνωσι πιτῆρὰ καὶ πετάξωσιν ἢ ἰχθύνες καὶ πλεύσωσι. Τότε οἱ κά-
 τοικοι τῆς Κων/πόλεως, ἀφ' οὗ προσῆλθον πάντες εἰς τὸν ναὸν τῆς
 Ἁγίας Σοφίας καὶ ἐπεκαλέσθησαν τὴν βοήθειαν τῆς Παναγίας, ὑπὸ
 τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Βούρου ἐπέπεσον κατὰ τῶν Ἀβάρων καὶ ἔτρεψαν αὐ-
 τοὺς εἰς φθῆν· προξενήσαντες μεγάλην φθοράν. Εἰς ἀνάμνησιν δὲ τοῦ
 γεγονότος τούτου καὶ εἰς ἐκδήλωσιν εὐγνωμοσύνης ἐποιήθη ὁ Ἀκάθι-
 στος ὕμνος εἰς τὴν Θεοτόκον, εἰς τὴν βοήθειαν τῆς ὁποίας οἱ Χριστιαν-
 οὶ ἀπέδιδον τὴν νίκην· ἔχει δὲ ὁ ἀκάθιστος ὕμνος ὡς ἐξῆς :

Τῇ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια
 Ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν εὐχαριστήρια
 Ἀναγράφω σοι, ἦ πόλις σου, Θεοτόκε.
 Ἄλλ' ὡς ἔχουσα τὸ κράτος ἀπροσμάχητον
 Ἐκ παντοίων με κινδύνων ἐλευθέρωσον,
 Ἵνα κράζω σοι, χαίρε, νύμφη ἀνύμφευτε.

Ὁ ὕμνος οὗτος ψάλλεται εἰς τὰς ἐκκλησίας τὴν Μεγάλην Τεσσα-
 ρακοστὴν κατὰ τὸν ἐσπερινὸν ἐκάστης Παρασκευῆς.

Ῥωαύτως καὶ οἱ Πέρσαι ἐνικήθησαν ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείου· ὁ δὲ
 νῖος τοῦ Χοσροῦ Σιροῆς δολοφονήσας τὸν πατέρα του συνωμολό-
 γησεν εἰρήνην πρὸς τὸν Ἡράκλειον, ἀποδώσας εἰς αὐτὸν πάσας τὰς
 χώρας, τὰς ὁποίας εἶχε κυριεύσῃ ὁ πατήρ του, καὶ τὸν Ἴμιον Στανρόν.

Ὁ Ἡράκλειος ἐπανῆλθεν εἰς Κων/πολιν νικητὴς καὶ τροπαιοῦ-
 χος· μετὰ ταῦτα πορευθεὶς εἰς Παλαιστίνην (628) ἀνύψωσεν ἐν τῷ
 ναῷ τῆς Ἱερουσαλὴμ τὸν Ἴμιον Στανρόν τὴν 14 Σεπτεμβρίου. Τὴν
 ἡμέραν ταύτην ἐφορᾷζει κατ' ἔτος ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν. Μετὰ τινα ἔτη
 ἀνεφάνη ἐν Ἀραβίᾳ ἰδρυτὴς νέας θρησκείας ὁ Μωάμεθ, ὅστις κα-

τώρθωσε νὰ ἀναγνωρισθῆ ὑπὸ τῶν Ἀράβων προφίτης τοῦ Θεοῦ. Οἱ Ἀραβες ἐνθουσιῶντες ἐπὶ τῷ νέῳ θρησκευέματι κατέκτησαν τὴν Συρίαν, τὴν Φοινίκην καὶ τὴν Αἴγυπτον. Κατὰ τούτων ἐξεστράτευσεν ὁ Ἡράκλειος, ἀλλ' ἀνεπιτυχῶς ἔπειτα ἀσθενήσας ἐξ ὕδρωπος ἀπέθανε (641).

Ἀσκήσεις.

69. Ὅποια ἦτο ἡ κατάστασις τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, ὅτε ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον ὁ Ἡράκλειος; — Ποῖος ἦτο τότε βασιλεὺς τῶν Περσῶν καὶ ποίας χώρας εἶχε κατακτήσῃ οὗτος; — Ποῦ ἦλθε καὶ ἐστρατοπέδευσε ὁ Χοσρόης Β'; — Τί δεινοῦν νὰ πράξῃ ὁ Ἡράκλειος καὶ ὑπὸ τίνος ἠμποδίσθη; — Ποῖον χαρακτῆρα προσέλαβεν ὁ κατὰ τοῦ Χοσρόου πόλεμος τοῦ Ἡρακλείου καὶ διὰ τί; — Τί ἔκαμεν ὁ Ἡράκλειος πρὸ τοῦ ἐπέλθῃ κατὰ τῶν Περσῶν; — Ποῦ ἐνίκησε κατὰ πρῶτον τοὺς Πέρσας καὶ ποῦ ἔπειτα; — Ποίους προσεῖλκυσε πρὸς τὸ μέρος τοῦ ὁ Ἡράκλειος καὶ τί ἔκαμεν ἔπειτα; — Μὲ ποίους συνεμάχησεν ὁ Χοσρόης; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς πολιορκίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Ἀράβων; — Πῶς τότε ἐσώθη ἡ Κωνσταντινούπολις; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ Ἀχαΐστου ὕμνου; — Πῶς ἐπερατώθη ὁ κατὰ τῶν Περσῶν πόλεμος; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς ὑψώσεως τοῦ Σταυροῦ; — Τί γνωρίζεις περὶ Ἀράβων καὶ Μωάμεθ;

§ 70. Κωνσταντῖνος ὁ Πρωγωνάτος (668 685).

Μετὰ τὸν Ἡράκλειον ἄξιος λόγον αὐτοκράτωρ ἐπῆρξεν ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Πρωγωνάτος. Ἐπὶ τούτου οἱ Ἀραβες ἐπολιόρκησαν τὴν Κων/πολιν ἐπὶ 7 ἔτη. Ὁ Κωνσταντῖνος ἀπέκρουσεν αὐτοὺς προξενήσας μερίστην φθορὰν διὰ τοῦ θαλομένου Ἐλληγυτζοῦ πυρός, τὸ ὅποιον ἐφευρέθη ὑπὸ τοῦ ἐκ Συρίας Ἑλληγος Καλλινίκου, καὶ εἶχε τὴν ιδιότητα νὰ καίῃ ἐντὸς τοῦ ὕδατος. Τοῦ πυρὸς τούτου τὴν φύσιν ἀγνοοῦμεν, διότι ἐτηρήθη μυστικῶς.

§ 71. Εἰκονομάχοι αὐτοκράτορες.

α) Λέων ὁ Ἰσαυρός (717—741) ἦτο ἐκ τῆς ἐν Μιζοῦ Ἀσίᾳ Ἰσαυρίας. Ἐπ' αὐτοῦ καὶ πάλιν οἱ Ἀραβες ἐπολιόρκησαν τὴν Κων/πολιν· ἀλλ' ἐνθεν μὲν τὸ ὑγρὸν πῦρ, ἐνθεν δὲ λιμὸς καὶ λοιμὸς ἐπροξένησαν μερίστην φθορὰν εἰς τοὺς Ἀραβας. Ἡ πολιορκία διήρκεσεν ἐν ἔτος καὶ κατὰ ταύτην κατεστράφησαν 2500 πλοῖα καὶ 500 χιλ. ἀνδρῶν.

Ὁ Λέων ἐπιδιώκων τὴν ἀναμόρφωσιν τοῦ ἐν παραλασσίᾳ εὐρισκομένου κράτους τὸν ἀνεμίχθη εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα, καὶ ἐξ ἀγαθῆς μὲν προαιρέσεως, ἀλλ' ἐξ ἐσφαλμένης ἀντιλήψεως, ἐξέδωκε διάταγμα διὰ τοῦ ὁποίου ἀπηγορεύετο ἡ προσκύνησις τῶν ἁγίων εἰκότων. Τὸ τοιοῦτον διήρκεσε τοὺς ἑτηκόους τὸν εἰς δύο ἀντιμαχόμενα στρατόπεδα ἦτοι τοὺς εἰκονολάτρους καὶ τοὺς εἰκονομάχους. Ἡ δὲ θρησκευτικὴ αἴτη εἶς διασκέσασα μέχρι τοῦ 842 ἐγένετο παραίτιος μισθῶν, καὶ εἰς τὸ Βυζαντιανὸν κράτος.

β) Κωνσταντῖνος ὁ Κοπρώνυμος (741—775) ἦτο

νίδος καὶ διάδοχος Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου. Οὗτος κατεδίωξε τοὺς εἰκονολάτραις σφοδρότερον τοῦ πατρὸς του· κατεδίωξε τοὺς μοναχοὺς καὶ ἐκλείσσε πολλὰ μοναστήρια, τὰ ὁποῖα εἶχον ἀποβῆ καταγώγια διαφθορᾶς. Οἱ εἰκονολάτραι καὶ μάλιστα οἱ μοναχοὶ μισοῦντες τὸν Κωνσταντῖνον ἀνόμασαν αὐτὸν Κ ο π ρ ὠ ν ν ο ν, ὡς μολύνατα τὴν κολυμβίθραν, ὅτε ἐβαπτίζετο. Ἐπὶ Κωνσταντῖνου τοῦ Κοπρωμένου συνέβη ἐν Ἑλλάδι φοβερὸς λοιμὸς, ὅστις ἠρῆμωσεν αὐτήν. Ὁ Κωνσταντῖνος ἀποθανὼν ἀφήκεν υἱὸν καὶ διάδοχον τὸν Λέοντα Δ' τὸν ἐπικαλούμενον Χάζαρον.

§ 72. Εἰρήνη ἢ Ἄθηναία (780-802). — Νικηφόρος ὁ Α' (802-812).

Τὸν Λέοντα Δ' ἀποθανόντα διεδέχθη ὁ υἱὸς του Κ ο ν σ τ α ν τ ῖ ν ο ς ὁ Π ο ρ φ υ ρ ο γ ἑ ν ν η τ ο ς, ὅστις ἀνήλικος ὢν ἐπιτροπεύετο ὑπὸ τῆς μητρὸς του Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας. Αὕτη τῷ 787 συνεκάλεσεν ἐν Νικαίᾳ τὴν 7ην Οἰκουμενικὴν σύνοδον, ἣς ἐπανέφερε τὴν προσοζήνησιν τῶν εἰκόνων· ἐκ τούτου ὁμως δυσηρεστήθη ἡ μερὶς τῶν εἰκονομάχων καὶ ἠράγκασαν αὐτήν· γὰρ παραχωρήσῃ τὸν θρόνον εἰς τὸν υἱὸν της Κωνσταντῖνον, ὅστις ἤδη εἶχεν ἐνηλικιωθῆ, ὅπερ καὶ ἐγένετο· ἡ Εἰρήνη ὁμως παραστρομένη ὑπὸ τοῦ πάθους τῆς ἀροχομανίας διέταξε καὶ ἐτύφλωσεν τὸν υἱὸν της ἐν αὐτῷ τῷ δωματίῳ, ὅπου ἐγεννήθη· ἀλλὰ καὶ αὕτη μετ' ὀλίγον ἐξωρίσθη καὶ ἀπέθανεν ἐν Λέσβῳ.

Τὴν Εἰρήνην διεδέχθη Νικηφόρος ὁ Α' (802-811). Οὗτος κατὰ πρῶτον ἐπολέμησε κατὰ τοῦ Ἀ ρ ο ὗ ν - Α λ - Ρ α σ ῖ δ, καλίφου τῶν Ἀράβων, ὑπὸ τοῦ ὁποίου καὶ ἠττήθη πολλάκις. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀροῦν ἐπολέμησε πρὸς τοὺς Βουλγάρους, τοὺς ὁποίους πολλάκις ἐνίκησεν· ἀλλ' ἐν τινι μάχῃ ἐφρονεῖσθαι ἠρῶτικῶς μαχόμενος. Ὁ ἄγχιος βασιλεὺς τῶν Βουλγάρων Κ ρ ο ὕ μ ο ς ἀποκόψας τὴν κεφαλὴν τοῦ Νικηφόρου ἐπηγορεύωσε τὸ κρανίον αὐτῆς καὶ μετεχειρίζετο αὐτὸ ὡς ποτήριον.

Ἀσκήσεις.

70—71. Ἐπὶ τίνος αυτοκράτορος οἱ Ἀραβες τὸ πρῶτον ἐπολιόρχησαν τὴν Κωνσταντινούπολιν; — Πόσον χρόνον διήρκεσεν ἡ πολιορκία καὶ πῶς ἐσώθη ἡ Κωνσταντινούπολις; — Ἐπὶ τίνος αυτοκράτορος οἱ Ἀραβες δευτέραν φοράν ἐπολιόρχησαν τὴν Κωνσταντινούπολιν; πόσον χρόνον διήρκεσεν ἡ πολιορκία καὶ εἰς τί ἀπέληξε; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς ἀναμικεῖας τοῦ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα; — Τί γνωρίζεις ἐν γένει περὶ Κωνσταντῖνου τοῦ Κοπρωμένου; — Τί συνέβη ἐν Ἑλλάδι ἐπὶ Κωνσταντῖνου τοῦ Κοπρωμένου;

72. Τίς ἦτο ἡ Εἰρήνη ἢ Ἄθηναία; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς Ζ' οἰκουμενικῆς συνόδου; | Ποῖαν φοβερὰν πρᾶξιν ἐπραξεν ἡ Εἰρήνη ἢ Ἀθηναία; — Ποῦ ἀπέθανεν ἡ Εἰρήνη ἢ Ἀθηναία; — Πόσος διεδέχθη τὴν Εἰρήνην τὴν Ἀθηναίαν καὶ κατὰ τίνος πρῶτον ἐπολέμησεν οὗτος; — Τί γνωρίζεις περὶ Κροῦμμου;

§ 73. Νέοι εικονομάχοι αυτοκράτορες. — Κυριακή
τῆς Ὁρθοδοξίας.

α) *Αέων ὁ Ἀρμένιος* (813-820) ἦτο γενναῖος αὐτοκράτωρ καταπολεμήσας τοὺς λεηλατοῦντας τὸ Βυζαντιακὸν κράτος Βουλγάρους ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ συνομολογήσωσι 30ετῆ ἀναχωρήν. Ὁ *Λέων* καθήρξησε καὶ πάλιν τὴν προσκύνησιν τῶν εἰκότων καὶ τοιοντοτρόπως ἤρχισαν ἐκ νέου αἱ θρησκευτικαὶ ἐριδες. Ὁ *Λέων* ἐδολοφονήθη ἐντὸς τοῦ ἀνακτορικοῦ ναοῦ, διεδέχθη δὲ αὐτὸν *Μιχαὴλ ὁ Τραυλός*, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου οἱ Ἄραβες κατέλαβον τὴν Κρήτην.

β) *Θεόφιλος* (829-842). Τὸν *Μιχαὴλ* τὸν *Τραυλὸν* διεδέχθη ὁ υἱὸς του *Θεόφιλος*, ἀνὴρ πεπαιδευμένος καὶ ἐραστὴς τῶν τεχνῶν. Ἡ μητρονία τοῦ *Θεοφίλου*, θέλονσα νὰ συζεύξη αὐτὸν μὲ τὴν ὠραιότεραν νεάνιδα, προσεκάλεσεν εἰς τὰ ἀνάκτορα τὰς καλλίστας καὶ ἐπιφανεστάτας ἐκ τῶν ἐν Κων/πόλει νεανίδων, ἔδωκε δὲ εἰς τὸν *Θεόφιλον* μῆλον, ἵνα ἐγχειρίσῃ αὐτὸ εἰς ἐκείνην, τὴν ὁποίαν ἤθελεν ἐκλέξῃ ὡς σὺντροφον τοῦ βίου του, Ὁ *Θεόφιλος* ἐστάθη τότε ἐμπροσθεν ὠραιστάτης τινὸς νεάνιδος, τῆς *Κασσιανῆς*, ἀλλὰ πρὶν ἢ δώσει τὸ μῆλον ἠθέλησε νὰ δοκιμάσῃ τὸ πνεῦμα αὐτῆς· ὅθεν χαριεντιζόμενος εἶπε πρὸς αὐτὴν «ὡς ἄρα ἐκ γυναικὸς ἐροῦν ἡ τὰ φαῦλα» (ἐννοῶν τὴν *Εὐάν*)· ἀλλ' ἡ *Κασσιανὴ* μὲ θαυμαστὴν ἐτοιμότητα πνεύματος ἀπῆρτησεν «ἀλλὰ καὶ διὰ γυναικὸς ἐννοοῦσα τὴν Θεοτόκον) πηγάζει τὰ κρείττω». Ὁ *Θεόφιλος* μὴ θέλων νὰ λάβῃ σῦντροφον ἀνωτέραν ἑαυτοῦ κατὰ τὸ πνεῦμα, ἔδωκε τὸ μῆλον εἰς τὴν σεμνὴν *Θεοδώραν*.

Ἡ *Κασσιανὴ* μισήσασα τὴν τύχην τῆς ἀπῆλθε μαζορὰν τῆς κοινωρίας καὶ ἐκλείσθη εἰς μοναστήριον, ἐκεῖ δὲ ἠσχολεῖτο εἰς τὴν ποίησιν· τότε δὲ ἐποίησε καὶ τὸ γνωστὸν «*τροπάριον τῆς Κασσιανῆς*», ὅπερ φάλλεται εἰς τὰς ἐκκλησίας τὸ ἐσπέρας τῆς *Μεγάλης Τρίτης*.

Ὁ *Θεόφιλος* ἐπεμελήθη τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν ἐκόσμησε τὴν πρωτεύουσαν διὰ λαμπρῶν οἰκοδομημάτων ἐπ' αὐτοῦ κατεσκευάσθη καὶ ἡ *χρυσῆ πλάτανος*, τῆς ὁποίας οἱ κλάδοι ἔφερον πτηνά, ἅτινα διὰ μηχανήματος ἤπλωνον τὰς πτέρυγας καὶ ἐκελάδουν ἄρμονικῶς.

Καὶ ὁ *Θεόφιλος* ἦτο εἰκονομάχος. Μετὰ τὸν θάνατον ὅμως αὐτοῦ ἡ σύζυγός του, ἡ σεμνὴ *Θεοδώρα*, ἐπιπροσθέντα τὸν ἀνήλικον υἱὸν τῆς *Μιχαὴλ* τὸν *Γ'* τὸν ἐπικαλούμενον *Μέθυσον*, συνεκάλεσε σὺντροδον, ἥτις ἐπεκύρωσε τὰς πράξεις τῆς 7ης οἰκουμηνικῆς συνόδου καὶ ἐπανάφερε τὴν προσκύνησιν τῶν εἰκότων (842). Τὸ γεγονός τοῦτο ἐσοτάζει ἡ ὀρθόδοξος ἡμῶν Ἐκκλησία τὴν πρώτην *Κυριακὴν* τῆς *Με-*

γάλης Τεσσαρακοστῆς. Ἡ Κυριακὴ δὲ αὕτη καλεῖται «Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας».

§ 74. Τὸ σχίσμα τῶν ἐκκλησιῶν.

ΦΩΤΙΟΣ

Ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Γ', καθαιρεθέντος τοῦ πατριάρχου Ἰγνατίου, ἀνηγορεύθη πατριάρχης ὁ Φώτιος (857). Ὁ Φώτιος κατήγετο ἐξ ἐπιφανοῦς γένους, ἦτο δὲ ἀνὴρ πολυμαθέστατος καὶ πολυγραφώτατος, μετὰ δὲ τὸν Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον καὶ Γρηγόριον τὸν Θεολόγον, ἐπῆρξεν ὁ διαπρεπέστερος πατριάρχης Κων]πόλεως ἀνῆλθεν εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἐκ λαϊκοῦ, εὐδοκίμιας πρότερον εἰς ἀνώτερα πολιτικὰ ἀξιώματα. Ἐπὶ Φωτίου ἔλαβεν ἀρχὴν τὸ σχίσμα τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκκλησίας.

Οἱ Πάπαι τῆς Ῥώμης ἀπὸ πολλοῦ ἤρχισαν νὰ ἐπιφέρωσι διαφόρους καινοτομίας εἰς τὴν θρησκείαν· μετέβαλον τὸ ἅγιον ἄρθρον τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως, προσθέσαντες διὰ τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐκπορεύεται καὶ ἐκ τοῦ νόου· εἰς δὲ τὴν ἀγίαν μετάληψιν μετεχειρίζοντο ἄξιμον ἄρθρον ἀντὶ ἐνζύμου· εἶχον δὲ πρὸς τοῦτοις τὴν ἀξίωσιν οἱ Πάπαι νὰ θεωρῶνται ἀνώτεροι τῶν Πατριαρχῶν καὶ ἀπῆλθον ἵνα πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι ἀναγνωρίζωσι τὸν Πάπαν ὡς ἀντιπρόσωπον τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς.

Τὰς παραδόξους ταύτας ἀξιώσεις τῶν Παπῶν ἀπέκρουσαν οἱ καιροὺς Πατριάρχαι, ὁ δὲ Φώτιος συνεκάλεσε καὶ σύνοδον, ἣτις κατεδίκασε τὰς καινοτομίας ταύτας τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας ὡς αἰρετικὰς καὶ ἀπέκρουσε πᾶσαν ἐπέμβασιν τοῦ Πάπα εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Οὕτω λοιπὸν ἤρχισε τὸ σχίσμα μεταξὺ Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς ἐκκλησίας, τὸ ὁποῖον ἐξηκολούθησε μέχρι τοῦ 1503, ὁπότε ἐπὶ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου καὶ πατριάρχου τοῦ Μιχαὴλ Κηρουλαρίου ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἀπεσπάσθη ὀριστικῶς ἀπὸ τῆς Ἀνατολικῆς, πᾶσαι δὲ αἱ ἀπόπειραι, αἰτινες ἕκτοτε ἐγένοντο πρὸς ἔνωσιν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, ἐναντήσαν.

§ 75. Βασίλειος ὁ Μακεδὼν (866-886).—Λέων ὁ Σοφός.—Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος.

Βασίλειος ὁ Μακεδὼν ἐπῆρξεν ὁ πρῶτος γνήσιος Ἕλληρ αὐτοκράτωρ. Ἄν καὶ ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον ἀδόξως, δολοφονίας τὸν αὐτοκράτορα Μιχαὴλ τὸν Γ', ἐν τοῦτοις ὅμως ἐδόξασε τὸν θρόνον διὰ λαμπρῶν πράξεων. Ἐταξιοποίησε τὰ οἰκονομικὰ τοῦ κράτους ἀρέπτιξε

τὰς πεζικὰς καὶ ναυτικὰς δυνάμεις· κατετρόπωσε τοὺς Ἄραβας ἐν Σικελίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ καὶ οὕτω ἀπήλλαξε τὴν Μεσόγειον θάλασσαν ἀπὸ τῶν ἐπιδρομῶν αὐτῶν. Τότε οἱ Βόσνιοι καὶ οἱ Σέρβοι ἀνεγνώρισαν τὴν Ἑλληνικὴν κυριαρχίαν, τὴν ὁποίαν εἶχον ἀποσεῖση ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Τρανλοῦ. Ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνοιο διεδόθη ὁ Χριστιανισμὸς εἰς τοὺς Σλαβούς, οἵτινες εἶχον καταλάβῃ τὰς ἀπὸ τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης μέχρι τοῦ Δουνάβεωο χώρας, ὡσαύτως δὲ καὶ εἰς τοὺς εἰδωλολάτραις κατοίκους τοῦ Ταῦργετον (τοὺς Μανιάταις).

Ὁ Βασίλειος πρῶτος ὤρισε νὰ γράφονται τὰ δημόσια ἔγγραφα ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἀντὶ τῆς Λατινικῆς· ὡσαύτως διέταξε νὰ συνταχθῇ ἐν Ἑλληνικῇ γλώσσῃ νέα συλλογὴ νόμων, ἣς συνεπιληρώθη καὶ ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του Λέοντος τοῦ Σοφοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα Βασιλικά.

Τὸν Βασίλειον τὸν Μακεδόνα διεδέχθη ὁ υἱὸς του Λέων ὁ Σοφοῦ καὶ τοῦτον ὁ υἱὸς του Κωνσταντῖνος Ζ' ὁ Πορφυρογέννητος, ὅστις ἔλαβεν ὡς συνάρχοντα καὶ τὸν πενθερόν του Ρωμανὸν τὸν Δεκαπηνόρον. Ἐπὶ Κωνσταντῖνον τοῦ Ζ' ἡ βασίλισσα τῆς Ρωσσίας Ὀλγα, χήρα τοῦ Ἰγώρο, ἐλθοῦσα εἰς Κωνσταντινῶν τῇ 895 ἐβαπτίσθη καὶ κατόπιν εἰσήγαγεν αὐτὴ τὸν Χριστιανισμὸν εἰς τὴν Ρωσίαν.

Ἀσκήσεις.

73. Εἰπέ μοι περὶ Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου; — Τί γνωρίζεις περὶ Θεοφίλου καὶ Κασσιανῆ; — Ποῦ ἀπεσύρθη ἡ Κασσιανὴ καὶ τί ἐποίησεν ἐκεῖ; — Διὰ τίνων καλλιτεχνημάτων ἐκαλλώπισε τὴν Κωνσταντινούπολιν ὁ Θεόφιλος; — Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Θεοφίλου τί ἔκαμεν ἡ σύζυγος του Θεοδώρα;

74. Τί γνωρίζεις περὶ Φωτίου; — Τί ἔλαθεν ἀρχὴν ἐπὶ Φωτίου; — Τίνας καινοτομίας ἐπέεραρον εἰς τὴν θρησκείαν οἱ Πάπαι τῆς Ῥώμης; — Ποίαν ἀξίωσιν εἶχον δι' αὐτοῦ; οἱ Πάπαι; — Πῶς κατεπολέμησεν ὁ Φώτιος τὰς καινοτομίας τῶν Παπῶν; — Πότε ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἀπεσπάσθη ὀριστικῶς ἀπὸ τῆς Ἀνατολικῆς;

75. Τί γνωρίζεις περὶ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνοιο; — Πῶς διώκησε τὸ κράτος ὁ Βασίλειος καὶ ἀπὸ τίνων ἀπήλλαξε τὴν Μεσόγειον θάλασσαν; — Εἰς ποίους διέδωκε τὸν Χριστιανισμὸν ὁ Βασίλειος; — Εἰς ποίαν γλῶσσαν ὤρισε ὁ Βασίλειος νὰ γράφονται τὰ δημόσια ἔγγραφα; — Τί εἶνε τὰ «Βασιλικά»; — Πότε καὶ πῶς εἰσήχη εἰς τὴν Ρωσίαν ὁ Χριστιανισμὸς;

§ 76. Νικηφόρος Β' ὁ Φωκᾶς (963-969).

Ὁ Νικηφόρος ὁ Φωκᾶς ὑπῆρξε κατὰ πρῶτον στρατηγὸς ἐπιφανέστατος καὶ μετὰ ταῦτα αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου ἐκ τῶν ἐνδοξοτάτων. Ἐπὶ τοῦ προκατόχου του αὐτοκράτορος Ρωμανοῦ τοῦ Β' ὁ Νικηφόρος Φωκᾶς ἐξεστράτευσεν μετὰ πολλῆς πεζικῆς καὶ ναυτικῆς δυνάμεωοο κατὰ τῶν ἐν Κρήτῃ Ἀράβων (960), νικῆσας δὲ τὸν ἐμίσην τῆς Κρήτης Ἀβδουὺλ Ἀζίζ, ἐκνείευσεν μετὰ ὀκτάμηρον πολιορκίαν τὸν ὄχνηρόν Χάνδακα (Ἡράκλειον), ἐκρήμινε τὸ τεῖχος τοῦ Χάνδακοο καὶ πλησίον αὐτοῦ ἐπὶ λόφον ἔκτισεν φρούριον, ὅπερ ὀνό-

μασε *Τέμενος*, ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς σκοπιὰ τῆς ἐν Κρήτῃ ἀναζαυρισθείσης Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας· προσεκάλεσεν εἰς Κρήτην νέους ἀποίκους Χριστιανούς Ἑλληνας καὶ Ἀρμενίους καὶ ἐφρόντισε νὰ διαδώσῃ τὸν Χριστιανισμὸν καὶ εἰς τοὺς Μωαμεθανούς. Μετὰ ταῦτα ἐπανῆλθε θριαμβευτικῶς εἰς Κων/πολιν κομίζων ἄπειρα λάφυρα καὶ πολλοὺς αἰχμαλώτους, ἐν οἷς καὶ τὸν ἐμίσην τῆς Κρήτης Ἀβδουλ' Ἀζίζ.

Ἐνθὺς κατόπιν ὁ Νικηφόρος ἐξεστράτευσε μετὰ 200 χιλ. ἀνδρῶν κατὰ τῶν ἐν Ἀσίᾳ Ἀράβων (962) καὶ ἐκνυρίευσε ὑπὲρ τὰ 60 φρούρια αὐτῶν· συνέλεξεν ἀμυνθίτους θησαυρούς, μὲ τοὺς ὁποίους ἐπανῆλθεν εἰς Κων/πολιν καὶ ἐπλήρωσε τὸ δημόσιον ταμεῖον. Ἀποθανόντος δὲ Ῥωμανοῦ τοῦ Β' ὁ Νικηφόρος ὁ Φωκᾶς ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ καὶ ἔλαβε σύζυγον τὴν χήραν τοῦ Ῥωμανοῦ Θεοφανώ. Ὁ Νικηφόρος καὶ ὡς αὐτοκράτωρ διετήρησε τὸ μέγα ὄνομα, τὸ ὁποῖον ὡς στρατηγὸς ἀπέκτησεν. Ἐκστρατεύσας καὶ πάλιν κατὰ τῶν ἐν Ἀσίᾳ Ἀράβων ἐκνυρίευσε τὴν Ταρσόρ. Ἐν Κιλικίᾳ διέδωκε τὸν Χριστιανισμόν. Ὅσοι ἐκ τῶν Μωαμεθανῶν ἠσπιάσθησαν τὸν Χριστιανισμόν, ἔλαβον τὴν ἄδειαν νὰ μένωσιν, οἱ δὲ λοιποὶ ἀπεπέμφθησαν εἰς τὴν Συρίαν· τὰ τζαμίια τῶν κατεστράφησαν καὶ αἱ πόλεις κατοικήθησαν ὑπὸ Χριστιανῶν. Μετὰ ταῦτα ὁ Νικηφόρος κατέκτησε τὴν Συρίαν καὶ τὴν Κύπρον.

Καὶ ἐσωπερικῶς ὁ Νικηφόρος ἐπολιτεύθη καλῶς· ὑπεστήριξε τὴν γεωργίαν, τὴν βιομηχανίαν, τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς τέχνας· ὅτε ὁμως ἠθέλησε νὰ περιορίσῃ τὰς διαφοροὺς καταχορήσεις δι' αὐστηρῶν μέτρων, ἐξήγειρε καθ' ἑαυτοῦ τὸ μῖσος τῶν ἀδελκῶν καὶ τοῦ κλήρου· τέλος ὁ Νικηφόρος ἐδόλοφονήθη ἐν τῷ κοιτῶνί του ὑπὸ τοῦ ἀνεμιοῦ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Τσιμισκῆ ἢ τῆς συνεργείᾳ καὶ τῆς βδελυρῆς Θεοφανοῦς.

§ 77. Ἰωάννης Τσιμισκῆς (967-976).

Μετὰ τὸν Νικηφόρον τὸν Φωκᾶν ἐγένετο αὐτοκράτωρ ὁ Ἰωάννης Τσιμισκῆς, ὅστις ἐδείχθη καθ' ὅλα ἐράμιλλος τοῦ προκατόχου του. Καὶ πρῶτον ἐξεστράτευσεν κατὰ τῶν Ρώσων, οἵτινες ὑπὸ τοῦ Νικηφόρου τοῦ Β' εἶχον ἐγκαθιδρονηθῆ ἐν Βουλγαρίᾳ πρὸς τιμωρίαν τῶν αὐθάδων Βουλγάρων. Ὁ Τσιμισκῆς κνυρίευσας τὴν πρωτεύουσαν τῆς Βουλγαρίας Πρισλαβαν, διέταξε τοὺς Ρώσους ν' ἀπέλθωσιν ἐκ τῆς Βουλγαρίας, καὶ ἐπειδὴ ἐκεῖνοι δὲν ὑπήκουσαν, προσέβαλεν αὐτοὺς καὶ πάλιν παρὰ τὸ Δορύστολον (πλησίον τοῦ Δοννάβεως) καὶ κατέστρεψεν αὐτούς. Τὸ δὲ Δορύστολον μετωνόμασε Θεόδωρον· πρὸς τιμὴν τοῦ ἁγίου Θεοδώρου, διότι ἐν καιρῷ τῆς μάχης διεδόθη ἡ φήμη ὅτι θεοπέσιός τις ἀγὴρ καθήμενος ἐπὶ πύλον καὶ ἠγοῦμενος τῶν αὐτοκρατορικῶν στρατευμάτων διέκοπτε τὰς ἐχθρικὰς φάλαγγας, ὁ δὲ ἀγὴρ ἐκεῖνος ἦτο ὁ στρατηλάτης ἅγιος Θεόδωρος, τὸν

ὁποῖον ὁ Τοιμοσκῆς συνείθιζε νὰ ἐπικαλῆται ὡς βοηθὸν εἰς τοὺς ἀγῶνάς του. Ὁ Τοιμοσκῆς μετὰ ταῦτα προσήρτησε τὴν Βουλγαρίαν ὡς ἐπαρχίαν εἰς τὸ Βυζαντιακὸν κράτος.

Μετὰ ταῦτα ἐστράτευσεν ἐναντίον τῶν ἐν Ἀσία Ἀράβων καὶ διαπεράσας τὸν Εὐφράτην ἐκνρίενσε τὴν Ἀμυδα καὶ κατέστησε φόρον ὑποτελεῆ τὸν καλίφην τοῦ Βαγδατίου. Ὁ αὐτοκράτωρ ἐπανῆλθεν εἰς Κων]πολιν κομίζων πλοῦσια λάφυρα· ὁ καλίφης ὁμως μετὰ τινα χρόνον κατεπάτησε τὰς συνθήκας καὶ ὁ Τοιμοσκῆς εἰσέβαλε καὶ πάλιν εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ ἐκνρίενσε πολλὰς πόλεις τῆς ὑπὸ τῶν Ἀράβων κατεχομένης Συρίας. Ἐπιστρέφων δ' ἐκ τῆς ἐκστρατείας ταύτης ἀπέθανεν τῷ 976 δηλητηριασθεὶς ὑπὸ τινος εἰνούχου Βασιλείου καλουμένου.

§ 78. Βασίλειος Β' ὁ Βουλγαροκτόνος (976-1025).

Τὸν Ἰωάννην Τοιμοσκῆν διεδέχθη ὁ Βασίλειος Β' ὁ Βουλγαροκτόνος, υἱὸς τοῦ Ρωμανοῦ τοῦ Β', ἐν ἡλικίᾳ 20 ἐτῶν. Ὁ Βασίλειος ὑπῆρξε διασημώτατος αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου. Κατὰ πρῶτον ἐπολέμησε πρὸς τὸν σιασιάσαντα στρατάρχην τῆς Ἀνατολῆς Βάρθολομαίον Σαλφουρίον καταβαλὼν δὲ τοῦτον μετὰ τριετῆ ἀγῶνα, ἐστρεψε τὰ ὄπλα κατὰ τῶν Βουλγάρων, οἵτινες ὠφελούμενοι ἐκ τῶν ἐσωτερικῶν ἐρίδων καὶ σιάσεων τῶν Βυζαντινῶν ἐπανεστήθησαν καὶ ἀναγορεύσαντες βασιλεῖα τὸν τοιμηρὸν βοεβόδαν Σαμουὴλ ὑπέταξαν τὴν Μακεδονίαν, τὴν Ἀλβανίαν, τὴν Ἠπειρὸν, καὶ τὴν Θεσσαλίαν, καὶ τέλος εἰσέβαλον καὶ εἰς τὴν κεντρικὴν Ἑλλάδα καὶ ἐπροχώρησαν μέχρι Πελοποννήσου λεηλατοῦντες.

Ὁ Βασίλειος ἀπαλλαγεὶς τοῦ Βάρθολομαίου ἐστράτευσεν κατὰ τῶν Βουλγάρων· καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐνίκηθη, μέγα δὲ μέρος τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου εὐρίσκετο ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Βουλγάρων. Ἐν τούτοις ὁ Βασίλειος δὲν ἀπεθαρσύνθη, ἀλλὰ παρσκευάζετο εἰς νέαν ἐκστρατείαν κατὰ τῶν Βουλγάρων.

Ἐν ἔτει 995 μαθὼν ὅτι οἱ Βούλγαροι εἶχον εἰσβάλλει εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἐπεμφε κατ' αὐτῶν τὸν περίφημον στρατηγὸν Νικηφόρον Οὐρανόν. Ὁ Νικηφόρος Οὐρανὸς φθάσας εἰς τὴν Φθιώτιδα εἶσε τοὺς Βουλγάρους ἐστορατοπεδευμένους ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Σπερχειοῦ ποταμοῦ, ὅστις πρὸ ὀλίγου εἶχε πλημμυρῶσιν ἕνεκα χαρδαιστικῶν βροχῶν. Οἱ Βούλγαροι θεωροῦντες ἀδύνατον τὴν διάβασιν τοῦ ποταμοῦ, ἅμα ἐπῆλθε νύξ, ἐκοιμήθησαν ἀμέριμοι· ὁ Νικηφόρος ὁμως κατορθώνει καὶ εὐρίσκει πόρον τινά διαβαίνει περὶ τὸ μεσονύκτιον τὸν ποταμὸν καὶ ἐπιπίπτει αἰφνιδίως κατὰ τῶν κοιμωμένων Βουλγάρων καὶ κατακόπτει αὐτούς. Μόλις διέφυγε τὴν σφαγὴν ὁ βασιλεὺς Σαμουὴλ μετὰ τοῦ υἱοῦ του καὶ ὀλίγων ἄλλων. Διὰ τῆς νίκης ταύτης

ὁ Νικηφόρος Οὐρανὸς ἀπῆλλαξε τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τῆς Βουλγαρικῆς κυριαρχίας. Ἐκτοτε ὁ Βασίλειος ἐξηκολούθησε τακτικὸν πόλεμον κατὰ τῶν Βουλγάρων, θέλων ν' ἀπαλλαγῆ διὰ παντὸς τῶν Βουλγαρικῶν ἐπιδρομῶν. Ὁ πόλεμος οὗτος διήρκεσε μέχρι τοῦ 1018· τέλος οἱ Βούλγαροι ὑπέκνυψαν εἰς τὸν Βασίλειον καὶ ἡ Βουλγαρία προσηγορήθη καὶ πάλιν εἰς τὸ Βυζαντιακὸν κράτος. Ὁ Βασίλειος ὀνομάσθη «Βουλγαροκτόνος» διότι εἰς τὸ ἄκουσμα τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ οἱ Βούλγαροι ἐτρεμον.

Βασ. Βουλγαροκτόνος

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ Βουλγαρικοῦ πολέμου ὁ Βασίλειος ἦλθεν εἰς Ἀθήνας, ἀναβὰς δὲ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν εἰσῆλθεν εἰς τὸν Παρθενῶνα, ὅστις εἶχε μεταβληθῆ ἔσωθεν εἰς ναὸν τῆς Θεοτόκου, καὶ προσέφερεν εὐχαριστήρια εἰς τὴν Θεοτόκον. ἐκόσμησε δὲ τὸ ἱερὸν διὰ λαμπρῶν ἀναθημάτων,

Ὁ Βασίλειος ἐπολέμησεν ἐπιτυχῶς καὶ πρὸς τὸν ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸν τοῦ Ὄθωνα τὸν Β', αὐτοκράτορα τῶν Γερμανῶν, ὅστις ἐξῆιτε νὰ λάβῃ τὴν κάτω Ἰταλίαν ὡς προῖκα τῆς συζύγου του Θεοφανοῦς· δώσας δὲ ὁ Βασίλειος τὴν ἄλλην ἀδελφήν του Ἄνναν σύζυγον εἰς τὸν βασιλεῦ τῶν Ῥώσων Βλαδίμηρον, ἔλαβε παρ' αὐτοῦ τὴν Χερσῶνα. Ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Β' τὸ Βυζαντιακὸν κράτος εἶχε τὴν μεγαλειέταν ἐκτασιν καὶ εὐρίσκετο ἐν τῇ ὑψίστῃ ἀκμῇ. Ὁ Βασίλειος ἀπέθανε τῷ 1025 ἐν ἡλικίᾳ 70 ἐτῶν.

Ἀσκήσεις.

75. Ὅποιός τις ὑπῆρξεν ὁ Νικηφόρος Φωκᾶς;—Τί γνωρίζεις περὶ τῆς ἐκστρατείας αὐτοῦ κατὰ τῆς Κρήτης;—Κατὰ τίνας ἔπειτα ἐξεστράτευσεν ὁ Φωκᾶς;—Πότε ἐγένειεν αὐτοκράτωρ ὁ Φωκᾶς καὶ ποίαν ἔλαβε σύζυγον;—Εἰπέ μοι τὰς πολεμικὰς πράξεις τοῦ Φωκᾶ ὡς αὐτοκράτωρ;—Πῶς ἐπολιτεύθη ἐσωτερικῶς ὁ Φωκᾶς;—Ὅποιον ὑπῆρξε τὸ τέλος αὐτοῦ;

76. Ὅποιός τις ὑπῆρξεν ὁ Ἰωάννης Τσιμισκῆς;—Κατὰ τίνας πρώτων ἐξεστράτευσεν ὁ Τσιμισκῆς καὶ τί γνωρίζεις περὶ τοῦ πολέμου τούτου;—Πῶς μετωνόμασε τὸ Δουρόστολον ὁ Ἰωάννης καὶ διατί;—Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ πολέμου τοῦ Τσιμισκῆ κατὰ τῶν ἐν Ἀσίᾳ Ἀράβων;—Πῶς ἀπέθανεν ὁ Τσιμισκῆς;

78. Τίς διεδέχθη τὸν Ἰωάννην Τσιμισκῆν;—Κατὰ τίνας ἐπολέμησε κατὰ πρώτον ὁ Βασίλειος Β';—Τί ἔκαμον ἐν τῷ μεταξύ οἱ Βούλγαροι;—Κατὰ τίνας ἐστράφη ὁ Βασίλειος ἅμα ἀπῆλλάγη ἀπὸ τοῦ Βάρδα τοῦ Σκληροῦ;—Ποῦ καὶ πῶς καὶ ὑπὸ τίνος ἠττήθησαν οἱ Βούλγαροι καὶ ποῖον ὑπῆρξε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἡττης ταύτης;—Μέχρι τίνας ἔτους διήρκεσεν ὁ κατὰ τῶν Βουλγάρων πόλεμος τοῦ Βασιλείου τοῦ Β' καὶ ποῖαν ἔκβασιν ἔλαβεν οὗτος;—Πῶς ὀνομάσθη ὁ Βασίλειος ὁ Β' καὶ διὰ τί;—Ποῦ ἦλθεν ὁ Βασίλειος μετὰ τὸ πέρας τοῦ Βουλγαρικοῦ πολέμου καὶ τί ἔκαμε;—Κατὰ τίνας ἔπειτα ἐπολέμησεν ὁ Βασίλειος;—Εἰς ποῖον ἔδωκε τὴν δευτέραν ἀδελφήν του ὁ Βασίλειος καὶ τί ἔλαβε παρ' ἐκείνου;—Εἰς ποῖαν θέσιν εὐρίσκετο τὸ Βυζαντιακὸν κράτος ἐπὶ τοῦ Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου;

§ 79. Σταυροφορίαί.

Σταυροφορίαί ονομάζονται αἱ ἐκστρατεῖαι, τὰς ὁποίας ἐπεχείρησεν ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν ἁγίων τόπων ἀπὸ τῶν βαρβάρων κατακτητῶν· τοιαῦται σταυροφορίαί ἔγειναν ἐπὶ ἐν διαστήματι δύο περίπου αἰῶνων.

Ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἡ μήτηρ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου πορευθεῖσα εἰς τὴν Παλαιστίνην ἀνεῦρε τὸν τάφον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ δὲ Κωνσταντῖνος ἀνήγειρεν ἐπ' αὐτοῦ ναὸν τῆς Ἀναστάσεως, εἶχεν ἐπικρατίην συνήθεια παρὰ τοῖς Χριστιανοῖς νὰ μεταβαίνωσι χάριν ψυχικῆς σωτηρίας εἰς τοὺς ἁγίους ἐκεῖνους τόπους, ὅπου ἐνεφανίσθη, ἐδίδαξε καὶ ἐσταυρώθη ὁ λυτρωτὴς τοῦ κόσμου. Καὶ ἐφ' ὅσον μὲν τὴν χώραν ἐκείνην κατεῖχον οἱ ἐμπορικοὶ Ἀραβες, οἱ προσκυνηταὶ εὗρισκον φιλοξενίαν παρὰ τοῖς ἔγχωροῖς· ἀφ' οὗτο ὅμως ἡ Συρία καὶ ἡ Παλαιστίνη ἐκνυρεύθησαν ὑπὸ τῶν Σελδσουκιδῶν Τούρκων, οἱ Χριστιανοὶ ὑφίσταντο τὰ πάνθ' ἑαυτῶν ὑπὸ τῶν βαρβάρων κατακτητῶν ληστεύμενοι, κακοποιοῦμενοι καὶ ἀναγκαζόμενοι νὰ πληρώνωσι κεφαλικὸν φόρον.

Κατὰ τὸ ἔτος 1093 προσκυνητὴς υἱ. ὁ ἐρημίτης Πέτρος, ἐξ Ἀμβιανῶν τῆς Γαλλίας, ἐπαυελθὼν ἐκ τῆς Ἱεροσολήμων παρουσιάσθη εἰς τὸν τότε Πάπαν Οὐρβανὸν τὸν Β' καὶ διηγήθη τὰ παθήματα, τὰ ὁποῖα ὑφίσταντο οἱ Χριστιανοὶ ὑπὸ τῶν Σελδσουκιδῶν Τούρκων.

Καὶ ἐπιτολῆν τοῦ Πάπα ὁ Πέτρος περιῆλθε τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν, ἵνα προπαρασκευάσῃ τὰ πνεύματα διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν ἁγίων τόπων ἀπὸ τῶν ἀπίστων. Ἡ ἀφελὴς διήγησις τοῦ ἐρημίτου Πέτρου περὶ τῶν δεινοπαθημάτων τῶν Χριστιανῶν εἰς τοὺς ἁγίους τόπους διήγειρε πανταχοῦ ζωηρὰν συγκίνησιν. Ὅτε δὲ κατόπιν ὁ Πάπας Οὐρβανὸς ὁ Β' συνεκάλεσε σύνοδον ἐν Κλερμοντίῳ τῆς Γαλλίας, συνέρρευσαν εἰς αὐτὴν ἐπίσκοποι, μεγιστάνες καὶ ἄπειρον πλῆθος λαοῦ πάσης τάξεως. Ὁ Πάπας διὰ λόγον ἐνθουσιαστικοῦ ἐκάλεσεν ἕνασιν ν' ἀπαρηθῆ ἑαυτὸν καὶ νὰ ἄρῃ τὸν σταυρὸν πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς ἁγίας χώρας. Πάντες ἐνὶ στόματι ἀνεβόησαν «ὁ Θεὸς τὸ θέλει», χιλιάδες δὲ ἐγονάτισαν καὶ ὠρκίσθησαν νὰ ἀπέλθωσιν εἰς τὸν ἱερὸν πόλεμον, προσέγραψαν δὲ ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ βραχίονος ἐρυθρὸν σταυρὸν ἐξ ὀθόνης· ὅθεν καὶ σταυροφόροι ἐκλήθησαν· οὕτω λοιπὸν ἤρχισεν ἡ πρώτη σταυροφορία (1096-1100).

§ 80. Πρώτη σταυροφορία (1096-1100)— Ἀλέξιος Κομνηνός.

Τὸ ἔαρ τοῦ 1096 σίφη ἄτακτα καὶ κακῶς ὀπλισμένα ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἐρημίτου Πέτρου καὶ τοῦ πτωχοῦ Γάλλον ἱππότην Βαλιέρον ἐκίνησαν πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν· καθ' ὁδὸν ὅμως διέπραξαν τοσαύτας ἀσεβεῖς καὶ μιαιφάνους πράξεις, ὥστε ἐπιπεσόντες οἱ Βούλγαροι καὶ οἱ Οὐγγροι, διὰ τῆς χώρας τῶν ὁποίων διήρχοντο,

ἐφόνευσαν χιλιάδας ἐκ τῶν σταυροφόρων· τοὺς δὲ λοιπούς, οἵτινες ἔφθασαν μέχρι τῆς Νικαίας, ἐξωλόθρευσαν οἱ Σελδσουκίδαὶ Τοῦρκοι.

Μετὰ ταῦτα διάφοροι ἡγεμόνες καὶ μεγιστᾶνες τῆς Εὐρώπης ἐξοστράτειυσαν μετὰ πολλῶν χιλιάδων διὰ Κων)πόλεως. Αὐτοκράτωρ τῆς Κων)πόλεως τότε ἦτο ὁ Ἀλέξιος Α' Κομνηνός, εἰς ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου. Ὁ Ἀλέξιος, ἂν καὶ παρέλαβε τὸ κράτος ἐξησθενημένον καὶ πανταχόθεν περιστοιχιζόμενον ὑπὸ διαφόρων ἐχθρῶν, ἐν τούτοις διὰ τῆς ἐκτάκτου ἰκανότητος καὶ δραστηριότητός του ὄχι μόνον διετήρησεν αὐτὸ σῶον καὶ ἀβλαβές, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπεξέτεινεν ἀνακίχτας πολλὰς χώρας, αἵτινες πρότερον εἶχον ἀρπαγῇ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν.

Ὁ Ἀλέξιος ἐπέτρεψε εἰς τοὺς σταυροφόρους νὰ διέλθωσι διὰ Κων)πόλεως, ἀφ' οὗ προηγουμένως οὗτοι ὑπεσχέθησαν ἐνόρκως ν' ἀποδώσωσιν εἰς αὐτὸν ὅσας χώρας ἠθέλον κυριεύσει.

Οἱ σταυροφόροι διαβάτες εἰς τὴν Ἀσίαν περιῆλθον εἰς μεγάλην στενοχωρίαν ἕνεκεν ἐλλείψεως τροφῶν· πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐπέστρεψαν ὀπίσω καὶ ἄλλοι ἀπεχωρίσθησαν· οἱ λοιποὶ ἦλθον καὶ ἐπολιόρκησαν τὴν Ἀντιόχειαν, τὴν ὁποίαν ἐκυρίευσαν. Μετ' ὀλίγον ὁμοῦς ὁ σουλτάνος τῶν Σελδσουκιδῶν Τοῦρκων πολιορκεῖ στενωῶς τοὺς χριστιανούς ἐν Ἀντιοχείᾳ· ἡ καταστροφὴ αὐτῶν ἐφαίνεται ἠναπόφενκτος· τότε ὁμοῦς ἱερεὺς τις ἀνεκάλυψεν ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Πέτρου τὴν ἀγία νλόγχην, ἣτις τοσοῦτον ἐνθουσιασμὸν ἐνεποίησεν εἰς τοὺς Χριστιανούς, ὥστε οὗτοι ποιήσαντες ἔξοδον ἔτρεψαν εἰς φυγὴν τοὺς Τοῦρκους.

Ἀλωσις τῆς Ἱερουσαλήμ. Κατόπιν οἱ σταυροφόροι ἐβάδιον κατὰ τῆς Ἱερουσαλήμ· ἐνθὺς ὡς εἶδον αὐτὴν μακρόθεν, ἐγονάτισαν, ἔχυσαν δάκρυα χαρᾶς καὶ ἐψάλλον ὕμνους πρὸς τὸν Θεόν, ἔπειτα προσέβαλον τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ ἐκυρίευσαν αὐτὴν μετὰ πολιορκίαν 39 ἡμερῶν. Τρομερὰ ὑπῆρξεν ἡ τύχη τῶν ἡττηθέντων 10 χιλ. Τοῦρκων ἐσφάγησαν εἰς τὰ ἰζαμιά· οἱ Ἰουδαῖοι ἐκάθησαν ἐν ταῖς Συναγωγαῖς· οἱ σταυροφόροι δὲν ἐφείσθησαν οὐδεμιᾶς ἡλικίας καὶ οὐδενὸς γένους· αἱ ὁδοὶ ἐπληρώθησαν νεκρῶν· ἀφ' οὗ δὲ ἐκορέσθησαν ἐκδικούμενοι· ἐπῆλθε πάλιν εἰς αὐτοὺς ἔπειτα ἡ χριστιανικὴ ταπεινότης καὶ μετάνοια! Μὲ τὴν κεφαλὴν ἀποκεκαλυμμένην καὶ γυμνὸς τοὺς πόδας ἐπορεύοντο εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Τάφου καὶ ἐψάλλον δοξολογίας εἰς τὸν Θεόν, αὐτοί, οἵτινες πρότερον ξυμῖνοντο ὡς λυσσῶντα θηρία.

Μετὰ ταῦτα οἱ σταυροφόροι ἐξέλεξαν βασιλέα τῆς Ἱερουσαλήμ τὸν Γοθοφρέδον· οὗτος ὁμοῦς ἠρηθήη νὰ φορέσῃ βασιλικὸν στέμμα εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἄλλοτε ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου περιεβλήθη στέφανον ἐξ ἀκανθῶν· ἠρκέσθη μόνον νὰ λέγηται « π ρ ο σ τ ᾶ τ η ς τ οῦ ἁ γ ῖ ο υ Τ ᾶ φ ο υ ».

Οἱ σταυροφόροι ὁμοῦς ὄχι μόνον τὴν ὑπόσχεσίν των πρὸς τὸν

Ἐξέλιον τὸν Α' δὲν ἐτήρησαν, ἀλλὰ καὶ χώρας τοῦ Βυζαντιακοῦ κράτους ἤρχισαν νὰ κατακιτῶσι. Διὰ τοῦτο ὁ Ἐξέλιος ἐκίρηξε κατ' αὐτῶν πόλεμον καὶ τοὺς ἠνάγκασε ν' ἀποδώσωσιν εἰς αὐτὸν τὰς καταληφθεῖσας χώρας, τὴν Ἀντιόχειαν, τὴν Λαοδικεῖαν καὶ ἄλλας.

Οἱ Χριστιανοὶ τῆς Ἀσύσεως καὶ ἄλλας ἔξ σταυροφορίας ἐπεχείρησαν ἄλλ' ὁ σκοπὸς διὰ τὸν ὁποῖον ἐγένοντο αὐταί, δὲν ἐπραγματοποιήθη. Οἱ ἅγιοι τόποι καὶ πάλιν περιήλθον εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων, ἅφ' οὗ ἐποτίσθησαν μὲ τὸ αἷμα τοσοῦτων ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων.

Ἀσκήσεις.

79. Τί ὀνομάζονται σταυροφορίαι; — Ποῖαι σταυροφορίαι ἔγειναν καὶ εἰς πόσον χρονικὸν διάστημα; — Ἀπὸ πότε ἐπεκράτησεν ἡ συνήθεια νὰ μεταβαίνωσιν οἱ Χριστιανοὶ εἰς τοὺς Ἁγίους τόπους καὶ πρὸς ποῖον σκοπὸν; — Τί ἐπόθαινον οἱ προσκυνηταὶ ἅφ' οὗτοὺς ἁγίους τόπους κατέλαβον οἱ Σελδσουκίδαὶ Τούρκοι; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ Πέτρου τοῦ ἐρμημίτου; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς ἐν Κλερμοντίκῃ τῆς Γαλλίας συγκληθείσης συνόδου; — Διὰ τί ὀνομάσθησαν σταυροφόροι;

80. Πότε ἔγεινεν ἡ α'. σταυροφορία καὶ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τίνων; — Ὅποια ὑπῆρξεν ἡ τύχη τῶν πρώτων σταυροφόρων; — Τίς ἦτο τότε αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου καὶ τί γνωρίζεις περὶ τούτου; — Ὑπὸ ποῖον ὄρον ἐπέτρεψεν ὁ Ἀλέξιος εἰς τοὺς σταυροφόρους νὰ διέλθωσι διὰ Κωνσταντινουπόλεως; — Ποῖαν πόλιν ἐκυρίευσαν κατὰ πρῶτον ἐν Ἀσίᾳ οἱ σταυροφόροι; — Ὑπὸ τίνος ἐπολιορκήθησαν κατόπιν ἐν αὐτῇ καὶ πῶς ἀπέκρουσαν τοὺς ἐχθρούς; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς ἀλώσεως τῆς Ἱερουσαλῆμ ὑπὸ τῶν σταυροφόρων; — Πῶς προσηγάθησαν εἰς τὴν περίστασιν ταύτην οἱ σταυροφόροι; — Ποῖον ἐξέλεξαν βασιλεῖα τῆς Ἱερουσαλῆμ οἱ σταυροφόροι; — Ἐδέχθη οὗτος τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως; — Ἐτήρησαν τὴν ὑπόσχεσίν των πρὸς τὸν Ἀλέξιον οἱ σταυροφόροι καὶ τί προέκυψεν ἐκ τούτου;

§ 81. Παρακμὴ τοῦ Βυζαντιακοῦ κράτους.

Μετὰ τὸν Ἀλέξιον τὸν Α' ἄξιος λόγον αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπῆρξεν ὁ ἔγγονος τοῦ Ἀλεξίου Μανουὴλ ὁ Κομνηνὸς (1143-1180). Οὗτος ἐπῆρξεν ὁ ἡρωϊκώτερος πάντων τῶν αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντιακοῦ κράτους· τὸν πόλεμον ἐθεώρει ὡς ἡδίστην τροφήν· μιμούμενος δὲ τοὺς ἱππίας τῆς Ἀσύσεως εἰσήγαγεν εἰς τὸν στρατὸν του τὸν βαρὴν ὀπλισμὸν ἐκείνων, τὰς μακρὰς ἀσπίδας καὶ τὰς μακρὰς λόγχας.

Ὁ Μανουὴλ διεξήγαγε πολλοὺς πολέμους ἐπιτυχῶς· ὑπεχρέωσε τὸν δοῦκα τῆς Ἀντιοχείας Πενάλοδον νὰ δίδῃ εἰς αὐτὸν κατ' ἔτος ἀριθμὸν τινα στρατιωτῶν· ὅτε εἰσῆλθεν ἔφιππος εἰς τὴν Ἀντιόχειαν ὡς νικητὴς καὶ τροπαιοῦχος, ὁ Πενάλοδος παρεπορεύετο πεζὸς καὶ ἐκράτει τὸν ἀναβολέα τοῦ ἵππου τοῦ Μανουὴλ· ἠκολούθει δὲ ὁ βασιλεὺς τῆς Ἱερουσαλῆμ Βαλδουῖνος ὁ Γ' ἄνευ βασιλικῶν παρασίμων νικήσας δ' ἔπειτα τὸν σουλιτῶνον τοῦ Ἰκονίου ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ ἔλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ νὰ ὁμώσῃ ὑποταγῆν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μανουὴλ τὸ Βυζαντιακὸν κράτος ἔβαινε ὀδυνηρῶς πρὸς τὴν παρακμὴν.

§ 82. Ἀλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων (1204).

Ἐν ἔτει 1195 ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἀλέ-

ΞΙΟΣ ὁ Γ', ἐκθροισθέντος καὶ τυφλωθέντος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἰσαακίου Ἀγγέλου. Ὀλίγα ἔτη μετὰ τοῦτο (1203) οἱ Γάλλοι καὶ οἱ Ἴταλοι ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Βονιφατίου, μαρκίωρος τοῦ Μομφερρατικοῦ, καὶ τοῦ Βαλδουίνου, κόμητος τῆς Φλανδρίας, ἦσαν ἔτοιμοι νὰ ἐπιχειρήσωσι τὴν Ἀσταυροφορίαν. Ὁ Λόγης τῆς Ἑνετίας Ἐρρῖκος Δάνδολος ὑπερενενηκοντοῦτης, ἀνέλαβεν ἐπὶ πληρωμῇ νὰ διαπεραιώσῃ τοὺς σταυροφόρους δι' Ἑνετικῶν πλοίων εἰς τὴν Ἀσίαν. Τότε παρουσιάσθη ἐνώπιον τῶν σταυροφόρων ὁ Ἀλέξιος, ὁ υἱὸς τοῦ ἐκθροισθέντος Ἰσαακίου, καὶ παρεκάλει αὐτοὺς νὰ ἔλθωσιν εἰς βοήθειαν τοῦ πατρὸς του, ἐπέσχετο δὲ νὰ ὑποτάξῃ τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν εἰς τὴν Λατινικὴν καὶ νὰ χορηγήσῃ εἰς αὐτοὺς χρήματα καὶ στρατὸν πρὸς ἀνάκτησιν τῆς Ἱερουσαλήμ.

Οἱ σταυροφόροι πεισθέντες εἰς τὰς μεγάλας ὑποσχέσεις τοῦ Ἀλεξίου ἐπλεοναυτοῦ, εἰς Κωνσταντινὴν καὶ προσωρμίσθησαν τῷ 1203 εἰς τὴν Χαλκηδόνα, ἀπέναντι τῆς Κωνσταντινῆς πόλεως· ἀφοῦ δὲ μάτην προσεζήτησαν τὸν σφετεριστὴν Ἀλέξιον τὸν Γ' ν' ἀποδώσῃ τὸν θρόνον εἰς τὸν γόμμου ἀυτοκράτορα Ἰσαάκιον, διαρρήξαντες τὴν ἄλυσιν, ἤμεις ἔφρασαν τὴν εἴσοδον τοῦ Κερατίου κόλπου, ἔγειναν κύριοι τοῦ λιμένος τοῦ Γαλατῶ· ἔπειτα δὲ προσέβαλον τὴν Κωνσταντινὴν καὶ ἀπέτυχε μὲν ἡ προσβολή, ἀλλ' ὁ δειλὸς Ἀλέξιος Γ' χωρὶς γὰρ νὰ δοκιμάσῃ τὰς δυνάμεις του, ἐδραπέτευσεν ἐκ Κωνσταντινῆς. Μόνος ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ Θεόδωρος Λάσκαρις προσέβαλεν ἀπὸ ξηρᾶς τοὺς σταυροφόρους, ἀλλὰ καὶ οὗτος σιερούμενος στρατοῦ καὶ στόλου οὐδὲν κατώρθωσε.

Τότε ἀπεφυλακίσθη ὁ τυφλὸς Ἰσαάκιος καὶ ἐγκατεστάθη ἐπὶ τοῦ θρόνου μετὰ τοῦ υἱοῦ Ἀλεξίου τοῦ Δ'· ὅτε ὁμοῦ οἱ Φράγκοι (οὗτοις ὠνομάζοντο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων οἱ Χριστιανοὶ τῆς Δύσεως· προσέτι δὲ καὶ Λατῖνοι) ἀπήτησαν τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ὑποσχέσεων τοῦ Ἀλεξίου, ἐπὶ τοσοῦτον ἐξωργίσθη ὁ λαὸς, ὥστε στασιάζουσα καθήρσεν τὸν Ἰσαάκιον καὶ τὸν υἱόν του Ἀλέξιον τὸν Δ', ἀνεβίβασε δὲ ἐπὶ τοῦ θρόνου συγγενῆ τινα τοῦ Ἰσαακίου, τὸν Ἀλέξιον Ε' τὸν Μόρτζουφλον· καὶ ὁ μὲν Ἀλέξιος Δ' ἐφρονεῦθη, ὁ δὲ γέρονς Ἰσαάκιος ἀπέθανε μετ' ὀλίγον ἐκ τῆς λύπης καὶ τοῦ φόβου.

Τότε οἱ Φράγκοι ἀπεφάσισαν νὰ κατακτήσωσι τὴν Κωνσταντινὴν, ἀφ' οὗ προηγουμένως συνεφώνησαν πρὸς ἀλλήλους περὶ τῶν λαφύρων. Προέβαλον λοιπὸν τὴν πόλιν καὶ ἀπὸ ξηρᾶς καὶ ἀπὸ θαλάσσης· καὶ ἡ μὲν πρώτη ἐφόδος ἀπέτυχε· μετὰ τρεῖς ὁμοῦς ἡμέρας ἐπαναληφθεῖσης τῆς ἐφόδου, οἱ σταυροφόροι ἔγειναν κύριοι τῆς Κωνσταντινῆς πόλεως.

Ἡ ἄλωσις τῆς Κωνσταντινῆς πόλεως ἐχούσης πληθυσμὸν 400,000 κατοίκων ὑπὸ 20,000 περίπου σταυροφόρων μαρτυρεῖ τὴν ἐλεεινότητα, εἰς τὴν ὁποίαν περιῆλθεν ἡ ἄλλοτε ἔνδοξος πρωτεύουσα τοῦ Βυζαντι-

τιακοῦ κράτους. Ἀνεκδιήγητα εἶνε τὰ δεινά, τὰ ὅποια ὑπέστη ἡ Κων) πολὺς ὑπὸ τῶν Φράγκων. Οἱ Φράγκοι προσηνέχθησαν ὡς τίγρεις καὶ οὐχὶ ὡς ἄνθρωποι καὶ μάλιστα Χριστιανοί. Διασπαρέντες εἰς τὰ διάφορα τμήματα τῆς πόλεως ἔσφαζον τοὺς κατοίκους ἀδικροίτως, μὴ φειδόμενοι οὐδεμιᾶς ἡλικίας. Τὴν πρώτην ἡμέραν κατεκρεοῦνθησαν δισχιλίους πολίτας, τὰς δὲ ἐπομένους Κύριος οἶδε πόσους. Τὰς οἰκίας ἐληλάτησαν καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον κατέκαυσαν. Δὲν ἐσεβάσθησαν οὐδὲν οὔτε ἱερὸν οὔτε ὄσιον· εἰσερχόμενοι εἰς τοὺς ναοὺς ἔχρνον κατὰ γῆς τὸ τίμιον αἷμα καὶ σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἐκ τῶν ἱερῶν ποτηρίων, τὰ ὅποια ἔπειτα μετεχειρίζοντο ὡς κοινὰ ποτήρια εἰς τὰς τραπέζας των. Ἀλλ' ἡ ἀσχημοσύνη καὶ ἡ ἀσέβεια αὐτῶν ὑπερέβη πᾶν ὄριον ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Σοφίας. Κατεκρημάτισαν καὶ συνέτριψαν τὰς ἱερὰς πύλας, τὸν ἄμβωνα, τὸ ἱερὸν βῆμα καὶ τὰ ἱερὰ σκεύη αὐτοῦ· ἔπειτα δὲ εἰσάγοντες εἰς τὸν ναὸν ἡμίονους ἐφόρτωνον τὰ λάφρα, τὸ δὲ ἱερὸν δάπεδον τοῦ ναοῦ ἐμολύνθη ἐκ τῶν κόπρων τῶν ζώων. Ἐνδεδυμένοι δὲ τὰ πλατεῖα ἐνδύματα τῶν Ἑλλήνων καὶ κρατοῦντες ἀνὰ χεῖρας ἀντὶ σπάθης χροτήν καὶ μελανοδοχεῖα καὶ βιβλία περιήρχοντο τὰς ὁδοὺς καὶ ἐχλεύαζον τοὺς Ἕλληνας ὡς λογιωτάτους καὶ θηλυδοῖας. Δὲν ἐφείσθησαν δὲ οὐδὲ τῶν καλλιτεχνημάτων, ὅσα ἐκόσμων τὰς πλατείας, τὰ ἀνάκτορα καὶ τὰ δημόσια καταστήματα· τέσσαρας χαλκοὺς ἵππους τοῦ ἱπποδρόμου ἀπέστειλεν ὁ Δάνδολος εἰς τὴν Ἐνετιαν, οἷτινες κοσμοῦσαν ἤδη τὴν πλατείαν τοῦ Ἁγίου Μάρκου. Πολύτιμα χειρόγραφα τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας καὶ θεολογίας, ἅτινα διεσώθησαν ἐκ τῶν πυρκαϊῶν, συναθροίσαντες εἰς τὴν ἀγορὰν ἐπυρόλησαν.

Μετὰ ταῦτα οἱ Φράγκοι διένειμαν τὸ Βυζαντιανὸν κράτος ὡς ἑξῆς· ὁ Βαλδουῖνος ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ Κων)πόλεως καὶ ἐστράφη ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Σοφίας· ὁ Βοριφάτιος ἔγεινε βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας, Θεσσαλίας καὶ μεγάλου μέρους τῆς Ἑλλάδος μὲ πρωτεύουσαν τὴν Θεσσαλονίκην· ὁ Θωμᾶς Μοροζίνης, Ἐνετιός, ἐξελέχθη πατριάρχης· οἱ δὲ Ἐνετοὶ ἔλαβον τὴν μερίδα τοῦ λέοντος τοῦτ' ἐστὶ τὰ παράλια τῆς Ἠπείρου, τὴν Κρήτην, ἐκ τῆς Πελοποννήσου τὴν Λακωνικὴν, καὶ τὰς περισσοτέρας νήσους τοῦ Αἰγαίου καὶ τοῦ Ἰονίου πελάγους.

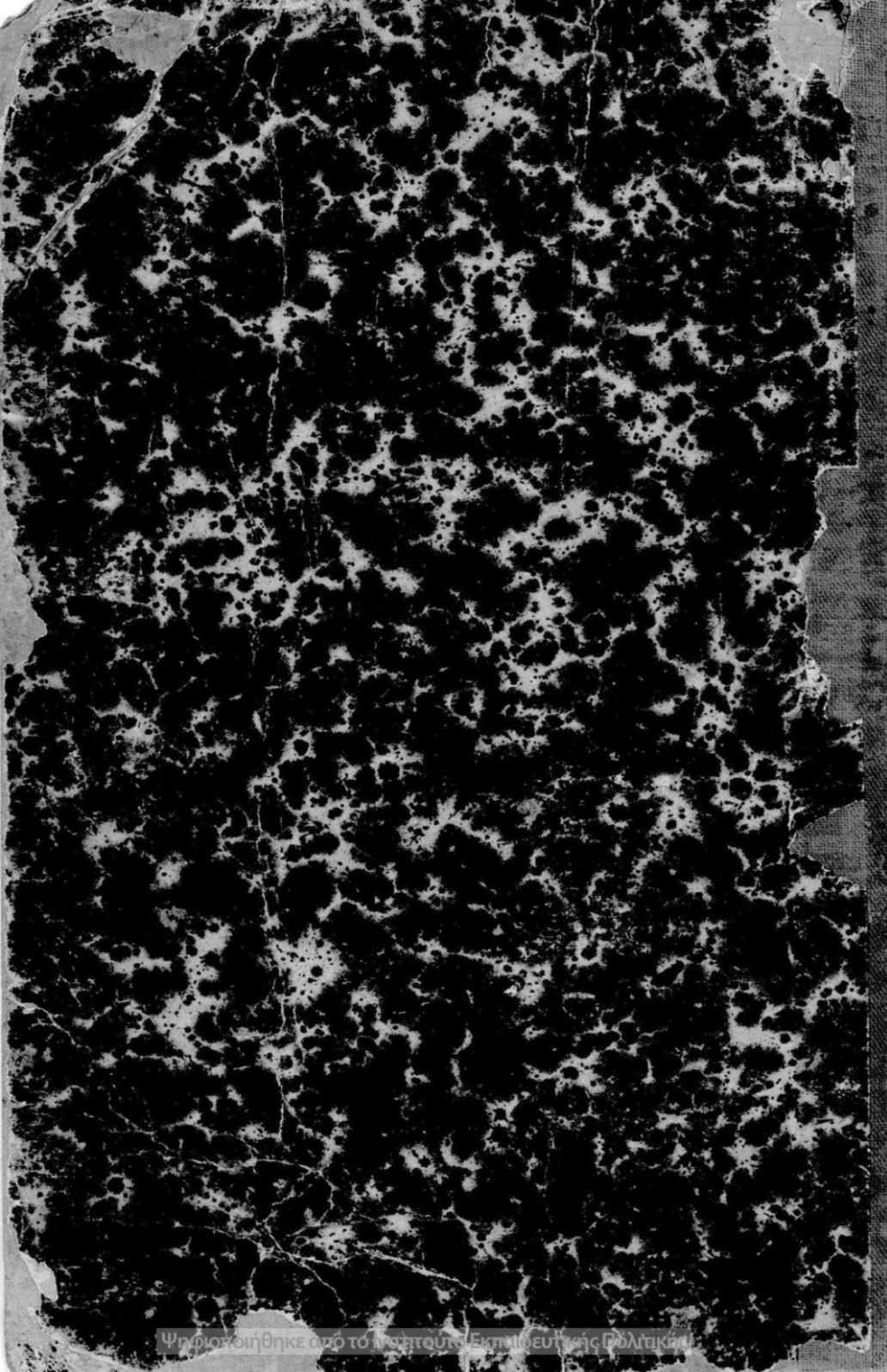
Ἀσκήσεις

81-82. Τί γνωρίζεις περὶ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ ; — Πῶς ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον ὁ Ἀλέξιος Γ' ; — Τίνες ἔμελλον νὰ ἐπιχειρήσωσι τὴν Ἀ' σταυροφορίαν. πότε καὶ διὰ τίνος ὁδοῦ ; — Τίς παρουσιάσθη ἐνόπιον τῶν σταυροφόρων καὶ τί προέτεινε εἰς αὐτούς ; — Τί ἔπραξαν οἱ σταυροφόροι εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ; — Εἶπέ μοι τὰ κατὰ τὴν ἀλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων ; — Πῶς προσηνέχθησαν εἰς τὴν περίστασιν ταύτην οἱ Φράγκοι ; — Τί ἔπαθεν ὁ ναὸς τῆς ἁγίας Σοφίας ὑπὸ τῶν Φράγκων ; — Κατὰ τίνα τρόπον ἐχλεύαζον τοὺς Ἕλληνας οἱ Φράγκοι ; — Ποῖα καλλιτεχνήματα ἐστάλησαν εἰς τὴν Ἐνετιαν ; — Πῶς διένειμον οἱ Φράγκοι τὸ Βυζαντιανὸν κράτος ;

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

		Σελίς
1.	'Η Μακεδονία πρὸ τοῦ Φιλίππου τοῦ Β'	52
2.	Φίλιππος ὁ Β'	5
3.	'Ανάμειξις τοῦ Φιλίππου εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος — Δημοσθένης	6
4.	Φωκικὸς ἢ ὁ ἱερός πόλεμος. — Ἄλωσις Μεθώνης καὶ Ὀλύμπου	8
5.	'Ο πρὸς τοὺς Ἀμφισσειῶς πόλεμος τοῦ Φιλίππου — Ἡ ἐν Χαιρωνείᾳ μάχη	10
6.	'Αλέξανδρος ὁ Μέγας	13
7.	'Εκστρατεία τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου κατὰ τῆς Ἀσίας — Ἡ ἐν Γρανικῷ μάχη	16
8.	'Υποταγὴ τῆς Μικρῆς Ἀσίας Γόρδιος δεσμός	18
9.	'Η ἐν Ἰσῶν μάχη	20
10.	'Υποταγὴ Φοινίκης, Παλαιστίνης καὶ Αἰγύπτου	21
11.	'Η παρὰ τὰ Γαυγάμηλα μάχη	22
12.	Θάνατος Δαρείου	24
13.	Θάνατος Φιλώτα, Παρμενίωνος καὶ Κλείτου	26
14.	'Εκστρατεία Ἀλεξάνδρου κατὰ τῆς Ἰνδικῆς	26
15.	'Επάνοδος τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς τὴν Περσίαν	27
16.	Δυσαρτέκεια Μακεδόνων. — Ἐπάνοδος Ἀλεξάνδρου εἰς Βαβυλῶνα καὶ θάνατος αὐτοῦ	28
17.	Διάδοχοι τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου	29
18.	'Εξέγερσις ἐν Ἑλλάδι κατὰ τῆς Μακεδονικῆς δυναστείας. — Λαμιακὸς πόλεμος. — Θάνατος Δημοσθένους	32
19.	Βασιλεία τῶν ἐπιγόνων	33
20.	Φωκίων καὶ θάνατος αὐτοῦ	35
21.	'Αχαϊκὴ καὶ Αἰτωλικὴ Συμπολιτεία	37
22.	'Απόπειρα μεταπολιτεύσεως ἐν Σπάρτῃ. — Ἄγις Δ' καὶ Κλεομένης Γ'	38
23.	Φιλοπομπὴν ὁ Μεγαλοπολίτης	40
24.	Παράδοσις περὶ Λατίου καὶ περὶ κτίσεως τῆς Ρώμης	41
25.	'Ρωμύλος	44
26.	Νουμῶς Πομπήλιος	45
27.	Τύλλος Ὀστίλιος καὶ Ἄγκος Μάρκιος	46
28.	Ταρκύνιος ὁ πρεσβύτερος καὶ Σέρβιος Τύλλιος	47
29.	Ταρκύνιος ὁ ὑπερήφανος. — Κατάλυσις τῆς βασιλείας	48
30.	'Υπατοι — Πόλεμος κατὰ Πορσῆνα	49
31.	Δικτατωρία. — Θάνατος Ταρκυνίου	51
32.	Δημαρχία ἐν Ῥώμῃ	51
33.	Κοριολανός	52
34.	Κιχιννῆτος	53
35 καὶ 36.	'Αλωσις Ουρήων καὶ εἰσβολὴ τῶν Γαλατῶν	54
37.	Πολιτικὴ ἰσότης πατρικίων καὶ κληθείων	55
38.	Σαμνιτικὸς πόλεμος	56
39.	Πόλεμος Ῥωμαίων πρὸς τὸν Πύρρον βασιλέα τῆς Ἠπείρου	57
40.	Καρχηδονιακοὶ πόλεμοι	59
41.	Πρῶτος Καρχηδονιακὸς πόλεμος	60
42.	Δεύτερος Καρχηδονιακὸς πόλεμος	63
43.	Πόλεμος τῶν Ῥωμαίων πρὸς τὸν Φίλιππον Ε' καὶ τὸν Περσέα τῆς Μακεδονίας. — Ὑποταγὴ τῆς Μακεδονίας εἰς τοὺς Ῥωμαίους	67

	Σελίς
§ 44. Ὑποταγή τῆς Ἑλλάδος εἰς τοὺς Ῥωμαίους	68
» 45. Τρίτος Καρχηδονιακὸς πόλεμος	70
» 46. Γράκχοι. — Κορινθία	7
» 47. Μάριος καὶ Σύλλα. — Ἐμφύλιος πόλεμος μεταξύ αὐτῶν. — Ὁ Μιθριδα- τικὸς πόλεμος	7
» 48. Δευτέρα φάσις τοῦ ἐμφυλίου πολέμου	7
» 49. Ἐπάνοδος τοῦ Σύλλα εἰς τὴν Ῥώμην. — Δικτατορία καὶ θάνατος αὐτοῦ	7
» 50. Πομπήιος	7
» 51. Συνωμοσία Κατιλίνα	80
» 52. Ἰούλιος Καῖσαρ. — Πρώτη τριανδρία	82
» 53. Δεύτερος ἐμφύλιος πόλεμος μεταξύ Καίσαρος καὶ Πομπηίου	84
» 54. Ἐπάνοδος τοῦ Καίσαρος εἰς Ῥώμην. — Μάχη παρὰ τὴν Μοῦνδαν. — Θά- νατος Καίσαρος	85
» 55. Ὀκταβιανὸς καὶ Ἄντωνιος. — Δευτέρα τριανδρία	86
» 56. Ἡ ἐν Φιλίπποις μάχη	87
» 57. Πόλεμος μεταξύ Ὀκταβιανοῦ καὶ Ἄντωνίου. — Ἡ ἐν Ἀκτίῳ ναυ- μαχία	88
» 58. Ὀκταβιανὸς Αὐγούστος	89
» 59. Οἱ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Αὐγούστου αὐτοκράτορες	90
» 60. Αὐτοκράτορες ἐκ τοῦ γένους τῶν Φλαβίων	90
» 61. Ἐποχὴ τῶν λαμπρῶν αὐτοκρατόρων	90
» 62. Διοκλητιανὸς	90
» 63. Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας	90
» 64. Διάδοχοι Μεγάλου Κωνσταντίνου	90
» 65. Θεοδοσίος ὁ Μέγας	90
» 66. Βυζαντιακὴ ἱστορία	100
» 67. Ἀρκάδιος	100
» 68. Ἰουστινιανὸς	100
» 69. Ἡράκλειος	100
» 70. Κωνσταντῖνος ὁ Πρωγωνᾶτος	100
» 71. Εἰκονομάχοι αὐτοκράτορες	100
» 72. Εἰρήνη Ἀθηναία. — Νικηφόρος ὁ Α΄	100
» 73. Νέοι εἰκονομάχοι αὐτοκράτορες (Λέων ὁ Ἀρμένιος, Θεόφιλος)	100
» 74. Τὸ σχίσμα τῶν Ἐκκλησιῶν. Φώτιος	100
» 75. Βασίλειος ὁ Μακεδών	100
» 76. Νικηφόρος ὁ Φωκῆς	100
» 77. Ἰωάννης Τσιμισκῆς	100
» 78. Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος	100
» 79. Σταυροφορία	100
» 80. Πρώτη σταυροφορία. — Ἀλέξιος ὁ Κομνηνός	100
» 81. Παρακμὴ τοῦ Βυζαντιακοῦ κράτους	100
» 82. Ἄλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων	100

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής